

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

LÆRERNE
OG SAMFUNDET

FJERDE BIND

LÆRERNE OG SAMFUNDET

FOLKESKOLENS KENDTE MÆND OG KVINDER

JUBILÆUMSSKRIFT

1814-1914

REDIGERET AF

CARL POULSEN og W. TH. BENTHIN
KOMMUNELÆRER I ROSKILDE ARKIVAR I KULTUSMINISTERIET

UDGIVET AF

FR. BAGGE
KGL. HOFBOGTRYKKER

KØBENHAVN

FR. BAGGES KGL. HOFBOGTRYKKERI

1914

SEMINARIER

Jonstrup Statsseminarium.

Ved
Stig Bredstrup.

Seminariet og dets Elever.

Den 14. Marts 1791 blev det »kongelig danske Skolelærerseminarium« indviet paa Blaagaard ved København. Store Forventninger knyttedes til denne ny Undervisningsanstalt. Man tænkte sig, at en talrig Skare af lærelysten Ungdom vilde strømme sammen her fra alle Landets Egne Paa dette Sted skulde der leves et ideelt Ungdomsliv. Herfra skulde der spredes Velsignelse ud over det hele Land til »Menneskeslægtens Oplysning og Forædling«.

Virkeligheden kom ikke til at svare til Forventningerne.

Vistnok mødte der straks unge fra højst forskellige Egne i Landet. Sjællænderne var til at begynde med i afgjort Mindretal. Men der kom ikke mange. Af de Elever, som mødte i 1791, blev dimitteret ialt 16, 12 i 1794 og 4 i 1795. Det var det hele.

De Lærere, som virkede ved Seminariet i dets første Tid, var vistnok dygtige og ivrige Mænd. I hvert Fald roser Biskop *Balle* dem stærkt. Han taler om den »lysttænkende, smagfulde og trofaste *Rieber*«, den »virk-somme og drabelige *Clausen*« og »vor lærde *Strøm*«. Men der var ikke det smukkeste Forhold mellem dem.

Og snart lød der navnlig fra Præsternes Side Klager over udygtige, indbildske og irreligiøse Seminarister, som var udgaaet fra Blaagaard. *Balle* forsvarede Seminariet overfor slige Anklager. Han fremhævede den Religiositet, som havde præget Institutionen, Sædelighedens Overholdelse og den sande Patriotisme, som havde været ejendommelig for Seminariet. »Svigeløs Kærlighed til Konge og Fædreland svulmede altid i hævet Bryst baade hos Lærere og Elever«. Og kom der end naturligvis stundom uheldige Elementer, saa »afskar man i Stilhed de raadne Grene, før Vintræets Marv var blevet angrebet«. Seminariets Arkiv indeholder Oplysning om saadanne raadne Grene. En Elev blev bortvist paa Grund af »manglende Sjæleevne«, en anden paa Grund af »Usædelighed, som fornemmelig lagde sig for Dagen i stærk Hengivenhed til Slagsmaal.«

Trods Balles Forsikringer om det modsatte kan der næppe være Tvivl om, at de omtalte Klager ikke var uberettigede. Man følte sig i mange Maader skuffet, og den Tanke kom op, om ikke den daarlige Tone blandt Seminaristerne skyldtes Hovedstadens umiddelbare Nærhed. Det var dog maaske bedre at have Seminariet paa Landet.

Da oprandt Danmarks Ulykkesaar 1807.

Den 16. August gjorde Englænderne Landgang og rykkede mod København. De fleste af Seminariets Elever var bortrejste for at holde Sommerferie; men 22 opholdt sig paa Blaagaard. De kom til at spille en vis Rolle under de følgende sørgelige Begivenheder. Overhofmarskal v. Hauch brugte dem »til Redning paa saadanne Steder, hvor han især kunde ønske paalidelige Folk«.

Men da Bombardementet var forbi, var Blaagaard ødelagt. Saa maatte Seminariet i nogen Tid bo til Huse dels paa Gaarden Store Ravnsborg, dels i en anden Gaard paa Nørrebro. 14. Marts 1809 fejrede dets Indstiftelsesfest for sidste Gang i København. Da blev der skrevet i »Egeria«, at »næppe nogen anden offentlig Stiftelse i Danmark var blevet forstyrret saa meget ved Krigens Følger eller havde lidt et i Forhold til dens Formue og Fonds betydeligere Tab end denne, som, uagtet der fra Regeringens Side gøres alt, hvad Omstændighederne tillade, for den, dog ikke kan bringes i sin forrige Gang igen, medmindre Menneskeforædlings og Oplysnings formuende Venner vilde værdige den sin Opmærksomhed til kraftig Understøttelse. Dette vilde sikkert være et Gud velbehageligt Offer paa Menneskehedens Alter.«

Da var det, at den før omtalte Tanke blev virkeliggjort. Man søgte og fandt et Sted, hvor Seminariet kunde fortsætte sit Liv i landlig Ro og Ensomhed. Omtrent $2\frac{1}{2}$ Mil fra København, en Fjerdingvej nordøstlig for Landsbyen Maalev, som ligger ved Landevejen til Frederikssund, laa *Jonstrup Klædefabrik*. Den ejedes af Fabrikant Branner og et Interessentskab. Dette skyldte Staten 30,000 Rdlr. For denne Sum overtog Staten Fabrikken med tilhørende Jordtilliggende. Og i Oktober 1809 indviede Biskop Balle Jonstrup til herefter at være »det kongelige danske Skolelærerseminarium«. Hvorvidt man, da man søgte efter et nyt Sted, ogsaa var betænkt paa at finde en Egn, hvor der var kønt at bo, vides ikke. Men den, der fra Maalev Bakke ser ned over Jonstrup, vil sande, at et skønnere Sted at holde Skole for dansk Ungdom kan ikke tænkes. Kun 2 Minutters Gang fra Seminariet, og vi er i Jonstrup Vang med dens Bøge og Birke og Graner, dens mørke Skovsøer og lyse Skovenge. Man gaar i Skov lige til Frederiksdal. Og Søndersøen og Aaen og Hejrebakken og Roskilde Domkirkes Taarne i det fjerne! Hver gammel Jonstrupelev bliver varm, naar han mindes om disse Navne.

Her paa dette Sted har nu altsaa i mer end 100 Aar det ene Slægtled af unge afløst det andet. Men under Afvekslingerne og Omskiftelserne er der bestandig noget, som uvægerligt er gaaet i Arv fra Generation til Generation. Den Dag i Dag holdes der stærkt paa de »gamle Traditioner«.

Og der er mange Forhold, som kan forklare, at der netop her maatte komme noget traditionsbundet.

For det første er der nu den Ejendommelighed, at et stort Antal af Seminariets Lærere har virket her i en lang Aarrække. Ikke færre end 6 har været Lærere her i en hel Menneskealder eller derover.

Hertil kommer selve Seminariets Beliggenhed. I 70 Aar — indtil Frederikssundsbanen kom — laa Jonstrup i en større Stilhed og Afsondrethed end noget andet Seminarium i Danmark. Vistnok laa jo ogsaa de andre Statsseminarier paa Landet; men de laa i Landsbyer, og Ele-

Jonstrup Statsseminarium

verne boede og færdedes blandt Beboerne. Jonstrup laa paa aaben Mark, ingen Landsby i dets umiddelbare Nærhed; dets Elever var altid henviste til sig selv.

Endelig kan nævnes Seminariets Stilling som Kostskole. Paa Blaagaard boede og spiste Eleverne, og den Ordning bibeholdtes herude. Forholdene gjorde det dengang ret nødvendigt. Der var som sagt ingen By i Nærheden, hvor Eleverne kunde bo og faa Kosten. Ogsaa økonomiske og pædagogiske Grunde talte for Ordningen, mente man. Saaledes kom Eleverne til altid at være sammen. De spiste sammen paa den store fælles Spisestue; de sov sammen, hver Klasse paa sin Sovesal, og de forberedte sig sammen i Fritiden paa Spisestuen, for saa vidt de ikke i Sommertiden lærte deres Lektier ude i Skoven eller i Seminariets Anlæg. Under saadanne Forhold udvikler der sig naturligvis et udpræget

Kammeratliv og tillige stærke Traditioner. Om Seminaristernes Liv i deres Fritid skriver Forstander Jensen i 1841 (»Historiske Efterretninger i Anledning af Seminariets Jubelfest«): »Krogang og andre slige Forlystelser anses for utilladelige her; men da den unge Alder trænger til Fornøjelser, saa opmuntrer man Eleverne til Spaserture i denne ret smukke Egn og den nærliggende Skov, til samlet Musik og Sang Sommeraftenerne i Have, Skov og paa Søen. Om Efteraaret og Vinteren samles man nu og da Lørdag eller Søndag Aften til harmonisk Sang og Musik og forbinder dermed Fremsigelse af passende Digte, stundom ogsaa et Par Timers Dans. Ved enkelte festlige Lejligheder tillades det desuden at arrangere et simpelt Bal«.

I de senere Aar er der sket betydelige Forandringer i Elevernes Levevis. Var der før noget vist kaserneagtigt over Forholdene, saa minder Seminariet nu nærest om et Studenterkollegium. Den tvungne Bespisning paa Stedet, som næsten altid var en Kilde til Kvaler, er nu ophævet, og Eleverne spiser i forskellige private Pensionater. Sovesalene er afskaffede, og i Stedet herfor er der indrettet Læse- og Soveværelser. Mange har Enkeltværelser, og i intet Værelse bor der flere end to. For Værelse med Lys og Varme betales 5 Kr. om Maaned. Paa Seminariet kan der kun skaffes Plads til 60 Elever; men da der i de senere Aar er blevet bygget en Del Huse i Nærheden, har de Elever, som der ikke er Plads til paa Seminariet, ikke svært ved at skaffe sig Bolig udenfor.

Et af de Forhold, som har voldt Vanskelighed hele Seminariets Liv igennem, er Elevernes Oplæring i Skolegerning. Da Omegnen som flere Gange omtalt kun i ringe Grad er bebygget, har det knebet med at skaffe det tilstrækkelige Antal Børn til Skolen.

Da Seminariet kom herud, blev der straks oprettet en Øvelsesskole, som søgtes af Børn fra den lille By Bringe og fra Jonstrup Vang. Børnenes Antal var i det højeste 50. Senere kom Maalev Skole til at tjene Seminaristerne som Øvelsesskole. Dette Forhold ophævedes igen, og i 1840 eller saa blev der paa ny oprettet en lille Skole paa Seminariet, hvis forskellige Faglærere forestod Undervisningen der. Denne Ordning holdt sig indtil 1896. Da blev der ansat en særlig Børnelærer, Hr. *Rudolph Benzon*. Senere blev Skoledistriktet udvidet. Skolen søges nu af ca. 80 Børn, fordelt i 4 Klasser. Hver Klasse har Hverdagsundervisning. Ved Skolen virker tillige en Lærerinde, Frk. *Abelone Olesen*.

Det var en fattig Tid, da Seminariet begyndte sin Virksomhed herude. Lærerne var daarligt lønnede, og der var ikke Raad til at ofre stort paa Undervisningen i det hele. Bygningerne var jo i sin Tid indrettede med et helt andet Formaal for Øje; Undervisningslokalerne kunde derfor ikke blive, som de burde være, og er selvfølgelig den Dag i Dag

meget mangelfulde. Først 1858 blev der bygget et Gymnastikhus; dette er genopført efter en Brand i 1889.

I Løbet af den sidste Snes Aar er der imidlertid bevilget betydelige Beløb til Seminariets Forbedring. 1897 blev der opført et Hus med 30 Elevværelser. 1898 blev der bygget en Øvelsesskole. Endvidere er der kommet ny Portnerbolig og ny Stald- og Ladebygninger. 1904 indrettedes der en ny Forstanderbolig; den gamle Forstanderbolig blev anvendt til Elevværelser. Da Sovesalene ophævedes, fik vi i en af dem en lys og smuk Musik- og Festsal. I en Del af en anden Sovesal har Biblio-

Jonstrup Statsseminarium

teket, som tæller ca. 7000 Bind, faaet en god Plads. Ogsaa er der indrettet en Sløjdsal. Den gamle Spisestue har faaet Anvendelse som Lokale til Undervisning i Naturfagene og til Samlingerne.

Af andre Forbedringer kan nævnes, at der er inddraget 2 Tdr. Land af Forstanderens Jord til en udmærket smukt og hyggeligt beliggende Sportsplads. I 1912 fik Seminariet sit eget Vandværk, og det følgende Aar blev der indrettet et Badeetablisement i Gymnastikhuset. Ligeledes er en af Lærerboligerne blevet omdannet til Haandbibliotek for Eleverne.

I Elevtallet har der naturligvis været stærke Svingninger i de mange forløbne Aar. Det var kun en lille Flok, der flyttede herind i 1809. I

de følgende 3 Aar (1810—12) blev der dimitteret i alt 33 Elever. Saa steg Tallet, og i Halvtredserne og Tresserne var der gerne fuldt Hus, d. v. s. 70 Elever om Aaret. I Halvfjerdserne faldt Tallet igen for atter at stige i Firserne. Midt i Halvfemserne var Tallet nede paa ca. 50 eller endog derunder. I de senere Aar har Tilgangen til vore Seminarier været ualmindelig stor, og der er ved Optagelsesprøverne her mødt dobbelt saa mange, som vi har kunnet skaffe Plads til. For Tiden er her 84 Elever, det største Antal, som Seminariet overhovedet nogensinde har haft.

Hvert Seminarium i Landet har i Almindelighed givet sine Elever et særligt Præg. Jonstrupperne har ogsaa haft deres Præg. Er dette end maaske i Tidernes Løb blevet lidt ændret, er det dog mit Haab, at de yngre Hold af Jonstrupperne ikke staar tilbage for deres Forgængere, af hvilke saa mange har gjort et støt og ærligt Arbejde i Folkeskolens Tjeneste.

Mange, der er udgaaet herfra, har faaet Navn i videre Kredse. Af saadanne — dels afdøde, dels endnu levende — kan nævnes Folkeskolemændene *M. Abrahamsen* fra Kildebrønde (dim. 1859), *S. Abrahamsen* fra Rødovre (dim. 1871), Skoleinspektør *Bergmann* (dim. 1865), *Brøchner Larsen* (dim. 1853), *Carl Henrichsen* (dim. 1863), Skoleinspektør *Hvidberg* (dim. 1874), Seminarielærerne i *Jelling Hagen* (dim. 1854) og *Ipsen* (dim. 1854), Etatsraad *Joakim Larsen* (dim. 1865), Ministeriets Konsulent, Professor *N. A. Larsen* (dim. 1879), Skoleinspektør *R. C. Mortensen* (dim. 1884), Overlærer *J. Olsen*, Varde (dim. 1860), *Frants Rasmussen*, Skovshoved (dim. 1873), Viceskoleinspektør *Rolsted* (dim. 1874), *Fr. Smith*, Himmelev (dim. 1866), Skoleinspektør *Wiggers* (dim. 1864).

Af Folk, som er blevet bekendte paa andre Omraader, kan nævnes *Malling Hansen* (dim. 1854), Forfatterne *Erik Bøgh* (dim. 1841), *Emanuel Henningsen* (dim. 1864), *Anton Nielsen* (dim. 1848), *Zakarias Nielsen* (dim. 1863), Personalhistorikeren *Anders Petersen* (dim. 1855), Professor *Kroman* (dim. 1865), Dr. *Linderstrøm Lang* (dim. 1878), Præsterne og Højskolemændene *N. J. Jensen* (dim. 1843), *Morten Larsen* (dim. 1873), *Vilhelm Malling* (dim. 1865), *Emil Dam* (dim. 1874) og *A. Stephansen* (dim. 1815).

Forstanderne.

Saa længe Seminariet var paa Blaagaard, havde det ingen egentlig Forstander; dets Ledelse var helt overladt den store Skolekommission. En Forandring i dette Forhold maatte naturligvis indtræde, da Flytningen fandt Sted. Jonstrup Seminarium har haft følgende 6 Forstandere:

1) *Jacob Saxtorph*. Han var født 1771 i Roskilde, hvor hans Fader var Rektor. 1795 tog han den filologiske Embedseksamen og blev 1797 Lærer ved Roskilde Kathedralskole. Gift 1798 med Petronella Sofie

Frich, f. 1771, Datter af øverste Hører ved Slagelse Skole. 2 Aar virkede han her og blev saa Lærer og Inspektør ved Blaagaard Seminarium. Hans Undervisningsemner var særlig Matematik og Naturfagene, skønt han — som sagt — egentlig var Filolog. Han har udgivet en i sin Tid ret udbredt Lærebog i Fysik. En af hans Elever fra den Tid, af hvis Optegnelser jeg har offentliggjort en Del i »Hjem og Skole«s Januar-Hefte 1910 (»Af en gammel Seminarists Papirer«) skildrer ham som en meget dygtig Lærer, som en noget varmblodig Inspektør og som et Menneske, hvis Sind i Grunden var mildt og kærligt. Det var Saxtorph, der kom til, saa vidt det overhovedet var muligt, at bringe Forholdene i Orden efter Bombardementet i 1807. Hans »Underdanigst Indberetning om det, som er forefaldet ved Blaagaards Seminarium under nærværende Krigsuroeligheder« er offentliggjort af Joakim Larsen.

Ligeledes faldt det i hans Lod at forestaa Flytningen til Jonstrup og Omordningen af den Bygning, der fremtidig skulde benyttes til Undervisningen. For den Maade, hvorpaa han løste denne Opgave, høstede han megen Anerkendelse (1807 Professor, 1810 Ridder af Dannebrog). I sin Tale ved Seminariets Indvielse omtaler Balle ham som »den lige saa nidkære som heldige Saxtorph, den ædle Mand, udmærket som Professor ved sjældne Indsigter og som Tilsynsmand ved lige saa sjælden Aarvaagenhed. Var det ikke som til en Sulamith, vor

Jens Ernst Wegener

Saxtorph bejlede, saa tit han ivrede for sit kære Blaagaard?» 1818 blev han Rektor ved Katedralskolen i Odense. Her var han i 25 Aar og tog sin Afsked i 1843. Han døde 1850. Hans eneste Søn var den bekendte Læge Dr. med., Etatsraad Hans Christian Saxtorph, Direktør for Børnehospitalet i København.

2) *Jens Ernst Wegener* var en Haandværkersøn fra Odense. Han var født 1781, blev Student 1800 og theologisk Kandidat 1804. I 1809 blev han personel Kapellan hos Amtsprovst Hertz i Roskilde og i 1813 tillige Lærer ved Roskilde Katedralskole. Gift 1811 med Birgitte Marie Bingesbøll, f. 1793, Datter af Sognepræst B. i Ledøje. Herfra kom han i Begyndelsen af 1819 til Jonstrup som Forstander og Førstelærer. 1836 Ridder af Dannebrog. Han tog sin Afsked 1838 og døde 1846.

3) *Jens Jensen* er uden Sammenligning den Forstander, som har præget Seminariet mest. I ikke mindre end 43 Aar virkede han ved Jonstrup, 1826—38 som Andenlærer, 1838—69 som Forstander. Gift 1828

med Lagerta Francisca Lucia Comestabili, f. 1809, Datter af Konditor C. i København.

Han var udgaaet fra et fattigt Hjem. Hans Fader var Hjulmand i Særslev i Holbæk Amt. Her blev han født 1796. 1814 blev han optaget paa Jonstrup Seminarium og dimitteredes herfra 1817 med Udmærkelse. Derefter underholdt han sig som Privatlærer samtidig med, at han forberedte sig til Studentereksamen, som han tog i 1821. 5 Aar efter underkastede han sig den teologiske Embedseksamen og blev kort Tid derefter Andenlærer ved Jonstrup.

Da Wegener havde taget sin Afsked, blev Jensen Forstander i November 1838. I denne Stilling forblev han, til han tog sin Afsked fra 1. Januar 1869. Han har udgivet: Historiske Efterretninger om det blaa-gaard-jonstrupske Seminarium 1841; Beretning om samme Seminarium 1841—60; Forklaring over Balles Lærebog; Haandbog i Undervisnings- og Opdragelseslæren af Curtmann; Bibelyndighed af Rettig; Forklaring over Luthers Katekismus; Forklarende Bemærkninger til den gammeltestamentlige Del af den bibelske Historie; Tidsskrift for Almueskole- og Seminarievæsenet, 1.—15. Aarg. 1841 Professor, 1851 Ridder af Dannebrog, 1864 Etatsraad.

Jens Jensen

Jensen var en ualmindelig flittig Mand og en Lovens og Ordenens Mand. Hans Arbejde, hans Administration, hans Undervisning, alt gik som efter en Snor, og han kunde være haard mod de Elever, der — for at bruge et Udtryk i hans »Erindringer til Seminariets Elever ved det ny Aars Begyndelse 1843« — »fandt mere Behag i Uordenens Natur end i den planmæssige Orden, der er saa velgørende for det aandelige Liv.«

Nogen aandfuld Lærer var han næppe; men han var dygtig, omhyggelig, klar og grundig. Hans Form var den gamle filantropistiske; overfor de grundtvigske Kirke- og Skoletanker stod han absolut uforstaaende og afvisende. I hans Forstandertid kom den ny Tids Aand ind paa de jydskse Seminarier, i hvert Fald i Jelling under Svendsen og i Snedsted og Ranum under L. Chr. Müller. Jensen var af en helt anden Støbning end disse Mænd og stillede sig, ogsaa hvad Seminariets Ledelse angik, afgjort imod »de friere Ideer fra Vesten«. Men aldeles forfejlet og misvisende og uretfærdigt er det Billede, som Anton Nielsen tegner af ham i sin Bog »Seminarieliv i Fyrrerne«. Han var en Hædersmand, som gik

helt op i sit Arbejde, og hans Elevers Vel laa ham alvorligt paa Sinde. Ved sin utrættelige Flid, Redelighed og strenge Orden kom han da ogsaa til at øve en stærk Indflydelse paa Eleverne. En af hans Elever, der senere blev en bekendt Talsmand for »de friere Ideer fra Vesten«, Vilhelm Malling, har skrevet om ham: »Han havde godt Tag i os; vi højagtede ham og holdt alligevel af ham, trods den stive soldatermæssige Ordning, han til det sidste vilde bevare paa sit Seminarium; thi vi følte, at han holdt af os, og at alle hans Kræfter og al hans Kærlighed tilhørte hans Gerning og hans Elever.« Han døde 1875.

Da Seminariet holdt Hundredeaarsfest i 1890, rejste Elever en smuk Mindesten paa Seminariets Grund for deres gamle Forstander.

4) *Viggo Andreas Vilhelm Driebein*, f. i København 1820 som Søn af Murmester J. V. Driebein; blev Student fra Borgerdydskolen paa Kristianshavn 1839, Cand. theol. 1849. Derefter Lærer ved v. Westens Institut i Religion, Dansk og Tysk. Gift 1ste Gang 1852 med Sylvestra Saxtorph, Datter af Sognepræst S. i Græsted, 2den Gang 1878 med Emma Gedde, Datter af Oberst G. 1864 Sognepræst til Bjørnsholm og Malle, samt Forstander ved Ranum Seminarium. 1869 Forstander ved Jonstrup.

Viggo Andreas Vilhelm Driebein

Driebein var en højt begavet og alsidigt dannet Mand. Sine 10 Studenteraar havde han benyttet paa en rent ud ideel Maade. Ved Siden af sit Embedsstudium dyrkede han dansk Skønlitteratur og Historie, ligesom han ogsaa var stærkt optaget af Kunst og Musik. Hans Skønhedssans og æstetiske Dannelse prægede senere i fortrinlig Grad hans Undervisning.

Ved sin fine, ædle Personlighed, sin overlegne Intelligens og glimrende Fremstillingsevne virkede han ligefrem betagende paa i hvert Fald mange af sine Elever. Da han i Juni 1878 var blevet syg, skrev en af Eleverne til ham: »Da De nu er syg og ej mere kan undervise, har Seminariet tabt al sin Tiltrækning. Jeg er derfor rejst hjem og kommer ikke mere.« Det hændte ikke sjældent, at gamle Elever skrev til ham og bad om hans Raad og Vejledning, ikke blot med Hensyn til deres Gerning, men ogsaa — og det især — til at komme igennem Anfægtelser og aandelige Kriser. For mange, der senere blev betydelige Mænd — ogsaa for saadanne, som fik Læremestere af anden Art — kom Driebein til at staa som et paa sin Vis uopnaeligt Ideal.

Og dog dømte denne Mand kun ringe om sig selv og sin Betydning

for de unge. Inderst inde var han i Grunden en mismodig Mand. Det er i hvert Fald sagt af Folk, som stod ham nær, og paa hvis Vidnesbyrd der maa lægges Vægt. Det er vel ogsaa en Følge af denne hans stærke Selvkritik, at han aldrig har udgivet noget, naar undtages den Afskedsprædiken, han holdt, da han rejste fra Ranum. I sin Ungdom havde han selvstændigt bearbejdet store Dele af den danske Litteratur. Man har ment, at han burde have udgivet sine Arbejder. Han vilde ikke; de er brændte.

Han var ikke blot en udmærket Lærer; han var ogsaa en ypperlig Forstander og en fortrinlig Administrator. At der paa adskillige Punkter

Odin Wolf Tidemand

trængtes til Reformer i det ydre, saa han klart nok. At der i saa Henseende ikke blev opnaaet mere, end der blev, var ikke hans Skyld. Rigsdagsbevillinger til slige Øjemed var i hans Tid sparsomme.

Driebein døde d. 26. Oktober 1878; han ligger begravet paa Assistentskirkegaarden i København.

5) *Odin Wolff Tidemand*, f. i København 1822, Søn af Kancellikrigssekretær, senere Institutbestyrer i Ordrup Odin T. Student fra Metropolitanskolen 1838. Cand. theol. 1843. Adjunkt i Vordingborg og i Nykøbing p. F. 1846 Sognepræst i Stenbjerg i Angel; 1853 Hovedpræst i Tønder, Provst samme Sted 1856, Medlem af Direktionen for Skolelærerseminariet i

Tønder. 1860 Sognepræst for Kregome og Vinderød. 1864 Landstingsmand i Rigsraadets Landsting indtil Juli 1866. 1873 Sognepræst i Skuldelev og Selsø. 1878 Forstander ved Jonstrup. Gift 1ste Gang 1849 med Nicoline Dorothea Marie Eriksen af København, 2den Gang 1890 med Vilhelmine Rosenvinge. 1856 Ridder af Dannebrog, 1883 Dannebrogsmænd.

T. var en dygtig og meget kundskabsrig Lærer. Ikke blot paa det theologiske Omraade havde han tilegnet sig sit Kundskabsstof og bevaret det sikrere end de allerfleste. Han var i Virkeligheden som ikke faa begavede Præster af hans Slægtled et Stykke af en Humanist. I Latin og Græsk var han velbevandret; at han var fortrolig med tysk Sprog og Litteratur, var jo naturligt efter den Stilling, han havde haft i Slesvig; men ogsaa det franske laa ham nær. Han var meget musikalsk begavet.

L. Koch skriver om Tidemand i C. F. Brickas »Dansk biografisk Lexikon«: »Han lagde mere, end Tilfældet i Almindelighed har været paa Seminarierne, en stærk Vægt paa Formen og den ydre Disciplin, og de

gode Virkninger deraf mærkedes ogsaa efter hans Afgang.« I sin Fremtræden var han selv en Formens Mand, og naar han krævede Form ogsaa af Eleverne, var det, fordi han ansaa dette Krav for gavnligt for de unge selv og deres Fremtid. Han havde Humor; »en stor Satyricus« kalder Præsten Graae ham i sin Bog »Mellem Krigene«. Ofte, naar han tilsyneladende blot var den gammeldags, noget stive Embedsmand, kunde han more sig kosteligt over Personer og Situationer. Men de, som kendte ham nøjere, kan bevidne — ogsaa af hans Elever er der dem, der kan gøre det ud af egen Erfaring —, at han tillige havde et blødt og medfølelsende Hjerter. Menneskelig Nød og Trang rørte ham let, og de Følelser, der kan opstaa hos Mennesker paa Skyggesiden, var han villig til at forstaa — og undskylde, ogsaa naar noget var gaaet ud over ham selv.

I Efteraaret 1895 tog han sin Afsked og flyttede til København. Den sidste Tid paa Seminariet blev for mørket for ham ved Sygdom og Skrøbelighed. Han døde i September 1897.

6) *Stig Volrat Bredstrup*, f. 1863. Søn af Proprietær Jacob Holm Bredstrup, Rane Ladegaard ved Ebeltoft. Student fra Randers lærde Skole i 1882. Teologisk Kandidat 1888. 1898 Kateket og Førstelærer ved Borgerskolen i Køge. Samme Aar gift med Henriette Jürgensen af København. 1893—95 Medlem af Eksamenskommissionen for Skolelærer- og Skolelærerindeeksamen. I November 1895 udnævnt til Forstander ved Jonstrup, indsat af Biskop Rørdam den 13. December s. A. 1909 Ridder af Dannebrog. Siden 1903 Medlem af Bestyrelsen for Dansk Skoleforening, Formand 1908—12.

Stig Volrat Bredstrup

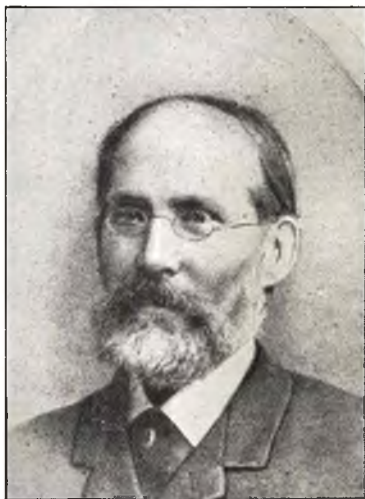
Tre gamle Lærere.

Blandt dem, der har været Lærere ved Seminariet, maa især fremhæves tre, som i den lange Aarrække, de var knyttede til Jonstrup, ved deres store Dygtighed og Nidkærhed fik en ganske særlig Betydning for Seminariets Udvikling. Disse tre, som har været Lærere for de allerfleste nulevende ældre Jonstrupere, er *Carl Mortensen*, *Hans Mortensen* og *Jørgen Beyerholm*.

Niels Carl Vilhelm Mortensen var født i Kerteminde 1832. Hans Fader, Ludvig Ditlev Mortensen, var Lærer ved Borgerskolen. I 1849 blev han optaget som Elev paa Jonstrup og tog her Eksamen i 1851.

Samme Aar blev han Lærer ved Seminariet. I 1853 blev han gift med Forstander Jensens Datter, Louise Marie. Han underviste i Sang og Musik, Skrivning og Tegning. Tillige var han i en Række Aar Inspektør ved Seminariet. Som Udgiver af meget brugte Sangbøger, Violin- og Orgelskoler fik han stor Betydning for Sang- og Musikundervisningen i Landet; men særlig som Komponist er han blevet bekendt i vide Kredse. Han var Ridder af Dannebrog.

Frk. Augusta Eschricht har for nylig i »Gads danske Magasin« (»Lidt om Nattens dæmrende Taager og dens Komponist«) tegnet følgende smukke Billede af Carl Mortensen: »Som Menneske var Carl Mortensen stilfærdig,

Niels Carl Vilhelm Mortensen

uden Skygge af Brask eller Bram; han følte ingen særlig Trang til at bevæge sig uden for Hjemmet, der var hans Virkekreds, hans Interesser; sit Arbejde og sit Land ofrede den flittige, fintdannede Mand hele sit Liv, der randt som en Strøm af et rent og klart Kildevæld. Ved hans Begravelse blev der sagt, at Carl Mortensens fine Haandskrift var som en Afspejling af hans Sjæl, og denne Udtalelse er rammende. — Adskillige af hans Sange har vundet Hævd, selv om ingen af dem naar den Popularitet, som »Nattens dæmrende Taager« har fundet. Mest bekendt er »Rosen blusser alt i Danas Have«, den nydelige lille »Sov mit Barn, sov længe«, »Morgendug, som sagte bæver« og »Lær mig

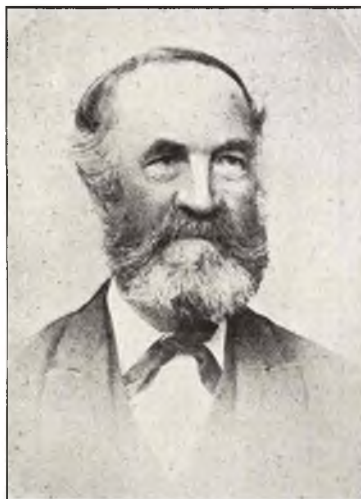
o Skov«. Hans store Beskedenhed og stilfærdige Natur var langt fra al Trang til at vinde nogen Berømmelse; men hans Elever lærte Sangene at kende paa Seminariet, og saa gik de atter gennem deres Elever videre ud i Verden. Meget bekendt er han for sine Udsættelser af flerstemmige Sange, af disse særlig »Kvartetter for Mandstemmer«. — »Nattens dæmrende Taager« blev en af vore mest sungne Fædrelands- og Krigssange — en gammel Soldat fortalte mig engang, at han havde sunget den atter og atter den Nat, han gik fra Dannevirke —, den gik ind i Folkets Bevidsthed, først og fremmest fordi den er skrevet og komponeret ud af en virkelig dyb Følelse — ogsaa maaske, fordi der i dens lyse Durklange er noget af Bøgeskoven og Kornmarkerne, af det danske Landskab, som Komponisten om Aftenen saa fra sit Vindue paa Jonstrup eller fra Skoven og Bakkerne, naar Solen gik ned, og Nattens dæmrende Taager brød frem.«

Carl Mortensen døde 1893.

Hans Mortensen var født 1825 i Fiskerlejet Hesnæs paa Falsters Øst-

kyst. Hans Fader var Fisker. 1843—45 var han Elev paa Jonstrup. 1845—47 Huslærer. 1847—49 havde han Kursus paa polyteknisk Læreanstalt. H. C. Ørsted var hans Lærer i Fysik. 1849—53 Lærer paa Næsgaard Agerbrugsskole. 1853—56 Skolelærer og Kirkesanger i Øverup paa Følster. 1854 gift med Birthe Pedersen. 1856—96 Lærer paa Jonstrup. Flyttede derefter til København, hvor han døde 1908.

Hans Undervisningsfag paa Seminariet var Naturhistorie, Geografi, Naturlære, Dansk Stil og Pædagogik. Han var ikke glad ved at være Lærer i sidstnævnte Fag, søgte endog Ministeriet om at blive fri. Det var Naturfagene, der havde hans særlige Kærlighed, og fremfor alle Fag elskede han Botanik. Som Florist var han vel en af de kyndigste i Landet. Hans litterære Hovedværk er »Nordøstsjællands Flora«. Som Lærer var han Punktligheden og Samvittighedsfuldheden selv, og hans Kald var ham helligt; han gik altid til sine Timer, som man gaar til noget højtideligt og festligt. Hans Elever nærede den mest ubetingede Respekt for ham, og gennem sit Eksempel øvede han i høj Grad en opdragende Indflydelse paa dem. Hans entusiastiske Kærlighed til Botanikken forplantede sig til mange af de vordende Lærere.

Hans Mortensen

Hans Mortensen var et ejendommeligt Menneske, en mærkelig sammensat Natur. I sit Ydre var han barsk og kunde endog virke frastødende.

Faamælt og tilknappet som han var, havde han ikke nogen stor Evne eller Trang til at give sig videre af med sine Elever uden for Timerne eller Ekskursionerne. Han hørte til de strenge Lærere, der kræver meget af deres Elever, fordi de kræver meget af sig selv.

Alligevel forstod han godt de unge Mennesker, ogsaa deres Ungdommeligheder, som han i Reglen ikke lagde større Vægt paa, end de fortjente. Betroede nogen sig til ham, hvad for Resten næppe ofte fandt Sted, blev det ikke fortrudt.

Bag det barske Ydre gemte der sig et mærkelig følsomt Sind. Jeg husker ham fra vore festlige Sammenkomster paa Seminariet. Naar han rejste sig og slog paa sit Glas og med sin Gammelmandsrøst sang en af de Sange, som han havde sunget for Generation efter Generation, da var det, som han for et Øjeblik lukkede op for en Verden af Stemning og Følelse, som han til daglig Brug skjulte, men som vi ved saadanne Lejligheder fik en Anelse om, at han i Grunden levede i.

Han var egentlig en poetisk Natur, spillede smukt paa Fløjte, skrev

Sange, som Carl Mortensen — »min Kollega« plejede han at kalde ham — satte Melodi til, elskede Digtning og Kunst.

Men nogle af sine bedste Timer havde han, naar han med sin mægtige Botaniserkasse paa Ryggen strejfede om i Skov og paa Mark. Ingen har vel nogensinde kendt Egnen om Jonstrup og »Nordøstsjælland's Flora« som han. Han vidste paa en Prik, hvor han skulde søge den eller den sjældne Plante. »Jeg har den staaende her«, kunde han sige. Stundom skal han ogsaa have henlagt sin Botanisering til ham ukendte Folks Haver. At man muligvis kunde se lidt skævt hertil, forstod han ikke. »Jeg gaar jo i mit lovlige Kald«.

Naar han da kom hjem med sin vældige Kasse fuld af Planter, ventede der ham et Arbejde, der tog ham meget af hans Fritid: at ordne og præparere disse Planter. Heri var han en Mester; med en næsten rørende Forsigtighed og Nænsomhed syslede han med sine kære Blomster. Om hans Dygtighed i den Retning har Seminariet bevaret et smukt Minde, idet det nemlig ved hans Afrejse herfra erhvervede en Del af hans Samling af danske blomsterbærende Planter.

Der blev skrevet om ham ved hans Død, at han var en livsglad Natur. Det var han ikke. Vel var han ikke uden Lune og Humor; men i Sindets dybeste Grund var han en typisk Melankoliker, følsom i en vidunderlig Grad for Indtryk. Han var blød og kærlig, selv om han tit havde svært ved at give det bløde i sit Sind Udtryk. Venlighed gjorde ham godt, og han var trofast mod sine Venner. Men hvad der saarede ham, det saarede ham ogsaa til Gavns, og det kunde han daarlig komme over. Og som *han* var, maatte han saa tit føle sig saaret i Verden.

I Marts 1896 holdt han 40 Aars Jubilæum paa Jonstrup. Et Par Aar i Forvejen var han blevet udnævnt til Ridder af Dannebrog, en Paa-skønnelse, som han var glad for. Den Opmærksomhed og Venlighed, der i rigt Maal blev vist paa Jubilæumsdagen, gjorde øjensynlig den gamle Mand godt.

I Foraaret 1896 søgte han sin Afsked. Den Dag i Maj, da han for sidste Gang skulde eksaminere i Naturhistorie ved Afgangseksamen, ønskede han at vælge Salmen til Morgensangen. Han valgte »Naturen holder Pintsefest«. Baade Ønsket og Valget var ejendommeligt for Hans Mortensen.

Jørgen Beyerholm, født i Skrydstrup i Sønderjylland 1829. Søn af Gaardejer Beyerholm. Blev optaget paa Skaarup Seminarium 1848 og dimitteret herfra 1850. Derefter Hjælpelærer ved St. Nicolaj Hovedskole i Flensborg. 1851—57 Lærer og Degn i Fjolde. Gift 1851 med Anne Knudsen af Skaarup. 1857 Lærer ved Jonstrup.

Fra Begyndelsen underviste Beyerholm i Skolegerning, Regning og Tysk, samt Gymnastik. Det sidstnævnte Fag blev senere overdraget til en Underofficer af Hæren, en Ordning, som holdt sig til 1901, da der blev ansat en fast Lærer i dette Fag. Ogsaa Skrivning gik over paa en anden Haand, og Undervisningen i Tysk ophævedes. Beyerholms Fag

blev derefter Regning og Matematik og Skolegerning. Han var den af Lærerne, som havde mest med Elevernes praktiske Uddannelse i Skolen at gøre. I nogle Aar var han tillige Inspektør.

Beyerholms Hovedfag var Regning; han har udgivet Regneøvelser for Begyndere (1863) og Regnebog for Skoler (1864). Han elskede sit Fag og var en glimrende Regnelærer, ligesom han ogsaa selv som Regnemester var rent ud beundringsværdig. Til sine Elever stod han i et ganske ejendommeligt Forhold. Han kunde være striks og blive utaalmelig, naar en Mand havde lidt svært ved at forstaa, hvad der for ham selv var som Fod i Hose. »Men,« sagde han selv, »Seminaristerne kan godt lide mig alligevel«. Og deri havde han utvivlsomt fuldkommen Ret. For det første beundrede de ham nu for hans store faglige Dygtighed og for hans udmærkede Undervisning. Dernæst vidste de, at var han let til at blive vred, saa gik hans Vrede ikke dybt; han var en godhjertet Mand og en Mand med udpræget Retfærdighedsfølelse overfor dem. Endelig var der noget i hans Optræden, som tiltalte og i høj Grad fornøjede dem. Utallige er de Historier, som gaar om Beyerholm, og de drastiske Udtalelser, som tillægges ham. Mange af disse Historier er sikkert udpyntede eller helt apokryfe. En af de paaalidelige skal her meddeles, fordi den giver et godt Billede af Manden

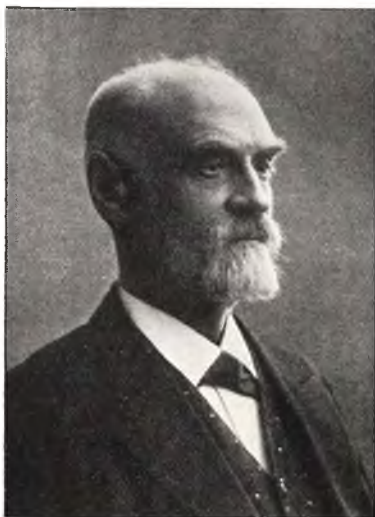

Jørgen Beyerholm

og hans Forhold til Eleverne. Der var engang en Klasse, som mente sig forurettet af Beyerholm. Man følte sig meget fornærmet og var ikke til Sinds at lade Krænkelsen sidde paa sig. Det blev da vedtaget at sende en Deputation til ham. Først maatte man imidlertid sikre sig, at en Deputation overhovedet vilde blive modtaget. En Elev gik derfor til ham og spurgte, om de maatte komme til ham og tale med ham om Sagen. »Tilstaaet!« sagde Beyerholm. Med al den Alvor og Højtidelighed, som Situationen paakrævede, stillede Deputationen om Eftermiddagen. Ordføreren havde nøje overvejet, hvad han skulde sige, og hvorledes han bedst skulde belægge sine Ord; thi han vidste jo, hvem han havde med at gøre. Med en Haandbevægelse anviste Beyerholm de deputerede Plads, og Foredraget begyndte. Ordføreren udviklede nøje og omhyggeligt, i særdeles velvalgte Ord, hvorledes han og de øvrige Medlemmer af Deputationen og hele Klassen saa paa Sagen. Beyerholm hørte paa ham i den dybeste Tavshed, ikke en Mine forraadte, hvad han tænkte. Til at begynde med følte den ordførende sig noget usikker

under denne Tavshed; men efterhaanden som Talen skred frem, kom der mere Flugt og Dristighed over den, og til sidst tillod Taleren sig at henstille, at Klassen fik en Undskyldning. »Aff-slaaet!« sagde Beyerholm, hvorpaa Deputationen trak sig tilbage. »Tilstaaet« — »Afslaaet«, det var bogstaveligt de eneste to Ord, hele Aktionen havde aflokket Beyerholm. Man beundrede denne lakoniske Maade at tage Tingene paa, morede sig derover, — og Dagen efter var Beyerholm og Klassen lige gode Venner igen.

Beyerholm, der jo var Sønderjyde — hvad ogsaa tydeligt kunde høres paa hans Maal — var en varm Patriot, en god dansk Mand. Kommunale

Eggert Christopher Tryde Lunddahl

Spørgsmaal havde han en levende Interesse for, og det var ham en Tilfredsstillelse i en Aarrække at være Formand for Værløse Sogneraad. Dette Hverv udførte han med den største Omhu, og han høstede megen Anerkendelse derfor. I Foraaret 1896 tog han sin Afsked og flyttede til København. Her døde han Aaret efter.

De nuværende Lærere.

Seminarieret har for Tiden følgende Lærere:

1) *Eggert Christopher Tryde Lunddahl*, født 14. Juli 1854 i Ranum, Søn af Seminarieforstander Lunddahl. Student 1872. Theologisk Kandidat 1879. Indtil 1881 Lærer ved Efter-

slægten, Wærnske Institut og flere københavnske Skoler. 1881—84 Lærer ved Slagelse Realskole. 1884—86 Seminarielærer ved Ranum. Fra 1886 Lærer ved Jonstrup. 1889 gift med Emma Bie fra Faurholt i Vendsyssel. 1893—1905 Seminariets Inspektør. Underviser i Bibelhistorie, Historie og Dansk.

2) *Kristen Steensen* er født den 30. Oktober 1865 i Vejlbj. En Broder, der var Musiker, gav ham den første Undervisning i Musik, og siden studerede han Musik i Aarhus, Randers og København; Organist P. Rasmussen var hans Lærer i Teori. Sin Seminarieuddannelse fik han i Jelling og Silkeborg og ved sidstnævnte Seminarium virkede han som Sanglærer og Musiklærer fra 1889, indtil han 1894 blev ansat ved Jonstrup Statsseminarium. 1903 foretog han med Statsunderstøttelse en Studierejse til Tyskland og Belgien og 1910 til Schweiz og Norditalien. Efter Anmodning af Kultusministeriet foretog han i Sommeren 1911 en Rejse til Færøerne for at holde Sangkursus for Lærere og Lærerinder der.

Ved Siden af sin Virksomhed som Seminarielærer har Steensen udfoldet en ikke ringe Virksomhed som Komponist og Udgiver især af musikpædagogiske Ting. Han har komponeret 20 Præ- og Postludier, Forspil, Sange, 3 Hæfter lyriske Smaastykker for Violin og Klaver m. m. Han har udgivet en Orgelskole, sammen med Førstelærer H. Frederiksen, Stensby »Metodisk Sangbog« og i Forening med Seminarielærer Emborg i Vordingborg »Excelsior« (Mandskvartetter). Han er Vicedirigent og Bestyrelsesmedlem i Danske Læreres Sangkor og Bestyrelsesmedlem i Dansk Organist- og Kantorforening.

Kristen Steensen

3) *Oluf Kristian Stenfeldt-Nielsen*, født i København den 26. November 1855. Gennemgaaet Kunstakademiet. Tegnelerer i Københavns Kommuneskoler fra 15. August 1876. Tegnelerer ved Jonstrup Seminarium siden 1894. Gift med Amanda Henriette Svendsen.

4) *Jens Jacob Nielsen*, født 27. September 1865 paa Asaahede, Vendsyssel. Student fra Aalborg Latinskole 1885. Cand. mag. i Naturhistorie og Geografi 1891. Gift 1892 med Hertha Johanne May af Randers. 1896 Seminarielærer paa Jonstrup. Underviser i Dansk, Naturhistorie og Geografi.

Oluf Kristian Stenfeldt-Nielsen

Jens Jacob Nielsen

5) *Johannes Frederik Johansen*, født 25. September 1865 i Rudme, Svendborg Amt. Dimitteret 1886 fra Gedved Seminarium. Eetaarigt Kursus i Matematik, Fysik og Pædagogik med afsluttende Eksamen i de to første Fag. 1886—95 Lærer ved Dalbyneder Fortsættelseskole (Høj- og Realskole). 1896 Lærer ved Jonstrup Seminarium. Gift 1896 med Kristine Balling. Underviser i Matematik, Regning og Fysik. Har udgivet »Begyndelsesgrundene i Aritmetik« (1900 — 2. Udg. 1906) og »Regneundervisningen i de 4—5 første Skoleaar«, en Haandbog for Lærere og Lærerinder (1910). 1913 valgt til Medlem af »Dansk Seminarforenings« Bestyrelsesraad. Siden 1905 Bibliotekar.

Rudolph Benzon

Anders Jørgen Hansen

6) *Rudolph Benzon*, født i København den 5. Januar 1872. Dimitteret 1893 fra Jonstrup Seminarium. 1893—96 Lærer ved Ærøskøbing Borger- og Realskole. 1896 Lærer ved Jonstrup Seminarieskole. Samme Aar gift med Frida Lechler fra Hamborg. Siden 1905 tillige Inspektør ved Seminariet. Underviser i Praktik og Skrivning.

7) *Anders Jørgen Hansen*, født i Ølgod 21. August 1866. Uddannet som Elev ved følgende Undervisningsanstalter: Askov Højskole, Københavns Højskole, Det kgl. gymnastiske Centralinstitut i Stockholm, Liedbecks sygegymnastiske Institut, Sløjdskolerne i Askov og København. Desuden privat Manuduktion. Gift 1888 med Marie Thomsen († 1910). 1894—1903 Gymnastiklærer i Aalborg. 1903 Seminarielærer ved Jonstrup. Underviser i Gymnastik, Sløjde, Sundhedslære og Fysiologi.

Skaarup Seminarium.

Vi tager med Jernbanen fra Nyborg til Svendborg. En Mils Vej fra Svendborg kommer vi til en lille venlig Landsby, Skaarup. Vi stiger af og gaar ned ad Gaden. Her er kønt og hyggeligt. Rundt om ser vi hyggelige Huse, omgivne af velplejede Haver med en Rigdom paa Frugt, og længere ude frugtbare Marker, indrammede af levende Hegn, samt dejlige Bøgeskove, som strækker sig ud over Synskredsen. Paa Gaderne møder vi Klynger af glade unge Mennesker, og nu ved vi, hvor vi er. Vi er i Skaarup, Byen med det gamle Seminarium, hvor saa mange af Danmarks Lærere har faaet deres Uddannelse. Nu staar vi ved vort Maal, Seminariebygningen. Mellem de grønne Træer faar vi Øje paa en smuk rød Bygning. Midt for den hæver sig fire ranke Søjler, som øverst oppe krones af en smuk Frise af symbolske Figurer, som forestiller unge Mænd, der lytter til Undervisning af »Visdommen«, som er symboliseret ved en siddende Kvindeskikkelse. Vi gaar ind ad Døren og ser os om. Stueetagen optages til Dels af et stort Læseværelse, som er smukt prydet med Billeder, hvor Eleverne kan opholde sig i Frikvartererne, og hvor de kan læse deres Aviser. Her er et Liv og en Lystighed, naar Posten i det første Frikvarter kommer med Breve og Aviser eller maaske endog med Penge til Eleverne. I Stueetagen findes endvidere et Klasseværelse, medens de to andre findes paa første Sal. Vi gaar op ad de slidte Trappetrin og kigger ind i Klasseværelserne. Her er ret hyggeligt, om end de noget smaa Vinduer og det temmelig lave Loft ikke længere helt tilfredsstillende de Krav, man i vore Dage stiller til et velindrettet Klasseværelse. Øverst oppe, paa Bygningens Loft, faar vi Øje paa en stor Klokke, en hel lille Kirkeklokke, som hænger bag nogle Lydhuller i Muren. Paa den ringes der efter gammel Skik hver Morgen for at kalde Eleverne til Arbejde. Efter at have undersøgt Hovedbygningen kommer vi ud i Gaarden. Nu ser vi de to Sidefløje, som i Modsætning til den Bygning, vi forlod, er nye og har en mere tidssvarende Indretning. I Fløjen til venstre for os finder vi den store og smukke

Sang- og Musiksæl, som ogsaa finder udstrakt Anvendelse ved Foredrag og festlige Sammenkomster. Her er der ogsaa Liv og Lystighed, naar Eleverne Lørdag Aften samles til Diskussionsmøder og til Oplæsning af »Skorpionen«, deres morsomme satiriske Blad. Selve den smukke Sal er meget stor og godt forsynet med fortrinlige Musikinstrumenter. I Stueetagen er indrettet det nu ret righoldige Bibliotek, samt den fysiske Samling, som ligeledes er godt forsynet. I den anden Fløj, som ligeledes er ny, findes Bolig for Pedellen, og endvidere er der indrettet fortrinlige Lokaler til Sløjdundervisning. Vi forlader nu Gaarden og kommer ud i den store Have. Det er den dejligste Have, man kan tænke sig, med udstrakte Græsplæner, hyggelige Lysthuse og lange Spadsere-gange, som snor sig mellem alle mulige inden- og udenlandske Træer og blomstrende Buske, som fra det tidlige Foraar og lige til Efteraaret staar i det skønneste Flor. Et smukkere og behageligere Opholdssted kan Eleverne ikke have i Frikvartererne og i deres Fritid. Paa vor Tur gennem Haven kommer vi ogsaa forbi Forstanderboligen og Gymnastiksalen, som begge ligger lidt afsides fra de andre Bygninger. Forstanderboligen er en smuk rød Bygning med en stor og smuk Have.

Det er en gammel og ærværdig Bygning, vi har set, og vi tænker straks: »Disse gamle Mure og dette mosbegrøede Tag maa have en Historie, som ikke er lille, og som nok maa være værd at høre.« Det har de ogsaa, og den maa vi høre.

Vender vi Blikket tilbage til Fortiden, mindes vi en Tid ved Overgangen mellem det attende og nittende Aarhundrede, som vel i mange Retninger havde sine Mangler, men som dog i mange andre var en Fremgangstid for vort Land. Det er den rationalistiske Tid, da Spørgsmaalet om Folkets Oplysning og Fremgang var saa brændende, og i den Tid er det, at Seminariets Historie begynder. Vi har hørt, at der i den Tid var flere Præster, som i deres Begejstring for Folkets Oplysning og Lykke fandt paa at oprette smaa Seminarier i deres Præstegaarde, hvor de selv underviste de unge Mennesker. De mente nemlig med Rette, at skulde Folkets Oplysning gaa fremad, maatte man først og fremmest skaffe det dygtige Lærere. Til disse Præstegaardsseminarier hører ogsaa Skaarup Seminarium.

I Skaarup var paa den Tid Dr. phil. Wedel Sognepræst, og ham er det, der har gjort sig fortjent som Seminariets Stifter. Wedel havde længe næret et brændende Ønske om at være med til at ophjælpe Oplysningen i sit Folk; men han vidste endnu ikke rigtig, hvorledes han skulde bære sig ad dermed. Da hørte han, hvorledes Pastor Boisen i Vesterborg paa Lolland havde oprettet sit Seminarium, og nu vidste han ogsaa, hvad han vilde gøre. 1802 indsendte han da til Kancelliet en Ansøgning, hvori han bad om Tilladelse til at oprette en lignende Undervisningsanstalt i sin Præstegaard. Hans Fordringer, som han gør nøje Rede for, var meget beskedne. Han bad ikke om Understøttelse af nogen Art, men ønskede kun, at de eksaminerede Elever maatte blive

foretrukket ved Besættelse af Embeder frem for Folk, som ingen Eksamen havde. Selv vilde han sørge for alt andet. Han vilde selv besørge Undervisningen, sørge for Lokaler og anskaffe Bøger og Materiel. Den 3. Juni 1803 underskrev Christian den Syvende Reskriptet, hvorved Tilladelsen blev givet, og hermed var Seminariet stiftet. Wedel tog nu fat. I en Fløj af Præstegaarden indrettede han et rummeligt Værelse til Klasseværelse, anskaffede Bøger og hvad der ellers behøvedes, samt traf Aftale med en nærboende Gartner om at overtage Undervisningen i Havedyrkning, medens Kirkens Organist velvilligt tilbød at undervise i Sang og Musik. Allerede samme Aar kunde Wedel afholde Optagelsesprøve og optage et mindre Antal Elever. Som Følge af de smaa Forhold var Undervisningens Ordning en anden end nu, om end Fagene gennemgaaende var de samme som i vore Dage. Paa Grund af de faa Lærere maatte Wedel nøjes med at dimittere Elever hvert 3die Aar, idet disse hvert Aar opflyttedes i en ny Klasse, uden at der optoges nogle i den, de forlod. Desuden maatte han anvende megen Tid til at lade Eleverne optegne, hvad han lærte dem, idet kun faa havde Raad til at købe de dyre Bøger. Undervisningen prægedes ogsaa noget af Tidens Opfattelse af, hvad en Landsbylærer burde kunne. Dengang vilde man vel have, at Lærerne skulde være

Forstander P. A. Wedel

dygtige og oplyste; men dog vilde man ikke have, at de skulde føle sig hævet over Bondestanden. Lærerne skulde være oplyste Bønder blandt Bønder, sagde man, og man ventede af dem, at de skulde leve et nøje Samliv med deres Standsfæller og retlede dem paa alle Omraader. Wedel vaagede derfor ikke alene over, at hans Elever bevarede deres landlige Klædedragt og Levemaade, men han sørgede ogsaa for at optage saadanne Undervisningsfag, hvori der krævedes Dygtighed i Datidens Bondeliv. Saaledes optog han jo Havedyrkning, og senere indførtes forskellige Haandværk, som Kurvefletning, Skomagerarbejde og Biavl. Saaledes var Undervisningen i de første Aar, men senere forandrede Forholdene en Del. Wedel optog Aar for Aar flere og flere Elever, saa at han til sidst maatte antage et Par af sine tidligere Elever, som han kendte som dygtige og samvittighedsfulde Mennesker, som Hjælpelærere, men ogsaa dem lønnede han selv. Nu var han i Stand til at dimittere Elever

hvert Aar. Tilsyn med Seminariet havde Seminariedirektionen, som bestod af Biskoppen over Fyn og Stiftamtmanden, samt et tredje Medlem. Denne Direktion udmærkede sig baade i Wedels Tid og senere ved sin Iver for Sagen, og en stor Del af de Forbedringer, der indførtes i Aarenes Løb, skyldes den. Medlemmerne overværede hvert Aar Eksaminationen; Biskoppen hjalp Wedel med at eksaminere, hvad han nok kunde have nødig, da dengang hele Eksamenen kun varede i to Dage. Wedel ledede nu Seminariet i mange Aar, og han havde den Glæde, hvad han selv har udtalt, at se sine Elever blive dygtige og samvittighedsfulde Lærere rundt om i hele Landet. Man maa beundre den Uegennytte og Offervillighed, han viste. Han sørgede jo for alt uden at vente sig nogen Fordel selv deraf; thi Undervisningen var gratis, og først efter nogle Aars Forløb fik han et lille Tilskud fra Staten. Wedel udmærkede sig dog ikke alene ved Iver og Offervillighed; thi i hele sit Arbejde viser han sig som en dygtig og praktisk Skolemand. Det ser vi af hans Undervisningsplan, hvor han har lagt Hovedvægten paa en grundig Tilegnelse af Stoffet frem for at komme igennem den størst mulige Stofmængde, og af hans Stilling til den indbyrdes Undervisningsmetode, en Metode, som Frederik den Sjette var meget begejstret for, skønt den var meget upraktisk. Wedel modarbejdede stærkt dens Indførelse og søgte af alle Kræfter at paavise dens Mangler; men paa Kongens Bud maatte han dog indføre den paa Seminariet, idet den herefter skulde bruges i alle Landets Skoler, og de uddannede Lærere derfor maatte forstaa at bruge den. Man maa endvidere beundre den Evne, Wedel havde til at faa de smaa Pengemidler, som stod til hans Raadighed, til at slaa til. Han forstod paa een Gang at indrette alt praktisk og billigt. Da Wedel nærmede sig 70 Aar, fik han 1835 sin Afsked som Seminarieforstander efter at have ledet Seminariet i over 30 Aar. Nogle Aar forinden var han blevet Amtsprøvest, og nu fik han Rang med Biskopper, foruden at han hædredes med Dannebrogskorset. Efter 1835 virkede han endnu nogle Aar som Præst for Skaarup og Tved Menigheder, indtil han døde 23. Maj 1842.

Wedel efterfulgtes 1835 som Seminarieforstander af Pastor D. A. Holberg, som efter at have taget teologisk Embedseksamen havde været Kateket i Roskilde. Efter Wedels Død blev han tillige Sognepræst i Skaarup. Under hans Ledelse undergaar Seminariet en stor Forandring. Før havde det væsentlig været en privat Undervisningsanstalt med Støtte fra Staten. Nu derimod overtog Staten alt. Samtidig bestemtes det, at der skulde opføres en særlig Seminariebygning med tilhørende Have og Gymnastikplads, samt at Staten foruden Forstanderen skulde lønne to Lærere. Saaledes maatte Udviklingen nødvendigvis gaa, hvis Seminariets Fremtid skulde sikres; thi man kunde ikke altid være sikker paa at finde en Mand, der som Wedel uden Betaling kunde overtage et saa stort og vanskeligt Arbejde. En Jordlod, som stødte op til Præstegaarden, blev nu købt, og i Sommeren 1836 begyndte man at opføre den nu-

værende Hovedbygning, som under stor Højtidelighed indviedes 9. Juni 1837. I det Ydre saa den ud, som den nu gør; men Indretningen var noget anderledes. Alle Lokalerne var dengang samlet der, og desuden var der Bolig til to ugifte Lærere, saa at Forholdene maa have været noget knebne. Lidt senere anlagdes ogsaa et Gymnastikhus, omtrent hvor det nuværende ligger. Det var efter vore Forhold tarveligt; men det afhjalp et længe følt Savn, idet Gymnastikundervisningen nu kunde foregaa hele Aaret rundt. Ved Skaarupøre, som ligger ved Stranden et godt Stykke fra Skaarup, opførtes desuden et Badehus til Brug ved Undervisning i Svømning. Paa Anlægget af Haven anvendte Holberg særlig Omhu; thi foruden, at Haven indgik som et vigtigt Led i Undervisningen, kom hertil, at dette Arbejde havde hele hans Interesse, og det er for en stor Del hans Iver, det skyldes, at Seminariet har den dejlige Have, det nu har. Seminariet havde jo nu tre Lærere, og lidt senere ansattes ogsaa en Musiklærer. Da endelig Holberg efter Wedels Død blev Sognepræst, blev det bestemt, at hans Kapellan ogsaa skulde være Lærer der, saa at Seminariet nu havde fem Lærere. Det kunde ogsaa gøres nødig, idet Fagkredsen var stor og Eleverne talrige. Der medtoges endnu flere Fag end nu. Foruden i Havedyrkning og Svømning undervistes der ogsaa i Biavl, Tysk, Engelsk og geometrisk Tegning. Ligeledes var Musikundervisningen meget omfattende, idet der foruden i Violin og Orgelspil- tillige undervistes i Spil paa Fløjte, Valdhorn og flere andre Instrumenter. I Holbergs Tid indrettedes ogsaa et Bibliotek, og der bevilgedes en aarlig Sum til Anskaffelse af nye Bøger og fysiske Apparater. Holbergs Virksomhed som Forstander skulde dog ikke blive lang. Han fik snart stor Interesse for Politik, og 1849 valgtes han til Landstingsmand. Han mente nu, at hans Stilling som Seminarieforstander ikke godt kunde forenes med hans Virksomhed som Politiker. Han søgte derfor sin Afsked, som han fik 1850, hvorefter han blev ansat som Sognepræst for Nørre-Aaby—Indslev Menigheder, hvor han virkede til 1872. Han døde 1883.

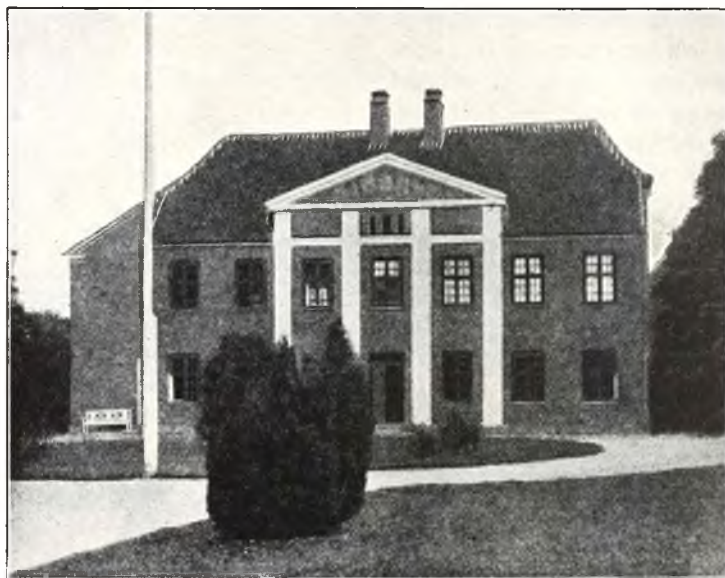

Forstander D. A. Holberg

Trods Holbergs forholdsvis korte Virksomhed som Forstander skylder Seminariet ham meget for det store og fortræffelige Arbejde, han udførte ved Seminariets Omdannelse 1835, og desuden tilkommer en

stor Del af Æren for de Fremskridt, der fandt Sted efter hans Tid, ham paa Grund af det gode Forarbejde, han havde gjort.

Holberg efterfulgtes 1850 af J. Chr. Schurmann, en Mand, som Seminarieret skylder meget for den Dygtighed, hvormed han ledede det i den lange Tid af 40 Aar. Denne dygtige Mand var, da han kaldtes til Seminarieforsøger og Sognepræst i Skaarup, Kapellan ved Frue Kirke i Aalborg og Sognepræst for Sønder-Tranders. Han havde ført et meget virksomt Liv. Han var saaledes Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling 1848. Schurmann var en meget dygtig Lærer. Særlig Re-

Hovedbygningen

ligionsundervisningen og Psykologien havde hans Interesse, og hans Elever, hvoraf mange endnu virker i vor Folkeskole, er enige om at rose det Liv og den Iver, hvormed han underviste i disse Fag. Han havde da ogsaa den Glæde at se, hvorledes hans Undervisning bar Frugt, og hvorledes de alle vænnedes til logisk og fornuftig Tænkning og Klarhed i Fremstillingen. Det var en god Undervisning, de unge fik her; thi de havde ikke alene en udmærket Forstander, men han havde ogsaa ved sin Side flere udmærkede Lærere allerede, da han tiltraadte Embedet. Særlig bekendt er Andenlærer Meyer, som allerede var blevet ansat som Hjælpe lærer hos Wedel. Han var navnlig dygtig til at undervise i Dansk og Regning, hvilket Schurmann udtaler i en Beretning. 1857 forlod han Seminarieret og blev Sognepræst i Verninge, da han, efter at være blevet dimitteret fra Skaarup i Wedels Tid, havde studeret og var blevet teologisk Kandidat. En anden dygtig Lærer var J. H. Tran,

som i over 40 Aar virkede ved Seminariet, fra hvilket han tog sin Afsked 1892. Han havde en stor Del af Undervisningen i praktisk Færdighed under sig, og hans mange Elever, som endnu virker rundt om i vort Land, kan berette om den Indsigt og de udmærkede Evner, han havde i dette Fag. Navnlig havde han en udmærket Evne til at tale med og omgaas de smaa Børn.

Senere fik Seminariet 1858 en Lærer, som i vide Kredse har gjort sig bekendt som Videnskabsmand. Det var Fr. G. E. Rostrup, hvis naturvidenskabelige Bøger og særlig hans bekendte Flora, vi alle kender. Han fik Embedet her, idet dette Embede var et helt nyt, der i det nævnte Aar oprettedes ved Seminariet, som nu altsaa havde seks Lærere. Han virkede her en lang Aarrække og Schurmann omtaler i en Beretning den Dygtighed, hvormed han underviste i sine Fag. 1883 blev han Docent ved Landbohøjskolen, ved hvilken han 1901 blev udnævnt til Professor. Samme Aar som Rostrup blev en anden Lærer ansat, som ligeledes virkede her i en lang Aarrække som en stor Støtte for Seminariet og med megen Dygtighed. Det var Cand. theol. P. J. Friis, som med stor Iver og Energi virkede der lige til 1894.

I Schurmanns Tid fandt der jo en Del Reformer Sted med Hensyn til Læreruddannelsen, og i de Forhandlinger, der blev ført angaaende dem, tog Schurmann ivrigt Del. Han udviser her en overordentlig Skarpsindighed og varm Interesse for Sagen. Mange af disse Reformer var han i høj Grad utilfreds med. Navnlig var han utilfreds, da det bestemtes, at Eksaminen ikke mere skulde afholdes paa Seminarierne med Lærerne som Eksaminatorer. Han naaede dog ikke at se den Eksamensordning genindført, som han ønskede saa meget. I Schurmanns Tid skete der en Del Forandringer ved Seminariets Bygninger, saa at disse efterhaanden nærmede sig den Skikkelse, som de nu har. Saaledes indrettedes der et nyt Klasseværelse i Hovedbygningen, og 1879 opførtes det nye Gymnastikhus paa det gamles Plads. Endelig opførtes 1889 en Sidefløj, som dog kun havde een Etage, hvori der indrettedes en stor Musiksal. Seminariet fik saaledes i hans Tid flere nye og velindrettede Lokaler; men dog kom det ikke af, at Schurmann var særlig ivrig angaaende den Slags Reformer. Karakteristisk for ham var nemlig, at han stærkt lagde Vægt paa, at det først og fremmest var selve Undervisningen, man skulde forbedre, medens alt andet kun havde

Forstander J. C. Schurmann

lidt at sige i Sammenligning hermed. Dette præger i høj Grad Schurmanns Virksomhed, hvor vi stadig ser ham fuld af Iver for at faa Undervisningen forbedret og Uddannelsen reformeret, men kun med forholdsvis ringe Interesse for Forbedringer af Bygninger og Materiel.

1891 tog Schurmann sin Afsked; men forinden fejredes han paa Fyrretyveaarsdagen for sin Ansættelse ved en stor Festlighed, i hvilken mange af hans tidligere Elever deltog, og hvorved han havde den Glæde at modtage mange Beviser paa den Velvilje og Agtelse, hvormed han omfattedes baade af sine Overordnede og af alle de mange Elever, der i hans Tid var udgaaet fra Seminariet. Saaledes overbragte Stiftamtmanden, Seminariedirektionens Formand, ham Dannebrogordenens Kommandørkors fra Kongen, og fra hans tidligere Elever bragtes der ham en Sum paa 1500 Kr., som var bestemt til et Mindelegat, der skulde bære hans Navn. Faa Maaneder efter sin Afsked, den 2. Juli 1891, afgik Schurmann ved Døden. Sognets Beboere viste deres Velvilje og Kærlighed til ham ved at oprejse en Mindesten over hans Grav paa Skaarup Kirkegaard. Han havde jo ogsaa været deres Præst. Desuden rejste hans Elever et Mindesmærke i Seminariehaven for den Mand, de skyldte saa meget.

Schurmanns Efterfølger som Seminarieforstander og Sognepræst i Skaarup blev 1891 residerende Kapellan i Nyborg C. F. Skouboe. I det samme Aar, Seminarielærernes Lønninger var blevet forbedret betydeligt, var de to Embeder som Forstander og Præst ganske vist blevet adskilt, men Schouboe fik dog Tilladelse til at overtage dem begge. Schouboe var som Skolemand meget praktisk og dygtig. Han havde haft god Lejlighed til at sætte sig ind i Skolevæsenet ved Siden af sin Præstegerning, idet han først havde været Skoleinspektør i Kolding og siden som Kapellan i Nyborg været Medlem af den Eksamenkommission, som afholdt Eksamen over de enkelte Seminariers Elever. I Modsætning til Schurmann var han i Begyndelsen stemt for at beholde den bestaaende Eksamensordning. Dog, da han som Seminarieforstander fik et nøjere Indblik i Forholdene og tillige fik Øje for det uheldige i, at hvert Aar saa mange af Eksaminanderne faldt igennem ved Eksamen, forandrede han Mening og fremhævede Fordelene ved den tidligere Ordning. Denne Ordning naaede han da ogsaa at se gennemført i 1894. Som Forstander griber Skouboe ind i Forholdene med fast Haand og søger at reformere, hvor han kan. En af Aarsagerne til det store Mandefald ved Eksaminerne var, at Fordringerne i praktisk Færdighed var blevet skærpede. Han søger derfor straks at forbedre Undervisningen i dette Fag, som i Virkeligheden var blevet noget forsømt. Eleverne anvendte vel megen Tid paa det; men Uddannelsen foregik for Størstedelen paa den Maade, at de paa egen Haand efter Tur underviste i Byskolen flere Timer ad Gangen uden synderlig Vejledning. Skouboe fik nu Undervisningen her forbedret og sørgede ogsaa for, at Byskolen blev bedre forsynet med Materiel. Derved naaede han da ogsaa, at Eleverne i den følgende Tid op-

naaede gode Resultater i dette Fag, som har saa stor Betydning for en Lærer. Ogsaa paa mange andre Omraader reformerede han. Han fik bl. a. den daglige Undervisningstid samlet paa en praktisk Maade, hvorved Eleverne vandt mere Tid til Hjemmearbejde. Fra hans Tid sluttede Undervisningen Kl. 2, medens den før varede til Kl. 5 med et Par Timers Hvil hver Middag. I Modsætning til Schurmann viste Skouboe stor Iver for og satte meget ind paa at faa Bygninger og Inventar forbedret. Her naaede han ogsaa en Del. Han fik saaledes Haven gjort godt i Stand, hvad den trængte til, idet den i Aarens Løb var blevet noget overgroet. Derimod naaede han ikke at faa sat igennem, at der blev

C. F. Skouboe

opført en ny Hovedbygning, skønt han talte stærkt for Sagen. Man mente nemlig, at en saa smuk gammel Bygning ikke burde nedrives. Skouboe ledede saaledes Seminariet med stor Dygtighed og Kærlighed til sin Gerning, og Følgen af den Fasthed og Bestemtthed, som kendetegnede ham i alt, hvad han foretog sig, var, at Ro og Orden herskede paa alle Omraader af Undervisningen. Desværre skulde denne dygtige Mand kun faa Lejlighed til at virke der i kort Tid. Han havde længe været svagelig af Helbred, og efter 2½ Aars Forløb afgik han ved Døden 31. Marts 1894; men om end hans Virksomhed kun var kort, har den

dog sat Spor, og her maa man særlig huske den værdifulde Reform af Undervisningen i praktisk Færdighed, han indførte.

Skouboes Efterfølger som Seminarieforstander blev 1894 Lic. theol. J. F. L. Klingemann, og først med ham adskiltes egentlig de to Embeder som Seminarieforstander og Sognepræst. For Klingemann og de andre Lærere begyndte et stort Arbejde under Forhold, som var meget forskellige fra de tidligere Aars. Netop da var jo Eksamenen blevet henlagt til Seminarierne igen, og desuden indførtes der samtidig andre Reforme. Saaledes blev bl. a. Fordringerne ved Optagelsesprøven skærpet. Skouboe havde jo indført flere gode Reforme ved Undervisningen i praktisk Færdighed, og under Klingemanns Ledelse blev Forholdene yderligere forbedrede. Før havde Seminariet haft sin egen Skole, den saakaldte »Organistskole«, hvori Sognets mindre Børn undervistes. En af Seminarielærerne var Leder af denne, og under hans Vejledning foregik de praktiske Øvelser. Der blev nu sluttet en Overenskomst mellem Skaarup Sogneraad og Seminariet, ifølge hvilken denne Skole for-

enedes med Byskolen. Desuden skulde Sognet med Tilskud fra Staten opføre en ny stor Skole, som ogsaa skulde tjene som Øvelsesskole for Eleverne. Den nye Skole blev nu opført med lyse og rummelige Lokaler, samt en god Lærerbolig. Seminariet havde nu en fortræffelig Øvelsesskole; men ogsaa paa selve Seminariet tog man fat, saa at dette omsider fik det Udseende, det nu har. Vel blev Skouboes Ønske om en ny Hovedbygning ikke virkeliggjort, men til Gengæld fandt gennemgribende Reparationer Sted, foruden at der blev opført flere store og udmærkede Tilbygninger. 1895 begyndte man. Da Embedet som Forstander og

Seminariet, set fra Aakandedammen

Præst blev adskilt, maatte Forstanderen have en Embedsbolig, og i det nævnte Aar opførtes da den velindrettede og smukke Forstanderbolig i Seminariehaven. 1900 gik man videre. Den tidligere opførte Fløj blev forøget med en Etage til, og den store Musiksæl indrettedes nu i denne, medens den underste Etage blev delt i to store Lokaler, hvori den fysiske og naturhistoriske Samling samt Biblioteket blev indrettet. Den store Sal blev smukt malet og dekoreret og er nu udmærket skikket baade til Sang og Musikundervisning og til Foredragssæl. Nu havde Seminariet altsaa flere store, lyse og tidssvarende Lokaler; men dermed var man ikke tilfreds. Ogsaa Hovedbygningen undergik en gennemgribende Forandring. Det var nemlig da, at man omdannede Stueetagen og indrettede de to store Lokaler, Læseværelset og første Klasses Lokale. Endelig opførtes 1902 den anden Sidefløj med Bolig for Pedellen og Sløj-

salen, samt et Arkiv og Kontorlokale. Foruden alt hvad der er blevet bygget, er der anskaffet meget andet: Bøger til Biblioteket, Redskaber til Gymnastiksalen, Instrumenter og Præparater til Undervisningen i Fysik og Naturhistorie, samt Apparater til varme Brusebade, saa at Seminariet i Klingemanns Tid er blevet overordentlig godt forsynet i den Retning. Der er endelig i hans Tid sket flere Fremskridt paa selve Undervisningens Omraade, navnlig i Gymnastikundervisningen. Fra 1860 var Gymnastikundervisningen blevet besørget af tjenestegørende Sergenter, som for tre Aar ad Gangen overtog Undervisningen i dette Fag. Disse Underofficerer udførte i de følgende Aar et godt Arbejde; men det var et meget uheldigt Forhold, at Seminariet skulde skifte Lærer hvert tredje Aar, og hertil kom, at man begyndte at lægge megen Vægt paa den teoretiske Side af Faget. Seminariet trængte saaledes i høj Grad til en fast Gymnastiklærer. Det var derfor et stort Fremskridt, da Seminariet i 1904 endelig fik det. I det nye Embede blev Gymnastiklærer H. P. Langkilde ansat, og han virkede nu med stor Dygtighed i sit Fag i de følgende Aar. Eleverne fik ikke alene en fortræffelig Undervisning i den praktiske Gymnastik; men Gymnastiklærer Langkilde forstod ogsaa udmærket at sætte sine Elever ind i den teoretiske Side af Faget, saa at de kunde dimitteres som duelige og kyndige Lærere i Gymnastik. 1912 tog Lærer Langkilde sin Afsked, da han havde modtaget en Stilling som Gymnastikinspektør i England. Han efterfulgtes i Embedet af Gymnastiklærer P. M. Trap, som altsaa nu virker her. Han har været ansat ved Randers kommunale Mellem- og Realskole, og han er ligesom sin Forgænger anerkendt som en dygtig Lærer i sit Fag.

Da vi nu har hørt Seminariets Historie gennem Tiderne, kan der ogsaa være Grund til at gøre os bekendt med de Mænd, som nu leder Undervisningen der og vil gøre det i de kommende Aar. Forstander Klingemanns dygtige Arbejde i Seminariets senere Aar har vi hørt om. Vi maa da ogsaa høre lidt om ham selv.

J. F. L. Klingemann blev født i Frederiksstad den 8. Oktober 1859. Hans Forældre flyttede dog tidlig til Danmark, saa at det er her, at han er vokset op og opdraget. 1876 blev han Student og Aaret efter Cand. phil. I 1882 tog han teologisk Embedseksamen, og derefter var han et Aar Huslærer hos Grev Danneskjold-Samsøe paa Ulriksholm ved Kerteminde. Saa tog han til København igen, hvor han var Manuduktør og Lærer ved Mariboës Skole. I København fortsatte Klingemann sine teologiske Studier, og 1889 fik han Universitetets Guldmedalje for Besvarelsen af den teologiske Prisopgave. Endelig blev han 1892 Lic. theol. Det var dog ikke alene Teologi, at han studerede; thi desuden studerede han med stor Iver Pædagogik og Psykologi, i hvilke Fag han opnaaede en overordentlig stor Indsigt. Forstander Klingemann havde saaledes, da han 1894 tiltraadte Embedet som Seminarieforstander, samlet sig en stor Sum af fortræffelige Kundskaber, som i den kommende Tid skulde blive ham til overordentlig Gavn. 1901 blev han Ridder af Dannebrog.

Blandt de andre Lærere maa vi lægge Mærke til Musiklæreren J. H. M. Tofte. Han har med stor Iver og Interesse virket her i mange Aar og er derfor en god Bekendt af de mangfoldige Lærere, som i de sidste halvtredsindstyve Aar er udgaaede fra Seminariet, og som nu er spredt om i hele Landet. Dog ikke alene derved, men ogsaa paa anden Maade er hans Navn bekendt, idet vi jo alle kender hans fortræffelige Sangbøger, som bruges rundt om. Han har endvidere, hvad der er endnu mere, komponeret adskillige dejlige Melodier til Sange og Salmer. Musiklærer Tofte blev født den 13. Maj 1839 i Vildbjerg ved Herning. 1859 blev han dimitteret fra Jellinge Seminarium, hvor han 1860 blev konstitueret

Musik- og Festsalen

som Seminarielærer. 1863 blev han da ansat som Lærer paa Skaarup Seminarium, og her har han saa virket lige fra Schurmanns Tid til vore Dage. Som man kan vente, har Tofte faaet en grundig Uddannelse i Musik og Sang af flere bekendte Tonekunstnere, hvoriblandt Berggreen og Gebauer. 1897 blev han Ridder af Dannebrog.

Undervisningen i Matematik, Fysik og Naturhistorie besørger af C. C. Krogsgaard. I disse Fag besidder han stor Kyndighed, idet han særlig i dem har en grundig Uddannelse. C. C. Krogsgaard blev født 1854 i Thise ved Brønderslev. 1874 blev han dimitteret fra Ranum Seminarium og blev derefter samme Aar Lærer ved Brønderslev Højskole. Efter at han havde taget udvidet Lærereksamen, blev han Lærer ved den private Realskole i Hobro. 1883 blev han ansat som Seminarie-lærer i Skaarup, og han hører saaledes ligesom Musiklærer Tofte til de Lærere, som har virket der fra Schurmanns Tid.

Undervisningen i Regning og Geografi besørger af F. V. Olsen. Desuden underviser han de Elever, som ønsker det, i Tysk, i hvilket Sprog han har Bevilling som Translatør. F. V. Olsen blev født den 12. Juni 1851 i Store Rørbæk ved Frederikssund. 1871 blev han dimitteret fra Jonstrup Seminarium. Efter i nogle Aar at have været ansat ved Skolevæsenet i Assens blev han ansat som Førstelærer ved Borgerskolen i Nyborg. 1891 blev han ansat som Seminarielærer i Skaarup.

1902 ansattes endelig Cand. mag. Pastor J. Chr. Knudsen, som besørger Undervisningen i Dansk og Historie. J. Chr. Knudsen blev født den 11. Juli 1874 i Timring mellem Aarhus og Randers. 1892 blev han Student, og nogle Aar efter tog han Skoleembedseksamen i Historie, Dansk og Latin. I 1902 tog han endelig teologisk Embedseksamen. Derefter var han Redaktionssekretær ved Sorø Amtstidende, indtil han samme Aar ansattes som Seminarielærer i Skaarup. Som det ses, har Pastor Knudsen en meget grundig Uddannelse i de Fag, han underviser i, og om den Interesse, han omfatter dem med, vidner ogsaa alle de fortrinlige litteraturhistoriske Bøger, han har udgivet.

Vi har nu set, hvorledes Seminariet oprettedes for mange Aar siden, hvorledes det vel var ret uanseligt i sin Begyndelse; men tillige hvordan det siden gik fremad Aar for Aar, baaret af dygtige og energiske Forstandere og Lærere, saa at det nu fremtræder velindrettet i alle Maader og ledet af dygtige og veluddannede Lærere. Dog hermed er Seminariets Historie sikkert ikke endt; thi alt tyder paa, at det vil vedblive at gaa fremad ogsaa i Fremtiden, som det har gjort i de forløbne hundrede Aar.

K. T.

Ranum Statsseminarium.

Blandt de saakaldte Præstegaardsseminarier er Ranum Seminarium det 5te i Rækken. Det blev grundlagt 1812 i Snedsted i Thy og 1848 flyttet derfra til Ranum. Det er imidlertid ikke det første Seminarium i Ranum; thi allerede i Aaret 1815 blev der af Kapellan (senere Sognepræst) Ignatius Becher i Ranum oprettet et Seminarium, det 8de Præstegaardsseminarium, der dog kun bestod et Par Aar, men hvis korte Tilværelse rimeligvis har haft den Betydning at henlede Opmærksomheden paa Ranum som et passende Sted, da man senere vilde flytte Snedsted Seminarium. Ellers har det nuværende Ranum Seminarium ingen anden Forbindelse dermed end Navnet.

Det var den unge, for Oplysningens Fremme ivrige og virksomme Sognepræst i Snedsted, *N. L. C. Bentzon*, der gav Stødet til Seminariets Oprettelse. Han havde udarbejdet en Plan for Seminariets Virksomhed og søgte saa Kongen om Tilladelse og Hjælp til dets Oprettelse m. m. Planen vandt Kongens Bifald, og ved Reskript af 5. Juni 1812 opfyldtes Pastor Bentzons Onske.

Reskriptet udtaler, at Borris Seminarium er ikke tilstrækkeligt til at forsyne Nørrejylland med duelige Skolelærere, hvorfor man nu vil benytte Lejligheden til at oprette et lignende Seminarium i Aalborg Stift, »da Sognepræst for Snedsted Menighed, Hr. Bentzon har indgivet et af ham i saadan Henseende udarbejdet . . . Forslag, hvorhos han, der skal besidde de dertil fornødne Egenskaber, har erklæret sig villig til at paatage sig Undervisningen i Seminariet som første Lærer, samt desuden af Præstegaardens Jorder at udlægge Haveplads og Jordlod til praktiske Øvelser i Agerdyrkingen.« — Derefter fastsættes et Reglement, som gaar stærkt i Enkeltheder. § 1 lyder: »Ved Seminariet skulle antages indtil 15 Subjecter af Bondestanden, hvortil ogsaa henregnes paa Landet opdragne Degne- og Skoleholder-Sønner, for at dannes til duelige og nøjsomme Lærere for Bondestanden.«

Iøvrigt bestemmes bl. m. a., at der skal være 2 Lærere. Pastor Bentzon

skal være Førstelærer og Forstander, og han skal undervise i Religion, Dansk, Sjælelære, Antropologi, de vigtigste af Landets Love, som angaar Almuen, Havedyrkning, Agerdyrkningsteori og Tysk. Andenlæreren skal være theologisk Kandidat og undervise i Skønskrivning, Regning, Sang, Geometri, Naturhistorie, Botanik, Astronomi, Fædrelandshistorie og Geografi. Følgende Bemærkning tilføjes: »Overalt skulle Lærerne stedse erindre, at Seminaristerne ej skulle dannes til lærde Videnskabsmænd, men kun undervises i det, som kan være anvendeligt i en god Landsbyskole.«

Begge Lærere skal desuden undervise i Indenadslæsning, i mundtlige og skriftlige kateketiske Øvelser og andre skriftlige Udarbejdelser samt i Metodelæren. Og Eleverne bør »gøres opmærksomme paa en Skoles bedste Indretning« efter Biskop F. Plums Haandbog.

Desuden bestemmer § 13: »Naar Seminariet er kommet i Gang, udvælges et dueligt Subject, der i Kjøbenhavn nyder den fornødne Undervisning i Gymnastik, og, om muligt, i at spille paa et Instrument, for siden at kunne undervise de andre Seminarister.«

Denne § forsømte Bentzon naturligvis ikke at opfylde, og den medførte, at Seminariet snart (1816) fik en 3die Lærer.

Fremdeles bestemmes, at uden særlig Tilladelse maa ingen optages som Elev under 18 eller over 23 Aar. Der gives fri Undervisning og fri Bøger. »Ingen maa dimitteres førend efter 3 Aars Ophold paa Seminariet«. Dog kan der gøres Undtagelse med de »fortrinlig« begavede. Seminaristerne skal møde »paa Seminariet om Sommeren Kl. 7 og om Vinteren med Dagens Begyndelse« og blive der indtil Kl. 9 Aften. Et Par Timer daglig skal anvendes til Rekreation, hvorved forstaas Smaa-sysler i Haven, Tegning, Bøgers Indbinding, Pap- og Kurvemager-Arbejde. De skal dog kun møde de 5 af Ugens Søgnedage; den 6te kan de bruge til Repetition eller til at udføre Arbejder for deres Værter. — Der skal oprettes en Øvelsesskole, hvori Seminaristerne skal undervise under Lærernes Tilsyn. Til Undervisningslokaler skal opføres en Bygning paa 7 Fag; den skal være Seminariets Ejendom, selv om det »i sin Tid skulde blive forflyttet.«

Af denne sidste Bestemmelse fremgaar, at man lige fra Begyndelsen har anset Stedet for mindre heldigt. Seminariet blev dog i Snedsted, saalænge Bygningen var brugbar.

Seminarielærernes Løn blev fastsat til 300 Rdl. (600 Kr.).

I Begyndelsen af Oktober Maaned 1812 antog Bentzon 7 Elever, som han begyndte at undervise i en Stue i Præstegaarden. Med Seminariebygningens Opførelse havde det lange Udsigter. Det varede længe, før man fik begyndt, og saa kunde den bevilgede Sum ikke slaa til, da Pengenes Værdi stadig forringedes. Fra Oktober 1812 til Jul 1813 maatte

Bentzon bruge sine egne Værelser. Det kunde nok gaa det første Aar. Vanskeligere blev det, da han fra Begyndelsen af September 1813 op- tog en ny Klasse og desuden knyttede en Børneskole med 40 Børn til Seminariet. Dog klager Bentzon ikke over Mangel paa Plads. Seminariebygningen nærmede sig jo sin Fuldførelse og blev taget i Brug ved Juletid. Langt værre var det, at det ikke i det forløbne Aar havde været muligt at finde en theologisk Kandidat, som vilde være Andenlærer. Professor P. G. Müller meddelte d. 18. Aug. 1813, at alt Haab om at faa en duelig Kandidat maatte opgives, fordi Lønnen var for lille. En Kandidat kunde som Huslærer i København faa samme Løn (600 Kr.) og desuden alt frit i Huset. Og hvem vilde saa tage til Thy og betale for sit Ophold der! Men Sognepræst Bentzon taber ikke Modet. Forhandlingerne med Direktionen og Kancelliet om Lønforhøjelse og Særrettigheder for Andenlæreren førte ikke til noget. Og dog vil han ikke søge om en Forandring af den Bestemmelse i Reglementet, at Andenlæreren skulde være theologisk Kandidat. Han kunde nemlig let have faaet en dygtig Seminarist til at overtage Pladsen for den fastsatte Løn. Men han mente, at »selv den dueligste Seminarist der vilde i mere end een Henseende blive anvist en urigtig Plads.« Saa vilde han hellere slide alene. Og det gjorde han. Han arbejdede med Seminaristerne daglig fra Kl. 7—12 og Kl. 3—7. Om Lørdagen var han dog væsentlig fri af Hensyn til Præstegerningen. Han underviste i alle Fag. Intet blev forsømt; selv Bogbinderi og Kurvefletning fik han med. Og det lykkedes ham »at indrette Læseplanen saaledes«, at han kunde »holde dem alle i Arbejde.« Om Aftenen retter han Stile, og om Morgenen gennemgaar han den Plan for Dagens Arbejde, som de Seminarister, der den Dag skal undervise i Børneskolen, har udarbejdet.

Man maa beundre Pastor Bentzons Alsidighed og utrolige Arbejdskraft og ikke mindst den Iver, for Folkeoplysningens Fremme hvoraf han er besjælet. »Ikke skal der være noget,« siger han, »hvorefter jeg mere skal stræbe, end stedse at bringe det (Seminariet) til større Fuldkommenhed, saa at der kunde høstes gode Frugter til Almenoplysningens Fremme.«

Endelig den 15. Juli 1814 kunde Direktionen melde ham, at Kand. theol. C. C. Gjerløff under 17. Juni var beskikket til Andenlærer ved Seminariet. Og kort efter blev der Udsigt til yderligere Hjælp. — Seminariedirektionen var bemyndiget til undtagelsesvis at dimittere særlig »begavede Skoleholdere« efter 2 Aars Ophold ved Seminariet. Denne Ret blev benyttet allerede den 30. September 1814. Direktionen fandt ved den da afsluttede første Eksamen 4 værdige til at dimitteres. En Maaned senere afgik saa den ene Dimittend, I. C. Vigh, til »det civile gymnastiske Institut« i København for at uddannes i Gymnastik og Musik. Han vendte tilbage i April 1816 med Gymnastikeksamen og fortrinligt Vidnesbyrd fra Professor Nachtegall og begyndte den 1. Maj at undervise i Gymnastik og flere andre Fag. Med nogen Møje lykkedes

det Benzon at skaffe ham den samme Løn, som Første- og Andenlæreren fik (600 Kr.).

Dermed var den for Seminariets Oprettelse fastsatte Plan gennemført. Der var efter Tidens Forhold opnaaet en god Ordning og heldige Arbejdsvilkaar. Men snart voldte her som paa saa mange andre Omraader Statens Penge nød Forstyrrelse. Da Lærer Gjerløff 1820 fik Præstembede, blev det meddelt Bentzon, at der ingen ny Lærer vilde blive kaldet i hans Sted, men at hans Fag maatte fordeles mellem Forstanderen og Lærer Vigh, »saalænge en sørgelig Nødvendighed byder at indskrænke Lærerpersonalet til tvende.« Vigh blev saa kaldet til Andenlærer. Ved hans Død 1826 blev der ingen Lærer kaldet i hans Sted; men Bentzon fik Lov til at dele hans Løn mellem 2 af Aarets flinkeste Dimittender, G. F. Pfaff og P. K. Algreen, og antage dem som Hjælperlærere, der kunde »afskediges efter ½ Aars Opsigelse.« Saaledes fik da Seminariet atter 3 Lærere uden forøget Udgift for Statskassen, som heller ingen Forpligtelse fik til at pensionere de 2 Hjælperlærere. Deres Løn blev fra Efteraaret 1830 forhøjet fra 300 Kr. til 500 Kr.

Iøvrigt blev Seminariet fra 1818 underlagt det for alle Seminarier fælles Reglement, og fra 1824 til 1858 blev Undervisningstiden indskrænket til 2 Aar. 1840 blev Snedsted Skole forenet med Seminariets Børneskole.

I det følgende skal iøvrigt nogle faa Hovedbegivenheder af Seminariets senere Historie kortelig omtales.

Som den største Begivenhed i Seminariets Historie maa Flytningen fra Snedsted til Ranum nævnes. Allerede den 17. November 1845 opfordrede Biskoppen L. C. Müller til at udtale sig om den paatænkte Flytning. Fra anden Side havde man nævnt Seminariets afsides Beliggenhed som Grund for en Flytning. Men det vilde Müller ikke lade gælde. »I al Fald ligger Snedsted i en forholdsvis let tilgængelig Egn, navnlig paa den Tid, da Eleverne skulle møde, thi da er Dampskibene i Gang paa Fjorden«. Flytningen er ham kendelig nok imod. Thi vel kunde Stedets barske Klima og visse umoralske Forhold i Sognet tale for at vælge en anden Plads; men naar han saa nævner »Løgstør eller Løgstørs Omegn« som et »passende Sted«, saa er det kun for det Tilfælde, at det »skulde blive besluttet« at flytte Seminariet. Og da det ser ud til, at man vil tage ham paa Ordet, søger han i en senere Skrivelse (18. Nov. 1846) at afvende Bortflytningen fra Thy ved at foreslaa Flytning til Skyum og tilbyder i saa Fald at afstaa Halvdelen af sin Gage til Løn for en fjerde Lærer. Men den 27. Februar 1847 modtog han gennem Amtet »Hans Majestæts Resolution af 5te Febr.«, som begyndte med de Ord: »Vi ville allernaadigst, at det for Tiden i Snedsted beliggende Skolelærer-Seminarium forlægges til Ranum Præstegaard —«. Saaledes skete det. Men da den hidtilværende Sognepræst for Bjørnsholm—Malle først skulde forflyttes, og L. C. Müller udnævnes, samt en Seminariebygning opføres,

kunde Flytningen først ske til Maj 1848, og af Hensyn til Afgangseksamen blev Flytningen yderligere udsat til Sommerferien 1848.

Det var af Hensyn til Seminariebygningens Indskrænkethed og forfaldne Tilstand i Snedsted, at Spørgsmaalet om Flytning var rejst. Man vilde ikke bygge nyt paa den gamle Plads. Nu havde man bygget i Ranum. Men da L. Müller kom, stod der kun et nøgent Hus, saa han maatte straks (i Sept.) til København for at faa Lov til at lade det allernødvendigste Indbo (Skoleborde og lignende) lave!! Desuden var Huset daarlig bygget, den ene Mur var sunket og revnet; paa Gymnastikhuset maatte der straks lappes, og alle Udenomsbekvemmeligheder manglede, saa et lille Udhus til Brændsel m. m. skyndsomst maatte opføres.

Ranum Seminarium 1848

Ogsaa enkelte andre Begivenheder bør nævnes. Saaledes Kong Frederik VI's Besøg 1826 og Prins Christian Frederiks Besøg 1831. Fremdeles Seminariets Ombygning 1886, hvorved man opnaede gode, rummelige og lyse Klasseværelser og i det hele bedre Plads end for. Endvidere *Ranum* Seminariums Jubilæum 1898, hvori 300 Lærere, Kultusminister Sthyr, Seminariedirektionen m. fl. deltog. Ved denne Lejlighed udgav Seminariet ved Lærer C. M. C. Kvolsgaard et Jubilæumsskrift, som bl. a. indeholder Oplysninger om Seminariets Forstandere og Lærere og om de ved Seminariet uddannede Lærere, ialt (indtil 1898) 1316*). Paa Hundretdaarsdagen for Ludvig Chr. Müllers Fødsel, den 12. Maj 1906, blev hans Buste afsløret. Den er et Værk af Billedhugger Carl M. Hansen. 12 af Ludvig Müllers Elever havde foretaget en Indsamling, hvorved de blev i Stand til at overdrage Seminariet en Bronze-

*) Fra 1899 til 1913 har Seminariet dimitteret 363 Elever, ialt i 100 Aar: 1679.

Seminariet 1886

Seminariet 1914

afstøbning paa en smuk Granitstøtte. 5 af disse Elever overværede Afsløringen. Den 3.—5. Juni 1912 blev der afholdt en Hundredeaarsfest for Seminariets Oprettelse i Snedsted. I denne Fest deltog ca. 200 Lærere fra alle Egne af Landet.

Endnu bør nævnes, at Seminariet gentagende Gange har modtaget værdifulde Gaver, saaledes fra Lærer V. Schmidt, Dvergetved, store naturhistoriske og geologiske Samlinger og fra Lærer Joh. Nielsen, Randerup, værdifulde fysiske og kemiske Apparater og geologiske Samlinger m. m.

Og endelig maa det omtales, at Forstanderembedet fra 1. April 1895 blev skilt fra Sognepræsteembedet, og at Seminariedirektionen blev op­hævet fra 1. August 1903.

Adskillelsen af de 2 Embeder, som havde været forenede siden 1812, medførte bl. a., at der maatte opføres en Forstanderbolig, og dermed begyndte de store Byggeforetagender, som 1913 er afsluttede med Opførelsen af det ny Gymnastikhus. Seminariet er bleven omdannet og meget udvidet, en Pedelbolig m. m. erhvervet, en Badeanstalt indrettet, og Seminariet er nu forsynet med gode, rummelige Lokaler, med elektrisk Lys og Motordrift, ligesom det ogsaa i ydre Henseende fremtræder i værdig Skikkelse.

Af Forstandere har Seminariet i det forløbne Aarhundrede haft i alt 11. De har alle været Teologer, og med Undtagelse af de to sidste har de samtidig været baade Sognepræster og Seminarieforstandere.

Seminariets første Forstander, *Niels Ludvig Christian Bentzon*, er allerede omtalt som Seminariets Grundlægger og Bærer i de første trange Aar. Han var Præstesøn, født i København 5. November 1780, blev Student 1796 og Kandidat 1801. Han fortsatte i nogle Aar sine Studier og fik 1806—07 Guldmedaille og Accessit for Besvarelsen af to af Universitetets Prisopgaver. 1809 blev han udnævnt til Sognepræst for Snedsted. 1830 blev han Sognepræst og Provst i Ringsted. Død 15. December 1846. Han skrev forskellige Afhandlinger og var en Tid Udgiver af *Magasin for Skolevæsenet*.

Gerhard Peter Brammer blev født den 5. Maj 1801 i Hillerød, hvor hans Fader var Lærer ved Latinskolen. Allerede i sin Skoletid blev han paavirket af Grundtvig og Claus Harms, og da han blev Student 1818, bestemte han sig snart for det theologiske Studium og blev Kandidat 1822. Han var en Tid Lærer ved det von Westenske Institut og sluttede sig i nogle Aar nær til Grundtvig; men efter Kirkestriden 1825 skilte han sig fra ham og blev efterhaanden hans Modstander. 1826 blev han Kateket i Nakskov, tog Licentiatgraden 1829 og blev 1830 Bentzons Efterfølger som Sognepræst og Seminarieforstander i Snedsted. Her virkede han med stor Dygtighed i 12 Aar. Ved Reformations-

Niels Ludvig Christian Bentzon

(1858) at nævnes, fordi han anbefaler at begynde med Menighedsraad og ikke »at bygge ovenfra« med et Kirkeraad. For Seminarierne har særlig hans »Lærebog i Didaktik og Pædagogik« haft Betydning. Det var en vanskelig Bog med »vel mange Distinktioner og Definitioner« (J. P. Mynster). Men Seminaristerne brugte den, indtil Heegaards »Om Opdragelse« udkom.

Med *Ludvig Christian Müller*, som 1843 blev Brammers Eftermand, fik Seminariet sin lærdeste og i mange Henseender betydeligste Forstander. Han havde stor personlig Indflydelse paa sine Elever og satte deres aandelige Kræfter i stærk Bevægelse. Og han kom med nye Tanker og var en ny Tids Mand, hvorfor ogsaa adskillige af hans Elever var med til at bære den ny Tid frem baade i Skole- og Folkeliv.

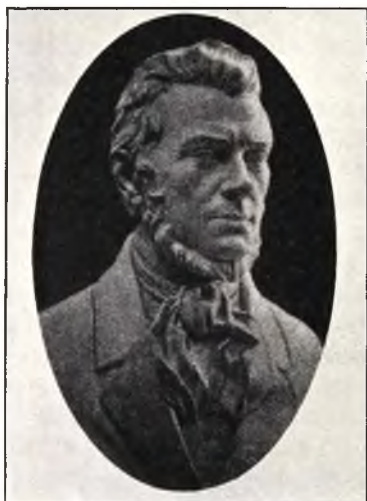
L. C. Müller blev født i København den 12. Maj 1806. Han var Søn af Justitsraad H. C. Müller og Hustru J. C. Steinfoss, i hvis velhavende, men jævne og tarvelige Hjem han voksede op. Hans Fader brugte ofte i Mørkningen at fortælle Drengen Træk af sit eget Liv eller af Historien, og derfra afleder Müller selv Vækkelsen af sin Interesse for Historien og sin Lyst og Evne til at fortælle for andre. Han blev derimod ikke plaget med tidlig Læsning. Hans Fader vilde ikke tillade, at han lærte Bogstaver o. s. v., før han var 7 Aar gammel. Han blev Student 1822, valgte det teologiske Studium, men studerede desuden særlig Sprog (Hebraisk, Syrisk, Islandsk) og Historie. Han blev Kandidat 1827, var i

festen 1836 fik han den teologiske Doktorgrad. 1842 blev han kaldet til Sognepræst i Vemmelev, men inden han naaede at overtage Embedet, blev han udnævnt til Biskop over Laaland—Falster Stift, hvorfra han 1845 blev forflyttet til Aarhus. Han tog sin Afsked 1881 og døde den 17. Januar 1884.

Brammer var en meget anset og dygtig Biskop. Han tog ofte Del i de kirkelige Forhandlinger fra et meget »højkirkeligt« Standpunkt. 1869 fældede han endog i et Hyrdebrev en skarp Fordømmelsesdom over Dr. Skat Rørdams »Den kristelige Lære«. Blandt hans Afhandlinger fortjener hans »Indlæg i Kirkeforfatningssagen«

G. P. Brammer

Ludvig Christian Müller

nogle Aar Manuduktør i København, opholdt sig 1½ Aar paa Island (1832—33), udgav forskellige Sprogbøger og begyndte at udgive sin Danmarks-historie. 1837 blev han Præst i Ribe og Lærer i Hebraisk ved Ribe Latin-skole.

1842 blev L. Müller kaldet til Snedsted, hvortil han kom den 18. Februar 1843*). 1848 flyttede han med Seminariet til Ranum, hvor han udgav sin Bibelhistorie, der endnu bruges og fra Sommeren 1914 er sat som Norm for Lærerlærlingernes bibel-historiske Kundskab ved Seminarier-nes Optagelsesprøve. I Ranum blev hans Arbejdstid kun kort; han var syg, før han kom der, og han følte,

at han ikke kunde magte baade Seminariet og det meget besværlige Præsteembede. Han blev saa 1851 forflyttet til Starup i Sønderjylland, hvor han døde den 5. Juni 1851.

Den næste Forstander, *Andreas Peter Lunddahl*, var født i Maribo den 1. Juni 1818, blev Kandidat 1840, Lærer ved Frederiksborg Latin-skole 1841, ved Metropolitanskolen 1845 og Skoleinspektør ved østre Betalingsskole i København 1847. Den 4. Maj 1851 tiltraadte han Embedet som Sognepræst og Seminarieforstander i Ranum. Han indførte samlet Undervisningstid paa Seminariet og roses for sin Omhu og Offer-villighed over for sine Elever. 1859 blev han Sognepræst i Stubbekøbing og 1869 i Tølløse, hvorfra han tog sin Afsked 1893. Død den 17. November 1895.

Hans Eftermand, *Adam Kristoffer Fabricius*, var Søn af Konsistorialraad Hans Fabricius og blev født i Bøvling Præstegaard den 18. Juli 1822. Han blev Kandidat 1847 og var i nogle Aar Lærer ved Aarhus Katedralskole. Han studerede særlig Nordens Historie og foretog mange Rejser i Udlandet, særlig til Normandiet og andre Egne (Spanien), hvor han kunde vente at finde Normannernes Spor. 1859 kom han til Ranum som Præst og Forstander. Men allerede 1864 søgte han bort

Andreas Peter Lunddahl

*) Ifølge hans eget Udsagn. Brammer førte dog Bøgerne endnu den 8. Marts.

Adam Kristoffer Fabricius

og blev først Sognepræst paa Drejø og senere (1874) forflyttet til Holme og Tranbjerg, hvorfra han tog Afsked 1888 og flyttede til København, hvor han fortsatte sine historiske Undersøgelser. Han var en meget frugtbar historisk Forfatter. Af hans Værker fandt »Illustreret Danmarkshistorie for Folket« vist størst Udbredelse. Han har skrevet: Danske Minder i Normandiet, Norden og den spanske Halvø, Normannertogene til den spanske Halvø o. s. v. Død den 24. Februar 1902.

Viggo Andreas Vilhelm Driebein blev den 4de Forstander i Ranum. Han blev født i København 27. Juli 1820. Hans Fader var Murermester. 1849

blev han Kandidat og samme Aar Lærer ved det von Westenske Institut. 1864 kaldet til Sognepræst og Seminarieforstander i Ranum. Han omtales som en kundskabsrig og samvittighedsfuld Lærer og en Ordenens Mand, der ledede Seminariet med fast Haand, og man følte det som et stort Tab for Seminariet, da han allerede 1868 flyttede som Forstander til Jonstrup, hvor han døde 25. Oktober 1878. I Ranum efterlod han sig et synligt Minde i Seminariehaven, som han skal have anlagt 1866.

Den næste Forstander blev *Andreas Fabricius Krarup Vilstrup*, som var født den 17. Juni 1824 i Borris, hvor hans Fader, Konsistorialraad C. N. Vilstrup var Præst og Seminarieforstander. Han blev Kandidat 1849 og var Lærer ved Borgerdydsskolen i København og ved Marius Realskole sammesteds, indtil han 1856 blev pers. Kapellan i Skaarup og Lærer ved det derværende Seminarium. 1860 blev han Kateket og Førstelærer ved Borgerskolen i Aalborg og 1869 Sognepræst for Bjørnsholm og Malle samt konst. Forstander for Seminariet. 1872, da det var fastslaaet, at Seminariet skulde vedblive at bestaa, fik han kgl. Udnævnelse som Forstander. Han var Forstander i en vanskelig Tid. Eksamen blev (fra 1869) frataget

Viggo Andreas Vilhelm Driebein

Andreas Fabricius Krarup Vilstrup

1811 blev han tillige Provst for Slet Herred. Skønt Gerningen var meget anstrengende, holdt han dog ud i Ranum i 13 Aar, og Seminariet trivedes godt i hans Tid. Da de gamle Klasseværelser kun kunde rumme 25 Elever, blev en Udvidelse nødvendig. Hele Hovedbygningen blev da ombygget, og man opnaaede derved (foruden mange andre Goder) 3 fortrinlige Klasseværelser med rigelig Plads til 30 Elever.

1891 blev han Sognepræst for Høje Taastrup, hvorfra han tog sin Afsked 1909. Død i København den 2. August 1911.

Johannes Leonhardt Faartoft blev den sidste Forstander, som forbandt de to Embeder som Sogne-

Seminarierne og henlagt under en Eksamenskommission, og Friseminarierne var saa yndede, at mange ønskede alle Statsseminarierne ophævede, og der var kun ringe Hold paa Eleverne. Han holdt dog ud i 9 Aar. 1878 blev han Sognepræst i Bjerregrav og Aalum, 1879 Provst og tog sin Afsked 1904. Død i Charlottenlund den 5te April 1910. Han udarbejdede et meget brugt Skolekort over Palæstina og skrev forskellige Bøger: Palæstina eller det hellige Land, en Sproglære og en Lærebog i Palæstinas Geografi m. m.

Jørgen Christian Sørensen blev Seminariets ottende Forstander. Han var født den 11. Juli 1835 i Kettingeskov paa Als. Hans Fader var Murermester. 1855 tog han Skolelærereksamen fra Jonstrup Semina-

Jørgen Christensen Sørensen

Johannes Leonhardt Faartoft

præst og Seminarieforstander, idet Forbindelsen blev hævet fra 1. April 1895.

J. L. Faartoft blev født den 1. Juni 1856 i Hillerød, hvor hans Fader var konst. Byskriver. Han blev Kandidat 1880, Kapellan i Barrit 1881, Kateket i Helsingør 1882 og den 28. Januar 1892 udnævnt til Forstander for Ranum Seminarium og konst. Sognepræst for Bjørnsholm og Malle. I hans Embedstid blev der foretaget adskillige Forbedringer. Gymnastiksalen blev udvidet, en ny Børneskole opført, Grund købt til en Forstanderbolig o. s. v. 1896 blev han udnævnt til Sognepræst for Rye og Sønnerup og 1908 til Sognepræst for Nysted samt fra 1909 til Provst for Musse Herred.

Nicolai Andreas Larsen var Seminariets 10de Forstander (den 8de i Ranum). Han er Søn af Lærer P. Larsen i Korup ved Odense, født den 29. Juni 1860, Seminarist fra Jonstrup 1879, Cand. theol. 1888, fik Universitetets Guldmedaille 1889, blev Kapellan i Nørre Ørslev 1890 og Sognepræst sammesteds 1895. Medens han studerede i København, var han bl. a. i 5 Aar Lærer ved Borgerdydsskolen paa Østerbro, og i Aaret 1896 vendte han tilbage til Lærergerningen som Forstander og Førstelærer ved Ranum Statsseminarium. 1899 blev han forflyttet til Jelling Statsseminarium. Og fra 1903 er han Professor, Ministeriets Konsulent i Folkeskolesager, Formand for Censorerne ved Skolelærereksamen, Lærer ved Pastoralseminariet, i Bestyrelsen for Dansk Skolemuseum m. m.

Seminariets nuværende Forstander, *Peter Taaning*, blev født den 6. November 1857 i Nørby, Glud Sogn, hvor hans Fader var Murermester. Blev Kandidat 1886 og samme Aar

Lærerne og Samfundet. IV.

Nicolai Andreas Larsen

Lærer ved det von Westenske Institut og Københavns Seminarium af 1861 samt Kvindeskolen paa Vældegaard, 1887 tillige Kateket ved Holmens Kirke og Medforstander for Københavns Seminarium af 1861, 1890 Sognepræst for Tisted, Binderup og Durup og 1899 forflyttet til Bryndum og Vester Nebel, men endnu samme Aar (13. December 1899) beskikket til Forstander for Ranum Statsseminarium. Formand og Kasserer i Ranum Kirkekomité, Kirkeværge, Formand for Vesthimmerlands Kreds af K. S. 98.

Foruden Seminariets Forstandere bør nogle enkelte af de mange Lærere, som i det forløbne Aarhundrede har virket ved Seminariet, særlig omtales.

Peter Taaning

Jens Christensen Vigh, født i Skinnerup 1792, dimitteret fra Snedsted Seminarium 1814, Lærer i Gymnastik og Musik ved Seminariet 1816, kaldet til Andenlærer ved Seminariet 1821, død 5. April 1826. — Forstander Bentzon havde ment, at kun »en videnskabelig dannet Mand« kunde egne sig til Seminarielærer, men de ti Aars Samarbejde med Vigh havde fuldstændig ændret hans Syn, saa han ved Vighs Død udtrykkelig ønskede en Seminarist som hans Eftermand.

Peder Kjellerup Algreen, Søn af Skomager Peter Jensen Algreen, er født i Nykøbing p. M. 1807 (døbt 19. Jan.), dimitteret (med Udm.) fra Snedsted Seminarium 1826 og samme

Aar Lærer i Dansk, Historie og Matematik ved Seminariet. Baade Forstander Bentzon og senere Brammer roser ham meget som Lærer og Menneske; men da han mere og mere bestemt slutter sig til den grundtvigske Bevægelse og sammen med Kristen M. Kold og et Par andre Elever holder Husandagt paa sit Værelse, bliver Brammer uvillig stemt imod ham. Da Algreen havde deltaget i et Par gudelige Forsamlinger, udgav Brammer et Skrift: »Et Par Ord om gudelige Forsamlinger udenfor Kirken« (Kbhvn. 1837) og fik Kancelliet til at forbyde Seminaristerne at deltage i saadanne. Kancelliet gik imidlertid videre og afskedigede Algreen (med $\frac{1}{2}$ Aars Varsel) fra Lærergerningen. Algreen blev teol. Kand. 1854 og døde 1877 som Sognepræst i Aakirkeby.

I sine Studenterdage havde Algreen, der var en ældre og moden Mand, stor Indflydelse paa adskillige yngre Studenter. Han samlede om sig en Vennekreds, kaldet »Salonen« hvortil bl. a. Dr. Holger Rørdam og Biskop, Dr. Th. Skat Rørdam hørte.

Fr. Nygaard: P. K. Algreens Levnedsløb (1883). Samme: Kristen Kold 1895. Marie Rørdam: Tilbageblik (1911).

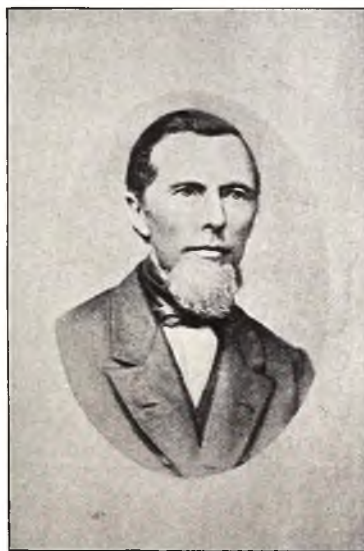
Christen Povlsen Møller

Christen Povlsen Møller, Søn af Proprietær Povl Møller til Skaarupgaard, blev født den 28. Oktober 1820, Kand. theol. 1846, Andenlærer ved Ranum Seminarium 1848 (udn. 25. April 47), 1860 Sognepræst for Selde og Aasted og 1864 Provst for Salling Herreder. Død i Selde den 29. April 1904. I de 12 Aar, han var i Ranum, var han 3 Gange konst. Forstander, en Tid eneste Lærer og stadig Seminariets Hovedstøtte i de vanskelige første Aar paa det nye Sted.

Niels Petersen, Søn af Gaardmand Iver Jochimsen, blev født i Kabdrup (Haderslev Amt) den 11. Januar 1824, dimitteret fra Jelling Seminarium 1844, Huslærer i Grarup 1844—48, Lærer ved Borgereskolen i Ribe 1848—51 og fra 1851 Lærer ved Ranum Seminarium i Regning, Skrivning,

Historie, Sang, Gymnastik og skiftevis flere andre Fag. Død den 10. Juni 1882. Han var en praktisk Mand, som tog megen Del i Arbejdet for Egnens Udvikling. Han var Sogneraadformand, Forligsmægler, Stifter af og Formand for Ranum Sparekasse, Formand i den Kommission, som arbejdede for Jernbanen til Løgstør, arbejdede ivrig for Skyttesagen, Forsvarssagen, den sønderjydske Sag m. m. Han udgav en »populær Aritmetik«.

Thomas Jensen, Søn af Portrætmaler, Professor Christian Albrecht Jensen, blev født i København den 3. Marts 1824, tog teologisk Embedseksamen 1849, men studerede mest Botanik (»Mos-Jensen«). Var Time-lærer i København, indtil han 1858 blev Lærer ved Ranum Seminarium (Naturfag, Matematik, Tegning). Hans botaniske Arbejder handler om Mosserne. De vigtigste er: »De danske Bladmossier« (1856) og »De danske Halvmossier« (1866 i Bot. Tidsskr.). Da hans Syn blev svækket, kastede han sig over Skakspillet Problemkunst og blev »anset for en af Nor-

Niels Petersen

Thomas Jensen

dens dygtigste og genialeste Problemforfatter« (E. Rostrup). Han døde den 22. December 1877.

Niels Guldbrandsen, Søn af Husmand Guldbrand Rasmussen i Maarslet, er født d. 13. Febr. 1849 og dim. fra Lyngby Seminarium 1870. Efter at have været Lærer i Ørsted og i Staby blev han 1882 Lærer ved Ranum Seminarium, hvorfra han blev afskediget 1890. Han var derefter Redaktør af forskellige Blade, Folketingsmand 1894—1909, Censor ved Skolelærereksamen 1903—10, Redaktør af Statstidende 1903. Død den 28. November 1913.

Seminarieret har nu 6 Lærere, 5 foruden Forstanderen, der kaldes Førstelærer. Ludvig Müller havde arbejdet ivrigt for Ansættelsen af en 4de Lærer ved Seminarieret, og Aaret efter hans Afgang fandt denne Udvidelse af Lærerpersonalet Sted (1852). Da Undervisningstiden 1858 atter blev treaarig, fik Seminarieret en 5te Lærer. Gymnastikundervisningen blev besørget af den yngste Lærer indtil 1863; da blev den overtaget af en militær Gymnastiklærer, og indtil Sommeren 1902 har militære Gymnastiklærere, der blev udkommanderede til at gøre Tjeneste ved Seminarieret i 3 Aar hver, været Gymnastikkens Ledere. Fra 1. September 1902 fik Seminarieret en civil Gymnastiklærer, og ved Lov af 13. November 1903 oprettedes et nyt Lærerembede, saa Gymnastiklæreren blev den 6te Seminarierelærer.

Foruden den tidligere omtalte Forstander og Førstelærer har Seminarieret for Tiden følgende 5 Lærere:

Peter Nielsen Ryge, Søn af Gaardmand Anders Nielsen i Kongens Tisted, er født den 28. Marts 1855, lærte Bagerprofessionen, blev 1875 Soldat, 1877 Sergent, 1878 Gymnastiklærer i Hæren, var 1883—86 Gymnastiklærer ved Ranum Semi-

Niels Guldbrandsen

Peter Nielsen Ryge

narium, fulgte samtidig Undervisningen og tog Eksamen 1886, blev Vikar ved Københavns Skolevæsen og efter et Par Maaneders Forløb samme Aar (1886) Lærer ved Ranum Seminarium i Historie, Geografi, Skrivning, Bibelhistorie og Kirkehistorie. Var 1902—09 Næstformand og 1909—13 Formand i Aalborg Amts Skytteforening. Er Medlem af Bestyrelsen for Aalborg Amts Rekyllkorps.

Christian Martinus Christensen Kvolsgaard, Søn af Husmand Christen Christensen Kvolsgaard, Bjerget i Lild Sogn, dimitteret fra Ranum Seminarium 1874. Efter 3 Aars Virksomhed som Hjælpelærer og Huslærer blev han 1877 Lærer i Ajstrup (Vendsyssel) og 1890 Lærer i Dansk ved Ranum Seminarium. Har bl. a.

skrevet »Fiskerliv i Vesterhanherred, skildret i Egnens Mundart« (1886) og »Spredte Træk af Landbolivet, optegnede i jydsk Mundart« (1891) og »Seminarieret i Snedsted og Ranum« (Jubilæumsskrift 1898).

Jens Jeppesen, Søn af Husmand Jeppe Pedersen, Fodby Old ved Næstved, er født den 30. Juli 1855, var Vinteren 1871—72 Elev paa Hindholm Højskole, 1872—73 Medhjælper paa Holsteinsminde, dimitteret fra Gedved Seminarium 1877 (med Udm.), Lærer ved Gedved Seminarium 1877—94 og siden 26. September 1894 Lærer i Naturfag m. m. ved Ranum Seminarium. 1904 blev han Medlem af »Udvalget for Folkeoplysningens Fremme«. Er stærkt interesseret for Botanik; har givet mange Bidrag til Udredning af Planternes Udbredelsesforhold her i Landet (Færøerne medregnet), særlig hvad Blomsterplanter og Mosser angaar. Meddelelser publicerede i »Langes Flora«, »Botanisk Tidsskrift«, »Flora og Fauna«. Har skrevet Artikler om Fysikundervisning i »Hvorledes skal jeg undervise?«

Chr. M. Christensen Kvolsgaard

Jens Jeppesen

Ranum Seminarium i Sang, Musik og Regning.

Jens Videbæk, Søn af Friskolelærer Kr. Videbæk Madsen, er født i Drigstrup ved Kerteminde 18. Marts 1875, blev Student fra Horsens Skole 1898, Cand. phil. 1899 og havde Aarskursus i Gymnastik 1899—1900. Var 1899—1902 Assistent ved N. H.

Rasmussens Gymnastikinstitut i København, 1902—04 Gymnastiklærer ved Ranum Seminarium og fra 1904 Seminarielærer samme Sted. Fra 1907 Gymnastikinspektørens Assistent ved Tilsynet med Folkeskoler paa Landet i Aalborg Amt. 1909—12 Leder af Statens Feriekursus i Gymnastik. Forbundsrepræsentant for Ranumafdelingen af den danske studerende Ungdoms Afholdsforbund.

Jens Videbæk

Anders Sørensen Thyrrø er født i Ugelbølle, Mørke Sogn, den 16. Juni 1871. Dimitteret fra Silkeborg Seminarium 1891 og blev samme Aar Hjælpeleærer ved Magleby Skole paa Møen og senere Lærer ved Realskolen samme Sted indtil Sommerferien 1894. Fra 1894 til 1904 Lærer i Sang og Musik m. m. ved Silkeborg Seminarium og dets Børneskole. Siden Februar 1904 Lærer ved

Anders Sørensen Thyrrø

Blandt de mange ansete og fremragende Lærere, som i det forløbne Aarhundrede (1814—1913) er dimitterede fra Seminariet, bør nogle faa særlig omtales, fordi de paa forskellig Vis har haft Betydning i videre Kredse.

Poul Henrichsen, Søn af Husmand Henrich Thomsen, er født i Hvidbjerg p. Mors den 25. Januar 1799. Blev 1815 Skriver m. m. paa Glomstrup og 1821—22 Gods- og Skifteforvalter

samme Sted. 1822—28 Gaardejer i Øsløs, men i de to sidste Aar Elev paa Snedsted Seminarium og dim. 1828. Lærer i Grønhede 1828, i Flade 1831, suspenderet 1840—42 og atter 1855 (som Kirkesanger). Afsked 1856. Død 1881.

Han skrev: »Skolelærernes Forfatning som lønnet Embedsmand o. s. v.«, »Vinteraftener i Suspensionstiden« (Digte), »Er den nuværende Ritual eller Kirkeforfatning, som den bør være?« m. m. Efterladt »Selvbiografi« udgivet ved S. Nygaard 1913. (Samlinger til jydsk Historie og Topografi 4. R. I). Morsø Avis skrev ved hans Død (i Nr. 97, 1881) bl. a.: »Han var en ualmindelig begavet Mand, om hvem i sin Tid alle flokkedes ved vore Folkefester for at høre hans kærnefulde Taler, der altid røbede sand Fædrelandskærlighed og som paa en bidende og vittig Maade snærtede Nutidens og Fortidens Brøst.«

Christen Christensen Møller, Søn af Møllebygger Christen Poulsen i Storvorde, blev født den 4. Febr. 1810, dim. 1831, s. A. Lærer ved Anders Stephansens Skole i Aalborg, som han selv overtog 2 Aar senere. Men 1836 kom han til Opdragelsesanstalten paa Flakkebjerg, hvis Forstander han blev fra 1836 til 1890, ligesom han fra 1867 tillige var den egentlige Leder af Landerupgaard. Han var Medlem af den grundlovgivende Rigsdag. Død 22. Sept. 1890.

»Gamle Møller« var en ejendommelig og selvstændig kristelig Personlighed, en stor Børneven og en praktisk Mand. Han forstod Børn og forstod at »tage« de forvildede og forsømte Børn, som kom under hans Paavirkning. Han gav sine Grundtanker om Opdragelse Udtryk i Ord som: »Først Mennesker, saa Kristne« og »Naade er god, megen Naade endnu bedre«. Han kom til at opdrage omtrent 1400 Drænge.

Illustr. Tid. XXXII, Nr. 1. A. Hey: C. C. Møller, Gamle Møller (1891).

Christen Mikkelsen Kold, Søn af Skomager Mikkelt Kold i Thisted, født den 29. Marts 1816, dim. 1836, i nogle Aar Huslærer m. m., fra 1842 til 1847 først Tjener og derefter Bogbinder i Smyrna (Lille Asien), deltog i Krigen 1848, Huslærer hos V. Birkedal i Ryslinge, hvor han oprettede sin Folkehøjskole 1. Nov. 1851. Den blev senere flyttet til Dalby (Hindsholm) 1853 og til sidst til Dalum ved Odense 1862. Kolds Højskole var ikke den første (Rødning—Askov); men han gav den grundtvigske Folkehøjskole den Form, hvorunder den trængte igennem, og som den væsentlig bibeholdt i dens første halve Aarhundrede. Desuden begyndte han ogsaa den første »fri Børneskole« i Dalby 1852. Død 6. April 1870.

Fr. Nygård: Kristen Kold (1895).

Lars Nielsen Bjørnbak var Søn af Lærer Niels Thomsen Bjørnbak og blev født i Lendum 19. Jan. 1824. Dim. 1843, Lærer i Guldager ved Hjørring 1844 og i Viby ved Aarhus 1855. Her stiftede han 1857 en Folkehøjskole, som i Modsætning til de grundtvigske Højskoler skulde være en unational Kundskabsskole, der skulde dygtiggøre Bønderne til at styre deres egne Sager og fremme deres materielle Velvære. Han tog

megen Del i Politik, men søgte forgæves Valg til Folketinget; var yderst radikal, Modstander af Forsvarsvæsenet og sluttede sig 1872 til »Internationale«. Han var Medstifter af »den jydsk Folkeforening« og grundlagde Bladet »Aarhus Amtstidende«. Han døde 2. Jan. 1878. Aaret efter blev der rejst ham en Mindestøtte.

Anders Chr. Povlsen Dal, født i Fabjerg den 31. Maj 1826, dim. 1846, var Kolds Hovedstøtte og utrættelige, nøjsomme Medarbejder i de 12 første trange Aar, baade i Højskolen og Friskolen, fra 1863 til 1887 Højskoleforstander i Galtrup, fra 1887 til 1893 Mælkehandler i Amerika og fra 1893 til 1899 Gaardmand i Jorsby. Død 1. Aug. 1899. Han var en karakterfast og aandsbaaren kristen Personlighed, der fik stor Betydning for mange Mennesker. Da han forlod Amerika, stod der i et engelsk Blad, i Omaha, at »den gamle Mælkemand, som ikke blandede Vand i Mælken,« var rejst bort.

G. Himmelstrup, F. Linderberg o. fl. i Højskolebl. 1899 og 1900.

Morten Eskesen blev født i Ulbæk den 5. Jan. 1826, dim. 1848, Lærer i Lyne og Bevtofte og en kort Tid Leder af Grev Friis's Folkehøjskole i Ut, 1856—58 Lærer ved Grundtvigs Højskole (Marielyst), 1858—64 Friskolelærer i Rudme og 1864—84 i Odense. Fra 1884 til 1913 vandrede han rundt i Landet, især til Folkehøjskolerne og i Sønderjylland, sang Kæmpeviser og fortalte. Han havde et lyst Syn paa Livet, forstod at fremdrage det fælles kristelige og det fælles folkelige og havde en egen Evne til at omgaas alle Mennesker. Han redigerede »Fylla«, skrev Digte og Melodier, udgav en meget brugt Sangbog »Minder og Udsigter fra 40 Aars Skoleliv«, »Hans Krügers Saga«, »Ludvig Müllers Saga«, »Paa Rejse« o. fl. a. Bøger. I sine sidste mange Vandreaar stræbte han særlig at udrette noget for Sønderjylland, hvor han fik Lov at færdes frit.

Hvor Danmarks Jord blev revet over,
Saa Hjerterødderne hang ved,
Did Morten Eskesen sig vover
Med trofast Trøst fra Sted til Sted.
Han vil med sine tusind Fjed
Sy sammen hvad de søndersled.

Død i Aarhus 8. Febr. 1913.

(*B. Bjørnson*).

»Højskolebladet« 1913.

Christen Povlsen Berg blev født den 18. December 1829 paa Gaarden Sønderbjerg i Fjaltring Sogn. Han blev dim. fra Ranum Seminarium 1850, samme Aar Hjælpeleer i Vilsted, 1851 Huslærer paa Skovgaard ved Kolding, 1852 Lærer ved Borgerskolen i Kolding og 1861 Førstelærer paa Bogø, hvor han 1865 grundlagde en Sømandshøjskole, der 1866 blev en Navigationsskole. Allerede mens han var i Kolding, havde han taget ivrig Del i den offentlige Forhandling, og den 30. Januar 1865 valgte Koldingkredsen ham ind i Rigsraadets Folketing og 1866 ind i

Rigsdagens Folketing. Han genvalgtes stadig og i Reglen uden Modstand. Berg var 1870 en af Hovedmændene ved Dannelsen af »det forenede Venstre«. Han talte ved en Mængde Folkemøder og stiftede et Dussin Dagblade, hvoraf »Kolding Folkeblad« (1872) er det ældste. Han kendte utrolig mange Mennesker og vandt en overordentlig stor Indflydelse især i Jylland og Nordsjælland (Frederiksborg Amts Avis). 1874 tog han Afsked fra Lærerembedet paa Bogø. Hele Resten af hans Levetid tilhører det politiske Liv. Hans Arbejde for folkeligt Selvstyre er nok som bekendt. Efter Holstebroaffæren (1885) med paafølgende Fængsling stod han som hele Oppositionens Fører. 1886 var der Fest til hans Ære paa Marielyst, hvortil 16 Dampskibe bragte Deltagere fra København. Samme Aar havde han til sit Sølvbryllup modtaget en Hædersgave paa ca. 50,000 Kr. Ogsaa paa mange andre Maader blev han hædret. Men her er ikke Pladsen til at skrive hans Historie. »Min Historie findes i Rigsdagstidende«, sagde han selv. Se iøvrigt bl. a. Holger Begtrup: Christen Berg (Kbhvn. 1896). Berg døde 28. November 1891.

Jeppé Tang Andersen Tang blev født den 8. December 1828 i Staby. Dim. 1850. Ved Københavns Skolevæsen 1851—56. Blev 1856 Lærer ved Grundtvigs Højskole (Marielyst). Oprettede 1859 Blaagaard Seminarium. Efterhaanden knyttede han flere Skolevirksomheder til, saaledes en Højskole, der senere (1872) blev flyttet til Emdrupborg. Han var Folketingsmand for Svendborgkredsen 1877—92. Har udgivet en Mængde meget brugte Skolebøger: Bibelhistorier, Fædrelandshistorier, en Katekismus, en Sangbog m. m. Død paa Lellingegaard ved Køge den 1. Juni 1904.

Jacob Nielsen er født den 26. December 1830 i Lindum ved Hobro Søn af Træskomand Niels Christensen; dim. 1851; Lærer i Hvilsom 1854, i Vorde 1859 og i Sjelle (ved Aarhus) 1866. Tog sin Afsked 1894. Døde i Aarhus 4. Marts 1901. Under Mærket: »*Knud Skytte*« har han udgivet flere meget læste Bøger: »Jydsk Bondeliv 1—3«, »Landsbyfolk«, »Ryddelars«, »Før og nu« o. m. fl.

Anders Thomsen, Søn af Gaardmand Thomas Christensen, er født i Nørby ved Ringkøbing den 14. September 1842; Vinterlærer i 4 Aar; dim. 1864; Hjælperlærer i Kelstrup 1864 og Lærer i Havbro 1867. Tog sin Afsked 1903. Tiendekommissær, Medstifter af Sparekassen i Aars m. m. Folketingsmand 1892—1912, Folketingets Formand 1905, Forsvarskommissionens Formand 1906, Statsrevisor 1908, kongevalgt Landstingsmand 1912 og Landstingets Formand 1914.

Kristen Byrjalsen Madsen, Søn af Møller M. Poulsen i Hestbæk, Alstrup Sogn, er født 26. Jan. 1851 og blev dim. 1873. Derefter har han været en Del paa Rejse, havde Musikkursus, var paa Højskole, en Tid Huslærer hos Bjørnstjerne Bjørnson, derefter Lærer i Opperby, Starup, Mygdal, Bagterp og fra 1895 i Klastrup ved Hjørring. I Aarene 1883—85 havde han Forretning med Skolemateriel i Lemvig og Kolding.

Han har udgivet: »Lande og Folk«, Børnenes Geografi, en Læsebog og en Salmebog for Børn.

Svend Nørgaard Mouritzen, Søn af Husmand Mouritz Sørensen, er født i Uggerby den 17. Februar 1861, dim. 1880 og efter forskellige kortvarige Lærerpladser fra 1883 Lærer i Mørup ved Vejle. Har skrevet: »Folkefrihedens Indførelse i Danmark«, »Vor Forfatnings Historie«, »Nilens Opdagelse«, »Finland«, »Incl. til Geografien«, »Geogr. Læsning«, »Naturen I« o. s. v.

Johan Skjoldborg, Søn af Skomager Niels Chr. Hansen i Øsløs, er født den 27. April 1861. Efter at have været et Par Aar i Handelslære kom han paa Seminariet og blev dim. 1881. I nogle Aar var han Hjælpe lærer og Vikar forskellige Steder, havde Statens Lærerkursus 1897—98 og blev saa Lærer i Koldmose (Hjørring Amt) indtil 1902. Bor paa Dynæs, som han købte 1908. Han har skrevet Fortællinger, Romaner og Skuespil: I Skyggen (1893), En Stridsmand (1896), Kragehuset (1898), Bjerregaarden (1904), Sara (1908), o. s. v. Ideale Magter (Skuespil 1907) m. fl. Desuden flere kendte Sange: »Naar Vinteren rinder —« og »Du Husmand, som dyrker —« o. s. v.

Peter Carl Poulsen, Søn af Lærer Christen Poulsen i Hyllebjerg, er født den 24. Februar 1866, dim. 1884 og har senere haft Monrads Kursus, Aarskursus og Jena Kursus. Fik fast Ansættelse ved Roskilde Børgekole 1892. Medlem af Danmarks Lærerforenings Hovedbestyrelse, Udgiver af Danmarks Folkeskole 1910 og Redaktør af Lærerne og Samfundet.

Anders Kappel Frederiksen Bøcker, Søn af Lærer F. Bøcker paa Gøl, er født den 7. April 1867, dim. 1886, Lærer ved Københavns Skolevæsen 1887, Inspektør ved Haderslevsgades Skole 1907. Student og Cand. phil. Har bl. a. skrevet: Jørgen (1890), Søsken (1893), Uvejrstider (1895) og Nordborgeren (1909). Er Redaktør af »Holger Danske«.

Hans Kyrre, Søn af Slagter Em. Kristensen, er født i Jebjerg den 22. Sept. 1885, dim. 1906 og blev samme Aar Vikar ved Københavns Kommuneskoler. Har skrevet: Danmarks Folkeminder Nr. 9: Furboerne (1912) og Folkelæsning Nr. 305: Kartoffelens Krønike (1913). Under Navnet *H. P. Kristensen* har Kommunelærer H. Kyrre tidligere ydet forskellige Bidrag til »Samlinger til jydsk Historie og Topografi, 3. R. VI B.« og udgivet: »Landbrugskrisen i Danmark 1818—1828« (Ved Udv. for Folkeoplysningens Fremme 1911). 1914 vandt Hans Kyrre den for en Afhandling om K. L. Rahbek udsatte Pris.

Jelling Seminarium.

I Aaret 1841 oprettedes Jelling Seminarium. Dets Grundlæggelse staar i Forbindelse med den i Frederik den 6.s sidste Regeringsaar vaagende Følelse for Danskhedens Sag i Sønderjylland. Under de trykkende Vilkaar, hvorunder Modersmaalet levede i Sønderjylland, gjaldt det om at faa uddannet gode danske Lærere til at optage Skolegerningen der. Uagtet Tønder Seminarium var bestemt til fornemmelig at uddanne Folkelærere for den dansktalende Del af Slesvig, var det fra sin første Begyndelse en tysk Lærestanstalt med udelukkende tysk Undervisningsprog; man nøjedes med at henvise Seminaristerne at lære Dansk hos Indbyggerne i Tønder.

Man havde vel nu og da indset det urimelige i at undervise de tilkommende danske Lærere paa Tysk, og i Aaret 1829 befaledes det, at der skulde gives et Par Timers ugentlig Undervisning i Dansk. Men denne Undervisning skulde næppe bære synderlig Frugt, naar den første danske Timelærer kunde sige, at det pinte ham at høre Dansk tale, og den følgende ikke engang kunde rigtig Dansk.

De Seminarister, der var udgaaede fra Kongerigets Seminarier, havde Adgang til Ansættelse i Slesvig, og mange Slesvigere søgte derfor ad denne Vej at opnaa den Dannelse, de ikke kunde undvære som Lærere for et dansk Folks Børn.

Siden Borris Seminarium paa Grund af Seminariefondens Knaphed blev nedlagt (1824), var det imidlertid en lang Vej for slesvigske Lærere om at søge deres Uddannelse paa Seminarierne i Lyngby og Snedsted, og Stiftsøvrigheden i Ribe Stift indgik derfor den 1. Juli 1839 til Regeringen med Begæring om, at der i Mangel af et nærliggende Seminarium oprettedes en Eksamenskommission i Ribe, for hvem de unge Mennesker fra Ribe og Omegn vilde have at aflægge den Prøve, de ellers maatte underkaste sig ved Seminariet for som Privatister at opnaa lige Ret med Seminarister. Begæringen begrundes med en udtrykkelig Henvi-
sing til, at der behøves danske Seminarister ikke blot til Ribe Amt og Tør-

ning Len, men ogsaa til alle de Steder i det slesvigske, hvor Dansk er Skolesprog (der menes 72 Sogne). I Kancelliet, hvor denne Indstilling cirkulerer i Efteraaret 1839, er man ganske enig med Stiftsøvrigheden i, at det er nødvendigt at gøre noget for Uddannelsen af danske Lærere til det nordlige Slesvig. Men man holder ubetinget ikke af Eksamen-kommissioner. Hvad skulde man da gøre? Der var maaske Mulighed for, at man ved Forhandling med det slesvig-holstenske Kancelli kunde faa Tønder Seminarium saaledes omdannet, at danske Skoler kunde forsynes med Lærere derfra, men et var, at Regeringskollegiet maaske nok ærligt og redeligt vilde forordne en saadan Omdannelse, et andet var, om man kunde have Tillid til Sagens praktiske Gennemførelse; maatte man ikke frygte, at de underordnede Embedsmænd, de ved Læreanstalten umiddelbart virkende Kræfter, om end ikke straks, saa dog lidt efter lidt vilde benytte sig af denne Foranstaltning i den antidanske Retnings Tjeneste? i saa Fald skadede man Danskheden i Stedet for at gavne den. Kancelliet besluttede sig derfor til Oprettelsen af et helt nyt Seminarium. Naar Seminariet blev tarveligt indrettet — efter Planen for de mindre Seminarier, hvor Eleverne ikke boede paa selve Anstalten — kunde Seminariefondens Midler vel tillade det. Men hvor skulde det ligge? At lægge det i Ribe var for afsides; desuden var Købstadlivet næppe heldigt for de unge Mennesker, der kom fra Landet og skulde leve paa Landet igen; men især maatte en Beliggenhed saa tæt ved Tønder synes »paafaldende«. Kancelliet var nemlig enig om, at det ikke var værdt rent ud at sige, hvad man tilsigtede ved det ny Seminariums Grundlæggelse, vel sagtens for ikke at »irritere« Tyskerne. Bedst var det, om det kunde lægges i et af de nordøstlige Herreder i Ribe Stift. Derved vilde det faa en ret central Beliggenhed for det sydlige Jylland, og Haderslev, Aabenraa og Flensborg Amter vilde ikke faa længere til Seminariet, end hvis det blev lagt i Ribe. Kancelliet udbeder sig da Stiftsøvrighedens Forslag til Oprettelse af et nyt Seminarium paa et passende Sted i den paagældende Egn, og Stiftsøvrigheden svarer med at udpege *Jelling*. Naar Talen nemlig er om at finde et Sted, der heldigt egner sig til Grundlæggelsen af et Seminarium, kommer forskellige Hensyn i Betragtning. Det gælder om at finde en Præst, der kan og vil paatage sig Gerningen som Forstander for Seminariet. Dernæst maa der ogsaa tages Hensyn til Befolkningens Størrelse og Karakter. Præsten i Jelling, P. F. Nielsen, en Mand af »uplettet Rygte og fast Karakter«, menes at være en saadan Gerning voksen, især naar han først maatte faa Lejlighed til ved et Besøg paa andre Seminarier at sætte sig ind i Gerningen. Og Jelling By med sine 14 Gaarde og en Del store Huse vil antagelig kunne give Plads til Seminarieeleverne; dertil kommer, at der i Jelling By »i lang Tid har hersket og er i det mindste indtil nu vedligeholdt en god og agtværdig Tone«, hvad der er af ikke ringe Betydning, naar Eleverne skal have deres Kvarter midt iblandt Befolkningen.

Efter Modtagelsen af denne Indstilling indledes der Underhandlinger

om Seminariets Oprettelse. og ved kgl. Resolution af 2. April 1841 grundlagdes da *Jelling Seminarium*.

En af Seminariets nuværende Lærere skriver (under Mærke M. S.) saaledes: »Vilde man nu have gjort Alvor af at danne et Danskhedens Rustkammer i Thyres By, saa skulde man have kaldet Ludvig Christian Müller til Forstander, ham, som Aaret efter kom til Snedsted Seminarium, og derfra udsendte det første Kuld af begejstrede folkelig-kristelige Lærere, som højnede vor Folkeskole. Men Kristian den Ottende gjorde sjælden hele Skridt.« Pastor Nielsen i Jelling skulde være Forstander. Tog man til Andenlærer en teologisk Kandidat, som ventede paa Præsteembede, saa kunde man nok lønne ham med 300 Rigsdaler. Til Tredjelærer skulde man have en Seminarist, som skulde være det tyske Sprog mægtig af Hensyn til de Elever, man ventede fra »det slesvigske«, og som maatte nøjes med 200 Rdl. i Løn. Hele Anstalten maatte nødvendig koste synderlig over 1000 Rdl. aarlig.

Havde man haft et Billede af den ældste Seminariebygning, kunde Læserne faa et talende Indtryk af Kongens Sparsommelighed. »Den ældre Bygning, vi ser Billedet af Side 71, er delt i 3 Dele. Vi maa tænke os Tredjedelen til Venstre (altsaa til Døren) skaaret bort, og saa Straa-tag i Stedet for Tegl, saa har vi Knaldhytten, som rummede Skolestuerne, to Lærerboliger samt et Musikværelse, der tillige var Bogsamlingsstue.« Gaardejer og Handelsmand Anders Kyed i Hvejsel paatog sig at bygge det hele for 3700 Kr. Det synes ikke, som Datidens Landsby-Haandværkere har kunnet overtage saa store Foretagender som at bygge et offentligt Hus; i 1845, da Seminariet skulde have en Sidebygning til Gymnastiksal, opførtes den af Gaardejer Niels Ravn i Jelling. »Grunden — en Td. Land — blev lejet af Præsteembedet for en meget billig Penge. Nogle Træer plantedes foran den lændlige hvidkalkede Bygning, og en Dam blev gravet, der skulde minde om den gamle Kongsgaards Voldgrav. Saaledes stod da den ny Statsanstalt færdig til at tage mod Skole-svende.« Den 30. November 1841 indviedes Seminariet højtideligt til Brug af Biskop Tage Müller, Ribe, ved en smuk og stemningsfuld Fest.

»Var der stor Forskel paa Datidens og Nutidens Seminariebygninger, saa var den Tids Seminarister ogsaa en Del forskellige fra Nutidens, baade i Udseende og Levevis.«

Forannævnte M. S. giver — i alt væsentligt efter Meddelelse af efterlønnet Lærer N. P. Jensen, Vejle (dim. Jlg. 1849) — en Skildring, hvorfra meget af det efterfølgende er hentet.

Det var ikke let at faa Bolig og Kost. Hanne Ravn ofrede sin Storstue til fire; der blev sat et Par store Senge derind, og da der i Forvejen var Træstole og et malet Bord, kunde »æ Simmenarkaael« jo ikke tænke sig bedre Lejlighed. De skulde rigtignok igennem Familiens Sovekammer for at komme i deres eget Værelse, men det kunde man nok finde sig i. I flere Gaarde indrettedes »Smaahummer« i Enden af et Udhus; en Dobbeltseng, to Træstole og et Bord var Bohavet; kom der fremmede, kunde

man jo sidde paa Halvkisternes runde Laag. Prisen for Værelse med Varme samt Kaffe, Te og Middagsmad var 60 Rigsdaler for et Aar. Naar Elevens Fader kom kørende med Sengklæder og Halvkiste, havde han maaske 12 Skp. Rug med; hvis Værtinden fik Rugen, kunde hun levere Brød til Kaffe og Te. Ret jævnlig gik Eleverne ind om Aftenen og fik Byggrynsgrod til Nadver; det smagte saa rart hjemligt. Elever fra Egen fik Faarelaar, Ost og Smør hjemmefra.

60 Rdl. var jo ingen svimlende Sum, men Hans Pedersen fra Breth i Bjerre Herred, som kom paa Seminariet 1842, harmedes alligevel over saadant Optrækkeri. Han fik ogsaa et billigere Værelse. Han gik nemlig ind til Jakob Odense, Byens Skomager, for at faa en Flække under Støvlen. Jakob Skomager havde et Værelse, som bl. a. manglede Gulv og Loft; det kunde bruges, naar Pedersen forud gav Penge til Gulv og Loft. Efter nogen Forhandling om, hvor vidt der skulde bruges Graneller Fyrfjæl, blev de enige om, at Pedersen skulde give 30 Rdl. aarlig for Varme, Kaffe, Middagsmad og Te. Da Aaret var omme, viste Skomageren sig smittet af den almindelige Pengebegærlighed; nu vilde han have dobbelt Betaling, men saa flyttede Pedersen ud »paa Heden« til Jens Mols, hvor man boede billigere. Man kneb paa Skillingen i de Tider.

En Seminarist fra Egtved nøjedes med Lergulv og aaben Skorsten; hans Fader kørte hans Tørv til Jelling. En og anden Søndag hentede Eleven Brød, Flæsk, Kød, Øl med mere. Saa stegte han Flæsk eller kogte Øl; hyggeligt var det ikke, men det kunde virke opdragende til Nøjsomhed.

De mere velhavende kunde flotte sig. Søren Harries Klausen¹⁾ fra Harresø i Givskud Sogn havde Chatol — tænk engang! Og den senere bekendte Regnelærer Chr. Hansen drev det endog til at anskaffe Sofa. I mange Aar har det nu været betragtet som en Selvfølge, at hver Elev skal have sit vel udstyrede Værelse; flere Steder har de særskilte Soverum.

Det var nu Boligen. Ogsaa Dragterne var forskellige fra Nutidens. Fattige Husmandssønner skulde spare ogsaa paa Klædedragten; en Husmandssøn fra Raarup Sogn gik i et Par lyseblaa Soldaterbukser, som sandsynligvis var købt for en billig Penge hos en Marskandiser. Alle Bøndersønner gik i Vadmelklæder; to Rad Knapper i Vesten, som gik helt op til Halstørklædet; til Stads havde man et sort Halsbind ligesom Soldaternes. De hvide Strømper, som Mo'r havde strikket, stak i et Par Træsko (det varede mange Aar, inden »Lædertræsko« kom i Mode som Kirkefodtøj); i godt Føre og til Søndags brugte man »Klodser« (Lædertøfler med jernbeslaaet Træbund). Øboer og Lærersønner gav i Klædedragten til Kende, at de var »uden for Bondestanden«; til Højstads kunde de endog give den med hvidt om Halsen.

¹⁾ Ud gav Dansk Skoletidende 1862, Nordisk Skoletidende 1862—69 sammen med forskellige Medudgivere.

Ligesom 15 Aars Knøse hverken hører til Børn eller til voksne, saaledes havde mange Elever ondt ved at finde deres Pladser i Samfundet. Holdtes der Bal paa Seminariet, maatte de ikke byde Bønderpiger med, kun »Jomfruer«. Nu var der netop mange vakre Bønderpiger i Jelling, og ikke faa af Seminaristerne forlovede sig med Jellingpiger og »ansaa det for den højeste Lykke at dele Livskaar med dem,« men tage dem med til Bal — nej, det forbød god Tone, det taalte Lærerne ikke. Tredjelærer Trahn drev det endog i 1844 til, at der skulde holdes Bal, med Udelukkelse ikke alene af Bønderpiger, men ogsaa af de bondefødte Seminarister. Dette var dog de bondefødte for stift; de digtede en lille Komædie om Smedesønnen Jürgen Hinrich Trahn og »hængte den op paa et vist Sted, hvor alle skiftevis maa komme, saasom end ikke Kongen kan sende sin Tjener i sit Sted.« Trahn rasede, men Gerningsmanden fandtes ikke.

Paa den anden Side kunde fattige Seminarister holdes paa Afstand af Bondestoltheden. En ung Gaardmand i Sognet sagde: »A regner ett en Simnarist mier end en Studkalv!« Naa, han satte iøvrigt stor Pris paa en god Studkalv; han maatte for Resten se baade en Søster, en Datter og flere Søsterdøtre blive gift med Seminarister. »Det er forstaaeligt, at der tit har været et spændt Forhold mellem Byens Sønner og Seminariets Fostersønner; selv om de sidste ikke hævede sig meget over de første i ydre Dannelses, selv om de sjælden saas med Støvler paa, og selv om Bukserne nedenfor Knæet bar Vidne om, at Jelling Gade ikke var brolagt og fejtet — mange af dem havde dog en Begavelse og Kvikhed, som Evadøtre ikke var blinde for.«

Livet paa Seminariet gik i Fyrreerne meget ensformigt. De nye Elever mødte i Oktober. Forstanderen holdt en lille Formaningstale til dem om at forberede sig med Alvor til deres vigtige Kald. De maatte ikke uden Forlov gaa uden for Sognet. Hveranden Søndag skulde de gaa i Kirke og synge med. Men her var Stillingsvæsen tilladt; saa man én i Kirke to Søndage i Træk, spurgte man, hvem han var her for i Dag. Naar Reglerne med Formaninger var givet den første Dag, fik Eleverne Lov at gaa til Vejle at købe Bøger i B. Møllers Boghandel. Mange tog paa Borg; mod Slutningen af Aaret sendte Boghandleren en Rykker op til Jelling. Boghandlerens og Skrædderens Vinduer var vanskelige Punkter at passere derude i Vejle.

Der var temmelig stram Disciplin. Den første Snedag med dejligt Kaneføre var indtraadt 1843. Ældste Klasse skikkede Formanden ind til Forstanderen, om de maatte være fri de to Eftermiddagstimer fra 2 til 4 for at faa en Kanetur. »Tre Gange bad de — tre Gange fik de nej. Da tog de en dristig Beslutning; paa Slaget fire holdt Slæder uden for Seminariet, og i dem fo'r hele Klassen til Vejle; ved Midnat vendte man hjem under Hurraraab. Det vidste man nok, at havde en enkelt ud-skejet paa den Maade, saa var hans Seminariedage talte; men Enighed gør stærk, fælles Optræden giver Oppositionen Styrke.« De hørte ikke no-

get til deres Selvtægt, men i flere Aar gik der Ry af den urolige Klasse. Hvor ubetydeligt et saadant Træk er, viser det, at Datidens Ungdom til Jævnshold levede under Myndighedernes Tugt i en Grad, vor Tids Ungdom ikke lader sig byde.

Til Kroen maatte de ikke gaa; men det var ogsaa nok saa godt at gaa til Ole Iversen, hvis Kone, Maren »Pejsde«, lavede en Æggesnaps til 2 Lybskskilling, en Toddy til 1 do. og gav en Flaske »Gammel fransk Vin« for 2 Mark. Naar Digteren C. A. Thyregod var med i Laget, skulde han lave en Vise, og det gjorde han lige saa fermt, som Maren Pejsde lavede Æggesnaps; man kunde bare opgive ham Melodien, Visen skulde synges paa. De faa Visestumper, der er bevaret, er som en Efterklang af Rahbeks Drikkeviser fra ældre Tid, der handler om Vin og Piger og Piber.

Nogle var slemme til at spille Kort; ikke sjælden forsømte en »med Grund«, fordi han havde spillet Kort hele Natten. Men andre sad og læste ved søvnige Tællelys det meste af Natten; man kunde finde dem om Morgenen indslumrede paa Træstolen, mens Lyset brændte ned i Stagen og udbredte en grim Tællelugt i hele Stuen, idet Tællen smeltede og løb hen ad Bordet.

Undervisningen betegnes som kedelig; man skrev op efter Lærerens Diktat og lærte det udenad hjemme. Somme følte det som en stor Mangel ved Binzers Grammatik, at det ikke nyttede at lære den udenad. Men 2 Aars Samliv knyttede Eleverne nøje sammen, og naar de efter at være kommen lykkelig igennem Eksamenens Skærsild, hvor Bispen, Stiftamtmanden, Provster, Præster og fremragende Lærere deltog i Bedømmelsen, stod i deres Spidskjoler med høj Hat i Haanden, var det dem ogsaa vemodigt at skilles fra Lærerne, særlig Binzer.

Det er sagt foran, at Jelling Lærerskole var oprettet navnlig med Henblik paa danske Sønderjyders Trang, og gennemgaar man dens Protokoller, viser det sig da ogsaa, at af 481 Dimittender indtil 1866 (altsaa i de første 25 Aar) var 130 (eller 27 pCt.) født i Sønderjylland, ja i de 8 Aar fra 1852 til 1859 var endog 77 (eller 51 pCt.) af 150 Dimittender født i Sønderjylland.

Men omend foranstaaende Tal viser, at et af Hovedformaalene med Lærerskolens Oprettelse var naaet, hvad stærk Tilslutning af danske Sønderjyder vedrører, saa var dog paa den anden Side Øjemedet for saa vidt forfejlet, som ingen af de Mænd, der dannede Seminariets Lærerstab i den første halve Snes Aar, var særlig nationale; Tredjelærer Trahn var endog Slesvigholstener af Sindelag, som Folk almindeligvis var i hans Hjemegn. Dette kom da ogsaa ganske særlig for Dagen 1848. Trahn indøvede tyske Børnesange, ja vilde endog lære Eleverne Oprørsvisen »Schleswig-Holstein meerumschlungen«!

Da Efterretningen om Oprøret kom til Bys, fik Seminaristerne fat i et Billede af den oprørske Hertug. De hængte det op paa den sorte Tavle, lige før Trahn kom ind, og bombarderede det med Sten og Kulde.

Pludselig stod Trahn imellem dem, kridhvid i Ansigtet af Harme. Han sank ned paa Lærerstolen, kiggede paa de forvorne Fyre mellem sine udspilede Fingre og gik saa ind at forklage dem. Men de slap naturligvis for Tiltale.

Et Par Dage efter kom »Gale Onsdag« med de vilde Rygter om, at Slaverne var brudt ud af Rendsborg Tugthus og nu nærmede sig Byen. Alle Mand mødte med hvad Vaaben de kunde faa fat i. Vesten for Gaarden, som nu kaldes »Rosenvold« efter en tidligere Ejer, tog de Stilling. Seminaristerne med deres Flintebøsser dannede Elitetroppen; C. A. Thyregod og Thomas Snedker overtog som krigskyndige Befalingen. Pastor Nielsen kom løbende og sagde, det gik aldrig an, at alle vaabenføre Mænd forlod Byen og derved blottede den for Forsvar. Men nogle kunde endog se, det brændte ovre ad Bredsten, derfor fremad! Og Skaren drog sydpaa, indtil beroligende Efterretninger hævede Spændingen, og man gik tilbage til Jelling. Men her laa der Ordre fra Herredsfogden, at Seminaristerne havde at møde i Vejle. 8 Ægtvogne rullede af Sted med dem; et Par flittige Fynboer kom ikke med: den ene fik pludselig saa ondt i Stortaaen, den anden krøb uden Forklaring i Sengen. I Vejle troppede Skaren op uden for Herredsfogdens Bolig, og fra Horsens og Skanderborg kom Borgervæbningen i skønne Uniformer; men det var alligevel en Lettelse, da Vejle Borgervæbning kom sydfra med sikker Besked om, at Faren var ovre for denne Gang. Borgerne aabnede gæstfrit deres Døre og forsynede de sultne Krigshelte med Mad og Drikke, hvorefter Jellingkrigerne drog hjem og troppede af i Seminariegaarden, hvor Seminarielærer Binzer tolkede dem Fædrelandets Tak.

Under saadanne Forhold kunde der ikke være Tale om rolig Undervisning. Herredsfogdens Fader, Oberstløjtnant Stockfleth, kom herop og inspicerede, hvorledes Thyregod lod opstille Udkigsposter Nat og Dag paa Gorms Høj (fra Vagtstuen i Hans Møllers Gaard), og hvorledes han lod Troppen storme alle de Stendiger, der var i Jelling og Omegn.

Der kom Opraab fra Regeringen om at danne frivillige Korps, og da saa Efterretningen om Slaget ved Slesvig indtraf, strømmede Ynglingernes Følelser over, nu maatte de af Sted! Forstander Nielsen var først glad ved deres fædrelandske Følelser; men da de nu vilde gøre Alvor af det, foreholdt han dem, at de jo sikkert maatte begynde forfra, hvis de nu forlod Seminariet. Thyregod formede et Brev til Forstanderen om, at dette sikkert ikke var Kongens Vilje, og da Forstanderen saa, det var Alvor, afsendte han 6. April Skrivelse derom til Direktionen: »Det fædrelandskærlige Sindelag, der besjæler dem af Seminariets Elever, der ønske at gaa i Kampen for Fødelandets Selvstændighed, Frihed og Ære, bør vistnok finde sin Anerkendelse, jeg tvivler derfor ikke om, at den høje Direktion vilde bidrage alt, hvad der staaer i dens Magt, til at opfylde vedkommendes Begæring om, at der maatte træffes saadan Foranstaltning, at de, som vende tilbage fra Kampen for Fædrelandet, ville kunne blive dimitterede, naar de iøvrigt have erhvervet sig de be-

falede Kundskaber, ved en extraordinær Examen.« Bispen ønskede dem Guds Velsignelse til deres kække Foretagende. Og saa drog 13 af Seminariets 39 Elever af Sted, flere blev de ikke. Til dem sluttede sig de senere Højskolemænd Kristen Kold og Poulsen Dal. Thyregod blev nærmeste Foresatte for de andre; han var nemlig udlært Korporal, hjemmitteret fra 6te Infanteri-Bataillon i København, og var ifølge kongelig Resolution fra Kristian den 8de, der syntes godt om de Vers, Bondekarlen fra Thyregod skrev, 1846 bleven optaget paa Jelling med aarlig Tilskud fra Kongens Chatolkasse paa 150 Rdl. (som Kuriosum anføres, at Optagelsesprotokollen viser Vedtegningen »daarlig Gehør og Stemme«). Som frivillig Deltager og Korporal i »Vejle Frikorps« skrev han Krigsange. I en Skildring af hans Fødeby omtales en af hans Sange, som V. Birkedal havde i Afskrift, og hvoraf der her hidsættes et Par Vers:

Og nu jeg gaar til Krigens Dyst,
til Høst paa blodig Vang;
der synger Kuglens Fløjterøst
saa mangen Svanesang.

Maaske den ogsaa synger min,
maaske det hænder sig,
at jeg faar vist af Kuglens Hvin
Vej til Guds Himmerig.

Under en Sejlads til Fyn skrev han liggende over Bovsprødet en Sang. Hans Kammerater sang hans Sange med Begejstring.

Han skriver selv i et Brev: »Jeg for min Part skylder den Tid meget, og navnlig øvede det daglige Samliv med Kold en heldig Virkning paa mig og flere.«

Blandt de Seminarieelever, han var Fører for, skal her nævnes H. P. Rasmussen, der som Sergent deltog i Slagene ved Fredericia og Isted, N. C. Simonsen, som igen efter sin Dimission blev indkaldt og deltog i Felttoget indtil Marts 1851, samt Seminarielærer Marius Sørensen Fader, Knud Sørensen, der jo senere blev Skolelærer i Jelling.

De fik Hjemlov samme Efteraar og gik da tilbage til Seminariet, hvorfra de dimitteredes den 20. Marts 1849, hvilket Aar der saaledes var Afgangsprøve 2 Gange.

Foruden denne samlede Aargang Dimittender har endvidere 12 af Seminariets andre forskellige Aargange deltaget, dels som frivillige, dels som indkaldte, i kortere eller længere Afsnit af Trearskrigen. Saaledes var Hans Jessen (sidst Lærer i S. Jernløse ved Holbæk) med ved Bov, Dybbøl (5. Juni 48) og Isted—Overstolk, først som Sergent, derefter som Sekondløjtnant; endvidere Svend Petersen (Fader til Inspektør Petersen-Langmack og Overlærer Vilhelm Petersen, Frederiksberg), der som

Artillerist gennemgik hele Felttoget og med det først udkommanderede Batteri (Wegener) deltog i Slaget ved Bov.

I September 1848 var Eleverne fra Seminariet nede at se Hærskuet paa Lerbæk Mark, og i Juli 1849 kunde Seminaristerne ligge i Sengen og høre Kanonerens Torden ved Fredericia.

Foruden den Uro, Krigen medførte, dels ved idelig Indkvartering af Soldater, dels ved Spændingen i Sindene, indtraf saa tillige i det andet Krigsjaar et Par Lærerskifter, idet Forstander P. F. Nielsen kaldedes til Sognepræst for Frørup ved Nyborg (han flyttede midt i April 1849) og afløstes af daværende Sognepræst for Brøndum—Hvidberg Carl Emil Kemp, og endvidere flyttede Andenlærer Binzer og efterfulgtes af theol. Kand. C. F. Müller, der bl. a. 1844—46 havde været Lærer paa Rødning Højskole. Disse Lærerskifter var selvfølgelig langt fra skikkede til at fremme en rolig Uddannelse til Lærergerningen for de paagældende Hold.

Forøvrigt var der i de Aaringer en hel Del Gæring i Skolespørgsmaal ogsaa paa Seminarievæsenets Omraade. Skal Undervisningstiden udvides til et treaarigt Kursus? Skal Seminarierne udvikles ganske i Egenkab af højere Realskoler eller indskrænkes til rene Skoler for pædagogisk Teori og Metode? Daværende Kultusminister J. N. Madvig sagde derom (1850): Jeg tror, at der i vore Seminarier ligger en god Begyndelse til at frembringe Skoler, som paa engang er Dannelseanstalter for Skolelærere og almindeligere Anstalter for den folkelige Dannelse paa Landet i en større Kreds.

Skal vore Seminarier (udenfor Sjælland) stilles anderledes ved at afløses fra at være Anhang til Sognekald?

Skal Undervisning i Naturfagene have Plads ved Seminarierne?

Disse og flere Spørgsmaal drøftedes ivrigt i Skoletidsskrifter, paa Møder og i Rigsdagen.

Hele denne Gæring i Tiden og Usikkerhed i Forholdene i Forbindelse med de meget lave Lærerlønninger var væsentlig medvirkende til fortsatte hyppige Lærerforflytninger: Trahn flyttede 1850 til Skaarup, C. F. Müller samme Aar til Tønderegnen som Præst. 1851 blev der baade i Lyngby og Jelling oprettet Fjerdelærerembeder, det i Jelling blev opslaaet saaledes: Løn 400 Rdl., ingen Bolig. Blandt andre Lærefag vil Naturhistorie, Naturlærers Grundtræk, Geografi og Tegning blive overdraget denne Lærer. Embedet vil kunne søges saavel af theol. Kandidater som af Seminarister med første Karakter.

I Trahns Sted kom P. C. Bønneløkke (Broder til den mangeaarige Folketingsmand C. C. Bønneløkke), i Müllers Embede rykkede theol. Kandidat Julius Claudi ind, og som første Indehaver af Fjerdelærerposten ansattes Julius C. L. Magnussen, fornævnte Claudis Svoger. Forstander Kemp, som i en halv Snes Aar havde været Adjunkt i Aalborg, kendte nemlig derfra de to Svogre. Men Magnussen blev ikke engang et Aar i Jelling, inden han lod sig forflytte til Husum, og hans Efter-

mand, Johansen, døde (30. Nov. 53), inden der igen var gaaet et Aar. Der blev ved Embedsledigheden denne Gang ligesom for 2 Aar siden i Tidsskriftet »Skolens Reform« meget stærkt gjort gældende, at det var »umuligt for 400 Rdl. uden Udsigt til at rykke op paa højere Løn at faa nogen Mand til Lærer, som har gjort et grundigt Studium af disse Fag (Naturfagene) og har uddannet sig til Lærer deri. Valget indskrænkes nu forøvrigt vilkaarligt ved den urimelige Bestemmelse, at det skal være en theologisk Kandidat eller Seminarist med bedste Karakter.«

I den omtumlede Lærerplads ansattes saa først i Aaret 1854 Carl Joseph Uttenthal, der alt engang tidligere havde søgt Embedet, efterat han i et halvandet Aars Tid havde været konstitueret Lærer ved Skaarup Seminarium, og ham beholdt Seminariet da som Lærer i en Del Aar, nemlig til sidst i 1864.

I foranævnte Tidsskrift »Skolens Reform« for Aaret 1854 omtales en Beretning, hvori Forstanderen for Ranum Seminarium udtaler, at han af egen Erfaring føler, at Forstander- og Seminarielærerposten ikke uden megen Ulempe kan forenes med Præsteembedet. Tidsskriftets Redaktion knytter hertil følgende Bemærkninger: »Ved Jelling Seminarium synes man derimod at hælde til den modsatte Anskuelse. I Løbet af Skoleaaret 1852—53 er nemlig Andenlærer bleven ordineret til Præst, og saaledes er nu her de 2 af Seminariets 4 Lærere tillige Præster. Det kan ganske vist være meget bekvemt for Forstanderen, at han kan bruge Andenlærer som Hjælpepræst, men et andet Spørgsmaal er det, om Seminariet er ligesaa godt tjent med, at 2 af dets Lærere ved Siden af denne Gerning tillige have deres Interesse optagen af andre Ting, der maaske ikke sjældent kan være af mere paatrængende Vigtighed i Øjeblikket end Undervisningen. Det vidner just ikke om, at Regeringen er alvorlig betænkt paa at gøre noget væsentligt for Lærernes Uddannelse, naar den ikke kan afhjælpe den »megen Ulempe«, der opstaar af Forstanderembedets Forening med Præsteembedet paa en grundigere Maade end ved at fremkalde den samme Ulempe ogsaa for Andenlærers Vedkommende.«

Pastor Kemp bukkede allerede 1855 under for Dobbeltembedets Byrde, og med hans Død indtraf saa den syvende Forandring i Lærerkredsen i Løbet af 7 Aar, men dermed var da ogsaa heldigvis Lærerskifternes Tid omsider forbi for et længere Tidsrum.

Det var ikke noget almindeligt Forstanderskifte der fandt Sted, da Svendsen i Begyndelsen af 1856 blev kaldet til Forstander for Jelling Seminarium. Det var noget af et Systemskifte og derfor en Begivenhed, som vakte Opsigt.

Der var baade i og udenfor den grundtvigske Kreds voksende Forstaaelse af, at Skolen maatte fornyes, thi den var snarere gaaet tilbage end frem. Men Samfundet — det havde ikke staaet stille i Tiden mellem Skolelovens Tilblivelse (1814) og Aarhundredets Midte. Hvor meget var ikke vakt til Live ved Kampen for Modersmaalet i Sønderjylland, ved

de politiske Frihedsbevægelser herhjemme og ved den treaarige Kamp for vor gamle Grænse! Vi havde naaet til Frihed, og Folkfrihed kræver Folkeoplysning. I Rigsdagssamlingen 1853—54 vedtoges en Fællesudtalelse til Regeringen, hvori krævedes Forelæggelse af Forslag til en ny Skolelov. Imidlertid var Hall bleven Kultusminister sidst i 1854 og Monrad Overskoleledertør 1855, og i Samlingen 1855—56 forelagdes da to Skolelovsforslag, det ene om en Forbedring af Lærernes Uddannelse, udarbejdede af disse to Mænd.

Under den Drøftelse, der fandt Sted om disse to Forslag, faldt der mange interessante Udtalelser, særlig af Grundtvig (Odense Amts 2. Kreds), Hall og Monrad. Grundtvig hævdede, at man burde »stræbe at gøre Seminarierne mere skikkede til at opfylde den store Bestemmelse, de maatte have, naar de virkelig skulde være en Planteskole for en dygtig Slægt af Skolelærere«. Undervisningsministeren bemærkede til Grundtvig, at »naar der virkelig skal komme en forøget og forstærket Virksomhed i Skolesagen, maa det væsentligst bero paa den Aand, som gaar igennem Bestyrelsen« (Grundtvig: Ja!).

Forstaaelsen herom mellem Grundtvig og Ministeren affødte, at sidstnævnte en Dag efter et Møde i Folketinget henvendte sig til Grundtvig med de Ord: Embedet som Seminarieforsender i Jelling er ledigt, og jeg har tænkt paa at give det til en Mand af Deres Retning. Vil De nu sige mig, om Kateket Svendsen i Ringkøbing, der er mig anbefalet af Biskop Daugaard, er den rette Mand. »Ja,« svarede Grundtvig, »han er netop den rette.« Saa blev Svendsen kaldet, og saaledes gik det til, at den grundtvigske Skoleretning — og det med selve Høvdingens Billigelse — kom til »at føre den aandelige Bevægelse, der var fremkaldt ved fremragende Mænds Forkyndelse og ved de store Folkebegivenheder, som en frugtbarørende Strøm ind over Almueskolens tørre Agre.«

Svendsen var, da han forlod Ringkøbing, 40 Aar gammel, en kraftig Mand og en moden Mand, der var Fasthed og Djærvhed i hans Ord og hans Fremtræden. Men ikke des mindre var denne djærve Svendsen tillige en Mand, hvis aabne Ansigt og milde Øjne ikke løj. Han var en kærlig og god Mand, jævn og ligetil, klart tænkende, mildt dømmende og dansk indtil Hjærteroden. Nu havde han i Ringkøbing gennem 8 Aar indhøstet rig Erfaring under en lykkelig Gerning som Lærer og Præst, og den Ribe Bisp tog da ikke fejl, naar han, trods Grundtvigianismen, anbefalede ham til Forstander ved Seminariet i Jelling, og Grundtvig tog heller ikke fejl, naar han forvissede Hall om, at Svendsen var den rette Mand til at bringe Friskhed og Fornysele ind i Almueskolen.

Ja, for det kom der, og det kunde være meget fristende rigtig udførligt at gaa ind paa Svendsens Forstander- og Præstevirksomhed i de 16 Aar, han var i Jelling, men det vilde af Hensyn til Pladsen, der er indrømmet denne Skildring, gribe alt for vidt om sig, og vi maa derfor henviser de Læsere, der maatte ønske endnu nøjere Kendskab til dette Tidsrum, end der kan hentes gennem disse Blade, til den udførlige, interes-

sante og smukke Levnedstegning af Hans Jørgen Marius Svendsen, som en af hans mest fremragende Elever, R. J. Holm, har givet i »Hjem og Skole«, Decbr. 1912, og hvoraf her er benyttet adskillige Uddrag.

Der blev ogsaa denne Gang ved Embedsledigheden — ligesom ved tidligere Lejligheder i Skaarup og Ranum — fra forskellige Sider, bl. a. i »Skolens Reform«, slaaet et Slag for Adskillelsen mellem Forstanderpladsen og Præsteembedet, og Svendsens Nabopræst, den bekendte H. Svejstrup, hvem han besøgte i Nørup paa Vejen til Jelling, ytrede ved den Lejlighed til ham, at »skulde han ikke som hans nærmeste Formand

Pastor Svendsen

alt for snart segne under Vægten« af det dobbelte Embede, »maatte han vælge sig et af Embederne og lade sin Medhjælper væsentlig betjene det andet.« Men herom vilde Svendsen aldeles intet høre: Jeg vil, saavidt jeg formaar, være baade Præst og Seminarieforstander.

Vi ved, han i en sjælden Grad gjorde Fyldest i begge Stillinger, tilføjede Svejstrup, da han senere fortalte ovenstaaende Samtale.

I Jellings to første Forstanderperioder var for begges Vedkommende Middeltallet af dem, der meldte sig til Optagelse, 26, men i det Svendsen'ske Tidsrum var Gennemsnittet 47, i de første 8 Aar (1856—63) endog 63; at Tallet derefter dalede noget, maa tilregnes dels Krigen 1864 og dens Følger, deriblandt, at der nu ingen

Tilgang kom fra Sønderjylland, dels den ny Seminarielov af 25. Juli 1867 med Borttagelsen af Eksamen fra Statsseminarierne, hvilken Lov traadte i Kraft 1869.

De ydre Forhold ved Seminariet var i Svendsens Tid ret tarvelige. Vel var den enetages hvide Bygning ganske stilfuld, men den var lidet rummelig, omfattede ved hans Tiltræden kun de to fornødne Klasseværelser og et Par smaa usselige Forstuer, hvorigennem man i Frikvartererne myrede sig besværlig frem. Og da Seminarieloven 1856 paa krævede Oprettelse af en tredje Klasse, blev den gamle Bygning bare forlænget saa meget, at den kom til at rumme tre Klasseværelser, men intet derudover; ved at se paa vedstaaende Billede kan man danne sig en Forestilling om Lærerskolens Udseende fra 1858 til 1889. Forstuerne vedblev at være lige knebne, Bogsamlingen og den fysiske Samling gentes

i nogle Lukafer oppe under Taget, og saadanne Bekvæmeligheder som Lærerværelse eller selvstændigt Læseværelse var der ikke Tanke om.

Men var de ydre Forhold tarvelige, saa var Tidsomstændighederne gode. Det var en folkelig Vaartid med mange friske Skud og mange rige Løfter. Der laa Feststemning over Landet i de Dage. Og der var to Ting, der gjorde, at denne Stemning kunde bryde særlig livligt frem i Jelling. Det ene var, at man der daglig gik mellem store Folkeminder, det andet var de jævnlige Kongebesøg, der ogsaa egnede sig til at sætte den nationale Følelse i Svingning. Det første Kongebesøg fandt Sted den 22. Septbr. 1857. Det var en dejlig solklar Dag, og Mennesker i Tusindvis strømmede da fra alle Sider til Jelling for at se og hylde Kongen. Under »Danmark, dejligst Vang og Vænge« besteges Gorms Høj, fra hvis

Jelling gamle Seminarium

Top Kongen kunde se ud over et Hav af Mennesker, der dækkede Højen paa alle Sider og fyldte Gaderne og Kirkegaarden. Der holdt Svendsen den Tale, der gjorde saa dybt et Indtryk paa Kong Frederik den syvende og paa alle dem, der hørte den, at den ofte senere har været paa Omtale. Den Dag fæstede Kongen Ridderkorset paa Svendsens Bryst.

Det længste Besøg aflagde Kongen i Juli 1861, da Højene blev undersøgte. Kongen og Grevinde Danner boede i Præstegaarden, og da Maaltiderne maatte indtages i et af Seminariets Klasseværelser, indstilledes Undervisningen paa Seminariet. Eleverne havde faaet den lykkelige Idé at optræde som Æresvagt, hvorfor et Telt var bleven rejst paa Gymnastikpladsen; der var Hovedvagten, hvorfra Dag og Nat Patroljer skulde udgaa og afsætte Vagtposter paa de vigtigste Steder, først og fremmest ved Indgangen til Præsteboligen og om Natten for Kongens Soveværelse. Et halvt Hundrede gamle Muskedonnere, som Seminariet ejede, blev pudset blanke, og utallige Øvelser foretoges i den Kunst at præsentere Gevær. Hele denne Leg morede Kongen meget, og for Eleverne var den yderst romantisk. Maaske kan det sættes i Forbindelse hermed,

at Kongen ved den Lejlighed skænkede 450 Rdl. til trængende Seminarieelever.

Under dette Besøg fik daværende Sognefoged Christen Sofus Ejsing (dim. fra Jelling 1846, Gaardejer i Jelling fra 1854) et Sølvbæger med Paaskrift: »Kong Frederik den syvende gav under sit Ophold i Jelling d. 19. Juli 1861 denne Pokal til Sognefoged C. S. Ejsing.« Ejsing var Fader til nuværende Landstingsmand P. Ejsing, der forøvrigt ogsaa er Jellingseminarist, dim. 1876.

Undertiden samlede Svendsen Eleverne til Aftenmøder, hvor det gik livligt med Sang og Tale. Svendsen præsterede ved disse danske Møder Taler, oftest ikke ret lange og med Udgang fra et Ordsprog. Ikke faa af de fortræffelige Taler, han holdt ved Dimissionshøjtidelighederne eller ved de aarlige Fester paa Seminariets Stiftelsesdag, er indledt med Ordene: »Der er et gammelt Ord, som siger.« Præsterne Svejstrup fra Nørup og Fog fra Skjold var gerne tilkaldt ved saadanne Lejligheder. »Der er vist adskillige, som endnu husker Svejstrups Ord, der bares fra Hjærte til Hjærte med hans sølvklare Stemme, og Fogs godmodige og uimodstaaelige Vittigheder, naar han forklarede Stykker af Balles Lærebog. Men de vil da ogsaa huske, at det var Svendsen, der ved sin danske Tale satte Prikken over I'et.«

Seminariets »Love« fra den Tid, af hvilke der endnu i dets Arkiv findes et Eksemplar med Svendsens egen Haandskrift, indeholder foruden Afsnit om Elevernes Forhold paa og udenfor Seminariet tillige et om »Elevernes Kirkegang«. Dette sidste var saalydende:

§ 1.

Sangen i Kirken anføres af Eleverne under Syngelærerens Vejledning, men Kirkegangen er en fri Sag og paalægges ikke nogen af Eleverne som Pligt. At den alligevel ikke vil blive forsømt af unge Mennesker, som forbereder sig til at være Skolens Lærere og Kirkens Tjenere, at der hos dem og i dem i Almindelighed vil være Trang til at blive sig Samfundet med Herren bevidste i Menigheden og søge gudelig Opbyggelse i Troen, maa vel anses for afgjort. Naar der derfor peges hen paa den Gavn, Eleverne vil have ved stadig og flittig at deltage i Kirkesangen, som de fleste engang vil komme til at forestaa, sker det kun for om muligt at forebygge, at nogen skal misbruge Kirkegang ved at bruge den som et Middel til at skaffe sig denne Øvelse.

§ 2.

Eleverne maa møde i Kirken før Gudstjenestens Begyndelse og ikke forlade den, før denne er forbi; thi det hører til god Orden i Herrens Hus.

— Mens R. J. Holm var Elev, blev disse Love udvidet med en ny §, som indeholdt Paabud til Eleverne om at tage Plads paa Pulpituret under Gudstjenesten, der var nemlig daarlig Plads i Skibet paa Grund af stærk Tilstrømning. Dette blev følt som en Krænkelser af Frihed og Menneskeret, men da der skete Henvendelse til Svendsen om Paabudets Ophævelse, og det tilsidst oplystes, at det havde været paa Tale at løse Sogne-

baand til Svejstrup i Nørup, afvæbnede Svendsen det straks ved at sige: Ja, det skulde De virkelig gøre, Svejstrup er en fortræffelig Præst, og Oppositionen faldt dermed plat til Jorden.

Den første Halvdel af Svendsens Forstandertid maa vel kaldes den lyste og lykkeligste; med 1864 kom der andre Oplevelser. 8. Marts hørte man i Jelling Kanonerne drøne ved Vejle, og to Dage efter, om Aftenen den 10. Marts, fik man at føle, hvad det vil sige at være falden i Fjendevold.

Allerede den 9. kom de første østrigske Dragoner i hvide Kapper og Dagen efter en større Trop af Husarer og Ingeniører. Husarerne red op paa Kongehøjene. Snart lød Øksehug, og de vældige Flagstænger faldt. Ogsaa Flagstangen paa Lindepladsen (indrettet under Kongebesøget 1861) omhuggedes. Man kan tænke, hvad Ro der var paa Seminariet, hvor der derfor blev givet fri til Middag. Seminaristerne bad Svendsen om Hjemlov; thi det begyndte at blive uhyggeligt i Jelling. Han sagde nej; de skulde roligt fortsætte under Folkerettens Værn.

Major Thaulow, der var bleven Tyskernes Kommandant i Vejle, vilde have Skanser opkastet ved Vejrmøllen syd for Vejle; thi Vejledalen er Østjyllands bedste Slagplads. I Skumringen, mens nogle Seminarister studerede Holmblads »Katekismus«, inden de skulde have Aftensmad, hørtes pludselig nogle skærende Trompetstød, og østrigske Jægere i lange graa Kapper og ungarske Husarer stormede ind i Huse og Gaarde. I enhver ældre Jellingfamilie ved man at fortælle om Kvinders og Børns Rædsel, da Fjenderne trak af Sted med alle voksne Mandfolk. De tog fine saa vel som grove, Kapellan Madsen, Læge Bentzon og Byens Lærere saa vel som Daglejere og Tjenestekarle; en hel Del Seminarister blev ogsaa drevet med, 4 i Slaabrok, andre i Sivsko, nogle uden Hovedtøj, alle uden Forstaaelse af, hvad det hele skulde betyde. Pastor Svendsen slap, fordi han trak i Præstekjolen — saa korsede de sig og gik. Nu blev Skaren samlet og sat i Bevægelse øst paa. Da de kom til Lerbæk, var dens rummelige Herregaardslade omdannet til »Logi for rejsende«, og der blev de puttet ind. Der var Plads nok, men det var et uhyggeligt Logi mellem over 1000 Fjender og nogle Snese Heste, hvor over 100 Tællelys var stukne i Halmknipper, og hvor Søvnens veg fra de bekymredes Øjne. Nogle tyndklædte Seminarister tyede hen bag Hestene, hvor der var lunere. Hestene lettede Halerne og bar sig uhøvisk ad; men kunde Seminaristerne ikke »ligge tørt«, det gav i al Fald en kortvarig Varme.

Endelig gryede Morgenens; Kommandoraabet lød »Nach Weile!«, og da Dagen brød frem, gjorde de Holdt uden for Vejle, men — hvilket ynkeligt Syn! Slaabrokerne klaskede om Benene, og Sivskoene var traadte itu og havde helt drejet sig paa Foden; det svuppede i mange tynde Sko. Med sænkede Hoveder og tunge Skridt gik de gennem Gaderne, haanede af den tyske Officer, som førte dem gennem Byen, og derpaa førte ad Koldingvejen, hvor de oppe paa Banken fik Ordre til at forsyne sig med Arbejdsredskaber, som laa paa nogle Vogne. Det bedrøvelige Kom-

pagni inddeltes i to Hold; de førtes op til Vejrmøllen for at opkaste to Skanser. Honoratiores: Præst, Læge, Seminarielærere o. lign. blev Arbejdsførere. Seminarielærer Uttenthal opmuntrede sin Flok til at tage dygtig fat, hvad de da ogsaa gjorde, selv de, der aldrig havde brugt Skovl og Spade. Nogle Seminaristers tynde Klædesbukser brast baade for Knæ og Bag, og man saa snart purpurrødt Skind i Revnerne.

Midt paa Dagen holdt man Hvil en Times Tid, men fik ingen Middagsmad. Eftermiddagsarbejdet blev det drøjeste; Kræfterne var udtømte, og skønt Plageaanderne kastede Jord og Stene paa Trællene og lod tykke Kæppe danse paa genstridiges Rygge, blev ikke meget udrettet.

Henimod Aften kommanderedes alle op til Vejrmøllen, hvor de maatte aflevere Redskaberne. En Times Tid stod de tænderklaprende stille, saa lød det: Høje om! til Petersholm!

Ankomne til denne Herregaard blev Fangerne drevne op paa Udhusenes Lofter, dog var de fri for at ligge sammen med Plageaanderne. Chr. Ravn (senere i mange Aar Folketingsmand) fik et Stykke raat Flæsk af en medlidende Østriger; aldrig har han holdt saa herligt et Maaltid. Den praktiske P. Steffensen kravlede ned i Stalden og fik fat i Halm; saaledes beredte han Leje til sig og L. Maltesen (den senere Højskoleforstander). Ingen laa dog saa godt som den lange, tynde A. V. H. Nielsen (mangeaarig Kordegn i Odense); han fandt en Kasse med Pillemel i og borede sin vaade, kolde Krop ned i det bløde, varme Leje. Men hvor han saa ud om Morgenen! Hans Fremtræden fremkaldte et Jubelskrig blandt Østrigerne.

Saa snart det lysnede i Øst Lørdag Morgen, dreves Fangerne ned ad Trapperne ud i Gaarden og derfra til Arbejde med at lave Løbegrave. Pastor Madsen, Læge Bentzon og flere fik Hjemlov tidlig paa Dagen i Henhold til Virksomhed fra Hjemmet. Allerede om Fredagen meddelte Apoteker Friis, Vejle, hos hvem Kommandanten boede, nemlig denne, at der stod nogle Damer udenfor og vilde bede deres Mænd fri for Skansearbejde. Paa Spørgsmaal om, hvad deres Mænd da var, svarede: Præst, Læge, Adjunker, Proprietærer. Kommandanten rev sig i Haaret: »Det er jo en Skandale! det skulde kun været arbejdsvante Folk, Bønderkarle.« Majoren rakte Friis en Seddel og bad ham skrive Navnene, og de nævnte Mænd fik deres Uduelighedspas og Passerseddel til Hjemmet. Imidlertid fik de ikke fri før anden Dag. Adskillige Koner drog af med Madkurve ind i Fjendelejren, bl. a. kogte Maren Kidde Ærter og Flæsk, den kraftigste Mad, hun kendte; til daglig nippede Seminaristerne unægtelig kræsent til denne Ret, men i Dag gik den nok i dem, og hun fandt da ogsaa Vej til sine Seminarister og havde den Glæde at mætte dem. — Ved Aften blev alle Arbejderne fri. Rædselen svandt snart; men Mindet om de strenge Dage »under Folkerettens Værn« (!) har holdt sig hos de endnu levende, der var med.

En hel Snes af Jellings Fostersønner, for Størstedelen allerede di-

mitterede, var med i den »anden slesvigske« Krig, de allerfleste som frivillige; her skal nævnes enkelte af de mere kendte.

1) Kristian Appel, i over 30 Aar Friskolelærer i Ryslinge, var med v. Dannevirke, Dybbøl og Als som frivillig v. 5. Regiment.

2) Laurids Steffensen, Løjtnant v. 5. Rgm., saaret ved Dybbøl 17. Marts 1864, død Dagen efter, begravet i Sønderborg, hvor en Mindesten er ham rejst.

3) A. C. Petersen, Adjunkt i mange Aar ved Roskilde Katedralskole, under Kampen ved Dybbøl 1864 Kommandør i Skanse Nr. 4, 17. Marts 1864 Ridder af Dannebrog.

4) Rasmus Hansen, sidst Forstander for Vældegaard Kvindeskole, blev Løjtnant under Krigen.

5) J. C. Balling gik ligeledes med som frivillig.

6) V. Th. Tejsen i N. Næraa var frivillig ved Aarøs Korps.

7) Kasper Marinus Jørgensen, Broder til »Højskolebladet«s Udgiver, Konrad Jørgensen.

Mange, dels indfødte Sønderjyder, dels andre Jelling Dimittender, havde i Aarenes Løb søgt Virksomhed og fæstet Bo i Sønderjylland, men da Krigen 1864 fik det ulykkelige Udfald ved den gamle danske Landsdels Bortrivelse fra Moderlandet, blev Forholdene for adskilliges vedkommende i høj Grad utaalelige, og det medførte, at omtrent et Par Snese Lærere i de nærmeste Aar efter 64 blev afsatte, fordrevne eller selv flygtede eller frivillig fortrak, ganske særlig i 1867 blev ikke faa afsat paa Grund af Edsnægtelse. Dog var der ogsaa en hel Del Lærere, som — uagtet det pinagtige under de fremmede Magthaveres Herredømme — fandt sig i Forholdene for at holde Tyskere ude fra de Embeder, de sad i.

I »Nordisk Skoletidende« for 1862 indeholdtes nogle Artikler med Overskrift »Paralleler imellem de danske Seminarier«, af hvilke den tredje omhandlede Jelling, og hvori det bl. a. hed saaledes:

Efter Resolution af 2. Maj 1857 skulde Seminarierne skifte Ham; de skulde ikke længere være Videnskabens Kælder, men Folkeoplysningens Højsal. Jelling Seminarium er ubestridelig det, der kommer en folkelig Højskole nærmest; dog er det ogsaa her nødvendigt, at Matematikken lider et Nederlag, og at Historien vinder en Sejrr. — — — »Livet er Lysets Moder«; denne Sætning kunde, trods nogle Protester fra enkelte Fag, gerne sættes som Indskrift paa Jelling Seminarium, og derfor finder vi ogsaa blandt Eleverne i deres Liv udenfor Seminariet et Røre og en Selvbevidsthed, en Naturlighed og Fylde, der maa glæde alle dem, som elsker et lyst og frodigt Foraar. Dette Liv aabenbarer sig baade mellem Eleverne indbyrdes og i deres Forhold til Lærerne, der er saa frit, som tænkes kan; det er saaledes, at man gerne hører Lærerne tale om Eleverne som om deres unge Venner, medens disse til Gengæld viser Lærerne ikke en tvungen, men en virkelig Agtelse og Kærlighed. Dette er naturligvis at forstaa i Almindelighed og uden Hensyn til de braadne Kar, som findes i alle Lande. Men det daglige Liv har sine Glans-

punkter. Saaledes kalde vi Festdagene og Helligdagene. Festerne holdes om Vinteren paa Seminariet, men om Sommeren i Skoven. Ved saadanne Lejligheder er der gaaet Bud om til Seminariets gode Venner; de tre nordiske Flag er Mærket, hvorom man samles; men der synges og tales dog mest om gamle Danmark, og de er vist faa, der gaar hjem fra disse Fester uden at have følt, hvor herligt det er at elske sit Fædreland, sit Modersmaal, sin Konge og sit Folk. — Om Vinteren holdes dansk Forening hver 14de Dag, hvor der synges og holdes Taler — sædvanlig af Forstanderen og Hr. Uttenthal. Desuden har Eleverne en Forening »Drøpner«, der behandler »Dagens mest brændende Spørgsmaal«. — Ved alt dette er det Holger Danske, som slaar sig løs. Men det er Seminariets Ord, at ikke alene kan Holger Danske godt forliges med Kristendommen, men det er netop ved denne, han skal komme til sin rette Forklaring og Højhed. Her kan naturligvis ikke alle Elever følge med, men mange er der dog, som er glade ved om Helligdagene at forsamles med Guds Menighed, deltage i Lovsangen og mærke et Aandepust herovenfra i Ordets levende Forkyndelse.

Det vil sikkert have sin Interesse gennem foranførte Linjer at se, hvorledes en tidligere Jelling-Elev vurderede Forholdene paa Seminariet i Svendsens Tid.

I Sommeren 1869 gav en talrig Flok af ældre Elever Møde i Jelling for at udtale deres Taknemmelighed mod Svendsen, og de mødte da med et af Maleren Chr. Dalsgaard udført Billede af Dronning Thyra, førende Tilsyn med dem, der byggede Danevirke. Billedet, der glædede Svendsen meget, faldt i Arv til hans afdøde Hustruers Slægtninge, men blev 1903 skænket tilbage til Seminariet, hvor det nu pryder Læsestuen.

I Svendsens Tid fandt der nogle Lærerskifter Sted. Bønneløkke tog sin Afsked 1867 og afløstes af L. V. Hagen, hidtilværende Lærer i Horsens, som dyrkede Chev  Sangmetoden med Eleverne til stor Misfornøjelse for daværende Sanginspektør, Professor Berggreen. Hagen døde allerede efter 3 Aars Forløb (1870), og som hans Eftermand ansattes Hans Kristjansen, hvis Nekrolog findes andet Steds i dette Skrift.

Uttenthal, der vedblev som Lærer til 1864, afløstes af R. J. Holm, hvis Billede findes Side 86.

Som en Følge af Bestemmelser i Seminarieloven af 1856 og af Seminariekursusets Udvidelse fra toaarigt til at være treaarigt oprettedes der et femte Lærerembede (i Matematik og Naturvidenskaberne), og i dette blev Monradisten C. M. Ipsen ansat 1859. Han er den Lærer, der har virket længst ved Jelling Seminarium, idet han først 1893 blev efterlønned; han døde i Vejle 1899.

Desuden var der — som alt berørt — Kapellaner, nemlig fra 1856 til 1894, i Svendsens Tid 3, og fra 1862 til 1902 militære Gymnastiklærere, der virkede ved Seminariet i treaarige Perioder.

Svendsen døde 24. Septbr. 1872. Otte Dage derefter blev han under stor Deltagelse fra fjærn og nær jordet ved Foden af Thyras Høj.

R. J. Holm slutter sin forannævnte Levnedsskildring sandt og smukt saaledes:

Om »Svendsen gælder det, at han i en sjælden Grad vandt sine Elevers Højagtelse og Kærlighed. Saa længe de lever, lever hans Minde i varme Hjærter. Vil det leve videre i vor Skolehistorie? Ja, det ved jeg ikke — han skrev ingen Bøger. Men falder der Glemsel over hans Navn, saa vil han dog have efterladt sig noget, der ikke smuldrer henden: den Indsats, han har gjort i dansk Skoleliv. Han er en af dem, der har sat Spor efter sig.«

10 Aar senere rejstes der paa en Plads, hvis Beliggenhed mellem Kirken og Seminariet giver den symbolsk Betydning, et anseligt Mindesmærke, omtrent 11 Fod højt, bestaaende af en Granitsøjle med sleben Forside. Under Svendsens Billede i Broncemedajllon staar hans Navn og følgende rammende og klangfulde Vers (af R. J. Holm):

Et Aandens Ord med Hjærtetklang
i Skole og i Kirke,
en ædel Sæd i Thyras Vang
med Spirekraft til Høst en Gang,
det var hans Manddoms Virke.

Forstanderembedet søgtes ifølge »Skoletidende« af Kateketerne Schousboe, Viborg; Holst, Ærøskøbing; J. Kr. Madsen, Kristianshavn; N. J. Jensen, Holstebro; Sognepræsterne Koch, Vildbjerg, og Dr. Skat Rørdam, Sønderup.

Sidstnævntes Ansøgning var fremkaldt ved skriftlige Henvendelser fra Jelling. Det ene af Brevene lød saaledes:

I samtlige Elevers Navn tillader jeg mig at forespørge, om De vil søge Embedet her ved Seminariet efter vor afdøde Forstander, Hr. Pastor Svendsen.

Det er et almindeligt Ønske, og det vilde være os alle meget kært, om De vilde søge Embedet. En Anmodning til Ministeriet om Deres Ansættelse, hvis De ønsker en saadan indsendt, vil faa alle Elevernes Underskrift.

Jelling Seminarium 23. Oktober 72.

Ærbødigst

P. Nielsen,
Seminarieelev.

I det andet Brev, der var underskrevet af 4 ansete Jelling-Gaardmænd og daværende Seminarie lærer Holm, hed det bl. a. saaledes:

»Her er i Sognet og ligeledes paa Seminariet megen Stemning for Dem, saa vi kan forudsige, at Deres Ansøgning vil blive støttet herfra ved en almindelig Tilslutning.«

De omtalte Breve efterfulgtes af en Deputation fra Jelling, bl. a. Holm

og »en af Jellingegnens mest bekendte og oplyste Mænd«, Møller P. Kristensen (alm. kaldet Per Møller) fra Skovdallunds Mølle.

Dr. Skat Rørdam nærde store Betænkeligheder. Først de politiske Forhold. »I er jo Venstremænd.« »Ja, men det er en Præst, vi vil have, ikke en Rigsdagsmand.« Dernæst de økonomiske Forhold. Deputationen tilbød da ad privat Vej at yde et aarligt Tilskud paa 600 Rdl.

Saa var ogsaa denne Hindring fjernet, og Dr. Rørdam indgav da sin Ansøgning, men forskellige vægtige Grunde bevægede ham omsider til at tage Ansøgningen tilbage, og det skulde saa først blive 31 Aar senere, at en Skat Rørdam skulde komme til at beklæde Forstanderembedet i Jelling, nemlig den næstældste Søn af Danmarks senere mangeaarige Kirkens Primas; ret mærkeligt, at denne Dr. Rørdams Søn er født just samme Aar, som Faderen var saa nær ved at komme til Jelling.

Da Dr. Rørdam skrev til Jelling om sin ændrede Bestemmelse, anbefalede han dem »en dygtig og rar Mand«, Kateket J. Kristian Madsen ved Vor Frelzers Kirke i København, og han fik da ogsaa Embedet.

Pastor Madsen var godt 11 Aar tidligere udgaaet med Udmærkelse fra Jelling som en af Svendsens Elever, og der var jo noget meget smukt i, at en Discipel fik Lov at tage fat, hvor den gamle Mester maatte slippe.

I »Skoletidende«s Meddelelse om Udnævnelsen hed det: »Det varsler godt, at den nye Forstander ogsaa i den Forstand er en Discipel af den gamle, at han vil arbejde i samme Aand.«

Og det blev ogsaa Tilfældet, alt gik i den gode, gamle Skure med faa ydre Begivenheder og liden Afveksling.

I Sommeren 1878 gæstede 9 danske Seminarister fra Tønder Jelling Seminarium, et Besøg, der for adskillige havde Betydning for Samfølelse med vore Landsmænd i Sønderjylland.

1881 udgav Forstanderen for første Gang en Beretning om Seminariet, og der er siden da hvert Aar udgivet en lignende. 1882 blev der bygget et nyt Gymnastikhus, den gamle Gymnastiksal blev derefter omdannet til to Værelser, af hvilke det ene blev taget i Brug som Musikværelse, det andet som Forsamlingsværelse for Eleverne udenfor Undervisningstiden, medens det hidtil brugte Musikværelse saa blev benyttet som Lærerværelse.

I Foraaret 1883 angrebes Pastor Madsen af vedholdende Hovedsmerter, for hvilke han forgæves prøvede at skaffe sig Lindring ved et Sommerophold paa Fanø. Han søgte da Lægehjælp i København, men Sygdommen tog til, han havde efter kun 10 Aars Virksomhed slidt sig op ligesom de to foregaaende Forstandere. Efter et smerteligt Sygeleje afgik han ved Døden paa Seminariets Stiftelsesdag, 29. Novbr. 1883. I »Skoletidende« omtales han saaledes:

»Hans Virksomhed har vundet almindelig Anerkendelse. Hans praktiske Sans blev kendelig paa mange Maader. Den ydre Ordning ved Seminariet har i hans Tid modtaget mange gode Forbedringer. Under den daglige Gerning mærkedes ofte hans ordnende Haand. Han elskede

Seminariet, og han sparede sig ingen Umage, for at det kunde blive et hyggeligt Sted og en god Skole. Elevernes Vel laa ham alvorlig paa Sinde. Han var en dygtig Lærer for dem, og han var altid rede til at give dem de bedste Raad. Mange af dem, der nu ser tilbage paa deres Seminarietid, vil mindes ham i Kærlighed og være ham taknemlige for den Omhu, han har vist dem, baade mens de var i Jelling og siden efter, thi han tabte dem sjældent af Syne. — Dette Dødsfald har gjort stærkt Indtryk paa mange. Der er noget særegent gribende ved at se en Mand midt i sin kraftige Alder og i en stor og omfattende Virksomhed pludselig segne.«

I Madsens sidste Leveaar skete der Brud paa Lærerpersonalets gennem en længere Aarrække faste og sammenarbejdede Kreds: H. Kristjansen, der i længere Tid havde skrantet, maatte lægge sig ind paa Amtssygehuset i Vejle, hvor han efter at have gennemgaaet store Lidelser afgik ved Døden 17. Decbr. 1882. Seminariet kunde dog straks efter hans Død knytte en ny Lærer til dets daglige Gerning, nemlig hans ældste Søn, Lærer i Nørup K. M. Kristjansen, der endnu virker ved Seminariet.

Kristjan Marinus Kristjansen, Søn af afdøde Seminarielærer i Jelling H. Kristjansen, fødtes paa Thunø den 21. Septbr. 1852. Efter 2 Aars Seminarietophold paa Jelling dimitteredes han 1872 med »Meget duelig«. Blev straks efter Sommerferien Huslærer paa Tørning Mølle ved Haderslev, fra Nytaar 1874 kaldedes han til det nyoprettede Lærerembede i Oense ved Horsens, 1875—76 var han Menig og Underkorporal ved Fodfolket. Fra 16. Oktbr. 1876 virkede han som Andenlærer ved Staby Højskole under den bekendte S. P. Jensen som Forstander. Efter godt 5 Aars Virksomhed der blev han ansat som Lærer og Kirkesanger i Nørup ved Vejle den 16. Novbr. 1881. Han blev 3. Januar 1882 gift med Karoline Marie Bentzon, Datter af Læge Johan Carl Bentzon, Jelling.

K. M. Kristjansen kaldedes 16. Marts 1883 til sin Faders Efterfølger som Seminarielærer ved Statsseminariet i Jelling efter at have været konstitueret i samme Embede fra 7. Januar s. A. De Fag, han overtog, var Sang, Violin, Orgel og Regning, af hvilke han har røgtet de tre førstnævnte hele Tiden, Regning til 1906, da dette Fag blev overtaget af Seminariets Gymnastiklærer. Desuden har han uafbrudt virket som Organist ved Jelling Kirke.

K. har i de forløbne Aar vundet et godt Navn blandt sine Elever, ikke blot paa Grund af sin ubestridelige Dygtighed og sin Trofasthed i Gerningen, men ogsaa, ja maaske allermest ved sin øjensynlige Optaget-hed af sine Elevers Vel og Ve. Der er vist næppe nogen af K.s Elever, som ikke har mærket, at han mente dem det godt; og det er en bekendt Sag, at K. følger sine Elever længe efter, at de har forladt Seminariet, og i Reglen ved Besked om dem. For ham er de mange Elever ikke blot Hold, der kommer og gaar, men Enere, som han bevarer baade i Hoved og Hjerte, hvad mange af hans gamle Elever kan give Vidnesbyrd om.

Som et øjensynligt Udbytte af de mange Konserter, hvormed K. har glædet Omegnens Befolkning, kan nævnes — Flagene paa Kongehøjene i Jelling; de er nemlig i en meget lang Aarrække vedligeholdt gennem Overskuddet fra disse Konserter.

K.s Evner er ellers taget i Brug i mange andre Retninger. Vi nævner ganske summarisk, at han har været Kredsformand for D. L. F.s 103 A Kreds, Medlem af Afdelingsbestyrelsen for Vejle Amts Skoleraadskreds og Decisor; Bestyrelsesmedlem i Vejle Amts Skytteforening og Kommunerevisor. Endnu er han Bestyrelsesmedlem i Dansk Skoleforening, Skatteraadskredsmedlem og Dirigent for Lærersangforeningen for Vejle og Omegn og siden 1913 Formand for Jelling Elektricitetsværk.

K. M. Kristjansen

Han er Medudgiver af »Regnebog for Folkeskolen« 1874 og af »Regnehæfter til Skolebrug« (Konr. Jørgensens Forlag 1890, 2. Udg.). 1891 samlede og ordnede han personalhistoriske Meddelelser om Jelling Seminariums Lærere og Dimittender 1841—91; de udgaves af Seminariet paa Statens Bekostning. 1894 udgav han »Vejle Amts Skytteforening 1868—93«; samme Aar var han sammen med sin Broder i Brønderslev Ud-giver af »20 Sange og Salmer«, egne Kompositioner. 1896 udgav han »34 Mandskvartetter«, der efter faa Aar udsolgtes.

Af hans Smaamelodier har flere vundet Udbredelse og Yndest i ret vide Kredse.

Claudi tog sin Afsked 1883; han døde 1892 efter i de sidste 8 Aar at have været Medlem af Kommissionen for Skolelærereksamen. Han omtales i Aarsberetningen for 1883—84 saaledes:

»En sjelden Forening af Hjærtets og Aandens Dannelse, der dels vandt ham de unges Hjærter, fordi de mærkede, han havde Kærlighed til dem og sin Gerning iblandt dem, dels gjorde ham særlig skikket til at staa som den gode Smags Vogter, i Forbindelse med den smukke Fordringsløshed, han med al sin Dygtighed lagde for Dagen i hele sin Færd: det er de Egenskaber, der vil sikre Pastor Claudis en velfortjent Plads i Elevers og Medarbejderes taknemmelige Erindring.« Hans Eftermand blev hidtilværende Lærer ved Vinding Folkehøjskole H. J. M. Sørensen, der ogsaa endnu røgter sin Gerning paa Lærerskolen.

Hans Jørgen Marius Sørensen, Søn af afdøde Lærer i Jelling Knud Sørensen, er født i Jelling d. 8. Septbr. 1853. Efter 2 Aars Seminarieophold paa Jelling dimitteredes han 1873 med »Meget dueligt«. 1874—75

Menig og Underkorporal v. Fodfolket under Oberst Vaupell. 1ste Septbr. 1875 Lærer ved Vallekilde Højskole, 1877 ved Uldum Højskole og 1. Marts 1881 ved Vinding Højskole.

Han kaldedes 13. Septbr. 1883 til Lærer ved Jelling Seminarium med Dansk og Geografi som Hovedfag, og ved R. J. Holms Forflyttelse til Vejle overtog Sørensen Historie og Literaturhistorie. Han har særlig siden da ved sin omfattende Kundskabsfyldte og sin Veltalenhed været en af Seminariets væsentligste Støtter.

Han blev 28. Oktbr. 1878 gift med Mette Cathrine Hansen (Datter af Grdjr. Hans Christensen, Jelling); hun døde 9. Januar 1880. 2den Gang viedes han $\frac{23}{4}$ 81 til Jensine Johanne Frandsen, Datter af Grdjr. Frands Peter Jensen, Jelling; hun døde 24. Maj 1906. Indgik 9. Novbr. 1907 Ægteskab med Hanne Buch Frandsen, f. Jessen.

Har 1881 til »Ny kirkehistoriske Samlinger« og til L. Kochs Kirkehistorie meddelt nogle Oplysninger om den gude- lige Vækkelse i Jylland; til »Lænde og Folk« har han skrevet om Rusland og Danmark. Den udførlige Beskrivelse af Danmark (315 Sider) er udkommet i 4. Oplag.

I Seminarieforstander Madsens Sted udnævntes 25. April 1884 den hidtil- værende Kapellan (siden 1881) Hans Sophus Sørensen til Sognepræst og Seminarieforstander i Jelling i en Alder af 28 Aar. Han var Lærersøn ligesom Seminariets første Forstander og ligesom hans Efterfølger N. A. Larsen.

I Madsens Forstandertid var Gennemsnitstallet af dem, der meldte sig til Optagelse, 53; Middeltallet for Sørensens 16aarige Forstander- periode var saa temmelig det samme, nemlig 48, og i Larsens Virketid har det været 47.

Ved det første Skolemøde paa Seminariets Stiftelsesdag, hvor Pastor Sørensen traadte frem som dets Forstander, udtalte han nogle Vel- komstord: Vor Gerning er en stille Gerning, til daglig holder vi os for os selv; men vi vil dog ikke afsondre os fra den Befolkning, vi arbejder for, og vi ser den derfor gerne ved vore Fester, ligeledes trænger vi til at have Forbindelse med den Børneskole, hvortil de fleste af Eleverne gaar ud, og vi vil gerne staa os godt med Højskolerne. Hvad vi haaber er, at den Kundskab, her skal samles, maa samles saaledes, at den kan blive til Livets Tarv, blive til et Lys, der ikke blot kan skinne, men ogsaa varme.

H. J. M. Sørensen

Pastor Sørensen er den af de 7 Forstandere, Jelling Seminarium har haft, som har været længst paa Stedet, nemlig i snart 19 Aar. Hans Virketrang gav sig bl. a. Udslag i de smukke og gode Bygninger, Seminariet fik i hans Tid. Ja allerførst byggede han en ny Hovedbygning i Præstegaarden. Og 1889 opførtes der i Gotisk-Renæssance-Stil paa den gamles Plads en ny Seminariebygning, som i to Stokværk rummer 3 store lyse Klasseværelser, et stort Forsamlingsværelse, Bogsal, Sal for naturhistorisk og fysisk Samling (indtil 1905), et Lærerværelse og meget rummelige Forsale baade foroven og forneden. Det ny Seminarium kostede 23850 Kroner.

Biskop, Prof. Sørensen

Provst Becher, Medlem af Seminariedirektionen, udtalte sig i sin Indvielsestale bl. a. saaledes:

To Bestræbelser har været saa kendelig fremme paa Jelling Seminarium: at paavirke Eleverne i Retning af Kærlighed til Fædrelandet og at opelske hos dem en levende Kristentro. Naar der nu i vor Tid er mange ude, som vil undergrave Fædrelandskærligheden og rokke Troen paa Kristus, da maa det være danske Kristne saa meget mere magtpaaliggende, at denne Kærlighed og denne Tro fremdeles kan have en fast Borg paa Jelling Seminarium.

Forstander Sørensen ytrede bl. a.:

Der kræves nu, at Eleverne skal lære meget. Kundskab om mange Ting er en afgjort Fornødenhed i vor Tid. Men aldrig bør det dog glemmes, at det gælder om, at Sansen er opladt og Sindet ret vendt. Til Lys hører Luft, ogsaa aandelig talt. Den rene friske Luft indaandes i Menneskehjertet af Guds Aand. Jo bedre Kristen, jo bedre Lærer. Men Kristendommen er ikke en lyssky Magt. En sund Kristendom forliges venligt med al god menneskelig Oplysning og staar ikke i Vejen for, men hjælper netop til, at der kan leves et jævnt og muntert, virksomt Liv paa Jord.

Maatte den gode Aand fylde os, som nu flytter ind i den nye Bygning, saa vi der kan tage en Tjenergerning op, som kan bringe vort Folk og Land Velsignelse.

Aar 1890 kom det saakaldte store »Mandefald« ved Skolelærereksamen. I de første 21 Aar (1869—89) af Eksamenskommissionens Æra havde Jelling Seminarium af 483 kun haft 28 eller 5,8 %, der faldt eller forlod Eksamen. 1890 indstillede Seminariet 23, men kun de 17 vendte

usaarede hjem fra Slaget, hele 6 eller 26 % blev paa Valen; gennemsnitlig talte Statsseminarierne 30 % (25 af 84) »faldne«, Privatseminarierne 56 % (55 af 98) og Privatister endog 82 % (100 af 122). I de 7 Aar, fra Mandefaldet begyndte, til Eksamenskommissionen afskaffedes, altsaa 1890—96, havde Jelling Seminarium af 175 indstillede 29 eller en Sjattedel, der »gik nedenunder og hjem«; det var dog under Middeltallet for samtlige Statsseminariers Nederlag: 105 af 555 eller omtrent 19 %.

1890 var ogsaa et Mærkeaar i en anden Henseende, idet Forstanderen

Jelling Seminarium

fik bevilget et lille Beløb til Forsøg med Sløjdundervisning, og det viste sig, at der dermed var slaact ind paa den Retning, som er ganske betydningsfuld for de unge Mennesker, da de dels har godt af nogen legemlig Sysselsættelse under det stillesiddende Arbejde, og da det er af Interesse for dem som vordende Lærere at have Kendskab og Kærlighed til en Sag, der utvivlsomt har en ikke ringe Samfundsbetydning.

Aaret 1891 var et Jubilæumsaar for Seminariet, som da havde bestaaet i 50 Aar. Der blev paa Finansloven bevilget 1500 Kr. til Udgivelse af et Festskrift med personalhistoriske Meddelelser om Seminariets Lærere og Elever samt til Afholdelse af en højtidelig Fest paa Seminariet i nævnte Anledning. I de først forløbne 50 Aar var der ud-

gaaet 1029 Elever fra Seminariet, og af disse var omtrent 800 dengang endnu i Live.

For at de flest mulige kunde være med, var Jubilæumsfesten henlagt til Sommerferien: den 13. og 14. August. Jelling var festlig smykket, Indgangen til Seminariehaven var en hel Portal af Søjler og Blomsterkæder og lange Kranse.

Hen paa Formiddagen den første Dag samlede Festdeltagerne i og ved Seminariet. Gamle Venner og Kammerater søgte hinanden. Meget var forandret: nyt Seminarium — ny Gymnastiksal — ny Præstegaard, det havde dog været saa minderigt at færdes i det gamle, men Udviklingen tager tit noget bort, der for den enkelte er dyrebart, fordi det gamle nødvendigvis omsider maa ombyttes med det ny. Naa, trods al Forandring i Aarenes Løb var Minderne bleven tilbage, trods det graasprængte Skæg kendte man de gamle Træk.

Med Seminariedirektionen og Seminariets Lærere i Spidsen gik den imponerende Forsamling, vel 500 — deriblandt omtr. 350 af Seminariets ældre Elever —, fra Seminariehaven op til Kirken. Ogsaa her var der pyntet op. De afdøde Seminarielæreres Gravsteder var smykkede, og Mindestenene over Svendsen og Madsen var omvundet med grønt.

Kirken fyldtes til sidste Plads, og en meget smuk Kantate (Kvartet, Solo og Kor) af R. J. Holm blev afsungen, Solopartiet sjælden kønt af Adjunkt Marius Ottosen, en af Jellings Fostersønner, Korpartiet med H. Kristjansens Melodi til »Et Kors det var det haarde, trange Leje.« Et Vers af Kvartetten hidsættes:

Blev tidlig her I viet ind
af Folkets kære Minder,
gav de jer Magt at gribe Sind
og tænde Glød paa Kinder,
saa dvæl ved, hvad I groede af
i Vermunds By, ved Thyras Grav
og Haralds Runestave.

Den gamle Biskop Balslev udtalte bl. a.:

Man maatte takke Gud, at Jelling Seminarium havde været ledet i god kristelig Aand. Der var derfor udgaaet mange dygtige Lærere herfra, beriget med mange gode Kundskaber, med sand kristelig Oplysning og med god Forstaaelse af Almueskolens Gerning.

Seminarieforstander Sørensen udtalte sig bl. a. saaledes:

En Jubelfest giver os Anledning til at standse og spørge: hvor staar vi, og hvor vil vi staa? Jelling Seminarium fortrøster sig til at mene, at det baade umiddelbart og middelbart gennem sine Læringer har været med i Arbejdet paa at udfylde de ret omfattende Rammer, Skole-

loven af 1814 stillede for Skolevæsenet i Danmark, været med paa en Maade, der har haft sin Betydning, paavirket navnlig af det Skolesyn og de Skoletanker, Grundtvig har fremsat herhjemme.

I vore Dage er der ved at vaagne en levende pædagogisk Sans og Iver. Den pædagogiske Videnskab skal give Skolegerningen bevidst Begrundelse og Fasthed, være Ledestjernen, der anviser Veje og Midler, og sætte en Dæmning for Uvidenhedens udskejende Forsøg. En pædagogisk Psykologi vil ved at give et samlet, videnskabelig gennemført Billede af Barnenaturen i høj Grad berige og regulere Opdragelsen. Men den pædagogiske Videnskab kan ikke give Svar paa, hvad der er Livets Grund eller Livets Maal. Den kan heller ikke give Personen. Her kommer et andet til: Livsanskuelsen. Og den Anskuelse, man ved Jelling Seminarium har søgt at give Eleverne for at skabe Personen, er den kristelige. Det er den, som skaber den bedste Lærer, idet den giver ham Lyst til Gerningen og den Aandsoverlegenhedens Modenhed og Myndighed, som Barnet bøjer sig for. Gud give, at vor Skole her paa det gamle, minderige Sted altid maa eje den Ungdomsfølelse og Ungdomskraft, der søger Livsfornyelsen i Englesangens gamle Evangelium: Fred over Jorden, Menneske fryd dig, os er en evig Frelser født!

Om Eftermiddagen samledes man til Festmaaltid i Seminariegaarden, hvor der var dækket i 3 store, med hinanden forbundne Telte. Mange tilreisende Lærere havde Hustruer med, ikke faa Æresgæster deltog, bl. a. Claudi og Trahn fra Skaarup. Hovedstyrken var Seminariets tidligere Elever og de to ældste Klasser. Næsten alle Aargange var repræsenterede, af første Dimissionshold (1843) endog 3. Det var noget dristigt i en Landsby at ordne en Middag for saa mange (468), men den forvovne Ide blev virkeliggjort, og der herskede ved Bordet, hvor der blev holdt en Mængde Taler, den livligste og fornøjeligste Stemning.

Om Aftenen var Seminariet illumineret og Haven oplyst ved kulørte Lamper. I den festsmykkede Gymnastiksal spillede Orkestret op til Dans, og man saa der mangan graasprængt Herre valse om med en ikke helt ungdommelig Baldame.

Fredag den 14. August holdtes der om Formiddagen Forhandlingsmøde om »Skolen som opdragende Magt«. Seminariets Lærere Holm og Sørensen var Indledderne, fem gamle Elever deltog i Drøftelsen. Overlærer Langkjær takkede for, hvad der var fremført fra Seminariets Side, dels i Kirken, dels under denne Forhandling; det var sund Lærdom i pædagogisk Forstand.

Højskoleforstander Rosendal (da i Vinding) udtalte under udelt Bifald sin Glæde over, hvilke gode Hænder Seminariet var i.

Overlærer A. C. Petersen, Roskilde, vidnede, at var det Grundtvigianisme, hvad han havde hørt i disse Dage, saa var han ikke langt fra at være Grundtvigianer.

Eftermiddagen var bestemt til den mere kammeratlige Sammenkomst,

og den fandt Sted i Skoven, hvor Seminarielærer Ipsen fortalte Seminariets indre Historie, og hvor en ganske fortrinlig Sang af Edv. Egeberg »Til mine to gamle Lærere« (Ipsen og Holm) blev afsungen.

Aftenen tilbragtes ved en Seksa i Seminariets Gaard. Der talte bl. a. daværende Landstingsmand Thomas Nielsen om Hjemmene i Jelling og den dybe Sangbund, der havde været til Stede i Befolkningen i denne Egn, saa den havde været godt skikket til at bære Seminariet saa smukt frem.

En Beretning i »Skoletidende« om Seminariets Jubelfest slutter med den Udtalelse, at hvad Mangler der saa har været ved Seminariets Virksomhed, saa har det dog lykkedes at knytte Elevernes Hjærter til deres Ungdoms Skole, og det var de kendelige Vidnesbyrd herom, der gav Festen Glans.

I de to næstpaafølgende Aar skete der tvende Lærerskifter.

Seminarielærer R. J. Holm udnævntes fra 1. Septbr. 1892 til Forstander for det nyoprettede Forskoleseminarium ved Vejle.

Seminariets Forstander skriver i Aarsberetningen 1892—93 derom saaledes: »Igennem en 27aarig Virksomhed har Hr. Holm knyttet sit Navn til Jelling Seminarium paa særdeles ærefuld Maade og ved sin fremragende Lærerdygtighed og hele overlegne Personlighed været det en udmærket Støtte, det bringer ham herfor sin bedste Tak med Ønsket om, at han i den ny og dog beslægtede Virksomhed fremdeles maa faa Lykke til at virke til Gavn for den danske Folkeskole.«

Holms Eftermand blev theol. Kandidat W. Kierkegaard.

Næste Aar, 19. Aug. 1893, tog Ipsen sin Afsked. Om ham ytrer Forstanderen i Aarsberetningen 1893—94 følgende: »En tiltagende Øjensvaghed nødte den endnu aandskraftige Mand til at trække sig tilbage fra en Virksomhed, han i 34 Aar med smukt Udbytte havde viet sine bedste Kræfter. Naar det tør siges, at Jelling Seminarium har haft et godt Lov paa sig i denne Aarrække, skyldes det i ikke ringe Grad Lærer Ipsens grundige, samvittighedsfulde og — for de Fags Vedkommende, i hvilke han var Lærer — banebrydende Arbejde. Seminariet bevidner ham sin bedste Tak for hans fremragende dygtige Virksomhed.«

Hans Efterfølger blev Monradisten Albert Jensen, der endnu har sin Gerning ved Seminariet.

R. J. Holm

Jens Albert Marius Jensen, Lærer ved Jelling Statsseminarium, er født den 2. Maj 1867 i Udby, Randers Amt og er Søn af Lærer Hans Jensen, som sidst var Lærer i Tørslev ved Randers. I 1885 dimitteredes han fra Ranum Seminarium, frekventerede de Monradske Kursus i Tre-aaret 1888—1891 og bestod den afsluttende Eksamen herfra med Hovedkarakteren Udmærket godt. — Fra 1885 til 1888 virkede J. som Lærer ved Hammel og Nykøbing Mors private Realskoler, var i 1891 Lærer ved Borgerdydskolen paa Kristianshavn i København og ansattes i 1893 som fast ansat Lærer ved Jelling Seminarium, efter i to Aar at have været Vikar samme Sted. — Hans Hustru, Dagmar f. Schmidt, er Datter af fhv. Proprietær R. Schmidt, tidligere i Øster Kondrup, nu i København.

J., som er Lærer ved Seminariet i Matematik, Fysik og Naturhistorie og var indtil 1904 ogsaa Lærer i Tegning, har været Formand for Bestyrelsen for Jelling Elektricitetsværk ved Selskabets Oprettelse, men har ellers ikke paataget sig offentlige Hverv. I sin Fritid har han dyrket Botanikken en Del, særlig hvad der henhører under Bryologien (Mosserne). Han er Medredaktør af Tidsskriftet »Flora og Fauna» og har i dette skrevet en Del om botaniske Emner, ligesom han ogsaa lejlighedsvis har skrevet om forskellige pædagogiske Spørgsmaal i Skoleblade og Tidsskrifter.

Den Adskillelse mellem Præstembedet og Seminarieforstandergerningen, som der fra Tid til anden i Aarenes Løb var bleven kæmpet for, blev nu omsider med den nye Seminarielovs Vedtagelse iværksat, idet Pastor Sørensen fra 1. Maj 1894 udelukkende varetog Gerningen som Seminarieforstander, medens Kapellanen, Pastor Chr. Jørgensen, Søn af da nys afdøde Skolelærer Mathias Jørgensen, Jelling, kaldedes til Sognepræst for Jelling—Hover. Til Forstanderen blev der bygget en Embedsbolig i Seminariets umiddelbare Nærhed i Sommeren 1894 for en Finanslovsbevilling paa 16400 Kr., og det var saaledes den tredje smukke Bygning, Pastor Sørensen fik Lejlighed til at opføre.

Det, der i hele hans øvrige Virken var et Særkende for ham, prægede ogsaa hans Præken: Tankens Klarhed, en veltalende Form uden Fyldkalk, først og fremmest, at han prædikede ud af sit Liv og sin Person.

Han ledede den levende Organisme, der som Forstander var ham betroet, uden Vaklen og med sikker Takt, saa baade Lærere og Elever værdsatte ham højt som en Fører, de gerne og villigt indordnede sig

Albert Jensen

under. Human og frisindet lod han Seminariets Lærere have fuldstændig fri Hænder til at arbejde hver paa sin ejendommelige Virkemaade, selv fremragende dygtig som Lærer og Vejleder for de unge vordende Lærere.

Som alt berørt afløstes Eksamenskommissionen 1896 i Henhold til Lov af 30. Marts 1894 af beskikkede Censorer, som medvirkede ved Dimensionen rundt paa samtlige Landets Stats- og Privatseminarier, og allerede 3 Aar efter blev Seminarieforstander, Pastor Sophus Sørensen udnævnt til fra 1. Septbr. 1899 at beklæde den nyoprettede Stilling som Skolekonsulent, hvormed tillige blev forenet Stillingen som Formand for Censorerne ved Skolelærereksamen; han blev samtidig udnævnt til Professor (III), allerede 1892 var han bleven R. af Db. I de faa Aar, han indehavde denne Post, fik han Lejlighed til yderligere at udfolde de fortrinlige Egenskaber, han alt som Skolemand i Jelling i saa rigt Maal havde lagt for Dagen, navnlig som ordnende, styrende, ledende.

Dog forblev han ikke længe i denne Virksomhed; allerede i Marts 1903 beskikkedes han til Biskop over Lolland—Falsters Stift, hvorfra han 1907 forflyttedes til Biskop Fr. Nielsens Efterfølger paa Bispestolen i Jyllands Hovedstad.

Det er en smuk Karriere, Biskop Sørensen har gjort, særlig smuk, fordi den ikke skyldes gode Fortalere eller Støtte i noget Parti, men alene hans personlige Dygtighed. Til hans Efterfølger i Jelling blev Seminarieforstander i Ranum, Pastor Nicolai Andreas Larsen, udnævnt den 24. Oktbr. 1899. Hans biografiske Data er anført Side 49.

I Vejle Amts Folkeblads Julenummer 1899 hedder det saaledes: »I 3½ Aar var Larsen Forstander i Ranum, og i den Tid udfoldede han en betydelig Virksomhed, først og fremmest paa selve Skolen. — Hans Undervisning er livlig, tankerig og klar, og han forstaar at lægge Stoffet saaledes til Rette, at Elevernes Arbejde derved i høj Grad lettes.« Denne Karakteristik maa siges at være rammende ogsaa for hans kortvarige Virksomhed i Jelling. Og der sluttes med følgende betegnende Udtalelse: »Skal man udtrykke sig kort, kan man maaske sige, at han sætter Kærlighed som det fra Menneskets Side væsentligste i kristelig Henseende, og at han hævder, at Viljen er en saa betydningsfuld Faktor i Menneskets Liv, at man under Opdragelsen maa lægge særlig Vægt paa at lede den i den rigtige Retning.«

Forstander Larsen fik under sin Jellingperiode Lejlighed til gennem en Finanslovsbevilling paa 5200 Kr. at skaffe Seminariet en Udvidelse af Gymnastiksalen samt at indrette et Omklædningsværelse og et Badeværelse. Ligeledes fik han senere indrettet Tegneværelse i Hovedbygningens Tagetage.

Han var, som foranførte Data viser kun Forstander for Jelling Seminarium til 1. Aug 1903, for anden Gang blev han den samme Mands, nuværende Biskop Sørensens, Eftermand, nemlig som Skolekonsulent for Undervisningsministeriet, hvilken Stilling han endnu beklæder.

Samtidig med hans Forflyttelse blev Seminariedirektionerne nedlagte med den Begrundelse, at »den grundigere Drøftelse af enkelte Sager, som herigennem kan opnaas, ikke kan opveje den uundgaaelige Forhaling, som dette Mellemed mellem Seminariet og Ministeriet medfører.«

Hans Efterfølger blev — som alt berørt Side 78 — Pastor Hemming Skat Rørdam, der er født i Sønderup Præstegaard d. 30. Marts 1872.

Han er Søn af afdøde Biskop Skat Rørdam og Hustru Marie, f. Hauch; Student fra Hauchs Skole 1889, Kand. theol. 1896, Lærer og Inspektør ved Borgerdydskolen og paa Blaagaards Privatseminarium (Religion) 1896—99. Residerende Kapellan for Katstrup, Ørritslev og Tolstrup Menigheder og Lærer ved Gedved Privatseminarium (Religion og Praktik) 1899—1903. Han blev 8. Juli 1903, altsaa i en Alder af 31 Aar, kaldet fra 1. August at regne til Forstander og Førstelærer ved Jelling Statsseminarium og indsattes i sit nye Embede af Biskop G. Koch, Ribe, ved en smuk Højtidelighed i Seminariets Gymnastiksal. Hans Fag som Lærer er Religion, Pædagogik og Praktik. Han værdsættes ganske særligt i høj Grad for det Arbejde, han udretter, som Lærer i Dogmatik. Hans store praktiske Sans og Evne til at administrere gør, at han stærkt paa-skønnes som Seminariets ledende Kraft. I denne Forbindelse kan det nævnes, at han er en overmaade søgt og meget skattet Foredragsholder.

H. Skat Rørdam

Han er Redaktør af Dansk Skoleforenings Tidsskrift »Hjem og Skole« (siden 1907), Formand for Jelling sønderjydske Forening (1910), Formand for Sløjdforeningen af 1902 (Askov—Näås) siden 1911, Formand for Jelling Forskønnelsesforening 1912 og som saadan Hovedmanden for at have rejst den smukke Uffe-Sten paa Pladsen foran Børneskolen. 1906—08 var han Formand for Jelling Elektricitetsværk. Han blev gift den 10. April 1897 med Ingrid, f. Faber, Datter af afdøde Grosserer Chr. Faber, Odense. 2 Sønner.

Siden 1906 er han Udgiver af Tangs Bibelhistorie. Forfatter af »Historisk Oplysning om den hellige Skrift« (Tillge 1904). Udgiver af Biskop Skat Rørdams kirkelige Lejlighedstaler (1909) og af 8. gennemsete Udgave af sammes kristelige Lære (1912).

Til Jelling By- og Seminarieskole blev der i Aaret 1903 opført en ny, smuk Bygning med 5 Klasseværelser, hvortil Staten bidrog med $\frac{2}{3}$ af Byggesummen 35000 Kr., altsaa 23333 Kr. 33 Øre. Ved denne Skoles Opførelse blev de Forhold, hvorunder Seminariets Øvelsesskole virkede, betydelig forbedrede.

1905 opførtes der en Nybygning, indeholdende Musiksal, Naturfagsklasse, Badeanstalt og Omklædningsrum, Ændring af Gymnastiksalen m. m. samt en Bolig til Seminariets Opsynsmand. Hertil blev der ifølge Seminariets Regnskab 1905—06 anvendt 27866 Kr.

Den 20. Juni 1904 havde Seminariet den Sorg at miste to haabefulde Elever, der druknede under en Rotur paa Faarup Sø: Georg Nielsen af Klinte, Odense Amt, og Knud Ladegaard Nielsen af Smidstrup, Vejle Amt. Begge havde de gjort en smuk Begyndelse paa Skolelærerekskens sidste Del og havde ved deres hele Færd i deres Seminarietid vundet deres Læreres og Kammeraters Agtelse og Venskab. Der fandt en smuk Sørgehøjtidelighed Sted paa Seminariet, inden de førtes til deres Hjem for at begraves.

Jens Harboe Vernersen

I Forstander Rørdams Tid er der kun sket en Forandring i Lærerkredsen, idet Seminarielærer W. Kierkegaard den 1. Decbr. 1904 blev kaldet til Sognepræst for Nebsager—Bjerre. Han afløstes i Jan. 1905 af theol. Kandidat J. H. Vernersen, Realskolebestyrer i Hovedgaard.

Jens Harboe Vernersen, Søn af Gaardejer A. C. Vernersen, Vorning, er født d. 10. Septbr. 1874. Student fra Randers lærde Skole 1892, Kand. theol. 1898—99. Fra 1899 til 1905 Realskolelærer og Bestyrer for Hovedgaard Realskole og derefter Seminarielærer. Han er Lærer i

Dansk, Bibelhistorie, Bibelforklaring og Tegning. — Gift d. 10. April 1908 med Yelva Mathiesen, Datter af Læge Mathiesen, da i Jelling.

Foruden de foran nævnte Lærere maa endnu nævnes, at Jens Peter Nielsen Stenvang under 26. Juli 1902 blev konstitueret som Seminariets Gymnastiklærer og senere fast ansat. Han er født d. 1. April 1871, har gennemgaaet Kursus paa Askov udvidede Højskole og var 1901—02 Vikar ved Vinthers Seminarium i Silkeborg.

Den ovennævnte Sang- og Musiksal er Seminariets smukkeste udstyrede Værelse og benyttes derfor ogsaa jævnlgt til Festsal. Væggene er prydede med forskellige Billedserier: 21 Billeder af Seminariets forhenværende Forstandere og Lærere, en Gruppe Billeder af Sangens og Musikens Mestre, en anden Gruppe af Thorvaldsens Mesterværker samt en Serie fotografiske Gengivelser af udenlandske Mestres Malerier.

Gennemsnitstallet af dem, der har indstillet sig til Optagelse, har i Rørdams Periode været 53.

I samtlige de 74 Aar (1841—1914), der har været holdt Optagelse, har der ialt indmeldt sig 3300 Aspiranter.

Og i de 72 Aar (1843—1914), i hvilke der har været Dimission, er der fra Jelling udgaaet 1635 Dimittender, altsaa gennemsnitlig 23 aarlig.

Der foreligger allerede et Par Tilfælde af tredje Slægtled som Jellingenser:

a) Knud Ottosen (1845), var Lærer i Hylke, Forfatter af »Vor Folkeskoles Oprindelse og Udvikling«; b) Marius Ottosen (1882), Overlærer ved Statsskolen i Horsens; c) Chr. Ottosen (1914).

I) Knud Sørensen (1849), var Lærer i Jelling; II) Marius Sørensen (1873), Seminarielærer i Jelling; III) dennes Sønner Knud Ring (1907), Lærer i Gentofte, Oluf Ring (1905), Seminarielærer i Ribe, og Frans Johan Ring (1910).

Løvrigt skal her af mere bekendte Mænd, der er Fostersønner af Jelling, nævnes følgende foruden de allerede foran nævnte:

Niels Petersen, Seminarielærer i Ranum 1851—82, omtalt Side 51.

Kristian Højmark, Folketingsmand 1876—98, nuværende Lotterikollektør i København.

P. Nielsen, Statskonsulent i Plantekultur og Leder af Forsøgsstationen i Tystofte, † 1897.

H. Rosendal, fra 1892 Forstander for Grundtvigs Højskole v. Lyngby.

H. Tofte, fra 1863 Seminarielærer i Skaarup.

Thomas Nielsen, Folketingsmand 1869—87, Landstingsmand 1887—95.

H. Gregersen, siden 1865 Skolebestyrer paa Ørstedsvvej.

J. H. Andersen, mangeaarig Forstander paa Rødkilde Højskole, † 1909.

S. P. Jensen, i en Aarrække Lærer og Forstander paa Staby Højskole, sidst Skoleinspektør i Neksø, † 1904.

J. A. Trøstrup, Museumsbestyrer i Herning.

P. A. Holm, Lærer i Bjerger ved Horsens 1878—1901, i mange Aar Redaktør af »Skoletidende«.

Martin Kristensen, Lærer og Medforstander i en Række Aar ved Gedved Seminarium.

L. Nielsen, Odder, Medudgiver af »Tidsskrift for Kirke-, Skole- og Folkesang«, † 1895.

R. Mejborg, Tegner, titulær Professor, † 1898.

Tyge Søgaard, dansk Konsul i Amerika.

Nikolaj Nielsen, fhv. Lærer i Ørslev, udgivet en udbredt Danmarks-historie.

N. K. Madsen-Stensgaard, Komponist.

A. Jensen-Knudstrup, Folketingsmand 1901—09.

Fr. Møller, Direktør for Dansk Andels-Æg-Eksport.

Jerndorff-Jessen, Skoleinspektør paa Frederiksberg, udøver omfattende Oversættervirksomhed.

Kr. Kjær, tidligere Førstelærer ved Jelling By- og Seminariskole, nu Overlærer i Kolding.

H. Wilster, Regnebogsforfatter, Lærer i København.

Chr. Nielsen, siden 1899 Redaktør af Ringkøbing A. Dagblad.

A. Jørgensen, Lærer i Vrigsted, Censor ved Forskoleseminarierne.

Vilh. Herold, Kammersanger, utvivlsomt Seminariets mest berømte Elev.

Gustav Rosendal, Kortudgiver, Lærer i Odense.

A. Edsen-Johansen, Førstelærer ved Jelling By- og Seminariskole.

P. A. Holm og C. A. Thyregod var (sammen med E. Sauter) Stiftere af Danmarks Lærerforening 1874.

Blandt Formændene for denne Forening tælles to Jelling-Seminarister, nemlig Chr. Balling — Styrelsesmedlem 1892—1907, deraf Fmd. de to sidste Aar — og Skoleinspektør J. Gr. Nørby, København, indvalgt i Styrelsen 1905, Formand 1907—09, atter Medlem af Styrelsen 1913.

J. N. Hedelund, Lærer i Aalborg, har været Kasserer i D. L. F.s Styrelse.

Mørch-Mogensen, Lærer i Kilden, er endnu Foreningens Næstformand.

Ja, Dagene iler, Aarene svinder, og Tiderne skifter, og Formerne og Væremaaden tildels med dem; men den gamle Lærerskole ved Kongehøjenes Fod i Landsbyen med de mange historiske Minder — den bevarer trods al Omskiftelse i det ydre og det mindre væsentlige sit Særpræg som en Skole i Grundtvigs Aand og Tankegang; dens Fostersønner sender den mangan venlig Tanke og Tak for gode, lyse og lykkelige Ungdomsaar, og som det nyeste Vidnesbyrd om Tilknytning mellem Skolen og dens Sønner kan nævnes den »Jelling Seminariums Elevforening«, der paa Foranledning af Seminarieførstander Skat Rørdam er dannet for ganske nylig.

Københavnske Privatseminarier.

Ved

Forfatteren, exam. Lærer Carl Gandrup.

N. Zahles Kvindeseminarium.

I.

Ingen aandelig Livsgerning i det moderne Samfund kan bære dybere og inderligere Præg af sin Grundlæggers Aand og Personlighed end netop *Skolen* med hele dens stærkt forgrenede Liv indadtil og udadtil.

Kræver nogen Gerning i Livet *Aand* og *Personlighed* — og dette gælder jo i lige Grad den moderne Skolegerning og de ældste og primitiveste Former for pædagogisk Virksomhed — da maa det i Sandhed siges at være Skolens.

Det kan — set udefra — synes saa saare let at følge den simple Orden i Skolens daglige Drift og det ofte mere ved Tradition og Vane (undertiden ogsaa ved »gammel Slendrian«) end ved klare og maalbevidste Paabud opstaaede Reglement; naar Maskineriet faar den nødvendige Olie og et fagkyndigt aarligt Eftersyn (Examen), da synes alt at gaa af sig selv uden Trang til ydre Kræfters Indskriden eller Paavirkning — et Skævsyn, der hertil Lands er epidemisk.

Skolefolk af Faget — mest de ældre og erfarne i Gaarde — kan tale med om, hvor »let« det er, og hvor meget *de* tager fejl, som hælder til denne vistnok altfor udbredte Opfattelse, at hver enkelt Lærer og Lærerinde jo har sit Skema at arbejde efter, og altsaa maa det hele gaa »programmæssigt«.

Men naar det nu gælder selve *det grundlæggende Arbejde*, der jo først gennem en historisk Undersøgelse — en retrospektivisk Iagttagen — faar sin fulde og retfærdige Bedømmelse, — det rent *praktiske* og *organisatoriske* i Skolens Gerning — da kan intet bedre og klarere end *Resultaterne* — de indre som de ydre — være det, der vises, hvor store Maal af ideel Yden — *Aand* og *Personlighed* — Krav og Resignation — det kostede som Indsats.

Og hvor er ikke de *Typer*, som viede Skolens Gerning og Tjeneste deres Liv, indbyrdes uendeligt forskellige i Snit og Præg, selvom deres aandelige Midtpunkt er det samme.

Hvem husker ikke — ofte med et lille Smil — fra sin egen Barndoms og Ungdoms Skoleaar den visne og magre Rektor med de fastvoxede

Guldbriller, sløv og ufrisk af klassisk Lærdom, blind for alt hvad *Livets* er — som Møllet fyldt med ufordøjet Støv af gølge Kundskaber og en Viden, der lod ham glemme, at — »*non scholæ sed vitæ discimus*».

Hvem husker ikke den rødsprængte, robuste Adjunkt (Hovedfag Matematik), hvis haarde Knoer og Spanskrør vi skjalv for, og i hvis mekaniske Hjerne Tal og Logaritmer og Kvadratrødder snurrede rundt som Nitterne i en Tombola — eller den bogtro Historielærer, hvem Tilfældets Formynderskab har skyllet op paa Skolevejens Grøttekant. Den sidste Descendent af gamle Skoletiders saa ilde berygtede Hørertype — Levebrøds læreren, der slavisk examinerer efter den opslagne Lærebog foran sig paa Katederet — halvt i Søvn, fordi det hele ikke interesserer ham mere end Duerne paa Skolehusets røde Tag — som en Sufflør i sin Kasse sidder han dér paa sin Forhøjning.

Og »Syndebukken« — den blide, fredsommelige, sagtmødige Mand, der aldrig ejede et haardt Ord eller et rynket Bryn, og som med sit forskræmte Gemyt var det selvfølgelige Offer for sine Disciples mest tøjlesløse Løjer og Ordensbrud. Jo vist husker vi dem, og ikke altid med Glæde.

»Pedanten« og »Seminaristen« som Typer er nu ifærd med at forsvinde. Og det har jo i vor Komedieliteratur ligefra Holberg (Magister Stygotius, Per Degn og Skolemesteren i Julestuen) og over Hertz (August i »Sparekassen«) ned til Hostrup (Magister Glob o. fl.) ikke manglet paa Æselspark til visse Typer indenfor Lærerstanden. Fra Schandorph og Pontoppidan og ned til vore yngste i Literaturen har nye Billeder og nye Skikkelser i Lærerham begyndt at arbejde sig frem i Dagen.

Den »*lærdes*« Lærertype er snart ved at dø ud og den *praktiske* Pædagog ifærd med at erobre hans Plads.

Naar det nu her er Opgaven at give en historisk refererende Fremstilling af det Zahleske Kvindese seminariums Tilbliven og Udvikling indtil nu, kan en saadan Opgave kun løses gennem en Belysning (eller et Forsøg dertil) af den banebrydende Personlighed, hvis overordentlige organisatoriske Evner og i Ordets ganske moderne Forstand profetiske Blik lagde Grunden til denne Institution, der allerede gennem mange Aar har staaet som den største i Landet i sin Art.

Det er tvivlsomt, hvorvidt man med størst Ret tør kalde Nathalie Zahle Reformator eller Organisator; man vilde ud fra de fra saa mange forskellige Sider givne Karakterbilleder og Skildringer fra hendes Virksomhed sikkert holde sig til det sidste. Vil man ved Reformatoren forstaa den, der skaber, former det gamle om paany — altsaa til noget *delvis* nyt — maa man vel snarest sige, at Nathalie Zahles hele Livsværk har været af mere *creerende* end *reformerende* Natur. Hun staaer den i gammeldags Forstand *lærde* Pædagog netop saa fjernt, at hun blev Prototypen paa den *praktiske* Pædagog her hjemme.

Hendes Navn vil være indskrevet i det nittende Aarhundredes nordiske Skolehistorie med uforgængelige Runer.

Det er sagt om hende, at hun er *Moderen til den rette og gode Emancipation*. I disse Tider, hvor Spørgsmaalet om og Løsningen af Kvindens Valgret er et af de mest brændende og aktuelle paa Dagens politiske Program, kan man ikke undgaa at komme til at tænke paa, hvor overordentlig og umiskendelig en Andel Frøken Zahles mere end halvhundredaarige Kamp for unge Kvinders fri personlige Udvikling, Selvhævdelse og Selvstændighed, Dygtiggørelse til *Borgere* i Samfundets store Arbejdsgaard, har haft paa den Vending, Sagerne i saa Henseende har taget her hjemme.

Som ingen anden i dansk Skoleliv har hun forstaaet den Oplysningstrang, som laa slumrende og bunden hos mange af de unge Kvinder i hendes egen Ungdomstid. Det er den Gave, som Tidens danske Kvinder har at sige hende Tak for, Lysten, som hun gav dem, til at lære noget, hvormed det jo i de antezahlensiske Tider havde været ret kummerligt bevendt her hos os som ogsaa andetsteds. Og hun var lydhør som ingen anden for den Trang til selvstændig Udvikling, som boede i de unge Kvinder, hun forstod at lægge netop den Form og det Maal af Undervisning tilrette for dem, som igennem halvhundrede Aar har staaet som Mønsteret for dansk Pigeskoleundervisning.

Og den Kundskabstørst og Oplysningslængsel, der ikke alt *var* tilstede i de unge Kvinder, formaaede hun at skabe i dem uden *synlige* Anstrængelser, ved den »*stille Magt*«, som var det ejendommeligt fremherskende i hendes Væsen.

Hun forstod den, fordi hun selv ikke havde mødt frem til Kampen for sit Livsværk i Examenslæsningens Rustning. Det laa jo ikke for paa den Tid. Hun tog Institutbestyrerindeexamen, fordi hun maatte tage den for at kunne holde »Institut« i København.

»Sit Liv igennem beklagede hun, at hun ikke havde flere Kundskaber,« fortæller Forstanderinde Frk. *Christiane Lund*, der har staaet Frk. Zahle nær gennem Venskab og fælles Gerning, om hende, »jeg ved ikke af, at andre nogen Sinde savnede det hos hende. Hun var oplysnings-søgende som faa, vaagen, opmærksom. Hun havde, hvad *Goethe* siger om sig selv: Evne og Lyst til at se og høre — og til at levendegøre det sete og hørte med sin egen Aand.

Hun rustede sig ikke heller i særlig Grad ved Studierejser eller ved at deltage meget i Livet uden for sit Hjem. Udrustningen foregik i hendes Arbejdsværelse, »det lille Værksted« — som det spøgende kaldtes af hende selv og hendes nærmeste.«

Hun elskede sin Gerning; hendes Religion var Kærlighed til Menneskene og til menneskelig Gerning. Ikke for intet havde hun over sin Skoles Indgangsdør ladet skrive *Grundtvigs* skønne og dybe og dog saa simple lille Ord:

»Den har aldrig levet,
som klog paa *det* er blevet,
han *først* ej havde kær.«

— — — — —
Det er en bekendt Sag, at det nærmest var de grundtvigske Skoletanker, der greb Frøken Zahle og kom til at præge hendes Livsværk, og det er bekendt, hvor skarpt hele det grundtvigske Livssyn her hjemme ser paa *Examiner*.

Alligevel forstod Frk. Zahle, da Examinere blev Betingelsen for de unge Piger for at kunne konkurrere med Mændene i forskellige Grene af Erhvervslivet, at Kvinderne ikke kunde gaa uden om dem.

Aldrig har vel unge danske Kvinder haft en saa ærlig, varm og vældig Forkæmperske som hende, og Frøken Zahle saa i de *kvindelige Examinere* ingenlunde noget »nødvendigt Onde«. De var for hendes Betragtning ikke det kolde *praktiske Maal*, men det ideelle *Middel* og Vaaben til højere og ædlere Maals Erobring.

Dels i »*Minder fra min første Barndom*«, dels i den lille Afhandling om »*Den kvindelige Uddannelse her i Landet*« præciserer hun sine Meninger og Tanker herom saa klart og smukt:

»Jeg havde set saakaldte »Hjem« være blot »Opholdssteder«, hvor Fader, Moder og Børn mødtes uden al Forstaaelse, uden Samklang, stundom i Fjendskab.

Jeg havde set det mig saa vederstyggelige »Overherredige udfolde sig i hele sin usmagelige Fylde, og den mig ikke mindre utiltalende, uværdige Kvindeunderdanighed spille sin nedbrydende Rolle.

Og der dannede sig i min Sjæl en stærk Tørst efter at bidrage til »*Kvindens indre Emancipation*«, til at faa hende til at forstaa og hævde sin Plads i Hjemmet som *jævnbyrdig* ved Mandens Side.

Jeg vilde forsyne hende med saa rige og velfordøjede Kundskaber, at hun aldrig i en Samtale blev overset eller overhørt med Barmhjertighed, men snarere kaldt paa af sin Mand som den fuldt ud *kyndige* Deltager og Meningsfælle.

Jeg vilde fremme hendes Forstaaelse af sit høje Kald som *Moder*, stille, men bestemt virkende blandt sine Børn. At hun blev sin Mands sande og sanddru Medhjælp i alle Forhold, det var mit Maal gennem al min Undervisning og al min Paavirkning.

Men jeg ønskede ogsaa at hjælpe Kvinden til *udvortes økonomisk Selvstændighed*, — om hun blev *ene i Livet*. Jeg vilde, at hun skulde være stærk nok til at forsmaa hvert arrangeret, kærlighedsløst Ægteskab (»Forøgelsesægteskaberne«).

Men da denne *indre Emancipation*, hvad Viden, Pligtfølelse og ægte Kærlighed angaar, har været mit *Hovedformaal*, saa har jeg kun lidt taget Del i Bestræbelserne for at skaffe de *ydre Rettigheder*, — *Betingelserne* derfor har været min Opgave.« — — — — —

»Jeg anser det for rigtigt, at der under den berettigede Emancipationsstræben gives den enkelte Kvinde Mulighed for at naa saa vidt i almindelig intellektuel Fordannelse, som Tiden indrømmer hende.

Men hvad jeg ikke kan lade være ogsaa her at drage i Minde, er, at

der under al denne fortjenstfulde Stræben ikke maa tabes af Sigte, at vi dog skulde haabe, at *Flertallet af vore Pigebørn ender med at blive Hustruere og Mødre.*»

Jeg er med til at bidrage mit til, at den enkelte Kvinde kan blive saa selvstændig virkende og fortjenende, at hun ikke kun for Forsørgselsens Skyld indlader sig i Ægteskab. Jeg vil af hele min Evne arbejde imod saadanne ulykkelige Forbindelser.

Jeg ved, at der er dem, som mener, at det lykkeligste for en Kvinde er et lykkeligt Ægteskab, det næstlykkeligste et ulykkeligt, og at saa først kommer den enlige Stand. Jeg er ikke af den Mening; jeg sætter den enlige Stand højt, og vil gerne være med til at fremme den paa de ulykkelige Ægteskabers Bekostning.

Men jeg vilde være meget bedrøvet, om jeg skulde virke til, at de enlige Kvinder nogen Sinde kom i Overtallet, om der, med andre Ord, blev en misforstaaet Stræben imod Naturens og Livets Orden. Mindst to Tredjedele, eller rettere den store Flerhed, maa jeg tænke mig at indgaa Ægteskab, og at gøre den unge Pige denne sin *Fremtids Opgave voxen, at hjælpe dertil af al Magt, det synes jeg maa til evige Tider blive Hovedopgaven for al kvindelig Uddannelse*, næst den, eller nøje forbunden med den, at gøre hende til Menneske, hjælpe hende til først at blive sig sin Stilling som *Menneske* bevidst.»

Heller ikke turde jeg under vore nuværende Samfundsforhold vove særlig at nære den moderlige Følelse, det moderlige Ideal, den moderlige Længsel og dermed Forestillingen om Kvinden som Mandens Medhjælp som den eneste Livsstilling, hvori en Kvinde vilde finde sin Bestemmelse virkeliggjort. Ikke fordi jeg miskender denne det kvindelige Livs *skønneste Lod*, men fordi jeg ofte ser en større Kvindelighed i at forblive ugift end i at gifte sig, og fordi jeg gerne vilde bidrage *mit* til at gøre dette, det *næstbedste*, glædeligere, takkeligere og mere tilfredsstillende for en Kvinde end det nu er!

Ikke, at jeg vil være med til at forstyrre eller mistænkeliggøre ét eneste *ægte* Ægteskab; men fordi jeg gerne vilde gøre mit til at mistænkeliggøre og hindre de uægte — de ulykkelige.»

Dette er Emancipation i Sandhed og Renhed, — og Frk. Zahle kan ikke gøre for, at hendes Epigoner blev Emancipationens Karikaturer!

Det er under Skæret fra disse fine, humane Tankers dybe, ideelle Stræben, denne djærve, redelige Vilje, denne moderlig ømme Følelse for sin Tids og sit Lands tusinde unge Moder- og Arbejder-Emner, at man maa iagttage det *historiske* Udviklingsbillede af hele den nu saa mægtigt omfattende — og alle Undervisningsgrene involverende — Zahleske Skoleborg, men ganske særligt den Fløj deraf, hvori *Lærerindeuddannelsen* voxede frem til den frodige Trivsel og Betydning, den nu ejer som Faktor i dansk Folkeskoles Liv og Krønike.

Nathalie Zahle fødtes den 11. Juni 1827 i Assens ved Horsens, hvortil hendes Fader, *Sophus Zahle*, et godt Stykke af en Digter og en vældig Nimrod for Herren, kaldtes som Præst af Kammerjunker *Reedtz* til Palsgaard; men 2 Aar senere forflyttedes han til Hvedstrup Præstegaard ved Roskilde, kaldet af Godsejer *Tutein* til »Edelgave«.

Frøken Zahle har smukt og levende skildret sit Barndomshjem (ill. Særtryk af *Nationaltid.* 1912 »Mit Hjem«), hvor *Lydigheden* var det Optragelsesgrundlag, der tidligst blev nedlagt i hende:

»Vor Lydighed var ubetinget. Det laa i Luften. Aldrig husker jeg at have spist af nogen anden Stikkelsbærbusk end den, der blev mig udpeget som min. Men jeg forfulgte dens Grene yderst omhyggeligt ind i de tilstødende Buske. Aldrig ved jeg at af have spist af anden Frugt end den, der var »givet fri«. —

Nathalie Zahle

Der er næsten noget ominøst i de Ord: »Men jeg forfulgte dens Grene yderst omhyggeligt ind i de tilstødende Buske« — er det ikke netop det, som Frøken Zahle gennem hele sin lange Livsgerning har gjort? Dette at forfølge hver »Gren« til dens yderste Spids i Haabet om at finde maaske endnu et smukt og saftigt Bær, modent til at plukkes!

Allerede som lille tiaars Pige mistede hun med ganske kort Tids Mellemrum begge sine Forældre, af hvilke naturligt nok Tabet og Savnet af *Moderen* dybest mærkede hendes Barn-

dom med hele den forældreløses uendelige Forladthedsfølelse.

Maaske det er i fjerne Mindelser fra dette Barnehjertets Savn, at hun siden hen saa ofte formanende udtalte til yngre Lærerinder i Barne-skolen:

»Husk paa, at selv den daarligste Moder er mere værd for Børnene end den dygtigste Lærerinde!«

De senere Barndomsaar fordeler sig derefter først paa Opholdet i Bedsteforældrenes Hjem og siden i det *Eschrich'ske* Hjem.

Femten Aar gammel sendtes hun ud i Verden som Privatlærerinde, efter at hendes — vistnok højst ufuldkomne — Skoleuddannelse i »Døtreskolen (af 1791) til Frederik VI's Minde«, hvor Dronning Marie Sophie Frederikke betalte for hende, var overstaaet.

Sin Løbebane som privat Huslærerinde begyndte hun hos en Møller i Jylland og fortsatte den hos en Læge i Nyborg.

Under disse unge Aars Virksomhed var det kommen til at staa hende klart, hvor meget hun egentlig selv manglede i positiv Kundskabsfylde

for at kunne udføre sin Lærerindegerning paa fuldt ud tilfredsstillende Maade.

I 1849 bestemte hun sig da til at tage tilbage til København for dér at gennemgaa en Uddannelse til Privatlærerinde paa den saakaldte »højere Dannelsesanstalt for Damer«, stiftet i 1846 af Frøken *Annestine Beyer* og cand. phil. *Emil Bojsen*. Men dette blev hende kun mulig gjort ved velvillige Laan fra flere af hendes Forældres gamle Venner, saa en forholdsvist betydelig Gæld var hendes »Udsigter« for de nærmeste Aar.

Hun forblev dog kun paa Instituttet et halvt Aars Tid og fuldendte senere (Februar 1851) sin Forberedelse til *Institutbestyrerexamen* af højere Grad, den eneste da eksisterende ordnede Uddannelse for Kvinder. Den bestod i en *ikke offentlig* Prøve, oprettet 1845, over vordende Institutbestyrerinder her i Staden, og var delt i 3 Grader, en øverste, mellemste og laveste Grad, »alt efter Karakteren af den Skole, vedkommende ønsker at bestyre.« — Derefter ansøgte hun om og modtog Tilladelse til at oprette en højere Pigeskole.

Samtidig med sin egen Examensforberedelse havde hun undervist nogle unge Piger, mest i *Dansk Sprog* og *Literaturhistorie*, og snart var hun klar over, at det var disse to Fag, hun særlig vilde lægge sig efter.

Men da hun havde fuldendt sin Examen, opdagede hun, at der dels ikke var Brug for hende som »Specialist«, dels at andre og større Maal havde trængt sig frem hos hende.

Mindet om hendes egen Ukyndighed og Umodenhed, parret med den Følelse af mangelfuld Uddannelse og Indsigt paa Undervisningens Omraade, som Frøken Zahle selv i tidligere Aar havde lidt under, da hun sendtes ud i Verden som Vejlederinde, forlod hende aldrig, og hun led ved Tanken om den Uret, der blev begaaet til begge Sider, baade overfor de Smaaabørn, der prigsaves til en saa ufuldkommen Vejledning, og overfor de unge Lærerinder, af hvem egentlig det umulige krævedes.

Disse Bekymringer var det, der nu indgav hende Tanken om at grunde en Skole for voxne unge Pigers Uddannelse til *Privatlærerinder*.

Hun vovede aldrig at kalde sin Skole en »højere Dannelsesanstalt« — men tilstod ofte, at hun langt hellere vilde betegne den som »en Forhinderingsanstalt for daarlige Lærerinder«! — Og da hun tillige ønskede at knytte et Hjemsted for Eleverne til sin Skole, lejede hun i 1851 en 5 Værelsers Lejlighed og hensad i denne et Aar. — Der begyndtes forsigtigt og i det smaa, ja, i det mindst mulige, idet Frøken Zahle begyndte med een Elev, der deltog i alle — og 3 Elever, der deltog i enkelte — Fag.

Aaret efter var der endnu kun 5 Elever, men hendes Mod og Tro beskæmmedes ikke, og i Foraaret 1852 modtog hun — ved Støtte fra Etatsraad *L. N. Hvidt*, en nær Ven af Frøken Zahles afdøde Fader — et ganske uventet og smigrende Tilbud om at overtage en Barneskole, hvis Bestyrerinde, Frøken *Foersom*, nu ønskede at sælge den, og som nød ikke ringe Anseelse dengang.

Til denne Skole var knyttet et Antal Fripladser, som uddeltes af et over 100 Aar gammelt, men endnu bestaaende »Selskab for uformuende Embedsmænds Døtres fri Undervisning«. Gennem et Bestyrelsesmedlem inden for dette Selskab var man bleven opmærksom paa de ejendommelige og originale Tanker, den 24aarige Kvindepædagog havde fremsat i sine Examinsbesvarelser. Hun overtog nu — paa egen Risiko — Skolen, nærmest i den Tanke, at den maatte være et velkomment og vel-skikket *Grundlag som Hjælp ved den vordende Privatlærerindes* praktiske Uddannelse.

Men det varede ikke længe, før Barneskolen (den talte 45 Elever) for hende blev en Opgave for sig selv, idet hun Aaret efter overtog den i grundtvigiansk Aand ledede »Dannekvindeskole«, da dennes Bestyrerinde, Frøken *S. Dalgas*, ægtede Professor *C. R. F. Mariboe*.

Ogsaa *Pensionatet*, der var knyttet til Skolen for *Privatlærerinderne*, voxede sig stærkt, især ved Tilgang i større Antal af unge *norske Kvinder*.

En Forening af *Hjem og Skole* — et Samliv imellem Lærerinden og Eleven, der lige saa meget havde Opdragelsen som Kundskabsmeddelelsen til Maal — det var hendes Ideal, og hun gennemførte det i adskillige Aar, indtil Skolen udvidedes, og hun derfor maatte udskille »Pensionatet« fra sit private Hjem og overlade det i andre Hænder, hvorved det fik en noget anden Karakter end oprindelig paatænkt. —

Denne »*Forhindringsanstalt for daarlige Lærerinder*« skabte Pigeskolen Lærerkrafter, der just var afpassede og uddannede med deres særlige Tarv for Øje, og fra denne »Anstalt« udgik nu efterhaanden en Skare af vel forberedte Lærerinder og Skolebestyrerinder, der begejstrede i Troen paa deres Kald har bidraget til at løfte den danske Pigeskole og højne dens Anseelse udadtil.

Med den fineste Forstaaelse og den dybeste pædagogiske Respekt for Kravet om fri individuel Udvikling hos den enkelte indenfor den større Enhedsramme sammensmeltede Frk. Zahle disse Nyvindinger med det alt indvundne Omraade, saa at hendes Pigeskole i disse Aar voxede til over 400 Elever.

Særlig indenfor de Kredse, hvor Grundtvigske Særanskuelser var de raadende, lykkedes det Frøken Zahle — med genialt Blik for Valget — at erobre de bedste Navne for sin Skole. Mange af hendes betydeligste Lærerinder var til Dels hendes tidligere Elever, som hver for sig var rede til at ofre sig af yderste Evne og ganske Hjerte i Kampen for denne Skole, som de alle efterhaanden lærte at elske. Den mægtige Institution, hvortil Skolen med sine talrige Forgreninger lidt efter lidt havde udviklet sig, og hvis Drift maatte overstige en enkelt Kræfter, maatte nu specialiseres og fordeles paa flere Hænder.

Man kommer uvilkaarlig til at tænke paa Schillers berømte Ord »*Es wächst der Mensch mit seinen grösseren Zwecken*«, ved at se hvorledes denne Kreds af højtfortjente og betydelige Kvinder (Frk. Anna Hjort, Frk. Henriette Skram, Frk. Hansine Gerdtzen, Fru Bertha Hahn, Frk. Ka-

thrine Lønborg o. fl.) lod sig rive med af den hele samlede Virksomheds-Udvikling — stadig aandeligt inspirerede og fornyede af den fremskuende Kraft, som »Overgeneralen« for den hele Armé forstod at indblæse dem, aldrig stagnerende selv i den Alder, hvor mange andre efter den lange Arbejdsdags Byrde og Møje mener at kunne lægge Værktøjet til Side med rolig Samvittighed.

Men ogsaa en større Kreds af de bedste Undervisningskræfter *udefra* forstod Frøken Zahle at vinde for sine Skoler, iflæng nævnet Navne som afd. Professor Löffler (Geografen), Greensteen, Komponisten Professor Henrik Rung (Gurresangen — Moders Navn er en himmelsk Lyd), Top-søe, senere Erna Juel-Hansen (Drachmanns Søster — Fag: Gymnastik), Frk. Cand. mag. Ida Falbe-Hansen (nu Statens Censor ved Lærereksamen i Dansk), Sproglærer Carl Michelsen (senere Efterslægtsselskabets Skole), Professor H. V. Rasmussen, Løjtnant Jessen (nu Direktør for Københavns Magistrats Bogholderi), Dr. phil. Moltesen og gennem en længere Aarrække Dr. phil. Professor Vilhelm Andersen, hvis aandfulde Fortolkninger og Gennemgang særlig af vor danske Guldalderlitteratur og geniale Holbergoplæsninger har gjort ham forgudet blandt de unge Kvinder i de forskellige Grene af den hele Undervisningsanstalt, Professor Tuxen, Professor Fr. Rung (en Broder til Komponisten; se ovenf. — Fag: Tysk), Dr. Clod-Hansen, Cantor, Professor Bielefeldt, Professor Verner Dahlerup, Krigsassessor Paul Petersen, Professor A. B. Drachmann, Organist, Komponisten Emil Hartmann (der i 1869 oprettede en Musikskole, som efter sin Plan navnlig var knyttet til Privatlærerindeskolen indtil 1877 og meddelte Vejledning i Klaverspil og Teori), Prof. Dr. phil. M. A. Gertz, Fru Mag. scient. Kirstine Meyer, f. Bjerrum (nu Ministeriets Censor ved Skolelærerexamen i Naturlære siden Dr. Alf Lehmanns Fratræden), Dr. phil. Lis Jacobsen, Frk. Emma Skram, Cand. mag. Rosenbergs, Inspektøren ved Zoologisk Musæum Cand. mag. Levinsen (en af de ypperste Lærere i sit Fag herhjemme), Prof. Dr. phil. Wilkens (Pædagogik), Cand. mag. Barüel (Fransk) og Frk. Ingeborg Simesen (Dansk, Oldnordisk), Prof. Lic. theol. Torm (Religion) o. m. fl.

II.

Det er saaledes i 1860, at vi i den *Almuelærerindeskole*, som til en Begyndelse drives parallelt med Privatlærerindeskolen, finder den første lille Kim til det senere saa granvoxne »*Privatseminarium for Kvinder*«, som allerede gennem adskillige Aar har staaet som det største i Landet. Det mere rammende end poetisk inspirerede Fyndrim, der staaer som Motto over hele det Zahlensiske Undervisningsværk:

Dernæst vi opdrager
os en Pige-flok,
som ej Hjemmet vrager,
som i lidt har nok.
Ingen Døgnet's Flaner
rendt fra Bog og Naal,
fromme, stærke Kvinder,
det er Skolens Maal —

tjener lige saa fuldt som Feltraab for *Kvindeseminariet* som for den *højere fuldstændige Almenskole for Piger*, for hvilken vistnok specielt den lille Devise er tænkt.

Overbestyrerinde Frk. *M. Steinthal* har ved dette Skoleaars Slutning givet følgende lille orienterende Oversigt over Kvindeseminariets historiske Faser: »Som alt Frk. Zahles Værk er dette vokset op fra en ganske lille Begyndelse. Efter at Anordningen af 1859 havde aabnet den offentlige Skole for Kvinder, undervistes de vordende Skolelærerinder først delvis sammen med Privatlærerinderne; men der oprettedes snart selvstændige, eetaarige Hold, og Frk. Zahle udtaler i Programmer fra den Tid, at det var hende en sand Glæde at vejlede disse i Reglen ældre og erfarne Piger; hun glæder sig over den Anledning, den modnere Pige faar til fornyet Eftertanke og Selvprøvelse og til selvstændig Tilegnelse af sine Kundskaber, og hun sætter ikke mindre Pris paa den omhyggelige Overvejelse af Kristendomskundskab og det Kendskab til Bibelen, som denne Forberedelse nøder til. Hun valgte med stor Omhu sit Lærerpersonele til denne Klasse, idet hun dels ønskede at faa videnskabeligt uddannede Mænd til at give deres Indsats, dels og ikke mindst at finde Kvinder, som med Liv og Sjæl vilde gaa op netop i denne Opgave, og som med »Trofasthed mod de Ideer, der havde været grundlæggende for det, vilde bevare Traditionerne midt under Tidsudviklingens Forandringer«. Kvindens Virksomhed ved Kvindeskolen stod for hende som »den vigtigste, uundværligste og mest attraaværdige«; men hun følte sig samtidig i Taknemlighedsgæld til de betydelige Mænd, der støttede Gerningen med Undervisning og Foredrag. Saaledes var hendes Syn paa Elever og Lærere i Almuelærerindeskolen. Det blev efterhaanden yngre og mindre modne Mennesker, der meldte sig til denne Læsning, og hun oprettede saa 1½-aarige og 2-aarige Hold og manede altid til at give Tid til Forberedelsen, for at den kunde blive saa grundig som muligt. Selv underviste hun til Tider i Dansk, Bibelkundskab og noget Pædagogik, men stærkest virkede hun paa Eleverne ved sin personlige Interesse for dem, sin Begejstring for deres Fremtidsgerning og sit gennemalvorlige Krav til Pligttrøskab og Hengivelse i Arbejdet.

Da Privatseminariet efter Lov af 1894 afløste Almuelærerindeskolen, skiftede Forberedelsen Karakter; Eleverne blev gennemgaaende yngre, Frk. Zahle var selv den Gang 67 Aar; men hun var ung med de unge,

kastede sig med stor Iver over Gennemførelsen af den ny Ordning, oprettede med store Ofre Seminarieskolen og fulgte til de mindste Enkeltheder igennem Forstanderinderne Arbejdet i de nye Klasser. Da hun i Aaret 1900 nedlagde sin Hovedvirksomhed, blev hun endnu i nogle Aar ved med at lede Seminariet.«

Da Frøken Zahle besluttede sig til at skabe et Kursus for de yngre Kvinder, der vilde underkaste sig Prøven for *Almueskolelærerinder*, tilskyndedes hun især hertil af sin Trang til at blive delagtig i et Arbejde, der tog Sigte paa *de bredere Lag i Folket*, paa deres Oplysning og Paavirkning, og desuden saa hun i *Anordningen af 1859*, der tillod Kvinder at underkaste sig den for mandlige Seminarister befalede Prøve, en Forbundsfølle i sine Bestræbelser for at hæve Kvindernes aandelige Niveau og praktiske Kaar her hjemme.

Hun førte da ogsaa uden Betænkning Sagen igennem, uagtet hun fra først af var klar over, at den gennem lange Tider vilde kræve betydelige *økonomiske Ofre*.

I de første Aar laa den daglige Ledelse af »Seminariet«, som det lidt efter lidt benævnedes, i hendes egen Haand, men da Frøken *Anna Hjort*, der siden 1857 havde været en fortrinlig Undervisningskraft i Engelsk og Regning, nu i 1869 selv havde underkastet sig Prøven, blev *hun* ansat som Forstanderinde for Almuelærerindeskolen, et Hverv, hun røgtede til 1895, da hun, efter at det ny Seminarium (ved Anordning af 94) var sat i Gang, trak sig tilbage efter eget Ønske.

Ingen anden har — næst Frk. Zahle selv — bidraget til at give hele Arbejdet paa denne Skoleafdeling sit ejendommelige Præg som netop Frk. Hjort.

Om end Frk. Zahle bestandig følte som den inspirerende, som den i sidste Instans eneraadende, var Frk. A. Hjort altid den, der i det daglige — fortrolige og smukke — Forhold mellem Lærerkredsen og Eleverne forstod at skabe Arbejdsglæde hos de unge og Forstaaelse af Opgavens Alvor hos Lærerne. Om den Taknemmelighed, hvormed de unge sluttede sig til Frøken Hjort, har hun den Dag i Dag — i sit 82. Aar — de rigeste Vidnesbyrd.

Frøken Zahles egen Betydning ved Siden af at have sat Maskineriet i Gang, at vaage over det hele, at sikre sig de ypperste Lærerkrafter, at øve en storslaaet Rundhaandethed overfor trængende Elever o. s. v. har været den, der er vanskeligst at *skildre*. Og fordi Frk. Zahle forstod at indblæse Livets egen varme Aande i den befalede Examenslæsning og varsomt at røre ved dens tidt altfor snævre Rammer, — *derfor* blev hendes Almuelærerindehold ikke en »Dressurskole« med aandelig Eksercits, men et Hjemsted for god og sund Dannelse.

Det er gennem de Hundreder af unge kvindelige Elever, fra de forskellige Samfundsklasser, der siden har virket som Lærerinder, spredte over hele Landet, at den største Indflydelse fra Frk. Zahles Almuelærer-

indeskole er udgaaet. Inden der endnu var givet Kvinden Adgang til akademisk Uddannelse og de kun derigennem tilgængelige Stillinger, var Almuelærerindeexamen den eneste systematisk ordnede boglige Uddannelse, der stod de *modnere* Kvinder aaben, og som derfor ogsaa i forholdsvis stort Tal frekventeredes af disse, selvom de langtfra alle havde til Hensigt at gøre dette deres Studium frugtbringende i Folkeskolens Tjeneste.

Saa at sige *alle* Bestyrerinderne for de højere Pigeskoler her i København og mangfoldige i Provinserne har modtaget deres Uddannelse paa dette Kursus: Frøken Karen Kjær, L. Engelhardt, J. Jespersen, Frk.

Anna Hjort

Milo, L. Jensen (Kruses Skole), Komtesse Moltke, Frk. Joh. Skouboe, og de fleste af Almuelærerindeskolens egne Medarbejdere, Komtesse Knuth, Christiane Lund, Fru Bertha Hahn, Frk. Paulli, o. fl. Frk. Fred. Smith i Kolding, Frk. Theodora Lang i Silkeborg, Frk. Schmidt i Aarhus o. m. a.

Ogsaa mange af vore senere videnskabeligt uddannede Kvinder har begyndt deres Løbebane her, f. Ex. Frk. mag. art. Ida Falbe-Hansen, Fru Dr. phil. Kirstine Meyer, f. Bjerrum, Frk. Dr. phil. K. Thaning; ogsaa flere af vore kvindelige kommunale Skoleinspektører kan i denne Forbindelse nævnes: Henriette Petersen, M. Haunstrup, Elna Prætorius.

Ved den nye Seminarielovs Indtræden i Livet fik Undervisningen jo en noget anden Karakter, men Frk. Zahle var ikke noget Øjeblik i Tvivl om, at hun vilde søge Statsanerkendelse for sit Privatseminarium, endskønt der i de nye Bestemmelser var adskilligt, hun kun med stor Bekymring kunde se paa. Saaledes i første Række Nedsættelsen af Aldersgrænsen (som tidligere var 24 Aar) og dernæst den Bestemmelse, at det sidste Aar i 3. Seminarieklasser skulde helliges det praktiske Arbejde (Iagttagelsesøvelser i Barneskolen) *samtidig med*, at Forberedelsen nu samlede sig om den egentlig *modnende* og udviklende Læsning (Religion, Dansk, Historie, Pædagogik som de centrale Fag).

Frk. Zahle kæmpede nidkært i Skrift og Tale mod denne Ordning, men som bekendt — og desværre — forgæves.

Dog forstod hun at »mildne Ondet« ved at tjene Loven fuldt ud loyalt og altid at lægge Lærerindeeleverne paa Sinde, at Skolen først og sidst var til for Barnets Skyld, og at der var en højere *indre* Lov, der bød dem at se paa Barnets Tarv og Krav som det »ene fornødnes«.

I sin høje Alder havde Frk. Zahle endnu Kraft til at oprette en »*Seminarieskole*« (1894) ved Overtagelsen af to tidligere sammensmeltede Skoler, Frk. *Køhlers* og Frkn. *Buchs*. Den er nu delt i 10 eetaarige Klasser, og der arbejdes i den efter Mellemskolens Plan med Mellemskoleexamen og Realexamen som Maal. Lærerindeelevernes Øvelser strækker sig dog aldrig til 4. Mellemskoleklasse og Realklassen.

Forstanderinde for denne *Seminarieskole* er nu Komtesse *Knuth*, der i 1895 indtraadte som Stedfortræder for Frk. Anna Hjort i *Seminariets* Ledelse, medens *Seminarieskolens* Overledelse til en Begyndelse var sammensat af Frk. *M. Steinthal* og Komtesse *Knuth*.

Et andet Navn, der har spillet en integrerende Rolle i dette Kvinde-seminariums Historie, er Frøken *Henriette Skrams*, Frøken Zahles Plejedatter og Efterfølger som Overbestyrerinde for den samlede Skoleanstalt siden 1900, en Stilling, hvorfra hun af Helbredshensyn allerede i 1913 maatte trække sig tilbage.

Siden 1859 har hun virket — mest som Faglærerinde i *Historie* i de overste Afdelingers højere Klasser, og hendes Evne til at gøre dette Fag anskueligt og levende og *uddybe* det for de unge, har gjort hendes Timer til uvurderlige Minder for hendes Elever — ikke mindst i *Seminarieafdelingen*. Ogsaa ved fortrinlige Foredrag af almindennende Natur paa *Lærerindeskolerne* har hun bidraget til at vække Sansen hos de unge for, at »intet menneskeligt tør være dem fremmed.«

Hendes stærke, varmhjertede og højt kultiverede Personlighed har gennem mange Aar været Frøken Zahles mest uundværlige Støtte.

III.

Det er dog først egentlig fra 1869, at man tør regne *Kvindese seminariets* selvstændige Bestaaen som saadant, idet det her udskiller sig helt fra *Privatlærerindeskolens* Undervisningshold (allerede i 1861, 11. Febr., havde jo *Femmers* Kvindese minarium aabnet sine Døre).

Frøken Zahle har selv givet et kuriøst og sikkert slaaende historisk Portræt af Lærerindernes Kaar og Forhold omkring disse Aar:

»Siden 1860«, udtaler Frøken Zahle i sin ovennævnte lille Afhandling, »existerede en offentlig Prøve over vordende *Almueskolelærerinder*, som skyldes *Monrad*.

Almueskolelærerindeexamen har det Gode i Følge, at den gav Adgang til fast Ansættelse ved Kommuneskolerne og altsaa til en vis Grad stillede Kvinden, i det mindste som *Ansøgerinde*, lige med Manden.

Men medens der ved denne Foranstaltning blev gjort alvorlige, paa ingen Maade uberettigede, Fordringer til Lærerindens Dygtighed, gjordes der intet fra Statens Side for at hjælpe hende til Opfyldelsen af disse.

Dette blev ganske overladt privat Omsorg, og først nu i sidste Rigsdags-samling er man kommen saa vidt, at der er bevilget en Sum af 1000 Rdl. (under Rigsdagssamlingen 1872—73 blev der bevilget 2000 Rdl.) til Hjælp for de uformuende unge Piger, der ønsker at betræde denne Vej. Dette er jo altid et Livstegn, der giver Ret til at haabe mere.

Her rejser sig imidlertid Spørgsmaalet om Maaden, hvorpaa Kvindens Uddannelse i denne Retning skal foregaa, og det er paa denne Side af Sagen, at jeg her (til Slutning) skal gaa lidt nærmere ind: — — —

Man vil let kunne sige sig selv, til hvor stor en Indsigt og Færdighed saadanne unge Piger, der i Reglen kun begynde med en mer eller mindre mangelfuld Skoledannelse, kan bringe det i deres Hovedfag de *fremmede Sprog* (NB. Talen er her om Privatlærerindeforholdet), naar man betænker, at Modersmaalet, Historie, Geografi, Regning o. s. v. ved Siden heraf ikke maa forsømmes.

Det er desværre en ikke ualmindelig Kendsgerning, at de fordelagtigste Lærerindepladser hos Adelen og Rigmændene, i det mindste for en Tid, blev besatte med fremmede Lærerinder, tyske eller især franske og schweiziske, fordi danske Lærerinder i Reglen umulig have kunnet bringe det vidt nok i Færdighed i at kunne *tale* Sprogene. Kun enkelte er efterhaanden blevne øvede nok i saa Henseende, og det skyldes Sandheden at sige, at saadanne da ogsaa blive stærkt søgte fremfor de fremmede.

Dette beklagelige Forhold kan imidlertid ikke andet end virke nedslaaende paa Skolernes Bestræbelser for at uddanne den danske Pige til en dygtig Lærerinde i danske Hjem, og det eneste Middel, hvorved det i Virkeligheden kunde afhjælpes, *en forøget Læretid paa mindst eet Aar*, bliver næsten umuliggjort ved de meget smaa Lønninger, der gives af danske Familier i Almindelighed, og som virke meget lidet opmuntrende paa den unge Pige til at anvende noget klækkeligere paa sin Uddannelse.

Hvor lidet det ligger til den danske Nation at vove noget for — verdslig talt — at komme i Vejret, afgiver den unge danske Lærerinde et slaaende Exempel paa.

Ni af ti unge Lærerinder vil hellere nøjes med en meget lille Løn hos en Borgerfamilje (helst Præstefamilje), naar de til Gengæld kunne stole paa at blive betragtede som »Lem af Familien« o. s. v., end de vilde vove sig op i en rigere og fornemmere Kreds for at opnaa en større Løn, idet de der frygter for at føle sig tilsidesatte.

At tage Lærerindegerningen op som et *Embede*, der trofast og kærligt forvaltes, og røgtes selv under noget vanskelige Forhold, er for de fleste danske unge Piger næsten en Urimelighed — noget utænkeligt. Ogsaa her træder det ulykkelige, til Grund for Dannelsen liggende, Synspunkt, at Kvindens Bestemmelse er et passende Giftermaal, frem som en Hindring for den dygtige Uddannelse.

»Guvernantestillingen« er kun for hende en Overgangsstilling, og i Følge de menneskelige Forhold er det jo ogsaa rimeligt, at den i de fleste Tilfælde bliver det, blot denne Forestilling ikke ligger skjult paa Bunden af hendes Sjæl, hæmmende hendes Virkelyst og forplumrende hendes Forestillinger om hendes Gerning.

Jeg har engang hørt en fransk Guvernantens Beskrivelse af en dansk Lærerinde i Familiens Salon; den indeholdt en ikke ubeføjet skarp Dadel over hendes udelukkende Tænken paa sig selv og Vagtsomhed over de Hensyn, der blev hende viste, mens hun glemte de Børn, der var betroede til hendes Omsorg.

Men steg de almindelige aarlige Lønninger fra 80 à 120 Rdl. til 150 à 200, og de større i Lighed hermed fra 200 à 400 (400 gives uden videre en fremmed, men sjældn en dansk), da tror jeg, at der skulde mærkes et Omslag paa dette Omraade. Da vilde nemlig den unge Pige blive i Stand til, hvad der nu er højst usædvanligt og heller ikke let muligt, at lægge noget betydeligere op, og da vilde hun efter et længere Ophold paa »mindre Pladser« kunne vende tilbage til *Lærerindeskolens* højere Afdelinger for at uddanne sig videre og blive saa meget dygtigere, som hun nu havde Livserfaringens sikre Grundvold at bygge paa. Med denne større Modenhed saavel i Livet som i Kundskaben, med en forøget Kærlighed til sit Kald som saadant, er det rimeligt, at hun nu dristigere vovede sig ud i de større Pladsers koldere Atmosfære.

Var der endelig for den flinke, livlige, virkelystne Lærerinde en Udsigt til en — *Udenlandsrejse* med offentlig Understøttelse, da tror jeg nok, hun skulde blive i Stand til at tage Kampen op med den udenlandske Dame og det til Baade saavel for de danske Børn som for det danske Familieliv.

I Modsætning til Privatlærerindeskolen lægges der i *Almuellærerindeskolen* særlig Vind paa de »danske Fag« c: Modersmaalet og dets Litteratur, Historie, Geografi, nogen Zoologi og Botanik, Regning og især paa Religion (Kristendomskundskab) foruden et vist Studium af Pædagogik. Alle disse Fag foruden Kvindelig Haandgerning, Tegning og Skrivning samt den saakaldte praktiske Prøve er Genstand for den omtalte Examen af 1860. Til denne Examen læses der for Øjeblikket¹⁾ sædvanlig 1 Aar, dog har man begyndt at forberede sig i 1½ à 2 Aar, men man maa herved huske, at Bestemmelsen hidtil har været, at man først kunde underkaste sig denne Prøve med det fyldte 24. Aar, — en Bestemmelse, hvis Opretholdelse skal være usikker.

Er dette saa, vil jeg for min Del beklage det overordentligt meget. Der siges, at man i denne Retning paavirkes af de svenske Lærerinders Examensforhold, at man har følt sig imponeret af den svenske Folkeskolelærerindes glimrende Dygtighed, og at man agter i Lighed med de svenske Seminariebestemmelser at lade Tidspunktet for Examen rykke

¹⁾ I Aaret 1873.

tilbage, indtil man har naaet det attende — ja somme mener endog det sejstende — Aar.

Men jeg tror ikke, at man vil gøre vel heri. Vi kan tilvisse lære meget af den svenske Lærerinde, og, takket være den svenske Regerings store Liberalitet og Omhu overfor den kvindelige Uddannelse, staar den svenske Lærerinde tilvisse i mange Retninger højt, ja, langt højere end den danske; men man gaar for vidt, naar man i den svenske Lærerindestand vil se et Ideal. Den kan ganske vist ogsaa lære adskilligt af os. Det, der udmærker den svenske Lærerinde, er hendes bestemte og sikre Behandling saavel af Barnet som af Undervisningsstoffet. Selv omhyggelig og længe uddannet er hun fra sin første Indtrædelse i Skolen sjælden i Tvivl om, hvad hun skal gøre for at haandhæve Disciplinen og gennemføre en Times Undervisning fast og klart.

Men idet hun saaledes i en ung Alder, særdeles vel indøvet gaar over til en omfattende Virksomhed, bliver hendes Undervisning og hele Maade at være paa let stereotyp, og hun faar ikke Tid eller Ro til at udvikle sig selvstændig og ejendommelig.

Imod denne Fare har hos os den sildige Aldersgrænse for Prøven hidtil været. Hvad selv den Kundskabs- og Færdighedsprøve angaar, der fordres hos os, da er der intet i Vejen for, at en ung Pige paa 18 Aar kunde bestaa den, men — hvorledes? Jeg har hørt Examinatorerne ved Lærerindernes Examen udtale Glæde over den langt større Dygtighed og Klarhed, de finde hos Kvinderne i Modsætning til de Mænd, der underkaste sig væsentlig den selvsamme Examen.

Men hvad er Grunden?

Hos Mændene fordres kun et Alderstrin af 18 Aar, hos Kvinderne er Aldersgrænsen 24. Jeg tror, at den Mand, der satte denne Aldersgrænse, saa paa Sagen med et fremsynet Blik, og man skulde nødigt rokke ved hans Bestemmelse!

Jeg tror, det er gavnligt for Kvinden i en noget fremrykket Alder at tage et Studium alvorligt op paa ny, og jeg har hidtil ikke truffet een saadan ældre Pige, som ikke har været glad netop derved, at det var i en modnere Alder, hun blev tvungen til at lære om igen.«

Det første Værksted, hvori Frk. Zahle tumlede sine pædagogiske Experimenter, laa i Kronprinsensgade, men 5 Aar senere, i 1856, flytter hun til Gammelstrand.

Og i 1877 rykker hun sin Skole ind i Nørrevold 7, der dels ved Børnenes Legeplads er adskilt fra, dels ved en Mellembygning forbunden med Skolehusets øvrige Del, Linnésgade 10. Elevantallet er nu over 1000.

Kaptajn, Dr. phil. Brygger J. C. Jacobsen (død i Rom 30. April 1887) bidrog ved god pekuniær Støtte til Opførelsen af det nuværende Skolehus.

Frk. Zahles Naboerske var her siden 1870 Komtesse Moltke med sin Borgerpigeskole og senere (Linnésgade 8) med sin Drengeskole, der i 1894 faar Artiumsret og derpaa flytter ud i Østersøgade under Navn af Østersøgades Latin- og Realskole, nu Østersøgades Gymnasium, som jo et Par Gange har tiltvunget sig Offentlighedens Opmærksomhed ved sine heftige Polemiker med Cand. mag. *Vilh. Rasmussen* og senere med Overretssagfører, Skoledirektør *Niels Hjorth*.

Særlig den store rummelige *Gymnastiksal* i det ny Skolehus glædede Frk. Zahle sig levende over. Det var som bekendt hende, der *som den første* indførte Gymnastikken i den danske Pigeskole, under Professor *Nycanders* Ledelse og Vejledning 1864. Frøken Zahle nærede den varmeste Tillid til dette Fags pædagogiske Værdi og skriver i en lille Opsats saaledes:

»Der klages meget over, at Pigebørn ikke røre sig nok, og der raabes i høje Toner paa Gymnastik og atter Gymnastik. Og man har ganske vist Ret. Men Gymnastikken skal dog ikke besørge *al* Bevægelse. Der skal ikke fordres mere og mere paa dette Punkt af Skolen, for at Eleven den øvrige Tid af Dagen kan sidde saa meget mere i Ro. Tvært imod! Gymnastik er kun den samlende Ordner, der i Pagt med Dansen harmoniserende retleder Dagens tusinde uordnede Bevægelser. Og for at disse Dagens utallige Bevægelser skulle blive ledede i bedste Retning, efterhaanden blive saa frie, saa yndefulde, saa skønne, saa beherskede og i god Forstand bevidste som muligt, derfor træder Gymnastikken og Dansen til.«

Senere udtaler Frøken Zahle sig om *Gymnastiklærerinderne* i Anledning af et polemiserende Indlæg af Skolebestyrerinde Fru *E. Juel-Hansen* i »Vor Ungdom« (Oktbr. 1882):

»Hvad vi mangler er nemlig ikke Gymnastiklærerinder, men *virkelig pædagogisk uddannede Gymnastiklærerinder*, der inspireres af en Uddannelse, drevet med »Passion«.

Med en saadan kan man ikke helt nægte, at dette Fag er blevet drevet og endnu drives af enkelte Mænd her i Staden, og mange Skoler skylder disse overordentlig meget i Retning af Med- og Paavirkning. Men at en saadan drivende Kraft var en *Kvinde*, og at hun vilde sætte alt ind paa en saadan enkelt Skoleopgaves tilfredsstillende Gennemførelse — hvad kunde det ikke have haft at sige for Pigeskolernes Gymnastik i Almindelighed! Alligevel kan det ikke siges, at denne rent mangler i vore Skoler, og at den ikke allerede flere Steder er et virkelig respektabelt Supplement.«

Ifølge ministeriel Skrivelse af 24. Oktbr. 1893 er nu enhver Skole i Landet uberettiget til at give nogen (kvindelig eller mandlig) Elev Dispensation fra Undervisningen i Gymnastik, med mindre en motiveret Lægeerklæring foreligger.

Nogle Tal og afsluttende Bemærkninger.

Ved Fundats af 7. Juli 1885 overdrog Frk. Zahle alle sine Skoler med Bygninger og Inventar (en samlet Værdi af over $\frac{1}{2}$ Million Kroner) til en uafhængig Institution: *N. Zahles Skole*, under Bestyrelse af 6 Medarbejdersker, samt af sin juridiske Konsulent og Slægtning, Højesterets-sagfører Zahle, og med sig selv som midlertidig Overbestyrerinde. (Efter 1903 opgav hun, 76 Aar gl., ogsaa Seminarieundervisningen og var fra nu af kun ekstraordinært Medlem af Bestyrelsen). 1886 meddeler Frk. Zahle i sit Aarsprogram, at Kvindeseminariet fra sin Start og til dette Aar har indstillet 398 Dimittender (hvoraf 58 har faaet Udmærkelse!). — Og samme Aar (86) skriver Frøken Zahle om sine rastløse Planers nyeste Udløber:

»Trods den store Udvikling i enhver Retning og navnlig i den, der fra Begyndelsen blev omfattet af min hjerteligste Stræben, *Lærerindestanden*, er der for mig dog ét Led tilbage, inden jeg navnlig paa dennes Vegne kan føle mig helt tilfredsstillet, men som jeg ikke ved, om det vil falde i min Lod at se realiseret. Det er *et højere Lærerindekursus* under Statens Medvirkning og Kontrol og med en afsluttende Prøve *under dens Censur*.

I Juli Maaned dette Aar afholdes for sidste Gang den saakaldte »Institutbestyrerindeexamen«, der i mine Øjne altid væsentlig har været at betragte som *Begyndelsen* til en *højere Lærerindeexamen*, og for dem, der ville forestaa et københavnsk Institut, er der saa kun tilbage at underkaste sig en Examen i et fremmed Sprog med dets Literatur som Tillæg til Skolelærerindeexamen.

Men dermed forekommer det mig ikke, at den højere Lærerindes Krav paa en passende Uddannelse for hende som saadan er sket Fyldest, idet hun i den Alder, hvor tidt Lysten til større Udvikling melder sig, ene vil se sig henvist til at begynde forfra, om jeg saa maa sige, og igennem examen artium opnaa Ret til i Tiden at underkaste sig en Magistergrad eller Skoleembedsexamen. Det maatte være et mellemliggende Maal for hende at tilstræbe og en naturligere Vej for hende at gaa for at hævde sig en passende Plads i Skolen ved Siden af Manden, — og at denne Lejlighed engang maa gives hende, er endnu mit varme Ønske og min Stræben.«

Som bekendt fik Frøken Zahle desværre aldrig at se dette sit Ønske opfyldt, uagtet lignende Tanker kort før hendes Død begyndte at faa Liv. Ifølge ministeriel Bekendtgørelse af 22. April kan 1911 Kvinder med Skolelærerindeexamen absolvere *Studenterexamen* og under denne dispenseres fra Examination i Historie, Geografi og Naturlære, samt mundtlig Dansk, dersom de i disse Discipliner mindst har opnaaet Karakteren mg.

Pigeskolens Faglærerindeexamen er Navnet paa en Fagexamen, bestaaende af to Dele, ministerielt approberet 1905 og beregnet for vordende Lærerinder ved den højere Pigeskole.

Til 1. Del hører 2 Fag (valgt blandt alle den højere Pigeskoles og Mellemskoles Fag) og til 2. Del hører en almindelig pædagogisk og for de valgte Fags Vedkommende praktisk Uddannelse. Damer med Skolelærerindeexamen kan tage denne Faglærerindeexamen med eet selvvalgt Fag.

Til 1. Del af denne Examen har en Kreds af Lærere ved N. Zahles Skole, under selvstændig Ledelse, oprettet et Kursus 1. Oktbr. 1905, der ledes af Cand. mag. & theol. V. Balslev og Cand. mag. O. Zahle samt Frk. M. Steinthal.

Nov. 1877 oprettes ved Siden af Forberedelsen til Skolelærerindeexamen en Art »Højskole« (*Fortsættelsesskolen B*), der tilstræber at skaffe den unge Pige fra Byens Kommuneskoler en saa vidtgaaende Dannelse, at hun kan hævde sig i enhver almenborgerlig Gerning, ligesom den ogsaa kan lægge Grunden til Forberedelsen til *Borger- og Almueskolelærerindeexamen*. Denne Undervisningsgren har fra 1877—86 været besøgt af 153 Elever og støttet af Staten med 600 Kr. aarlig.

I Tiden fra Novbr. 1883 til Novbr. 1887 indgaaet 265 Elever, udgaaet 210 Elever; i disse 4 Aar undervist 460 Elever, fordelte i 1884 og 1886 paa 5 Hold, i 1885 paa 6 Hold. Af disse har 184 taget Examen (160 som indstillede, 24 som ikke indstillede); det bemærkes, at af de *ikke indstillede* have 9 faaet Hovedkarakteren »meget duelig«, 13 »duelig« og 2 »ej uduelig«.

I Aaret Novbr. 1887 til Novbr. 1888 er indgaaet 69 Elever, udgaaet 76 Elever; i Aarets Løb undervist 138 Elever, fordelte paa 7 Hold.

Novbr. 1888—89 indgaaet 94 Elever, udgaaet 61 Elever; i Aarets Løb undervist 134 Elever, fordelte paa 7 Hold.

53 Dimittender tog Examen (9 var ikke indstillede). — 1 fik ingen Hovedkarakter, *fordi hun var Jødinde* (!). Hvilken middelalderlig Uhyrlighed at finde i en dansk Skoleaarsberetning i det Herrens Aar 1890!

Frk. A. Hjort har nu som særlig Forstanderinde for Seminariet i Frk. Christiane Lund faaet en yngre og værdifuld Medhjælp ved Siden, da Ledelsen af det stadig voxende Kvindeseminarium efterhaanden maatte overstige den enkeltes Arbejdskraft; 2 Aar senere overtager Frk. M. Steinthal Frk. Lunds Part af Ledelse.

1892 doterer Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet Almuelærerindeafdelingen 150 Kr. (til Anskaffelse af tidssvarende Undervisningsapparater), der former sig som en aarlig tilflydende Gave.

I 1892—93 undervises ialt 132 Elever; 48 indstilles til Examen (Oktbr. 1893), og af disse erholder 2 Udmærkelse og 33 Første Karakter, medens man i 1894 naar op til 150 underviste Elever, fordelte paa 8 Hold, og i 1895 178 Elever (10 Hold), idet de indstillede Elevers Tal stadig dog holder sig midt mellem 40 og 50.

Til Privatseminariet for Kvinder er nu knyttet en *Præparandklasse*.

Naar man retter Blikket tilbage til den spæde Begyndelse (1 Elev), der dannede Førstegrunden til N. Zahles *Privatseminarium for Kvinder*,

er det jo helt opmuntrende at se, at Seminariet siden dets Start med jævne men sikre Skridt er gaaet fremad, saaledes at der i Maj 1901 dimitteres 33 Elever, idet Seminariet i alt talte 89 Elever, fordelte i 3 Klasser, hvoraf de 2 delte.

Ikke faa Elever er i de senere Aar gaaet lige ind i II Klasse uden at have gennemgaaet I Klasse; de af dem, der har taget almindelig Forberedelsesexamen og opnaaet et samlet Pointsantal af 95 eller 101, alt eftersom Prøven er bestaaet med to eller tre fremmede Sprog, samt at den skriftlige og mundtlige Prøve i Modersmaalet og Prøven i Historie er bestaaet med mindst mg, de kan ifølge ministerielt Cirkulære af 27. Marts 1895 faa Dispensation fra Aaret i Klasse I, idet det desuden vil blive taget i Betragtning, hvorvidt Ansøgerinden i større eller mindre Grad har beskæftiget sig med Undervisningsgerningen ud over den i Lovens § 2 b (30. Marts 1894) stillede Fordring.

Der sigtes her til den med megen komisk Sans affattede Bestemmelse, der lyder: Eleven skal 1) inden Kalenderaarets Udgang have fyldt det 18. Aar og 2) *mindst i eet Aar* enten selv have *forestaaet* en Skole o. s. v.

Skoleforstandere paa 17 Aar er, i det mindste her til Lands, dog lykkeligtvis et sjældnere forekommende Fænomen.

Til denne Forberedelse til Optagelsen i II Klasse oprettes der i Reglen 1. Maj et *Repetitionkursus*.

Efter 1900 findes nogen Nedgang i Dimittendernes Tal, idet dette gennem flere Aar holder sig svingende mellem 30 og 35, medens dog Dimittendernes Antal i 1904 er 45, i 1980 49, i 1912 59 og i 1914 54.

Seminariets Overledelse er siden 1913 sammensat af Damerne *M. Steinthal* og *Chr. Lund*.

Det er sagt engang, at »store Mennesker altid oplever de store Tider«. Dette passer i høj Grad paa Frøken Zahle.

Hun havde jo den Lykke, at hendes Ungdom faldt i en Tid, hvor store aandelige Spørgsmaal var oppe. Ude i Verden Kamp for Folkefrihed og Nationalitetens Ret. Og her hjemme i Danmark den vidt favnende Grundtvigske Bevægelse, Danmarks Sønderlemmelse i 1864, Bondestandens pludselige Opsving, Folkehøjskolernes Dannelse, Danskhedens Kamp i Sønderjylland — alt dette levede og luede i hende og satte sine rige og frugtbare Spor i al hendes Gerning og hendes Væsen baade i og udenfor Skolens svære Mure.

I 1891 gav Kong Christian IX hende Fortjenstmedaillen i Guld, og i det frederiksborgske Panthéon vil man finde en smuk og vellignende Buste af hende. — — — —

Hvor meget *Seminariesagen* laa hende paa Sinde, og hvor meget hun satte ind paa den, har *Kommunelærerindeforeningen* forstaaet og vist ved at vælge hende til Æresmedlem, hvilket var hende en Glæde. At

den nuværende Seminarieordning blev hilst med »Tak og Glæde« betyder langt fra, at hun mente, nu var de vises Sten fundet. I Skolens Program af 1885 hævder hun, at Præparandaaret i Skolerne, »inden Læreremnerne har vundet de første, nødvendige Kundskaber, og inden Sagens Betydning med Haab om Forstaaelse kan være dem forelagt, er uheldig og til liden Nytte.« I en tidligere Artikel i Berlingske (1891) hilser hun med Glæde Rigsdagens Forslag om en *Statsskole for Kvinder*, at Bevillingsmyndighederne nu vil beskæftige sig med, hvad Staten skylder ogsaa Lærerinder. Hun tænker ikke smaaligt paa, om det kunde komme til at forringe Elevantallet i *hendes* Almuelærerindeafdeling.

En smuk og lys Sommerdag sov hun stille hen i sin Sommerbolig i Vedbæk den 11. Aug. 1913, i sin Alders 87. Aar.

Hvis det er rigtigt, at »de store Mennesker altid oplever de store Tider«, mon da ikke dette simplest forklares derigennem, at det er de store Mennesker, som øver de Gerninger, der gør Tiderne store?

Femmers Kvindeseminarium

og det dertil knyttede

Forskoleseminarium.

For ca. hundrede og femogtyve Aar siden udtalte Pestalozzi de bekendte Ord: »Jeg vil lægge Folkets Dannelse i Kvindernes Hænder«, en Parole som ofte nok, da Kvindens aktive Deltagelse i Folkeskoleundervisningen var et brændende Programspørgsmaal i Rigsdag og Presse, blev tagen til Indtægt af Kvindesagens Forkæmpere.

Den berømte Pædagog har uden al Tvivl haft Ret i, at Kvinden er i Besiddelse af ganske særlige pædagogiske Anlæg, som aldrig vilde kunne erstattes af Mandens Arbejde.

Det er saaledes naturligt, at Kvinden i Kraft af det moderlige Instinkt, der er nedlagt i og medfødt hos hende, har en ganske særlig Kærlighed til den Gerning at lede og frede Barnets første Skridt og det selvfølgelig Næstetrin: at undervise det. Og det i langt højere Grad end Manden, fordi hun er i Besiddelse af den ubevidste aandelige Smidighed, der hører til for at kunne leve sig ind i Barnenatures Tanke- og Følelsesliv.

Der kommer paa det mere fremrykkede Stadium jo det Øjeblik, da Kvindens Mission er fuldbragt, og hvor hendes Indskud i Opgaven har fundet sin naturlige Grænse, nemlig dér, hvor Manden med sine særegne Betingelser skal til at tage fat, men i det Punkt, som den moderne Pædagogik betragter som sin Hovedopgave, at gøre Undervisningen til et Led i Opdragelsen, at knytte Skolen saa meget som muligt til Hjemmet og Livet — just i det Punkt vil enhver forstaa, hvor uløselig Opgaven vilde være, og hvor hjælpeløs Sagen vilde staa uden Kvindens Medvirkning og Hjælp.

Det er i saa Henseende karakteristisk, at Anskuelsesundervisningen, der vel tør betragtes som det nødvendigeste Præliminartrin i al Børneundervisning, først vandt Indpas i danske Skoler, da Kvinden var kommen til paa Arbejdsmarken.

Det er i Aar 54 Aar siden, at den første Kvinde her til Lands tog Lærerindeexamen, og vil man kaste Blikket ud over vort Land og dets store Skole-Maskineri i sin Helhed, vil man ikke have svært ved at faa Øje

paa den overordentlige Betydning, Kvinden som Faktor inden for Skolens Arbejde har haft, hvor stærkt underbygget hendes Stilling som saadan er bleven, og med hvilken Stigning og Sikkerhed Udviklingen er gaaet for sig, da der først ret var kommen Liv i den.

I Aaret 1857 var det, at Kultusministeriet opfordrede Skoledirektøren i København til at udtale sig om Ansættelsen af Lærerinder for Pige-klasserne i de københavnske Skoler.

Daværende Skoledirektør *Borgen*, hvem vistnok hele Initiativet skyldtes, udtalte sig bestemt derfor, og da Sagen dernæst i Efteraaret 1859 kom for Kommunalbestyrelsen, stillede denne sig meget imødekommende og forstaaende overfor Direktionens Forslag og vedtog det i alle Enkelt-heder.

Knap to Maaneder efter udkom en kongelig Resolution af 4. November 1859, som bestemte, at der aarlig skulde afholdes en Examen i København for vordende Lærerinder ved Borger- og Almueskoler. Selve Examensbestemmelserne kom Aaret efter i en kgl. Bekendtgørelse af 9. Juli 1860. Fordringerne var vel ikke de samme som nu, men væsentlige de samme som gjaldt indtil Seminarieloven af 1894.

Den første Skolelærerindeexamen afholdtes da i Dagene fra 22.—27. Oktober 1860. Der havde indstillet sig 4 Examinander, som alle bestod. Allerede det næste Aar steg Tallet paa bestaaede Examinander til 16, men for øvrigt holdt det sig temmelig langt nede i de første 10 Aar, idet Middeltallet for disse Aar er 13.

I det hele har Bevægelsen i Tredserne en overordentlig sindig og for-sigtig Karakter. Om det end er tydeligt, at man fra alle Sider, Ministeriets, Skoledirektionens og Kommunalbestyrelsens, har omfattet Sagen med en ikke ringe, omend nærmest passiv Velvilje og Interesse, har man dog aabenbart ikke anet, at den skulde faa en saa omfattende praktisk Betydning, som den senere har vist sig at faa.

I den kongelige Resolution af 1859 bestemmes det saaledes, at Til-ladelsen til at underkaste sig Examen i hvert enkelt Tilfælde skal med-deles ved kgl. Resolution. Bekendtgørelsen af 1860 sætter Minimumsalde-ren til 24 Aar, — som man vil se, ret højt. Den samme ængstelige Forsig-tighed med Hensyn til altfor stærk Tilgang kan man iagttagelse i den Maade, hvorpaa Skoledirektionen stillede sig overfor det Forslag, som Direktør Holbech fremkom med i 1861.

Denne Skoledirektør, der som bekendt omfattede Lærerindesagen med særlig stor Forkærlighed, foreslog nemlig dette Aar, at alle Lærer-stillingerne i Pigeklasserne efterhaanden skulde besættes med Lærerinder, og at der skulde gives de examinerede Lærerinder Fortrin ogsaa i Haand-

gerningsfagene, (Holbech har utvivlsomt Ret i, at Mændene ikke *a priori* egner sig paa Lyskolerne). Men disse Forslag blev afvist, idet samtidige Skolekommissioner ansaa det for rettest foreløbig kun at ansætte Lærerinder i de lavere Klasser og at vente med at udvide Ansættelsernes Antal, til man havde samlet yderligere Erfaringer om Lærerindernes Brugbarhed.

Ogsaa selve Tallet af ansatte Lærerinder viser klart denne Forsigtighed. De tre første Lærerinder indenfor Haandgerningsfagene træffer vi i 1861. Det næste Aar træffer vi 9, det næste Aar 16. 1865 er man naaet til 20 og endelig efter 10 Aars Forløb, altsaa i 1870, træffer vi 52 ansatte examinerede Lærerinder.

Naar man erindrer, at man atter 20 Aar senere er naaet op til 400 Lærerinder, ansatte ved de offentlige Skoler, vil man erkende, at det, selv for københavnske Skolers Vedkommende, er en ret beskedent Bevægelse mod de 2 Tusinde, som 1914 opviser.

I den kgl. Resol. af 1859 hedder det, at »de, der have bestaaet Eksamen, erholde Adgang til at ansættes i alle Fag ved *Pigeklasser* saavel i som udenfor Hovedstaden«, og ved Lov af 29. Marts 1867 bortfaldt ogsaa denne Indskrænkning, at de kun maatte undervise i Pigeklasserne. Gik det imidlertid sindigt i København, er det ikke at undres over, at Bevægelsen var betydelig langsommere *uden for Hovedstaden*.

Men at give en nøjagtig Talskala for Udvikling paa dette Punkt er umuligt, idet man for Københavns Vedkommende besidder udtømmende Oplysninger gennem Skoledirektionens aarlige Beretninger, men saadanne forefindes ikke uden for Hovedstaden.

Den første Ansættelse i Købstæderne synes at være sket i Aalborg 1863, den næste i Roskilde 1864, 1865 atter en i Roskilde, 1866 en i Horsens. De følgende Aar lidt raskere — alt i alt er der i disse første 10 Aar næppe blevet ansat meget over 20 examinerede Lærerinder i Købstæderne.

Betydelig slettere stiller Forholdet sig selvfølgelig med Hensyn til Ansættelser paa Landet.

Var Bevægelsen saaledes ret langsom i Tredserne, har den til Gengæld taget Fart i de følgende 20 Aar og det med stedse stigende Hastighed — i den Grad, at medens Middeltallet af bestaaede Examinander i Tredserne som nævnt kun var 13,₆, voxer det i Halvfjerdserne til 35,₈ for saa i Firserne at blive 80,₇. I 1890 er man naaet op til 1264 examinerede Lærerinder over hele Landet.

Og dette store Tal indeslutter ingenlunde en Række daarlige eller jævntgode Examinere, — tværtimod: af de 1264 har 1026 (o: over 80 %) bestaaet med I Karakter, deraf 122 med Udmærkelse, 218 med II K., kun 15 (i Løbet af 30 Aar) med III K.

Sammenlignes dette Resultat med de mandlige Seminaristers, er det unægtelig egnet til at vække Forbavselse, og man kan forstaa, hvorfra den megen Tale om, at de kvindelige Examinander bedømmes mildere, stammer.

Dette er dog urigtigt, — en ganske uholdbar Fiction.

Enhver vil forstaa, at de kvindelige Examinanders højere Examens-karakterer har sin naturligste Forklaring liggende i ganske andre Omstændigheder.

For det første ved den store Flid, hvormed de kvindelige Lærere sædvanlig altid har forberedt sig, den Alvor og Interesse, hvormed Lærere omfatter Uddannelsen til deres Gerning, og som de fleste, der har undervist paa Kvindeseminarier altid taler om med den største *egard*.

Dertil kommer den langt modnere Alder, hvori de kvindelige Examinander indstiller sig (Forholdet her gælder jo i særlig Grad indtil 1894; siden da er Lærere ogsaa begyndt at melde sig paa Seminarierne i en yngre Alder end tidligere) til Examen, idet Minimumsalderen i Halvfemsene var 22 — oprindelig endog 24 — for Seminaristerne derimod 18.

Vilde man nu heraf slutte, at Examensresultatet stiger med Alderen, tager man fejl; det viser sig tværtimod, at i de Aar, nemlig de første 10 Aar, da Examensresultaterne var ringest, var Gennemsnitsalderen højest, nemlig 29 Aar.

Den ældste Examinand paa Spindesiden tog Examen i sit fyldte 53. Aar i Begyndelsen af Firserne.

Endelig er der endnu en Grund, som væsentlig bidrager til, at Udfaldet af Lærereexamen som Regel er gunstigere end de mandlige Examinere og som navnlig kan forklaré den store Forskel i Tallet af Udmærkelser, der er saa stor, at mens i de sidste 10 Aar kun knap 2 % af de bestaaende Seminarister har naaet saa højt, gælder det derimod over 10 % af Lærere. Denne Grund er den store Forskel med Hensyn til den Fordannelse, Eleverne paa de mandlige og de kvindelige Seminarier medbringer, og de forskellige Samfundslag, hvorfra de rekrutteres.

Hvad nemlig Lærere angaar, kan det efter et temmelig sikkert Skøn beregnes, at endog 54 %, altsaa godt *over* Halvdelen har gaaet i højere Pigeskoler, idet de er Døtre af Embedsmænd, Grosserere, større Handlende eller Haandværksmestre i Kbhvn.

Derimod er næppe mere end 13 % udgaaet fra Almueskolen.

De fleste af disse hører til Bondestanden, er Døtre af Gaardmænd, Husmænd, eller Landsbyhaandværkere, men alt i alt er knap 10 % af alle Lærere udgaaede fra denne Stand. Det var i det hele taget en af de uheldige Følger af den før 94 bestaaende Examensordning, at Lærere i de første c. 35 Aar kun havde saa ringe Tilgang fra Landbostanden.

Resten, altsaa 33 %, maa antages at have været uddannet i Middel-skoler som Døtre af Underofficerer, Bestillingsmænd, Haandværksmestre i Købstæderne og mindre Handlende i Kbhvn. Selvfølgelig er det umuligt her at drage nogen skarp Grænse, men det kan dog være, at Undtagelser i den ene Retning boder paa Undtagelser i den anden. Med nogenlunde tilnærmet Sikkerhed kan det saaledes fastslaaes, at der af Skole-

lærerdøtre paa Landet findes ca. 8 %, af Døtre af Landsbypræster ca. 7 %.

I 1888 sker der efter en længere Periodes død Stilstand pludseligt et mægtigt Opsving nemlig fra 79 exam. Lærerinder i 1887 til 121. Denne Overraskelse besvaredes strax med en yderligere Skærpelse af Examensfordringerne, denne Gang i Form af nye Examensbestemmelser, der udkom i Foraaret 1889, og som satte Fordringerne til Pointsantal for Hovedkaraktererne i Vejret, samtidig med at de forringede Værdien af enkelte af de Karakterer, hvoraf Hovedkarakteren dannedes.

Det var altsaa Hensigten at hæmme Tilgangen ved at spænde Examensfordringerne højere. Resultatet af denne prohibitive Foranstaltning blev imidlertid kun det, at Tilgangen fra dette Aar steg med en betydelig Acceleration.

I Efteraaret 1889 fandtes af Lærerindeembeder udenfor Gymnastik og Haandgerning her i Landet 1160, et Tal, som naturligvis siden er voxet betydeligt. Af disse Embeder blev ca. 500 besatte med uexaminerede Kræfter, og dette beror selvfølgelig ikke paa, at man paa disse Steder skulde foretrække uexaminerede Lærerinder for examinerede, men simpelt hen paa, at ingen kvalificerede Ansøgere meldte sig, idet Forholdet almindeligvis var dette, at de fleste af de examinerede Kvinder betragtede deres Examen som Middel til at opnaa fast Ansættelse under Københavns Kommune. Den blotte Tanke at skulle søge ud til Købstæderne eller endog paa Landet, afviste de fleste som ganske urimelig, naar da ikke den tvingende haarde Nødvendighed, i Form af et daarligt Examensresultat, drev dem der til. Og naar man nu erindrer, at der er omtrent dobbelt saa mange Embeder *udenfor* som *i* København, er jo Sagen let at forklare.

Og Grunden til, at saa yderst faa Lærerinder efter deres Examen søger Embede andetsteds end i København er jo ikke mindre indlysende, idet Lønningsforholdene selvfølgelig baade i Købstæderne og paa Landet stod saa langt under Hovedstadens, og dernæst ikke mindst den Tiltrækning, som Hovedstaden i sig selv — med sine større Forhold og sit langt rigere befrugtende Liv — maatte øve. Men ogsaa den Omstændighed f. Ex. at Lærerinder paa Landet som Regel blev henvist til at læse med Skolens yngste Klasse, gjorde sig gældende som et Moment med Hensyn til Ulysten hos Lærerinder til at søge landlig Ansættelse, idet det jo let forstaaes, at det er lidet indbydende for en Lærerinde, der har anvendt flere Aar paa at erhverve sig solide og fyldige Kundskaber, at se disse i Steden for at gøres frugtbringende gennem en tilsvarende Undervisning anvendte i Stavningens, Skrivningens og den elementære Regnekunsts Tjeneste, selv om det jo netop er paa disse Punkter af Pædagogiken, at Kvinden skulde besidde det umiskendeligste Fortrin for Manden.

Mens altsaa Bestemmelsen om Ansættelse af Lærerinder i sin Tid kom København til gode i allerhøjeste Grad, gælder dette i langt rin-

gere Omfang Købstæderne og endelig Landbefolkningen i uforholdsmæssig ringe Grad.

Det kan saaledes eksempelvis nævnes, at der omkring 1890 paa Landet i hele Jylland kun fandtes ca. 30 examinerede Lærerinder, og naar der saaledes var Overskud af Pladser og Underskud af Tilbud (o: kvalificerede), vil det ikke forbavse at høre, at 455 Embeder i Slutningen af 89 var besatte med ukvalificerede.

Som man af disse statistisk-historiske Oplysninger vil se herskede der gennem adskillige Aar ret uligevægtige Tilstande indenfor Lærerindernes Arbejdsmark her i Landet.

Den ny Seminarielov af 1894 og vel i endnu højere Grad Lønreformen, som gik igennem 1908 i Rigsdagen, har jo i de sidste 5—6 Aar bragt et ganske andet og langt glædeligere Billede frem.

Det ældste Kvindeseminarium i Landet — Femmers Kvindeseminarium — stiftedes den 11. Februar 1861 af Lærerinde ved »Døtreskolen af 1791« Frøken *Annestine Beyer*, Historie- og Geografilærer ved samme Skole Cand. theol. *Godfred Bohr* og Regnelærer ved det v. Westenske Institut, Cand. phil. *Nicolaj Femmer*.

For 53 Aar siden fandtes i Kongeriget Danmark ikke een examineret Lærerinde, og for nøjagtig 53 Aar siden blev den første examinerede Skolelærerinde ansat i en københavnsk Kommuneskole. Indtil da havde den offentlige Skoles Barneundervisning, naar Haandarbejde undtages, udelukkende været ydet af Mænd.

Dette ejendommelige og lidet fornuftsvarende Forhold blev fremdraget og kritiseret paa et Skolemøde i Aarhus 3. Pinsedag 1859, og man endes om at indsende en Anmodning til daværende Overskoledirektør *Monrad* om, at der maatte blive ansat Lærerinder ved de offentlige Skoler.

Som Hovedgrund angav man, at Lærerinder, efter de Erfaringer, man havde fra den private Skole, vilde faa en gavnlig Indflydelse paa den offentlige Skoles Arbejde, og desuden vilde en stor Del Kvinder derigenem kunne faa en Livsstilling. Opfordringen herom blev altsaa indsendt og ledsaget af en Afhandling af Institutbestyrerinde og Forfatterinde *Pouline Worm*. For de fleste af de mange unge, der i senere Tider har nydt godt af den Reform, som dengang kostede Initiativ og Energi, er *Pouline Worm* vel kun et Navn, men for hin Tids Kvinder var hun som en Lur, der kaldte Kræfterne sammen til Kamp for Kvindernes Selvstændighed.

Pouline Worms Afhandling foreslog, at de vordende Lærerinder i den offentlige Skole skulde bevise deres Adkomst ved en Duelighedsprøve. Regeringen efterkom Opfordringen.

Ved kgl. Resolution af 4. November 1859 blev der foreslaaet en Examen i København for vordende Lærerinder ved Kommuneskolerne, og

ved ministeriel Bekendtgørelse af 9. Juli 1860 blev Rammen for Examen nærmere tilpasset og bestemt.

Der skulde aflægges Prøver i de samme Fag som ved Skolelærerexamen med Undtagelse af Matematik, Fysik og Gymnastik, der erstattedes af Haandarbejde, som saa til Gengæld regnedes tredobbelte. Minimumsgrænsen for Dimittendernes Alder var 24 Aar (se herom Artiklen om N. Zahles Kvindeseminarium). Desuden blev der nedsat en Examenskommission, der skulde prøve og bedømme de vordende Skolelærerinder.

Uddannelsen overlodes til det private Initiativ.

Nicolaj Femmer

Og der var ogsaa strax 4 Privatskolemennesker, der følte Lyst og Kald til at tage den ny og betydningsfulde Opgave op: at uddanne den offentlige Skoles Lærerinder, og disse 4 blev Stifterne af Landets to ældste Kvindeseminarier.

Den ene var Institutbestyrerinde N. Zahle, der allerede paa dette Tidspunkt havde oparbejdet en stor Pigeskole og en Uddannelsesanstalt for Privatlærerinder og som Forfatterinde til adskillige pædagogiske Smaaskrifter havde givet vægtige Bidrag til Reformerne i den danske Pigeskole (saaledes f. Ex. Gymnastikens Indførelse i denne).

Men det blev dog de 3 andre, der gjorde Begyndelsens første Skridt. Alle 3 var de kendte og erfarne Privatskolelærere her i København, Frk. A. Beyer,

Overlærer Cand. theol. Bohr og Cand. phil. Nicolaj Femmer, der gjaldt for at være sin Tids mest kyndige og ansete Regnelærere, og ansat ved det v. Westenske Institut, hvor han har været Regnelærer for mange af den senere Tids landskendte Mænd. Som den langt betydeligste af disse tre blev han nu udnævnt til Overleder af det Kvindekursus, der i Daaben kom til at bære hans Navn — *Femmers Kvindeseminarium*.

De begyndte i al Stilhed og under ganske private Former, idet de i deres Hjem underviste et Par af de 4 Damer, der i Oktbr. 1860 indstillede sig til den første Examen for Skolelærerinder. Blandt dem var Fru Hørup, f. Holmsted, der senere blev Overlærerinde ved Kirkeskolerne.

I Vinteren 1860—61, da Elevantallet voxede, blev de enige om at slutte sig sammen, og da Bestyrelsen af »Døtreskolen af 1791« overlod dem nogle af Skolens Lokaler til Eftermiddagsbrug, begyndte de den 11. Februar 1861, et »Kursus for Damer, der vil underkaste sig den for Lærerinder ved de offentlige Skoler anordnede Examen«. Denne Dato er saaledes ansat som Stiftelsesdagen for det nuværende Femmerske Kvindeseminarium.

Over Gaarden i Vingaardsstræde Nr. 1 paa Hj. af Kongens Nytorv, i høje gamle Stuer, med gammeldags Skolemateriel fandtes Kursusets Lokaler, og Døtreskolen og Kursuset delte nu Bolig i 34 Aar, idet Kursuset fulgte med, da Døtreskolen flyttede til Gothersgade 8.

I Løbet af de tørste 10 Aar dimitterede Kursuset 8 Elever aarlig, men da der ialt i hele Landet kun dimitteredes 14 Lærerinder gennemsnitlig aarlig, vil man se, at dette Kursus's Elevantal procentvis var temmelig højt. De Damer, der i den første halve Snes Aar lod sig uddanne til Skolelærerindeexamen, var ganske uden Støtte fra Statens Side.

Det blev Pædagogisk Selskab, der fik Æren af at ændre dette Forhold. 1870 indsendte dette Selskab en Adresse til Kultusministeren med Anmodning om at støtte dem, der ønskede Uddannelse til Skolelærerindeexamen. Rigsdagen bevilgede 2000 Rigsdaler til Skolelærerinders Uddannelse, en Sum, der i Aarens Løb er steget jævnt.

Frøken Annestine Beyer var ved Kursusets Stiftelse 66 Aar gammel og havde en lang Virksomhed som Lærerinde at se tilbage paa. Den Sum af Erfaringer, hun havde opsparet dels som Lærerinde for Døtreskolens mindste Børn, dels som Foredragsholder for Skolens ældste Børn, nedlagde hun i sin Pædagogikundervisning, og som den fine og stilfulde gamle Dame hun var vaagede hun med sin ejendommelige Forening af Myndighed og Mildhed altid over de unge Lærerinder opdroges som *Damer*.

Overlærer Bohr var ved Kursus'ets Oprettelse 41 Aar og ledede dets Historie- og Geografiundervisning, medens Overbestyreren — Femmer — der ved Stiftelsen var 43 Aar ledede Regneundervisningen ved sit Kursus med fortrinlige Resultater, støttet af sin berømte Regnebog, der nu har opnaaet den ærværdige Alder af 54 Aar. Det blev ham, der fik den ubetingede Hovedindflydelse paa Kursus'ets Drift og Virksomhed, idet han havde hele dets regnskabsmæssige Administration under sig, ansatte Lærere o. s. v., o. s. v.

Men ogsaa en stor og fremragende Kreds af betydelige Lærer- og Lærerindekræfter har i Aarens Løb fundet Tilknytning til den Femmerske Undervisningsanstalt.

Landskabsmaler *C. L. Petersen* var siden Kursus'ets Stiftelse i 38 Aar dets Tegnelærer.

Nuværende Overlærer *Strøm* ved Jægerspris var gennem en Aarrække dets Lærer i Dansk.

Nuværende Landstingsmand Cand. phil. *Herman Trier*, hvis fine, humane og højt kultiverede Personlighed enhver, der kender ham, véd at skatte, afløste i 1870 den aldersstegne Frk. Beyer som Kursus'ets Pædagogiklærer, en Virksomhed, som han med sine betydelige og alsidige Kundskabsforraad i 33 Aar har beholdt, hvorved han har indlagt sig stor Fortjeneste i Kvindeseminiariets Historie.

Naar Pædagogik og Haandarbejde undtages, blev Kursus'ets Undervisning i den ældste Tid udelukkende givet af Mænd.

I Halvfjerdserne voksede Lærerindernes Antal og Undervisningsom-

raade noget, ja, de kom endog til at undervise i Religion, om hvilke Fag dog selve Femmer i Kursus'ets ældste Program udtaler: »der maatte paa Kursus ofres megen Tid paa Religion og Regning, det ligger ganske uden for det, som ellers vel oplærte Damer plejer at give sig af med.

De Lærerinder, som ansattes, var saa godt som alle selv udgaaede fra Kursus og i Kommuneskolens Tjeneste, saaledes f. Ex. Fru Constance Femmer, f. Ibsen, dim. fra Kursus'et 1870, senere gift med sin tidligere Lærer og Forstander N. F., nu pensioneret Viceinspektrice og i en Aar-række knyttet til Friskolen i Larslejstræde. Fru Femmer var i mange Aar tillige Regnelærerinde paa sin Mands Kursus, hvor hun ved sin livfulde og elskværdige Undervisningsform og sin varmhjertede Karakter gjorde sig lige afholdt af Medarbejdere og Elever.

Ogsaa Overlærer Bohrs Hustru, Fru J. Bohr, ledede i nogle Aar en ugentlig praktisk Prøve for Eleverne i ældste Afdeling. Den bestod i, at nogle Børn fra Kommuneskolerne blev undervist af ældste Afdelings Elever under Fru Bohrs Vejledning, og her finder vi den første embryoniske Form for Undervisningen i Praktik.

I Løbet af Halvfjerdserne havde Femmers Kvindeseminarium voxet sig stort og stærkt. Frk. Beyer kunde nu imidlertid paa Grund af sin høje Alderdom ikke mere tage aktiv Del i Arbejdet paa Kursus. Hun døde 1884 og efterlod Kvindeseminarieret Rentenydelsen af en Pengesum paa 3000 Kr., som hendes Venner i 1876 havde skuddt sammen til hende. Efter hendes Ønske skulde disse Rentepenge anvendes til en Friplads paa Kursus'ets I Afdeling, saa længe det bestod, og denne testamentariske Bestemmelse har i mange Aar virket til Glæde og Gavn for adskillige værdige unge Ansøgerinder blandt Eleverne paa Kursus.

Omtrent samtidig med Frk. Beyers Død maatte Overlærer Bohr af Helbredshensyn afbryde sin Virksomhed, og saaledes stod nu Femmer som Eneleder af Seminarieret.

Han havde ved Siden af sine fra alle Kanter saa enstemmig anerkendte og højtvalderede Evner som *Lærer* (sp. Regning) ogsaa det lykkelige Blik for Valget af Medarbejdere. Og man vil foruden de alt nævnte se, at det heller ikke senere var Pædagogikens Marodører, der kom til at virke som Lærerkrafter ved Anstalten. Der var endog saa prominente Folk iblandt som Professor (daværende Docent) *Wilckens*, Cand. mag. i Historie *Niels Neergaard* (den senere Konseilspræsident), afd. Skoleinspektør *Vogel-Jørgensen*¹⁾, Skolebestyrer (senere for Schneekloths Skole) Cand. theol. *Hertz*, Cand. theol. *Huus*, Cand. philol. *Tuxen* (senere Professor og Undervisningsinspektør) o. m. a.

Der skal have været enkelte af Femmers Bekendte, som tvivlede om, hvor dygtig han end kunde være som Lærer, at han netop var den rette Mand til at lede en Undervisningsanstalt for *Kvinder*. Der kunde i hans ydre Optræden være noget vist haardt og kantet, som syntes afgjort ufor-

¹⁾ der løste det vanskelige Hverv at overtage Regneundervisningen efter Femmer.

eneligt med de kvindelige Naturejendommeligheder, men det viste sig i det lange Løb til Overflod, at Femmer ikke blot respekteredes af sine kvindelige Elever som den Dygtighed, han var, men at han ogsaa saa godt som nogen forstod at vinde deres Tillid og Hengivenhed. Rigtignok var der en ru Skal at komme igennem, og mange af dem, der siden kom til at holde mest af ham, har til en Begyndelse grædt deres modige Taarer over hans barske Væsen og store Strængthed.

Der kan maaske ogsaa nok have været dem iblandt, som aldrig rigtig tilgav ham, at han »ikke behandlede sine Elever som Damer«. Men det overvejende Flertal kom dog snart paa det rene med, at der bag det haarde Væsen bankede et varmt og velmenende Hjerte, og at der til den Pligt-opfyldelse, han krævede af andre, svarede de strængest mulige Krav til ham selv.

Hans Hovedfag, Regning, anses jo som bekendt i Reglen for at være temmelig tørt og lidet tiltrækkende. Under hans Hænder blev imidlertid dette Fag, hvad næsten alle hans Elever har været enige om, til noget ganske andet. Femmer var paa ingen Maade nogen »tør« Lærer. Han spøjte gerne og forstod ogsaa at gøre det særegne Fag interessant som saadant.

Ligesom ingen naaede ham i glimrende Examensresultater, saaledes har vel faa i samme Grad som han opnaaet gennem denne specielle Undervisning at udvikle Evnen til logisk Tænkning hos Eleverne.

Men Femmers Interesse for sine Elever gik langt ud over blot dette at gøre dem til Regnemestre. Han stræbte utrættelig efter at faa Undervisningen i de øvrige Fag lige saa god som den var i hans eget.

Frem for alt fortjener dog den altid aarvaagne Omhu og Forstaaelse, hvormed han baade, saa længe Kursus'et varede, og efter den Tid omfattede sine Elever, at betones særligt. Naar Examenstiden kom, var Femmer paa enhver af Elevernes Vegne omtrent lige saa spændt og urolig, som om det havde været ham selv, der skulde gennemgaa alle det grønne Bords Kvaler.

Han var til det yderste rundhaandet med at tilstaa alle, hvis Kaar var mindre gode — og det var til alle Tider et betydeligt Antal af hans Elever — de læmpeligst mulige Vilkaar, og kunde han paa anden Maade gøre noget for dem, lod han det aldrig skorte paa Villighed dertil.

Det er maaske vanskeligst at sige, hvem af de to, Holbech eller Femmer, der mest har bidraget til at aabne Kvinderne her i Landet de nye Veje til Erhverv, som saa mange nu følger, men vist er det, at er de to om at dele Æren i saa Henseende, saa er der sandelig ogsaa nok for dem begge.

Der var jo til at begynde med ingen almindelig Tro paa, at Lærerinstitutionen vilde blive til noget. Man opstillede mange dybsindige Teorier i Retning af, hvad Kvinden egnede sig til og ikke egnede sig til. Hun vilde, mentes der, slet ikke kunne lære det, der krævedes til Examen. Kvindehjerner egnede sig ikke for Matematik f. Ex., vilde man

paastaa. Dette var den almindelige Mening — eller rettere Overtro — i hine Dage, og den der havde kunnet forudsige, at Sverriges ny Universitet i Stockholm nogle Aar senere skulde ansætte en Kvinde som Professor i Matematik, vilde sikkert være bleven tvangsindlagt som sindssyg.

Under disse Omstændigheder var det jo en Lykke for de første Lærerindekursus, at de fik netop en Mand som Femmer til Regnelærer. Han havde som saadan et stort Ry paa sig fra Byens Latin- og Realskoler, og det vidstes i Examenskommissionen, hvor Regnemestre som *Adolf Steen* og *N. J. Fjord* havde Sæde, at i bedre Hænder kunde de vordende Lærerinders Regneuddannelse ikke lægges.

Det viste sig da ogsaa, at de Kvindetropper, som Femmer Aar efter Aar sendte i Ilden ved Examensbordet, bestod med Glans, og Femmer vovede ofte i Spøg et Paradox om, at Kvinden netop fra Naturens Haand er født til Regning, og dristede nogen sig til at ytre Tvivl herom, henviste han for Alvor til de foreliggende Resultater, der talte for sig selv.

Man skulde tro, at der var noget trættende og sløvende i det Sisylusarbejde Aar efter Aar at sende et Hold Elever op til det samme Examensbord. Men Femmer trættedes aldrig. Han var jævn og rettænkende indadtil og udadtil, fortabte sig aldrig i pyntelige Ord og dogmatiske Spidsfindigheder. En og anden Elev med en særlig udviklet Damebevidsthed kunde jo af og til stødes af hans korte og ligefremme Maade at afgøre Sagerne paa, men dog er der ikke faa som bevarer i taknemmelig Erindring den Hjælp, han i en snæver Vending altid var rede til at yde.

Ikke blot hans eget Kursus viede han sit Arbejde. I en Aarrække var han en skattet Regnelærer hos Frk. Zahle. Efterhaanden som Handelskolen for Kvinder og dermed beslægtede Akademier voxede frem, hentedes der altid Støtte og Vejledning hos Femmer. Han kunde altid give et praktisk Vink, selv om det kun gjaldt om at »lægge et Skema«, i hvilket han var en fuldkommen Virtuos.

Efter 27 Aars Forløb var det hans Stolthed at demonstrere, at der fra hans Kursus i alt var dimitteret 452 Skolelærerinder, deraf ikke mindre end 389 med I Karakter.¹⁾ Netop den fortrinlige Maade, hvorpaa de private Lærerindekursus — Femmers og Zahles — virkede, bidrog væsentligt til det Lovforslag, som Kultusminister *Scavenius* den 4. December 1884 forelagde i Landstinget om et Kvindeseminarium med videregaaende Undervisningsuddannelse i enkelte Fag, ikke trængte igennem. Man fandt et Kvindeseminarium overflødigt, idet man fra alle Sider erkendte, at Lærerindernes hidtidige Uddannelse kun kostede en Brøkdel af Lærernes, skønt de første klarede Examen med hele Hestelængder forud for de sidste.

Kort før sin Død 1889 skriver Femmer netop paa sin særegne klare og knappe Maade i Aarsberetningen af 88:

»Loven for Skolelærerindeexamen er omtrent den samme nu som for

¹⁾ hvoraf 34 med *Udmærkelse*, altsaa næsten 1,5 om Aaret.

28 Aar siden, men vilde man deraf slutte, at ogsaa Fordringerne er de samme, tog man højlig fej. Bevidst eller ubevidst lægges der i de fleste Fag Aar for Aar noget til; dette gælder da navnlig Religion, Dansk, Regning, Geografi, Tegning og Pædagogik, og vi, som forbereder til denne Examen, er tvungne til at medtage dette ved næste Aars Forberedelse. I de første Aar varede Forberedelsen i Reglen kun et Aar med $3\frac{1}{2}$ Timers daglig Undervisning, nu derimod paa mit Kursus 2 Aar for Halvdelen, $1\frac{1}{2}$ Aar for Fjerdeparten og 1 Aar for Resten med 5 Timers daglig Undervisning.

Da efter min Overbevisning Damerne hidtil i det hele paa en tilfredsstillende Maade har udfyldt den Plads som Lærerinder, den nuværende Examen har givet dem Ret til at indtage, kan jeg ingen Forandring af denne ønske i dens Helhed. Kun burde efter min Mening den praktiske Prøve afholdes paa en saadan Maade, der gav mere Sikkerhed for, at vedkommende havde nogen mere Øvelse i at undervise, og stod det til mig, skulde ved Sammentællingen Fagene kun gælde dobbelt eller enkelt og ikke som nu firedobbelt, tredobbelt, dobbelt og enkelt. Jeg har aldrig kunnet forstaa Grunden til denne uhyre Forskel; thi da Skolelærerinderne jo kunne komme til at undervise i alt det, hvori de have aflagt Prøve, blive jo for saa vidt alle Fagene lige vigtige.

I ethvert Tilfælde er jeg en bestemt Modstander af Prøvens Deling som hos Seminaristerne. Det har nemlig altid forekommet mig, at de unge Mennesker ligesom higer efter at faa de Fag, hvori de have underkastet sig Prøven, ud af Hovedet for at skaffe Plads til de nye, som de nu for Alvor skulle tage fat paa.

Dertil kommer, og det er Hovedsagen, at Tiderne ere i allerhøjeste Grad ugunstige for en saadan Deling og i det hele for enhver Forandring, der yderligere vil forlænge Forberedelsestiden. Derfor fandt jeg ogsaa, at Bestemmelsen om, at ingen Dame maatte indstille sig til Skolelærerindeexamen, med mindre hun først havde underkastet sig Præliminærexamen, hvorom man i sin Tid talte saa meget, var et stærkt og ufortjent Slag i Ansigtet paa Landbefolkningen. En dygtig Skolelærer paa Landet, og af dem gives der heldigvis flere, end mange antage, kan lære sine Døtre og en eller anden flink Bondepige mangt og meget, men i fremmede Sprog kan han i Reglen ikke undervise dem. Følgelig maatte disse først sendes et Par Aar til Kjøbenhavn eller til en Kjøbstad for at forberedes til Præliminærexamen, senere et Par Aar til et eller andet privat Seminarium for at forberedes til Skolelærerindeexamen, men dette kunne Forældrene umulig magte i disse for Landmændene saa usle Tider.

Der findes dem, der sige, at de ikke ønske, at Bønderpiger indstille sig til Skolelærerindeexamen, da vi ikke trænge til deres Hjælp som Lærerinder. Dette er en total Misforstaaelse af Forholdene, saaledes som de have udviklet sig her i Landet og vel i de fleste Lande. Efter min Overbevisning har en flink Bondepige, der har underkastet sig den nuværende Prøve med første eller en god anden Karakter, tilstrækkelige Kundskaber

til at kunne udfylde den Plads, hun har paataget sig som Lærerinde ved en Almueskole paa Landet, og hun vil udrette mere paa denne Plads, end en dannet kjøbenhavnsk Dame, der ved Prøven har opnaaet Udmærkelse. En saadan Dame kan i Reglen kun daarligt finde sig til Rette i en Provinsby og hun higer bestandig efter at komme tilbage til Kjøbenhavn; paa Landet er hun ligefrem umulig; thi hun forstaar ikke Befolkningen, og Befolkningen endnu mindre hende. Heller ikke ere Vilkaarene i pekuniær Henseende saaledes paa Landet, at de kunne friste en Dame, der er noget bedre vant. Efter min Mening kunne vi endnu i mange Aar ikke undvære hverken Bønderpiger eller Skolelærer døtre fra Landet som Lærerinder, og derfor finder jeg, at det vilde vær letsindigt, om man vilde bortstøde den Hjælp, disse uimodsigeligt yde os, ved at opstille Fordringer, som de paa Grund af lokale og deraf følgende pekuniære Forhold ikke kunne tilfredsstille, med mindre Tiderne i høj Grad maatte forandres.

Det er sagt, at Skolelærerinderne mangle Dannelse. Brugt i Almindelighed er denne Paastand i højeste Grad urigtig, og viser kun, at vedkommende tale om noget, de ingen Forstand have paa. Omtrent $\frac{1}{4}$ af Skolelærerinderne have i deres Ungdom gennemgaaet en god Skole, i ethvert Tilfælde saa god en Skole, som vi have dem; senere have de fleste af dem igen i 1, 2 eller 3 Aar taget Undervisning paa et eller andet Kursus til Uddannelse af Privatlærerinder, derpaa selv undervist i et Par Aar enten i Skoler eller hos Familier paa Landet og først da begyndt at forberede sig til Skolelærerindeexamen. Disse Damer kunne i Reglen et eller flere fremmede Sprog og have ogsaa undervist deri. Anderledes forholder det sig med den sidste Fjerdepart; dér mangler vel undertiden Dannelsen, men skulde denne blive større, fordi der lægges nogle Fag til Prøven? Jeg tror det ikke; thi Kundskaber udgjøre jo kun en Del af Dannelsen, Opdragelsen og den daglige Omgang spiller ogsaa en stor Rolle, og dem kunne vi jo ikke forandre; men paa den anden Side medbringe disse Kvinder ofte en Livskraft og Livlighed, som de andre stundom mangle.

Ved Femmers Kvindeseminariums 25aarige Jubilæum 1886 traadte en anelig Skare af Mænd og Kvinder, som gennem Aarene paa forskellig Maade havde staaet Femmer og hans Gerning nær (gamle Elever, Lærere og Medarbejdere m. fl.), frem med en Højtidsgave (3000 Kr.) og med en meget smuk og pretiøs Festadresse, paa hvilken Navne som *Herman Trier*, *N. J. Fjord*, *Neergaard*, *Wilckens*, *Dr. phil. O. Siesbye*, *Overlærer ved Metropolitanskolen H. Smith*, *Thorvald Strøm* o. fl. var Underskrivere.

Femmer fik Lov til at virke i sin Gerning lige til sin Død. I det sidste Par Aar var Helbredet vaklende, og kun med stort Besvær formaade den 70aarige Mand at varetage Dagens Gerning, som først og sidst altid laa ham paa Sinde.

Mange Gange har han selv udtalt, at han uden sin Hustrus utrætte-

lige og opofrende Hjælp næppe vilde kunne have ført det igennem, saaledes som han gjorde det.

Hans rastløse Arbejdsglæde tillod ham ikke at tænke paa, at han var bleven gammel; »Kvindespørgsmaalet«, »Emancipation« og alt sligt gav han en god Dag. For ham var hans Elever *Mennesker*, som han havde paataget sig Ansvar for at dygtiggøre til deres Livsgerning. Han har i saa Henseende udført et Arbejde, der stiller ham i første Række blandt vort Lands Pædagoger. Med Rette er det sagt om ham, at han endnu mere var en *Arbejdets* end en *Damernes* Ridder.

Fru Femmer, der alt i mange Aar havde baaret sin Del af Kursus'ets Administration, overdrog det snart efter til nuværende Professor, Dr. phil. *Tuxen*, der allerede dengang var en højt anset Skolemand, ikke mindst som Leder af Frk. N. Zahles Artiumshold. Tuxen overtog selv en Del af Historie-, Dansk- og Pædagogikundervisningen.

Ved en Betænkning til Ministeriet, som han indgav 1. April 1889, og ved et vægtigt Foredrag, som han holdt ved det 6. nordiske Skolemøde i 1890, har han i betydelig Grad bidraget til de Ændringer i Lærerindeuddannelsen, som betegnes ved Loven om Oprettelsen af Forskoleseminarier og Seminarieloven af 1894, hvorved Forberedelsestiden blev 3aarig, Fagkredsen blev udvidet og Eksamen fremtidig skulde afholdes paa selve Seminariet, ligesom der til Seminariet knyttedes en Barneskole til Brug ved den praktiske Uddannelse. Grundlaget for Seminariets Barneskole blev den saakaldte Pigeasylskole, som var stiftet 1838 og blev bestyret af Frk. *Christiane Bressendorff*. Den knyttedes nu til Seminariet, omformedes til Mønster- og Øvelsesskole under Ledelse af Seminariets Forstandere i Forening med Frk. Bressendorff og fik Navnet *den Bressendorff-Femmerske Pigeskole*. Den 15. Februar 1895 blev Femmers Kursus statsanerkendt, kaldtes fra nu af *Femmers Kvindeseminarium* og blev berettiget til at indstille sine Elever til og at afholde den afsluttende Prøve for Lærerinder i Folkeskolen. Paa dette Tidspunkt var Seminariet flyttet fra Gotersgade til Griffenfeldtsgade 7, hvorfra det 1901 flyttedes til den nuværende Skolebygning Nørrebrogade 27.

Tuxens Virksomhed ved Femmers Kvindeseminarium blev ikke af lang Varighed, idet han 1891 ved Prof. Møllers Død blev Medbestyrer af Borgerdydsskolen paa Østerbro.

Derefter har Frk. *Emilie Jansen* drevet Seminariet videre frem efter det givne Spor, først sammen med Cand. theol. *Huus* og efter dennes Bortgang sammen med Cand. theol. *Einar Lund*.

Den 11. Februar 1911 fejrede *Femmers Kvindeseminarium* Halvtredsarsdagen for dets Oprettelse.

Om *Københavns Forskoleseminarium* er i Grunden kun sparsomt at fortælle:

Ved Lov af 30. Marts 1892 blev det bestemt, at Staten i Vejle skulde oprette et Seminarium, hvor der kunde uddannes Lærerinder for Forskolerne, d. v. s. Skoler for Børn i Alderen fra 7—10 Aar.

Allerede før den Tid var der oprettet et privat Forskoleseminarium i Silkeborg, og det varede ikke længe, før der ogsaa blev oprettet et i Varde.

Disse tre Forskoleseminarier laa alle i Jylland, hvor Trangen til Forskolelærerinder først havde gjort sig gældende. Skoleloven af 1899 aabnede imidlertid Muligheden for, at der ogsaa paa Øerne efterhaanden vilde blive oprettet en Mængde Forskolelærerindeembeder.

Dette gav Stødet til, at den bekendte pædagogiske Forfatterinde *Kirstine Frederiksen*, der var Statens Censor ved Forskoleseminariernes Afgangsprøve, samt Forstanderne for Femmers Kvindeseminarium *Emilie Jansen* og *J. Th. Huus* Efteraaret 1900 bestemte sig til at grundlægge et Forskoleseminarium i København og 31. Januar 1901 opnaaede Ministeriets Tilladelse hertil.

I Løbet af Vinteren lagdes den endelige Plan, der i det hele og store retter sig efter Planen for Statsseminariet i Vejle, og i August 1901 traadte *Københavns Forskoleseminarium* i Virksomhed og fik kort efter Statsanerkendelse.

Ved Statsanerkendelsen, der er blevet fornyet sidst ved ministeriel Skrivelse af 1. Maj 1911, er *Københavns Forskoleseminarium* blevet ligestillet med Seminariet i Vejle, saaledes at Eleverne paa *Københavns Forskoleseminarium* har den samme Ret til at opnaa Statsunderstøttelse paa den aarlige Finanslov som Eleverne paa Vejle Seminarium, og et Afgangsbevis fra *Københavns Forskoleseminarium* giver samme Ret til offentlig Ansættelse som et Afgangsbevis fra Statsseminariet i Vejle.

Efter Frk. Frederiksens Død indtraadte August 1904 Cand. theol. *Einar Lund* i Ledelsen af Seminariet, og i 1909 maatte Cand. theol. *J. Th. Huus* fratræde sin Virksomhed som Forstander for *Københavns Forskoleseminarium* paa Grund af Sygdom, og Seminariet ledes saaledes nu af Frk. *Emilie Jansen* og Cand. theol. *Einar Lund*.

Allerede længe forinden *Københavns Forskoleseminarium* blev stiftet havde Cand. theol. *Huus* med største Interesse og Sympati fulgt Bestræbelserne for at indrette en særlig Uddannelse for Smaa børnlærerinder. Hans levende Forstaaelse af det nødvendige i, at Undervisningsstoffet blev tilpasset efter Børnenes Tarv, og hans Fortrolighed med Barne naturens Krav gjorde, at han i høj Grad var interesseret i Tanken om, at der blev oprettet Seminarier med det specielle Formaal at uddanne Lærerinder, der skulde have med de mindre Børn at gøre, og da der i Aarene før 1900 forskellige Steder i Jylland blev oprettet Forskoleseminarier, hvor den praktiske Uddannelse blev Hovedsagen, og hvor den

teoretiske Uddannelse blev ordnet saaledes, at den gik Haand i Haand med den praktiske, vaagnede Lysten hos ham til selv at lede et Seminarium, drevet efter disse Principper.

I Løbet af 1901 saa han sine Planer virkeliggjort, og al det Arbejde og alle de Kræfter, han viede Københavns Forskoleseminarium, kom til at præges af hans fine og maalbevidste Personlighed og hans dybe og ægte Menneskekundskab. Han spejdede aarvaagent efter frugtbringende Metoder og Hjælpeidler, der kunde fremhjelpe og fæstne den saa vanskelige Begynderundervisning, han var et Mønster for de unge gennem sin Evne til at vinde Børnenes Sympati ved sin Friskhed, Aabenhed og Velvilje; men han forstod ogsaa at stille store Krav til de unges Arbejds-evne, Tankearbejde og Modenhed.

Femmers Kvindeseminarium i Forbindelse med det dertil knyttede Københavns Forskoleseminarium er for Tiden en betydelig og omfattende Undervisningsanstalt.

Blaagaards Seminarium.

Andetsteds i nærværende Værk (se *Jonstrups Seminarium*) har Hr. Forstander *Stig Bredstrup* berørt de Forhold og Begivenheder, der gav Stødet til, at det dengang eneste danske Lærerseminarium paa *Blaagaard* uden for Københavns Volde (Nørreport), maatte rømme fra Hus og Hjem og friste Fremtidens uvisse Kaar paa *Jonstrup*, hvor »Klædefabrikør« *Branner* i Forening med et Interessentskab drev en Klædefabrik i den nuværende ældre Seminariebygning, som han dengang ejede. —

Det er saaledes kun Navnet og Lokaliteten, som det oprindelige Blaagaardske *Statseminarium* har tilfælles med det nuværende Privatseminarium af 1859, der i 1904 flyttede sine Undervisningslokaler over i Ravnsborggade 11 (Nørrebros Latin- og Realskole), der allerede tidligere havde huset et andet lille Seminarium (»Nørrebros S.«; se under Artiklen »De uddøde Seminarier«). — —

Maaske dog nogle supplerende historiske »Antegnelser« til det egentlige Emne her kunde være retfærdiggjorte om *Blaagaard* som Lokalitet.

Blaagaard var en større Lystejendom (mere »Château« end Villa) uden for Peblingesøen paa Nørrebro, efter hvilken naturligvis Blaagaardsgade (en af de grimme og mest snavsede i København) har Navn. Dens første Oprindelse kan føres helt tilbage til Frederik III.s Tid, da den bekendte Statholder, Christoffer Gabel, købte den saakaldte »Teglgaardsvang« af Magistraten.

Hans Søn solgte 1688 Ejendommen til Generalfeltmarskal Ulrik Frederik Gyldenløve, som dog ikke længe efter skilte sig af med den. Den ejedes 1694 af den deputerede i Generalkommissariatet, Etatsraad Meyer, og efter hans Død af hans Svigersøn, Kaptajn i Fodgarden, César René de Theillac, som 1706 solgte den til Kong Frederik IVs Broder, Prins Carl.

Denne udvidede Blaagaard betydelig, opførte Hovedbygningen, som fik Navn efter sit *blaa* Skifertag, og indlemmede Dele af Accisebodvænget hinsides Søen (altsaa mellem Farimagsvæjen og Søen) i Ejendommen. Paa dette Tidspunkt anlagdes de store prægtige Lindealléer, som endnu i Begyndelsen af det nittende Aarhundrede var Havens Pryd.

Ved Prins Carls Død arvedes Blaagaard af Søsteren, Prinsesse Sofie Hedevig, som ved Gavebrev af 9. Maj 1732 skænkede den til Overkammerherre, Geheimeraad Carl Adolf v. Plessen, som atter udvidede den betydelig, saaledes at Peblingsøen i Grunden blev en Indsø paa Ejendommen. 1765 lod Geheimeraad Plessens Arvinger Blaagaard sælge ved Auktion til Konsumptions skriver Knud Jacobsen Lyne, Rahbek's Grandonkel, som lejede Hovedbygningen ud til »højfornemme Folk«. —

Stedet skulde dog opleve en ny Glansperiode, da det kort efter kom i Grev Holcks Besiddelse, der sammen med sin kongelige Velynder, Christian VII, førte et larmende lystigt Liv herude sammen med »Actricer« og andre »Damer« af højst omtvistelig Dyd og »moraliske Qualiteter«.

Da Holck var falden i Unaade, solgte han 1777 Gaarden til Købmand Peter Tutein, som omgikkes med Planer om at anlægge en Silkebaandsfabrik her; men dette skete ikke, thi tre Aar senere afhændede han hele Ejendommen til Generalmagasinet og Fabrikant *Johan Paul Kalckberner*.

Blaagaard blev nu en Klædefabrik »det Kongelige danske Dugmanufactur«. Haven forfaldt, og Terrænet omkring nuværende Slotsgade blev stærkt bebygget med Fabrikhuse, hvoraf enkelte Længer eksisterer den Dag i Dag. Ved Resolution af 29. Marts 1786 blev Dugmanufakturet paa Blaagaard ophævet, og Ejendommen gik nu over til Finanskollegiet og »opførtes i Finanskassedirektionens Bøger som et Aktivum med 65,000 Rdr.« —

Bygningerne blev nu udlejede til forskellige Industridrivende og private, mens Jorderne og Haverne blev bortforpagtede. 8. November 1790 blev dog nogle af Bygningerne (deriblandt Hovedbygningen) og den tilstødende Del af Haven ned til Søen overladt til det nyoprettede Skolelærerseminarium, senere (1806) ogsaa 1,7 Hektar af Jorderne til Seminaristernes Undervisning i Agerbrug.

Et Forsøg, som 1800 gjordes paa at sælge Resten af Ejendommen (med Undtagelse af Accisevænget paa Byens Side, der var udlejet til Farverne Jacob og Lauritz Holmblad) mislykkedes, da der ved Auktionen ikke gjordes noget antageligt Bud. Alt forblev saaledes uforandret indtil 1807, da Seminariet under Bombardement-Belejringen maatte forlade Blaagaard for at søge Tilflugt i den Jonstrupske Gaard.

Det var »Den høye Commission for de danske Skolers bedre Indretning«, der ved Kgl. Resolution af 25. Juni 1790 havde faaet Fuldmagt til at indrette et Skolelærerseminarium her, en Opgave, som Kommissionen omfattede med saa levende Energi, at man allerede den 5. Januar 1791 kunde andrage om, at Elever maatte »antages til Oplærelse«, hvortil Kongen (Christian VII) gav Tilladelse ved »allerhøjest Resolution af 7. s. M.« —

Hertil føjedes tillige den Bestemmelse, at Prisen, der vel allerede iforvejen ikke kunde siges at være særlig overdreven, idet den var 50—60 Rdlr. aarlig for Kost og Vask, medens Undervisning, Ophold, Lys og

Brændsel, Seng og Sengklæder var gratis, *skulde sættes lavt*, og det manglende tilskydes af Kommissionens Fond, »for at ingen ved den høje Betaling skulde afskrækkes fra at besøge Anstalten«.

Ved Bekendtgørelse af 21. Jan. 1791 opfordredes unge Mennesker til at melde sig. Man ønskede helst disse Læreremner rekrutterede af *Bondestanden*, hvilket ses af følgende Vedtegning til en af Ansøgningerne om Optagelse paa Seminariet, fra en Snedkersvend i København:

»Var han ikke et Kjøbenhavns Barn, oplært i et Haandværk i Kjøbenhavn, og altsaa af det Slags Folk, som vi i Almindelighed ikke maa ønske os, saa vilde hans Ansøgning vistnok fortjene at komme i Betragtning. Men vi vide intet, som for ham skulde gøre en Undtagelse fra den af Kommissionen vedtagne Grundsætning helst at søge Landsbyfolk, især da der i Aar er nok af disse at vælge iblandt.« — —

Betalingen er nu nedsat til 40 Rdlr. aarlig, og den 14. Marts 1791 aabnes Undervisningen paa *Blaagaard* med 14 Elever under *Sevels* Overledelse og med *Clausen* og *Riber* som fastansatte Lærere.

Efter Vaisenhusets Brand (1795) dengang beliggende paa Nytorv, hvor nu Domhuset ligger, maatte Seminaristerne her en Tid lang dele Bolig med Vaisenhusbørnene, der husvilde maatte flyttes hertil, indtil de 1799 fjernedes igen; 1811 flyttede de ind i den nye Bolig paa Købmagergade, (21 Børn) — der hvor nu »Messen« ligger.

Ligeledes maatte Seminariet i 1801 efter Slaget den 2. April afgive Plads for 50 »indvortes Syge« fra Frederiks Hospital, som flyttedes hertil for at Hospitalet kunde sættes i Stand til at rumme flere af dem, der blev kvæstede i Slaget, men langt mere omvæltende virkede dog Begivenhederne i 1807, da Engelskmanden lagde sig for København.

I den store Skolekommissions Arkiv Nr. 1444 findes (senere offentlig meddelt af fhv. Skoledirektør, Hr. Etatsraad *Joakim Larsen*) det kuriøse Aktstykke fra Seminariets Førstelærer, der fungerede som Forstander, *J. Saxtorph*, den 25. Oktbr. 1807; det lyder:

Underdanigst Indberetning
om det, som er forefaldet ved
Blaagaards Seminarium
under nærværende Krigsuroeligheder.

Til

Den høje Commissiøn for de danske Skolers bedre Indretning.

Da Uroelighederne begyndte den 12. Aug. d. A., var den største Deel af Seminaristerne bortreiste i Ferien, og de, som vare tilstæde, 22 i Tallet, bleve efter mundlig Aftale med Hans Excellence Greve Schimmelmann og de øvrige tilstædeværende af Seminariets høje foresatte overladte til Hans Høyvelbaarndhed Hr. Overhofmarckall v. Hauchs Disposition, for af ham at bruges til Rødning paa saadanne Steder, hvor han især kunde ønske paa lidelige folk.

Fra den Tid af og indtil Fienden, efter at være gaaen i Land 16. Aug. d. A., ryffede frem mod Blaagaard og Byen, blev Seminaristerne holdte samlede paa Stiftelsen, for altid at være tilstæde, naar der skulde indløbe Ordre fra Overhofmarskallen. Denne Tid anvendtes deels til at rydde Sovesalene og saa mange andre Leiligheder, som kunde undværes, for efter forlangende af Directionen for det Kgl. Frederiks Hospital at giøre Plads for nogle af dets Syge, hvis Omstændighederne skulde giort det tienligt at flytte dem derud, deels at bringe noget af Seminariets Inventarium i Sikkerhed.

Da Fienden ryffede saa nær mod Byen, at Nørre-Port ifkun til ubestemte Tider kunde være aaben, kunde Seminaristerne ikke forblive længere paa Blaagaard, da det, hvis de havde blevet der, ikke altid havde været mueligt at saa dem indkaldte, naar deres Tjeneste behøvedes. De fik derfor anviist Plads i Regentskirken. Imidlertid søgte de, saa ofte Omstændighederne tillode det, ofte med megen fare, at bierge saa meget af Seminariets Sager til Byen, som mueligt.

Da Byen blev aldeles indesluttet, bleve de inddelte i Vagter, og hver blev anviist sin Post, nogle paa Rosenborg Slot, nogle paa Kongens Palais, nogle paa Prindsens Palais, nogle paa Staldmestergaarden, hvor de forbleve under Bombardementet. Ingen af dem kom til Skade.

Fra 17. Aug., da Oekonomien ophørte paa Blaagaard, til 27. Sept., altsaa i 6 Uger, fik hver af de 22 tilstædeværende Seminarister efter de her nærværende foresattes Foranstaltning udbetalt 24 Sk. daglig til deres Underholdning forskudsvis af Hoffkassen.

Egeledes have nogle Seminarister, som efterhaanden kom til efter 7. Sept., faaet af Seminariets Kasse 24 Skilling daglig, da jeg an saa Stiftelsen forpligtet til at sørge for deres Underhold til Juli Kvartals Udgang, for hvilket de forud havde betalt deres Kontingent. — — —

Saa snart der blev udgivet Pas til Keiser, raadte jeg alle de Seminarister, som kunde saa Ophold hos deres Familie og Bekjendte i Provindserne, at reise hjem indtil nærmere Ordre.

Derved blev til 1. Octbr. kun 16 tilbage, og jeg gjorde mig imidlertid al muelig, skiondt forgiæves Umage for at finde et Par Værelser i Byen, hvor vi kunde have givet Underviisning og samlet nogle Børn til deres practiske Øvelser. Disse maatte da vedblive at opholde sig i Byen, indtil de, efter at Capitulationen var udløben, og de engelske Tropper vare afmarcherede, igien kunde flyttes ud paa Blaagaard i den Bygning mod Dejen, hvor Etatsraad Lange havde boet om Sommeren, hvilken endnu var beboelig, og man der igien kunde sætte dem i Virksomhed.

I denne Mellemtid beholdte de deres 24 Sk. daglig imod, at de betalte deres sædvanlige Contingent for Octbr. Quartal.

Efter at bemeldte 16 Seminarister ere udflyttede paa Blaagaard, læse Lærerne skiftevis for dem, og foretage sig der, hver i sit Fag, saadanne Øvelser med dem, som fornemmeligt fordre særskilt Arbejde med hver Seminarist for sig, saasom Dansk Stiil, Cathichisations Øvelser, Skriveøvelser, Claveerspil osv.,

og vi haabe i næste Uge at kunne faa nogle Børn sammen til deres practiske Øvelser, hvorved der i det mindste vindes mere Tid til dette Slags Øvelser for de nu fraværende Seminarister, naar de komme tilbage, foruden det at de nærværende holdes i Virksomhed.

Men da Økonomi Huus er saa forffudt i Skorstenene, at der ikke kan holdes Huusholdning, og Nørrebroes-Beboere ere saa ødelagte, at de ikke ere at formaa til at anskaffe sig det nødvendige for at holde Middagsspisen for fremmede, har jeg maattet tilstaa enhver af disse Seminarister 2 Mk. daglig til at anskaffe sig Føde for i Byen, indtil der igjen kan begyndes Økonomi ved Stiftelsen.

Kostede 1807 København baade Frue Kirketaarn og mangfoldige andre dyrebare Værdier, saa kostede det os dog, som man vil se heraf, ingen Seminarister! Naa, de var jo ogsaa dengang en sjældnere Vare end nu.

I de mange Krigsjaar indtil 1815 anvendtes nu Hovedbygningen med tilliggende Grunde som Lazareth, medens Jorderne var udlejede paa forskellige Hænder. Endelig blev der ved Kgl. Resolution af 4. Dec. 1816 gjort Alvor af Blaagaards Salg. Salgsprisen var ca. 100,000 Rdr. Sedler. Under de daarlige Tider for Ejendomssalg mente Staten at have gjort en god Forretning, især da Bygningerne var forfaldne og Jorderne maa-delige, og — hvis den havde faaet Pengene, havde den utvivlsomt haft Ret!

Men i Stedet for at betale, udparcellerede Køberne Jorderne og solgte Parcellerne til egen Fordel, mens de samtidig stadig androg om Dilation og kun indbetalte ubetydelige Afdrag.

Omkring 1825—28 lykkedes det Staten at faa afsluttet endeligt Salg, efter at den med store Ofre havde geninddraget Ejendommen under sin Forvaltning.

I 1850erne begyndte det nuværende Blaagaardskvartér at rejse sig, og det blev paa den gamle historiske Blaagaardske Grund, at det egentlige (nuværende) Blaagaards Seminarium skulde finde Pladsen for sin Virksomhed gennem over 40 Aar (1863—1904).

Jeppe Tang Andersen Tang var en vestjydsk Bondesøn. Han var født den 8. Decbr. 1828 i Staby ved Ringkjøbing, hvor hans Fader, Anders Østergaard, ejede en Gaard. Farfaderen og Faderen havde været velhavende Bønder, men i Jeppe Tangs første Barndomsaar blev hans Fader nødt til at gaa fra sin Gaard af Armod, og Sønnen maatte da som andre Smaakaarsfolks Børn ud at tjene.

Syv Aar gammel begyndte han at vogte Gæs for senere efterhaanden at blive forfremmet til Faarehyrde; som Vogterdreng maatte han tilbringe den meste Tid af Dagen paa Marken, og han kom kun lidt i Skole, hvad Faderen efter fattig Evne bødede paa ved i de lange Vinteraftener at fortælle ham Historie og læse med ham samt bibringe ham et ringe Kendskab til Skrivning og indvi ham i Regnekunstens Hemmeligheder. Hans lette Nemme gjorde, at han hurtigt fattede og grundigt bevarede,

hvad han paa denne Maade tilegnede sig, og vi træffer ham da, saa fantastisk det end efter vore Dags Forhold lyder, allerede som tolvaars Dreng paa den Arbejdsmark, som han indtil sin høje Alderdom var med til at opdyrke — i Skolen, foreløbig som Bihjælper hos Landsbylæreren i sin Fødeby.

Efter sin Konfirmation kom han i Engvandslære, og han vedblev at arbejde som Engvandingsmester indtil sit tyvende Aar, — dog kun om Sommeren, thi om Vinteren var han Lærer, Omgangsskolelærer. I Torsted Sogn, der er henved én Kvadratmil stort, laa Skolen midt i Sognet, men dets ca. 300 Indbyggere boede spredt over hele det udstrakte Terræn. Smaaabørnene kunde derfor ikke gaa de lange Veje til Hovedskolen, hvorfor der var indrettet Hjælpe-skoler i Yderkanterne.

Saadanne 3 Biskoler passede Tang i disse Aar, men Skolegerningen optog ikke al hans Tid, hvorfor han saa Lejlighed til at ophjælpe sine nye Indtægter med en efter Forholdene ret indbringende Faarehandel. Han var saaledes en Gang Ejer af hele fire Snese Faar.

Paa de lange Vandringer fra Biskole til Biskole, naar han gik med hele Skolemateriellet (Protokol, Tamp osv.) i et Slags Tornyster paa Ryggen, spekulerede han meget over, hvorledes han skulde komme til at arbejde under fastere og bedre Forhold i sin Skolegerning end dem, der nu bødes ham.

Omsider kom han under Forstander Ludv. Chr. Müller ind paa *Ranum* Seminarium. Her sluttede han sig varmt til, næst Forstanderen, hvem han elskede og beundrede baade som Lærer og som Menneske, den betydeligste af Kammeraterne, den senere saa bekendte Folketingsmand Christen Berg.

Paa Seminariet blev Tang en af L. Chr. Müllers kæreste Elever. Han var ikke nogen »primus inter pares« — saadan som C. Berg, der allerede dengang røbede en udpræget Førernatur, — men han var flittig og trofast i sit Arbejde mod Examen.

Dog kunde han faa Tid til at overtage Hvervet som Huslærer paa Bjørnsholm for Forpagter Nyholms og en Tid lang ogsaa for Forpagter Wulffs Sønner. Paa Hesteryg naaede han fra Bjørnsholm til Ranum, og han forsømte aldrig L. C. Müllers Timer. Og det var dygtige Kammerater paa hans Hold, for hvem Tang ikke vilde staa tilbage. Af de 16 fik de

Jeppe T. A. Tang

5 Karakteren »U d m æ r k e t d u e l i g«. Tang bestod med 1. Karakter (»Meget duelig«), og havde han ikke paadraget sig et »tg« i Sang, havde ogsaa hans Udmærkelse været sikker nok.

Den mundtlige Examen fandt Sted i 1850, nøjagtig i de samme Dage, da Slaget ved Isted stod. Krigsbegivenhederne øvede stærk Indflydelse paa Ranum-Eleverne. Et Par af dem var med i Krigen; paa Tang havde Begivenhederne den Virkning, at han efter endt Examen opsagde sin Plads paa Bjørnsholm og drog til Kjøbenhavn for at melde sig som frivillig. Han blev stukket ind i Ingeniørkorpset, men da Freden kort efter blev sluttet, kom han ikke til at deltage i Kampene.

Nu var han altsaa i Hovedstaden, som han aldrig siden forlod som fast Domicil.

Dog tænkte han en Stund paa at finde sig en Virksomhed i den Egn af Landet, som han nys havde forladt, ja, han tænkte paa intet mindre end at oprette en Folkehøjskole paa Bjørnsholm ($\frac{7}{8}$ det gamle Vitskøl Kloster, af Munkene døbt *Vitæ schola*, Livsskolen). Hovedgaarden her var forpagtet af ovennævnte *Nyholm*, og der var 18 Aar tilbage af hans Forpagtningstid. Tang indlod sig i Underhandlinger med *Nyholm* om at overtage Forpagtningen i den resterende Tid mod en Godtgørelse af 8000 Rdlr., og for at sikre sig, at ikke Staten skulde gøre Indvendinger, henvendte Tang sig til Indenrigsminister *Bang*, der tilsagde ham ubetinget Støtte.

Og nu gjaldt det at skaffe Penge, thi Tang stod jo nærmest kun med et Par tomme Lommer og et Par bare Næver. Han havde bestemt, at han ikke vilde begynde, med mindre han havde 12000 Rdlr.

Støttet af *Grundtvig* henvendte Tang sig til Enkedronning *Caroline Amalie*, som tilsagde ham 2000 Rdlr. Fru *Grundtvig* stillede 1000 Rdlr. til hans fri Raadighed og saaledes videre, men da Kontraktens yderste Frist (Februar 1853) nærmede sig, havde han kun faaet samlet 8100 Rdlr. og der blev saaledes intet af den hele Plan.

Den første Tid i København søgte han at underbygge sine Kundskaber og udvide sin Horizont ved at høre *N. M. Petersens* Forelæsninger paa Universitetet over dansk Sprog og Litteraturhistorie, *Fr. Langes* over pædagogiske Emner, samt *Martensens* dogmatiske og *Engelstofts* kirkehistoriske Forelæsninger. Og efterhaanden lykkedes det ham at komme i nærmere personlig Kontakt med flere af Aandens Stormænd, som f. Ex. *Rasmus Nielsen*, *Grundtvig* o. fl.

Sit Underhold maatte han skaffe sig ved Undervisning, og i 1851 blev han knyttet til det offentlige Skolevæsen i København, en Virksomhed, som han beholdt indtil 1856.

Grundtvigs Venner havde paa hans Fødselsdag 1853 skænket ham en Sum af 14000 Kr. (der ved fortsat Indsamling voksede til 31000 Kr.) til Oprettelsen af en dansk, folkelig Højskole. I Sommeren 1855 købte *Grundtvig* med Tang som Mellemand, hvem han havde givet den mest udstrakte Fuldmagt til at handle paa hans Vegne, Gaarden *Marielyst*, en halv Mil

fra København, for der at indrette en saadan Skole. Beliggenheden var saa heldig som muligt.

Skolen laa Hovedstaden saa nær, at Grundtvig, daglig kunde komme derud, ligesom ogsaa de Elever, der havde Lyst dertil, stadig kunde komme ind og høre hans Prædikener i Vartov Kirke.

I 1856 aabnedes da denne Skole med Cand. theol. *C. J. Brandt* som Forstander, og *Tang* og *Morten Eskesen* som Lærere, idet Grundtvig i Valget af sine Lærerkrafter havde udvist en ret skarp Kritik, bl. a. derved, at han forkastede sin Søn Johan Grundtvig, hvem Brandt havde bragt i Forslag, med den Bemærkning: »det er alt store Ting, at vi kunne bruge een Latiner.«

Men Grundtvigs Højskole paa Marielyst vilde i det lange Løb ikke ret trives. Efter 3 Aars Virksomhed traadte Brandt og Tang tilbage (1859), Eskesen havde allerede Aaret forud forladt Skolen for at danne en Friskole i Rudme (58—64), og Cand. theol. *Carl Grave* overtog nu Skolen med Cand. theol. *J. Berthelsen* og *H. Rosendal* som Lærere. Blandt jævnlige Gæster paa Marielyst i Tangs Tid kan nævnes Enkedronning *Caroline Amalie*, Biskop *Monrad*, Biskop *Kierkegaard*, *Birkedal* o. m. fl. For et saadant Auditorium holdt Tang saa Foredrag for sine Elever over Griftenfeldt, eller hvad nu Dagens Spiseseddel lød paa.

Den 15. Juni 1859 begyndte Tang nu den Virksomhed, der har gjort ham til det danske Privatseminariums Pionér, først under meget smaa og beskedne Vilkaar. Han begyndte med to Elever i et lejet Lokale i Blaa-gaardsgade 14 paa anden Sal »en fri folkelig Lærestanstalt for vordende Lærere«. Til en Begyndelse saa det smaat nok ud, men 3 Maaneder efter kom der to Elever til og saa fremdeles, indtil Aarsdagen efter Anstaltens Aabning, da den talte 18 Elever.

Og da Elevernes Antal yderligere voxede, blev Lokalerne i Nr. 14 snart for smaa, og Tang sikrede sig nu et rummeligt eenetages Hus i samme Gade Nr. 17, og her havde han den Glæde at modtage Besøg af sin gamle Velgørerinde *Caroline Amalie*.

I 1862 var Elevantallet steget til 86, og nu maatte der atter tænkes paa nye Udvidelser.

Det blev som sagt det første Kongerigske Seminariums gamle historiske Grund — et stort ubebygget Areal, — som Tang købte for en efter en moderne Vurdering saare billig Pris.

Og i 1863, den 16. Aug. indviedes da den store 4 Etages Seminariebygning med sine 5 store Læsesale og 60 Logiværelser for Elever foruden private Lejligheder til Forstanderen, enkelte Lærere og andre.

Mens Tang byggede paa dette Skolehus, kom han engang i Pengeød og henvendte sig da til Minister *Monrad* for at faa et Laan af Sørø Akademis Midler. Han udviklede hele sin Bygge- og Arbejdsplan for Ministeren,

men da Monrad hørte, at Tang egentlig ingen Penge ejede, udbød han: »De er min Sandten den største Fantast, som jeg nogensinde har truffet«. Og dermed var Audiensen forbi.

Senere sendte Monrad dog uopfordret Bud til Tang, at nu var der 10,000 Kr. til hans Disposition. Fra dette Tidspunkt døbttes Seminariet »*Blaagaards Seminarium*«, mens det tidligere havde haft forskellige Navne som f. Ex. Tangs Institut, Fri-Seminariet, Seminariet paa Nørrebro o. lign.

Paa et Skolemøde i Ringsted 1860 udtalte Tang: »Navnet Fri-Seminarium bærer Anstalten, fordi den ikke er bunden af Staten, men har sin Frihed til selv ved Komitéen, Lærerne og Eleverne at give sig saadanne egne Love, som den efter Tid og Lejlighed finder bedst tjenlige«.

Den Komité, som her omtales, havde Tang søgt dannet for at have en moralsk Støtte, og den bestod af fhv. Adjunkt *A. Fleischer*, Etatsraad, Dr. *C. Floor* og Professor v. Kbhvn.s Universitet *G. Stephens*. Da *Fleischer* gik bort, indtraadte Professor ved Universitetet *Fr. Hammerich* i hans Sted.

Rigsdagsforhandlingerne om Finansloven 1862 og følgende Aar drog Seminarierespørgsmaalet ind i Debatten. Fra flere Sider fremkom der Udtalelser, der gik i Retning af at indskrænke Statens Bidrag til Statsseminarierne, ja, der hævdede sig endog Røster, som tilraadede helt at nedlægge disse og lade alle vordende Skolelærere, saavel Elever fra de Kgl. Seminarier som de privat forberedte, indstille sig til Prøve for en fælles Examenskommission.

Under Forhandlingerne herom blev det ogsaa pointeret, at Tangs Seminarium havde vist, at Udviklingen gik i Retning af Privatforberedelse.

Mens disse Tanker fandt en Del saare kraftige Fortalere, kom dog ogsaa en moderat Opfattelse til Orde, navnlig gennem Folketingsmanden for Københavns 4. Kreds, Professor *Steen*, der formede sin Modstand mod Tanken om Nedlæggelsen af Statsseminarierne og Oprettelsen af Examenskommissionen til et heftigt Angreb paa »*Blaagaards Seminarium*« og Tangs Virksomhed i sin Helhed.

Steen havde under Aktionen anvendt nogle mindre forsigtige Ord om Lærerne og hele Lærerkorpset, der nu bed fra sig i en energisk Protest mod Professorens nærgaaende Ytringer. Underskriverne paa denne Protest var alle de dengang ved Seminariet fungerende Kræfter: Cand. theol. (senere Højskoleforstander) *Baagøe*, Organist (senere Professor) *G. Mathison-Hansen*, Professor *F. Helsted*, Dr. phil. *E. Jessen*, Dr. med. (senere Professor ved Landbohøjskolen) *H. Krabbe*, Cand. polyt. (senere Professor ved Landbohøjskolen) *L. Lorentz*, Cand. theol. (senere Valgmenighedspræst) *N. Lindberg*, Dr. phil. & theol. *Skat Rørdam* (senere Biskop over Sjællands Stift), Cand. mag. *C. E. Secher*, Professor *G. Stephens*, Kgl. Kapelmusikus *Schjørring* og Cand. theol. (senere Højskoleforstander) *E. Trier*.

Tang udsendte en lille Pjece (1865), med Optryk af de Udtalelser, der var faldne i Rigsdagen til Gunst for Seminarierne, og hermed var en meget heftig Avis- og Brochure-Polemik aabnet, men Tang stod sikker og rolig i denne Kamp, ikke blot kraftigt støttet af mangfoldige Udtryk for Anerkendelse og Sympati fra Rigsdagsmænds Side, men ogsaa med sin fortrinlige Lærerkreds og sine 217 Elever i Ryggen.

Striden blev efterhaanden mindre og mindre heftig og ildesindet, men som et Resultat af denne Kamp saavel i som udenfor Rigsdagen fremgik Loven af 25. Juli 1867 om Oprettelsen af en almindelig Eksamenkommission, ligesom ogsaa nogle Aar senere et af Statens Seminarier (Lyngby) nedlagdes, saa Tang og hans Kampfæller gik ud af Striden med blanke Skjolde og fuld Musik.

Allerede i 1860 havde Tang med sin Evne til skarpt og klart og fyndigt at markere sine Standpunkter og Meninger offentlig fremsat i en lille Programtale, hvordan han igrunder selv saa paa den Gerning, han havde taget op:

»Da Staten anordnede, at Skolelærereksamen kunde tages med samme fuldstændige Gyldighed *uden for* de statsbundne Seminarier som *ved* dem, var derved ikke alene Konkurrencen aabnet, men der var ogsaa aabnet en vid Mark for saadanne Industririddere, der kun lidt bryde sig om, at de fylde Landet med bedaarede og bedærvede Skolelærere, naar de kun derved kunne fylde deres Lommer med Penge. For altsaa at befri unge Mennesker, som virkelig føle Kald og Lyst til at blive Lærere, for saadanne Maskinskoolelærermageres Examenspolitur, derfor er »Nørrebro Friseminarium« fornemmelig blevet til, for at være en omhyggelig Lærestanstalt, især for vordende Skolelærere. Anstalten har to eetaarige Klasser. — — — —

I Forbindelse med disse to Klasser for Seminaristerne staaer en sideordnet Afdeling eller Folkeskole for andre unge Mennesker, der ønske en almindelig og folkelig Dannelse uden Hensyn til nogen bestemt Livsstilling. Kommer der nu nogen blandt de nye Elever, som mangler passende Forkundskaber til at optages i en af Seminarierets to Klasser, kan han blive optaget i Folkeskolen, og saa snart han selv mener at kunne følge Undervisningen for Seminaristerne, kan han strax komme til det. Saaledes faar enhver Lov og god Lejlighed til at prøve sig selv for at bestemme, hvilken Klasse han er bedst tjent med at være i og tror at kunne høste mest Udbytte af.

Der bruges omtrent de samme Bøger som ved Statens Seminarier, i det mindste ere de altid lige saa tykke og tunge og lige saa indholdsrige. Undervisningen, der foruden af mig gives af 8 duelige Lærere (1860 underviste: Ex. polyt. *L. Bie*, Stud. polyt. *N. Bruhn*, Stud. med. *Ditlevsen*, Cand. theol. *Gjerløff*, Musiklærer *J. Glæser*, Cand. mag. *E. Jessen*, Dr. phil. *E. M. Linman* og Pastor *Olesen*), meddeles i samme fuldstændige og anordningsmæssige Omfang, som der fordres efter Lovene for Seminaristerne for at bestaa Skolelærereksamen med bedste Karakter.

Dog kan Fri-Seminariet ikke være ansvarlig for sine Elevers officielle Examenskarakter, thi dels raades der ikke over Eleverne saaledes, at Komitéen og Lærerne kunne bestemme, naar vedkommende kan og maa underkaste sig sin Embedsexamen, dels kunne Evnerne mangle, dels Pengene til fortsat Uddannelse, dels er Examen Lykketraf.

Opgaven for Anstalten er i al Korthed denne: dels at give unge Mennesker, som ville uddanne sig til Skolelærere, Lejlighed til, paa en jævn og folkelig, grundig og samvittighedsfuld Maade, at forskaffe sig den Dannelse og de Kundskaber og Færdigheder, som gøre dem til duelige og dannede Lærere, og som fordres til at bestaa den anordnede Skolelærerexamen; og dels at give andre unge Mennesker ønskelig Lejlighed til at erhverve sig en saadan almindelig og folkelig Dannelse, som de kunne have Nytte og Glæde af i en hvilken som helst Livsstilling.«

Her har Tang givet sin Mission et klart og fyldigt Udtryk gennem en Opfattelse, han ikke væsentlig har ændret, men dog har forstaaet at føje og læmpe efter »Tid og Lejlighed«. — Hvad han i det ovenfor citerede kalder »Folkeskolen« er den, der senere under andre Former udviklede sig til at blive »Folkehøjskolen paa Blaagaard«. —

Siden Loven af 15. Febr. 1857 havde fastsat, at Privatister ikke mere behøvede at indstille sig ved de kgl. Skolelærerseminarier, men kunde underkaste sig den »Ny Skolelærerexamen«, var denne bleven holdt afvekslende i Kbhvn., Odense, Aarhus og Aalborg. For Seminaristerne paa Blaagaard var det forbundet med stort Besvær og ikke ringe Udgift at skulle rejse til en fremmed By og opholde sig der henved 3 Uger, eller saa længe Examen (skriftlig og mundtlig) varede. Paa dette uheldige Forhold fik Tang ved Monrads Bistand bødet, idet han opnaaede, at Examen for Blaagaards Elevers Vedkommende blev afholdt paa selve Anstalten. Under denne Form afholdtes Examen første Gang paa Blaagaard 22—27. Juni 1863, og saaledes vedblev det uforandret, til Examen 1869 afholdtes for alle Seminariernes Vedkommende af den ved Lov af 1867 oprettede »Examenskommission«.

Spørger man nu om, hvorledes Examensresultatet var i de første 10 Aar af Seminariets Levetid, saa naa det først erindres, hvad Tang i 1860 udtalte paa Skolemødet i Ringsted, at det jo ikke stod i Seminariets Magt at afholde en Elev, der kunde ønske at prøve Lykken, fra at gaa til Examensbordet, og at det derfor ikke kunde være ansvarligt for Elevernes »officielle Examenskaraktér«.

Resultaterne var ikke saa gode, som man fandt dem paa de kgl. Seminarier, men i det hele taget — naar alle Forhold tages i Betragtning — var Udfaldet dog ganske godt. Gennemgaaende fik af de bestaaende — $\frac{1}{3}$ »Meget duelig«, lidt flere »duelig«, noget færre »ej uduelig«; men — det bør tilføjes — ikke faa rejceredes. Var Examenskarakterne end ikke høje, skal det dog siges, at der i disse Aar udgik en Skare dygtige og aandeligt modnede Lærere fra Blaagaard.

Ved Siden af Seminariet havde Tang oprettet en Afdeling for Folk,

der vilde læse til Studentereksamen, samt en almindelig Middelskole. Disse Afdelinger lededes væsentlig af Dr. S. Rørdam (senere Sjællands Biskop, død 1909). En stor Del af Undervisningen gaves de studerende sammen med dem, der forberedte sig til Skolelærerexamen, nemlig i Naturfagene og Religion. Ogsaa en særlig Foredragsafdeling (i en større Sal, der kunde rumme samtlige 130 Elever (1863) oprettedes, og Foredrag af almen-dannende Natur holdtes i stort Omfang for Elever af begge Linjer.

Efter 1869 har der ikke fundet større Begivenheder Sted i Tangs Seminarievirksomhed. Udviklingen er gaaet i Bølgegang. Ikke hvert Aar har Elevantallet været lige stort, og til en saadan Højde som i 1865 har det aldrig siden naaet. Til Tider har Tallet endog været saare ringe, men det har ikke berørt Tang synligt. Rolig og støt har han arbejdet videre, og i de følgende Aar er Seminariets Baad ved at glide fra en Bølgedal op paa en Bølgekam.

Særlig da »Kjøbenhavns Seminarium af 1861« i 1896 absorberedes af Blaagaard, var Elevantallet atter i god Stigning.

Den ny Seminarielov af 30. Marts 1894 medførte her, som overalt, en Del Forandringer, idet Tang som en loyal Mand bøjede sig for alle dens Fordringer. Man havde f. Ex. tidligere ikke haft nogen egen Gymnastiksal, men havde maattet leje og laane sig frem.

For nu ogsaa paa dette Punkt at skabe de bedst mulige Betingelser for sine Elever lod Tang opføre paa den bageste Del af Seminariets Grund en Gymnastiksal udstyret med moderne Apparater og Rekvisitter, — Brusebade, Omklædningsrum m. m., — en Udvidelse, der kostede ham 18,000 Kr. Samtidig lod han paa Seminariets Forgrund opføre en fire-etages Bygning, der er værdsat til 100,000 Kr. Samtlige »Blaagaards Seminariums« Bygninger har en Værdi af 250,000 Kr. — i Henhold til Loven 1894 fik Seminariet Statsanerkendelse.

Det er ikke faa betydelige Skikkelser indenfor dansk Skoleverden og andre Kulturcirkler (Universitet, Presse m. m.), der i de 40 Tangske Regeringsaar er udgaaet fra Blaagaard, og det ingenlunde altid Folk, der endte deres Dage paa en hulslidt Kathederskammel. Hvem tænker sig f. Ex., at en saa celeger københavnsk Forgrundsfigur som *Henrik Cawling* (oprindelig H. Olsen) — selveste »Politikens« smarte Chefredaktør — var en gammel Blaagaardseminarist og ovenikøbet med en respekta-bel Examensattest!

Dette var i store Træk *Jeppe Tang og hans Seminarium*, men ogsaa udenfor dette har han udfoldet en ikke ubetydelig Virksomhed. Paa »Sjællands Stifts Skolemøder« var Tang i mange Aar en ivrig og stadig Taler. I 1854 mødte han første Gang med et Foredrag »Om en videregaaende Undervisning for en Del af Almuens Børn og en Forbedring af Lærernes Kaar« o. s. v.

I 1855 møder han med ikke mindre end tre Foredrag, hvoriblandt:

Skolelærerne fritages for at forrette Kirketjeneste. 1857 taler han blandt andet om Skoletvangens Ophør. Medens disse Foredrag fremkaldte en Del Modstand fra forskellige Sider, synes han i 1860 og 61 at have fundet god Jordbund for sine Tanker, især da han i de to nævnte Aar talte om sit ny Seminarium.

Paa disse Møder var det ogsaa, at han først tog Ordet for en fælles Lærereksamenskommission.

1870 fremsatte han et »Forslag til Omdannelse af Almueskolen paa Landet«. Det var et saare interessant, om end ikke paa alle Punkter realiserbart Forslag, uagtet han selv siger om det, at han i næsten 3 Aar ved Dag og Nat har arbejdet paa det »med Forelskelsens Sværmeri«.

1871 indledede han for sidste Gang en Diskussion over Emnet: »Om Folkeskolelærernes Valg af en Fri-Overfolkeskoledirektør«. Som man vil se, er det stadig Opgaver af en reformatorisk Karakter, han drager frem, om de end ikke altid er saa lette at løse i det daglige *praktiske* Skoleliv.

Et Aar (1865) valgtes Tang til Mødets Forhandlingsleder, og nogle Aar (1870—72) sad han i Mødernes Bestyrelse. 1870 holdtes Stiftsskolemødet paa Blaagaard.

Først i Tredserne oprettes »*Blaagaards Samfund*« — et Broderskab af Blaagaardianere, der følte sig knyttede sammen ved fælles Interesser, og som skabte en Ungdomsforening, hvori alle kunde mødes for at drøfte allehaande Emner, høre Foredrag eller Oplæsninger af fremragende Mænd eller kendte Skuespillere. Baade afdøde *Chr. Zangenberg*, afd. *Sophus Neumann*, Landsoldatens uforglemmelige Fremstiller *Viggo Lindstrøm*, *Sophus Schandorph*, Dr. *Winkel-Horn* og mange andre udmærkede Navne erindres med Taknemmelighed i denne Forening.

Ogsaa en Skemteavis »*Blaagaardiaden*« udkom i hine frugtbare Aar paa Seminariet.

Aarene 1868 og 69 drøftedes Stiftelsen af en almindelig dansk Lærerforening paa Skolemødet (»Sjællands Stifts Skolen.«). 69 konstituerede Lærerforeningen sig under Navn af »Almindelig dansk Folkeskolesamfund« med Tang som Formand i Bestyrelsen. Foreningens Formaal var »saa vidt muligt at samle Folkeskolens Lærere og Venner til en stærk Enhed, som ved alle lovlige Midler vil søge at fremme Folkeskolens Tarv«. Blandt andet mente den at naa dette Maal ved at afholde Møder og udgive et Tidsskrift.

I Aaret 1869 begyndte Foreningen at udgive »Skolevirke« som et Tillæg til »Nordisk Skoletidende«, men fra Oktober s. A. besluttede den at udgive sit eget Tidsskrift »For Folkeoplysning« (1870—72). Foreningen fik kun ringe Udbredelse og ikke særlig Betydning, hvorfor den sygnede hen og ophørte 1872.

At der var slaet paa de rette Streng, men ikke slaet helt *rigtigt* paa dem, ses deraf, at da »Danmarks Lærerforening« 1874 blev oprettet, lykkedes det den ret hurtigt at samle Flertallet af danske Folkeskolelærere om sit Banner. Den tæller nu ca. 6000 Medlemmer..

Fra 1867 indrettede Tang en fuldstændig Højskoleafdeling, der havde sit Hjem paa Blaagaard indtil 1872, da den overflyttedes til Emdrupborg, en halv Mil fra København, saa at han blev Nabo til Grundtvigs Højskole paa Marielyst.

Ved denne sin Højskoles Aabningshøjtidelighed (1868) udtalte Tang:

»Højere end det jordiske Fædreland staar det himmelske; men den, som vil gøre sig Haab om Borgerret i dette, maa først have vist sig som en god Borger i Livet. Derfor plejer vi paa Højskolen ogsaa Kærligheden til det jordiske, som vi først maa lære at kende, inden vi kunne elske det. Midlerne hertil er Modersmaalet og Kundskab om os selv og vort Folk samt om vore Samfundsforhold, vor Forfatning og hele folkelige Indretning.« —

I et moderne nøgternt Øre lyder saadanne Ord jo lidt markskrigerske og ikke saa lidt naive, men de har sikkert virket formaalstjenlige paa den Kreds, for hvilken de var talt og beregnet.

Ved dette Aabningsmøde talte foruden Tang ogsaa Etatsraad *Floor*, Dr. *Skat Rørdam*, daværende komm. Skoledirektør *Holbech* m. fl. Og naar det tilføjes, at ogsaa Folk som Digteren *Carl Ploug* (»Fædrelandets« Redaktør), Pastor *R. Frimodt* o. fl. var til Stede, vil det skønnes, at Tang ejede en sjelden Evne til at interessere betydelige og indflydelsesrige Mænd for sin Gerning.

Det politiske Liv interesserede Tang sig levende for.

Han stillede sig 25. April 1876 i Storehedinge-Kredsen mod Kammerherre *Scavenius*, men opnaaede kun 857 Stemmer mod Kammerherrens 1168 St. Aaret efter stillede han sig i Svendborgkredsen, der var bleven ledig ved *J. A. Hansens* Død. Han blev valgt 26. Juni 1877 med 1193 Stemmer mod Branddirektør *N. A. Cramer*, der opnaaede 420 St.

Den 3. Januar 1879 genvalgtes han med 1051 St. Denne Gang havde han til Modkandidat Overretssagfører *Hein*, der fik 760 St. 1881 stillede han sig saavel 24. Maj som 26. Juni og valgtes begge Gange med henholdsvis 1269 St. og 1378 St. mod Grev *Brockenhuus-Schack's* 1107 St. og 1168 St. Den 25. Juni 1884 valgtes han ved Kaaring; men 1887 d. 28. Januar havde han igen Greven til Modkandidat. Stemmetallene var 1673 og 1192. Den 21. Januar 1890 stillede Tang sig sidste Gang som den ren-livede Venstremand, han var. Han blev valgt med 1450 Stemmer, mens Grev *Brockenhuus-Schack* naaede 1367.

Ved Udløbet af denne Valgperiode indstillede Tang al Deltagelse i det offentlige Liv. I Rigsdagen havde han talt sejge og djærve Ord for den offentlige Sædeligheds Fremme og for uægtefødte Børns sociale Betyggelse. —

Men paa et andet Omraade har Tang dog indlagt sig langt større Fortjeneste end som Politiker, nemlig som Skolebogsforfatter. Allerede tidlig havde hans Velyndere (vel nok særlig *Grundtvig*) opfordret ham til Forsøg i denne Retning. Det er særlig den Ludv. Chr. Müllerske Bibel-

historie, der i forskellige større og mindre Udgaver ved Tangs Bearbejdelse (eller »i Udtog«) har naaet en ganske usædvanlig Udbredelse. Den *mindste* Udgave foreligger saaledes i 7 forskellige Størrelser, af hvilke den ene har opnaaet 42 Oplag. En lille Kathekismus-Udgave endog 54 Oplag. Endvidere »Bibelsk Sangbog«, »Et lille Sangværk«, »Kristelige Læsestykker«, »Fædrelandets Historie i Smaaaføtællinger«, »Fædrelandets Historie for Borger- og Almueskoler«, »Fædrelandets Sagnhistorie,« o. s. v. o. s. v. Ogsaa en »Ledetraad i Modersmaalets Sproglære og Retskrivning« udgav han, foranlediget ved de altfor hyppigt skiftende Retskrivningslove, der dengang plagede vort hjemlige Undervisningsvæsen i alle Afskygninger. I 1871 udsendte han en »Dansk Opdragelses- og Undervisningslære«.

Naar hertil føjes, at Tangs Bibelhistorie er oversat paa Islandsk, samt at den ogsaa en Tid lang anvendtes i norske Skoler, vil det skønnes, at den Tangske Skolebogslitteratur, selv om den nu er helt forældet, dog i sin Tid har været en udbredt Faktor indenfor de Grene af vort Skoleliv, for hvilke den var beregnet.

I 1858 giftede Tang sig og har — trods mange mørke og tunge Dage — levet et harmonisk og lykkeligt Privatliv, der ved Boligfællesskabet naturligt har været paa det nøjeste knyttet til de Hundreder af Dimittender, de paa Seminariet boende Lærere og de mange Højskoleelevers stadig skiftende Aargange. Den Børneflok, som Tang selv havde at elske og opdrage, har dog aldrig formaaet at formindske den varmhjertede Interesse og Omhu, hvormed han omfattede enhver af sine Elever.

Det er derfor heller ikke saa paafaldende, at en meget stor Kreds af disse — ældre og yngre — sammen med en Skare af Venner og af alle dem, der paa forskellig Maade havde haft Berøring med Tang og hans Undervisningsanstalter, den 30. Oktbr. 1893 samledes om Jeppe Tang for — i Anledning af hans 50aarige Lærerjubilæum (paa hvilket han modtog Ridderkorset) — at bringe ham den mest hædrende Hyldest.

I 1904 døde Jeppe Tang i fuld Lærervirksomhed, og Seminariet flyttedes da fra den store Selvejergaard, Blaagaardsgade 15, der stadig er i den Tangske Families Eje, til Ravnsborggade 11.

Da Seminariet omkring disse Aar var gaaet stærkt tilbage, kunde det ikke betale sig at benytte den store Kaserne som Skolelokaler. Dertil kunde man langt billigere anvende en Skole, der kun havde Brug for sine Lokaler om Formiddagen, saa at man kunde lægge Seminarieundervisningen om Eftermiddagen, med halv Husleje. Ejendommen i Blaagaardsgade er nu almindelig Beboelsessted med mange Lejligheder.

For at skaffe nyt Blod til den nu noget hensygnende Anstalt allierede

Cand. phil. Niels Tang (vistnok ældste Søn af Jeppe Tang) sig med det lille — ogsaa ret svagelige — Vesterbros Seminarium, der lededes af Mag. scient. Niels Sødring. Disse to Mænd drev nu de to forenede Smaaseminarier under Fællestitlen, Blaagaards Seminarium indtil Sødrings Død 1911, da Cand. phil. Niels Tang overtog Eneledelsen.

Ogsaa Landinspektør *C. Andersen*, der i nogle Aar, mens endnu gamle Tang levede, havde haft væsentlig Indflydelse paa Seminariets Ledelse og Drift, trak sig ved 1904 (gamle Tangs Død) tilbage fra alt Samkvem med Seminariet.

Forstander Niels Tang, der tillige driver Emdrupborg Højskole, underviser selv paa Seminariet Eleverne i Dansk og Litteratur, men om hans Fortjenester paa Kathederet saavel som hans hele Omgangsform overfor Eleverne bevarer ingen af disse noget smukt eller anbefalende Minde.

Derimod erindres med Glæde Dr. phil. *Axel Dams* fine og aandfulde Timer i Pædagogik, Musæumsinspektør, Magister Levinsens interessante Naturhistorieundervisning († 1914), Cand. mag. Skoleinspektør Sørensen Fysiktimer og Skoleinspektør R. Thyges solide og fængslende Geografiundervisning. Denne sidste er senere (1907) død. Disse har efterhaanden forladt Seminariet. Om de øvrige Undervisningskræfter er Taushed det venligste.

Vi skal til Slut hidsætte Navnene paa en Række af de fra Blaagaards Seminarium i dets Velmagtstid udgaaede Elever, der i særlig Grad kan antages at have Krav paa Interesse:

Fra Blaagaards Seminarium.

Professor, Dr. Emil Chr. Hansen (Gæringsfysiologen). Fhv. Kultusminister Enevold Sørensen. Redaktør A. Bondegaard (Svendborg). Redaktør H. W. Rasmussen (Aarhus). Navigationsskoleforstander R. A. Landt. Sognepræst Otto Skaarup. Astronomen Sophus Tromholdt, død som Astronom i Bergen. Astronomen Thorvald Køhl. Skoleinspektør P. F. Sørensen, Kbh. Skoleinspektør Kleinschmidt, Kbh. Fhv. Folketingsmand N. J. Jensen, mange Aar valgt paa Bornholm (Gudhjem). Højskoleforstander Niels Kjerkegaard, Kjøng. Redaktør af »Politiken« Henrik Cavling (H. Olsen). Historiker og Arkæolog Rosenkjær. Kontorchef i Statsanstalten for Livsforsikring Johs. Hansen.

Fra Københavns Sem. af 1861.

Sognepræst ved Andreas Kirken Steen. Landsarkivar Gerh. Hornemann. Sognepræst Anders Kløvborg. Overlærer ved Statens Institut for Talelidende Oscar Møller. Skoleinspektør Johan Olsen (Kbh.). Skoleinspektør Rudolph Thye (Kbh.). Sognepræst Meinertsen (Mern v. Præstø). Filantropen Chr. Møller-Lund, Kommunelærer. Overrettsagfører Charles Bech. Tandlæge Georg Mathiesen. Skoleinspektør Otto Wüstenberg. Seminarielærer paa Jonstrup Rudolph Benzon. Skoleinspektør i Fr.-havn H. A. Hald. 5—6 Viceinspektører og ca. 50 Lærere ved Kbh.s Kom.-skoler.

Blandt Elever paa »Kbh.s Sem. 1861«, der ikke har taget Examen, kan nævnes:

Organist Hammermüller (ved Ansgars K. (kath.)). Professor Pierre Oesterby. Folketingsmand Alb. Abrahamsen. Folketingsmand Peter Sabro. Rodemester i Kbh. Holger Hermann. Major i den australske Armé Bjelke Petersen.

Den danske Realskoles Seminarium.

Den danske Realskoles Seminarium i København oprettedes i Aaret 1907 af Cand. phil. *L. F. Laustrup-Jørgensen* og Dr. phil. *A. Bøving*.

December 1906 udsendtes Seminariets Program, og Undervisningen paabegyndtes den 21. August 1907.

I Skrivelse af 10. December s. A. meddelte Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet Seminariet Statsanerkendelse paa 6 Aar. Denne blev i Fjor fornyet paa 6 Aar.

Allerede Aaret efter trak Dr. phil. A. Bøving sig tilbage fra Medledelsen af Seminariet for helt at vie sine Kræfter til videnskabeligt Arbejde, og Cand. phil. F. L. Laustrup-Jørgensen har derefter varetaget Eneledelsen af Seminariet.

Elevantallet var det første Aar 12, det andet Aar 30 og det tredje 52; det steg derefter jævnt, og i Skoleaaret 1913—14 undervistes ialt 90 Elever — det højeste Antal, Seminariet efter sin hele Arbejdsplan mener sig i Stand til at optage.

De almindelige Seminarier rekrutterer deres Elevklientel af højst forskelligartede Elementer, dels Præliminarister, Realister eller Studenter, dels Lærerelevner, som kun har gaaet Folkeskolen igennem og derefter forberedt sig som Præparander eller Lærerelever hos en iflg. Lov af 30. Marts 1894 dertil bemyndiget Lærer.

Det stadig stigende Antal Elever ved almindelig Forberedelseseksamen eller Realeksamen har i de senere Aar søgt Optagelse paa Seminarierne og er der blevet sat sammen med et Flertal af Elever, der ikke finder sig i et tilsvarende Kundskabs- og Udviklingsniveau som de selv.

Og da nu Fordringerne i adskillige Fag omtrent er nøjagtig de samme ved alm. Forberedelseseksamen (Realeksamen) og Lærereksamen, f. Eks. i Matematik, Fysik, Naturhistorie, Geografi og Verdenshistorie, har Eleverne med alm. Forberedelseseksamen (Realeksamen) *langsomt* maattet gennemløje det allerede én Gang før tilegnede Pensum, der ved Gentagelsen kun kan virke sløvende paa dem og bidrage til at svække baade Lyst og Interesse hos dem.

Det er dette — baade ideelt og praktisk set — uforsvarlige og ganske upædagogiske Forhold, der har foranlediget Oprettelsen af *Den danske Realskoles Seminarium*.

Seminarieret optager nemlig kun Elever med almindelig Forberedelseseksamen med mindst 6 Points i Gennemsnit eller Realeksamen med Hovedkarakteren 5 og fuldstændig Prøve i Mathematik (eller Artium). Det er en Selvfølge, at ogsaa andre Eksaminere, der udviser mindst de samme Kundskaber, giver Adgang til Seminarieret.

Eleverne har altsaa gennemgaaet Størsteparten af det, der skal læses til Lærereksamen. Man behøver derfor ikke i den Grad at opholde sig ved Enkelthederne, saaledes som man maa gøre, naar Eleverne ikke før har beskæftiget sig med Stoffet. Man kan give et større og videre Overblik, bedre fremhæve og uddybe *det væsentlige* paa *det uvæsentlige* Bestokning i de paagældende Fag, og endelig kan man indvinde Tid til at medtage saadanne Fag (f. Eks. Kemi), som en Lærer nu om Dage bør have Kendskab til.

Iflg. Ministeriets Cirkulære af 27. Marts 1895 kan Elever med alm. Forberedelseseksamen og mindst mg? i Gennemsnit og mg? i Dansk og Historie efter en Prøve optages i et Seminariums 2. Klasse. Uddannelses-tiden til Lærereksamens I. Del bliver da kun 7 Maanedre, og Eleverne vil derfor i Reglen ikke kunne opnaa ordentlige Resultater i Fag som Tegning, Skrivning og Religion.

Den danske Realskoles Seminarium optager derfor ikke Elever i 2. Klasse. Uddannelsen er for alle Elever treaarig og afsluttes med Lærereksamen.

Studenter, særlig matematiske, med en god Eksamen kan med Ministeriets Tilladelse *uden Optagelsesprøve* og *uden Skolepraksis* optages i Seminarierets 1. Klasse. Optagelsesprøven i Religion skal da tages samtidig med Oprykningsprøven til 2. Klasse. For saadanne Elever gives der — ved Siden af Undervisningen i Religion i 1. Klasse — 2 ugentlige Timer i Bibelhistorie, og Eleven skal da samtidig med Arbejdet i 1. Klasse deltage i praktisk Skolegerning i Seminarierets Øvelsesskole. Da Skoletiden er 8—2, vil han tillige paa Universitetet kunne høre Forelæsninger i Filosofi (forberede sig til Filosofikum).

Udenfor de efter Loven sædvanlig afstukne Grænser for Fordringerne til Lærereksamen undervises desuden i *Tysk, Engelsk, Fransk og Svensk, Kemi, Trigonometri, analytisk Geometri, Infinitesimalregning og Stereometri* samt i de Afsnit af *Algebraen*, der læses til matematisk Artium ud over Realeksamenspensumet.

Denne Undervisning fordeles saaledes

I 1ste Klasse læser alle Eleverne Tysk og Engelsk, hvert af Fagene 2 Timer om Ugen, samt Fransk i to ugentlige Timer, men dette Fag er valgfrit. Særlig Vægt lægges paa Udtalen.

2den Klasse er delt i en sproglig og en matematisk Afdeling: de sproglige læser Tysk og Engelsk, hvert Fag 2 Timer om Ugen, medens Mate-

matikerne samtidig læser 4 Timer Matematik — begge Afdelinger læser 2 Timer Fransk.

I 3die Klasse læser de sproglige 3 Timer Tysk og 3 Timer Engelsk, medens Matematikerne faar 4 Timer Matematik og 2 Timer Kemi — hele Klassen 2 Timer Fransk om Ugen.

Desuden faar samtlige Elever 1 ugentlig Time Kemi i 1ste og 2den Klasse.

I Matematik gennemgaas hele Artiumspensumet (math. Art.) og en Del Opgaver regnes i Klassen; men der gives ingen skriftlige Hjemmeopgaver.

Fransk er indført navnlig af Hensyn til de Elever, der bag efter vil tage Artium.

De Seminarister, der indstiller sig til Studentereksamen, fritages for Prøve i de af følgende Fag, hvori de ved Lærereksamen mindst har opnaaet Karakteren mg: Historie, Geografi og Naturhistorie samt mundtlig Dansk; fritages han for Prøven i mundtlig Dansk, fritages han ogsaa for Prøven i bunden Dansk Stil.

En Seminarist, der har Eksamen med mg og mg i ovennævnte Fag, skal altsaa til matematisk Artium skrive een dansk Stil samt prøves i Oldtidskundskab, Fransk, Tysk eller Engelsk, Fysik med Kemi og Matematik. De Elever, der følger den matematiske Linie, kan let selv paa egen Haand forberede sig til denne Prøve i Løbet af et Aar; desuden er Opgaven den at uddanne brugbare Lærere for Mellem- og Realskolen.

Fag og Timefordeling.

	I Kl.	II Kl. spr.	II Kl. math.	III Kl. spr.	III Kl. math.
Gymnastik	4	3	3	5	5
Sang	2	2	2	2	2
Tegning	2	2	2	*	*
Skrivning	2	1	1	*	*
Regning	3	2	2	*	*
Matematik	2	2	6	*	4
Fysik	2	3	3	*	*
Kemi	1	1	1	*	2
Naturhistorie	2	3	3	*	*
Geografi	2	2	2	*	*
Historie	3	3	3	2	2
Religion	4	4	4	5	5
Dansk og Svensk	4	4	4	5	5
Pædagogik	*	1	1	5	5
Tysk	2	2	*	3	*
Engelsk	2	2	*	3	*
Praktisk Skolegerning ...	*	*	*	8	8
Fransk	2	2	2	2	2

Seminarieret dimitterede første Gang 1910. Dimittendernes Antal var 11, hvoraf 1 fik ug?, 4 mg, 4 mg?, 1 g× og 1 g.

1911 dimitteredes 17 Elever: 2 fik mg×, 5 mg, 5 mg?, 3 g× og 2 g.

1912 var Antallet 19: 1 fik ug?, 1 mg, 9 mg?, 7 g× og 1 g.

1913 dimitteredes 27: 3 fik mg×, 9 fik mg, 7 mg?, 5 g× og 3 g.

I 1914 indstilles 30 til Eksamens 2den Del og 32 til 1ste.

I Paasken 1913 havde Seminarieret Besøg af 60 Elever og Lærere fra Lærerskolen i Elverum i Norge under Ledelse af Seminarielærer Halvard Bergve. Besøget strakte sig over fire Dage, og Nordmændene var indkvarterede hos Seminarierets Elever og Lærere. I September i Aar er det Hensigten, at Den danske Realskoles Seminarium skal aflægge Genbesøg i Elverum.

Forstander Lautrup-Jørgensen har, som det fremgaar af det foregaaende, her skabt en sund og naturlig Undervisningsbasis for en ganske bestemt Særklasse af Lærere, en Uddannelsesform, der — saaledes som Forholdene paa Seminarieret har udviklet sig her hjemme siden Aarhundredskiftet — virkelig i høj Grad tiltrængtes.

Som Situationen laa for Seminarieret, der gerne vilde søge deres Uddannelse i Hovedstaden, hvor jo ogsaa de rigeste Muligheder for deres aandelige Udvikling er til Stede (Teater, Koncerter, Musæer, Presse, ny Literatur, Foredrag m. m.), var det jo efterhaanden blevet skralt her inde i København. En hel lille Armé af Seminarier (Københavns Sem., Schmidts, Vesterbros Sem. m. fl.) var — det sidste i 1904 — »udaf Svindsot og Tæring« død en ynkelig Straadød, og tilbage stod kun den lille trangloftede Kuvøse — *Blaagaards Seminarium* —, der vistnok nu drives mere med en energisk Forretningsadministration end med ideel Fornyelse og tidsforstaaende pædagogiske Intuitioner for Øje.

Forstander Lautrup-Jørgensen har aabenbart kendt sin Besøgelses-tid og forstaaet at vælge den belejlige Stund, da han i 1907 grundlagde sit Seminarium paa de ovenfor skizzerede Ideer og derved afhjalp et Savn og bidrog til at hele en Brist, som maaske ingen anden paa lange Tid havde faaet Øje paa.

L. F. Lautrup-Jørgensen er i sine Specialer Fysik, Matematik og Regning en ganske fortrinlig Lærer (med oprigtig Glæde erindrer jeg, mens disse Linjer nedskrives, fra mit første Seminarieaar Lautrup-Jørgensens altid fornøjelige, fængslende og meget *eksakte* Undervisningstimer i *Naturlære*). Skulde han som Lærer karakteriseres ved et enkelt Træk, da maatte det være ved dette, at han i sjælden Grad er den fintmærkende og humane Type paa en moderne Lærer, — den, der med hver Elev, han skal uddanne og føre op til det grønne Skafot, har sat sig sit lille private Maal, naar det da ikke lige netop var en Elev, der viste Faget den mest udsøgte Foragt, — for da kunde L. F. i Sandhed blive

gram i Hu. Hvor smaa og skrøbelige Evner var til Stede, parret med en redelig Vilje, var det altid Lautrup-Jørgensen en Hjertesag ved sin klare, anskuelige og samtidig jævne og stilfærdige Fremstilling at faa netop *den* Elev trukket saa vidt med, at han turde lade ham gaa op — uden at blues over ham. Kun faa Lærere er vistnok givet i samme Grad som ham Evnen til at skabe den levende, personlige Kontakt mellem Lærer og Elev, og derigennem Elevens naturlige Interesse for Faget.

L. F. Lautrup-Jørgensen, Søn af Gaardejer J. Hansen, Tvile, Aastrup Sogn, Ribe Amt, er født den 22. Marts 1868 og gik i Folkeskolen. Læste paa egen Haand til almindelig Forberedelseseksamen (1886). Lærer ved Vamdrup Realskole 1886—88. Discipel i Roskilde Kathedralskole 1888—90. Artium 1890. Filosoficum 91.

Vikar ved Mulernes Legatskole i Odense Efteraaret 91 og Lærer ved Realskolen i Frederikssund 1892—99. Tog Lærereksamen som Privatist ved *Jonstrup* Seminarium 1898. Gennemgik 1898—99 de etaarige Kursus paa Statens Lærerhøjskole i Matematik, Fysik, Kemi og Astronomi. Derefter Lærer ved Gregersens Realskole i København, Marie Kruses Skole og Vesterbros Seminarium. Har senere undervist ved Schneekloths, Slomanns, Starckes, Frk. Ingrid Jespersens og Leerbeck & Milos Skoler.

Fulgte 1899—1903 Forelæsninger og Øvelser ved Universitetet og polytekniske Lærestalt i Matematik, Fysik, Kemi og Astronomi.

Efter Grundlæggelsen 1907 af *Den danske Realskoles Seminarium* trak han sig tilbage fra al denne spredte Undervisning og beholdt kun Undervisningen i en af Gymnasieklasserne i Marie Kruses Skole.

I 1913 blev han fast Suppleant i Matematik ved Eksamenskommissionen for almindelig Forberedelseseksamen ved Universitetet.

Men er Lautrup-Jørgensen selv en udmærket Lærer, har han derfor ikke mindre Sans for at omgive sig med en Stab af dygtige Medarbejdere, der ligesom deres Fører næsten alle er yngre Folk, som med den varmeste Hengivelse i Opgaven bidrager til at befæste den gode og smukke Position, som *Den danske Realskoles Seminarium* med Rette har erobret.

L. F. Lautrup-Jørgensen

Seminariets Lærere.

1. Kunstmaler og Kaligraf *Frede Aamodt*: Skrivning. Siden 1909.
2. Kommunalærer, Cand. phil. *A. G. Andersen*: Fransk. Siden 1912.
3. Mag. art. *Bonnichsen*: Tysk. Siden 1912.
4. Mag. art. *Johs. Brøndum-Nielsen*: Dansk og Svensk. Siden 1909.
5. Kommunalærer, Cand. theol. *Federspiel*: Praktisk Skolegerning og dansk Stil.
6. Viceinspektør *J. Fischer*: Kemi, Lysbilledteknik og praktisk Skolegerning. Fra Begyndelsen 1907.
7. Cand. theol. *P. Hager*: Religion. Siden 1912.
8. Skolebestyrer, Cand. mag. *Mich. Iversen*, Leder af Øvelsesskolen. Praktisk Skolegerning og Historie. Siden 1911.
9. Kgl. Skuespiller *Jerndorff*: Oplæsning. Siden 1913.
10. Kommunalærer *O. Larsen*: Gymnastik og Inspektion. Fra Begyndelsen 1907.
11. Kommunalærer, Cand. theol. *Holten Lützhøft*: Pædagogik. Siden 1909.
12. Kommunalærer, Cand. mag. *Th. Nielsen*: Tysk. Siden 1908.
13. Kommunalærer, Translatør *Simonsen*: Engelsk. Siden 1913.
14. Kommunalærer *Henning Smith*: Sang og Musik. Siden 1908.
15. Mag. schient. *C. M. Steenberg*: Naturhistorie. Siden 1909.
17. Dr. phil. *M. Vahl*: Geografi. Fra Begyndelsen 1907.
18. *Forstanderen*: Matematik, Fysik og Regning.

Kunstmaler og Kaligraf *Frede Peter Aamodt*, født 21. Oktbr. 1850. Var fra 1864—68 ansat som Tegner paa »Det kgl. Søkort-Arkiv«. Fra 1870—72 Figurmaler paa den Ipsenske Terrakottafabrik. 1872—76 kunstnerisk Leder af den Hjorthske Terrakottafabrik i Rønne og samtidig Lærer i Tegning ved Byens tekniske Skole. I 13 Aar arbejdet som Lærer ved den nu nedlagte Melchiorsskole, Maribos Skole, Det danske Selskabs Skole og Frederiksberg Borgerskoler. Har siden 1894 haft egen Tegne- og Malerskole, »Studio« (Palægade 3), som i nærværende Aar har været frekventeret af over 100 Elever. Siden 1909 Lærer ved Seminariet.

A. G. Andersen, født 19. Febr. 1881, tog Præliminæreksamen 1897, Lærereksamen i Silkeborg 1903; Lærer ved Holsted Efterskole 1903—05, ved Ringsted Borgerskole 1905—06, derefter ved Frederiksberg Kommuneskolevæsen. Tog Artium 1909, Filosofikum 1910 og forbereder sig nu til Skoleembedseksamen i Fransk, Tysk og Historie. Har i 1909 og 1912 gjort Rejser i Frankrig, 1911, 13 og 14 i Tyskland for at studere disse Landes Sprog.

Johs. Brøndum-Nielsen

fra Skaarup Seminarium 1902 (138 Points), Tillægseksamen 1903 (Odense), Artium fra Lang & Hjorts Kursus 1904 (108 P., ug ÷), Filosofikum 1905 (ug), Magisterkonferens i Nordisk Filologi 1910. — Har i 1908 udgivet »De gamle danske Dyrerim« (for Universitets-Jubilæets danske Samfund), har faaet antaget en Disputats: »Studier over dansk Sprog i det 16. Aarh.s Begyndelse (Sproglig Forfatterbestemmelse)«. Arbejder paa en Udgave af »Danmarks gamle Landskabslove«, har skrevet Artikler og Anmeldelser i »Arkiv för nordisk filologi«, »Danske Studier« o. s. v. Er Formand for »Selskab for nordisk Filologi«, i Bestyrelsen for »Det danske Sprog- og Litteraturselskab«, Medredaktør af Tidsskriftet »Fortid og Nutid«, Lærer ved D. D. R. S. siden 1909.

Harald Ludvig Federspiel, født paa Frederiksberg 15. Juli 1872. Student fra Metropolitanskolen 1891. Teologisk Embedseksamen 1897. Lærer ved Krebs's Skole 1893—1903, ved M. Lundings Skole 1899—1906 og ved Slomanns Skole 1906—12. Ansat ved Københavns offentl. Skoler i 1900 og ved D. D. R. S. i 1909.

Jacob Frederik Fischer, født 23. Jan. 1876 i Kolding. Præliminæreksamen fra Kolding Latin- og Realskole. Lærereksamen fra Skaarup 1898, vikarierede ved Aarhus private Real-

J. Chr. Bonnichsen, født 26. Decbr. 1883 i København. Student fra Metropolitanskolen 1902. Accessit for Universitetets tysk-filologiske Prisopgave 1903—04. Studerede ved Berlins Universitet 1905. Universitetets Guldmedaille for den tysk-filologiske Prisopgave 1906—07. Tog Magisterkonferens 1910 i tysk Sprog og Historie ved Københavns Universitet. Ansat ved Københavns offentlige Skoler 1. April 1911 og som Lærer i Tysk ved Den danske Realskoles Seminarium 1. Aug. 1912.

Johs. Brøndum-Nielsen, født 2. Dec. 1881 i Hejlskov ved Skive, Søn af Lærer N. C. Brøndum-Nielsen (nu i Brudager ved Svendborg. Dimitteret

Harald Ludvig Federspiel

Jacob Frederik Fischer

skole til 1900. Ansat 1901 ved Københavns offentl. Skoler (Matthæusgades, senere 1908 Enghavevejens Skole). Lærer i Fysik og Naturhistorie i Mellemkolen. Udnævntes til Viceinspektør April 1913. Lærer i Kemi i Schneekloths Skoles Gymnasieklasser 1907—14, og ved Triers Kursus for Faglærere siden 1907. Ved D. D. R. S. siden 1907. Udgivet nogle mindre Lærebøger i Naturlære, og sammen med *Hans Rasmussen* en Lærebog i Kemi for Seminarier.

Parley Hager, født 8. Jan. 1887. Teologisk Kandidat med Laud. 1911. Ansat ved D. D. R. S. som Lærer i Religion Febr. 1912.

Michael Lausen Iversen, født i Haderslev 2. Juli 1867, Søn af Rektor C. Iversen, Hillerød. Student fra Horsens lærde Skole 1881. — Skoleembedseksamen med Historie som Hovedfag. Fra 1883 Lærer ved Hauchs Skole, fra 1884 ved Lyceum. Senere sammen med Borch Bestyrer af Nørrebro Latin- og Realskole, hvor han bl. a. var en fortrinlig Lærer i Praktik for Eleverne paa Blaa-gaards Seminarium, der siden 1904 havde Lokaler der. Da Nørrebro Latin- og Realskole ophævedes, knyttedes Iversen til Frederiksberg Realskole og siden 1911 til D. D. R. S. Beklæder forskellige Æreshverv (Direktør for *De Massmannske Søndagsskoler*, Medlem af Forretningsudvalget for Skolesangstævner m. m.). Medlem af Eksamenskommissionen for Studentereksamen.

O. Larsen, født 22. Septbr. 1877 i Jægerspris. Dimitteret fra Jonstrup 1897 med mg. x. 1897—99 Lærer ved Frederikssund Realskole. 1899—1900 Statens etaarige Kursus i Gymnastik og Naturhistorie. Lærer ved Frederiksberg Skolevæsen fra 1900. Lærer i Gymnastik ved Vesterbro og Blaa-gaards Seminarier og ved D. D. R. S. siden dets Grundlæggelse. Assistent hos Gymnastikinspektøren siden 1907.

Carl Christian Holten Lützhøft, født i Ørslev Præstegaard paa Sjælland 15. April 1869. Student fra Roskilde Kathedralskole, teologisk Kandidat

Michael Iversen

Carl Christian Holten Lützhøft

føretaget mindre Studierejser i Tyskland. Da der oprettedes Mellem-skoleklasser ved Kommuneskolerne, blev Tyskundervisningen paa Sjællandsgades Skole ham overdraget. Er Forfatter til et stort Antal pædagogiske Afhandlinger og Indlæg i Blade og Tidsskrifter, samt nogle Læsebøger (Samfundslære). Siden 1899 fast ansat ved Københavns Kommuneskoler. Formand for Kursusforeningen paa Statens Lærerhøjskole 1898—99. Nu Forstander for Opfostringshuset i København.

Broder til Stiftsprovst L. i Odense og til »Politiken«s Kunstanmelder L. En fjerde Broder er Overlæge i Hæren L.

J. Simonsen, født i Vestmannaehavn paa Færøerne 11. Febr. 1868. Første Uddannelse som Lærer paa *Lærerskolen i Thorshavn*, der uddanner færøiske Lærere. Eksamensfordringerne ved denne er noget mindre end vor Lærereksamens (Engelsk er f. Eks. Hovedfag), svarer nærmest til Præliminæreksamen. Dimitteret 1889 fra *Københavns Seminarium* i Fiolstræde. Kgl. Translatør i Engelsk 1908 (Translatøreksamen 1907). Timelærer ved Københavns Kommuneskole 1893, fast ansat 1898 ved Nørre Allés Skole. Har undervist i Engelsk til Præliminæreksamen paa »København«, et

1894. Vikar ved Københavns offentlige Skoler, (efter 1 Aars Forløb (1905) faste Timer ved Østerfarimagsgades og St. Hansgades Skoler). 2 Aar efter opgav han Halvdelen af sit Timetal for paa Statens Lærerhøjskole at gennemgaa Kursus først i Dansk, senere i Historie (med Bifag). Samtidig fulgte han en Del Forelæsninger ved Universitetet, især over Filosofi og Pædagogik. Manuducerede nogle Aar til Filosofikum. Fik i 1898 overdraget Tilsynet med en Afdeling af de kommunale Fortsættelseskursus, et Hverv, som han først opgav, da han i 1909 overtog Undervisningen i Pædagogik paa D. D. R. S. Har 2 Gange med ministeriel Understøttelse

J. Simonsen

Carl Marinus Steenberg

skolen København Ø. 1902. Magisterkonferens i Naturhistorie (Hovedfag Zoologi) 1909¹⁾. April 1908 ansat som Assistent ved Universitetets Laboratorium for Histologi og Embryologi, men har desuden, siden 1904, virket som Lærer i Naturhistorie og Kemi ved Privatskoler (Krebs's Skole, Frøken J. Jespersens Skole) og siden 1909 ved D. D. R. S. Specialstudium: Malakologi (Læren om Bløddyrene), og indenfor dette Omraade har Steenberg med særlig Interesse beskæftiget sig med Danmarks Sneglefauna, om hvilket Emne han i 1911 udgav en Afhandling.

Dr. phil. *M. Vahl*, født i Aarhus 15. April 1869. Søn af Provst Jens Vahl, Sønnesøns Søn af Professor i Botanik Martin Vahl. Student fra Herlufsholm 1887. Skoleembedseksamen i Geografi og Naturhistorie 1900. Doktorgraden 1904. Lærer ved Zahles Kvindeseminarium (1900) og ved D. D. R. S. fra dets Grundlæggelse.

Har skrevet adskillige videnskabelige Afhandlinger, foruden en Del Artikler i Salmonsens Konversationsleksikon. Dernæst »Almindelig Geografi for

Kursus, der senere gik op i Lang & Hjorts Kursus. Siden 1913 knyttet til D. D. R. S. Er for Tiden Revisor i Kommunelærerforeningen.

Henning Smith, født 30. Oktbr. 1879 i Sæby Skole. Præliminæreksamen fra Roskilde Latinskole og 1902 Lærereksamen (mg) fra Jonstrup. Aaret efter Musik- og Sanglærer ved Th. Langs Seminarium i Silkeborg. 1908 Timelærer ved Frederiksberg Skolevæsen, nu fast ansat. Siden 1908 knyttet til D. D. R. S. som Sang- og Musiklærer. Har komponeret adskillige smukke Salmer og Smaasange.

Carl Marinus Steenberg, født 24. Novbr. 1882 i Vester Brønderslev. Dimitteret (Artium) fra Borgerdyds-

M. Vahl

¹⁾ Den pædagogiske Prøve (praktiske Del) December. 1911.

Seminarier», »Geografi for Gymnasiets matematiske Linje«, de geografiske og geologiske Afsnit af »Naturkundskab for Gymnasiets sproglige Linje«. Sammen med C. C. Christensen (Roskilde lærde Skole) »Danmarks Land og Folk«. Desuden en Række Lærebøger i Geografi for Mellem-skolen og Realklassen sammen med Adjunkt P. Andersen.

De uddøde Seminarier i København.

Som bekendt grundedes det første danske Seminarium — i Kiel — 1781 som en Vækst fra Oplysningstidens Drivhus. Seminarietanken og -Institutionen er jo netop et Barn af Oplysningstiden, hvis ledende Mænd — vel nok for deres Reformfebers Skyld — har maattet bære mangt et haardt Ord i Samtid og Nutid. Men de forstod — disse Mænd, der ligesom styrede Tidens Vilje dengang herhjemme — at uden Kundskab og Oplysning (Almuens Tilegnelse af større intellektuel Rækkevidde), helt ned i Folkets bredeste Lag, var intet virkeligt og alvorligt socialt Fremskridt at haabe.

En god Folkeskole maatte blive almindelig. Men den nødvendige Forudsætning herfor var en Skare forsvarligt uddannede Lærere, og det er derfor ganske naturligt, at det første *praktiske Resultat* af den »til de danske Skolers bedre Indretning« i 1789 nedsatte store Skolekommissions (Brødrene Reventlow og Biskop Balle) Bestræbelser blev Oprettelsen af et *Seminarium* i Københavns umiddelbare Nærhed (*Blaagaard* 1791, hvorfra det — se her Artiklen om *Blaagaards* Seminarium — i 1809 flyttedes til Jonstrup).

Lige fra Begyndelsen klæbede der imidlertid betydelige Ulæmper ved Statsseminarierne, vel nærmest, fordi disse var komponerede efter tysk Forbillede. Allerede i 1801 oprettede Biskop *Boisen* sit private Seminarium i »Vesterborg paa Laaland« — »i den bestemte Hensigt at give en til Formaalet mere passende Undervisning end den, der meddeltes paa *Blaagaard*«, saa man ser, at Kritiken hos Samtidens Fagfolk var vaagen og vagtsom.

Det er i denne Sammenhæng ikke uden Interesse at henvise til, hvad den udmærkede Forfatter, Hr. Skoleinspektør *Frithjof Bon*, udtaler om dette Punkt i Dagbladet »Politiken« af 30. Juli 1914 (nøjagtig de samme Tanker, i lidt moderniserede Ordklæder, som for 100 Aar siden.

»Men vi trænger frem for alt til en anden og bedre *Læreruddannelse*. En saadan krævedes af den samlede Lærerstand ude fra Landet ved det store Skolemøde 1907, den forlanges af Lærerne Dag for Dag ude fra de

danske Købstæder, sidst af Hr. Kristian Magelund i et udmærket Indlæg i Tidsskriftet »Vor Ungdom« — og det lærer Erfaringen os herinde fra Københavns store Kommuneskoler hver eneste Dag, der gaar, at vi savner den. Jeg skal ikke her gaa i Detaillerne med, hvorledes en saadan ny og forbedret Læreruddannelse bør indrettes, men maa have Lov til at sige, at det, efter mit Skøn, er uforsvarligt med den nuværende Læreruddannelse stadig at udvide Folkeskolen i Bredden, tage flere og flere Fag op og knytte flere Aldersklasser til — som nu Ungdomsskolen. Det er at bygge paa Sand; baade Lærernes Anstrengelser og de pekuniære Ofre, der kræves, er delvis spildt, naar vi ikke gaar i Dybden og lægger det eneste solide Grundlag, der alene kan bære det hele, og det er en virkelig tidssvarende Læreruddannelse. Vi kan i 1914 ikke længer nøjes med den fra 1818, forbedret ved Lov af 15.—2.—1857.

Det danske Folk har ikke Raad til at vente længer med en virkelig Grundforbedring af Læreruddannelsen. Var der ikke fulgt et 1814 efter 1788, da havde aldrig den danske Landbefolkning og Arbejderne i Byerne kulturelt staaet paa det Standpunkt, de nu gør, og havde heller ikke evnet at tilkæmpe sig den politiske Magtsstilling, de nu indtager. Men vi skal jo videre frem ad Vejen.

Den nuværende Landbrugsminister har paa et Møde erklæret, at noget af det allerførste, den ny Rigsdag skal tage fat paa, er Løsningen af Jordspørgsmaalet, som nu atter er brændende. Lad os lære af Mændene fra 1788 og vise, at vi — nu under et demokratisk Folkestyre — ikke er mindre fremsynte, end de var under Enevoldsmagten, og forstaaer, hvad der skal til, for at underbygge en ny Landboreform. De danske Folkestyrere og Lovgivere i 1914 ejer sikkert lige saa dyb en Kærlighed og Forstaaelse af Folkeskolens Betydning som Enevoldsmagtens Mænd. De to Grever viste i Gerning, at Eksemplet er mægtigere end Præken, og det mest veltalende af alt er Handling. Det er det ogsaa i 1914.«

Og i selve Mindeartiklen (29. Juli 1914) skriver en usigneret Haand Dagen forud i »Politiken«s Kronik:

»Men man har maaske, og det gælder hele Befolkningen, været lidt for tilbøjelig til at hæfte de samme Lavrbærkranse over Skolens Port uden Blik for, at de i Tidens Løb var visnede.

Sandheden er jo nemlig den, at den danske Folkeskole ikke længere er førende, men er kommen langt bag i Rækken. Lærerne selv savner ikke Blik for det.

Hvad Folkeskolen først og fremmest trænger til for at kunne svare til Tidens Krav, er en forbedret Seminarieuddannelse. Den treaarige Seminarietid, hvortil Eleverne møder med minimale Forudsætninger, er ubestridelig for kort. Den bruges til Indterpning af en Masse forskellige Ting, navnlig en uforholdsmæssig stor Mængde Religion, og giver ikke Mulighed for tilstrækkelig omfattende Kundskabstilegnelse og for en sund og rolig aandelig Udvikling. Ganske særlig iøjnefaldende er Manglerne ved Seminaristernes Uddannelse blevet, efter at Folkeskolen gennem Mel-

lemskolen er blevet sat i Forbindelse med den højere Skole. Hvis denne Forbindelse, hvad vi ønsker, skal bevares, er det f. Eks. en bydende Nødvendighed, at Seminaristerne, der har Forret for Akademikerne til Undervisning i Mellemskolen, selv bliver undervist i de Sprog, som skal læres af Mellemskolens Børn.«

Og i de paafølgende Aar (sc. efter 1801) stiftedes flere Privatseminarier i Lighed med Biskop *Boisens*. De gode Følger af Seminariernes Oprettelse viste sig hurtig. Traditionen véd at fortælle om, hvorledes Almuen snart forstod at skelne mellem de tidligere »Skolemestre« og de nu fremstillede »Seminarister« saaledes, at den saa lige saa haardnakket ned paa de første som op til de sidste, dog i noget ringere Grad til Statsseminaristerne, fordi disse ikke kunde frigøre sig for en vis overlegen lidt hovmodig Holdning overfor Menigmand.

Efterhaanden som den Kreds af gejstlige Fremkridtsmænd og Foregangsmænd, der havde været opfyldte af Begejstring og Iver for Oplysningens Sag, døde ud, groede en ny Generation af yngre Præster op, der kun betragtede Skolevæsenet som en andenrangs Sag og derfor kun en andenrangs Interesse og Opmærksomhed værd.

Fra Begyndelsen af Tredverne til 1848 var det de politiske og nationale Stemninger, der opfyldte og bevægede Sindene.

Først med Forfatningsforandringen kom der paany Røre og Fremgang paa det sociale Omraade, en ny Reformperiode. Paa Skolevæsenets Omraade toges der fat med meget Liv — den ene Folkehøjskole rejste sig efter den anden, de lærde Skolers Undervisnings- og Examensplaner rekonstrueredes 1850, og ved Siden af Statsseminarierne opstod der nu private ligesom i den forrige Reformperiode.

De første af disse *Jeppe Tangs* paa *Blaagaard* (1859) og *Kjøbenhavns Seminarium af 1861*, fremstod i Hovedstaden. Disse Seminarier giver Stødet til Oprettelsen af Uddannelsesanstalter for Lærerinder (først *N. Femmers* Kvindeseminarium 1861, senere *N. Zahles* Kvindeseminarium) ligeledes i København (se Artiklerne om disse).

Det er værd at lægge Mærke til, at det er det private Initiativ — ikke Statens — som gør sig gældende, ikke blot da den kvindelige Læreruddannelse tager sin Begyndelse, men ogsaa senere, da Lærerinder i stort Antal ansættes ved de offentlige Skoler. Først i 1885 fremkom der fra *Regeringens* Side et Forslag til et Kvindeseminarium, i hvilket bl. a. den Bestemmelse forekommer, at det skal ligge i Københavns umiddelbare Nærhed.

Det var utvivlsomt en Hovedmangel ved Statsseminarierne, at de med Undtagelse af de tre første Kiel, Tønder og *det oprindelige Blaagaard* (Jonstrup) alle var liggende paa Landet, til Dels endog paa ret afsides Steder.

Der har sikkert dengang været vægtige Grunde for denne afsondrede Beliggenhed. Dengang var det jo en kostbar Historie at rejse, selv igennem saa lille et Land som Danmark. En anden Omstændighed var den, at man frygtede Byerne og navnlig København (»den dyre Stad, hvor

nedrig Tænkemaade tager saa megen Overhaand«, — mærkeligt nok blev dette Argument ikke anvendt paa Studenterne!).

Nu tildags er der vel ikke ret mange, som ikke er enig i, at skal Lærerne bære Kulturen ud i Folket, maa de i det mindste selv have været under dens Paavirkning. Det er nødvendigt, men ingenlunde tilstrækkeligt, at de væbner sig med solide Kundskaber i forskellig Retning; og hvor faar vel den unge vordende Lærer saa alsidig en kulturel Paavirkning som netop i Hovedstaden med alle dens mangeartede Kulturorganer?

Og dertil bør det erindres, at det store Flertal af Elever paa Statsseminarier udgaar af Landalmuen, og at det derfor vil være af uangribelig Betydning for den unge *landlige Seminarists* hele Udvikling at lære Livet i en stor pulserende By at kende.

Ganske vist kan Livet i den store By rumme visse Farer for et yngre ganske ubefæstet Sjæleliv, men det kan for den Sags Skyld vel ogsaa den mest øde og fjerne Vraa. Kimene i saa Henseende maa vel snarere søges i end *udenfor* Individet?

Der er derfor Grund til at tro, at Landseminarierne ikke i det lange Løb vil kunne holde Trit med tilsvarende Uddannelsesanstalter i Hovedstaden, det være sig private eller Statsinstitutioner.

Hvad der tiltrænges, er intet andet end et *almindeligt Lærerseminarium* i Hovedstaden (fælles for Mænd og Kvinder) og med en Optagelsesprøve, svarende til *alm. Forberedelsesexamen* (en Tanke, der i 1907 *tildels* blev realiseret af Cand. F. L. *Lautrup-Jørgensen* med *Den danske Realskoles Seminarium*.)

Det er netop tæt omkring Midten af forrige Aarhundrede, at saadanne Tanker og Meninger var flydende, og paa hvis Grund der i Løbet af en god Snes Aar, indtil Firserne) rejste sig adskillige københavnske Privatseminarier, af hvilke kun *de* falder indenfor Rammen af nærværende lille Opsats, som ikke længere er blandt de levende Organismers Tal.

Paa en enkelt Undtagelse nær var de alle uden varig Livskraft og fik ikke — hvad de sikkert havde drømt om — Lov at skue ind i det ny Aarhundredes forjættede Land.

»Kjøbenhavns Seminarium af 1861« begyndte i Fiolstræde 17 sin Virksomhed i Januar 1861 under Ledelse af Cand. theol. Søbørg og Cand. theol. Reimer. Og det var ikke de ringeste Lærerkrafter, som dette Seminarium havde til Raadighed: Skoleinspektør *Matzen* (Regning), Cand.

lemskolen er blevet sat i Forbindelse med den højere Skole. Hvis denne Forbindelse, hvad vi ønsker, skal bevares, er det f. Eks. en bydende Nødvendighed, at Seminaristerne, der har Forret for Akademikerne til Undervisning i Mellemskolen, selv bliver undervist i de Sprog, som skal læres af Mellemskolens Børn.«

Og i de paafølgende Aar (sc. efter 1801) stiftedes flere Privatseminarier i Lighed med Biskop *Boisens*. De gode Følger af Seminariernes Oprettelse viste sig hurtig. Traditionen véd at fortælle om, hvorledes Almuen snart forstod at skelne mellem de tidligere »Skolemestre« og de nu fremstillede »Seminarister« saaledes, at den saa lige saa haardnakket ned paa de første som op til de sidste, dog i noget ringere Grad til Statsseminaristerne, fordi disse ikke kunde frigøre sig for en vis overlegen lidt hovmodig Holdning overfor Menigmand.

Efterhaanden som den Kreds af gejstlige Fremkridtsmænd og Foregangsmænd, der havde været opfyldte af Begejstring og Iver for Oplysningens Sag, døde ud, groede en ny Generation af yngre Præster op, der kun betragtede Skolevæsenet som en andenrangs Sag og derfor kun en andenrangs Interesse og Opmærksomhed værd.

Fra Begyndelsen af Tredverne til 1848 var det de politiske og nationale Stemninger, der opfyldte og bevægede Sindene.

Først med Forfatningsforandringen kom der paany Røre og Fremgang paa det sociale Omraade, en ny Reformperiode. Paa Skolevæsenets Omraade toges der fat med meget Liv — den ene Folkehøjskole rejste sig efter den anden, de lærde Skolers Undervisnings- og Examensplaner rekonstrueredes 1850, og ved Siden af Statsseminarierne opstod der nu private ligesom i den forrige Reformperiode.

De første af disse *Jeppé Tangs* paa *Blaagaard* (1859) og *Kjøbenhavns Seminarium af 1861*, fremstod i Hovedstaden. Disse Seminarier giver Stødet til Oprettelsen af Uddannelsesanstalter for Lærerinder (først *N. Femmers* Kvindeseminarium 1861, senere *N. Zahles* Kvindeseminarium) ligeledes i København (se Artiklerne om disse).

Det er værd at lægge Mærke til, at det er det private Initiativ — ikke Statens — som gør sig gældende, ikke blot da den kvindelige Læreruddannelse tager sin Begyndelse, men ogsaa senere, da Lærerinder i stort Antal ansættes ved de offentlige Skoler. Først i 1885 fremkom der fra *Regeringens* Side et Forslag til et Kvindeseminarium, i hvilket bl. a. den Bestemmelse forekommer, at det skal ligge i Københavns umiddelbare Nærhed.

Det var utvivlsomt en Hovedmangel ved Statsseminarierne, at de med Undtagelse af de tre første Kiel, Tønder og *det oprindelige Blaagaard* (Jonstrup) alle var liggende paa Landet, til Dels endog paa ret afsides Steder.

Der har sikkert dengang været vægtige Grunde for denne afsondrede Beliggenhed. Dengang var det jo en kostbar Historie at rejse, selv igennem saa lille et Land som Danmark. En anden Omstændighed var den, at man frygtede Byerne og navnlig København (»den dyre Stad, hvor

nedrig Tænkemaade tager saa megen Overhaand«, — mærkeligt nok blev dette Argument ikke anvendt paa Studenterne!).

Nu tildags er der vel ikke ret mange, som ikke er enig i, at skal Lærerne bære Kulturen ud i Folket, maa de i det mindste selv have været under dens Paavirkning. Det er nødvendigt, men ingenlunde tilstrækkeligt, at de væbner sig med solide Kundskaber i forskellig Retning; og hvor faar vel den unge vordende Lærer saa alsidig en kulturel Paavirkning som netop i Hovedstaden med alle dens mangeartede Kulturorganer?

Og dertil bør det erindres, at det store Flertal af Elever paa Statsseminarier udgaar af Landalmuen, og at det derfor vil være af uangribelig Betydning for den unge *landlige Seminarists* hele Udvikling at lære Livet i en stor pulserende By at kende.

Ganske vist kan Livet i den store By rumme visse Farer for et yngre ganske ubefæstet Sjæleliv, men det kan for den Sags Skyld vel ogsaa den mest øde og fjerne Vraa. Kimene i saa Henseende maa vel snarere søges i end *udenfor* Individet!

Der er derfor Grund til at tro, at Landseminarierne ikke i det lange Løb vil kunne holde Trit med tilsvarende Uddannelsesanstalter i Hovedstaden, det være sig private eller Statsinstitutioner.

Hvad der tiltrænges, er intet andet end et *almindeligt Lærerseminarium* i Hovedstaden (fælles for Mænd og Kvinder) og med en Optagelsesprøve, svarende til *alm. Forberedelsesexamen* (en Tanke, der i 1907 *tildele*s blev realiseret af Cand. F. L. *Lautrup-Jørgensen* med *Den danske Realskoles Seminarium*.)

Det er netop tæt omkring Midten af forrige Aarhundrede, at saadanne Tanker og Meninger var flydende, og paa hvis Grund der i Løbet af en god Snes Aar, indtil Firserne) rejste sig adskillige københavnske Privatseminarier, af hvilke kun *de* falder indenfor Rammen af nærværende lille Opsats, som ikke længere er blandt de levende Organismers Tal.

Paa en enkelt Undtagelse nær var de alle uden varig Livskraft og fik ikke — hvad de sikkert havde drømt om — Lov at skue ind i det ny Aarhundredes forjættede Land.

»Kjøbenhavns Seminarium af 1861« begyndte i Fiolstræde 17 sin Virksomhed i Januar 1861 under Ledelse af Cand. theol. Søbørg og Cand. theol. Reimer. Og det var ikke de ringeste Lærerkrafter, som dette Seminarium havde til Raadighed: Skoleinspektør *Matzen* (Regning), Cand.

med. og chir. *Møller* (Naturkundskab), Kancellist *Muxoll* (Skrivning), Tegnelærer *Janniche* (Tegning), nu afdøde Skoleinspektør *Stick* (Matematik), Cand. theol. *Reimer* (Historie og Geografi) og Cand. theol. *Søeborg* (Religion, Dansk og Pædagogik).

Seminarieret gik en jævn Udvikling i Møde. Mens det i 1861 dimitterede 4 Elever, kunde det i 1862 indstille 6, i 1863 12 og saa fremdeles. Frekvensen var stadig stigende, og Bestyrerne saa en god og sund Fremtid i Møde for deres lille Seminarium.

I 1870 forenede Cand. theol. O. Jensens og Cand. jur. J. Olsens Kursus med Søeborgs og Reimers, og uden væsentlige Forandringer fortsatte Seminarieret sin Virksomhed indtil Undervisningsaaet 1875—76, da Cand. theol. Reimer ved Søeborgs Død overtog Eneledelsen.

I 1879 traadte Seminarierets fleraarige Lærer, nuværende Viceinspektør C. J. A. Nielsen ind i Bestyrelsen, og i 1880 sendtes 7 Elever op til Examen.

Men nu skete det, at Reimer modtog en Kaldelse som Præst, og Nielsen sluttede sig da 1. Juni 1880 sammen med et andet bestaaende Kursus, ledet af Dr. phil. *Gram*, Pastor *Hallas*, Kommunelærer Kr. Kjær og Institutbestyrer Vald. Nehm.

Det er paa dette Tidspunkt, at Seminarieret antager det Navn, som det indtil sin Ophævelse bar: *Kjøbenhavns Seminarium af 1861*, og man gjorde sig nu Umage for at komme bort fra den hele kursusagtige Metode og Form, der hidtil havde været raadende indenfor denne noget omtumlede Anstalt.

Efter et Aars Forløb fratraadte Pastor Hallas for at overtage Præstembede paa Landet. 1883 forlod Dr. phil. Gram Seminarieret, idet han ansattes som Direktør for Assuranceselskabet »Skjold« og samtidig traadte Hr. C. J. A. Nielsen ud af Bestyrelsen, mens han dog vedblev at undervise til 1. Juni 1885 i Regning, hvilket Fag han i 10 Aar havde undervist i paa Seminarieret. Og endelig indtraadte Lærer ved Kbhvns. Kommuneskoler (og siden 1. Sept. 1880 Lærer ved Seminarieret) *Fr. Thomassen* i Bestyrelsen den 1. Juni 1885.

Da Seminarieret 1886 fejrede sit 25aarige Jubilæum, bestod saaledes Direktionen af Kr. Kjær, V. Nehm og Fr. Thomassen.

Seminarieret var under de sidste Aars Virksomhed ogsaa kommet ind paa Tanken om at optage Elever, der »uden at have nogen Examen for Øje kun attraa en *almindelig* Uddannelse« og havde omkring Jubilæumsaaet gjort Begyndelsen med et Par unge Islændere (den ene fra en Højskole i Norge). Denne Idé realiseredes i stedse fyldigere Omfang, og Seminarieret erkender selv derigennem at være gledet noget over i Kategorien Folkehøjskole, hvor særlig en grundig Tilegnelse af Kundskaber i *Modersmaalet* og *Realfagene* tilstræbtes.

Ogsaa paa et andet Punkt har denne Seminarierestyrelses Triumvirat vist Evne og Vilje til gode og sunde Fremskridt og aabent Øje for de endnu *in nuce* slumrende pædagogiske Krav, idet Seminarieret havde op-

rettet en *Realskole*, hvis Elever, saasnart de havde underkastet sig den af Ministeriet under 2. Sept. 1881 anordnede »almindelige Forberedelsesexamen = Præliminærexamen, kunde træde lige ind i Seminariets *ældste* Afdeling og her forberede sig til Lærerexamens 2. Del med særlig Udsigt til at bestaa denne med et godt Resultat, idet jo adskillige af Karaktererne (Geografi, Naturhistorie, Fysik, Mathematik og Historie) fra Præliminærexamen kunde overføres paa Karakterlisten ved Skolelærerexamen, saaledes at Elever med Præliminærexamen i højere Grad end de øvrige Elever kunde uddybe de Fag, hvormed de ikke tidligere havde beskæftiget sig.

I 1890 efter Nehms og Kjærs Død, traadte Cand. phil *Langager* ind i Seminariets Ledelse, men i 1896 sluttede Forstander Fr. Thomassen det sammen med *Blaagaard* og overtog der Undervisningen i Literaturhistorie, Pædagogik og Nordens Historie.

Da Jeppe Tang døde 1904, forlod Thomassen *Blaagaard* og dermed al Seminariegerning, efter 14 Aars uafbrudt fortjenstfuldt Arbejde, som ikke for en mindste Del bestod deri, at han ret indgaaende — i en ugentlig Time — havde gennemgaaet *den danske Skoles Historie* og *dansk Skolelovgivning*, saaledes at de unge Lærere ikke traadte ind i Skolelivet, blottede for Viden paa dette vigtige Omraade.

Nogle faa, biografisk oplysende Ord om denne ansete og saare sympatheticke Type paa en dansk Skolemand, turde maaske her være paa sin Plads, idet Thomassen paa mange Maader har været Folkeskolen og dens Gerninger en trofast og udmærket Tjener.

Carl Frederik Thomassen er født i Kbhvn. 11. Oktbr. 1850. Tog Skolelærerexamen (privat dimitteret fra Universitetet) 1869 og senere, ligeledes ved Universitetet. Artium (1875). Kuriøst nok blev han *den sidste klassiske Student* i Kbhvns. Universitets Annaler, idet Loven om Artiumsdelingen (Bifocationen) samme Aar traadte ud i Livet, og med sit Efternavns »T« var han tilfældig den sidste paa Examinandlisten.

Over 30 Aar var han Lærer ved private Skoler (foruden sin Virksomhed ved Seminarierne, se ovenf.) 1875 blev han ansat ved Kbhvns. offentlige Skoler af daværende Holbech og virkede her indtil 1891, hvorefter han i 10 Aar fungerede som Klokker ved Sct. Johannes Kirke paa Nørrebro.

1896 blev han Kancelliraad og 10 Aar senere Justitsraad. Er nu dekoreret med Ridderkorset og Dannebrogsmændenes Sølvkors. Medlem af flere pædagogiske Foreningers Bestyrelse, Bureauchef for de fleste danske og alle nordiske Skolemøder siden 1893, Sekretær ved Danmarks Lærerforenings Kontor, Udgiver af talrige pædagogiske Skrifter (Aarboeg for Folkeskolen 1897—1900, Fortegnelse over dansk pædagogisk Literatur 1896 o. m. a).

Med sit betydelige Fond af praktisk og kulturel Kundskab, sin fænomenale Arbejdskraft og administrative Dygtighed blev han i 1901 an-

sat af Staten som Direktør for *Dansk Skolemuseum*, hvor hans Omhu og Energi i alt har sat sine tydelige Spor, og som han villig opgav en langt mere lønnende Stilling for helt at kunne ofre sig for. —

Til Belysning af hans Personlighed som Lærer tjener følgende Udtalelse af et Foredrag, han holdt om Dr. med. *Maria Montessori*: »Lad Læreren frit følge sin Methode, sin egen Maade at omgaas Børnene paa, og han vil naa gode Resultater, uanset *Methodens* teoretiske Fortrin eller Mangler, naar han blot er opfyldt af Kærlighed til Børnene og Tro paa sin Opgave«. —

Carl Frederik Thomassen

Han stod, da han overtog Skolemusæet i Kbhvn. (Stormgade 8), som »Marius paa Karthagos Ruiner«. Han søgte først at udfylde Lakunerne saavel i Bibliotheket som i Materialsamlingen, og denne Opgave krævede flere Aars utrætteligt Arbejde.

Han har holdt Hundreder af Foredrag, knyttet til Udstillinger i Provinserne, har givet »Mønstertimer« i Anvendelsen af enkelte Undervisningsmidler. Af *Lucidarius* har han lært, at: »Danmark er og et Land i Verden«, hvorfor han har deltaget som Udstiller ved de flest mulige internationale Kongresser og Udstillinger, for at Danmarks Navn og Flag kunde blive hejst ved de forskellige Verdensstævner.

Han har arrangeret Specialudstillinger i Musæet og derved faaet dets Virksomhed kendt i videste Kredse. Det første Aar, han forestod Musæet, var Besøget 1700 Mennesker, i indeværende Aar (1913—14) har det været over 10,000.

Ingen, som ønsker Raad eller Oplysninger indenfor alt, hvad der vedrører Skolevæsen, Skolelitteratur, baade dansk og udenlandsk, Statistik o. lign. vil forgæves søge Justitsraad Thomassen paa hans »velassorterede« Skolemusæum.

Om *A. Schmidts Seminarium* er kun saare lidet at berette, om de øvrige endnu mindre. Det Blad, der grønnes en Dag i Maj og fejes bort af den første Oktoberblæst, har vel et Liv, men ingen Historie. 1867 dimitterede »*Kjøbenhavns Seminarium af 1861*« en vis A. Schmidt, der etable-

rede en lille Privatskole i Adelgade Nr. 90. Denne var i 1877 voxet til at rumme 307 Elever, Drengene og Piger. 1878 talte den kun 224 Elever. 1879 er Skolen overflyttet til Vingaardsstræde Nr. 6 med 219 Elever, og i 1880 finder vi den i Regnegade med 183 Elever, Under disse Aars stærke Nedgang i Skolens Trivsel opretter A. Schmidt nu det Seminarium, der bærer hans Navn.

Der indstillede sig fra denne Anstalt i 1880 (*første Gang*) 4 Elever, hvoraf 2 fik II, 1 fik III Karakter, mens den fjerde faldt! — Blandt Lærerne, der vel efter dette Examensudfald at dømme neppe kan have været særlig fremragende pædagogiske Kapaciteter, kan nævnes Cand. phil. *Esricht* og Kancelliraad *Seyer*.

I 1881 stiger Dimittendernes Antal til 10, (2 Elever fik I, 4 II, 2 III Karakter, Resten faldt!) 1882 findes 13 Dimittender, 83 18 Dim., 84 4 Dim.

I Løbet af dette Aar er Schmidt og Seyer brouillerede, og Seyer opretter nu sammen med Mag. scient. *Niels Sødning* en beslægtet Virksomhed paa Vesterbro (Gasværksvej 9).

En ondsksfuld, men derfor ikke mindre troværdig Mythe ved at fortælle om, hvorledes den aldrende Kancelliraad Seyer denne Periode igennem stod om Aftenen i Regnegade, naar *Schmidts* Elever forlod Seminariet efter Dagens Undervisning, og indledte Samtale med disse i det Haab at overtale dem til at søge bort fra hans tidligere Medarbejder Schmidt og over til det nydannede Vesterbros Seminarium (Seyer og Sødning).

Det lykkedes virkelig ogsaa Kancelliraaden at ødelægge A. Schmidt, om end ikke i det enkelte Stød, hvad følgende Tal giver et udmærket Billede af:

A. Schmidt dimitterer	»Vesterbro« dimitterer (1. Gang)
i 1884 — 4 Elever	i 1884 — 5 Elever
i 1885 — 29 do.	i 1885 — 5 do.
i 1886 — 27 do.	i 1886 — 11 do.
i 1887 — 15 do.	i 1887 — 11 do.
i 1888 — 7 do.	i 1888 — 12 do.

Dermed er Schmidt baaret bort fra Valpladsen, idet hans 3 Elever (sidste Hold) optages i »Kjøbenhavns Seminarium af 1861«.

Senere flyttede han sin Skole til St. Kongensgade, derfra til Ryesgade, hvor han boede under meget beskedne Kaar til sin Død 1913.

Efter Seyers Død (omkring 1900) ledede Magister Sødning (Hovedfag Matematik) det lille Seminarium paa egen Haand, indtil ogsaa dette fik Aandenød og 1904 — ligesom tidligere allerede »Kjøbenhavns Seminarium« — lod sig opløse af det Blaagaardske Seminarium (herom se Artiklen »Blaagaards Seminarium«).

Et morsomt Fænomen fra disse Aar er ogsaa »*Nørrebros Seminarium*«. Det oplevede kun een Sæson og havde Kvarter i Ravnsborggade 11, og desuagtet kunde det ikke nøjes med mindre end fire Forstandere: Pastor *Gredsted*, Cand. mag. *Kr. Hatt*, Cand. mag. *Karl Mortensen* og Cand. mag. *J. P. J. Ravn* (Assistent ved Universitetets mineralogiske Musæum).

Ogsaa den kendte Musikpædagog, Sanglærer ved Kommuneskolerne *C. B. Schlägelberger* findes her — som saa mange andre Steder — blandt Førstekræfterne. Pastor *Gredsted*, der i 3 Aar var knyttet som Lærer til *Ranum* Statsseminarium, underviste i Religion og Pædagogik. Af dette Seminariums eneste Aarsberetning fremgaar, at det tildels ogsaa var en Art Kostskole.

Carl Gandrup.

Gjedved Seminarium.

I Aaret 1854 oprettedes der en Højskole i Landsbyen Gjedved, der ligger en 7—8 km nord for Horsens ved Hovedlandevejen, der fører til Skanderborg. I de første Aar skiftedes der Forstander nogle Gange; men ingen af dem havde Held med sig, saa i 1858—59 indstilledes Virksomheden helt, og det kunde nu nok se ud til, at alle Anstrengelserne havde været forgæves. Der blev dog Enighed om, at der skulde gøres endnu et Forsøg, og Enden blev, at en Deputation henvendte sig til P. Bojsen, der paa den Tid var Lærer ved den nærliggende Uldum Højskole. Han viste sig villig til at overtage den, naar han kunde faa den til Købs, og det fik han da i April 1859.

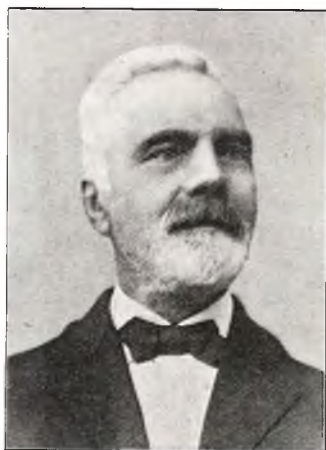
Lars Peter Bojsen, der paa det Tidspunkt lige var fyldt 21 Aar — han var født 15. April 1838 — og først tog afsluttende Del af Landinspektøksamen hen paa Sommeren, var en Søn af Pastor F. E. Bojsen, der var kendt hele Landet over som Udgiver af »Budstikken«, og en Sønnesøn af Biskop P. O. Bojsen, der i Aaret 1801 havde oprettet Seminariet i Vesterborg. Allerede i sit Hjem havde han modtaget et stærkt Indtryk af den Grundtvigske Bevægelse, og da han som ungt Menneske kom til København for at studere ved den polytekniske Lærestalt, kom han ganske naturligt meget i Grundtvigske Kredse, saa en skønne Dag var han bleven paa det rene med, at det var i Højskolen, han vilde søge sin Fremtid. Da Sofus Høgsbro derfor engang i Septbr. 1858 spurgte ham, om han vilde tage til Rødding og overtage hans Fag, mens han selv passede sin Rigsdagsvirksomhed, svarede P. Bojsen ja. Her var han dog kun til Januar 1859, da han kom til Uldum, hvor han mødte sin Skæbne i Form af Deputationen fra Gjedved. Vandreaarene var forbi.

Med P. Bojsen kom der Gang i Højskolen. Den trivedes saa godt, at han et Par Aar efter nedlagde en Børneskole, han havde drevet ved Siden af, men forresten tumlede han da ogsaa med større Planer.

Halvtredserne var jo paa Grund af Grundloven en udpræget Reformlovgivningsperiode, og den stærke Frihedsbevægelse bragte mange Skran-

ker til at falde. Sognebaandet løstes, og Næringsloven gav Frihed for Handelsfolk og Haandværkere. Det var da kun en naturlig Følge af Udviklingen, at der 15. Febr. 1857 kom en Bestemmelse, der tillod Folk, der havde modtaget privat Forberedelse, at indstille sig til en Prøve, der gav samme Ret som den Eksamen, der toges fra Statsseminarierne. At Tidspunktet, hvorpaa denne Bestemmelse kom, virkelig var det rette, viste sig godt nok deri, at der i de følgende Aar oprettedes ikke mindre end fire Seminarier i København foruden forskellige Landet over, saaledes endogsaa et i Hammerum.

Ogsaa P. Bojsen følte, hvor Udviklingen bar henad, og derfor kunde man i »Budstikken« for 1ste August 1862 læse følgende Bekendtgørelse:

P. Bojsen

Skolelærereksamen.

Ved Folkehøjskolen i Gjedved ved Horsens vil der til den 1. Oktober dette Aar blive paabegyndt en egen Afdeling for saadanne unge Mennesker, som ville forberede sig til den private Skolelærereksamen.

Undervisningen vil blive ledet af 3 à 4 Lærere og mest mundtlig, for at de vordende Lærere tidlig kunne blive øvede i at føre Ordet; Undervisningstiden vil blive beregnet til 2 Aar, men derfor bliver det nødvendigt, at de, som melde sig til Optagelse, maa være i Besiddelse af nogenlunde gode Forkundskaber, omtrent i samme Omfang, som det udfordres ved Optagelsesprøven paa de kongelige Seminarier.

— Skulde denne Forberedelse imidlertid mangle, kan vedkommende blive optaget som Elev i Folkehøjskolen paa de sædvanlige Betingelser og derfra overgaa til Afdelingen for Skolelærere.

Betalingen for Kost og Logis — for saa vidt den ønskes paa selve Skolen — er 90 Rdl. og for Undervisningen 50 Rdl. aarlig, ialt 140 Rdl., som erlægges med 70 Rdl. halvaarsvis forud. Anmeldelser om Optagelse maa inden 1. September tilsendes undertegnede, der iøvrigt meddeler alle nærmere Oplysninger, hvor de ønskes.

Gjedved ved Horsens i Juli 1862.

P. Bojsen,
Skoleforstander.

Resultatet af denne Bekendtgørelse blev, at der meldte sig 12 Elever, og med dem begyndte Seminariet i Oktober Maaned. Saaledes gik det til, at 1862 blev Epoke i Gjedveds Historie.

I de følgende Aar gik nu baade Højskolen og Seminariet stærkt fremad. I 1866 var der saaledes 38 Højskoleelever, samtidig med at der optoges

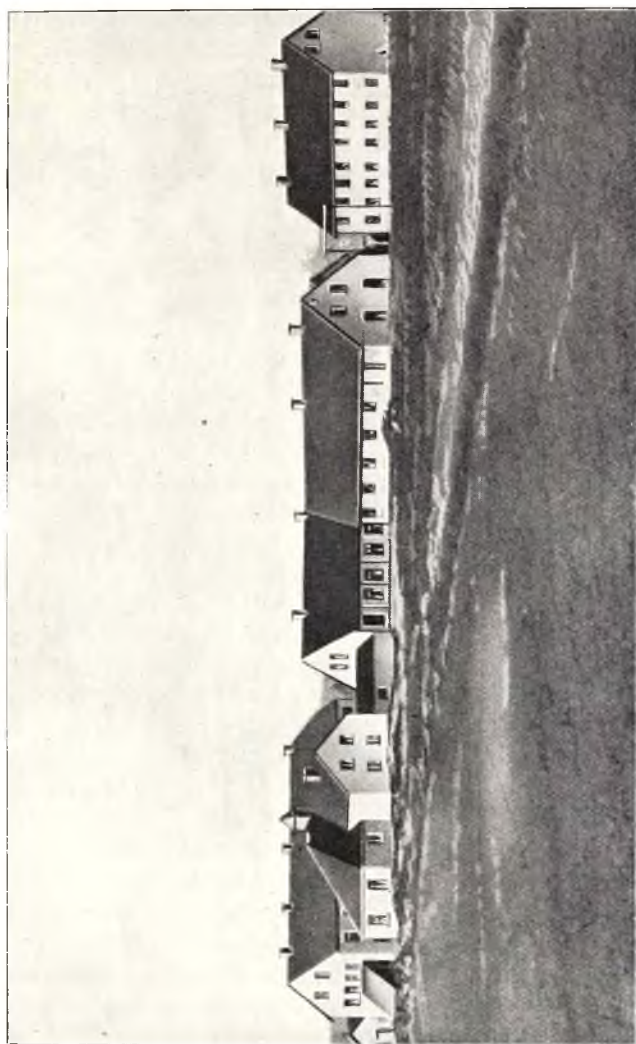
33 Seminarieelever, og i 1876 havde Højskolen 74 Elever, medens der blev optaget 40 Elever paa Seminariet, saa at der nu i det hele var henimod 100 Elever paa Seminariet. Det gik imidlertid stadig fremad, og Kulminationen naaedes med, at der i 1879 optoges 90, i 1880 84 og i 1881 90 Seminarieelever. Der var altsaa paa denne Tid henimod 100 Elever i en Klasse og over 200 paa hele Seminariet. Med denne Udvikling af Seminariet kunde Højskolen ikke holde Trit, og da det Tidspunkt nu var kommet, hvor det var umuligt at drive begge Virksomheder, blev det sidste Hold Højskoleelever optaget i 1881.

At det gik saaledes, har P. Bojsen næppe været glad for. Han var med sine overordentligt livlige Foredrag utvivlsomt størst som Højskolelærer, og Højskolegerningen stod da ogsaa hans Hjerte nærmest; men dels var Lærerpersonalet med Martin Kristensen i Spidsen stemt for at bevare Seminariet, og dels blev han ogsaa fra anden Side raadet dertil.

Det, at Seminariet i sin Tid var blevet oprettet i Tro paa, at alt Stats-skolevæsen i Grunden var af det onde, og det, at der dreves Højskole i de samme Lokaler og af de samme Lærere, som Seminariet havde, lige til 1881, kunde ikke undgaa at faa stor Betydning. Gjedved Seminarium skulde selvfølgelig især uddanne Lærere til Fri- og Højskolen, og Traditionen beretter endnu, at der var adskillige af disse gamle Gjedveditter, der slet ikke vilde tage den afsluttende Del af Lærereksamen for ikke at ledes i Fristelse af Eksamensvæsenet. Gjedved Seminarium havde i disse Aar Tendens, var »Parti«seminarium. Og denne stærke Paavirkning af Frihedskravene inden for Skolevæsenet underbyggedes solidt af det Syn, de fik paa de politiske Forhold, mens de var paa Seminariet.

P. Bojsen var nemlig ogsaa stærkt politisk interesseret. Allerede i 1866 blev han valgt ind i Folketinget som Repræsentant for Vejlekedsen. Han stemte mod den reviderede Grundlov, og da den alligevel blev vedtaget, nedlagde han snart sit Mandat, uden at han dog derfor havde mistet Interessen for Politik. Han lod sig saaledes senere i Provisorietiden i 70erne vælge til Formand for Grundlovsværneforeningen. Paa alle Omraader var han saaledes Frihedsmænd.

I alle disse Aar passede P. Bojsen imidlertid stadig sin Skolevirksomhed, og som *Lærer* var han utvivlsomt fortrinlig. Det var som sagt som Fortæller, han virkede stærkest, selv optaget af Emnet og ildfuld i sin Fremstilling, som han var. Det at være kedelig var efter hans Mening en Lærers værste Fejl. Men som *Leder* var der dem, der mente, at han var lovlig frisindet. Selv efter at han havde opgivet Højskolevirksomheden, stod han vel ikke ligegyldig over for Spørgsmaalet om, hvorvidt Eleverne burde møde til Timerne eller komme og gaa, som de selv syntes; men de skulde dog alligevel have Frihed til at opføre sig, som de havde Lyst, baade i og uden for Seminariet. Paa at tvinge dem vilde han ingenlunde indlade sig. At det lange Samarbejde med Højskolen har haft stor Betydning ved Afgørelsen af, hvilket Standpunkt han her skulde indtage, er utvivlsomt; men til syvende og sidst betød den Omstændig-

Gjedved Seminarium 1887.

hed, at Skolemanden i ham kun var Nr. 2, vel nok saa meget. Han var eller blev i hvert Fald efterhaanden først og fremmest socialt interesseret, og her var den personlige Frihed af langt større Betydning for ham end Ligheden.

Derfor blev P. Bojsen ogsaa i Tidens Løb overlæst med offentlige Tillidshverv. Hans Rigsdagsvirksomhed fra 1866 blev jo ganske vist ikke af lang Varighed; men i Begyndelsen af Firserne blev han valgt til Sogneraadformand i den meget store Kattrup—Ørridslev—Tolstrup Kommune, og omtrent samtidig blev han Amsraadsmedlem og Formand for den store Landbrugsforening for Horsens og Omegn. Man skulde synes, at dette kunde være tilstrækkeligt til at optage hans Fritid; men det har han næppe ment selv; thi i 1887 stillede han sig som Folketingskandidat i Slagelsekredsen; men han kom dog til at mangle 31 Stemmer i at blive valgt. Imidlertid fik han samme Aar oprettet et Andelssvineslagteri i Horsens, og her kom han følgelig i Bestyrelsen og blev dennes Formand. I 1894 blev han endelig Landstingsmand, og nu kan enhver forstaa, at han ikke kunde ofre Seminariet synderlig Tid mere, især naar det erindres, at der til Skolen hørte et Landbrug paa 80 Tdr. Land, som han selv drev.

At Lederens forholdsvis ringe Interesse for Seminariet i disse Aar ikke kunde være til Gavn for dette, er indlysende, og selv om Seminariet var endogsaa meget godt besøgt Firserne igennem, saa var Nedgangen i Elevtallet dog allerede begyndt, da 25 Aars Jubilæet fejredes i 1887. Og de følgende Aar blev næsten trange. Den Tanke at nedlægge Seminariet skal end ikke have været P. Bojsen fjern i disse Aar. Der er dog endnu en Omstændighed, der maa tages i Betragtning, naar man skal være klar over, hvorfor Seminariet gik saa stærkt tilbage. Det er de usikre Eksamensforhold, der kendetegner Aarene omkring 1890. Grellest var Forholdet mellem bestaaede og ikke -bestaaede netop i 1890, hvor der af 304 Elever fra samtlige Mandsseminarier kun var 124, der bestod, medens 180 forulykkede. Under disse Forhold, hvor det ikke var muligt med nogenlunde Sikkerhed at udpege, hvem der vilde faa Eksamen, og hvem der vilde dumpe, var der selvfølgelig mange, der blev hjemme, skønt de ellers kunde have baade Lyst og Evner til at komme paa et Seminarium. Maaske har der ogsaa været nogen Overproduktion af Lærere; sikkert er det i hvert Fald, at Forholdene paa Seminariet følte saa utrygge, at en af de dygtigste Lærere, nuværende Seminarielærer J. Jeppesen, Ranum, forlod Gjedved efter at have været Lærer ved Seminariet i 17 Aar. Under disse Forhold besluttede P. Bojsen, efter at der i 1895 kun havde meldt sig een Elev til Optagelsesprøven, at fratræde Ledelsen, og denne overtoges saa af Martin Kristensen og J. Byskov. Endnu i nogle Aar stod P. Bojsen dog i nær Berøring med Seminariet, og han holdt jævnlig Foredrag der, indtil han omtrent ved Aarhundredskiftet trak sig helt tilbage.

I de senere Aar har han boet i Ry, hvor han har deltaget i Undervis-

ningen paa Højskolen, der til at begynde med lededes af hans Svigersøn Helge Hostrup. Det er i det hele taget et mærkeligt Levnedsløb, han har haft. Tidlig udviklet udretter han i Tyverne, da han er Seminarie- og Højskoleforstander og Rigsdagsmand, hvad der hører Manddomsaarene til. Den Slags Folk bliver tidlig gamle, plejer man at sige. Det kan næppe med Rette hævdes her. Ganske vist opgiver han Seminariet, inden han er 60; men han har dog ledet det i over 30 Aar, og han slaar sig ingenlunde til Ro hermed. Hans Betydning er endnu langt fra forbi. Han følger stadig med vaagen Opmærksomhed alle offentlige Spørgsmaal, og paa et Tidspunkt, da hans Ungdoms- og Manddomsgerning allerede er Historie, bliver han, der da er 74 Aar, kongevalgt

Landstingsmand. Han har ikke overlevet sig selv. Den Dag i Dag er han rank som et Lys, hans Gang er let, og hans Arbejdsevne stor. Det er blevet ham forundt at udrette et større Arbejde end de fleste.

Af de 2 nye Forstandere, der overtog Ledelsen af Seminariet i 1896, var Martin Kristensen den ældste. Han er født 8. Novbr. 1842 i Hvejsel ved Vejle. Som 14aarig kom han paa Uldum Højskole og var derefter i nogle Aar Biskolelærer i sit Fødesogn, indtil han i 1860 kom paa Jelling Seminarium, hvor Svendsen var Forstander. Herfra tog han Eksamen i 1863 og kom saa straks derefter til Gjedved. I den følgende Vinter var han ganske vist Lærer ved Marielyst Højskole, men allerede i Foraaret 1864 kom han tilbage

Martin Kristensen, Gjedved.

til Gjedved, hvor han siden har været og er endnu. I ham fik Gjedved Seminarium og Højskole en sjælden dygtig Lærerkraft. Var P. Bojsen størst som Højskolelærer, saa var Martin Kristensen det utvivlsomt som Seminarielærer. Klar Fremstillingsevne og grundig Viden karakteriserer ham som Lærer. Hans Hovedfag har været Litteraturhistorie, Tegning, Zoologi og Pædagogik; men han har forresten efterhaanden haft Lejlighed til at undervise i næsten alle Fag, og han har altid gjort det godt. En sjælden Arbejdsevne og Hukommelse har gjort det muligt for ham at sætte sig grundig ind i alle Fag, og paa enkelte Omraader, og da især nordisk Arkæologi, er han ikke saa lidt af en Kapacitet. Rolig som han er i al sin Færd, virker han i dobbelt Grad tilforladelig. Fik P. Bojsen det til at spire, saa fik Martin Kristensen det derfor til at gro, og at han i 1881 ønskede at beholde Seminariet og den grundigere Undervisning frem for Højskolen og den mere vækkende Undervisningsform, var kun naturligt, og lige saa naturligt var det, at hans Mening sejrede. Han har selvfølgelig i Tidens Løb holdt Foredrag baade her og der og skrevet

Artikler til mange forskellige Tidsskrifter; men noget større skriftligt Arbejde har han dog aldrig ydet. Ved Seminariet virkede han lige til 1912, og hans Indflydelse, der altid har været stor, har altsaa strakt sig over mere end 48 Aar eller næsten hele Seminariets Levetid. Hans Anseelse i Seminarieverdenen har gennem alle disse Aar været ubrudt, og det ansaas da ogsaa af alle for en Selvfølge, at han, da han fratraadte ved Seminariets 50 Aars Jubilæum, modtog Ridderkorset som en Anerkendelse af den lange og sjælden dygtige Virksomhed.

Jens Byskov er det tredje store Navn i Gjedveds Historie. Han er født i Nørre Nissum ved Lemvig 1. Juni 1867. 15 Aar gammel kom han paa Staby Højskole, og i de følgende Aar forberedte han sig selv til 1ste Del af Lærereksamen, mens han var Biskolelærer forskellige Steder i

Byskov, Gjedved.

Fru Byskov, Gjedved.

Vestjylland. I 1886 tog han saa 1ste Del af Lærereksamen, uden at han havde besøgt noget Seminarium, og 1887 tog han 2den Del, efter at han havde gaaet paa Schmidts Seminarium i København i 3 Fjerdingaar. Derefter var han i kortere Tid Lærer forskellige Steder, indtil han i Marts 1889 kom til Gjedved. Det er hverken Tiden eller Stedet her at skrive Byskovs Historie; med sine 46 Aar staar han jo endnu midt i sin Virksomhed; men det kan dog uden Fare for større Fejltagelse siges, at sjælden er et Menneske i den Grad sig selv som han. Det er kun ringe Paavirkning, han har modtaget udefra, uden at han først har gennearbejdet den og tilpasset den efter sit Behov. Han har lært sig selv det meste af, hvad han kan, og de, der kender ham, ved, at det er meget. Han interesserer sig for Poesi og Versefodder som for Matematik og Sproghistorie, og overalt er han selvstændig. Hans Hovedfag paa Seminariet har været Matematik, Regning og Dansk, og i disse Fag, men vel nok navnlig i det sidste, er han en Autoritet.

Seminarict med den ny Mellembygning 1911.

Det var som sagt i 1896, at Byskov overtog Ledelsen af Seminariet sammen med Martin Kristensen; men P. Bojsen ejede det dog stadig. Da Seminariet nu atter gik fremad under den nye Ledelse, saa at det kort efter Aarhundredskiftet igen var ved at være Landets bedst besøgte Seminarium, blev Udvidelser og Omforandringer nødvendige. P. Bojsen havde i sin Tid maattet bygge til, efterhaanden som Højskole og Seminarium voksede, og der var derved kommet noget tilfældigt og maaske heller ikke altid ganske solidt over Bygningskomplekset. Hvad Grunden nu end kunde være, saa var det nu nødvendigt at bygge, og da P. Bojsen havde trukket sig helt tilbage fra Seminariet, var det jo rimeligt, at han ikke ønskede at bekoste Forandringerne. Derfor købte Byskov Seminariet 1903, og siden har han ganske ombygget det, saa det nu fremtræder som en Række statelige Bygninger, der er fuldt moderne udstyrede med Undervisningsmateriel, Udlaans- og Haandbibliotek etc.

Først i de senere Aar er Byskov bleven kendt uden for Seminariekredse, men nu maa han ogsaa siges at være en søgt og skattet Foredragsholder. De første 10—12 Aar, hvori han var Forstander, tog Seminariet al hans Tid; men det kan vel ogsaa siges allerede nu, at hans er i første Række Æren for, at der nu kan arbejdes under saa rolige og solide Forhold som vel aldrig før. Forøvrigt har han i de sidste 4—5 Aar udviklet en betydelig Forfattervirksomhed. Allerede tidligere havde han skrevet en Række Artikler i faglige og pædagogiske Tidsskrifter, været Medarbejder ved Salomonsens Leksikon o. l.; men først i 1910 kom hans »Dansk Sproglære«, der skabte Grundlaget for en ræsonnerende Undervisning i Modsætning til Mikkelsens Sproglære, der docerede, gav Reglerne paa Forhaand. Derefter besørgede han sammen med Dr. phil. O. Hansen en ny Udgave af Jul. Petersens Lærebøger i Matematik. I 1913 kom endelig »Modersmaalet« hos Udvalget for Folkeoplysningens Fremme og »Mindre Lærebog i Grammatik« tilige med »Analyse- og Diktatstykker«, hvortil slutter sig »Vejledning i Dansk Analyse.«

Gjødesen, Gjedved.

I de mere end 50 Aar, der er gaaet siden Gjedved Seminarium oprettedes, betegner Navnene Bojsen—Byskov to Perioder, hvorpaa der naturligvis er en ikke ringe Forskel. Elevernes Ret til fuld Handlefrihed er ikke slet saa stor nu som tidligere, og der er mere Planmæssighed baade over Læreres og Elevers Arbejde; men Udviklingen er ikke gaaet i Spring; thi gennem Martin Kristensen er de to Perioder alligevel blevet

noje forbundne. Nu er disse 3 Navne jo nok de betydeligste i Gjedveds Historie baade paa Grund af deres store Dygtighed og den lange Tid,

Lund, Gjedved.

hvori de har virket ved Seminariet; men det kan dog ingenlunde siges, at de som Lærere har været helt ud dominerende. Selvfølgelig har der gennem en saa lang Aarrække virket mange Lærere ved Seminariet, og især i Højskolens Tid var der mange unge Lærere, der skiftede ret hyppigt. Alligevel maa man sige, at der har været forbavsende mange dygtige Lærere og meget faa mindre delige. Den væsentligste Grund hertil er vel nok den, at der altid har været forstanderet grumme lidt paa Gjedved. Som P. Bojsen ønskede, at Eleverne skulde have fuld Frihed til at gøre og lade, som de ønskede, lod han selvfølgelig ogsaa Lærerne arbejde under eget Ansvar, og paa dette

Punkt er der ingen Forandring sket. Nu som før mangler alt, hvad man kan kalde Inspicering af Lærernes Arbejde, og dette er det uden Tvivl, der har givet saa mange betydelige Mænd Lyst til at være i Gjedved som Lærere. Saaledes var nuværende Valgmenighedspræst Teilmann i Bering Lærer ved Seminariet engang i Tresserne, og N. Thomsen, der blev gift med en Søster til Fru Bojsen og senere blev Seminarieforstander i Odense, var der fra 1866—72. I Halvfjerserne virkede N. Lindberg, en Søn af den bekendte Bibeloversætter, der. Han var samtidig Præst i Gjedved og tog derfra for at blive Valgmenighedspræst i Kerteminde. Han huskes endnu, fordi han var en af de grundtvigske Præster, der forsvarede Valget af Fritænkeren Edv. Brandes ved Folketingsvalget paa Langeland i 1881, og fordi han var den, der gjorde det kraftigst. Paa samme Tid var den nuværende Næstformand i Danmarks Lærerforenings Bestyrelse Lærer Mørch-Mogensen i Kilden ved Frederikshavn knyttet til Seminariet som Musiklærer, mens han var Andenlærer ved Kommuneskolen i Gjedved, og noget senere træffer vi de nuværende Valgmenighedspræster Karl Povlsen i Ryslinge og Vilh. Hansen i Balle som Lærere ved Seminariet. I 1877 blev endvidere J. Jeppesen antaget som Lærer, umiddelbart efter at han havde taget sin Eksamen fra Seminariet, og han blev der, til

M. Holm, Gjedved.

han i 1894 i Nedgangsperioden søgte til Ranum. I Firserne træffer vi paa samme Maade de tidligere Elever, nuværende Højskoleforstander Kristensen-Randers i Ollerup og nuværende Redaktør Søndergaard, Vejle, som Lærere ved Seminariet.

Forøvrigt var der som før nævnt i hele Bojsens Tid, hvad der bl. a. forklares ved Højskolevirksomheden, en hel Del Lærere, der kun virkede der i kortere Tid. Under den nye Ledelse kom der imidlertid større Stabilitet ind i Forholdene. C. C. Th. Gjødesen, der er født 1867, kom 1886 paa Gjedved Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1889. I de følgende Aar var han Lærer i Aarhus og ved Malling Landbrugsskole, indtil han i 1895 vendte tilbage til Gjedved som Lærer ved Seminariet. Hans Hovedfag har været Fysik, Botanik og Gymnastik. I en Aarrække underviste han tillige i Historie, indtil han efter Martin Kristensens Afgav opgav dette Fag for at overtage Naturhistorie.

H. Johansen var Musiklærer fra 1895—1902, da han blev Kantor i Rønne.

H. Skat Rørdam var Kapellan i Gjedved og underviste samtidig i Religion paa Seminariet fra 1898—1903, da han kaldedes til Seminarieforstander i Jelling.

Fru L. Byskov har siden 1900 undervist de kvindelige Elever i Haandgerning og Gymnastik.

V. C. Poulsen, der nu er Præst i Fane-fjord paa Møen, var Kapellan i Gjedved og dermed Religionslærer ved Seminariet fra 1903—12.

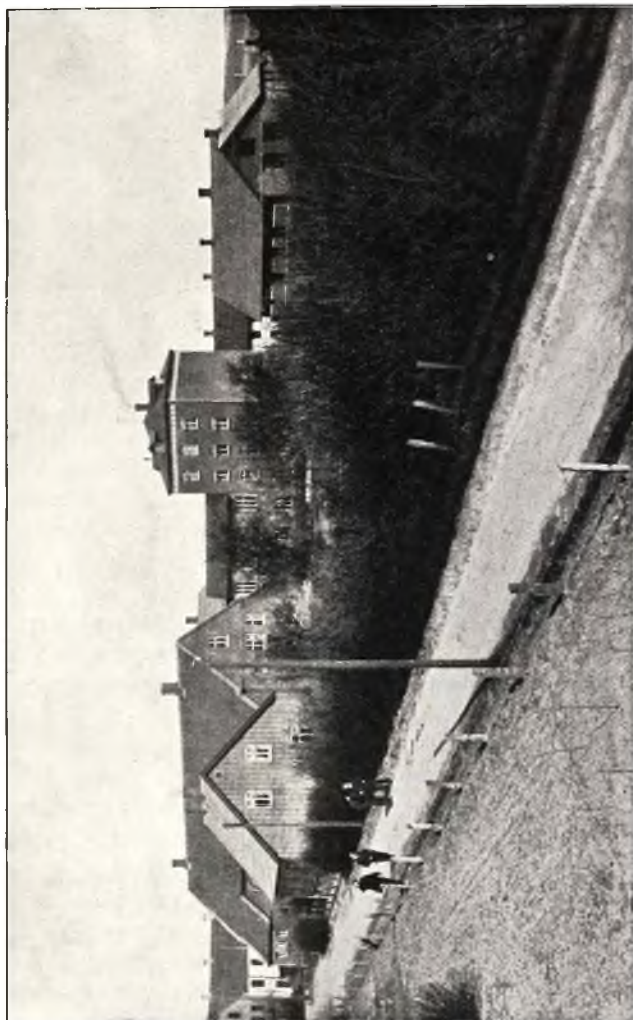
A. B. Lund, der er født 1879, kom 20 Aar gammel paa Ranum Seminarium, hvor han tog 1ste Del, 2den Del tog han imidlertid paa Jelling, da han hørte til dem, der fulgte med nuværende Professor N. A. Larsen, da denne i 1901 som Seminarieforstander blev forflyttet fra Ranum til Jelling. Efter Dimissionen kom han til Holsted Efterskole, hvor han imidlertid kun var 1 Aar, førend han paa Professor Larsens Anbefaling kom til Gjedved som Musiklærer. Han har endvidere undervist i Geografi og i de senere Aar ogsaa i Regning.

M. Holm er født 1881. I 1906 tog han teologisk Embedseksamen og blev straks efter ansat som Lærer ved Esbjerg Gymnasium. Der blev han, indtil han i 1912 blev kaldet til residerende Kapellan i Gjedved. Samtidig overtog han som de tidligere Kapellaner Undervisningen i Religion ved Seminariet.

Chr. Høirup er født 1885. Han tog Studentereksamen 1903 og Filosofikum 1904. 1908 tog han Eksamen fra Gjedved og kom derefter til

Chr. Høirup, Gjedved.

Seminariets Bygninger 1913 set fra Haven.

Nyborg, hvor han blev, til han 1912 kom tilbage til Gjedved som Lærer i Historie, Litteraturhistorie, Tegning, Skrivning og praktisk Færdighed.

Fru E. Lund overtog i 1912 en Del af Undervisningen i Haandarbejde. Fra 1913 leder hun den alene.

P. H. N. Kirkeskov er f. 1856, tog i 1879 Eksamen fra Gjedved og blev straks derefter ansat som Andenlærer der i Byen, indtil han endelig i 1902 blev Førstelærer. Lige siden sin Ansættelse har han deltaget i Undervisningen i praktisk Færdighed.

J. P. Jørgensen er født 1873, tog Eksamen i Gjedved i 1900. I 1902 kom han tilbage til Gjedved som Andenlærer, og siden har han deltaget i Undervisningen i praktisk Færdighed.

Opriidelig var der kun mandlige Elever paa Gjedved Seminarium; men i 1900 dimitteredes de to første kvindelige Elever, og fra den Tid har der stadig været Kvinder paa Seminariet. Af dem er der i alt dimmitteret hen imod 100. Det forslaar dog ikke meget mod de ca. 1200 Lærere, der i Aarenes Løb er udgaaet fra Seminariet. Af disse er der selvfølgelig flere, der er blevet kendt i videre Kredse. Sprogmanden mag. art. P. K. Thorsen er saaledes dimmitteret 1875 og J. C. Christensen og fhv. Folketingsmand Nielsen-Grøn 1877; men forøvrigt er naturligvis flere af vore kendte Højskolefolk udgaaede herfra, saaledes Højskoleforstanderne Kristensen-Randers, Ollerup, Himmelstrup, Skamlingsbankens Højskole, og Carl Hansen, Vrigsted Højskole. Endelig er selvfølgelig ikke saa ganske faa endte i ledende Stillinger i Folkeskolen, f. Eks. Overlærerne Arnstrup, Aarhus, Bindslev, Frederiksberg, Hansen, Svendborg, der er Censor i Regning ved Lærereksamen, Iversen, Korsør, Stougaard, Slagelse, og Kristensen, Neksø, der tillige er Forstander for Neksø Seminarium. Blandt Seminariefolk kan foruden sidstnævnte og Jeppesen, Ranum, nævnes Forstander Halse, Vordingborg, og Seminarielærerne Johansen, Jonstrup, og Balling, Silkeborg. Endvidere er Præsterne Howardy, Helnæs, Kjær, Vraa, der forøvrigt var Seminarielærer, samtidig med at han var Kapellan i Gjedved fra 1889—1898, Redaktørerne Søndergaard, Vejle, og nys afdøde Jensen-Lyngby, Silkeborg, og Folketingsmand Emil Petersen gamle Gjedvediter. Frode Kristensen, en Søn af Martin Kristensen, bør ogsaa nævnes her, da han, kort efter at han var blevet Lærer i Tørring, som den første konstaterede Aftryk af Korn i Lerkar fra Broncealderen. Til Slut skal blot bemærkes, at mindst 700 Gjedvediter for Tiden arbejder i Folkeskolen.

At Gjedved Seminarium i de første Aar havde et sjældent ensartet Materiale at arbejde med er sikkert nok. I en Tid, hvor der af politiske Partier kun kendtes to, var der ingen tvivlraadige eller søgende. Alle var Venstre. Og hvilken af de to store religiøse Grupper, Grundtvigs og Mynster—Martensens, man skulde slutte sig til, var lige saa hurtigt og sikkert afgjort. De mange Venstrepolitikere og Valgmenighedspræster, der som Lærere eller Elever har været i Gjedved, viser tydeligt nok, hvor ensartet Livssynet var i Gjedved, og hvor længe denne Ungdoms-

Nogle af Seminariets Bygninger set fra Landevejen.

paavirkning — for det var det jo i Grunden ogsaa for mange af Lærernes Vedkommende — har kunnet bevare sin Betydning. Dette er det gamle Gjedveds uvisnelige Fortjeneste, og den skal huskes, naar det kan fortælles, at det hændte, at 30 % af de indstillede trak sig tilbage og 10 % ikke bestod. Der var ikke saa lidt af denne Læren for Livet, der i nogen Maade tillader en Sammenligning mellem Gjedved paa denne Tid og Jelling i Svendsens eller Snedsted i Ludv. Chr. Müllers.

Paa dette Omraade kan det ny Gjedved slet ikke taale Sammenligning med det gamle; men til dem, der med Sorg har set dette, maa det siges, at Skylden for en meget væsentlig Del er Udviklingens. Vor Tid er i ganske anden Grad optaget af Enkelthederne, maaske endogsaa i den Grad, at den taber Helheden. det væsentlige af Sigte. Derfor de mange politiske Partier, derfor de mange religiøse Lejre. Og endelig maa det ikke glemmes, at vor Tid ikke ynder Autoriteter. Det er ikke, fordi de store Mænds Egenskaber mangler nu, det er altsaa ikke, fordi de store Mænd ikke er der, men fordi vi ikke trænger til dem eller i hvert Fald ikke trænger til at beundre dem, at vi nu søger dem forgæves.

Det var da let nok tidligere at finde Gjedveds Ejendommelighed som Lærestalt. Den var ligefrem iøjnespringende. Skal den findes og bestemmes nu, maa der ses ganske anderledes godt til, der maa gaaes til Enkelthederne; men alligevel er det vel nok til syvende og sidst det, at der af alle arbejdes under eget Ansvar, der er det karakteristiske for Seminariet her. Og det er forøvrigt vel ogsaa nok saadan, at naar Gjedveds Ejendommelighed ikke mere staar saa skarpt mod de øvrige Seminarers som Baggrund, men naar Modsætningen eller Forskellen er mindre end før, saa skyldes det en Tilmærkelse fra begge Sider, der for Gjedveds Vedkommende bl. a. er nødvendiggjort af Statsmagts mere direkte Indgriben i Seminarieforholdene; men endnu har Gjedved dog en hel Del af den Mangel paa Uniform, der er en nødvendig Forudsætning for Udvikling af al Individualitet. Et Forsøg paa at karakterisere det nuværende Gjedved mere indgaaende skal dog ikke gøres her. Det hører Fremtiden til.

Statens Forskoleseminarium i Vejle.

Henimod Slutningen af det forrige Aarhundrede bredte der sig, efterhaanden som Befolkningen voksede og ved sin Vækst nødvendiggjorde Forøgelse af Skolernes og Lærerkraefternes Antal, i store Dele af Landet en stærk Bevægelse for Oprettelse af Forskoler, hvori Børnene i de første Skoleaar undervistes af Lærerinder, som man — med god Grund — fandt særlig egnede til at besørge Undervisningen paa dette Alderstrin. Man stræbte desuden derved at fremkalde en forøget Klassesdeling og at skaffe de mindre Børn en kortere Skolevej. Bevægelsen støttedes ogsaa ved Ministeriets Bestræbelse for at formindske det Antal af Børn, som lov-mæssig maatte undervises af en enkelt Lærer.

En Udvikling i den nævnte Retning fandt især Sted i Jylland og støttedes stærkt fra betydelige pædagogiske Kredse, saaledes navnlig af »Dansk Skoleforening«, der under Ledelse af sin Formand, Seminarielærer R. J. Holm i Jelling, arbejdede med Iver for at fremskynde den. Den hele Bevægelse led imidlertid stærkt under den Skavank, at man aldeles ikke kunde knytte det fornødne Antal uddannede Lærerinder til disse Skoler; de allerfleste af de Lærerinder, som ansattes der, havde slet ingen kontrolleret Uddannelse modtaget, og man fandt det utænkeligt at indrette Lærerstillingerne saaledes, at det kunde ventes, at eksaminerede Lærerinder vilde søge dem. Fra privat Side oprettedes der straks i 90-ernes Begyndelse paa et Par Steder Skoler, som paatog sig den Opgave særlig at uddanne Lærerinder for Forskolen; men man fandt ikke, at disse Bestræbelser endnu havde saa megen Klarhed og Fasthed, at man kunde slaa sig til Ro dermed; fra forskellige Sider krævedes, at Staten skulde gaa i Spidsen.

I 1890 indgav »Dansk Skoleforening« et Andragende om, at Staten vilde give Understøttelse til, at der af Foreningen kunde oprettes et Seminarium til Uddannelse af Forskolelærerinder. I Stedet for at overlade Sagen til denne private Forening fandt Kultusminister Scavenius det imidlertid rigtigst, at Staten selv paatog sig Opgaven, og i Marts 1891 forelagde han et Forslag om Oprettelsen af et saadant Statssemi-

nasium. Forslaget blev dog for sent forelagt til at blive behandlet, og da Kultusministeriets Ledelse inden næste Samling var gaaet over til Minister C. Goos, vilde denne slaa ind paa en anden Vej.

Den ny Kultusminister forelagde, da Rigsdagen var traadt sammen paany i Efteraaret 1891, for Landstinget et Forslag om Oprettelse af et fuldstændigt Statsseminarium for Kvinder; dertil mente han da tillige at kunne knytte Uddannelsen af Forskolelærerinder, idet han tænkte sig, at de Kvinder, som gennemgik de første Klasser, men ikke afsluttede deres Uddannelse fuldstændigt, kunde opnaa Ret til Ansættelse som Lærerinder i Forskolen. Forslaget blev vel i Hovedsagen vedtaget af Landstinget, som det var forelagt; dog viste Stemningen sig allerede her noget kølig overfor denne Tanke. Men dette var i endnu langt højere Grad Tilfældet i Folketinget, hvor det moderate Venstre, som da havde Ledelsen, med Harald Holm og Højmark som Ordførere meget tydeligt tog Afstand fra den Tanke, at Staten skulde begynde at overtage Lærerindernes Uddannelse, hvilket man mente besørgedes godt af de private Seminarier. Lige saa bestemt udtalte man sig imod at gøre Forskolelærerindernes Uddannelse til en Del af den almindelige Lærerindeuddannelse; den maatte have sit særlige Maal og sine særlige Midler. Medens man i Folketinget forholdt sig saa køligt overfor enhver Tanke om Statens Indgriben paa den bestaaende Lærerindeuddannelses Omraade, fandt man, at der var god Grund for Staten til at træde støttende og vejledende til ved Uddannelsen af Lærerinder til Forskolerne. Resultatet af Rigsdagens Behandling af det forelagte Lovforslag blev da det, at dette fuldstændig ændredes. I Stedet for et almindeligt Statsseminarium, der tillige som Biopgave skulde have det Hverv at uddanne Forskolelærerinder, skulde der i Følge den vedtagne Lov oprettes en Statsskole, der udelukkende skulde have den Opgave at uddanne Lærerinder til Forskolen.

Loven, der underskrevet af Kongen den 30. Marts 1892, indskrænkede sig forøvrigt til at fastslaa det absolut nødvendige. Da Sagen var ny og uprøvet, fandt man det rigtigst kun at fastsætte de rent ydre Rammer for det ny Seminariums Virksomhed og derpaa overlade det til Livet og Erfaringen nærmere at bestemme Uddannelsens Karakter. Det bestemtes kun, at Uddannelsen skulde vare 1 eller $1\frac{1}{2}$ Aar, og at Eleverne ved Slutningen af denne Tid skulde modtage et Vidnesbyrd fra Seminariet om deres Dygtighed til at lede en Forskole. Formaålet skulde først og fremmest være at uddanne Eleverne til praktisk pædagogisk Virksomhed; derfor skulde der til Seminariet knyttes en Børneskole paa ca. 40 Børn, indrettet som en Forskole paa Landet.

Der toges straks med stor Iver fat paa Gennemførelsen af den vedtagne Lov; allerede et Aar efter stod det ny Seminarium ved Vejle færdigt til at tages i Brug. Til Forstander udnævntes den Mand, der i særlig Grad havde virket for Tankens Virkeliggørelse, Seminarielærer R. J. Holm. Det viste sig da ogsaa, at der var en stærk Trang til dette Semi-

narium; der meldte sig straks 70 Kvinder, der søgte Optagelse som Elever, og hvoraf Størstedelen maatte søge forgæves, da Loven kun tillod at optage 25.

Vejle Kommune havde til Opførelsen af Seminariet skænket en Grund paa 15,000 □ Alen ved Horsens Landevej lige Nord for Byen. Beliggenheden blev særdeles fri og tiltalende, nær ved Fjorden med en fri Plads foran og et skovbevokset bakket Terræn bag ved, der indrettedes som et lille Anlæg, hørende til Seminariet. Bygningerne, der har et tiltalende og hyggeligt Udseende, er opført under Ledelse af den kgl. Bygningsinspektør, Arkitekt Vilhelm Petersen. De falder i to Dele, en Forbyg-

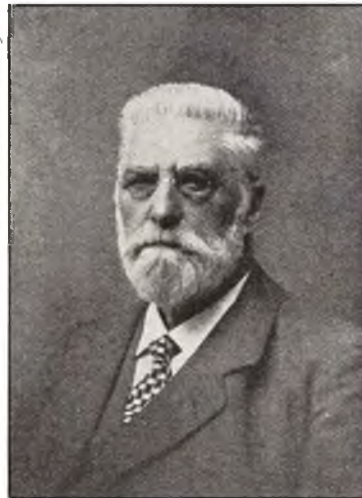
Vejle Forskolesminarium.

ning nær ved Vejen og Gymnastiksalsbygningen paa den anden Side af Børnenes Legeplads op ad Bakkeskraaningen. I Forbygningen findes i Stuen Seminariets Undervisningslokaler, Børneskolens Klasse samt Bolig for en ugift Lærerinde; paa første Sal har Forstanderen Kontor og Bolig; i Kvisten er der indrettet Sløjdlokale.

Den 10. April 1893 fandt der en Festlighed Sted i Anledning af Seminariets Aabning: Kultusministeriets Embedsmænd, de stedlige Myndigheder og de Mænd, der havde ledet Udførelsen af Arbejdet ved Seminariets Opførelse var til Stede. Der faldt ved den Lejlighed mange glade og anerkendende Ord om den herlige Beliggenhed og de tiltalende Bygninger. Den første af de to Mænd, der holdt de egentlige Indvielsestaler, Hr. Provst Becker, sluttede sin Tale saaledes: »Lad dette Hus

staa paa denne smukke Plet som en Pryd for Staden og en Pryd for Landet gennem den Gerning, der her skal øves.» Som den anden talte Seminarieforstander Holm, der begyndte saaledes: »Denne Sag er en ny Sag; den har ingen Fortid, ingen Historie. Vi haaber, den skal faa det.« Han udtalte sin Glæde over det, der var naaet, og bragte en Tak til alle dem, der havde arbejdet med til at tilvejebringe det Resultat, der forelaa. Men ganske særlig udtalte han sin Glæde over, at den ny Virksomhed ikke paa Forhaand var bundet i faste Baand, men havde faaet Frihed til at udforme sig og udvikle sig, som Erfaringen lærte, at det var bedst.

Som det var planlagt, blev den praktiske Uddannelse til Undervisningsdygtighed det centrale i Seminariets Arbejde. Eleverne erhverver sig denne ved at deltage i Undervisningsarbejdet i Børneskolen delt i Hold, saa at de undertiden og navnlig i Begyndelsen er tilstede i Klassen som Tilhørere, til andre Tider, efterhaanden som deres Erfaring og Sikkerhed vokser, selv underviser Børnene under Lærerindernes og Forstanderens Vejledning, hvortil da af og til slutter sig Prøver paa deres Undervisningsdygtighed i Overværelse af alle Seminarieelever, Lærerinderne og Forstanderen med efterfølgende Kritik af de Præstationer, der ydes. Ved Siden af dette gives der Eleverne Undervisning i de almindelige Skolefag, derunder ogsaa Haandarbejde og Sløjd.

R. J. Holm.

Denne Undervisning i Sløjd, der har fundet Sted fra Seminariets første Tid, bestaar baade i Arbejde med Træsløjd og Lersløjd samt andre mindre Arbejder, der er vel egnede for smaa Børns Undervisning. I de sidste Aar undervises der desuden i Orgelspil, der først indførtes for de Elever, som ønskede at deltage, men som efterhaanden er blevet almindelig Undervisningsgenstand.

Medens et Undervisningskursus fra Begyndelsen kun havde strakt sig over et Aar, benyttede Ministeriet i 1907, da det ønskede at gøre Forskolelærerindernes Uddannelse fyldigere, den Ret, som Loven af 1892 hjemlede, til at udvide Uddannelsesstiden paa Seminariet til at omfatte $1\frac{1}{2}$ Aar. Desuden ordnedes Forholdet saaledes, at Eleverne for at blive optaget paa Seminariet skal underkaste sig en af Staten kontrolleret Optagelsesprøve, ved hvilken de prøves i de almindelige Skolefag; Seminariets Kursus slutter med en ligeledes kontrolleret Prøve i praktisk Skolegerning. Til Trods for disse Skærpelser af Fordringerne til Elevernes Kundskaber og Uddannelsesetid og skønt der desuden er oprettet

flere private Forskoleseminarier, har Tilgangen til Statens Forskoleseminarium vedblevet at være meget stor, saa at der stadig er mange af dem, der søger Optagelse, der ikke kan opnaa denne. Hertil bidrager naturligvis stærkt den Omstændighed, at al Undervisning paa Seminariet ydes uden Vederlag.

Hr. R. J. Holm, som straks udnævntes til Forstander, har beklædt denne Stilling indtil 1. Oktober 1913, da han, der kort efter fyldte 75 Aar, søgte sin Afsked paa Grund af Alder. Holm, der var Fynbo af Fødsel, men Seminarist fra Jelling Seminarium, virkede i en lang Aar-række som Lærer ved nævnte Seminarium, indtil han udnævntes til Se-

P. Elmquist.

minarieforstander i Vejle. Han var da en vel kendt Mand dels som Forfatter af flere Skolebøger, saaledes den meget benyttede Danmarks Historie, dels som Formand for Dansk Skoleforening, hvilken Forening han havde været med til at stifte.

Fra 1. Oktober 1913 tiltraadte hidtilværende Skolebestyrer P. Elmquist Stillingen som Forstander for Seminariet. Han er født ved Vordingborg 1865, Student fra Sorø 1883; hans Studiefag Historie og Sprog. Efter i mange Aar at have været Lærer ved Borgerdydskolen i København og samtidig ved Femmers Kvindeseminarium i nogle Aar, udnævntes han i 1903 til Bestyrer for »Slomanns Skole« paa Frederiksberg. I adskillige Aar var han

Medlem af Direktionen for »De forenede Skoler« og deltog desuden i det pædagogiske Arbejde som Formand for »De højere Almenskolors Lærerforening« i 9 Aar og for Det Pædagogiske Selskab i 7 Aar.

Foruden Forstanderen er der ved Seminariet to af Kongen udnævnte faste Lærerinder, der dels underviser paa selve Seminariet, dels i Børneskolen. Til disse Stillinger udnævntes første Gang Frk. Ingeborg Christiansen, som tidligere havde været ansat ved Ribe Borgerskole, men havde forberedt sig særlig til sin Virksomhed ved Seminariet paa en Studierejse, som hun havde foretaget med offentlig Understøttelse til Sverrig for at studere Forskoleseminariers Virksomhed, og endvidere Frk. Emilie Freiesleben. Frk. I. Christiansen beklædte sin Stilling til 1899, da hun opgav den paa Grund af forandrede Livsforhold; i hendes Sted ansattes eksamineret Lærerinde Frk. Emma Kruse, der virkede ved Seminariet, indtil hun i 1909 blev ansat ved Frederiksberg Kommunes offentlige Skolevæsen. Frk. E. Freiesleben arbejdede i 18 Aar med stor Dygtighed og Interesse ved Seminariet, men nødsagedes da til at søge

sin Afsked paa Grund af svageligt Helbred fra 1911 at regne. Som faste Lærerinder ved Seminariet er nu ansat Frk. K. M. Kristensen, der har taget Lærerindeeksamen ved Odense Seminarium og før sin Ansættelse ved Forskoleseminariet har været ansat ved Holstebro Skolevæsen, og Frk. Carla Nielsen, som er dimitteret fra Femmers Seminarium og i nogen Tid har arbejdet ved Nyborg Skolevæsen. Sløjdundervisningen har først været ledet af Frk. Kathrine Holm; den gik derpaa over til Frk. Agnes Holm og bestrides nu af Frk. Astrid Holm. Tegneundervisningen, der væsentlig er Undervisning i Anskuelsestegning, ledes af Hr. Lærer J. Hald; i Orgelspil underviser Hr. Organist Brieghel-Müller.

Privatseminariet i Hjørring.

I en fra mange Sider udtalt Erkendelse af den Betydning, det vilde have for saa stor en Landsdel som Vendsyssel at have et eget Seminarium, grundlagdes Hjørring Seminarium d. 1. Sept. 1905 efter et Aars forberedende Arbejde i en Præparandklasse af Hr. cand. teol. J. Muhle, daværende Overlærer ved den kommunale højere Almenskole i Hjørring. Forskellige samvirkende Kræfter hjalp trofast til at fremme de nybegyndte Arbejde. Seminariet mindes saaledes med Tak afdøde Biskop Nielsen, der fra første Færd inden Betydningen af en saadan Institution for Landsdelen og arbejdede for dens Oprettelse, samt hans Efterfølger, Biskop Møller, og kgl. Kommissarius Linnemann, daværende Amtmand i Hjørring, der begge viste stor Interesse for Sagen. Hjørring Byraad overlod Lokaler til Brug for Seminariet, Amtsraadet gav Tilskud til Eleverne det første Aar, og en Kreds af Lærere fra Landsdelen og andre interesserede oprettede »Vendsyssel Seminarieforening«, hvis Formaal var at støtte Eleverne, indtil Seminariet fik Statsunderstøttelse. Denne opnaaede det d. 29. November 1906 og nu voksede det sig snart stærkt baade indadtil og udadtil.

Den 31. December 1910 frattraadte Forstander Muhle sin Stilling som Overlærer ved Almenskolen for at blive Overlærer og Skoleinspektør ved Hjørring østre Kommuneskole, der af Ministeriet er anerkendt som Øvelses-skole for Seminariet. Derved opnaaede han at blive Leder af Seminarie-elevernes praktiske Uddannelse i Børneskolen.

Lærerinde, Frøken Johanne Hansen, der har virket ved Seminariet siden dettes Oprettelse, nedlagde d. 1ste September 1912 sit Embede ved Almenskolen og knyttedes fast til Seminariet som Inspektrice.

Ved Seminariet virker nu foruden Forstanderen og Inspektricen tre faste Lærere: Hr. cand. polyt. Axel Hansen, Hr. Lærer Th. Kirkegaard og Hr. Lærer Weiersøe-Jensen, samt som Timelærere og -lærerinder Hr. Lærer Horn, Østre Kommuneskole, Hr. Lærer N. P. Petersen, Vestre Kommuneskole, Hr. Lærer Svane og Hr. mag. art. Kelter-Wesenberg, Almenskolen, Hr. Malermester Andersen, Lærer ved Teknisk Skole, samt

Lærerinderne: Fru Ingeborg Allerslev, Frøken Petra Christensen og Frøken Johanne Jensen, alle ved Østre Kommuneskole.

Seminarieret har store, lyse og velindrettede Lokaler i den nye og smukke kommunale Bygning, der tillige huser »Østre Kommuneskole«.

Elevantallet har været stadig stigende, idet Seminarieret arbejder med fuldtallige Klasser, ja endog i de sidste Aar har haft Parallelklasser.

Seminarieret er et Fællesseminarium. I Erkendelse af, at al sand Personlighedsvækst bedst fremmes i fuld aandelig Frihed under den enkeltes eget Ansvar, ønsker det ikke at repræsentere nogen bestemt religiøs eller politisk Retning, men ser det som sin Opgave at aabne Elevernes Øjne for alle gode, positive Værdier i Menneskelivet.

J. J. Muhle, Forstander for Hjørring Seminarium, er født 18. Januar 1870 i Svendborg. Cand. teol. 1894. Skolebestyrer i Skagen 1895—98.

J. J. Muhle

Malermester Andersen

Bestyrer af Hjørring Realskole 1898. Overlærer ved Hjørring højere Almenskole 1901—11. Overlærer og Skoleinspektør ved Østre Kommuneskole i Hjørring 1911. Stifter af og Forstander for Hjørring Seminarium, oprettet 1904.

Malermester *Andersen*, født 27. Marts 1867 i Vennebjerg. Tegnekursus 4 Gange. Lærer i Tegning ved Teknisk Skole og Seminarieret i Hjørring. Næstformand for Hjørring Amts Skytteforening.

Petra Marie Christensen, født 4. Maj 1886 i Hjørring. Dimitteret fra Frk. Langs Seminarium 1907. Ansat ved Hjørring kommunale Skole-

Petra Marie Christensen

Aksel Hansen

væsen som Vikar og derefter som Timelærerinde og konstitueret Lærerinde 1907—12. Aarskursus i Gymnastik 1911—12. Fra September 1912 Gymnastiklærerinde ved Hjørring Seminarium.

Axel Hansen, Født den 30. Juni 1882 i København. Student 1900. Cand. polyt. 1910. 1. Januar 1908 til Sommerferien 1909 ansat ved Nørre Aabye Realskole. 1. Sept. 1909—1. Sept. 1910 ansat ved Københavns Undervisningsanstalt. 1. Sept. 1910—1. Sept. 1911 Gymnasielærer ved

Johanne Hansen

Søren Peter Jensen Horn

Marselisborg højere Almenskole. Fra 1. Sept. 1911 Lærer ved Hjørring private Seminarium. Hustru: Kirstine Hansen f. Ibsen.

Johanne Hansen er født den 13. August 1874 i Fredericia. 1903 dimitteret fra N. Zahles Seminarium. Samme Aar ansat som Lærerinde ved Hjørring højere Almenskole, hvor hun de følgende Aar dimitterede i Dansk til Skolens forskellige Eksaminer: Præliminæreksamen, Mellemskole- og Realeksamen samt nysproglig Studentereksamen. Da Seminariet oprettedes blev hun tillige Lærerinde i Dansk ved dette, og d. 1. September 1912 tog hun sin Afsked fra det kommunale Skolevæsen for helt at kunne hellige sig Arbejdet ved Seminariet, hvor hun nu er ansat som Inspektrice og Lærerinde i Dansk og Praktik.

Søren Peter Jensen Horn, født 9. December 1880 i Aidt, Hovlbjerg

Ingeborg Jensen (Allerslev)

Johanne Jensen

Herred. Han er af gammel Bondeslægt, der har boet paa Gaarden »Krogen« Aidt Sogn i det mindste siden 1725. Hustru: Karoline f. Grøn. Dimitteret 1902 fra Silkeborg Seminarium. Tillægseksamen i Engelsk, Kursus i Fysik, Kemi, Zoologi og Botanik. 1902—07 Lærer ved Dalbynder Højskole. 1907—08 ved Vinding Højskole. 1908—12 ved Silkeborg Seminariums Børneskole. Siden 1. Maj 1912 fast ansat ved Hjørring kommunale Skolevæsen og fra Sommerferien 1912 Lærer i Naturhistorie ved Hjørring Seminarium. Har udgivet en »Lærebog i Botanik for voksne Begyndere«.

Ingeborg Jensen (Allerslev), født d. 11. December 1878 i Sandby ved Nakskov. Ægtefælle: Hakon Jensen (Allerslev). Dimitteret 1901 fra Frk. Th. Langs Seminarium. Har haft flere Kursus paa Statens Lærer Højskole, hvoraf særlig fremhæves 3 Mdr. Kursus i Orgelspil og Harmonilære

og Aarskursus i Køkkenskolefagene. Fast ansat ved Humble Skole paa Langeland fra 1. Oktober 1901 til Ja-

F. C. Kelter-Wesenberg

Th. Kirkegaard

nuar 1911 og ved Hjørring kommunale Skolevæsen fra 1913, ved Seminariet siden September 1913.

Johanne Jensen, født 16. Juni 1885 i Dollerup pr. Viborg. Dimitteret 1909 fra Vinthers Seminarium. Ansat i Elsted pr. Lystrup fra 1. Januar 1910 til 1. Maj 1912. Ansat i Hjørring fra 1. Oktober 1913, ved Seminariet siden September 1912.

F. C. Kelter-Wesenberg, født d. 1. September 1866, Vaarskovgaard, Lolland, er Søn af Forpagter F. C. Kelter-Wesenberg og Hustru: Olivia f. Fejlberg. Læste til Officerseksamen men blev afvist paa Sessionen. Blev derefter privat dimitteret til Artium 1887, og studerede engelsk Sprog og Litteratur, blandt andet under et Ophold i Newcastle 1890—91, hvor han havde Ansættelse paa et Kontor som dansk Korrespondent. Tog Magisterkonferencen i Engelsk 1892. Var ansat som Sproglærer ved Giersings Realskole i Odense

N. P. Petersen

J. C. Svane

1893—95, Bestyrer af Horslunde private Realskole 1895—1908, siden Lærer ved Odense højere Almenskole og Hjørring Seminarium. Viet 14. Juli 1894 til Emma Jane Clark, f. 15. Juni 1866 i Newcastle on Tyne.

Theodor Camillo Kirkegaard, født d. 16. Juni 1883, Magleby ved Stevns, er Søn af afdøde Skoleinspektør i Viborg J. J. Kirkegaard, Justitsraad, Ridder af Dannebrog. Dimitteret 1912 fra Odense Seminarium. Statens Kursus i Sang og Musik. Ansat ved Hjørring Seminarium siden 1. September.

Niels Peter Petersen, født 3. Maj 1877 i Røgild, Broust Sogn, er af en Slægt af Jordbrugere. Han har ogsaa selv været ved Landbruget, men et Højskoleophold gav Lyst til Lærergerningen. Dimitteret fra Ranum 1901, og efter et Par Aars Hjælpe-lærergerning fast ansat som Andenlærer i Sorring. I disse Aar har han drevet en Del spredte historiske Studier, som kom til god Nytte ved Ansættelsen ved Hjørring kommunale Skolevæsen 1906. Blev samme Aar knyttet til Seminariet.

Stiftede som Andenlærer i Sorring Dallerup Sogns statsanerkendte Sygekasse og Dallerup Sogns Folkebogsamling. Hustru: Karoline Christine, f. Simonsen.

J. C. Svane er født 12. Marts 1877 i Ildved ved Vejle, hvor hans Fader var Gaardmand. Han kom 14 Aar gammel paa Silkeborg Realskole, tog Eksamen derfra 1895 og var derefter Huslærer og Vinterlærer indtil 1897, da han blev optaget paa Silkeborg Seminarium, hvorfra han blev dimitteret 1900. Har desuden 2 Feriekursus i Matematik og 2 i Sang. Siden 1900 har han virket som Lærer: 1900—07 ved Silkeborg private Realskole, 1907—08 ved Slagelse Kommuneskole, fra 1908 ved Hjørring højere Almenskole og Hjørring Seminarium. Hustru: Magda Svane.

S. Weiersøe-Jensen er født 21. November 1881 i Hammer pr. Tørring, hvor hans Forældre drev en lille Landejendom. Han havde ogsaa selv sit Arbejde ved Landvæsenet, indtil han i 1900 blev optaget paa Jellinge Seminarium, hvorfra han blev dimitteret 1903. Derefter var han i nogle Aar Hjælpe lærer. Fra Maj 1906 var han Andenlærer og Kirkesanger i Egeslevmagle ved Skelskør. 1911—12 opholdt han sig ved Gymnastik-instituttet i København. Samme Aar tog han Tillægsprøve i Engelsk, og Aaret efter i Tysk.

Lærerne og Samfundet. IV.

S. Weiersø-Jensen

Siden 1. September 1913 har han været Lærer ved Hjørring Seminarium. Han er Stifter og Leder af Egeslevmagle Sangforening fra Vinteren 1906—07. Leder af Dalmose Sangforening i Aarene 1908 og 1909. Formand for og Bibliotekar i Egeslevmagle Sognebogsamling: Stifter af Egeslevmagle Skoles Børnebogsamling.

1 H. Jepsen 2 K. P. Knudsen 3 P. M. Munk 4 A. Emborg 5 K. Knudsen 6 L. Mortensen
7 Ludv. Jensen 8 P. J. M. Winther 9 Sofie Hansen 10 Arne Møller

Silkeborg Seminarium.

(Meddelelser ved Seminarielærer Cand. Ludv. Jensen, Silkeborg).

Silkeborg Seminarium er grundlagt af daværende Realskolebestyrer *Kr. Johansen*, Silkeborg. Fra 1881 til 1886 var *Silkeborg Realskole* meget stærkt besøgt af Elever fra næsten alle Landets Egne, og mange af dem tog fra Realskolen paa et eller andet Seminarium for at læse til sidste Del af Lærereksamen; som første Del gjaldt dengang Realeksamen. I Skoleaaret 1885—86 var der nogle af de dimitterede Realskoleelever, som gerne ønskede at forberede sig til Lærereksamen i Silkeborg, og da *Kr. Johansen* havde syslet en Del med teoretisk-pædagogisk Arbejde, faldt det naturligt for ham at realisere den Tanke, han nu og da gennem Aarene havde næret: at oprette et Seminarium. I en af *Johansen* opført ny Bygning fik Seminariet i 1886 sine første Lokaler og sine første Elever. Undervisningen blev givet af Lærere, der ogsaa underviste i Realskolen, men enkelte blev dog antaget til særligt at undervise i Seminariet, bl. a. daværende Lærer ved Lillelund Fri- og Efterskole i Ulfborg *P. J. M. Vinther*, Seminariets senere Forstander, som bl. a. overtog Dansk- og Litteraturundervisningen, og daværende Højskoleforstander *N. P. Stensballe*, Uldum. I 1887 dimitteredes det første Hold Elever ved den alm. Skolelærereksamen i Aarhus, bl. a. *Morten Mortensen* (Drejø), der allerede Aaret efter blev Lærer ved Seminariet og Realskolen, og som derefter med Undtagelse af et enkelt Aar i en lang Aarrække var fast knyttet til Seminariet. Dette havde i *Vinther* og *Mortensen* vundet et Par bærende Kræfter. *Stensballe* blev allerede i 1889 ansat som Driftsbestyrer i Tørring. Efterhaanden voksede Elevantallet stærkt, Klassetallet blev det normale for et Seminarium, flere Lokaler maatte tages i Brug, og Seminariet flyttede delvis ind i Silkeborg tekniske Skole paa Skoletorvet lige overfor *Johansens* Skolebygning. Ogsaa flere Lærer-

kræfter maatte antages; bl. a. virkede her i disse første Aar ogsaa nuværende Sognepræst i Vester Vedsted *Otto Rosenstand*, nuværende Kommunalærer i København *P. K. Jensen* og Kommunalærer i Odense *M. K. Krogh*. — De Kaar, hvorunder de private Seminarier i de Aar arbejdede, var imidlertid ret uheldige. Det var vanskeligt at gennemføre et sundt og planmæssigt Arbejde. Det var i de Aar, Eksamenskommissionen fremkaldte »det store Mandefald«, og det var klart, at der trængtes til Ændringer i Læreruddannelsen. Johansen søgte forgæves at samle de private Seminarier om et fælles Forslag, og sammen med Forstanderen for Vordingborg Seminarium, *H. V. Matthiessen*, indgav han i Foraaret 1889 til Ministeriet en ret indgaaende Henvendelse, hvori der bl. a. foreslaas, at ingen Elev skal kunne indstille sig selv til Eksamen, og at al Indstilling skal ske fra Seminarier, som opfylder visse nærmere bestemte Krav. Noget Resultat medførte Skrivelsen ikke, men den peger nøje i den Retning, hvori de nærmeste Aars Drøftelser i Skoleverdenen og paa Rigsdagen kom til at bevæge sig. Johansens Elever erindrere med Glæde og Taknemmelighed hans temperamentsfulde og vækkende Undervisning, særlig hans Pædagogiktimer. Men i 1890 frattraadte han af Helbredshensyn Ledelsen baade af Seminariet og Realskolen. Endnu nogle Aar underviste han dog ved Seminariet. Han grundlagde »Silkeborg ny Bogtrykkeri«, men har vedblivende interesseret sig for Skoleforhold; han er Medlem af Skanderborg Amts Skoleraad.

Begge Johansens Skoler købtes i 1890 Forening af Seminariets nuværende Forstander, *P. J. M. Vinther*, der jo siden 1886 havde været Lærer i Dansk og Litteratur og Historie ved Seminariet, og *A. H. N. Kirkeskov*, som siden 1887 havde været Lærer ved Realskolen. Vinther blev Leder af Seminariet, og med Rette er Silkeborg Seminariums Navn uadskilleligt knyttet til hans; Kirkeskov blev Leder af Realskolen. Efterhaanden ophævedes Ejendomsfællesskabet, men i flere Aar var dog Kirkeskov Matematik- og Fysiklærer paa Seminariet, Vinther Dansk-lærer i de øverste Realskoleklasser. *Morten Mortensen*, som et Aar havde været borte fra Seminariet, vendte tilbage og overtog Undervisningen i Pædagogik og Praktik. Landinspektør *H. Kristiansen*, forhen Lærer ved Gedved Seminarium, overtog Regneundervisningen. *P. K. Jensen* underviste i Naturhistorie, Historie og Geografi. Dermed havde Seminariet en Grundstamme af Lærere, som det beholdt i en Aarrække. 1889 —94 var *K. N. Steensen*, nu Jonstrup, Lærer i Sang og Musik. Elevantallet voksede stærkt fra 1890. Allerede fra den Tid daterer Fællesundervisningen sig, idet enkelte kvindelige Elever fulgte Undervisningen; flere og flere kom stadig til. Men to Mangler var følelige, Savnet af en selvstændig og tidssvarende Seminariebygning og Savnet af en fast Øvelsesskole. Desuden led Seminariet som alle Seminarier af de usikre og uregelmæssige Forhold, hvorunder der arbejdedes. Og dog siger Forstander Vinther, at denne Tid ikke staar i mindst Glans eller har mindst

Værdi for ham. Var Forholdene end usikre, gav de dog Rum for Frihed og Selvstændighed baade i Lærernes og Elevens Arbejdsmaade. Det var fremfor alle Vinther og dernæst hans nu afdøde Ven og udmærkede Medarbejder Morten Mortensen, der prægede Skolen ved deres Arbejde og deres Personlighed. — I Aarene 1890—94 drøftedes en Mængde Planer til en ændret Læreruddannelse. Vinther deltog paa Ministeriets Opfordring i en Forhandling, der fandt Sted i København i Januar 1893 under Ledelse af daværende Kultusminister Goos. I Januar havde Ministeriet et Lovudkast færdigt. Den følgende Sommer foretog Vinther paa ministeriel Opfordring sammen med Prof. Kroman, Dr. phil. H. Olrik og Seminarieforstander Huus en Rejse i Sverrig og Finland for at studere den praktiske Læreruddannelse der. Indberetningen derom ind-

Seminariets Hovedbygning

gaves til Ministeriet, hvorefter den uddeltes til samtlige Rigsdagsmænd. I Marts 1894 lovfæstedes den ny Seminarieordning. — Dette Aar blev ogsaa et særligt Mærkeaar for Silkeborg Seminarium. Der byggedes (under Ledelse af Arkitekt Frimodt Clausen, Aarhus) i Løbet af Sommeren en Hovedbygning med Facade mod Skolegade og desuden en Gymnastiksal og Børneskole. Allerede i Oktober fik Seminariet Statsanerkendelse med Dimissionsret efter den ny Lov, og den 16de November 1894 indviedes de nye Bygninger ved en stor og smuk Festlighed. 1896 opførtes i samme Stil og under samme Arkitekt Kirkeskovs Realskolebygning Side om Side med Seminariet, saaledes at de to Bygninger kun blev skilt ved en fælles Hovedindgang og gjorde Indtryk af at høre til eet Bygningskompleks; — een Skole skulde de først blive i 1910, da Vinther efter Kirkeskovs Udnævnelse til den kommunale Mellemskoles Overlærer

købte Realskolebygningen, saaledes at begge Bygninger nu, forenede ved en smuk Portindgang, tilsammen danner Seminariets Hovedbygning.

Tiden efter 1894 har i det ydre været en forholdsvis rolig Tid for Seminariet. Arbejdet har maattet samle sig om at faa det bedst mulige ud af den ny Ordning (af 94), der utvivlsomt bragte betydelige Fremskridt paa afgørende Punkter, navnlig Fasthed og Orden i Undervisningen, men ogsaa større Travlhed med Tilegnelsen af det voksende Kundskabsstof. Seminariet har i Tidsrummet efter 94 været stærkt besøgt. Det har stadig haft tre Klasser fyldte (i de senere Aar een eller to Dobbelklasser) og fra 1896 en hurtigt voksende Forberedelsesklasse. — Lærerkredsen var ved 1894 i det væsentlige den ovenfor nævnte. *N. P. Hansen* (Løjtnant Hansen), der allerede tidligere havde undervist

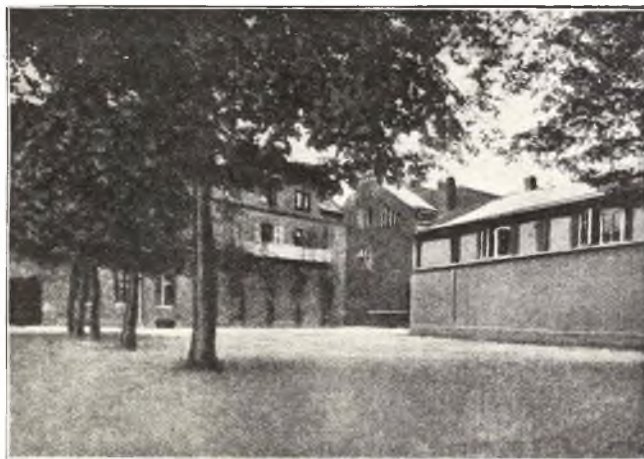
Seminariets Skolegaard

ved Seminariet, blev dette Aar fast Lærer i Matematik og Naturfag. Frk. *Henriette Knudsen* knyttedes til den nyoprettede Børneskole, hvor hun endnu virker. *K. Steensen* forflyttedes det følgende Aar til Jonstrup, og *Anders Sørensen Thyrrø* blev Sang- og Musiklærer (indtil 1904).

I Aaret 1897 skete der betydelige Forandringer i Lærerkredsen. Pastor *H. Carstensen*, Sejling, fik fra dette Aar hele Religionsundervisningen, som han har haft helt til 1912. Kirkeskov fraatraadte Fysikundervisningen, der overtoges af Hansen. *P. K. Jensen*, der særlig havde haft Geografi og Historie, fraatraadte; han blev ansat som Lærer ved Skolevæsenet i København. *Ludvig Jensen* knyttedes i dette Aar til Seminariet og har siden haft Undervisningen i Dansk og Stil samt Tegning og senere (med bestemte Mellemlum) Pædagogik. *K. P. Knudsen* blev samme Aar Seminariets Gymnastiklærer, og *P. Balling* afløste Landinspektør *Kristiansen* i Regning og *P. K. Jensen* i Geografi.

Betydelige Forandringer i Lærernes Kreds skete igen omkring 1903. Frk. *Sofie Hansen*, tidligere ved Realskolen, knyttedes (fra 1902) helt til Seminariet baade som Lærerinde for Seminariets kvindelige Elever i Gymnastik og Haandgerning og tillige som Lærerinde ved Børneskolen. *Knud Knudsen* ansattes fra 1903 og har efterhaanden overtaget hele Undervisningen i Historie og Regning; i sidstnævnte Fag afløste han *Balling*, der blev ansat ved Silkeborg kommunale Skolevæsen. *Ludvig Mortensen* ansattes fra dette Aar som Lærer i Geografi og Praktik og som Forstander for Børneskolen. I sidstnævnte Stilling afløste han *Morten Mortensen*, der blev Inspektør ved Silkeborg Borgerskole (fra 1907 til sin Død Skoleinspektør i Odense). *Sørensen Thyrrø* forflyttedes (1904) til Ranum og afløstes som Sang- og Musiklærer af *L. Thomsen*.

I 1904 opførtes i Seminariepladsens Sydside en Bygning med en

Børneskolens Skolegaard

rummelig Foredragssal. Samme Aar optoges en Dobbeltklasse og atter en i 1909. Siden har der stedse været en Dobbeltklasse. Forberedelsesklassen har ligeledes været stærkt besøgt; den har almindeligvis ca. 30 Elever og derover. Tallet paa de kvindelige Elever har været voksende. Det samlede Elevantal (Præparanderne fraregnede) var i 1910 ca. 130 i 4 Klasser, hvoraf ca. 53 kvindelige. I 1914 er Elevantallet ca. 150 i 5 Klasser, 85 mandlige og 65 kvindelige.

I 1910 købtes (som ovenfor nævnt) Realskolebygningen og forenedes med Seminariet, der herved fik sin egen Skolegaard, idet Børneskolen har faaet sin i den tidligere Realskolegaard. Begge Gaarde er overordentlig rummelige og smukt bevoksede med Kastanie- og Lindetræer.

I Jubilæumsaaret 1911 holdtes der i Begyndelsen af August en overordentlig smuk to Dages Fest, besøgt af en stor Mængde af Seminariets tidligere Elever helt fra de ældste Aargange. Efter et officielt Indled-

ningsmøde med Foredrag bl. a. af Professor Larsen var der om Eftermiddagen Sejltur til Himmelbjerget i henrivende Solskinsvej og om Aftenen stor Fællesspisning; næste Dag Formiddagsforedrag, om Eftermiddagen Folkevisesang af Skuespiller Jerndorff og i Sommeraftenen en herlig Friluftsfest. Et indholdsrigt Festskrift var udarbejdet til denne Lejlighed (heri bl. a. Seminariets Historie og Billeder af dets Lærere med korte Biografier).

I Tiden omkring Jubilæumsaaret har de sidste betydelige Ændringer i Lærerkredsen fundet Sted. N. P. Hansen rejste 1910, idet han blev kaldet til Overlærer (nu Inspektør) i Svendborg. Hans Plads blev overtaget af forhv. Realskolebestyrer i Nakskov *H. Jepsen*. L. Thomsen fratraadte af Helbredshensyn og ansattes i Hillerslev; han afløstes som Musik- og Sanglærer af *Aage Emborg*, der havde virket ved Horsens Seminarium. Og 1912 blev Pastor Carstensen udnævnt til Censor ved Skolelærereksamen og kaldet til Præst i Hesselager. Religionsundervisningen er bleven overtaget af Pastor *Arne Møller*, Linaa, og Valgmenighedspræst *Munck*, Silkeborg.

Som ovenfor nævnt er der under Seminarieordningen af 1894 bleven større Travlhed med Tilegnelse af Kundskabsstoffet, idet Kravene er voksede meget betydeligt; heraf følger atter, at Arbejdsfriheden i Undervisningen er bleven mindre. Denne sidste Omstændighed i Forbindelse med Kravet om Indførelse af Sprog stiller de nye Seminarierespørgsmaal, som drøftes for Tiden, og hvis Drøftelse Forstander Vinther i Foredrag, i Artikler, ved Seminarielærermøder o. s. v. har givet en Mængde Bidrag til.

Th. Langs Seminarier i Silkeborg.

Naar Silkeborg i den sidste Snes Aar har vundet ligesaa meget Ry for sine Skoler som for sin Naturskønhed, skyldes dette i særlig Grad en enkelt Personlighed, der ved sine rige Evner, sin Energi og store Kærlighed til den Gerning, hun har gjort til sin Livsopgave, har formaaet at skabe Undervisningsinstitutioner, der hver i sin Art nyder velfortjent Ry.

Silkeborg Lærerindeseminariums og Folkeskoleseminariums Historie maa derfor blive en Levnedsskildring af Frøken Theodora Lang, hendes Liv og hendes Gerning. Paa Opfordring har hun selv velvilligt givet følgende Oplysninger:

Jeg er født d. 3. Maj 1855 paa Vemmetofte ved Faxe, min Fader var Lærer og Kantor ved Klostret, men han døde allerede i 1861 og min Moder flyttede da som Enke ud til et lille Hus, min Fader efterlod os i *Lille Spjellerup* $\frac{1}{4}$ Mil fra Vemmetofte. Her voksede vi tre Børn op og fik en omhyggelig forstandig Opdragelse af vor Mor, der tidlig lærte os Flid og Udholdenhed men tillige forstod at give os levende Interesse for alt, hvad der omgav os, navnlig den skønne sydsjællandske Natur, hvor vi færdedes meget i Have og Skov. Min Mor havde ualmindelig gode Kundskaber og en fin Dannelse, hun underviste os Børn hver Dag. Min Undervisning ledede hun helt, mine Brødre gik i Skole om Formiddagen, men om Eftermiddagen, naar Lektierne skulde læses og de skriftlige Arbejder udføres, var hun altid iblandt os og arbejdede med os. Da jeg var 16 Aar kom jeg ind i Frøken Vestergaards Kursus for Lærerinder i København og efter $1\frac{1}{2}$ Aars Studium der gik jeg ud til privat Lærerindevirksomhed. I 9 Aar virkede jeg i 3 forskellige Familier, en Købmandsfamilie, en Lægefamilie og en Forpagterfamilie og, naar jeg nu som ældre tænker tilbage paa disse 9 Ungdomsaar, tilbragt under forskellige Forhold i tre af Landets forskellige Egne, optaget af et Arbejde, som havde min levende Interesse og passede for mine Evner og Kræfter, og som gav mig rigelig Fritid til at leve med de Familier, hvis Hjem jeg optoges i, og til at iagttage, om end den Gang ret ubevidst, de Omgivelser og forskellige

Livskaar, jeg færdedes i, forekommer disse 9 Aar mig meget lange og udviklende for mig.

I en Alder af 26 Aar bestemte jeg mig til at læse til Lærerindeeksamen. I 1½ Aar forberedte jeg mig paa N. Zahles Kursus og havde ogsaa her en rig Tid af stor Betydning for min hele Udvikling. Samtidig med, at jeg i Efteraaret 1882 tog Eksamen, overtog jeg en Plads her i Silkeborg som Lærerinde for nogle Familiers Børn. Her havde tidligere været en lille Pigeskole, som var bleven opløst, og disse Familier stod nu uden nogen Skole, hvor deres Børn kunde blive undervist. Jeg følte mig ikke særlig tilskyndet til ved Hjælp af min Eksamen at søge ind i den offentlige Skole, men langt mere drog det mig, om jeg kunde bringe den lille Skole paa Fode igen, som havde været her i Silkeborg, og ganske særligt tiltalte det

Seminarieforstanderinde
Frk. Theodora Linderstrøm-Lang

mig at faa Lov til at indrette denne Skole efter mit eget Hoved. At jeg skulde faa min Livsvirksomhed her i Silkeborg tænkte jeg den Gang ikke.

Det viste sig imidlertid hurtigt, at her var ualmindelig gode Betingelser til Stede for en Ungdomsskole og en Børneskole, og da der var gaaet 2—3 Aar, havde jeg saa mange Elever, at der maatte tænkes paa at bygge en Skole. At det lykkedes dels at arbejde en Skole op her i Silkeborg, dels at bygge et Hus til denne Skole, skyldes i første Række en ung ivrig Medarbejder, jeg fandt ved min Ankomst her til Byen, Frøken Anna Høltzermann. Hun sluttede sig hurtigt helt og fuldt til mine Tanker om Skole og Opdragelse, og gav sin betydelige Indsats i Arbejdet med Glæde

og utrættelig Energi, og som hun begyndte for 32 Aar siden, har hun siden holdt ud, saa vi har haft den store Lykke at være to om Arbejdet, to om dets Glæder og Sorger.

Det var fra første Færd min Lyst og Trang ikke blot at undervise de unge, men saa vidt muligt at leve med dem, lære dem at kende som man kun kan det, naar man lever sammen med dem, derfor aabnede vi allerede efter et Par Aars Forløb vort Hjem for saadanne unge, som fra andre Egne af Landet søgte til vor Skole, og dette gav os og giver os den Dag i Dag megen Glæde. Vanskelig kunde man finde en Egn, der bedre end Silkeborgegnen passer for studerende Ungdom; Skønhed og rig Afveksling og Lejlighed til prægtige Udflugter. Den Udvikling og den Hvile for Nerverne det giver i nogle Aar at leve roligt og regelmæssigt i saa skønne Naturomgivelser, kan ikke værdsættes højt nok, netop i vor urolige Tid,

da Bylivet og snart Landlivet ogsaa i de fleste Hjem præges af Uro og Jagen efter Adspredelser i Form af Selskabelighed og Fornøjelser af mangfoldig Art, en Uro, der ikke kan forenes med et samvittighedsfuldt Arbejde, uden at det gaar ud over Nervesystemet og giver mangan en ung en Skade for Livet, hvor man vil forene begge Dele.

Mit Maal gennem Aarene har været det bedre og bedre at udfinde den sundeste og naturligste Form for et friskt Ungdomsliv og at lede de unge ind i dette og samtidig at hjælpe dem til med Glæde og Alvor at gøre deres Gerning saa den kunde føre til et godt Maal; og blev end for de fleste, medens de levede her hos os og besøgte Skolen, Maalet en Skoleafslutning i Form af en Eksamen, saa vidste baade de og jeg, at det Maal var kun en lille Station paa Vejen mod det store endelige Maal, der er sat enhver Kristen. Og det maa være den store Opgave for den, der virker som Ungdomsopdrager altid at holde det Maal klart for Øjet, og at søge og prøve de bedste Midler der fører der henimod. Derfor bliver bl. a. Undervisningen et saa værdifuldt Middel i vor Haand, naar vi faar Øje paa den som et stort og vigtigt Middel i Opdragelsens Tjeneste. Og det bliver da en Opgave bedre og bedre at benytte dette Middel, idet man øver og prøver de Metoder, der synes en mest brugbare.

Men den, hvis Tanker stadig sysler med Opdragelsens høje Maal og dens mangfoldige Midler, og som faar Lov at prøve disse i et dagligt, praktisk Skolearbejde, samler sig efterhaanden en Sum af Erfaringer, som man føler Trang til at delagtiggøre andre i og drøfte med andre. Saaledes gik det i ethvert Tilfælde mig, og dette førte til Oprettelsen af de to Seminarier, der nu staar under min Ledelse. Dels et Forskoleseminarium, hvor vi sysler med Uddannelsen af Lærerinder for Smaa børn, dels et Skolelærerinde-seminarium, som afsluttes med Skolelærerindeeksamen. Allerede i 1889 fik jeg et Rejsestipendium af Staten, der satte mig i Stand til at foretage en to Maaneders Rejse til Tyskland, Svejts og Frankrig for at studere Skolevæsenet i disse Lande og i 1891 og 1896 drog jeg atter ud med samme Opgave for mig. For saa vidt, som det overhovedet har kunnet forbindes med Eksamenskineseriet ved vore Seminarier har jeg anvendt, hvad jeg paa disse Rejser saa og lærte, og under gentagne senere Rejser til de samme Lande har lært, og som jeg ansaa for rigtigt, ved vore Seminarier. Forskoleseminariet oprettedes 1891, Skolelærerinde-seminariet 1896, og begge fik Statsanerkendelse 1896.

Skulde jeg nævne noget, der i saa Henseende maaske har baaret nogen Frugt her hjemme, maa det være Ordningen af praktisk Uddannelse paa Seminarierne. Allerede 1891 begynde vi en praktisk Uddannelse for Forskolelærerinderne her i Børneskolen, som efterhaanden er blevet efterfulgt af alle Landets Seminarier, de nu sandsynligvis alle Vegne gennemførte praktiske Øvelser, hvor hele Klassen er til Stede, medens en eller flere af Eleverne underviser og Undervisningen, dens Maal, Midler og Metoder i de enkelte Fag bagefter drøftes mellem Lærere og Elever. Saadanne Øvelser saa jeg først Gang gennemført paa en tiltalende Maade i 1889 i de

franske Lærerindeseminarier og forsøgte allerede i 1892 saadanne Øvelser her.

Ligeledes kunde jeg nævne Skolekøkkenundervisningen, som jeg allerede den Gang lærte at kende og om hvilken jeg talte og skrev en Del. Vore første Skolekøkkener fremkom netop i den Periode baaret frem, ikke af mig specielt men af mange andre sammen med mig. Her paa Seminariet fik vi Skolekøkkenundervisning indført i Seminariskolen 1900 og nu er det saaledes, at ingen Seminarieelev gaar ud herfra uden at have haft Lejlighed til at gøre sig bekendt med denne værdifulde Undervisning. Det samme gælder Børnehave- og Skoleundervisning.

Thi det er og har stedse været min Opgave at forberede de unge Seminarieelever, ikke blot til en Eksamen, men ogsaa og i Særdeleshed til den Gerning, der venter dem i Skolen, og saa vidt muligt at gøre dem bekendt med de forskellige Former for Skolearbejdet, som efterhaanden har udviklet sig i vort Land.

Medens den lille Skole, som var Begyndelsen til min Virksomhed her i Silkeborg, stadig har udviklet sig mere og mere, i 1887 fik den Dimissionsret til almindelig Forberedelseseksamen, hvilken i 1907 afløstes af Mellem- og Realeksamen, og i 1910 fik den Dimissionsret til Studentereksamen efter den matematisk-naturvidenskabelige og den nysproglige Retning, er de to Seminarier vokset op jævnsides med Skolen, og medens Frøken Høltzermann har sin Hovedvirksomhed i Skolen, har jeg mit Hovedarbejde i Seminarierne, hvor jeg dels har undervist i Pædagogik siden deres Oprettelse, dels har ledet de praktiske Øvelser i Aarenes Løb, er en stor Kreds af Lærere og Lærerinder knyttet til Skolen og Seminariet, og medens jeg stedse selv har den daglige Ledelse af Seminarierne, ledes den til Seminariet knyttede 7klassede Børneskole af Hr. eksam. Lærer Jochumsen og den højere Skole af Frøken Høltzermann og Hr. cand. teol., Inspektør Hr. Haas.

Det har været en stor og rig Glæde for mig, at se hele denne Virksomhed vokse ud af en lille og ringe Begyndelse, og det er med Tak til Gud, fordi han stedse hjalp mig igennem Prøverne og Vanskelighederne, at jeg hver Dag paany tager fat paa mit Arbejde.

Forskoleseminariet.

Aarsagen til Forskoleseminariets Oprettelse var dels den store Trang til en Deling af Landets Folkeskoler ved Oprettelse af Forskoler, som ytrede sig stærkt under de ivrige Diskussioner om dette Spørgsmaal i Slutningen af Firserne og Begyndelsen af Halvfemserne, dels min store Lyst til at yde et Bidrag til Løsningen af dette Spørgsmaal, ikke blot teoretisk i Bladartikler og Diskussioner, men ogsaa praktisk.

Det stod klart for mig, at Smaabørnenes Undervisning var den aller

vigtigste Del af hele Undervisningen, idet den Grund der lægger i Forskolen er den bærende for Barnets fremtidige Udvikling, og jeg havde faaet min store Interesse for denne Undervisning særlig udviklet dels gennem Studium af Kirstine Frederiksens Skrifter om dette Emne, som fremkom i denne Periode, dels gennem personligt Kendskab til og Samkvem med denne højt dannede Kvinde, der paa nært Hold havde studeret Smaa børnsundervisningen i de amerikanske Skoler. Hvad Mænd som Vilh. Rasmussen og Hald og Kvinder som Caroline Baggesen og Marg. Lonborg Jensen senere har ydet i Retning af Smaa børnsundervisning der tager Sigte paa Sansningens Øvelse og Udvikling, gjorde Kristine

Th. Langs Seminarium:

Frederiksen sig allerede til Talsmand for i de Dage, og det var berigende og udviklende at drøfte disse Spørgsmaal med hende.

I Nov. 1891 begyndte vi da at undervise det første Hold unge Piger, der ønskede at uddanne sig til Forskolelærerinder. Som Øvelsesskole benyttedes de yngste Klasser i den højere Pigeskole, og til at begynde med var Holdene faatallige; men efterhaanden voksede de og det viste sig nødvendigt at Forskoleseminariet fik sin egen Bygning og sin egen Øvelsesskole. Dette skete i 1894, da vi efter Tegning af Professor Rosen opførte Forskoleseminariet og samtidig opnaaede den Ordning med Silkeborg Kommune, at denne besluttede sig til at henvise 2 Smaa børnsklasser til Undervisning hos os. Først i 1896 lykkedes det Seminariet at opnaa Statsanerkendelse, idet Staten Aaret efter, at Forskoleseminariet i Silkeborg havde begyndt sin Virksomhed, oprettede et Forskoleseminarium i Vejle, og det gjordes gældende, at dette først skulde i Virksomhed, inden man

vilde anerkende noget Privatseminarium. Ikke desto mindre gik Arbejdet hos os sin rolige Gang og hvert Aar dimitteredes og optoges et nyt Hold Elever. Seminariet voksede hurtigt og har nu i mange Aar stedse haft det normale Elevantal 25—28.

I 1911 maatte vi opføre en ny Bygning til Forskoleseminariet ogsaa efter Professor Rosens Tegning.

Biografiske Oplysninger om Frk. Th. Lang og de ved hendes Seminarier virkende Lærerinder og Lærere:

Theodora Linderstrøm Lang er født den 3. Maj 1855 paa Vemmetofte ved Fakse. Hun stammer paa fædrene Side fra en Lærer og Præsteslægt, der dog ogsaa tæller Haandværkere og Bønder. Hendes Moders Slægt var en svensk Officersslægt. Hun blev dimitteret 1882 fra Frk. N. Zahles Privatlærerindekursus. Har siden stadig studeret Pædagogik og Metodik, navnlig ved Hjælp af gentagne Studierejser til Seminarier i Tyskland, Frankrig, Svejts, Holland og Belgien. 1862 Skolebestyrerinde i Silkeborg. Seminarieforstanderinde for et Forskole- og Skolelærerindeseminarium siden 1896. Medftifter af Foreningen »Den danske Pigeskole« i 1893, siden da Medlem af denne Forenings Bestyrelse. Har siden 1894 redigeret Foreningen »Den danske Pigeskoles« Organ »Bog og Naal«. Siden 1899 har dette Tidsskrift skandinavisk Redaktion, idet den kendte norske Skolemand Olaf Berg og den kendte svenske Skolebestyrerinde Anna Ronstrøm i Lund tiltraadte Redaktionen som Redaktører henholdsvis for Norge og Sverrig. Siden da har Bladet stadig haft skandinavisk Redaktion med »Th. Lang« som Danmarks Redaktør. Hun var Medlem af Silkeborg Menighedsraad til 1909 og igen siden 1912. Formand for »Den danske Pigeskoles Pensionskasse« 1895—1906. Medlem af Bestyrelsen for Pigeskolernes Hjælpe- og Pensionskasse fra 1906. For de private Realskolers statsunderstøttede Pensionskasse 1902—08. Af Bestyrelsen for Den danske Pigeskoles Hvile- og Rekreatiohjem Sixtus ved Middelfart. Medlem af Statens Komité til Uddannelse af Haandgerningslærerinder, og af Repræsentantskabet for Pædagogisk Selskab i København. Formand for Dansk Kvindesamfundets Kreds Silkeborg. Medlem af Styrelsen for Børnehjemmet »Knaps Minde«, Silkeborg. I 1907 dekoreret med Fortjenstmedaillen i Guld.

Ove Brøndum er født den 17. November 1884 i Skaarup paa Fyn. Hustru Agnes Brøndum f. Hjorth. Tog Lærereksamen som Privatist fra Odense Seminarium 1910. Teologisk Embedseksamen i Januar 1912. Særligt Fag: Engelsk. Ansat ved Frk. Th. Langs Skoler og Seminarier fra August 1911.

Kristine Ege er født 20. September 1883 i Rønde, Bregnet Sogn. Dimitteret 1909 fra Frk. Th. Langs Seminarium. Tillægsprøve i Tysk. Deltaget 2 Gange i Statens Feriekursus i Tysk ved indfødte Lærere samt i et Feriekursus i Jena i Tysk og Pædagogik. Ansat ved Frk. Th. Langs Skoler og Seminarier siden August 1909.

Ejnar Emborg er født den 19. August 1888 i Ringe paa Fyn, Søn af Skolebestyrer Laurs Rasmussen, Formand for »Dansk Friskolelærerforening«, Ridder af Dannebrog. Dimitteret 1909 fra Vordingborg Seminarium, Lærer ved Ringe Fri- og Efterskoler 1909—10. Sang og Musiklærer ved Horsens Kvindeseminarium i Tiden 1910—13. Sang- og Musiklærer ved Th. Langs Skoler siden 1913. Leder af Silkeborg Højskoleforenings Sangkor.

Ejnar Gjessing er født i København 1876. Hustru Dorthea Gjessing f. Hansen, Afgangseksamen fra Kunstakademiet 1895. Har udstillet paa Charlottenborg. Debut 1900 Efteraarsudstillingen. Studierejse til Paris 1902. Ansat ved Th. Langs Skoler og Seminarier fra August 1908. Har paa Gyldendals Forlag udgivet Tegnesystemet »Typetegning«.

Gertrud Gregersen født den 24. September 1875 i Kerteminde. Etaarigt Kursus i Gymnastik ved Statens Lærerhøjskole. Gymnastikeksamen 1906. Studerer for Tiden Naturfag. Ansat ved Th. Langs Skoler siden 1906.

Henrik Haar, født 9. September 1879, Barreskov pr. Rønnede. Hustru Inger Elisabeth. Dimitteret fra Herlufsholm 1897. Teologisk Embedseksamen, pædagogisk Prøve. Højskolelærer, Rødbilt, Mou 1906—08. Ansat ved Th. Langs Skoler og Seminarier 1909.

Henny Haar, født 23. Januar 1884 i Tikøb Sogn. Dimitteret fra Københavns Forskoleseminarium 1907 og fra Femmers Kvindeseminarium 1911. Ansat ved Th. Langs Skoler og Seminarier siden 1913.

Anna Holtzermann, født d. 13. December 1862 i Silkeborg. Er af en gammel Købmandsslægt. Dimitteret fra Frk. Zahles Skole for private Lærerinder. Statens etaarige Kursus og desuden 4 korte Kursus i Dansk og Engelsk. Flere længere og kortere Ophold i England. Deltaget i Kursus i Oxford. Ansat ved Frk. Th. Langs Skoler fra 1882. Har udgivet en Samling engelske Sange til Skolebrug. Har stiftet Foreningen »Den engelske Klub« i Silkeborg og er Formand for samme.

Louise Emilie Jensen er født den 30. Januar 1844 i Helsingør. Dimitteret 1911 fra Fru B. Berg Nielsens Seminarium. Ansat ved Th. Langs Seminarieskole fra August 1911.

Bolette Marie Jensen, født 1864 Nødager Mølle.

E. Jochumsen, født d. 21. September 1871 i Skanderup. Hustru: Henriette Jochumsen, f. Christensen. Dimitteret 1898 fra Jelling Seminarium. Flere korte Kursus og et Aarskursus paa Statens Lærerhøjskole. 1898—

Gertrud Gregersen

1900 Lærer ved Bramminge Efterskole. Siden 1900 Lærer ved Th. Langs Seminarier, og fra 1903 tillige Forstander for Seminariets Børneskole. Medlem af Bestyrelsen for Foreningen »Børnenes Værn«, Medlem af Bestyrelsen for Børnehjemmet »Knaps Minde«, Medlem af Amtsudvalget for »Kristelig Forening for vildfarne Børns Redning«.

Valdemar Kierkegaard, født 27. Oktober 1882 i Kjøng paa Fyn. Søn af Forstander Niels Kierkegaard, Kjøng. Hustru: Jonna, f. Golodnoff. Dimitteret 1912 fra Silkeborg Seminarium. Har i flere Semestre fulgt Universitetets Forelæsninger over dansk Sprog og Litteratur, sammen med Professor Høfdings filosofiske Forelæsninger og samtidig modtaget Undervisning hos kgl. Skuespiller Jerndorff i dansk Diktion og Oplæsning. Har udelukkende været ansat ved private Skoler. Først ved Kjøng Folkehøjskole, derefter 1905—06 ved Rødkilde, fra 1912 ved Th. Langs og Vinthers Skoler i Silkeborg. Har dels under eget Navn, dels under Pseudonym skrevet en Del Digte i Blade og Tidsskrifter. Bl. a. i »Ill. Tidende« og »Tilskueren«. Har været meget benyttet som Oplæser og Lærer i Diktion og Oplæsning, underviste bl. a. i Sommeren 1913 i Læsning paa et Instruktionskursus for Lærere og Lærerinder fra Silkeborg og Omegn. Kgl. Skuespiller Jerndorff regner K. for den dygtigste Oplæser, der har været uddannet hos ham.

Olaf Kejser, født i København d. 25. August 1875. Hustru: Erna Maria f. Melskens. Cand. theol. 1901. Ansat ved Th. Langs Seminarier fra August 1904.

Marie Larsen, født 17. November 1880 i Kallehave Sogn. Dimitteret fra Københavns Forskole-Seminarium 1913. Ansat ved Th. Langs Seminarium siden 1913.

Jens Nikolai Sand-Lauridsen, født 26. Juli 1884 i Hee. Hustru Elly Christine f. Jensen. Dimitteret 1905 fra Jellinge Statsseminarium. Uddannet i Musik (Teori og Komposition) af J. O. Bondesen, Aarhus og Ludolf Nielsen, København. Ansat ved Th. Langs Skoler fra August 1905. Ansat som Organist ved Silkeborg Kirke siden 1912. Har som Organist givet en Række Koncerter, dels Frikoncerter og dels Koncerter i velgørende Øjemed. Medlem af Bestyrelsen for Silkeborg Musikforening fra 1911.

Kvindeseminariet i Aarhus

begyndte sin Virksomhed 1. Septbr. 1909. Seminariet er bleven til paa Foranstaltning af Indre Missions Venner i Danmark. Indre Mission, som hidtil har haft 2 Seminarier, et i Vest i Nørre Nisum og et Øst i Haslev, har med Kvindeseminariet i Aarhus grundlagt sin tredie Virksomhed af denn Art, medens de to førstnævnte Seminarier staa aabne for baade Mænd og Kvinder, er Seminariet i Aarhus bestemt til udelukkende at yde unge Kvinder deres Uddannelse til Folkeskolen. Da det saaledes er Indre Missions eneste Seminarium af den Art, og det saaledes gerne skulde have en for hele Landet central Beliggenhed, blev Aarhus ret naturligt fastslaaet som det Sted, hvor Institutionen burde ligge. Ved sine udmærkede Kommunikationsmidler til alle Sider, ved sit store offentlige Skolevæsen, ved sit Statsbibliotek osv. byder Byen mange Fordele. Byen har mange af en Storstads Fordele samtidig med at det lykkedes at finde en Plads til Seminariet, der gav dets Virksomhed de fornødne rolige Omgivelser. I den nordlige Bydel, tæt ved St. Johannes Kirke, købtes en Byggegrund paa ca. 5500 m², beliggende paa et af de højeste Punkter med prægtig Udsigt over Byen, Havet og den omliggende Egn. Grundstenen til Bygningen blev nedlagt den 26. Maj 1910, og samme Aar den 30. November fandt den højtidelige Indvielse Sted. Denne foretoges af Provst Zeuthen; desuden talte Biskop Sørensen, og om Aftenen var hele Seminariebygningen festlig illumineret. 29de Decbr. samme Aar tilstod Ministeriet Seminariet Statsanerkendelse.

I de faa Aar, Seminariet har bestaaet, er Arbejdet og Livet gaaet sin rolige Gang. Samlingerne er aarligt forøgede og nu fyldestgørende. Navnlig har Seminariet erhvervet sig et interessant Tillæg til Naturhistorie-samlingen, idet den har købt et Herbarium, en righoldig Samling af til Dels sjældne og værdifulde Planter, samlede og bestemte af nu afdøde Lærer og Botaniker J. Kristensen, Hygum pr. Uggelbølle. Endvidere er der dannet et Bibliotek, dels Udlaans- dels Hjemmebibliotek.

I April 1911 aabnedes ved Seminariet et Hjem for Elever under umiddelbar Ledelse af Forstanderinden. I Hjemmet er der i hyggelige og lyse,

dels Dobbelt- dels Enkeltværelser Plads til et Par og tyve unge Piger; men iøvrigt bor Eleverne i Privathjem i Byen.

Seminariet havde 1909 en Førsteklasse med 12 Elever, i Skoleaaret 1910—11 en Andenklasse med 16 og en Førsteklasse med 26 Elever. I de tre følgende Skoleaar har der været saa stærk Tilgang af Elever, at det ikke har været muligt at optage alle de kvalificerede, der meldte sig. I Aaret 1913—14 var Elevantallet 26—34—26 henholdsvis i I, II og III Klasse. Eksamens første Del afholdtes for første Gang 1911, og 1912 dimitterede Seminariet sit første Hold af vordende Lærerinder.

Desuden har der fra først af været en Forberedelsesklasse med et gennemsnitligt Antal af ca. 15 Elever om Aaret.

Indtil Seminariets Grundlæggelse og Opførelsen af dets Bygninger

Kvindeseminariumet i Aarhus

var tilendebragt, lededes dets Anliggender af en Landskomité, hvis Formand var Sognepræst Jessen, Vejle, og som iøvrigt talte 27 Medlemmer, hvoriblandt Overlærer P. W. Agger, Holstebro, og Lærerne N. Christensen, Svingelbjerg, og Elbæk, Aarhus. Midlerne til Seminariets Opførelse var indkomne ved frivillige Bidrag fra Indre Missions Venner, og disse skænkede nu Institutionen som Jubilæumsgave til »Kirkelig Forening for Indre Mission i Danmark«. Den højtidelige Overdragelse fandt Sted paa denne Forenings Jubilæumsdag d. 13. Septbr. 1911. Herefter bestaar Seminariets Bestyrelse af 9 Medlemmer, 4 valgte af Landskomitéen (Pastor Jessen, Silkeborg, Pastor Knudsen, Hellerup, Kbmd J. P. Thomsen, Aarhus og Lærer P. Elbæk, Aarhus) og 5 valgt af Foreningen (Pastor Frederiksen, Aarhus, Pastor Hansen, Ring, Pastor Jensen, Horsens Vendsyssel, Missionær Moustgaard, Silkeborg og Provst Zeuthen, Fredericia). Pastor Jessen i Silkeborg er Bestyrelsens Formand.

Seminarieret er en selvejende Institution; de til enhver Tid værende Værdier tilfalder »Kirkelig Forening for den Indre Mission i Danmark«. Bestyrelsen antager og afskediger Forstanderne og efter Samraad med disse antager og afskediger den det faste Lærerpersonale; Timelærere og andre Funktionærer ansættes af Forstanderne med Bestyrelsens Approbation.

Siden Seminariets Oprettelse har det været ledet af Frøken Astrid Blume og Sognepræst ved St. Johannes Kirke i Aarhus, Pastor H. O. Frimodt Møller som Seminarieforstandere. Før Frøken Blume overtog Stillingen som Forstanderinde, havde hun i en længere Aarrække været Lærerinde ved Frk. Th. Langs Skole og Seminarier i Silkeborg. Pastor Frimodt Møller har virket som Præst ved forskellige danske Menigheder i Amerika, en Tid knyttet til Præsteskolen i Blair som Lærer, indtil han blev ansat ved den da nystiftede Sct. Johannes Kirke i Aarhus.

Undervisningen gives af begge Forstanderne samt af følgende Lærere og Lærere:

Cand. theol H. Sørensen (ansat 1912); Kommunalærer Arlund (1911); Organist H. Blichfeld (1909); Musiklærer E. Christiansen (1910); Kommunalærer V. Knudsen (1913); Gymnastiklærerinde Marie Mikkelsen (1910); Lærerinde Olga Paulsen (1909); Kommunalærerinde Hulda Petersen (1909); Kommunalærer Stephen Rasmussen (1909); Kommunalærer Skonning (1913); Adjunkt ved Statskolen O. Smith (1913); Overlærer ved Statskolen Stegmann (1909); Fru Else Sørensen (1912); Kommunalærerinde Mariane Sørensen (1913).

Desuden har følgende medvirket ved Undervisningen:

Kommunalærerinde Dagny Petersen (1909—12); Cand. phil. Carla Jensen Jørgensen (1909—11); Kunstmaler A. Moe (1909—13); Artillerikaptajn N. A. Lassen (1910—13); Lærer C. C. Andersen (1910—13); Kommunalærer Chr. Hansen (1912—13).

Staby Vinterlærer-Seminarium

har til Formaal at uddanne Vinter- og Biskolelærere til de udstrakte Sogne i Vest- og Midtjylland. Der er nemlig mange Steder, hvor Børnene har saa lang Skolevej, at det særlig om Vinteren er uoverkommeligt for dem; saadanne Steder er der da oprettet Bi- eller Vinterskoler med et i Reglen lille Børneantal, og til disse Skoler gaar da Eleverne herfra. Oftest læser de senere videre, c. $\frac{3}{4}$ af vore Elever bliver Seminarister eller gaar anden læsende Vej, og paa den Maade er mange fattige Ungersvende fra smaa Hjem kommen frem; thi Uddannelsen her er meget billig, idet alle Elever her faar fri Bolig og fri Undervisning, og de, der trænger dertil, kan tillige faa en mindre Pengeunderstøttelse. — Et Kursus varer 1 Aar, fra og til en 1. Novbr.; dog optages ogsaa Elever for et enkelt Halvaar, naar de ikke kan faa Raad til længere Ophold; ofte vender de senere tilbage for at faa videre Uddannelse, ligesom det er hyppigt, at Elever, der har været ude som Lærere om Vinteren, atter kommer igen næste Sommer. Disse Vinterlærere har vel ofte ikke megen Udvikling eller store Kundskaber; men de er hyppigt i Besiddelse af en mægtig Energi og stor Lyst til den Gerning, de har valgt sig, og det bøder paa store Mangler i andre Henseender. Faktisk er det, at mange af dem har gjort et godt Arbejde i Skolens Tjeneste; flere Hundreder af Danmarks Lærere har faaet deres første Uddannelse paa »Staby« og har begyndt deres Gerning som Vinter- eller Biskolelærere.

Staby VI. Sem. kales sædvanlig »Staby Højskole«, idet det fra det første var en Højskole, forøvrigt en af Landets ældste.

Allerede 1843 var der Tale om Oprettelse af en Højskole i Ulfborg-Egnen; men først i Halvtredserne blev det til Virkelighed. Pastor Schøler i Staby begyndte 1852 i Præstegaarden at holde Skole for unge Karle, og Aaret efter byggedes »Staby højere Bondeskole« tæt Øst for Præstegaarden med Pastor Schøler som Forstander. Højskoler har imidlertid haft ondt ved at trives i Vestjylland; det vilde heller ikke ret gaa i Staby, og da Pastor Schøler forflyttedes 1857, overtoges Skolen af Ringkøbing Amts Skolefond, der endnu ejer den, og som leder den gennem en Bestyrelse,

hvis nuværende Formand er Provst Petersen, Ringkjøbing. Da Skolefonden overtog Skolen, ændredes den saaledes, at der skulde holdes almindelig Højskole om Vinteren, men uddannes Vinter- og Biskolelærere om Sommeren. Under de to følgende dygtige Forstandere, Albr. Sørensen og S. P. Jensen kom der en god Tid for Skolen, der blev ledet saaledes, at mangfoldige ældre Lærere og andre endnu med Glæde og Tak mindes deres Stabytid og den Hjælp, de der fik til deres Livsgerning. — I 1884 fik Forstander S. P. Jensen anden Ansættelse, og F. Jeppesen blev Forstander. Omtrent samtidig ophørte den almindelige Højskoleundervisning; fra 1. November 1885 blev Skolen udelukkende Uddannelsesanstalt for Vinter- og Biskolelærere, og det er den endnu. Skolen har haft det Held at faa en Række dygtige Andenlærere, og det gode Resultat, der i de sidste 30 Aar er naaet, skyldes — ved Siden af den udmærkede Forstander —

Staby Vinterlærer-Seminarium

ogsaa dem. Af disse Lærere skal nævnes et Par, der er landskendte: nuværende Seminarielærer i Jelling K. M. Kristiansen og Biblioteksmanden Lærer Joh. Grønberg, Rodskov. Nuværende Andenlærer er Seminarist Th. Rasmussen, der har været ansat her siden 1. Febr. 1911.

J. Jeppesen er født den 8. Marts 1858 i Ellerup, Gudbjerg Sogn, paa Fyn. Slægten er indvandret fra Frankrig. Dimitteret fra Jellinge Seminarium 1871. Han har desuden haft Kursus i flere forskellige Fag. Studerer særlig Botanik og Sprog. Efter sin Dimission var han 1871—75 Huslærer paa Holsteinborg Gods. Derfra kom han til Horsens Realskole, hvor han var Lærer til 1880, da han blev ansat ved Holstebro Realskole, hvor han blev til 1881. Han underviste efter den Tid paa Vordingborg Seminarium, som han selv er Medstifter af. Fra 1. November 1884 er han Forstander for Statens Vinterlærerseminarium i Staby.

Hustru: Gertrud Ottoline Jensen.

Medens Forstander Jeppesen var i Holstebro, var han Redaktør af Ringkøbing Amts Dagblad. Han har skrevet mange Artikler og nogle Fortællinger til forskellige Blade og Tidsskrifter. I disse Aar arbejder han paa en Undersøgelse af de gamle Skove i Ringkøbing Amt. Fra 1903—09 var

J. Jeppesen

han Medlem af Staby Sogneraad, de tre første Aar som Formand. Fra 1. Juli 1898 er han Medlem af Ringkøbing Landboamts Bankraad, siden 1. Juli 1903 Formand for samme. Han var Medstifter af Staby Spare- og Laanekasse i 1886. Siden den Tid er han Formand, Bogholder og Kasserer for samme. Siden 1911 Medlem af Bestyrelsen for Centralforeningen af jyske Sparekasser. Han interesserer sig meget for Plantningssagen, og har udført en Del Arbejde for den, været medvirkende ved adskillige Plantagers Fremkomst og Panthaver i nogle. J. ejer selv en Plantage, og har i mange Aar uddelt Planter til Folk i Omegnen. Han er Formand for Ulfborg og Omegns Landboforenings Planteavlsudvalg, og har i 25 Aar

været Medlem af Bestyrelsen for Ringkøbing og Omegns Plantningsforening.

Thomas P. Rasmussen (Enner) er en Husmandssøn, født i Tandrup Sogn, Voer og Nimb Herreder, d. 25. Oktober 1887. Han arbejdede ved Landbruget indtil sit 18. Aar, da han begyndte at forberede sig til Seminariet. I 1907 blev han optaget paa Gjedved Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1910. Derefter var han Vikar i No Skole ved Ringkøbing, senere i Idom Skole ved Holstebro, hvorfra han saa kom til Staby Vinterlærer Seminarium ogsaa som Vikar, men han blev dog kort efter 1911 fast ansat.

Han er Formand for Staby Ungdomsforening, Leder af Gymnastikken, og har stiftet en Sangforening, som han ogsaa selv leder.

Kvindeseminariet i Horsens.

I »Berlingske Tidende«, »Morgenbladet« og en Del Provinsaviser fandtes flere Gange i September og Oktober 1878 følgende Bekendtgørelse:

Skolelærerindeeksamen.

Pastor Andresens og Adjunkt Buchwalds Kursus i Horsens til Skolelærerindeeksamen begynder 1ste November. Betalingen er 50 Kr. fjerdingaarlig. Indmeldelser sker ved mundtlig eller skriftlig Henvendelse til en af Undertegnede:

I. H. Andresen og Emil Buchwald.

Vi (Andresen og Buchwald) havde sikret os Lærerkrafter blandt den lærde Skoles og de kommunale Skolers Lærere, og jeg mener, at vi begyndte med et dygtigt Lærerpersonale; jeg vil ikke fremhæve nogen endnu levende, men derimod nævne, at vi havde faaet den nu længst afdøde Lærer ved Borgerskolen, C. Nielsen, til at overtage Undervisningen i Naturhistorie og Tegning; han var en Mand, der vistnok mindes med Taknemlighed af alle, der har haft ham til Lærer. Undervisningslokalerne havde vi lejet i den tekniske Skole, der for største Delen kun om Aftenen benyttede sine Lokaler, hvorimod Undervisningstiden for vort Kursus var dgl. 3—7.

Den 1ste November aabnedes saa Kursus'et med en lille Højtidelighed; alle Lærerne, 8 i Tallet, var mødt, og der var netop lige saa mange Elever. I øvrigt skal kun meddeles, at det her blev slaaet fast, at Kursus'et skulde bære Navnet *Kvindeseminariet i Horsens*. Jeg skylder Sandheden at tilføje, at det ikke var os, der havde fundet paa dette Navn; i »Morgenbladet« var det bleven brugt, da Bladet i en lille Notits — vistnok iflg. Anmodning fra os — omtalte vort Kursus. Saa vidt jeg ved, var det første Gang Ordet *Kvindeseminarium* blev brugt, og jeg kan altsaa med en vis Ret sige, at vi var Stifterne af det første *Kvindeseminarium* i Danmark.

Kursus'et var toaarigt, men i de første Aar maatte Undervisningen i flere Fag helt eller delvis være fælles for de 2 Hold. Den, der indstillede sig til Skolelærerindeeksamen, der hvert Aar afholdtes i København i Oktober Maaned, skulde være fyldt 22 Aar, og altsaa skulde Eleverne ved Optagelsen paa vort Kursus være fyldt 20 Aar; men vi kom snart ind paa at optage dem en Del yngre. Tanken var saa, at de efter, at have gennemgaaet yngste Klasse, skulde søge Plads som Lærerinder for mindre Børn og saa senere vende tilbage til Seminariet for at gennemgaa ældste Klasse.

I 1879 var Tilgangen ret tilfredsstillende, men i Sommer og Efteraar 1880 gik det saa trent med Indmeldelser, at vi begyndte at overveje, om vi ikke hellere skulde indrette os paa at høre op i 1881 og altsaa i 1880 kun optage saadanne, som igen vilde forlade Seminariet i 1881. Saa kom der en Indmeldelse fra Lolland, og vi fik nyt Mod ved at se, at Seminariets Navn var naaet saa langt ud. Stor Tilgang fra Lolland kom der aldrig; men til Gengæld holdt den første Elev saa meget længere ud; hun er endnu paa Seminariet, men rigtignok ikke som Elev. I 1882 tog hun Eksamen, og samme Aar rejste jeg til Lolland for at hente hende hjem som min Hustru.

I Oktober 1880 rejste det første Hold, der var paa 5 Elever, til København for at tage Eksamen; dennes skriftlige Del afholdes i de første Dage af Maanedens, og den mundtlige Del begyndte straks efter, at den skriftlige var sluttet, men den mundtlige Eksamen varede ved til Maanedens Slutning. Senere opnaaede vi at faa den skriftlige Del af Eksamen afholdt i Horsens, men til den mundtlige Eksamen maatte vore Elever fremdeles møde i København. Naturligvis var det meget uheldigt for dem, at de under Eksamen maatte leve i den store, for de fleste af dem fuldstændig fremmede By, og havde jeg vidst, i hvor høj Grad dette undertiden kunde indvirke uheldigt paa deres Optræden ved Eksamensbordet, vilde jeg aldrig have begyndt paa i Horsens at forberede til Skolelærerindeeksamen. Noget hjalp det, da senere min Kone fulgte med til København og blev der under Elevernes Eksamen; men alligevel kunde der komme enkelte Tilfælde af — jeg er tilbøjelig til at sige — Eksamensdelirium.

Disse Tilfælde fraregnede var der i Almindelighed god Overensstemmelse mellem Elevernes Dygtighed og deres Eksamenskarakterer; kun for et Fag gjaldt det ikke. Til Lærer i dette Fag havde vi en anerkendt dygtig Skolemand, men han blev saa ærgerlig over de misvisende Eksamensresultater, at han erklærede ikke at ville have mere med den Undervisning at gøre. Ulykken var, at vi ikke vidste, at der eksisterede et lille Hefte, som vistnok var udarbejdet af flittige Tilhørere ved Eksamen, og som det var nødvendigt at Eksaminanderne kendte, hvis de skulde være sikre paa en god Karakter. Heftet kunde i de første Aar kun faas ad privat Vej; senere kom det i Boghandelen, men trykt som Manuskript og altsaa sikret mod offentlig Kritik.

Skulde man atter forlade den nuværende Form for Afholdelsen af Lærereksamen, kunde jeg ønske, at man ikke vendte tilbage til den gamle Eksamenkommission, men dels, at det blev Eksaminatorerne og ikke Eksaminanderne, der kom til at rejse, dels at Eksaminatorerne ikke blev de samme i en lang Aarrække.

I Marts 1884 blev Andresen, der var bleven træt af sin Gerning som Fængselspræst, forflyttet til Løgsted og Kornum (Løgstør); hans Efterfølger som Fængselspræst, Pastor Hafstrøm, overtog Undervisningen i Religion og Historie, men Ledelsen af Seminariet blev jeg herefter ene om. Naar jeg ser tilbage paa Andresens og mit Samarbejde, er det mig klart, at jeg har haft stort Udbytte deraf; han var en ualmindelig begavet Mand og dertil meget kundskabsrig (cand. theol. og philol.), fuld af Interesse for Undervisning og i Besiddelse af et fordomsfrit, pædagogisk Blik, men fremfor alt var Andresen en hjertensgod Mand; det fremgik f. Eks. af den Maade, paa hvilken han i mange Tilfælde vedblev at holde Forbindelsen vedlige med tidligere Tugthusfanger, og da jeg allerede i 1886 ved Paasketid var til hans Begravelse i Løgstør, kunde jeg mærke, at han ogsaa der havde vundet mange Venner, ikke mindst blandt Smaaakaarsfolk.

I Efteraaret 1884 lykkedes det mig at faa en Lejlighed, der var stor nok til at afgive baade Undervisningslokaler til Seminariet og Bolig til mig og Familie. Naturligvis medførte denne Forandring, at Ledelsen af Seminariet faldt mig en Del lettere, men havde Undervisningslokalernes Flytning ikke haft anden Betydning, skulde jeg slet ikke have dvælet ved den. Imidlertid bevirkede Flytningen ogsaa, at min Hustru, som allerede i 1883 havde overtaget Undervisningen i Haandarbejde, kom Eleverne langt nærmere, og at der i det hele kom over dem en hjemlig Følelse, der gjorde Sindet lysere og fik Arbejdet til at gaa fornøjeligere; ja det forekommer mig ganske vist besynderligt, at en Skiften af Undervisningslokaler skulde kunne have en saa stor Betydning, men jeg mener alligevel, at det var saaledes, og jeg tror, at de af vore Elever fra den Tid, der læser dette, vil give mig Ret, og at de vil sende en venlig Tanke til Smedegade 91.

Imidlertid foretog jeg i Efteraaret 1885 et Skridt, der senere førte med sig, at jeg blev tvungen til atter at flytte Undervisningslokalerne.

Ved kgl. Anordning af 12. Marts 1882 var der bleven givet Kvinder Tilladelse til at underkaste sig den kort i Forvejen oprettede almindelige Forberedelseseksamen, og tillige bestemte Anordningen, at Kvinder, der havde bestaaet denne Eksamen, og som senest 5 Aar derefter underkastede sig Skolelærerindeeksamen, blev fritagne for ved denne sidste at blive eksaminerede i Historie, Geografi og Naturhistorie, imod at de ved alm. Forberedelseseksamen i disse 3 Fag erhvervede Karakterer overførtes paa Vidnesbyrdet for Skolelærerindeeksamen.

Da jeg ofte havde været ked af, at Lærerindernes Uddannelse stod en Del tilbage for Lærernes, især derved, at de første aldeles ikke lærte

Matematik og Naturlære, laa den Tanke jo nu nær at søge at faa en Del af de unge Piger, der tænkte paa senere at tage Skolelærerindeeksamen, til først at tage alm. Forberedelseseksamen for saa at virke et Par Aar som Privatlærerinder, inden de læste til Skolelærerindeeksamen. Jeg bestemte mig derfor til ogsaa at oprette et Kursus til alm. Forberedelseseksamen, idet jeg stode paa, at et saadant vilde faa Tilgang fra andre end dem, der agtede senere at tage Skolelærerindeeksamen; det maatte jo siges at give et passende Tillæg til den Uddannelse, som de dengang bestaaende »højere Pigeskoler« gav deres Elever, og som den Gang af mange blev anset for tilstrækkelig til, at disse kunde tage Pladser som Privatlærerinder.

Naar der endnu tilføjes, at Eleverne ikke behøvede at tage til København for at tage Eksamen, idet de kunde indstille sig som Privatister ved den lærde Skole i Horsens, er dermed godtgjort, at der var Grund til at antage, baade, at der kunde udrettes noget godt ved et saadant Kursus, og at det maatte kunne bære sig.

Saa skete imidlertid følgende:

I Forsommeren 1887 bestemtes det, at kun de, der havde gennemgaaet en Skole, som havde Ret til at afholde alm. Forberedelseseksamen, kunde indstille sig til Eksamen ved den; alle andre maatte herefter til København for at underkaste sig Eksamen (dog blev Bestemmelsens Ikrafttræden udsat til Foraaret 1888, saaledes at det første Hold fra mit Kursus indstillede sig til Eksamen ved Horsens lærde Skole.

Endvidere blev i Efteraaret 1888 Bestemmelsen om Overføring af Karaktererne i Historie, Geografi og Naturhistorie fra den alm. Forberedelseseksamen til Skolelærerindeeksamen taget tilbage.

Var begge disse Forandringer kommen samtidig, tror jeg, at jeg hurtigst muligt vilde have nedlagt det nys oprettede Kursus. Nu gjorde jeg det ikke, og efter en Del Forhandlinger dels med Ministeriet, dels med Pigeskolerne i Horsens, blev Sagen ordnet saaledes, at mit toaarige Kursus til alm. Forberedelseseksamen blev betragtet som de to øverste Klasser af Frk. Mommers Pigeskole, og at denne Skole fik Ret til at afholde alm. Forberedelseseksamen paa Betingelse af, at jeg var knyttet til Skolen og ledede Undervisningen i dens 2 øverste Klasser.

Den her angivne Ordning var jo ret mærkelig, da der ellers blev skelnet skarpt mellem Skoler og Kursus, hvilke sidste ikke kunde faa Dimissionsret, og jeg formoder ogsaa, at dette var Grunden til, at Ministeriet efter de første 3 Aars Forløb forlangte, at alle Klasser i Frøken Mommers Skoler skulde undervises i samme Bygning. Da jeg nu ikke kunde have mine to Kursus, som tilmed havde enkelte Timer fælles, paa to forskellige Steder, maatte jeg flytte dem begge til Frk. Mommers Skole, hvor der ogsaa var Plads til dem. Naar jeg nu tænker tilbage, undrer det mig, at jeg ikke, fremfor at finde mig i Flytningen, opgav Kursus'et til alm. Forberedelseseksamen. Maaske var det først, efter at Undervisningslokalerne var blevne skilte fra mit Hjem, at jeg fuldt ud indsa', af hvor

stor Betydning det var at have dem der. Maaske var det ogsaa først lidt senere, jeg blev fuldstændig klar over, at den Stilling, som Kursus'et til alm. Forberedelseseksamen ved Omstændighedernes Magt var kommen i, maatte have til Følge, at det vanskeligt kunde bære sig finansielt, men snarere vilde give Underskud, saa der ikke var andet at gøre end snarest muligt nedlægge det. Imidlertid er det ikke saa lige en Sag at nedlægge et toaarigt Kursus, naar man paa den ene Side vil opfylde de Forpligtelser, man har overfor de engang optagne Elever, men paa den anden Side ikke gerne vil sætte mange Penge til. Først i Foraaret 1892 var Situationen saaledes, at jeg kunde standse Undervisningen til alm. Forberedelseseksamen.

Jeg vender nu tilbage til Lærerindekursus'et. Elevantallet var i sidste Halvdel af Firserne stigende, om end ikke stærkt; men der kom forholdsvis mange Elever, som kun havde til Hensigt at gennemgaa første Klasse for derefter at benytte Seminariets Anbefaling til at søge Plads som Lærerinder for mindre Børn, men uden at have til Hensigt senere at vende tilbage for at læse til Skolelærerindeeksamen. Det havde nu ligget nær at opgive Forberedelse til denne og omdanne Seminariet til det, man kalder et Forskoleseminarium. Da jeg imidlertid ikke havde Troen paa, at der var ret mange Mennesker, som kunde føle Tilfredsstillelse ved hele Livet igennem at skulle undervise smaa Børn, foretog jeg ikke en saadan Omdannelse af Seminariet; men at jeg undlod dette, havde ogsaa til Følge, at Tilgangen til Seminariet første Klasse gik betydeligt ned, fornemmelig da Forskoleseminarierne begyndte at komme først i Halvfemserne.

Imidlertid havde Seminariet paa Finansloven 1888—89 opnaaet at faa en Understøttelse paa 500 Kr., og denne forhøjedes i de følgende Aar til 1000 Kr.; hvorved det blev muligt, at Lærerindekursus'et kunde bestaa alene ved Tilgang af dem, der havde til Hensigt at tage Eksamen.

I Firserne var Tallet paa dem, der tog Skolelærereksamen, langt større, end det tidligere havde været; men samtidig var Tallet paa dem, der faldt igennem til denne Eksamen, steget endnu stærkere, og dog mente mange, at en Del af dem, der havde bestaaet, burde være faldne. Saa kom 1890 med »det store Mandefald« ved Skolelærereksamen; knap 41 pCt. af dem, der havde indstillet sig til Eksamen, bestod. — Ved Skolelærerindeeksamen faldt ogsaa flere end sædvanligt, nemlig 16 pCt.; og jeg er tilbøjelig til at tro, at en Del af dem faldt af Skræk. Sin største Betydning fik »Mandefaldet« ved, at alle nu var klar over, at en Reform af vor Lærerruddannelse nu var nødvendig, og da der i længere Tid havde været Misfornøjelse med den store Forskel, der var paa Fordringerne til Lærer- og Lærerindeeksamen, maatte Lærer- og Lærerindeuddannelsen reformeres samtidig. Aarene efter »Mandefaldet« blev derfor en Forventningens Tid endnu mere for Kvinde- end for Mandseminarierne. 30. Marts 1894 kom endelig den ny Seminarielov; men naturligvis blev der endnu i et Par Aar afholdt Eksamen efter den gamle Ordning, endnu

i 1897 afholdtes en ekstraordinær Eksamen. Maj 1895 optog jeg for sidste Gang en Elev, der ønskede at forberede sig til Eksamen efter den gamle Ordning, og der havde nu i Tiden fra November 1878 til Maj 1895 været optaget paa Seminariet ialt 213 Elever. Af disse havde 20 bestaaet alm. Forberedelseksamen, 81 Lærerindeeksamen og 5 havde ved Afgangen fra Seminariet været indstillet til Lærerindeeksamen, men ikke faaet den (3 af disse fik Eksamen Aaret efter fra andre Seminarier, og 2 opgav at faa den). Af de 107 tilbageværende var der naturligvis nogle, hvis Tanke ved Optagelsen havde været at afslutte med Eksamen; men de fleste havde kun haft til Hensigt at uddanne sig til Lærerinder for mindre Børn og gik fra Seminariet over i saadanne Stillinger.

Hidtil har jeg dvælet meget ved de Vanskeligheder, som Seminariet har haft at kæmpe imod, og som det langtfra altid har kunnet overvinde. Deraf kunde man maaske slutte, at jeg bedst mindes de Ærgrelser, som det har medført. Men saaledes forholder det sig ikke; thi først og fremmest har den daglige Undervisning været en Kilde til Glæde, og dernæst har Samlivet med Eleverne været fornøjeligt for min Hustru og mig, idet vi har lært at kende og skatte mange velbegavede unge Piger, der næsten alle har været i Besiddelse af stor Læselyst og Vilje til at naa frem, og af hvilke mange øjensynligt har maattet bestaa en Kamp i Hjemmet, før de fik Lov til at læse. Ogsaa saa godt som alle de Lærere, der har undervist paa Seminariet, mindes jeg med stor Taknemlighed, først og fremmest naturligvis for den Maade, hvorpaa de har røgtet deres Gerning, men mange tillige for de Samtaler, vi har haft, og hvoraf jeg har lært meget. Hermed slutter jeg mine Meddelelser om Kvindeseminariet i Horsens.

Horsens Kvindeseminarium.

Da Seminarieloven 1894 var kommen, stod jeg over for Spørgsmaalet, om jeg skulde oprette et statsanerkendt Seminarium, eller om jeg skulde helt ophøre med Uddannelsen af Lærerinder. Ganske vist følte jeg mig i høj Grad tiltalt af Lovens Bestemmelse om, at baade Lærer- og Lærerindeuddannelsen skulde være treaarig og væsentlig ens for begge Køn, og at Afholdelsen af den afsluttende Prøve blev henlagt til Seminarierne; ogsaa indsaa jeg, at det var rigtigt, naar Loven stillede saa store Fordringer til Undervisningslokaler, at de næsten ikke kunde opfyldes uden Opførelse af en særlig Seminariebygning, og naar den ligeledes til hvert Seminarium fordrede knyttet en Børneskole, hvori Seminariets Elever kunde øves i at undervise; alligevel bevirkede disse Fordringer, at jeg opgav Tanken om Oprettelsen af et statsanerkendt Seminarium, idet jeg manglede Kapital til at bygge for og tvivlede paa at kunne opnaa en tilfredsstillende Ordning af Øvelsesskolen. — I Efteraaret 1894, om jeg husker ret, kom imidlertid Ministeriets daværende Konsulent i Skole-

sager, Professor Kromann, til mig og spurgte, om jeg virkelig havde i Sinde at nedlægge Seminariet, og da jeg bekræftede dette, tilskyndede han mig til at fortsætte og sagde, at det var Ministeren, der havde opfordret ham til at gaa til mig. Samtalen endte med, at jeg erklærede at ville tage fat paa Sagen.

Jeg indledede nu Forhandlinger med Skolekommission og Skoleudvalg i Horsens, og disse førte til en »Overenskomst mellem Horsens Byraad og Skolekommission paa den ene Side og Forstanderen for Horsens Kvindeseminarium paa den anden«. Overenskomsten var væsentlig den samme, som den Silkeborg Seminarierne havde opnaaet, og var udarbejdet med den som Grundlag. Ifølge denne kan de Børn, der er indskrevet i en Kommuneskole i Horsens, blive overført til Seminariets Børneskole ved Skoleaarets Begyndelse, saafremt Forældrene ønsker det, og der er Plads i Seminariskolen. Kommunen betaler Seminarieforstanderen et aarligt Vederlag for hvert Barn. Øvelsesskolen skulde oprindeligt deles i 3 Klasser paa indtil 30 Børn i hver Klasse, dog kunde Seminarieforstanderen senere føje en Klasse til, saa der kunde optages indtil 120 Børn, fordelte i 4 Klasser.

Forhandlingerne om Øvelsesskolen strakte sig fra Efteraaret 1894 til henimod Slutningen af Aaret 1895, dog maa Skylden for, at de blev saa langvarige, tilskrives mig selv. Jeg var nemlig ængstelig for Silkeborgordningen, især fordi den nødvendiggjorde en større Seminariebygning, og jeg forsøgte derfor at ordne Sagen paa andre Maader, heldigvis, siger jeg nu, uden Held. Ministeriet approberede Overenskomsten og tilsagde under 23. Januar 1896 Seminariet foreløbig Anerkendelse.

Nu skulde der altsaa opføres en Bygning til Seminariet og Børneskolen, og dertil havde jeg foreløbig kun de 5000 Kr., som ethvert statsanerkendt Seminarium ifølge Loven kan faa som rentefrit Laan af Statskassen. Imidlertid naaede jeg ved gode Venners Hjælp over de finansielle Vanskeligheder, 15. September 1896 blev Grundstenen nedlagt, og April 1897 stod Bygningen færdig til at tages i Brug. Den ligger paa den vestlige Side af Ryesgade, der gaar i Nord og Syd, saa Facaden vender mod Øst. Bygningen ligger frit og er trukket 5 m tilbage fra Gadelinien; fra Jordlinie til Tagryg maaler den 15,2 m, den er 23,2 m lang og 15,8 m dyb. I den søndre Del er Gymnastiksalen, som er 7,6 m bred, 15,4 m lang og 5 m høj; Omklædningsværelse og Rekvisitrum er i en lille Tilbygning. Gymnastiksalen er helt over Jorden, og under den er der ingen Kælder, det er der derimod under den øvrige Del af Bygningen.

I Kælderen er der Bolig til Skolebetjenten, et Værelse, som bruges af Eleverne til Frokoststue, og et Badeværelse med Indretning til varme Brusebade til Brug for saavel Seminariets Elever som Skolebørnene; endelig findes der Kedelen til Varmeapparatet, hvorfra hele Bygningen opvarmes.

Over Kælderen er der 2 store og 2 mindre Klasseværelser til Seminariets Børneskole. De store Klasseværelser er indrettede til 30 Børn,

de mindre til 15, saa at en Klasse, naar som helst det ønskes, kan deles i 2 Hold, hvoraf det ene vandrer ind i det mindre Klasseværelse, der støder umiddelbart op til det store. Herved opnaas, at de to Hold kan undervises af hver sin Seminarieelev, medens Lærerinden kan dele sin Opmærksomhed mellem begge. Endvidere findes i denne Etage et Lærerværelse, og Loftet er her i Højde med Gymnastiksalens Loft.

Paa 1ste Sal er der 3 rummelige Seminarieklasser med Plads til 20 Elever i hver, hvilket er det Antal Elever, Seminariet er beregnet paa, og desuden er her Forstanderens Lejlighed.

I Kvistetagen er der Værelser til Bolig for Seminarieelever, Læsestue med Haandbibliotek og Lokale til Forberedelsesklassen.

Bygningen er opført af røde Sten, der er muret i Sand-Cement, og

Horsens Kvindeseminarium

til Tag er anvendt lyse Diagonal-Cement-Tagsten, hvorved opnaas, at Kvistværelserne om Sommeren ikke bliver særlig varme.

17. og 18. August 1896 afholdtes den første Optagelsesprøve, hvorved der blev optaget 9 Elever, hvis Undervisning foreløbig foregik i et Lokale i Frk. Mommes Skole. 6. April 1897 blev de Børn, der var overførte til Seminariets Børneskole, modtagne i Gymnastiksalen og efter en lille Højtidelighed fordelte i Klasserne. 21. April flyttede Seminarieklassen ind i den nye Bygning, og hermed havde altsaa Seminariet med tilhørende Børneskole taget sit nye Hjem i Besiddelse. Bygningen bærer Navnet Horsens Kvindeseminarium, og samme Navn fik Seminariet; men Forskellen paa dette Navn og det tidligere, »Kvindeseminarium i Horsens«, er ikke iøjnefaldende. Jeg haaber, at Horsens Kvindeseminarium har en lang Levetid for sig og skal derfor ikke prøve paa at skrive dets

Historie; derimod kunde der vist være Grund til at gøre Rede for, paa hvilken Maade jeg ønsker at Eleverne skal arbejde, og skal dette gøres nogenlunde kort, sker det efter min Mening bedst ved, at jeg gengiver de Ord, som jeg efter den første Optagelsesprøve henvendte til de nye Elever, og som ikke er meget forskellige fra dem, jeg har rettet til hvert følgende Hold den første Dag, det mødte paa Seminariet, og som var følgende:

Idet jeg nu byder Dem velkommen her paa Seminariet, er det mit Ønske, at de Aar, De skal tilbringe her, ikke alene skal blive til Gavn for Deres Fremtid, men at De ogsaa maa blive glade og lykkelige, saaledes at Deres Seminarieaar altid, naar De ser tilbage paa dem, maa staa for Dem som et lyst og minderigt Afsnit af Deres Ungdomstid; og nu vilde jeg gerne give Dem nogle Raad, som jeg har udtalt, maa gaa i Opfyldelse. Jeg gaar ud fra, at De alle her er mødt med Lyst til Lærerindegerningen og med Trang til at naa en Udvikling, der modner Dem til denne, og jeg stoler paa, at Lysten er saa stor og Trangen saa alvorlig, at De med Iver vil tage fat paa Arbejdet her. Derimod er jeg ikke sikker paa, at De alle vil forstaa at arbejde paa bedste Maade, og navnlig tror jeg, at Deres Arbejde ikke vil blive saa godt, som det kan, hvis De tænker for meget paa Udfaldet af den afsluttende Eksamen. Selvfølgelig ved jeg godt, at det er af stor Betydning for Deres hele Fremtid, at De kan forlade Seminariet med en god Eksamen, men De ved ogsaa, at det for Seminariets Trivsel er vigtigt, at det kan fremvise gode Eksamensresultater, og derfor kan De trygt stole paa, at Seminariet leder Undervisningen overensstemmende med de Fordringer, Loven stiller til den afsluttende Eksamen. Men til *Dem* siger jeg, og dertil slutter sig Seminariets Lærere: Tænk ikke for meget paa Eksamen og fremfor alt ikke med Ængstelse, men arbejd paa at indsamle Kundskaber, paa at skærpe Deres Forstand og paa at udvide Deres aandelige Synskreds, alt, idet De har den Gerning for Øje, hvortil De her paa Seminariet skal modnes, og som De senere i Livet skal røgte. Gør De blot dette, tror jeg, De baade vil blive dygtige Lærerinder, og at hver især af Dem vil naa en saa god Eksamen, som De ifølge Deres Evner kan. Hvis De derimod arbejder med Tanken stadig henvendt paa Eksamen, og især hvis De tænker med Ængstelse paa den, er der Fare for, at De vil anspænde Deres Hukommelse for stærkt og forsømme Udviklingen af Deres andre aandelige Evner, som er fuldt saa nødvendige for at naa et godt Eksamensresultat.

Endnu et: De er komne sammen her fra forskellige Egne af Landet, har hidtil levet under forskellige Vilkaar og har faaet Deres Fordannelse paa forskellig Maade; dette er netop en Fordel, da de derved vil have større Udbytte af hinandens Omgang; men det kræver rigtignok ogsaa, at De kommer hinanden i Møde med Venlighed, idet De husker, at De nu skal arbejde sammen til det samme Maal, og at dette bedre naas, naar De kommer godt ud af det med hinanden. Følger De dette mit Raad,

Gang bestyredes af Johannes Helms. I September 1876 konstitueret Adjunkt ved Horsens lærde Skole, fast ansat i 1879, Overlærer i Januar 1899, afskediget i Naade og med Pension i 1913. Fra August 1883 til August 1903 Skolens Inspektør.

Forstander Buchwald har været gift to Gange, 1. Gang med Agnes Sofie f. Hansen, død 1879, 2. Gang med nuværende Medforstanderske Sørine Julie f. Jensen.

Sørine Julie Buchwald, f. Jensen, Medforstanderske, født 19. Juni 1860 i Vesterborg pr. Nakskov. Fru Buchwalds Morfader var Skolelærer i Sønder Alslev paa Falster. Dimitteret 1882 fra Kvindeseminariet i Horsens og senere Skolelærerindeeksamen i København. Var i en Valgperiode 1909—1913 Medlem af Horsens Byraad, Medlem af Menighedsraadet 1903—1909. Tilsynsdame i Plejehjemsforeningen.

Kr. Isaksen Nørgaard, Kommunelærer ved Horsens Skolevæsen, født 1882 i Mosbjerg Sogn, Hjørring Amt. Tog 1901 Præliminæreksamen ved Tarm Realskole og Lærereksamen fra Gedved Seminarium 1904. Blev derefter Lærer ved Hovedgaards Realskole 1904—06, ved Tarm Kommuneskole 1906—07, ved Brønderslev Kommuneskole 1907—09 og siden da fast ansat ved Horsens kommunale Skolevæsen. Har i Tidens Løb haft flere Kursus i Tegning ved Statens Tegnelererkursus og under viser i Tegning ved Horsens Kvindeseminarium. Underviser ved Horsens tekniske Skole samt i de Rissing-Ræderske Aftenskolen i Horsens.

Blev 1909 viet til Karoline Winther, Datter af Proprietær R. Winther, »Store Hovedgaard«.

Hans Peter Aastrup, Fængselspræst, født 16. September 1874 i Nykøbing, Mors. Hustru: Elisabeth f. Tvede.

Johanne Louise Mohr, født 9. December 1869 i København, hvor Slægten i flere Led saavel paa fædrene som mødrene Side har været Embedsmænd. Blev dimitteret fra N. Zahles Skole 1896. Statens etaarige Kursus 1901—02 i Dansk med Historie som Bifag. Lærerinde ved Frk. Branners Skole i Slagelse fra 1897 til 1907, da hun blev fast knyttet til Horsens Kvindeseminarium. Var Medlem af Bestyrelsen for Pensionskassen for den private Mellem- og Realskole fra Oprettelsen til 1907.

Knudline Petersen, født 12. Januar 1889 i Bjerregrav ved Randers; stammer fra en gammel Landmandsslægt. Dimitteret 1910 fra Horsens Kvindeseminarium; havde i 1911—12 Statens etaarige Kursus i Matematik og Fysik. Underviser desuden i Frk. Schougaards Skole i Horsens.

Dorthea Sørensen, født 1885 i True ved Mariager. Dimitteret 1906 fra Horsens Kvindeseminarium. Var i tre Aar Lærerinde ved Assens Skole ved Mariager. Vikar forskellige Steder i Tiden 1909—10 og derefter Lærerinde ved Horsens Kvindeseminarium og Børneskole.

Ulla Andersen, Musiklærerinde ved Horsens Kvindeseminarium, er født 10. Juni 1885 i Slagelse. Mangeaarigt Ophold i Udlandet. Studerede ved Sternsche Konservatorium i Berlin. Speciale: Violin.

Ribe Seminarium.

Der var en Periode, hvor Tilgangen til vore Statsseminarier var saa stor, at ca. Halvdelen af de mødte Aspiranter ikke fandt Optagelse, selv om de havde bestaaet Adgangsprøven. Disse unge Mennesker var da henvist til Privatseminarierne, hvor der ikke behøvedes at stille saa store Fordringer til Optagelsen. Senere er Optagelsesprøven jo ens for alle Seminarier. Men tidligere var den Stab af Unge, der ønskede at blive Børnelærere og Vejledere i den danske Folkeskole, friere stillede; de private havde enten ingen Optagelsesprøve eller ogsaa var den saare let at bestaa. De allerede bestaaende Privatseminarier blev hurtigt overfyldte, § 8 havde endnu ikke vist sit Skræmmebillede, og der syntes nu at være Plads og Trang til nye Lærestalter. Tanken om Oprettelse af mindre Seminarier, hvor Undervisningen skulde ledes af Folkeskolens og den lærde Skoles Lærerkæfter, var fremme flere Steder, men heldigvis blev den ikke alle Vegne til Virkelighed.

I den gamle historiske By Ribe blev Tanken ført ud i Livet af Sognepræst ved Sct. Catharinæ Kirke i Ribe Pastor *Simon Hansen*, der bistaaet af dygtige Lærere fra Ribe Cathedral-Skole og Ribe Borgerskole vovede Forsøget. I Aaret 1899 begyndte Seminariet sin Virksomhed med et Hold paa 10 Elever i lejede Klasseværelser i Ribe tekniske Skole. Der holdt Seminariet saa til Huse i ca. 12 Aar. Men da Elevernes Antal stadig voksede, maatte Lokalerne nødvendigvis baade blive for smaa og faa, og Forstander Hansen satte sig derfor det Maal at faa en egen Seminariebygning. Dette Maal naaede han i 1911, da der i Aarets Løb var blevet opført en ny og fuldt ud tidssvarende Bygning; denne indviedes den 7. Januar 1912 i Overværelse af Konsejlspræsident Klaus

Berntsen, Kultusminister Appel, Biskop Koch, Departementschef Aagesen, Professor Larsen, Lærere fra Byens Skoler, Byraadet og mange andre skoleinteresserede fra nær og Fjærn.

Simon Hansen

Seminariet, der nu har 132 Elever, fordelte i 5 Klasser, kan nu se Fremtiden roligt i Møde; dets Eksistensberettigelse er slaaet fast og en dygtig Stab af unge energiske Lærere er gaaede ud derfra, spredt over hele Landet. Disse vil altid mindes Opholdet i den gamle Grænsebys Læreanstalt med Glæde.

Forstander Simon Hansen er født den 21. December 1863 i Bøgebjerg ved Kerteminde som Søn af Gaardfæster Hans Hansen og Hustru. Han er Student fra Odense 1884. 1884—1891 Lærer ved Slomans Latin- og Realskole, Kandidat 1891, samme

Aar blev han Katheket og Førstelærer ved Ribe Borgerskole. 1895 blev han Sognepræst for St. Catharinæ

Kirke i Følge en Adresse fra Sognets Beboere. Han er Formand for Skolekommissionen, for Værgeraadet, Kirkeinspektionen, Hospitalsinspektionen og Menighedsplejen. Han er tillige Formand for sønderjydske Forening og Skoleudvalget for Hejls Efterskole samt Medlem af de samvirkende sønderjydske Foreningers Forretningsudvalg. Under Vakance i Stiftsprovstiet i Ribe fik han en Henvendelse fra Provstiets Lærere og Lærerinder om at søge Embedet, hvad han dog af forskellige Grunde undlod at gøre.

Forstander Hansen har været med til at oprette »Kristelig Forening for vildfarende Børns Redning,« i hvis Bestyrelse han endnu sidder, ligesom han er Formand i det Udvalg, der af nævnte Forening er nedsat for at arbejde for Oprettelsen af et »Haandværkerskolehjem«. I dette Udvalg sidder bl. a. Professor N. A. Larsen.

Nørre Nissum Seminarium.

Den, der i Aarenes Løb har fulgt indre Missions Arbejde og dennes store Trang til at afsondre sig fra de andre kirkelige Retninger, Trang til at tage Opgaver op, hvorved der kunde faas endnu mere Indpas hos Landets Befolkning, vil forstaa, at den paa Seminarieundervisningens Omraade saa' en Mulighed for at naa et af sine Maal. Man vidste, at store Dele af Befolkningen vilde sætte stor Pris paa, at den Mand, der ansattes til at være Børnenes og Ungdommens Lærer og Leder paa Livets ofte farlige Veje, havde faaet sin Uddannelse paa indre Missions egne Anstalter og af indre Missions egne ledende Mænd. Dette var Grunden til, at Seminarierne indenfor indre Mission blev oprettede. Tidligere var det væsentlig Højskolegerningen, der var taget og nedlagt et stort Arbejde i; nu da Trangen til at faa Skolens Mænd uddannede paa egne Læreanstalter følte, sættes et nyt Skud paa Missionens Stamtræ — Skuddet blev Nørre Nissum Seminarium. I Tidernes Løb er flere Skud skudt frem, saaledes Haslev og Aarhus Kvindeseminarium.

Den Mand, der klart saa' Trangen, og som og sad inde med Evnerne til at afhjælpe den, var daværende Højskoleforstander for Nørre Nissum Højskole, Sognepræst for Nørre Nissum Adolf L. Hansen, den paa Initiativ og Handlekraft saa rige Mand. I 1887 havde han i Nørre Nissum oprettet den første indre Missions Højskole. Denne Skole vandt hurtigt Indpas hos Venner og Tilhængere af indre Mission. Elevantallet var stadig stigende, og da Forstander Hansen stedse søgte at omgive sig med en Stab af dygtige og evnerige Lærerkrafter, der med Kærlighed til Gerningen og den opvoksende Ungdom bragte gode Resultater. Da der blandt Eleverne paa Højskolen ret ofte fandtes unge Mænd med udprægede pædagogiske Evner og stor Lyst til at uddybe deres Kundskaber, fremstod Tanken om forsøgsvis at uddanne et Hold Seminarister. Dette Forsøg lykkedes over al Forventning, og det blev saa besluttet at fortsætte, og Nørre Nissum Seminarium var grundlagt. Uden at eje store

Midler fik Pastor Adolf L. Hansen rejst tre store Bygninger til Klasse- og Elevværelser; der er i Tidernes Løb kommet flere til, og Nørre Nissum Seminarium spænder nu over et stort Areal og et stort Bygningskompleks, hvis smukke Bygninger tager sig fortræffeligt ud.

Seminariet trivedes udmærket, Eksamensresultaterne blev gode og en Skare af unge, troende Lærere udgik Aar efter Aar derfra og spredtes Landet over. Særlig i Vestjylland og Nordsjælland træffer man mange Lærerkrafter, der har faaet deres Uddannelse paa Nørre Nissum, og som alle har været glade for deres Ophold der, thi, som de siger, »Luften var altid ren blandt Eleverne«, et godt Skudsmaal i vore Dage.

C. C. J. Asschenfeldt Hansen

I Aaret 1901 solgtes Højskolen og Seminariet til Forstander *J. Andreassen*, der selv havde været Elev paa Seminariet. Ogsaa under hans Ledelse trivedes begge Institutioner godt; der var altid fuldt besatte Klasser. Alle-rede 5 Aar efter, 1906, overgik saa-vel Seminariet som Højskolen til et Aktieselskab af indre Missions Venner i Danmark, og Sognepræst i Nørre Nissum, Pastor *Asschenfeldt-Hansen*, blev Forstander. De gode Traditioner fra Grundlæggelsen fulgtes, og Asschenfeldt-Hansen forstod at knytte de unge til sig og fylde deres Sind med Lyst og Iver for Lærergerningen. Men efterhaanden som Seminariet udvidedes, slog hans Krafter ikke til, og han følte det som en Pligt baade overfor Seminariet og dets Elever og overfor

sig selv at sige enten Forstandergerningen eller Præsteembedet fra sig, og i 1914 tog han sin Afsked som Forstander for helt og holdent at hellige sig Præstegerningen i Sognet, og daværende Forstander for Højskolen, *Krogsoe*, blev nu tillige Forstander for Seminariet. Ung og dygtig, som han er, vil han sikkert forstaa at faa de unge til at vandre den af de tidligere Forstandere anviste Vej: at uddanne trofaste Arbejdere til Herrens Vingaard. — Der underviser for Tiden ved Seminariet, med den dertil hørende Forberedelsesklasse, 12 Lærere og 1 Lærerinde.

Ved Seminariet staar en smuk Mindesten for Stifteren og Grundlæggeren, Pastor Adolf L. Hansen.

Christoph Carl Julius Asschenfeldt Hansen, fhv. Forstander for Nørre Nissum Seminarium og Sognepræst for Nørre Nissum, er født den 28. Juni 1856, i Bar ved Flensborg, hvor Faderen var Præst fra 1850—61, da han forflyttedes til Højslev ved Skive. 1874 blev Forstander Asschenfeldt Hansen Student fra Viborg Latinskole, 1879 Cand. theol. med Laud.

Derefter var han en Tid Huslærer i Refsnæs Præstegaard ved Kalundborg. Blev 1880 Capl. p. p. for Halsted—Avnede Pastorat paa Lolland. 1882 kaldedes han til Sognepræst for Sæby Købstad, hvor han virkede indtil Efteraaret 1892. Allerede 1890 blev A. H. Medlem af »Dansk Missionselskabs« Bestyrelse, og 1892 tiltraadte han en friere Stilling som Rejsepræst for »Kirkelig Forening for indre Mission i Danmark« med Bolig paa Frederiksberg. Februar 1896 fik han atter fast Sognekald, idet han kaldedes til Sognepræst for Slimminge og Fjelde Pastorat paa Lolland. Her virkede han saa uafbrudt, til han 1904 forflyttedes til Nørre Nissum. To Aar efter blev han tillige Forstander for Seminariet og endelig ogsaa fra 1909—11 Forstander (midlertidig) for Højskolen. 1914 fratraadte han dog Stillingen som Forstander for Seminariet.

Pastor A. H. udgav i sin Tid »Hedningemissionsbladet« og sammen med Pastor Løgstrup »Missionsbudet«. — Han har tillige udgivet 1) »Kirkehistorie for Menigheden«, 2) En Fortolkning til hele Bibelen (»Fra Guldgruben«), 3) »En Bibelhistorie«, er i Færd med Udgivelsen af en Tros- og Sædelære for Menigheden og har paa mange andre Maader virket litterært.

A. Krogsøe, Forstander for Nørre Nissum Seminarium, er født den 14. Januar 1883 i Sdr. Onsild, hvor Faderen var Landmand. Efter sin Konfirmation blev han ansat ved Handelen, men kom i 18 Aars Alderen paa Ranum Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1904. Efter et Par Aars Lærervirksomhed blev han 1908 Student fra Døckers Kursus og var saa i to Aar Lærer ved Nexø Seminarium, blev 1910 Cand. phil. og ansattes samme Aar som Seminarielærer ved Nørre Nissum, 1911 som Forstander for Højskolen og nu fra 1914 som Forstander ved Seminariet. Ud gav ved Nørre Nissum Højskoles 25 Aars Jubilæum et Mindeskraft, »25 Aar«. — Han er gift med Mette f. Kildegaard.

J. Kirkegaard, Seminarielærer ved Nørre Nissum Seminarium, er født 8. Juni 1868 i Modumflod pr. Ulfborg. Kirkegaard havde som Barn stor Lyst til at erhverve sig Kundskaber. Forældrene, som endnu lever, er Bønder, og de søgte at drage ham til Landbruget. I 17 Aars Alderen gennemgik han svære Sygdomme, Tyfus og Lungebetændelse, og kort forud var der sket et aandeligt Gennembrud i hans Liv. Paa Grund af den svækkede Sundhedstilstand efter Sygdommen fik han nu af sine

A. Krogsøe

J. Kirkegaard

Nicolaj Strøm

Jens Jensen-Gadegaard

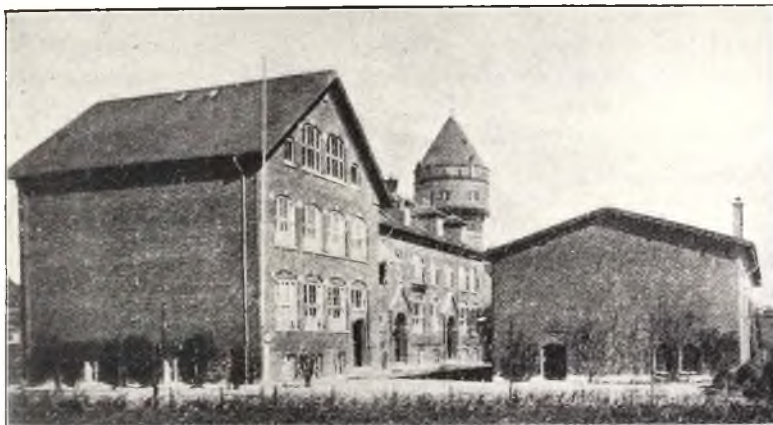
Forældre Lov til at følge sin Ungdomslyst at blive Lærer, og 1889 blev han dimitteret fra Ranum Seminarium. Efter at have aftjent sin Værnepligt som Fæstningsartillerist blev han Lærer ved Nørre Nissum Højskole i Aaret 1891. Et Aar efter begyndtes der med et Hold Seminarielever der, og nu fik Lærer Kirkegaard mere og mere sin Gerning ved Seminariet, der nu helt optager hans Tid og Kræfter.

Nicolaj Strøm er født den 27. September 1861 i Odense, fra hvis lærde Skole han blev Student 1879. Cand. theol. 1886. Fra 1891 Lærer ved Nørre Nissum Højskole og fra 1893 udelukkende ved Seminariet. — Underviser i Dansk og Litteratur.

Jens Jensen-Gadegaard er født den 31. Juli 1869 i Stadil Sogn, hvor hans Fader var Landmand. Gadegaard var selv ved Landbruget indtil sit 16. Aar; da kom han paa Staby Vinterlærerseminarium. 17 Aar gammel blev han Vinterlærer ved en Biskole, hvor han samtidig hos en Lærer forberedte sig til Optagelse paa Ranum Seminariums næstældste Klasse. Han dimitteredes 1890. Indtil 1. Maj 1893 var han Lærer ved Stadilø og Houvig Biskoler, og blev derefter knyttet til Nørre Nissum Seminarium og Højskole, men da Tilgangen til Seminariet blev større, fik han udelukkende sin Virksomhed ved dette. Han har hele Tiden undervist i Regning, Mathematik og Naturhistorie, i hvilke Fag han har haft Statens etaarige Kursus.

Hustru: Maren f. Lauridsen.

Jens Søren Jensen (se II. Bind Side 403).

Odense Seminarium.

Da Forfatterinden til den landskendte »Hanebog«, Fru Julie Heins, i Aaret 1880 oprettede Odense Kvindeseminarium, anede hun næppe, at denne Institution engang skulde blive et af Landets største og stærkest besøgte Privatseminarier med Fællesundervisning for begge Køn. Allerede i 1883 overdrog Fru Heins Seminariet til Forstander Niels Thomsen, der nu i en Aarrække ledede dette udelukkende som Kvindeseminarium.

I Aaret 1891 oprettedes Odense Seminarium af Lærerne C. J. Busk og V. Yderik. Fem Aar efter smeltede disse to Seminarier, Odense Kvindeseminarium og Odense Seminarium, sammen til et, med ovennævnte N. Thomsen som Forstander, og fra den Tid har Odense Seminarium, som det kaldtes, været Fællesseminarium. Samtidig blev der opført en monumental Seminariebygning med en stor Gymnastiksal.

Atter gik 5 Aar, saa skiftede Seminariet igen Ledelse, idet hidtilværende Lærer ved Mulernes Legatskole i Odense, Cand. phil. Ejler Møller, købte Seminariet, som han siden den Tid i Forening med Forstander C. J. Busk har ledet. Da Aaret 1908 atter bragte en Udvidelse, Forskoleseminariet, maatte der skaffes mere Plads, og en ny Bygning opførtes; den tidligere Seminariebygning anvendtes saa til Forskoleseminariet og Øvelsesskolenre.

Det blev efterhaanden et ret anseligt Komplex, der rejste sig, og det statsanerkendte Fællesseminarium har nu Bygninger, der er vurderet til 100,000 Kr. Seminariet har tidssvarende Inventar og gode Samlinger og et fortrinligt Bibliotek paa henvend et Par Tusinde Bind. Seminariet forbereder til Lærer- og Lærerindeeksamen, og Undervisningen er fælles i alle Fag undtagen Gymnastik og kvindeligt Haandarbejde.

Uddannelsen foregaar gennem 3 etaarige Klasser, og i Følge Seminarie-loven af 1894 kan ingen Elev optages i 1. Klasse uden at have bestaaet en Optagelsesprøve, som afholdes ved Seminariet. Præliminarister med god Præliminæreksamen — mindst mg— i skriftlig og mundtlig Dansk og Historie samt i Gennemsnitskarakter — kan faa Tilladelse til at indstille sig til Oprykningsprøven fra 1. til 2. Klasse uden at have gennemgaaet 1. Klasse; men det viser sig, at der altid, selv af de flinkeste Præliminarister, kræves et meget betydeligt Arbejde, hvis de uden Skade skal springe 1. Klasse over. En Præliminarist, der mangler Uddannelse i praktisk Færdighed, kan iøvrigt faa ministeriel Tilladelse til at gaa som »hospiterende« i Seminariets 1. Klasse samtidig med, at han nogle Timer daglig gaar i Seminariets Børneskole. Paa denne Maade kan han naa at følge 1. Seminarieklasses Undervisning i de vigtigste Fag, hvorfor denne Fremgangsmaade ofte vil være at anbefale.

Ved Seminariet findes der en Præparandklasse. Seminariets Elever kan faa Statsunderstøttelse, omtrent 7200 Kroner uddeles af Ministeriet i Summer paa 100—250 Kr. til trængende Seminarieelever ved Odense Seminarium. Hvor særlige Grunde taler derfor, tilstaar Seminariet Nedsættelse i Betalingen, dog ikke før Eleven har godtgjort sin Værdighed til Hjælp. En stor og dygtig Lærerstab er i Tidernes Løb knyttet til Odense Seminarium. For Tiden underviser følgende:

Forstander *Ejler Møller* (Dansk, Litteraturhistorie, Pædagogik).

Forstander *C. J. Busk* (Historie, Regning, Matematik, Fysik).

Cand. mag. *Niels Møller* (Dansk Stil, Engelsk).

Pastor *Gyring* (Religion).

Gymnastikdirektør *O. Schrøder* (Gymnastik).

Musikdirektør *V. Villumsen* (Sang).

Adjunkt *G. Leidersdorff* (Geografi).

Kommunelærer *I. F. Hving* (Naturhistorie).

L. Larsen (Violinspil).

Frk. *Helene Hansen* (Tegning).

Frk. *Asta Petersen* (Skrivning).

Fru *Laura Andersen* (Haandgerning).

Da Forstanderne har ønsket at gøre Seminariet til noget mere for Eleverne end Stedet, hvor de samlede Kundskaber, har de søgt at samle dem i Forstanderhjemmet til Lørdagssammenkomster med Foredrag — dels af Seminariets egne og dels af fremmede Kræfter — med Kaffebord, Musik, Sang og Leg, til Fester ved Efteraar, Jul og Fastelavn, og der har altid hersket en god, hyggelig Tone, saavel mellem Eleverne indbyrdes som mellem Elever og Lærere. Saavel ved disse Fester som i det daglige Liv yder Fru Forstander Møller en stor Indsats. Elever, der er udgaaet fra Seminariet til Livets trælsomme Gerning i Skolestuen, mindes altid med Glæde Fru Møllers moderlige Omsorg for dem under deres Seminarieophold. — I det hele indtager Odense Seminarium en smuk

og fremskudt Plads blandt vore Privatseminarier, en Plads, det har tilkæmpet sig i Aarenes Løb ved et trofast og dygtigt, omhyggeligt og redeligt Arbejde for ,at Eleverne kan faa et saa frugtbringende Udbytte af deres Læretid som muligt.

Ejler Møller, Forstander for Odense Seminarium, er født den 30. August 1871 i Ringsted som Søn af Biskop over Aalborg Stift Christian Møller, som da var Præst i Ringsted. Efter at være blevet Student 1890 og Cand. phil. 1891 tog han Lærereksamen fra Jelling Seminarium 1893. Fra 1895 til 1905 var han, med et Aars Afbrydelse 1898—99, da han havde etaarigt Kursus, Lærer ved Mulernes Legatskole i Odense. Fra 1905 Forstander for Odense Seminarium. Allerede 1891 udgav Forstander Møller et Digt, »Eventyrfart«, og 1894 »Donna Marina«, ligeledes et Digt, begge paa Gads Forlag. Paa samme Forlag udsendte han senere »Absalonbogen«, »Danmarkshistorie for Folkeskolen«, »Realskolens Verdenshistorie«, »Historie for den højere Undervisning«, »Verdenshistorie for Folkeskolen«. Desuden har han udgivet paa H. Hagerups Forlag Drengeromanerne »Kios Johannes« og »Barikadedrengen«. — Forstander Møller er Medlem af Bestyrelsen for »Kirkeligt Landsforbund af 1911«.

Hustru. Anna Margrethe f. Jørgensen.

Carl Jensen Busk, Seminarieforsstander for Odense Seminarium, er født i Gjellerup ved Herning 1857. Tog Lærereksamen fra Blaagaard Seminarium 1882. Senere har han haft flere Kursus paa Statens Lærerehøjskole i Matematik, Fysik, Pædagogik, Historie, Kirkehistorie samt Sløjd paa dansk Sløjdlærerskole i København. Fra 1882—95 Lærer ved Gjersings Realskole i Odense. Var 1891 med til at oprette Odense Seminarium og siden 1895 udelukkende knyttet til Seminariet, som han ledede sammen med N. Thomsen til 1905 og siden den Tid sammen med nuværende Forstander Ejler Møller. Hustru: Kirstine Elisabeth f. Berg. Har sammen med Forst. Ejler Møller udgivet Lærebøger i Verdenshistorie og Nordens Historie for Seminarier og højere Skoler.

Niels Møller, Seminarielærer ved Odense Seminarium, er født den 28. Juni 1885 i København, Søn af Biskop over Aalborg Stift Christen Møller og Hustru Henriette Marie f. Groth. Student fra Herlufsholm 1903, Cand. phil. 1904. Studerede i London og Paris 1908—09, blev Cand. mag. 1910 i Dansk som Hovedfag, Engelsk og Fransk som Bifag. Har i 1914 udgivet »Dansk Sproglære i Dispositionsform« til Seminariebrug.

Hustru: Anna Margrethe f. Høeberg.

Olav Schrøder, Seminarielærer, Gymnastikdirektør, er født paa Askov Højskole den 17. August 1872 som Søn af Højskoleforstander Ludvig Schrøder. Eksamineret Gymnastikdirektør fra det kgl. gymn. Central-Institut i Stokholm 1897. Seminarielærer ved Odense Seminarium fra 1899. Blev efter Indstilling af en større Kreds af Lærere valgt til Medhjælper ved Gymnastikinspektionen i Odense Amt 1907. Har været Medleder eller Leder af Dansk Skoleforenings Kursus i Gymnastik for

Kvinder, der aarlig afholdes paa Askov Højskole i August Maaned fra 1899. Har udgivet Timesedler til Brug ved Gymnastikundervisning for Børn og for voksne kvindelige Gymnaster. — Er Medlem af Odense Skolekommission, Formand for Gymnastisk Selskab i Odense, Formand for den frisindede Vælgerforening i Odense, Bestyrelsesmedlem i »Dannevirke« og »Arbejdet adler« Odense-Afdelinger.

Hustru: Vita født Korn.

Georg Leidersdorff, Adjunkt ved Odense Kathedralskole og Seminarie-lærer ved Odense Seminarium, er født den 7. Juni 1872 i Hillerød. Student 1890 fra Frederiksborg Latinskole og har senere taget Skoleembeds-eksamen med Naturhistorie og Geografi som Hovedfag 1897. Har senere undervist ved »de forenede Kirkeskoler«, »Slomans Skole«, »Østerbro Latin- og Realskole« og »Wedels Kursus« fra 1898—1903, da han ansattes ved Odense Kathedralskole.

Hustru: Kirsten f. Jespersen.

William Villumsen, Seminarie-lærer ved Odense Seminarium, Dirigent for 6. Regiments Musikkorps, er født i København den 17. Februar 1847. Tjent i Hæren som Musiker fra 1861—1907. Med Rejseunderstøttelse overværet Prof. Schrecks Undervisning i Skolesang paa Joh. Sebastian Bach-Skolen i Leipzig 1898. Fra 1892 til 1907 Dirigent for 6. Regiments Musikkorps, Sanglærer ved Odense Kommunes Børnehjem fra 1885, ved Frk. Jørgensens Skole fra 1890 og ved Odense Seminarium fra 1907. Leder Odense Lærersangkor.

Villumsen er dekoreret med Dannebrogsmændenes Hæderstegn, Fortjenstmedaillen og Erindringsmedaillen fra Krigen 1864.

Hustru: Theodora Aurora f. Gregersen.

Helene Hansen, Lærerinde ved Odense Seminarium i Tegning og Haandgerning, er født i Odense den 12. November 1859 som Datter af Vandværksbestyrer P. Hansen, Odense. Er uddannet ved teknisk Skole i Odense og paa Statens Tegnelererkursus. Ansat 1888 ved Frk. Jørgensens Pigeskole i Odense og 1890 som Tegnelererinde ved Odense Seminarium.

Haslev Seminarium.

I Forstaaelse af den Betydning, det har for en kristelig Bevægelse at have Lærerstanden til Medarbejdere, har Venner af Indre Mission oprettet Seminariet i Haslev. At dette fik sin Plads netop der, skyldes vel den Omstændighed, at Retningen i Forvejen havde et Seminarium i den nordvestlige Del af Landet, i Nørre Nissum; desuden ligger Haslev i en smuk Egn, omgivet af store Skove, nær ved Herresæderne Bregentved og Gisselfeld med de smukke, sjældne Haveanlæg. Byen er vel en Landby, men staar i Størrelse og moderne Indretninger ikke tilbage for mange af vore Købstæder. Desuden var Haslev, allerede da Seminariet kom, en udpræget Skoleby; der laa saaledes en af Indre Mission oprettet Højskole.

Seminariet grundlagdes 1905. Det har gode tidssvarende Bygninger med store, lyse Klasseværelser, Gymnastiksal, Samlinger, Bibliotek osv. Foran Bygningerne er et smukt Haveanlæg og bagved en stor Sportsplads.

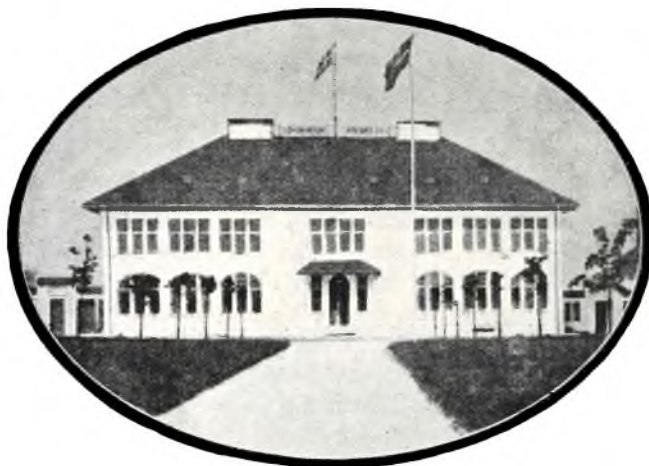
Indre Missions Venner stiftede Seminariet som et Aktieforetagende. Dettes Bestyrelse bestaar af 17 Medlemmer, hvoraf Indre Missions Bestyrelse vælger de 9. Bestyrelsens Formand er Provst Blom, Dalby.

Seminariet i Haslev har hidtil kunnet glæde sig ved en stærk Tilgang af Elever. 1913 bestodes den afsluttende Prøve saaledes af 47 Elever, medens 36 tog I Del af Eksamen; i første Klasse var da 35 Elever. Desuden findes der ved Seminariet en Forberedelsesklasse, der nævnte Aar talte 51 Elever.

Seminariets Forstander er Oscar Petersen, født 1871 i Bangsbostrand ved Frederikshavn, dimitteret fra Ranum 1900. Han virkede som Lærer ved Nørre Nissum Seminarium indtil 1904, var derefter Lærer ved Haslev Højskole, til han 1905 ved Seminariets Oprettelse ansattes som Forstander.

Foruden af Forstanderen besørges Undervisningen af nedennævnte Lærere, af hvilke de fleste har virket ved Seminariet, i de fleste Aar dette har bestaaet:

Hr. K. Galle, cand. polyt. (Eksamen 1901, fratraadte 1913); Hr. N. Hougaard, Lærereksamen 1902; Hr. M. Lambertsen, Lærereksamen I Del, Gymnastikuddannelse. Fru M. Lambertsen; Hr. S. P. Nielsen, cand. mag. 1900; Frk. A. Petersen, Haandgerningslærerinde; Hr. N. H. Rasmussen, cand. teol. 1909; Hr. S. Hansen-Sørensen, Musiklærer; Fru A. Weber.

Nexø Seminarium

oprettedes i Aaret 1896 efter forudgaaet Forhandling mellem Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet og Bestyrelsen for Nexø Haandværker- og Industriforening, der staar som Ejer af Byens Realskole. Seminariebygningen ligger smukt i Foreningens Have i Nærheden af Realskolen, der er Seminariets Øvelsesskole. Nexø er Danmarks sydøstligste Købstad og er en lille venlig By med ca. 2800 Indb., og her er rig Lejlighed til fornøjelige og interessante Fodture i den dejlige Omegn. Bornholm er i det hele en herlig lille Ø, der saa vel i geologisk som i flere andre Henseender gemmer Seværdigheder, som vore Landsmænd derovre i det øvrige Land vilde have Glæde og Udbytte af at gøre sig bekendt med.

I den Aarsberetning, der udsendtes, da Seminariet havde dimitteret sit første Hold Elever, staar der: Vort Hovedformaal er at hjælpe de vordende Lærere til Rette med at blive lydhøre, klartseende, selvtænkende Mennesker med dyb Følelse af det store og tunge Ansvar, der i Virkeligheden hviler paa en Børnelærer. Ved Siden deraf gør vi vort bedste for at aabne deres Sind for, hvad der er sandt og skønt, godt og efterlignelsesværdigt. Endvidere søger vi at faa dem til at forstaa, at et Eksamensvidnesbyrd, selv om det er nok saa glimrende, ingeniunde er noget Bevis for, at de er dygtige Lærere; det er kun et Bevis for, at de har Ret til at prøve, om de kan blive det.

Vi arbejder endnu mod det samme Maal, og har i de senere Aar haft et efter vore Forhold ret tilfredsstillende Elevantal.

Seminariets første Lærerkrafter var:

J. P. Lundsgaard, Cand. phil., Forstander for Realskolen, Seminarieforstander.

A. Jensen, Provst, Sognepræst for Bodilsker og Nexø, nu Præst i Magleby, Langeland.

L. P. Jensen, Skoleinspektør i Nexø, forhv. Forstander for Staby Seminarium for Vinterlærere.

A. Dam, Cand. mag., nu Dr. phil., København.

Chr. Jespersen, Lærer og Kirkesanger i Nexø.

Kr. Kristensen, Lærer ved Borgerskolen og Organist.

P. A. Petersen, Lærer ved Realskolen.

P. E. Thomsen, Cand. theol.

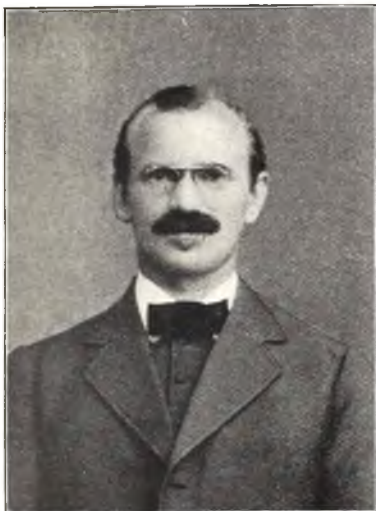
Frk. *H. Kayser*, Lærerinde i Haandgerning ved Realskolen.

Senere virkede som Lærere bl. a. nuværende Skoleinspektør *Hald*, Frederikshavn, Sognepræst *J. P. Nørregaard*, Lundforlund, Seminarieforstander *P. Dam*, Sorø, Lærer *H. P. Becker*, Aalborg, Skolebestyrer *C. Christensen*, København, Skolebestyrer *Hansen*, København, Seminarielærer *P. M. Trap*, Skaarup, Seminarieforstander *Krogsoe*, N. Nisum.

Seminariets nuværende Lærerkrafter:

1. *J. P. Agger*, Sognepræst, Lærer i Religion.
2. *A. Bjerre*, Lærer i Gymnastik.
3. *C. E. Falbe-Hansen*, Cand. phil., Realskolelærer, Lærer i Sang.
4. Frk. *S. Gornitzka*, Lærerinde i Haandgerning.
5. *O. Hansen*, Musiker, Lærer i Violin.
6. *A. Juulsen*, Cand. mag., Lærer i Dansk og Historie.
7. *J. O. Kofoed*, Kommunalærer, Lærer i Matematik og Orgelspil.
8. *Kr. Kristensen*, Skoleinspektør, Seminarieforstander, Lærer i Pædagogik og Regning.
9. *I. P. Lundsgaard*, Realskolebestyrer, Leder af Seminariets Øvelses-skole, Lærer i Praktik.
10. *H. M. Madsen*, Kommunalærer, Lærer i Geografi og Tegning.
11. *P. A. Petersen*, Realskolelærer, Lærer i Naturhistorie og Skrivning.
12. *Chr. Th. Roos*, Realskolelærer, Lærer i Religion og Fysik.

Anker Bjerre er født 1884 i Lomborg søndre Skole. Han har fra 1902—05 ledet Gymnastikundervisningen i Bonnet Skytte- og Gymnastikforening. I 1903 stiftede han selv en Gymnastikforening i Lomborg og ledede selv Gymnastikken i nævnte Forening indtil 1905, da han overtog Hvervet som Gymnastiklærer paa Skamlingsbanke Højskole. 1906—07 var han Gymnastiklærer paa Grundtvigs Højskole ved Lyngby. I Aarene 1907—10 virkede han i København, ligeledes som Gymnastiklærer. Fra 1. August 1911 er han antaget som Gymnastiklærer ved Nexø Seminarium og Realskole, samt fra 1913 tillige som Sang'erer paa

Anker Bjerre

Holstebro Realskole, 1903—06 ved Skibby Realskole, hvorfra han kom til Seminariet i Nexø. Han har udøvet en betydelig Oversættelsesvirksomhed, navnlig af fransk Skønlitteratur. Han har ledet adskillige mindre Sangforeninger. Er Bibliotekar ved Nexø Folkebogsamling.

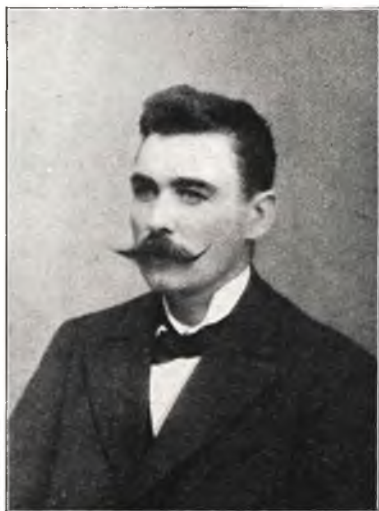
Hustru: Marie f. Nielsen.

Anton Juulsen. I Aaret 1879, i Høstmaaned, fødtes i Uth Skole ved Horsens en Dreng, som ved Daaben i den skønne Landsbykirke fik Navnet Anton Juulsen. Sin første Undervisning modtog han i Skolen hos sin Fader, der tidligt lærte ham og de andre Søkende to væsentlige Ting: at lystre og at kunne Lektierne paa Fingrene, ligesom han selv besad Evnen til at kunne fortælle kort og fyndigt for Børnene i Skolen. Moderen var Hjemmets stille, gode Aand, til hvem Drengen tyede, naar Faderen greb sit »Tugtens Ris«. Ved 12 Aars Alderen kom Anton til at gaa paa Latinskolen i Horsens, og 1898 blev han Student med 1. Karakter. De Indtryk, han i disse Aar havde modtaget ved Omgangen med flere af Lærerne, bevirkede imidlertid, at han selv bestemte sig for Lærergæringen, og efter at have anvendt sit

Anton Juulsen

Rusaar til praktisk Skolegerning hjemme hos sin Fader samt til at tage Filosofikum — den eneste Eksamen, han fik med Udmærkelse —, blev han optaget i 2. Klasse paa Jelling Seminarium ved Vejle, fra hvilken Lærestalt han 2 Aar efter dimitteredes med 1. Karakter. 2 Maaneder efter sin Dimission blev han ansat som Enelærer ved Glatrup Skole i Raarup Sogn og Organist ved Kirken i Raarup, en Omstændighed, der paa dobbelt Vis blev af Betydning for hans senere Liv og Skæbne. Dels fik nemlig nu Musikken, som fra tidligste Tid havde haft hele hans Kærlighed, en saadan Magt over hans Sind, at hans medfødte musikalske Sans udvikledes i Retning af et vist Kompositionstalent, som da ogsaa

J. O. Kofoed

senere har baaret synlige Frugter i Form af et Par hos Wilhelm Hansen udgivne Romancer; dels vaagnede ved Omgangen med den højt kultiverede Familie i Raarup Præstegaard Lysten til at søge en videregaaende Uddannelse. Derfor bestemte han sig, efter i 2 Aar at have været Lærer paa det idylliske Sted, til at tage til København, og de Skønhedsindtryk, han under sin Opvækst havde modtaget fra Naturen og gennem Musikken, var medvirkende til, at han valgte det æstetiske Studium. Ved Hjælp af privat Virksomhed (som Inspektør for »Fosterbørnene« paa Professor Frederiksens Skole i Ordrup), ved Understøttelser og Legater (Regens og Kommunitet i 1½ Aar, senere et 3aarigt Ophold paa Hassagers Kollegium paa Frederiksberg) lykkedes det ham at skaffe sig saa mange Midler, som var nødvendige for at føre et Embedsstudium igennem, saa han ved Nytaarstid 1910 blev Cand. mag. med Dansk som Hovedfag og Tysk og Engelsk som Bifag. Efter at han derpaa et Aars Tid havde været Lærer ved Kommuneskolen i Holbæk, fik han 1912 Ansættelse ved Nexø Seminarium, hvor han underviser i Dansk og Historie, en Gerning, som optager det meste af hans Dag, saa der kun levnes ham Tid til i Ny og Næ at holde et Foredrag og at dirigere et lille privat Orkester.

J. O. Kofoed er født i Nexø den 9. Marts 1875. Han blev dimitteret fra Jonstrup Seminarium 1898, og har desuden haft Kursus i Sang og Orgelspil, Tysk og Matematik. Fra 1. Januar 1899 blev han fast ansat ved Bodils søndre Skole, Bornholm, hvor han blev, til han i 1904 kaldtes til Borgerskolen i Nexø. Han underviser tillige ved Nexø Seminarium i Matematik og Orgelspil, og han er Organist ved Nexø Kirke. Han er Formand for Nexø-Afdelingen af Foreningen »Bornholm«. K. er gift

med Agnes Kofoed, f. Jensen, der er en Datter af fhv. Folketingsmand Jensen, Gudhjem.

Kr. M. Kristensen, Skoleinspektør ved Nexø Borgerskole og Forstander for Nexø Seminarium, fødtes i Silkeborg den 23. November 1865, Søn af Smed Peder Kristensen og Broder til Lærer Chr. R. Christensen i Sunds ved Herning. Efter et Forberedelsesaar paa Silkeborg Borgerskole kom han paa Seminariet og dimitteredes 1885 fra Gedved Seminarium. Fra November 1885 til August 1886 var han Lærer paa Boulstrup Højskole og blev 1887 ansat som Andenlærer i Sorring ved Silkeborg, hvorfra han 1892 blev forflyttet til Lærer ved Nexø Borgerskole og Organist ved Nexø Kirke. 1904 blev han Skoleinspektør ved Nexø Borgerskole. Fra 1892 til 1908 var han Lærer ved Nexø tekniske Skole og Forstander for samme fra 1896—1908. I 1896 var han med til at oprette Seminariet i Nexø som Lærer i Regning, Tegning og Orgelspil. 1911 blev han Seminariets Forstander og har i de senere Aar undervist i Regning og Pædagogik. I Aaret 1901 var han med til at oprette Nexø Haandværkerbank og var Bogholder fra 1901—1903; han har siden da været og er endnu Medlem af Bankens Repræsentantskab.

I Aaret 1910 blev han valgt til Kredsformand for Bornholms østre Lærerkreds og der er siden' da hvert Foraar og Efteraar bleven holdt velbesøgte Skolemøder i Nexø. — 1908 var han med til at oprette Nexø Folkebogsamling og er endnu Bestyrelsesmedlem og Kasserer. Han har i 6 Aar været Kommunerevisor i Nexø og er Medlem af Væge-raadet.

J. P. Lundsgaard blev født den 21. Juli 1854 i Overviskum ved Viborg; hans Fader var Niels Peter Lundsgaard, der var Gaardmandssøn fra Nørre Kongerslev i Nærheden af Aalborg og i 1850 dimitteredes fra Lyngby Seminarium. Han blev senere forflyttet til Kristrup ved Randers, hvor han døde i Førstelærerpladsen i September 1859. Sønnen kom saa i Huset hos sin Onkel, Lærer Schjermer i Houlberg pr. Laurberg Station. Her blev han opdraget og konfirmeret, og de to, hans Onkel og Tante, var i alle Maader som Fader og Moder for ham, ligesom de ogsaa hjalp hans Moder, der som Enke sad i smaa Kaar i Kristrup med to mindre Børn, der senere er døde. Hans Moder giftede sig med den ny Lærer i Embedet J. Schjødt, men døde i Aaret 1864. Efter at

Kr. M. Kristensen

have gennemgaaet Jelling Seminarium kom han i 1874 til Varde som Huslærer hos Læge Kietz og rejste derfra i 1877 til København, blev Huslærer i Valby hos Proprietær Ostfeldt og tog samtidig Artium i 1880, var derpaa til 1884 Privatlærer i Brøns pr. Skærbæk i Sønderjylland efter at være underkastet en Prøve i tysk Stil og Historie i Aabenraa hos nu afd. Skoleinspektør Stegelmann. Undervisningen skulde foregaa paa Tysk og omfattede de alm. Skolefag samt Latin. I 1888 blev han antaget som Lærer ved Kostskolen i Magleby paa Møen og i 1890 kom han til den private Realskole i Rudkøbing. i 1893 blev han Realskolebestyrer i Nexø, Bornholm, hvilken Stilling han endnu beklæder; han

J. N. Lundsgaard

var i 1896 med til at oprette Seminariet i Nexø og stod fra dette Tidspunkt indtil 1911 som dets Forstander med Eksamensretten ligesom paa Realskolen. Hans Dimissionsfag paa Seminariet var hele Tiden Matematik og i de sidste Aar tillige Pædagogik; paa Skolen har han siden 1893 dimitteret i Matematik og Fysik ligesom i Magleby og i Rudkøbing til Alm. Forberedelseseksamen. Tysk var ogsaa hans Dimissionsfag indtil for et Par Aar siden. Fra 1912 og fremdeles leder han endvidere Øvelserne i Praktik i Seminariets ældste Klasse, Han har været beskikket som Censor af Undervisningsinspektionen flere Gange til Realskolernes forskellige Eksaminer i Matematik og Tysk.

H. Madsen er født den 12. Marts 1875 i Pedersker Sogn, Bornholm. Efter Konfirmationen var han et halvt Aars Tid Fisker i et lille Fiskerleje paa Bornholms Sydkyst, derefter kom han til Nexø Realskole, hvorfra han efter to Aars Forløb dimitteredes med Præliminæreksamen 1892. Efter at have taget Skolelærereksamen fra Københavns private Seminarium 1895 virkede han nogle Aar i Folkeskolens Tjeneste, dels som Vikar, dels som Hjælpeleer, indtil han i 1902 fik fast Ansættelse som Lærer ved Nexø Borgerskole. Da Lærer og Kirkesanger Jespersen tog sin Afsked 1911, blev M. kaldet til Embedet i hans Sted, og i dette virker han fremdeles. Han underviser desuden fra samme Aar i Tegning og Geografi ved Nexø Seminarium. Fra 1909 er han Forstander ved Nexø »Tekniske Skole«. Han har været Formand for Nexø Venstreforening siden 1912. I fire Aar (1910—13) var han kommunal Revisor. 1914 valgtes han til Medlem af Ligningskommissionen.

Hustru Hilda Frederikke f. Holm.

Peter Anthon Petersen

Peter Anthon Petersen, Søn af Gaardmand P. Petersen, Omme, Nykirke Sogn, var ved Landvæsenet, indtil han var 19 Aar, da en Sygdom tvang ham til at høre op dermed. Han kom saa paa Jandrup Højskole og var derefter Vinterlærer i to Vintre ved Forum Skole i Bryndom Sogn. Var dernæst Elev paa Gedved Seminarium, hvorfra han dimitteredes i 1883. Det følgende Aar var han Lærer for Folketingsmand Sørensen i Breth Skole, Barrit Sogn, og opholdt sig derefter i 7 Maaneder paa den udvidede Højskole i Askov for at søge videre Uddannelse. Derefter kom han som Vikar til Bogense Kommuneskole og blev der tillige Lærer ved Realskolen og Aftenskolen. Efter 2 Aars Forløb

overtog Læreren selv Pladsen igen, og han kom derfra til Fredensborg private Realskole, hvor han var i 8 Aar, 2 Aar som Lærer og Resten af Tiden som Bestyrer af Realskolen. 1894 blev han tildelt Statens etaarige Kursus i Matematik og Fysik og blev efter Slutningen af Kursus'et antaget som Lærer ved Nexø Realskole og Seminarium. Han har desuden haft 3 Sommerferiekursus i Tysk, 3 i Sløjd og 2 i Naturhistorie og Botanik. Han har i 4 Aar været Revisor ved Nexø og Omegns Haandværkerbank.

Hustru: Marie Methea Hansine f. Ødbergsen.

Chr. Th. Roos, Søn af Pakhusforvalter C. Roos, blev født den 28. Februar 1877 i København. Han dimitteredes fra Haslev Seminarium 1909. Han har Tillægseksamen i Tysk og Engelsk, og har desuden haft Statens korte Kursus i Kemi, Matematik og Naturlære. Efter sin Dimission blev han Vikar ved Københavns kommunale Skolevæsen, men opgav snart denne uvirksomme og lidet lønnende Stilling og modtog Pladsen som Førstelærer ved Thronsmark Friskole i Vendsyssel. Paa

Chr. Th. Roos

Grund af Lyst til Seminariegerningen og for at udvide sine Kundskaber søgte han 1911 til Nexø Seminarium og Realskole, hvor han siden har virket og dimitteret ved Seminariet i Naturlære, Bibel- og Kirkehistorie.

Hustru: Anna f. Herskind.

Vordingborg Seminarium

ligger i en af Danmarks smukkeste Egne. Fra store Bakkedrag har man overalt Udsigt til det skønne Landskab med Skov og Strand, og da det er en Kendsgerning, at Naturomgivelser har stor Indflydelse paa Mennesker, maa man indrømme, at Vordingborg er et heldigt Opholdssted for unge Mennesker, der skal uddannes til Ledere af Danmarks Ungdom.

Selve Seminariet ligger kønt for Enden af Byens Hovedgade med en lille Granplantage som Baggrund og med Sportspladser, Skov og Strand saa nær, at der er rig Lejlighed til at leve et Friluftsliv i saa høj Grad, som Seminariearbejdet kan tillade.

Seminariet oprettedes 1882 af nuværende Skoleinspektør *Mathiesen*, Nakskov, den Gang Lærer ved Vordingborg Realskole. Hans Medhjælpere var de øvrige Lærerkrafter ved Realskolen, af hvilke en, nuværende Overlærer *Poulsen*, Masnedsund, uafbrudt har været Lærer ved Seminariet i de 32 Aar, det har bestaaet. Seminariet benyttede først Realskolens Lokaler, men faa Aar efter overtoges Seminariet af *Translator Tørsleff*. Denne var en meget velhavende Mand, og satte meget ind paa at faa Seminariet gjort til en selvstændig Institution. I 1890 byggedes Vordingborg Tekniske Skole, og her fik han hele første Sal indrettet til Lokaler for Seminariet. Samtidig anskaffedes selvstændige Samlinger. Da Seminarieloven af 1894 skulde træde i Kraft, fandt den Kommission, som skulde besigtige Seminarierne Landet rundt, at Vordingborg Seminarium var særdeles nydeligt, og Anerkendelsen fulgte umiddelbart efter, samtidig med at Seminariet fik sin første selvstændige Bygning, et stort Gymnastikhus.

I 1895 blev Tørsleff syg og døde, og Seminariet overtoges da af de nuværende Ejere, Kandidat *A. Munck*, som fra 1892 havde været Lære ved Seminariet, og *Th. Halse*.

Elevantallet var paa dette Tidspunkt meget ringe, kun 20 i det hele, hvoraf yderligere kun to i 1. Klasse. Men fra dette Tidspunkt gik under de nye, fastere Forhold Seminariet jævnt fremad, saa det ved Aarhundredskiftet havde nær ved de 100 Elever. I 1907 fejrede Seminariet sit 25

Aars Jubilæum ved Indvielsen af en stor, smuk, ny, stilfuld Seminariebygning. Med det voksende Elevantal var de gamle Lokaler nemlig blevet for indskrænkede, samtidig med at den ny Tid stillede nye Fordringer. Med den nye Bygning var der gjort et betydeligt Fremskridt fra de gamle Forhold. Den nye Bygning rummer foruden 9 store, lyse Klasseværelser en stor, smuk Foredragssal, der rummer 300 Mennesker, og tre mindre Lokaler, der anvendes til Lærerværelse, Musikværelse og Biblioteksværelse.

Den rigelige Plads har gjort det muligt at indrette en Del af Klasseværelserne for specielle Fag. Der findes saaledes en Naturhistorieklasse, et fysisk Laboratorium, et Geografilokale, et Tegnelokale og endelig et Lokale, der benyttes som Læsesal. Overalt er der sørget for den bedst mulige Hygiejne, der er saaledes fugefri Gulve, Linoleum paa Trapper

Vordingborg Seminarium

og Gange, Centralvarme, og endelig en fortrinlig Dampbadeanstalt. Da Vordingborg fik Elektricitetsværk, fik Seminariet indlagt »det hvide Lys«.

Bygningens Arkitekt, Hr. K. Køster, Frederiksberg, har ikke blot indrettet et praktisk, men ogsaa et smukt Hus med mange fine Enkeltheder baade ind- og udvendig og vel afstemte Farver. For den æstetiske Udsmykning er der sørget ved 3 à 400 indrammede Billeder til Væggene.

I Aarene efter 1907 har alle Seminarier haft en meget stærk Tilgang. I 1912 naaede Vordingborg Seminarium endogsaa 210 Elever. Denne Tilgang har tilladt, at de forskellige Samlinger har kunnet udvides meget betydeligt. Bogsamlingen er nu paa 3300 Bind, og der er lavet dertil et udførligt Katalog (Kartotek med ca. 15,000 Kort). Det fysiske Laboratorium er rigelig udstyret med Elevapparater. Desuden er der dannet en efterhaanden ganske fyldig Samling af hjemmelavede fysiske Apparater. Eleven faar paa Seminariet Lejlighed til selv at grundlægge sig saadanne Samlinger. Paa tilsvarende Maade er der foruden den ret store

naturhistoriske Hovedsamling paa en Mængde Omraader dannet Elevsamlinger, Sommerfugle, Biller m. fl., der findes ikke blot i et enkelt Eksempel, men tolv ens udstyrede Kasser af hver Gruppe. Paa lignende Maade findes en Mængde Spirituspræparater, ligeledes i tolv Eksemplarer. Denne Form for Samling tillader, at Eleverne paa en ganske anden Maade kan lære at bruge deres Øjne, lære af Tingene mere end af Bogen. Der er righoldige geografiske Billeder, flere hundrede Stereoskopbilleder, ca. 1000 Lysbilleder. Der findes en smuk Samling Oldsager.

Seminariet har baade kvindelige og mandlige Elever (for Tiden ca. 70 kvindelige og 130 mandlige). Det er Seminariets Overbevisning efter 16 Aars Erfaring, at Fællesundervisningen er den heldigste i almen menneskelig Henseende, og at den i samme Grad er til Gavn for begge Parter. Eleverne bor dels hos Seminariets Ejere og Lærere og dels hos private Folk i Byen, men spiser saa godt som alle enten hos Lærerne eller i Pensionater, der er indrettet alene for Seminarieeleverne. For en god Anvendelse af Fritiden er der sørget paa mange Maader: Gymnastik, Fodbold og Tennis. Pladsen til disse er i Nærheden. Ved Stranden er der en udmærket Strandbadeanstalt, hvor Svømmeundervisningen drives med en overordentlig Energi.

Saavel Forstanderen som de enkelte Lærere er det magtpaaliggende, at Elever, der udgaar fra Vordingborg Seminarium, er godt rustede til det Kald, disse har gjort til deres Livsgerning, paa en alsidig og god Maade. I Vintertiden er der jævnlig Oplæsning, ugentlige Diskussionsaftener, Foredrag, og en Mængde Blade og Tidsskrifter staar til Elevernes Raadighed. Det samme gælder paa Sangens og Musikkens Omraade; i det hele synes det at være Ledelsens Hensigt at gøre Seminarieopholdet for de unge Mennesker saa rigt som muligt. Sætningen: vi læser ikke for Eksamen, kan være en slem Frase til at dække over manglende Evner hos Lærere og Elever; men der er den Sandhed deri, at hvis disse tre Ungdomsaaar kun rummer et trælsomt Lektierperi, da var noget meget væsentligt forsømt; Livet taaler ikke at opsættes, derfor er det af Vigtighed, at enhver kan finde gode Fritidsinteresser, som dyrkede sammen med ligesindede kan være baade en aandelig Berigelse, et Hvil mellem Arbejderne og en Vinding for senere Virksomhed.

Seminariet med dets Omgivelser danner som nævnt en udmærket og god Skal om Kærnen, nemlig Undervisningen, der i sin Helhed ikke skuffer det gode Indtryk af dens smukke Skal. Forstanderen og Lærerkræfterne er sig deres Opgave og Ansvar bevidst, og de gode Eksamensresultater er Borgen for den omhyggelige Undervisning. Ved Undervisningen i praktisk Skolegerning er Vordingborg Borgerskole i Masned Sund Seminariets Øvelsesskole, og dennes Overlærer er tillige Øvelsesskolens Leder; dog lægger Forstander Halse her et stort Arbejde. Eleverne faar her rig Lejlighed til at øve sig i de forskellige Klasser, to og to sammen. Hver Lørdag møder dog hele Klassen til de saakaldte Mønstertimer, hvor Eleverne overværer Undervisningen skiftevis i de ældste og yngste Klasser;

Theodor Halse

Anders Nielsen Munk

her gives Undervisningen udelukkende af Overlæreren og Forstander Halse.

Til Seminariet er knyttet en Realafdeling og en Præparandklasse. Desuden undervises i Tysk og Engelsk. Undervisningen ledes for Tiden af følgende Lærere:

Seminariets Ejere: Forstander Th. Halse, Sognepræst A. Munk.

Faste Lærere: I. L. Emborg, Sem.; V. Karl Rasmussen, Sem.; C. Brun, Sem.; Niels Jul, Sem.; Frk. Anna Qvistgaard, Sem.

Timelærere: L. P. Poulsen, Overlærer; C. C. Hansen, Realskolelærer; Frk. C. Agerskov, Kommunelærerinde; K. Munk, pens. Lærer; Fru Elisabeth Jul.

Øvelsskolens Lærere: Overlærer Poulsen; Lærer Th. P. Frølund; Lærer B. Myhre; Lærerinde Frk. B. Hansen; Lærerinde Frk. C. Agerskov og M. Larsen.

Theodor Halse, Medejer af Seminariet, er født den 11. Januar 1862 i Nykøbing, Mors, dimitteredes 1884 fra Gedved Seminarium. Fra 1886—89 Uddannelse paa det saakaldte »Monradske Kursus«. Blev derefter Lærer paa Vældegaards Kvindeskole fra 1889—92, fra 1892—95 Lærer paa Ry Højskole, fra 1895 Forstander for Vordingborg Seminarium. Undervisningsfag: Praktisk Lærergerning, Pædagogik, Geografi, Naturlære og Regning.

Anders Nielsen Munk, Sognepræst og Medejer af Vordingborg Seminarium, er født den 21. Juli 1868 i Sinding ved Silkeborg, hvor Faderen Kristoffer Munk var Lærer. Der var fem Sønner, hvoraf den ældste døde som Læge i Galten, den næstældste Sognepræst i Vordingborg, Læge Munk i Nr. Alslev, Cand. mag. Einar Munk, Højskoleforstander i Høng,

Niels Jul

C. Buus

den yngste, Fr. Munk, Kommunelærer i Kolding. Faderen lever som pens. Lærer i Vordingborg og underviser paa Seminariet. Pastor Munk blev Student fra Odense Latinskole 1888, studerede Teologi ved Universitetet i 2 Aar og var derpaa Huslærer i 2 Aar, indtil han i Juni 1892 blev ansat som Lærer ved Vordingborg Seminarium i Dansk, Historie og Religion. Her har han saa virket uafbrudt siden, med Undtagelse af Tiden fra Efteraaret 1896 til Sommeren 1898, da han opholdt sig i København for at fuldende sine Studier; blev Cand. theol. 1898. Sammen med Th. Halse overtog han Seminariet i 1895. 1908 blev Munk præsteviet Medhjælper for Sognepræsten i Vordingborg og i Marts 1910 Sognepræst. Paa Seminariet har han i mange Aar undervist i Pædagogik og Religion. Efter Udnævnelsen til Sognepræst har han trukket sig en Del tilbage fra Ledelsen og Seminariet og underviser nu kun i Religion. Pastor Munk var fra 1900—06 Medlem af Vordingborg Landsogns Sogneraad, Formand for AS. De sydsjællandske Venstreblade, har stiftet Vordingborg kirkelige Ungdomshjem og er Medstifter af Vordingborg Børnehjem.

Niels Jul, Seminarielærer, er født den 21. Oktober 1884 i Gjellerup ved Herning. Han blev dimitteret fra Silkeborg Seminarium 1905, og havde senere Aarskursus i Matematik, Fysik og Samfundslære. I Sommeren 1910 foretog han en Studierejse til Amerika. Var i Tiden 1905—10 Lærer ved Salling og Krabbesholm Højskoler og siden 1911 ansat som Lærer ved Vordingborg Seminarium. Har udgivet »Dansk Samfundslære«, »Grundloven af 5. Juni 1849 med Træk af dens Historie« og sammen med Cand. polit., Pastor Even Marstrand »Studievejledning i Samfundslære«. Paa Seminariet underviser Jul i Matematik, Regning, Naturlære, Geografi og Samfundslære. — Hustru: Elisabeth f. Jacobsen.

Elisabeth Jul

Karl Rasmussen

C. Buus, Seminarielærer ved Vordingborg Seminarium, er født i Rodsted Kirkegaard pr. Støvring den 20. April 1882. Dimitteret fra Vordingborg Seminarium 1903. Har haft to Aarskursus paa Statens Lærershøjskole, 1) i Gymnastik, Zoologi og Botanik, 2) i Kemi, Geologi og Naturlære, desuden 1½ Aars Studium paa den zoologiske Studiesamling ved Universitetet, dels Selvstudium, dels under forskellige Universitetslæreres Vejledning. Har haft flere mindre Kursus. — Foruden Lærervirksomheden ved Seminariet har han forskellig Virksomhed i de danske Skytteforeninger, som Leder af de samlede Amtsskoler i Præstø Amt, af Delingsførermøder og Kursus m. m.

J. E. Emborg (se 1. Bind, Side 85).

Elisabeth Jul, f. Jacobsen, er født den 5. Februar 1890 i Darum ved Ribe, hvor Faderen var Præst. Er uddannet i Sang og Musik paa det kgl. Musikkonservatorium i København. Underviser paa Seminariet i Orgelspil.

Anna Qvistgaard, Seminarielærerinde, er født den 18. Januar 1890 i Korsør, Datter af fhv. Møllejer, kgl Vejer og Maaler, R. af Dbg., Qvistgaard i Korsør. Tog Præliminæreksamen fra Korsør Realskole og kom senere paa Vordingborg Seminarium, fra hvilket hun dimitteredes med Udmærkelse. Studerede Sprog i Berlin 1911 og ved Universitetet i Jena 1912. Underviser paa Seminariet i Dansk og Tysk.

Karl Rasmussen, Seminarielærer, er født i Kongerup pr. Sakskøbing den 9. Oktober 1884, dimitteret fra Vordingborg Seminarium 1909, har senere i 2 Aar studeret Historie ved Universitetet under Professorerne Kr. Erslev og Axel Olrik. Var ansat ved Kjerteminde Højskole 1909 —12. — Har skrevet en Del Afhandlinger vedrørende Landbrugets Hi-

storie i forskellige Aarbøger og Tidsskrifter, derunder Historisk Tidsskrift. Underviser paa Seminariet i Dansk og Historie.

I den Aarrække, Seminariet har bestaaet, er der udgaaet en stor Stab af dygtige Lærere, bl. a.:

Overlærer Schrader, Svaneke, Overlærer Illum, Faaborg, Overlærer Rasmussen, Vordingborg, Adjunkt, Seminarielærer Thorup, Horsens, Adjunkt Movin, Odense, Gymnastiklærer, Medforstander for Ollerup Højskole Niels Bukh, der har været Leder af de overordentlige Gymnastikhold, Seminariet har præsenteret i Paris, Stockholm og England i de senere Aar.

Statens Lærerhøjskole.

Af Kommuelærer, cand. mag. *J. Chr. Poulsen*, Ordrup.

1. April 1855 skete en Begivenhed, som fik den allerstørste Betydning for det danske Skolevæsen og den danske Lærerstand; da blev D. G. Monrad udnævnt til Departementschef for Kultusministeriets 3. Departement og Overdirektør for Borger- og Almueskolevæsenet. Dermed indledtes et Arbejde for Skolevæsenet og Lærerne, som Skolen den Dag i Dag skylder den største Taknemlighed. Med Monrad kom en Mand i Spidsen for Skolevæsenet, som havde Interesse derfor, og der kom en Mand, der havde Interesse og Agtelse for den Stand, der arbejdede i Skolen, hvilket var saa meget glædeligere for Lærerne, som den Tid var fuld nok af akademiske Fordomme mod Lærerstanden, og denne ofte maatte være Skive for drøje Angreb. Da saaledes Lærerstanden i Rigsdagssamlingen 1855—56 meget haardt angrebes, tog Monrad den kraftigt i Forsvar og sagde bl. a.: »Jeg maa tilstaa, at efter mit Kendskab saavel til Seminarielærerne som til Skoleholderne har jeg blandt dem fundet særdeles mange dygtige og samvittighedsfulde Mænd, der ofte har vakt min Beundring ved det, de har kunnet udrette, og vakt min Agtelse ved den Taalmodighed og Udholdenhed, hvormed de har udrettet deres stille og møjsommelige Gerning¹⁾. Senere — i Rigsdagssamlingen 1864, den for Danmark saa alvorlige Tid, da Monrad var Konsejlspræsident og Finansminister — kom han med en Udtalelse, som med Guld-bogstaver burde staa over enhver Lærestalt, der har Læreres Uddannelse som Maal, idet han sagde: »De Kundskaber, en enkelt Mand har til sin egen Glæde og Fornøjelse, kan have sin Betydning for ham, men ikke saa meget for andre; men den Kundskab, man giver Lærere, er en Kilde, der strømmer til andre, en Kapital, der straks bærer Renter for mangfoldige²⁾).

¹⁾ Hans Olrik: Danmarks Lærerhøjskole 1856—1906 Side 4.

²⁾ Rigsdagstidende 1863—64, Folketinget Sp. 1502.

Gennem disse to Udtalelser i Rigsdagen viser Monrad os sin Agtelse for Lærerstanden, viser os, hvor stor Betydning han tillægger Dygtiggørelsen af Lærerne, og hans Gerninger viser os, at han handlede efter sine Ord. Andetsteds i »Lærerne og Samfundet« er der gjort Rede for vort Skolevæsens Udvikling og vort Seminarievæsens Udvikling, og det vil der ses, at det just ikke var en gunstig Vind, der blæste paa den Tid. Statens Seminarier var ikke højt i Kurs, Grundtvig var de naturligvis en Torn i Øjet, og selv blandt Lærernes ledende Mænd var der Stemning for helt at nedlægge Seminarierne og lade de vordende Lærere selv sørge for deres Uddannelse — under fri og personlig Tilegnelse af de Kundskaber, der maatte kræves af Læreren. I Tresserne var der imidlertid opstaaet en ny Skoleform, de saakaldte »højere Borgerskoler«, som Regeringen dog saa med Velvillie paa, ja, den havde aabenbart tilskyndet til Oprettelsen af saadanne Skoler¹⁾.

Til at undervise i disse Skoler var Lærere, udgaaet fra Seminarierne, imidlertid daarligt udrustede²⁾, og der havde allerede tidligere været ført Forhandlinger om, hvorledes der kunde skaffes en dygtig Lærerstab til at undervise i Købstadskolerne, der selv før de »højere Borgerskoler« Tid havde haft en videregaaende Undervisning end Landsbyskolen. Allerede i den store Skolekommission havde man 1814 drøftet Spørgsmaalet, og der var blevet foreslaaet at gøre et Seminarium — Jonstrup — til en Lærerskole med videregaaende Undervisning med det Formaal for Øje at uddanne Købstadlærere; men Grev D. F. Reventlow modsatte sig Tanken og foreslog derimod at give udvalgte Seminarister fra alle Seminarier en videre Uddannelse i København. Hverken det udvidede Seminarium eller Fortsættelsesundervisningen i København blev til noget; men den Tanke, som Grev Reventlow havde udkastet, blev af Monrad 42 Aar senere ført ud i Livet, og naar Danmarks Lærerhøjskoles Historie skal skrives, da maa naturligvis først og fremmest Monrad nævnes som dens egentlige Grundlægger; men det er dog ogsaa værd at lægge Mærke til, at vort Skolevæsens store Grundlægger og Organisator ogsaa har peget paa den Vej, der burde gaas, naar Talen var om Lærernes Videreuddannelse, en Vej, som senere har vist sig lykkelig og heldbringende.

Til Seminarielovforslaget, som forelagdes i Folketinget 1855, var der knyttet en Anmærkning, der lød saaledes:

»Der skal indrettes et Undervisningskursus i København i det Øjemed at give de fortrinligste af dem, der har bestaaet Dimissions-Eksamen enten ved Seminarierne eller i København, for saa vidt en saadan samme Steds maatte blive indrettet for Privatister, en større Udvikling, navnlig ved at tilvejebringe Lærere, der kan fyldestgøre Købstædernes Tarv.

I det Øjemed bevilges 5000 Rdl., hvoraf Halvdelen kan anvendes

¹⁾ Joakim Larsen: Den danske Folkeskole 1818—98 Side 99.

²⁾ Ved Plakat af 16. April 1841 havde Kancelliet nedstemt Eksamensfordringerne til et Minimum, det treaarige Kursus blev toaarigt undtagen paa Jonstrup.

til Stipendier for dem, som deltager i samme Kursus. Intet Stipendium kan overstige 250 Rdl. om Aaret.

I ikke faa Købstæder er det nemlig forbundet med store Vanskeligheder at faa fagkyndige Lærere i Tegning, Engelsk, Tysk, Matematik og Naturhistorie. Teologiske Kandidater kan ingenlunde altid afhjælpe dette Savn, og det vil i Reglen være uopnaeligt at vinde for Købstædernes Skoler Mænd af anden videnskabelig Dannelse. At oprette et eget Seminarium, beregnet paa Købstæderne, vilde være forbundet med større Bekostninger, og det var i alt Fald ønskeligt, at dets Indretning kunde støtte sig paa Erfaringer, der vilde vindes ved Gennemførelsen af et saadant Forslag. Dersom det blev billigt, og Planen lykkedes, haabede

D. G. Monrad

man tillige at tilvejebringe den fornødne Lærerkraft for en videregaaende Undervisning for Haandværks- og Handelslærlinge. Muligvis vilde ogsaa den af Lovgiveren i Anordningen for Købstæderne af 29. Juli 1874 § 74 udtalte Hensigt at tilvejebringe i Købstæderne en i det mindste forberedende Undervisning i Styrmandskunsten derved kunne opnaas, om end paa en noget anden Maade, ligesom ogsaa saadanne Lærere, der havde faaet Lejlighed til at gennemgaa et højere, specielt derpaa beregnet Kursus, formentlig fortrinlig vilde egne sig til Ansættelse ved højere Bondeskoler. Omendskønt der vel intet vilde være til Hinder for, at disse unge Mænd faar Adgang til Universi-

tetet og den polytekniske Skole, som de med Nytte kan følge, saa antages det dog nødvendigt, at de i alt Fald ved Siden heraf faar en særskilt, udelukkende paa dem beregnet Undervisning. Overskoledirektøren burde formentlig i det mindste foreløbig føre Tilsynet med, at den saaledes aabnede Adgang til at erhverve flere Kundskaber af vedkommende rigtig benyttedes. Efter endt Kursus vilde der være at meddele dem en Attest.

Da man imidlertid for Tiden ikke saa sig i Stand til at meddele mere end disse Antydninger og ikke kunde gøre Udkast til nogen almindelig Plan, eftersom denne væsentlig burde modificeres efter den enkeltes Anlæg og Tilbøjelighed, Kundskab og Udviklingstrin, saa har man anset det for rettest at indskrænke sig til gennem Finansloven at søge at faa bevilget 2500 Rdl. for Halvaaret fra 1. Oktober 1856 til 1. April 1857.

Selve Seminarielovforslaget blev ikke vedtaget i denne Rigsdagssamling, men 5 Mands-Seminarieudvalget sluttede sig til Monrads Plan om Læreres Videreuddannelse, og Udvalget henstillede til Ministeriet, at det traf de fornødne Foranstaltninger til dens Udførelse, og paa Finansloven 1856—57 sattes et Beløb af 2500 Rdl. til Uddannelse af fortrinlige Seminarister ved et Undervisningskursus i København for vordende Købstadlærere.

Ved Vedtagelsen af denne Bevilling lagdes den Grundvold, paa hvilken Lærerrhøjskolen er bygget, og Bygmesteren, der lagde Grundstenen, var D. G. Monrad.

Den af Monrad udarbejdede Plan gik ud paa følgende:

I. Der skulde indrettes Kursus paa 2½ Aar, med det Formaal at give vordende Købstadlærere en fyldig Uddannelse i saadanne Fag, som Seminarieundervisningen slet ikke omfattede eller ikke gav paa fyldestgørende Maade.

II. I enkelte Fag skulde yngre Folkeskolelærere have Lejlighed til friere Uddannelse med delvis Adgang til »Monradisterne«s Kursus.

III. Der skulde afholdes korte Kursus i et enkelt Fag ad Gangen for saadanne Lærere, der allerede havde været i Embede en Del Aar, med særlig Hensyntagen til dem, der arbejdede i Aftenskolen eller paa anden Maade virkede for den konfirmerede Ungdoms Vækkelse og Oplysning.

Det under I. nævnte Kursus »det fuldstændige Kursus for Seminarister« er det egentlige »Monradske Kursus«, der bestod i 35 Aar og i den Tid kun undergik meget faa Ændringer.

Den under II. nævnte Understøttelse til friere Studier fik kun ringe Betydning, idet kun meget faa Elever i Tidsrummet 1856—82 nød godt deraf.

Derimod er de under III. nævnte Kursus bleven af den allerstørste Betydning, idet de er Begyndelsen til de senere saa stærkt udviklede Feriekursus.

Kursusinstitutionens Ledelse.

Da Kursusinstitutionen begyndte sin Virksomhed, var Monrad stadig Overdirektør for Folkeskolen, og som saadan ledede han den selv.

»Her mærkedes det, i hvor høj Grad Lærerne havde hans Kærlighed. Særlig tog han sig af de egentlige »Monradister«. Han fulgte dem med største Interesse i deres Studier, og han overværede deres Eksamen fra først til sidst. Men han var endnu mere for dem. De ældste Monradisthold var han som en faderlig Ven. Undertiden sendte han de unge Lærere Billetter til Det kgl. Teater, og hyppig var de Gæster i hans Hjem paa Kristianshavn; mangan en Sommeraften har de ogsaa tilbragt paa hans skønne Landsted Hummeltofte ved Lyngby Sø. Der er Grund til at minde om slige Smaatræk. Monrad har nemlig ellers faaet Ord for at

være kold og indesluttet; endog efter gamle Venners Dom var han saa optaget af Ideerne og det saglige, at det personlige blev ham for ringe¹). Des mere Vægt har det, at han netop traadte i personligt Forhold til de unge Monradister.

De næste Hold af Monradister kom vel ikke Monrad saa nær som de første. Men saa længe han var Overskoledirektør, hjalp han dem med Raad og Vink, ja han fortsatte endog dermed i sin ny Ministertid, selv da han ikke var Kultusminister. 5. Hold blev dog det sidste, der nød godt af hans Paavirkning. Krigen 1864, der ogsaa rystede Kursusets Ro, tilintetgjorde Monrads politiske Stilling, saa han efter kort Tids Forløb drog til Egne, saa fjernt fra Danmark som muligt. Og da han vendte tilbage til sit Fædreland for atter at stille sine rige Evner til dets Tjeneste, kom han ikke i nogen Stilling, hvori han kunde virke for sin Yndlingsdatter, de rask opvoksende Lærerkursus. Men for alle stod han som denne Institutions Skaber og Mester, og langt ned i Tiden knyttede man gerne hans Navn til Kursuset²).

Monrads Ledelse af og direkte Forbindelse med Kursuset ophørte saaledes ret hurtigt; men til Held for dette og for Skolen og dens Mænd havde Monrad straks faaet en Medhjælper, der gennem mange Aar blev Kursusinstitutionens fremragende Leder. Denne Mand var *Niels Johannes Fjord*, født 1825.

Tyve Aar gammel forlod han Lyngby Seminarium med »Udmærket duelig« og blev et Par Aar derefter Lærer ved den almindelige Borger-skole i Aarhus, deltog som frivillig i Krigen og blev atter Lærer i Aarhus. I Sommeren 1855 var Universitetsprofessorerne Madvig og Holten som Censorer ved Studentereksamen i Aarhus; en af Latinskolens Lærere der, Lektor Freuchen, der privat havde læst Matematik med Fjord, henledte Professorernes Opmærksomhed paa ham, og disse, der straks følte sig tiltalte af ham, henvendte sig til Monrad, der samme Aar var bleven Skoledirektør, og der blev tilstaaet Fjord Understøttelse til Videreuddannelse ved Hjælp af den Sum, der just 1856 var bleven bevilget til fortrinlige Seminaristers Videreuddannelse. Han begyndte sine Studier paa Polyteknisk Lærestalt; men da de »Monradske Kursus« begyndte i August, deltog han ogsaa delvis i Undervisningen der. Han udmærkede sig snart ved sine Studier paa Polyteknisk Lærestalt, og allerede 1. Juli 1858 udnævntes han til Docent i Fysik og Meteorologi ved den nyoprettede kgl. Veterinær- og Landbohøjskole; derved kom Fjord ind paa sin anden Livsgjerning, der har baaret saa rig Frugt for hans Fædreland.

Paa Monrad havde Fjord med sit tilforladelige, hjertevindende Væsen straks gjort det bedste Indtryk; han blev sine medstuderendes Lærer i Matematik og tillige, skønt selv Elev, Inspektør og Kasserer ved Kur-

¹) Vilh. Birkedal: Personlige Oplevelser I, S. 129. — P. V. i »Tilskueren« 1904, S. 379 f.

²) Hans Olrik: Danmarks Lærerskole 1856—1906 Side 8 f.

suset og fik som saadan den daglige Ledelse. Da Monrad 1859 blev Minister, svarede Fjords Stilling som »Kursusinspektør« til en virkelig Lederstilling, og indtil 1891, da Fjord døde, nød Kursusinstitutionen Gavn af den geniale Mands sikre Overledelse, nød Gavn af den fremragende Skolemands varme Følelse og Interesse for vort Skolevæsens lykkelige Udvikling. »Det er ikke for meget sagt, at det var en lykkelig Stund for det danske Folkeskolevæsens Udvikling, da Monrad og Fjord fandt hinanden; thi Betydningen af disse to Mænds Samarbejde for Folkeskolesagens Fremme har sikkert været meget stor¹⁾.

Indtil 1875 bestred Fjord selv hele det store Administrationsarbejde ved Kursuset, men fra den Tid fik han en Medhjælper eller Sekretær. Som Fjords Medhjælpere har følgende virket:

Monradist A. Hammershøj (senere Overlærer i Svendborg), nogle faa Maaneder en Løjtnant Hansen, Monradist L. A. Hobolth (Læge i Østbirk) og siden 1881 Monradist P. V. F. Petersen, der oftere var konstitueret som Kursusinspektør, naar Fjords andre Arbejder hindrede ham i at varetage sine Arbejder ved Kursuset og ogsaa var konstitueret de første Maaneder efter Fjords Død; han var indtil April 1892 Medhjælper hos Fjords Efterfølger som Kursusinspektør, Docent Feilberg.

1. April 1891 tiltraadte Docent ved Landbohøjskolen Ludvig Tage Christian Müller Feilberg Stillingen som Kursusinspektør. Han er født i Husby Præstegaard ved Ringkøbing, blev 1874 Cand. polyt. og udnævntes 1883 til Docent i Jord- og Vandbygningslære samt Tegning paa Landbohøjskolen.

Imidlertid havde Docent Feilberg 1881 begyndt et ejendommeligt Forfatterskab, idet han da udgav en æstetisk-filosofisk Afhandling »Om størst Udbytte af Sjæleevner, Bidrag til praktisk Psykologi«; den er siden bleven efterfulgt af flere betydelige og interessante Bøger og Afhandlinger som »Holbergs Træ i Fiolstræde«, »Om Ligeløb og Kredsnng i Sjælelivet«, »Om sjælelig Ringhed« og »Naturens ABC«. Docent Feilbergs første Bog skal have bidraget til, at han blev Kultusministeriets Tilsynsmand ved Højskolerne og senere Kursusinspektør²⁾.

Allerede 1896 opgav Docent Feilberg Stillingen som Kursusinspektør, da de forskellige Hverv, han havde, hver for sig krævede et betydeligt Arbejde, ja, i Virkeligheden kunde lægge Beslag paa en Mands fulde Arbejdskraft. Kassererforretningerne var imidlertid skilt fra Administrationen og er siden 1894 overdraget en af Kultusministeriets Assistenten eller Fuldmægtige. Et Aar efter P. V. F. Petersens Fratræden havde Feilberg ingen Medhjælper; men 1893 udnævnte Ministeriet J. B. Thodberg til Medhjælper eller Sekretær baade ved Kursusinspektionen og Højskoletilsynet, og ved de nyoprettede etaarige Kursus blev Professor N. V. Müller pædagogisk Leder.

¹⁾ V. Storch: Docent N. J. Fjords Liv og Virksomhed Side 8.

²⁾ Se Hans Olrik: Danmarks Lærerhøjskole 1856—1906, Side 31.

1895 begyndte en stor Omdannelse og Udvidelse af Kursuset, og den Mand, som fra nu af fik og stadig har Ledelsen af Kursusinstitutionen, blev Professor, Dr. phil. Hans Olrik.

Hans Thorvald Olrik er født i København den 12. Juli 1862 som Søn af den kendte Kunstmaler O. H. B. Olrik, blev Student 1879 og teologisk Kandidat 1885. Allerede under sin Studietid begyndte Hans Olrik sin meget omfattende Lærervirksomhed; han underviste saaledes ved »Lyceum« 1880—89, paa Marie Kruses Skole 1885—98 og paa Vesterbros Seminarium 1885—91. 1891—99 havde Olrik Sæde i Kommissionen for Skolelærer- og Lærerindeeksamen. 1892 vandt han Doktorgraden.

Da Kultusministeriet ønskede at faa et mere indgaaende Kendskab til Seminarierne, særlig de højere, i Europas Hovedlande, fandt det i Dr. phil. Hans Olrik en Mand, der havde alle Betingelser for at kunne løse denne Opgave, praktisk erfarende og videnskabelig uddannet, og han blev 1893 af Ministeriet udsendt i dette Øjemed. 1894 udnævntes Dr. phil. Hans Olrik til Professor og 1895 overtog han Stillingen som Forstander for det etaarige Kursus, medens Docent Feilberg stadig ledede de korte Kursus; men fra Juli 1896 blev Olrik Forstander for Statens Lærerkursus i deres Helhed. Docent Feilberg vedblev dog at forvalte Undervisningsmidlerne til Lærere og Skoler. (Fra 1905 forvalter Ministeriets Konsulent, Professor N. A. Larsen, den Del af dem, der gælder Folkeskolen).

Som Sekretær vedblev Thodberg at fungere til 1902; fra den Tid har Forstanderen haft Ret til at vælge Sekretær; først valgtes Dr. phil. Henrik Bertelsen, og da han 1903 blev Adjunkt i Aarhus, blev Dr. phil. I. P. Jacobsen Lærerhøjskolens Sekretær.

Ved Siden af sin Lærer- og Forstandergerning har Olrik været en flitig historisk Forsker og Forfatter, der særlig har leveret mange vægtige og smukke Bidrag til Oplysning af Danmarks ældre Historie; hans Hovedværker er »Konge- og Præstestand i den danske Middelalder« I—II (1892—95, ny Udgave af 1ste Bind 1905) og »Absalon« I—II (1908—09); men mange flere historiske Bøger og Afhandlinger foreligger fra Olriks Haand, f. Eks. »Knud Lavards Liv og Gerning« (1888), »Danske Helgeners Leved« (1893), »Abbed Vilhelm af Æbelholt« (1912), »Svenskt och dansk folklynn« (Stockholm 1912); »Biskop Valdemar og den danske Krone«, »Bidrag til Danmarks Kirkehistorie, hentede fra Clairvaux og Citeaux«, »Bidrag til Belysning af Valdemarsønnernes Tidsalder« »Riddervæsen og Korstogskultur«; 1894 skrev Olrik »Højere Seminarier i Tyskland og Frankrig«, 1895 »Historieundervisningen som Led i den nationale Opdragelse«, og 1906 udsendte han Lærerhøjskolens store Jubilæumsskrift. Siden 1896 er Olrik Sekretær i »Letterstedtska Föreningen«s danske Afdeling og dansk Medredaktør af »Nordisk Tidskrift« og siden 1904 Medlem af »Det ggl. danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog«.

Da Professor Olrik kom i Spidsen for Kursusinstitutionen, kom han som en Mand, der bedre end de fleste kendte det Materiale, der skulde

arbejdes med, kendte Elevernes Forudsætninger og deres Arbejdsvilkaar og satte sit Maal derefter. Jeg husker den Formaning, Professor Olrik i sin Velkomsttale gav os det Aar, da jeg var paa Lærerhøjskolen; de lød omtrent saaledes: »Læs nu bare ikke for meget, saa Opholdet her paa Lærerhøjskolen bliver Dem et Aar fuldt af overanstrengende Arbejde; De skal nok lære meget her; men Deres Studieophold skal ogsaa være Dem en aandelig Vederkvægelse i alle Retninger; De skal være frisk og modtagelig for alle de gode Indtryk, Lærerhøjskolen kan give Dem, frisk og modtagelig for alt, hvad De af smukt og godt kan nyde under Deres Hovedstadsophold, frisk og modtagelig for alt det, et godt Kammeratskab kan byde Dem; saa vil De rejse hjem med et rigt Udbytte af Deres Ophold paa Lærerhøjskolen, og«, tilføjede han, »De kan nok faa Lov at tage Eksamen i de Fag, De faar Undervisning i; men selv ser jeg helst, De nøjes med et Vidnesbyrd om Deres Arbejde ved Lærerhøjskolen«. Under frie Former ønsker Olrik, Undervisningen skal gaa, og han nærer, som vi ser ovenfor, ingen Tvivl om Elevernes Villie til Arbejde. Under Professor Olriks Ledelse er Lærerhøjskolens Aarskursus virkelig blevet noget indenfor Europas Undervisningsanstalter for Lærere ganske enestaaende: Efter flere eller færre Aars praktisk Virksomhed kan Lærerne et Aar komme ind og faa opfrisket og udvidet de Kundskaber, som de mest har Lyst til at beskæftige sig med og mest har Brug for i deres Virksomhed, ikke under en forceret Eksamenslæsning, men saaledes, at de faar Tid og Lejlighed til at studere paa væsentlig ny Maade og samtidig samle Indtryk fra de mange Sider, som et Ophold i Hovedstaden giver Lejlighed til, og saaledes at Eleverne vender forfriskede hjem med mange smukke og i Lærervirksomheden særdeles nyttige Indtryk og Kundskaber. Netop saaledes er jeg overbevist om, at Lærerhøjskolen har virket til umaadelig Gavn for de danske Lærere. Samtidig er Feriekursusene under Olriks Ledelse stadig holdt i et sundt Spor og udviklet, saa vidt Pengemidlerne har strakt til.

Professor Olrik har altid staaet i det smukkeste Forhold til Eleverne; Arbejdet ved Lærerhøjskolen er blevet hans Livsopgave; det har hans hele og fulde Interesse; Dytiggørelsen paa bedste Maade af Eleverne gennem Opholdet paa Lærerhøjskolen er det Maal, han utrættelig arbejder

Hans Thorvald Olrik

for, og dermed er Forholdet mellem Forstander og Elever givet, idet Forstanderen altid er venlig og forstaaende i sin personlige Væremaade.

Udviklingen af Kursusinstitutionen.

A. »Monrads Kursus« 1856—91, etaarigt Kursus for Realskolelærere 1889—95, etaarigt Kursus for Lærere og Lærerinder fra alle Arter af Skoler siden 1895.

I August 1856 begyndte det første Monradske Kursus med fem Deltagere; 1857 antoges et Hold paa fire, 1858 paa tre; men fra nu af antoges kun »Monradister« hvert andet Aar — jvfr. Oversigten nedenfor; af Kursuskontoen toges nemlig ogsaa Midlerne til Feriekursusene, og ved disses Udvikling nødvendiggjordes Indskrænkningen paa det Monradske Kursus; det normale Antal var fire paa hvert Hold; men Ansøgenes Antal var langt større, hvilket følgende Oversigt viser:

1866: 21	1874: c. 20	1880: 13	1886: 35
1870: 27	1876: 18	1882: 12	1888: 43
1872: c. 25	1878: 14	1884: 27	

Al Undervisning ved de Monradske Kursus var gratis; dette gælder for øvrigt hele Kursusinstitutionen til alle Tider og under alle Former. De ordinære Deltagere fik et Stipendium paa 250 Rdl. aarlig og 100 Rdl. een Gang for alle til Bøger og Undervisningsrekvisiter. Hensigten med de Monradske Kursus var jo at skaffe dygtige Lærere for Købstadskolen, og Monradisterne maatte derfor afgive Løfte om, at de efter endt Uddannelse vilde træde i Folkeskolens Tjeneste; i modsat Fald skulde Stipendiet tilbagebetales, hvilket dog vist aldrig er sket. Dette Løfte blev ikke altid holdt — heldigvis kan vi sige, naar vi blandt Monradisterne ser Navnet Emil Christian Hansen, den berømte Gæringsfysiolog, der blev Forstander for Carlsberg-Laboratoriet, hvor han fik et Virkefelt, der gav hans geniale Forskernatur et gunstigere Værksted end en Skolestue kunde give. Danmark har for længst tilgivet ham hans Løftebrud!

Kursusets Varighed var ca. 2½ Aar, gerne begyndende 20. August og sluttende sidst i Januar.

Kursusets Faggruppe var følgende: Geometrisk Tegning, Frihaands-tegning, Matematik, Naturlære, Kemi, Jordbundslære, Botanik, Zoologi med Entomologi, Engelsk, Oldnordisk og Svensk indtil 1880, Tysk valgfrit til 1878, da det blev obligatorisk; fra 1880 afløste Fransk Oldnordisk og Svensk; fra 1866 havde Monradisterne Valget mellem Kemi og geometrisk Tegning. Efter endt Studietid tog Monradisterne en Eksamen — i Reglen i to Dele med 4 à 5 Maaneders Mellemløb. Ved første Del toges sædvanlig Eksamen i Zoologi, Botanik, Jordbundslære, Matematik, Tegning, Engelsk og Oldnordisk; til anden Del de øvrige Fag; der gaves kun hele Karakterer: ug, mg, g o. s. v.; for at bestaa krævedes g i Gennemsnit; der var to af Ministeriet beskikkede Censorer; Lærerne

eksaminerede og deltog i Censuren. I eet eller flere Fag deltog nu og da enkelte Lærere, gerne uden Stipendium; disse tog i Reglen Eksamen i disse Fag. Fjord var den første af disse ekstraordinære Deltagere, men tog ingen Eksamen.

Som det vil ses, lagde Studiet paa Monrads Kursus Hovedvægten paa Naturfagene og de matematiske Fag; dette har sin Forklaring deri, at en stor Del af Undervisningen i disse Fag kunde foregaa sammen med de studerende ved Polyteknisk Lærestanstalt og Universitetet og saaledes være saa godt som uden Udgift for Staten, og de forhaandenværende Skoleforhold, da Kursuset begyndte, var ogsaa saaledes, at denne Faggruppe kunde synes naturlig; at der Tiderne igennem skete meget faa Forandringer af den oprindelige Plan, er sikkert en Følge af, at netop denne Faggruppe havde Fjords Interesse; men mærkeligt forekommer det os, at Modersmaalet og de historiske Fag savnes ved denne højere Undervisning for Lærere. At Geografien savnes blandt Naturfagene kan ogsaa forekomme mærkeligt; men Geografien som selvstændigt Fag og som Videnskab havde i det hele taget ført en Askepottilværelse; Geografien var næsten overalt ved Universiteterne udelukket som selvstændigt Fag; der opdroges ingen Fagfolk hverken til videnskabeligt Brug eller til Lærergerningen; først 1883 blev der ansat en Docent i Geografi ved Universitetet i København; denne Docent var Dr. phil. Löffler, der blev Professor i Faget 1898.

Frihaandstegningen havde 8—12 Timer ugl. i 1 Aar, senere mere omfattende, foregik indtil 1874 paa Prof. Helstedes Tegneskole, dernæst paa Teknisk Institut og dets Afløser, »Det tekniske Selskabs Skole«.

Geometrisk Tegning havde Monradisterne fælles med Polyteknikerne, dog i mindre Omfang; fra 1879 blev den henlagt til Teknisk Skole.

Matematik: 3 Timer ugl. i 2 Aar; Undervisningen i samme Omfang som til polyteknisk Adgangseksamen og Landinspektørekksamen.

Naturlære: 4—5 Timer ugl. i 1—1½ Aar fælles med Polyteknikerne, Optik i mindre Omfang; derefter nogen Vejledning ved en særlig Lærer.

Kemi: 4—5 Timers Forelæsninger ugl. og Laboratorieøvelser 1 Dag ugl., alt fælles med Polyteknikere, der skulde være Civilingeniører.

Jordbundslære: 3 Timer ugl.: Geognosi og Geologi, særlig Danmarks, og lidt Krystallografi, ligeledes sammen med Civilingeniørerne.

Botanik: 2 Timer ugl. i 1 Aar sammen med Polyteknikerne — af og til lidt særlig Vejledning.

Zoologi og Entomologi: I Begyndelsen havde Monradisterne særlig Undervisning i dette Fag; men senere henvistes de til at følge Prof. Schiødttes Forelæsninger og Øvelser paa Landbohøjskolen for de tre af Timernes Vedkommende; de øvrige to læste Prof. Schiødte særskilt med Monradisterne.

Engelsk: 3 Timer ugl. i 2 Aar, 2 Timer ugl. i ½ Aar.

Oldnordisk: 1 Time ugl. i 1 Aar.

Svensk: først kun 15 Timer, 1868—73 36—38 Timer, 1873—80 50—78 Timer ialt for hvert Hold.

Tysk: Da Faget var blevet fast 2—3 Timer ugl.; de tre sidste Hold havde 3—6 Timer ugl. i 2 Aar.

Fransk: 2 Timer ugl. i 2 Aar.

Som det vil ses, havde Monradisterne en Del af deres Undervisning fælles med de polyteknisk studerende, idet de skulde følge nogle af Polyteknisk Læreanstalts Forelæsninger og Øvelser; til en Begyndelse manglede de dog for en Del de fornødne Forudsætninger; adskilligt af det Stof, Polyteknikerne arbejdede med, var ogsaa uden Betydning for dem, der forberedte sig med Lærergerningen for Øje, og Stofmængden i enkelte Fag blev næsten uoverkommelig. »Taget som Helhed« — siger en gammel Monradist — »maa det imidlertid siges, at vi gik bort fra Kursuset beriget med udmærkede Kundskaber og paa enkelte Punkter med stærke Indtryk. Jeg, og vistnok alle mine Kammerater har bevaret en taknemlig Erindring om den Tid. For mig var det et vigtigt Grundlag for min senere Gerning«¹⁾ En yngre Monradist har vel ligeledes haft nogle smaa Indvendinger mod Kursus-Planen; »men« — siger han — »alt hvad vort Kursus gav os, det fik vi solidt og godt. Vi fik et Grundlag at bygge paa, som kunde holde til noget. Vi fik Respekt for Videnskaben, og jeg lærte for mit Vedkommende i Løbet af de halvtredie Aar først rigtig Arbejdets Glæde at kende. Allerede af den Grund vil min Kursustid altid staa med Festglans i min Erindring. Der er fra det Monradske Kursus udgaaet Skolemænd, som nævnes blandt de bedste i Landet; der er naturligtvis ogsaa mange, som fører en beskedent Tilværelse. Men store og smaa, saa mange som vi er, — *det* er vi allesammen enige om: vi er stolte over vor Uddannelse og taknemlige mod det Kursus, der gav os den«²⁾.

Lærere ved Monrads Kursus.

Frihaandstegning: Prof. F. F. Helsted; fra 1874 væsentlig de samme Lærere som ved de korte Kursus.

Geometrisk Tegning: Observator, Dr. phil. Schjellerup; fra 1879 undervistes af Teknisk Skoles dygtigste Lærere.

Matematik: Docent Fjord 1856—69; siden den Tid Docent C. Seidelin, der 1894 blev Professor ved Polyteknisk Læreanstalt; var 1865—1900 Censor ved Skolelærereksamen.

Naturalære: 1856—76 Prof. C. V. Holten, dernæst Prof. C. Christiansen paa Polytekn. Læreanstalt; dertil særlig Vejledning af C. Christiansen, Ad. Paulsen, K. S. Kristensen og flere.

¹⁾ Udtalelse af Prof. Emil Chr. Hansen anført i Hans Olrik: Danmarks Lærerhøjskole 1856—1906, S. 68.

²⁾ Udtalelse af Seminarielærer Alb. Jensen, anført i Hans Olrik: Danmarks Lærerhøjskole 1856—1906, Side 68.

Kemi: Konferensraad, Dr. Johan Georg Forchhammer; Prof. Julius Thomsen; Lektor S. M. Jørgensen (Professor 1887); Dr. phil. Odin T. Christensen (Professor ved Landbohøjskolen 1895).

Jordbundslære: Konferensraad Forchhammer til 1865, dernæst Prof. Fr. Jonstrup; enkelte Særtimer hos Ass. Hoff (senere Docent ved Landbohøjskolen).

Botanik: Docent (senere Professor) Johan Lange til 1860; Docent (fra 1875 Prof. ved Universitetet) D. F. Didrichsen til 1876; Docent (senere Prof. ved Universitetet) Eug. Warming til 1879 og derefter Docent Hjalmar Kjærskou.

Zoologi med Entomologi: Prof. J. C. Schiødte til 1884, først i Entomologi alene; men da første Hold var dimitteret, overtog han hele Undervisningen; første Hold undervistes i Zoologi af Docent (senere Prof. ved Universitetet) C. F. Lütken; Dr. phil. H. J. Hansen til 1885; siden 1886 Docent (senere Prof. ved Universitetet) H. F. Jungersen ved de zoologiske Forelæsninger paa Polyteknisk Lærestanstalt — med nogle Særtimer.

Engelsk: Prof. Mariboe de tre første Monradisthold; derefter et Aar Prof. George Stephens, Lektor i Engelsk ved Universitetet; 1861—85 J. W. V. Listov, Engelsklærer ved forskellige Skoler, titulær Professor 1880; 1886—90 Dr. Adolf Hansen (Docent ved Universitetet 1894, † 1908). Underviste senere paa etaarigt Kursus.

Oldnordisk: 1862—86 Konrad Gislason, Prof. i nordiske Sprog ved Universitetet.

Svensk: Prof. Martin Hammerich (siden 1842 Bestyrer af Borgerdydskolen paa Kristianshavn) til 1868; siden 1868 Magister C. E. Secher.

Fransk: Cand. phil. Oscar Arlaud, Fransklærer ved forskellige Skoler.

Tysk: Sproglærer, Cand. phil. J. H. Boch til 1872; siden 1872 Adjunkt (senere Overlærer) Johannes Kaper. Underviste senere paa etaarigt Kursus.

Som det vil ses, er det en ypperlig Lærerstab, der har virket ved de Monradske Kursus; kom Eleverne ikke altid i et nært Forhold til alle Lærerne, saa har dog paa den anden Side nogle af disse Lærere faaet stor Indflydelse paa Monradisterne.

Først og fremmest maa nævnes Fjord. Han fulgte Monradisterne, saa længe de var paa Kursuset med den største Interesse; delagtig i deres Sorger og Glæder, og ved sin stærke Personlighed og sit jævne, gode Humør og sit elskværdige Lune vandt han deres Beundring og deres Hengivenhed, og naar de havde forladt Kursuset, tabte Fjord dem aldrig af Syne, og med mange af dem stod han i Venskabsforbindelse hele Livet.

Læreren i Zoologi, Professor Schiødte, har ligeledes betydet umaadelig meget for Monradisterne; Zoologien havde det største Timetal af alle Fagene, og Undervisningen paa Monrads Kursus havde Schiødtes hele Interesse. For Schiødte var den blotte Kundskabsmeddelelse ikke nok; han tilstræbte, at Eleverne skulde faa Indsigt i Stoffet; ved nøjagtig Iagt-

tagelse skulde de føres til Forstaaelse af den videnskabelige Syslens Værdi og derigennem vinde frem i almindelig sjæelig Udvikling. Ofte foregik Undervisningen i Professor Schiødtes private Hjem, og mangfoldige er Vidnesbyrdene om, at det var med særlig Glæde, han underviste de intelligente Elever paa Monrads Kursus, hvem han bragte overordentlig vidt, og lige saa mange er Vidnesbyrdene fra Eleverne om, hvor meget de skyldte denne Lærer, der øvede saa stor aandelig Indvirkning paa dem og gav dem et Indblik i videnskabelig Forskning som ingen anden.

Professor Mariboe var en Lærer, der ligeledes rent personligt kom i nær Berøring med Monradisterne.

Om Listov lyder Monradisternes Dom, at han var en ualmindelig dygtig Lærer, der førte sine Elever vidt; maaske var han den, der fik dem

Prof. Schiødt

Prof. Listov

lært mest, men han havde ikke noget vindende Væsen; men den Dygtighed, hvormed han ledede Undervisningen, aftvang dem en Respekt, der forsonede dem med hans noget frastødende Væsen.

Til de Monradske Kursus sluttede sig ekstraordinære Kursus eller Understøttelser til Kursus, hvorved enkelte Lærere fik Lejlighed til særlig Uddannelse i et bestemt Fag; men kun faa Lærere har nydt godt deraf. En Gang prøvede man et Kursus for Folkehøjskolelærere fra 28. April —26. Oktober 1859 i Naturfag, Matematik og Landmaaling, der var fem Deltagere. Til Fortsættelseskursuset kom kun to af de fem 1. Maj 1860; disse underkastede sig en Prøve i Fysik, Kemi og Matematik, og dermed gik disse Kursus ind.

Mange af Monradisterne gik imidlertid ikke tilbage til Skolen; samtidig rejstes der fra Undervisningsinspektionen for Realskoler Krav om nye Kursus; Realskolerne fik kun liden Nytte af Monradisterne, der efter deres Uddannelse netop der vilde gøre fortrinlig Fyldest; men Lønnen

ved Realskolerne var som oftest meget slet. For at bøde paa disse Forhold blev det endelig bestemt, at de Monradske Kursus skulde ophøre og afløses af *etaarige Kursus for Realskolelærere*; disse begyndte 1889, og sidste Monradisthold dimitteredes 1891. Med lidt Vemod tænker vi danske Lærere tilbage paa disse Monrads Kursus, hvor det var en Lærer muligt paa Grundlag af sin Lærereksamen at faa en grundig og omfattende Uddannelse, en Uddannelse, der var hævet op over Begyndelsesgrundenes og Dilettantismens Plan. 1889 mødte saa det første Hold Lærere til etaarigt Kursus. Deltagerne fik rigelig Understøttelse, 100 Kr. til Bøger, $\frac{1}{3}$ 900 Kr., de øvrige 600 Kr.; Stipendiet paa 900 Kr. ansaa for at være for stort, og efter 1894 uddeltes det ikke; men nogle faa fik 720 Kr.

Det var Meningen, at der skulde antages 20 Elever hvert Aar; der meldte sig imidlertid første Aar kun 21 Ansøgere — Lærere og Lærerinder —, og kun 9 blev antaget; næste Aar meldte sig ikke mere end 9, hvoraf 5 blev antaget, den ene uden Stipendium; der var ganske vist ogsaa knyttet den Bestemmelse til Antagelsen paa Kursus, at vedkommende skulde forpligte sig til 5 Aar efter endt Kursus at undervise ved den Skole, hvorfra han kom; det blev senere ændret til en Forpligtelse til at undervise ved en kommunal eller privat Realskole udenfor København; indtil 1891 havde Faggruppen endvidere kun været: Dansk, Tysk, Engelsk, Fransk, fra 1891 blev den udvidet med: Naturlære og Matematik samt, som Bifag til hver Gruppe, Historie; 1892 indførtes Zoologi som Bifag til hver Gruppe. En enkelt fik Undervisning i Geografi, og ganske enkelte i Oldnordisk. Hovedfagene havde hver 6 Timer, Bifagene 3 Timer ugentlig. Som Følge af denne Fagudvidelse øgedes Ansøgernes Antal.

Den Mand, der især havde været Sjælen i Arbejdet for Oprettelsen af de etaarige Kursus for Realskolelærere, var Professor *N. V. Müller*, f. 1823, Cand. theol. 1846, Rektor ved Borgerskolen i Tønder 1851—56, 1856—86 Bestyrer af Thisted Realskole, 1886—98 Undervisningsinspektør, død 1903.

Han havde set den Nødstilstand, Realskolerne var i for habile Faglærere, og arbejdede som Undervisningsinspektør paa at komme disse Skoler til Hjælp; han fik da ogsaa den pædagogiske Ledelse af de etaarige Kursus for Realskolelærere, medens Feilberg var Kursusinspektør. Løsningen af Opgaven viste sig ikke at være særlig heldig. Ved Antagelse af Kursusdeltagere maatte der tages et væsentligt Hensyn til de enkelte

Prof. N. V. Müller

Skolers Trang til forbedret Lærerkraft; men Trangen var jo ikke altid en Borgen for den Lærers Duelighed, der søgte Kursuset fra vedkommende Skole. Undervisningen paa Kursuset foregik rundt omkring hos de paagældende Lærere, ja, selv Fysik læstes i et privat Hjem uden et eneste fysisk Apparat. Eleverne maatte løbe fra den ene Ende af Byen til den anden hver Dag. Uddannelsen for hver enkelt Lærer var ret dyr; der manglede en fast Plan og Helhed i Undervisningen; Kursusets Styrelse med Müller som pædagogisk Leder og Docent Feilberg som Kursusinspektør var saaledes, at Klavs Berntsen i Folketinget med Rette kunde sige, at man ikke vidste, hvem der havde Tilsynet, den egentlige Ledelse. Adgangen til Kursuset var forbeholdt en begrænset Del af Lærere, hvis Udvælgelse endda foregik saaledes, at ofte Skolens Trang var det afgørende for Optagelsen mere end Studietrang og Evner hos Ansøgeren. Alle disse Forhold æggede til stærk Kritik, og i Foraaret 1893 nedsatte Kultusminister Goos en Kommission til at udarbejde et Forslag til Læreres Videreuddannelse.

Kommissionen bestod af Overbestyrerinde Frk. Nathalie Zahle, Ministeriets Skolekonsulent Professor Kromann, Kursusinspektør, Docent Feilberg og Dr. phil. Hans Olrik, Sekretær. Møderne lededes af Kontorchef A. P. Weis. 1. Septbr. 1893 fremkom Kommissionen med Forslag til Oprettelse af et Fortsættelsesseminarium.

Dette Forslag blev forelagt i Rigsdagen, men blev forkastet, hvorefter der 1894 vedtoges en lempelig Omdannelse og Udvidelse af etaarigt Kursus, hvortil Lærerkrafterne ved følgende Skoler skulde have Adgang: Borgerskoler, højere Pigeskoler, Seminarier, Højskoler, Landbrugsskoler og Fortsættelsesskoler. Da man nu ønskede at give Ledelsen en anden Karakter og have en Mand, der helt kunde vi Kursusinstitutionen sine Kræfter, ønskede Professor Müller ikke at fortsætte, og Ministeriet henvendte sig da i Maj 1895 til Professor, Dr. phil. Hans Olrik og forespurgte, om han vilde overtage Ledelsen og give Forslag til nøjere Omordning og Udformning af Kursuset.

Olrik, der var udset til det langt bedre lønnede Embede som Forstander for Jonstrup Seminarium¹⁾, sagde dog efter nogen Tids Overvejelse ja, da Gerningen ved Kursuset forekom ham tiltalende, og den 26. Juni 1895 modtog han sin Udnævnelse.

Endelig den 26. Maj 1913 fik Forstanderen kongelig Udnævnelse.

Paa Ministeriets Forespørgsel, om Professor Olrik vilde fremkomme med et Forslag til Omordning og Udvikling af Aarskursuset, sendte Olrik Dagen efter Svar med sine Forslag, »der tog Sigte paa at udvide Aarskursuset og gøre det til en fast organiseret Institution«. Forslagene billegedes af Kultusministeren.

Af Reformerne kan nævnes: a) Kursuset aabnes yderligere for Lærere og Lærerinder ved alle Slags Skoler, og ved særlig Kundgørelse indbydes

¹⁾ Hans Olrik: Danmarks Lærerhøjskole, Side 101.

de, der kan nøjes med fri Undervisning alene. b) En Forstander, der selv er Lærer ved Institutionen, sættes i Spidsen for den. c) Kursuslærerne antages af Ministeriet efter Forstanderens Indstilling. e) Ved hvert Læsears Begyndelse forelægges der Ministeriet en fast Undervisningsplan. f) Kursuset faar brugbare Lokaler med tilstrækkeligt Udstyr, hvorved Kursusets Virksomhed kan samles til et Hele. h) Der tilvejebringes Bog-samling og andre Samlinger, ligesom den alt bestaaende Normalsamling af fysiske Apparater til Skolebrug faar Plads i Lokalerne som Grundlag for Fysik-Undervisningen. i) Forstanderen faar en Sum til Raadighed for at kunne lade afholde friere belærende og vækkende Foredrag. k) Afslutningseksamen, der hidtil for Hovedfagene Vedkommende havde været Pligt for hver Kursusdeltager, gøres til en frivillig Sag; derimod gives der alle Deltagere et fyldigt Vidnesbyrd¹⁾.

Følgen af Reformerne blev en stærk Forøgelse af Ansøgenes Tal, hvad nedenstaaende Oversigt viser. Da Lærere fra alle Skolearter nu fik Adgang til Lærerhøjskolen, rejstes der Krav om en betydelig Udvidelse af Faggruppen, og omstaaende Oversigt over Fagene viser, at Lærerhøjskolen har været lydhør overfor disse Krav, og deri ligger netop Lærerhøjskolens, og det vil i snævrere Forstand sige Professor Olriks, store Fortjeneste, at Lærerhøjskolen er bleven tilgængelig for de mange Lærere, og saa mange Discipliner læres indenfor dens Mure; den er bleven en virkelig betydende Faktor for den hele Lærerstands Dygtiggørelse og ikke for de faa udvalgte som paa Monradisternes Tid — eller for de ogsaa ret faa »kaldede« i Realskolelærernes Tid.

Aar	Ansøgenes Tal	Deltagernes Tal	Aar	Ansøgenes Tal	Deltagernes Tal
1895—1896:	80	44	1905—06:	311	192
1896—1897:	92	64	1906—07:	322	186
1897—1898:	114	92	1907—08:	339	195
1898—1899:	166	124	1908—09:	368	206
1899—1900:	222	149	1909—10:	370	226
1900—1901:	271	174	1910—11:	344	204
1901—1902:	258	148	1911—12:	279	170
1902—1903:	233	154	1912—13:	258	172
1903—1904:	270	155	1913—14:	252	160
1904—1905:	295	171	1914—15:	250	158

Den stærke Nedgang 1911—12 skyldes, at Gymnastikafdelingen da udskiltes fra Lærerhøjskolen og blev en særlig Institution.

Af omstaaende Oversigt over Fagene og deres Timetal vil ses, at der straks efter Omdannelsen skete en betydelig Udvidelse. Dansk og Matematik fik større Timetal; Pædagogik, Kirkehistorie og Verdenslitteraturhistorie kommer til som helt nye Fag, senere Botanik og Kunsthistorie, og 1898 følger en mægtig Udvidelse, i hvilken der findes Fag, som siden har haft stor Tilslutning, og som det har været mange Lærere en stor Glæde at kunne faa Undervisning i paa Lærerhøjskolen. Det har saaledes

¹⁾ Hans Olrik: Danmarks Lærerhøjskole 1856—1906, Side 100.

	1889—90	1890—91	1891—92	1892—93	1893—94	1894—95	1895—96	1896—97	1897—98	1898—99	1899—1900	1900—01	1901—02	1902—03
Dansk	6	6	6	6	6	6	7	7	8	12	10	10	11	11
Tysk	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Engelsk	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Fransk	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Naturlære			6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Matematik			8	8	8	10	11	10	10	10	10	10	10	10
Historie			3	3	3	3	6	6	6	6	6	6	6	6
Zoologi				3	3	3		3	3	3	3	3	3	3
Geografi						3	3	3	3	3	3	3	3	3
Oldnordisk						1	(1)	(1)	(1)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)
Landbrugsfag							(c.25)	(c.25)						
Pædagogik							3	3	3	6	6	4+2	4+2	4+2
Kirkehistorie							1	1	1	2	2	2	2	2
Verdenslitteratur							2	2	2	2	2	2	2	2
Kunsthistorie								1	1	1	1	1	1	1
Botanik								3	3	3	3	3	3	3
Anskuelsesundervisning og Anskuelsestegning										1	1	1	1	1
Svensk										2	2	2	2	2
Fonetik										2	2	2	2	2
Alm. Samfundslære										2	2	2	2	2
Kemi										7	7	7	4 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂
Astronomi										2	2	2		
Gymnastik										14	14	15	15	16
Boldspil										3	3	3	3	3
Anatomi og Fysiologi										6	6	6	5	6
Lersløjld										1 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂
Geologi										2	2	2	2	2
Folkelanse												1	1	1
Danmarks Statsret													2	2
Skolekøkkenafdeling													15	15
Nødhjælp i Ulykkestilfælde													1 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂
Præparering af Dyr														
Religionshistorie														
Sundhedslære														
Sang-Pædagogik														
Svømning														
Alm. Sproghistorie														
Udvidet Religionsundervisning														
Bogsamlingers Ordning og Forvaltning														

1903—04	1904—05	1905—06	1906—07	1907—08	1908—09	1909—10	1910—11	1911—12	1912—13	1912—13	
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	Desuden siden 1898 et mindre Kursus paa 4—8 Timer ugentlig.
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	To parallele Kursus, hvert med 6 Timer ugentlig.
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	Desuden en Del fysiske Øvelser.
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	
3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	Der har stedse været to Hold.
3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	Herunder indtil 1899 Geologi.
(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	Er et Led i Danskundervisningen.
4+2	4+2	4+2	4+2	2	2	4+2	4+2*	4+2*	4+2*	2*	Undervisningen var et Led i Landbohøjskolens Øvelser.
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	Siden 1900 et større og et mindre Kursus; siden 1910 kun det større.
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	Desuden nogle Museumsbesøg.
3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	Desuden Ekskursioner.
1	1	1	1	1	1	2	2	2	3	3	
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	Før 1898 indbefattet i Dansk.
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
4 1/2	4 1/2	4 1/2	4 1/2	4 1/2	4 1/2	4 1/2	4 1/2	4 1/2	4 1/2	4 1/2	Heraf Forelæsninger og Eksaminatorier 2 Timer.
2											
16	17	18 1/2	18 1/2	18 1/2	18 1/2	18 1/2	18 1/2*	18 1/2*	18 1/2*	18 1/2*	Gennemsnit for Mandshold og Kvindehold.
3	3	3	3	3	3	3	3*	3*	3*	3*	Gennemsnit for Mandshold og Kvindehold og for Aarstiderne.
6	6	6	6	6	6	6	6*	6*	6*	6*	
1/2	1/2	1/2	1/2					
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	Desuden Ekskursioner.
1											Under Gymnastikafdelingen.
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
.....	29	29	29	c. 29	c. 29	c. 29	c. 30	c. 32	c. 32	c. 32	Desuden Besøg i Fabrikker, Slagtehus o. s. v.
1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2*	1/2*	1/2*	1/2*	Under Gymnastikafdelingen.
1/2	1 1/2	1	1	1	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2	Før Zoologielever.
.....	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	
.....	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2	2	2	1 1/2	Desuden Forevisning af mikroskopiske Præparater og Besøg i forskellige Anstalter.
.....	3/4	3/4	3/4	3/4	3/4	3/4	3/4	3/4	3/4	3/4	
.....	3/4										Under Gymnastikafdelingen.
.....		1/2	1	1	1	1	1	1	1	1	
.....				2	2	2	2	2	2	2	
.....							1 1/2	1 1/2	1 1/2	1 1/2	Undervisningen varer 5 Maaneder.

De med * mærkede Timer er læste paa Statens Gymnastikinstitut.

for mange Lærere i Naturfagene og Fysik været en meget stor Gæde, at de var uden Kundskaber i Kemi (i den Forbindelse maa jeg sige, at der er en følelig Brøst ved Læreruddannelsen paa Seminarierne, en Brøst, der maa bødes paa, naar engang Undervisningsplanen for Seminarierne skal revideres); disse Lærere har været overordentlig glade for at kunne ty ind til Lærerhøjskolen. Ses videre paa Fagoversigten, vil man se, at Lærerhøjskolen har været lydhør overfor de Ønsker og Krav, Udviklingen har ført med sig. Samfundslære, Danmarks Statsret, Religionshistorie, Sundhedslære og Sproghistorie er Fag, som allerede Aar efter Aar har samlet mange studerende. De sidste to Aar har ogsaa deres nye Discipliner: Religion, Bogsamlingers Ordning og Forvaltning og endelig fra sidste Aar eksperimental Pædagogik. Professor Steenberg, som Bogsamlingssagen er saa megen Tak skyldig, giver Undervisningen i Bogsamlingers Ordning og Forvaltning uden noget Honorar som et Led i hans utrættelige Arbejde for den Sag, han har viet saa meget uegenlyttigt og dygtigt Arbejde. Hvert Aar siden 1904 er der ligeledes givet Aarskursusets Deltagere Lejlighed til under Sanginspektørens, Professor Nebelongs Ledelse at blive indøvede i den belgisk-finske Sangformel-metode.

Særlig bemærkelsesværdig er Aarene 1898 og 1901; 1898 oprettedes første Gang Kursus til Uddannelse af Gymnastiklærere og Gymnastiklærerinder, og 1901 oprettedes første Gang Kursus til Uddannelse af Skolekøkkenlærerinder.

Da den store Gymnastikkommission af 1889 havde endt sit Arbejde, Udarbejdelsen af en Haandbog i Gymnastik, foreslog den i Fortalen til denne, at der skulde oprettes et Centralinstitut for Uddannelse af Gymnastiklærere. Bogen blev autoriseret, der blev et autoriseret Gymnastiksystem; men der fandtes ingen Lærerkræfter til at undervise deri; Centralinstitutet turde man imidlertid ikke oprette; man var endnu for usikker overfor den ny Gymnastik. Det var en ret prekær Situation; men da fremkom Prof. Olrik med det Forslag at optage Gymnastik paa Statens Lærerhøjskoles Aarskursus, og i sin Indstilling til Ministeriet i den Anledning skrev Prof. Olrik følgende:

»Blandt de uafviselige Krav med Hensyn til Udvidelsen af det et-aarige Kursus maa i første Linie nævnes et Aarskursus i Gymnastik. Til Foraaret 1898 kan nemlig Gymnastikkommissionens Arbejder ventes tilendebragt, og der vil da foreligge et Gymnastiksystem saa afvigende fra den hidtil brugte danske Gymnastik, at en samlet, fra Grunden begyndende Uddannelse efter dette nye System vil være en absolut Nødvendighed, hvis ikke Kommissionens Arbejde skal blive uden Virkning for Skolerne¹⁾.

Forslaget vandt Ministeriets Bifald, og Rigsdagen bevilgede 13,500

¹⁾ Den Lingske Gymnastik i Danmark 1884—1909, Jubilæumsskrift, udgivet af Gymnastisk Selskab, Side 134.

Kr. til dette nye Kursus. Kursusets Leder blev Gymnastikdirektør, Cand. theol. K. A. Knudsen.

Knud Anton Knudsen er født 21. August 1864, blev Student 1883 og Cand. theol. 1889. I sin Studietid havde Knudsen interesseret sig meget for Gymnastik og havde hos Norlander i Lund stiftet Bekendtskab med den Lingske Gymnastik. Efter at have taget Embedseksamen uddannede han sig to Aar ved Centralinstituttet i Stockholm og tog herfra Gymnastikdirektørexamen, var Lærer ved Ryslinge Højskole fra 1891 til 1895 og virkede derefter tre Aar som privat Gymnastiklærer i København. Da Gymnastikinspektør Ramsing døde 1904, blev K. A. Knudsen hans Efterfølger, men vedblev stadig at være Leder af Aarskursuset. Ved Ledelsen af Aarskursuset og som Gymnastikinspektør har K. A. Knudsen været den, der har ført »Haandbogen« Gymnastik ud i Livet; hans Metoder og Udøveformer er og vil blive de »klassiske«; »men,« skriver Gymnastikinspektør Knudsen selv, »der trænges paa den legemlige Opdragelses Omraade til, at Værdierne med passende Mellemrum tages op til kritisk Eftersyn og om fornødent til Omvurdering. Fordomme, Overlevering, misforstaaet Pietet, Hensyn til Partier og Retninger maa ikke spærre Vejen for Sandheden, der ogsaa her kun naas stykkevis og lidt efter lidt¹⁾.

K. A. Knudsen

De ydre Forhold for Aarskursuset i Gymnastik var uheldige. Det havde lejede Lokaler, som kun kunde faas visse Timer af Dagen. Undervisningen foregik paa 4 à 5 Steder; Undervisningstiden spredtes derved fra 8 Morgen til 8 Aften; der var ingen Samling hverken paa Arbejdet eller de arbejdende. Disse uheldige Forhold blev der bødet paa, idet der 1911 byggedes en egen Bygning til Gymnastikundervisningen paa Akademisk Boldklubs Grund. Den blev taget i Brug 1. Septbr. 1911. Som en naturlig Følge af, at det etaarige Gymnastikkursus fik sin egen Bygning, ophævedes Forbindelsen med Statens Lærerhøjskole, og fra April 1911 er det en selvstændig Institution, der bærer Navnet *Statens Gymnastik-Institut* og tillige omfatter de korte Kursus i Gymnastik og Svømning.

Undervisningen paa Statens Gymnastik-Institut omfatter: Teoretisk

¹⁾ K. A. Knudsen: Statens Gymnastik-Institut (Særtryk af Gymnastisk Selskabs Aarskrift 1914), Side 18.

og praktisk Uddannelse i Gymnastik, gymnastiske Undervisningsøvelser, ordnede Lege og Boldspil, Anatomi og Fysiologi samt Pædagogik (se nærmere Fagplanen for Statens Lærerhøjskole).

Dette lille Afsnit af Lærerhøjskolens Historie, der gaar over i Statens Gymnastik-Instituts Historie, skal sluttes med en Tak fra den danske Lærerstand, specielt fra dens Gymnastiklærere, til Gymnastikinspektør K. A. Knudsen for den Maade, han har bragt Lærerstanden over den vanskelige Tid, da den ny Gymnastik skulde indføres i Skolerne. Som Lærer paa og Leder af Gymnastisk Institut er han den ivrige, utrættelige, men tillige elskværdige Vejleder og samtidig i personlig Væremaade jævn og stilfærdig, forstaaende og imødekommende. De samme Egenskaber har K. A. Knudsen ogsaa som Gymnastikinspektør, og naar han kommer til Skolerne, er det ikke som »Bussemanden«, men som den kyndige, venlige og forstaaende Vejleder.

Følgende Mænd og Kvinder har i Aarenes Løb undervist paa Instituttet:

Cand. theol. K. A. Knudsen (siden 1904 Forstander), Dr. med. J. Ulrich, Cand. polyt. N. H. Rasmussen, Cand. phil. Fr. Knudsen (endnu virkende), Fru E. Bjerre (endnu virkende), Læge, Dr. med. Valdemar Harsløf, Læge, Docent Ove Hamburger (endnu virkende), Læge, Fru Dr. med. Eli Møller, Professor, Dr. phil. Kroman (endnu virkende), Cand. phil. H. Edv. Hass, Skolebestyrer, Gymnastiklærerinde Frk. Ida Larsen (gift Ilving), Gymnastiklærerinde Frk. Elisabeth Nielsen, Gymnastiklærer Wilhelm Kristensen, Lærer Ottar Andersen Ottar (endnu virkende), Gymnastiklærerinde Fru Nanna Lønborg (endnu virkende), Lærer, Cand. phil. Niels Illeris (endnu virkende), Læge, Docent Johannes Lindhard (endnu virkende), Kommune- og Gymnastiklærerinde Frk. Else Thomsen, Læge, Dr. med. Fru Marie Krogh (endnu virkende).

I Aarene 1898 til 1914 er der paa Statens Gymnastik-Institut uddannet 221 Mænd og 301 Kvinder, deraf henholdsvis 125 og 86 med Stipendium. I de sidste Aar har Instituttet tillige givet Undervisning til 5 mandlige og 21 kvindelige studerende, der har valgt Gymnastik som Bifag til Skoleembedseksamen.

1901 oprettedes Kursus til Uddannelse af Skolekøkkenlærerinder.

Undervisningen omfatter: Skolekøkkenundervisning, Kemi, Bakteriologi, Ernæringsfysiologi og Sygepleje. Der optages hvert Aar 15 Elever paa Skolekøkkenafdelingen.

Denne Afdeling ledes af Inspektrice Frk. Karen Blicher. Frk. *Karen Blicher* er født i København den 20. Decbr. 1865, gennemgik 1881—83 N. Zahles Skole, uddannedes til Skolekøkkenlærerinde paa det norske Statskursus i Kristiania Jan.—April 1899; har med ministeriel Understøttelse og ved Understøttelse af Lærerhøjskolen gjort Studierejser i Tyskland og Amerika; fra April 1904 Inspektrice ved Lærerhøjskolen og Leder af dens Skolekøkkenafdeling.

I de københavnske Kommuneskoler og nogle andre Skoler havde

man ved Slutningen af forrige Aarhundrede begyndt at give Undervisning i Køkkengerning; det var derfor blevet en Nødvendighed, at der oprettedes Kursus i Skolekøkkengerning, saa der kunde blive en Stab af faglig uddannede Lærere, der paa bedste Maade kunde lede Undervisningen i det Fag, der vel mere end noget andet har direkte social Betydning, og næppe har heller noget andet Forslag om Oprettelse af nye Kursus ved Lærerhøjskolen faaet saa let en Gang gennem Lovgivningsmagten som dette, og under Frøken Karen Blichers kyndige og energiske Ledelse har Skolekøkkenafdelingen ogsaa udført en Gerning, hvis Virkninger vil spores ud gennem Tusinde Hjem, store og smaa.

En af de Ting, Professor Olrik ved sin Tiltrædelse ønskede indført, var, at Eksamen ikke maatte være obligatorisk; den bortfaldt ogsaa straks af sig selv; derved er der opnaaet den størst mulige Frihed i Undervisningsmaaden. Der skal ikke repeteres for Eksamens Skyld; der bliver derfor Tid til at gennemgaa et langt større Pensum, og der bliver Frihed for Lærere og Elever til at fordybe sig i Emmerne, hvor Interessen er stærkest og Udbyttet som Følge deraf størst; Studierne bliver derfor ogsaa drevet med større Selvstændighed, især da Deltagerne i flere af Fagene, særlig Modersmaalet og den historiske Faggruppe, faar særlige Emner at fordybe sig i og holde Foredrag over. Med denne Undervisningsmaade naas der i den forholdsvis korte Tid særdeles gode Resultater, og der gives Anvisning paa fortsat Arbejde langt ud over selve Kursusaaret. Der er og har altid været knyttet en fortrinlig Lærerstab til Statens Lærerhøjskole; de fleste af Lærerne har ganske vist Undervisningen paa Lærerhøjskolen som et Plus til deres egentlige Gerning; men de Undervisningsvilkaar, der er der, gør, at Lærerne med Lyst og Interesse gaar op i Gerningen paa Lærerhøjskolen; det er min egen Erfaring, og jeg har aldrig hørt noget andet af nogen Elev paa Lærerhøjskolen, og jeg tror, den danske Lærerstand er Professor Olrik megen Tak skyldig, fordi han har ledet Aarskursuset derhen, at et forholdsvis stort Procenttal kan komme til at nyde Gavn af Undervisningen derpaa og derved meget væsentlig bidrage til Dygtiggørelsen af Lærerstandens i sin Helhed.

Et andet af sine »Tiltrædningsønsker« har Professor Olrik faaet opfyldt, idet Kursusinstitutionen har faaet sin egen Bygning. Monradi-

Frk. Karen Blicher

sterne undervistes for en Del i et Lokale paa Polyteknisk Lærestalt, og hvor ellers Lejlighed gaves, f. Eks. i Lærernes Hjem.

Professor Müller søgte at skaffe Realskolelærernes Kursus egne Lokaler; men det mislykkedes. Et stort Fremskridt var det derfor, at et-aarigt Kursus fik egne Lokaler i Stormgade, forsynet med Landets fysiske Normalsamling, et stort og stærkt voksende Bibliotek, en geologisk-mineralogisk Samling m. m. Men den store Udvikling, Kursuset fra nu af gennemgik, gjorde snart Lokalerne der alt for faa og smaa, og endelig 1903, medens J. C. Christensen var Kultusminister, overtoges »Østerbro Latin- og Realskole«s Bygning i Odensegade (vurderet til

Skolekøkkenet

135,000 Kr.). Efter en Omdannelse under Ledelse af Kgl. Bygningsinspektør Martin Borch indviedes den 8. Januar 1904 det nye Hjem for »Statens Lærerkursus«, der nu fik Navnet *Statens Lærerhøjskole*.

»Efter sit Væsen havde Kursusinstitutionen længe været en Højskole. Nu blev den det ogsaa i ydre Forstand. Ved Arbejdsmaaden og det kammeratlige Samliv har Lærerhøjskolen nogen Lighed med den danske Folkehøjskole. Og tager man Ordet Højskole som »højere Lærestalt«, da passer dette netop til Studiernes Frihed, til Maalet, der sættes, til Fordannelsen og Modenheden, som er Grundlaget¹⁾.

I Lærerhøjskolens Bygning foregaar Hovedparten af Undervisningen ved de ministerielle Kursus i København. Dog foregaar Kemi-, Botanik-

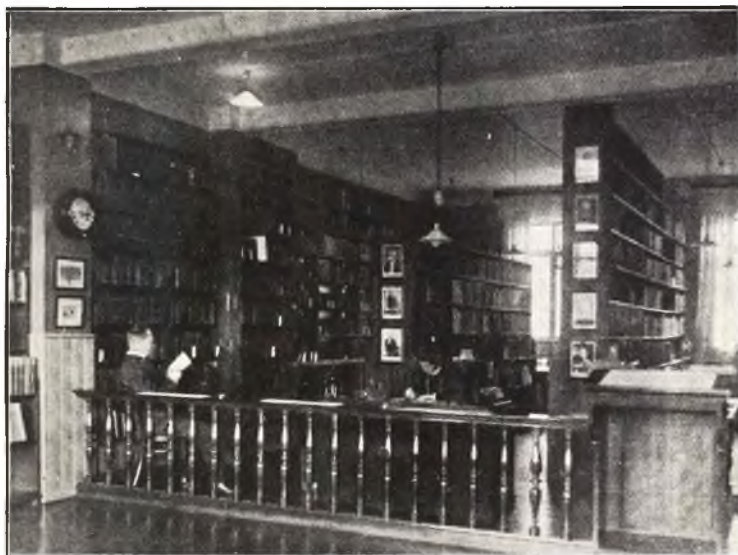
¹⁾ Hans Olrik: Danmarks Lærerhøjskole 1856—1906, Side 42—43.

og Zoologiundervisningen paa Universitetets og Polyteknisk Lærestalts Studesale og Laboratorier.

Ligeledes foregik det meste af Aarskursusets Gymnastikundervisning paa N. H. Rasmussens Gymnastikinstitut, da Lærershøjskolens Gymnastiksal var for lille til dette Brug.

Foruden de til den egentlige Undervisning brugte Lokaler har Lærershøjskolen sin Forsamlingssal (en omdannet Gymnastiksal, festlig udstyret), hvor man samles Lørdag Aften til frie Foredrag, ofte af meget kendte og skattede Foredragsholdere, til Diskussioner, musikalsk Underholdning o. s. v.

Til Lærershøjskolen er knyttet et Bibliotek, grundlagt 1895, der nu

Biblioteket

tæller henved 13,000 Bind. Biblioteket ledes af en Bibliotekar, Cand. mag. E. Rørdam. I 1911 fik det en fortrinlig Udvidelse, idet der i en særlig Del af Bibliotekssalen blev indrettet en Læseafdeling, hvor de studerende kan faa Bøger af Biblioteket til Laans for øjeblikkeligt Studium; denne Afdeling er daglig aaben tre Timer. I denne Læsesal er der tillige et meget stort og fortrinligt Haandbibliotek, deriblandt en næsten komplet Samling af i de senere Aar udkomne Skolebøger. I Forbindelse med denne Forandring ansattes en Inspektrice ved Læsesalen, Frk. Anna Bentzon. Der er et Opholdsværelse for kvindelige studerende og et fælles Læseværelse med et Orgel; paa Forsamlingssalen er der et Klaver.

Til Lærershøjskolen er (jfr. ovenfor) knyttet Normalsamlingen af fysiske Instrumenter til Skolebrug, oprettet 1890 og nu anbragt i et fuldt udstyret fysisk Laboratorium, en betydelig geologisk-mineralogisk og en

Lærerhøjskolen

geografisk Samling, anatomiske og botaniske Samlinger, en Modelsamling af udstoppede Dyr, Vareprøver og grafiske Fremstillinger samt Tavler af Kulturplanter til Skolekøkkenet, en omfattende Samling af Gengivelser af Bygnings-, Billedhugger- og Malerkunst o. s. v.

I Efteraaret 1909 skænkede forhenværende Bestyrer af Gammelholms Latin- og Realskole Gottlieb Christensen sin store Samling af Anskuelsesmodeller samt andre Hjælpemidler til Undervisning. Denne Samling er et helt Livs Arbejde, udført med stort Snille og i sin Slags et ganske enestaaende Arbejde; det fremstiller mange forskellige menneskelige Virksomheder med tilhørende Omgivelser.

Livet paa Lærerhøjskolern former sig som et godt kammeratligt Samvær for Eleverne. Lærerhøjskolen er Midtpunktet i Tilværelsen det Aar, Kursuset varer. I Bibliotekets Læsesal sidder man hyggeligt og studerer de nye Bøger og Tidsskrifter, og paa de mindre Læseværelser læser man Bladene eller drøfter fælles Undervisningssemner o. l. Lørdagfternerne tilbringes som ovenfor nævnt, i den store Forsamlingssal. En særlig Rolle i Kursuslivet spiller Kursusforeningen, en Forening af de studerende under Forstanderens Protektorat; dennes Bestyrelse arrangerer en Del af Lørdagfternerne, Forstanderen de øvrige; den forskaffer gratis til Læseværelset en Mængde Provinsaviser og en Del Hovedstadsblade, billige Billetter til Teatre o. s. v.; den arrangerer Udflugter, Museumsbesøg, Besøg paa Fabrikker o. l.; den er i det hele Bindeleddet mellem de studerende paa Lærerhøjskolen og bidrager sit til, at Studieaaret bliver smukt og udbytterigt.

Lærere, der har virket ved Aarskursuset paa Lærerhøjskolen.

Pædagogik: Prof., Dr. phil. K. Kroman 1895—1913; Prof., Dr. phil. Alfred Lehmann (eksperimental Pædagogik) siden 1914.

Fonetik: Prof., Dr. phil. Otto Jespersen 1898—1901; Prof., Dr. phil. Kr. Sandfeld Jensen siden 1901.

Alm. Sproghistorie: Prof., Dr. phil. Kr. Sandfeld Jensen siden 1905.

Dansk: (herunder Oldnordisk og Norsk Landsmaal) Cand. philol. B. T. Dahl 1895—97, Stillære og Analyse 1897—1905; Frk. Mag. art. Ida Falbe-Hansen siden 1895; Undervisningsinspektør, Dr. phil. F. Rønning 1895—98; Prof., Dr. phil. Vilh. Andersen siden 1898; Docent, Dr. phil. Axel Olrik, Vikar for Frk. Falbe-Hansen 1898—99 og 1899—1900, Lærer i nordisk Oldlitteratur og til Dels i oldnordisk Sprog 1900—03; Cand. mag. E. Rørdam, Vikar 1898—99, Lærer ved det mindre Danskkursus 1900—01 og siden September 1902; Dr. phil. Henrik Bertelsen 1902—03, det mindre Danskkursus 1906—12 (Rektor i Roskilde 1912); Adjunkt P. Abell siden 1912; Mag. art. Georg Christensen siden 1912.

Dansk-Oplæsning: Frk. Elna Jacobsen 1895—1913 (død 1914); Sceneinstruktør Jul. Lehmann og Frk. I. Tvede (Vikarer); kgl. Skuespiller P. Jerndorff siden 1914.

Svensk: Frk. Mag. art. Ida Falbe-Hansen siden 1895 (1898 selvstændigt Fag); Fru Magistra Eva Moltesen (den finsk-svenske Litteratur) siden 1901; Fru Dr. phil. Valfrid Palmgren Munch-Petersen siden 1914.

Tysk: Overlærer Joh. Kaper indtil Novbr. 1904 (død 1905); Adjunkt, Cand. mag. Ernst Kaper (nu Dr. phil., Bestyrer af Ordrup højere Almen-skole) tysk Litteratur og Sproghistorie samt Fonetik siden 1900; Novbr. 1904—08 hele Undervisningen; fra 1908 alene Litteraturhistorie; Adjunkt Julius Nielsen 1908 til Decbr. 1909, da han blev Rektor i Ribe; Adjunkt Chr. B. Flagstad fra Jan. 1910.

Engelsk: Docent, Dr. phil. Ad. Hansen, havde været Lærer ved Monrads Kursus siden 1880 og dernæst ved de etaarige Kursus, døde i Febr. 1908; Docent, Dr. phil. N. Bøgholm siden 1908; Fru Mag. art. Sophie Berthelsen 1908—11 (Samtaleøvelser); Frk., Dr. phil. Kirstine Tanning siden 1909.

Fransk: Cand. phil. Oscar Arlaud 1895—1900, havde været Lærer baade ved Monrads Kursus og Realskolelærernes etaarige Kursus; Dr. phil. William Rannow 1901—10.

Verdenslitteraturhistorie: Forfatteren, Ekspeditionssekretær i Statsanstalten for Livsforsikring Niels Møller.

Historie (Nordens Historie og alm. Verdenshistorie): Forstanderen, Prof., Dr. phil. Hans Olrik siden 1895.

Kirkehistorie: Forstanderen, Prof., Dr. phil. Hans Olrik 1896—1904; Folketingsm., Dr. phil. L. Moltesen 1904—14; Cand. theol. L. Bergmann siden 1914.

Kunsthistorie: Kunstmaler Malthe Engelsted og Dr. phil. Francis Beckett 1896—1901; siden 1901 Dr. phil. Francis Beckett; fra 1914 tilige Cand. mag. Vilh. Lorenzen (Bygningskunsten).

Danmarks Statsforfatnings- og Statsforvaltningsret: Dr. phil. P. Munch 1901—09, da han blev Indenrigsminister; Folketingsm., Dr. phil. L. Moltesen 1909—14; Cand. jur. Otto Jensen siden 1914.

Religionshistorie: Docent, Dr. phil., (senere Dr. theol., Prof. ved Universitetet i Berlin, nu i Lund) Edv. Lehmann 1904—10; Dr. phil. Otto Ravn 1910—12; Docent, Dr. phil. Vilh. Grønbech siden 1912.

Alm. Samfundslære og Socialøkonomi: Prof., Dr. jur. V. Falbe-Hansen 1898—99; Fuldmægtig i Statistisk Bureau M. Koefoed (nu Generaldirektør for Skattevæsenet), Vikar 1899; Prof., Dr. phil. Cl. Wilkens siden 1899.

Geografi: Prof. P. Dahlberg siden 1895; Dr. phil. Aage Hatt, Vikar 1913.

Zoologi: Dr. phil. William Sørensen siden 1896.

Zoologiske Præparationsøvelser: Præparator Jul. Magnussen 1904—13.

Botanik: Museumsinspektør, Docent Hj. Kjærskou 1896—1900; Mag. scient. (nu Prof. ved Universitetet) C. Raunkiær 1900—09; Dr. phil. Ove Paulsen fra 1909; i samme Tidsrum har Magister Henning Petersen oftere vikarieret.

Geologi: Dr. phil. N. Hartz siden 1899.

Kemi: Docent (nu Prof.) ved Farmaceutisk Lærestalt A. C. Christensen 1898—99; Direktør for Farmaceutisk Lærestalt, Prof., Dr. phil. Emil Koefoed 1899—1901; Prof., Dr. phil. Jul. Petersen fra 1901.

Naturlære: Skoleinspektør, Mag. scient. K. S. Kristensen 1895—1913; Cand. mag. P. M. F. Agertoft siden 1913.

Astronomi: Dr. phil. C. Burrau 1898—1901 og 1903—04.

Matematik: Mag. scient. Ad. Meyer 1895—96, død 1896; Mag. scient. V. Trier siden 1896; Mag. scient. (nu Prof.) P. T. Foldberg 1897—1908.

Anskuelsestegning: Frk., Cand. mag. Nora Mortensen 1898—1906, død 1906; Skoleinspektør (nu i Frederikshavn) H. A. Hald 1906—07; Kunstmaler E. Rondahl 1907—14, død 1914; Kommunalærer, Cand. phil. F. Wildschütz-Jessen siden 1914.

Anskuelsesundervisning: Kommunalærerinde Fru Thyra Mortensen, siden 1908.

Sundhedslære: Kredslæge, Docent, Dr. med. N. P. Schierbeck 1904—05; Læge, Dr. med. Vilh. Jensen siden 1905.

Religion: Docent (nu Prof.), Lic. theol. I. P. Bang 1907—10; Docent, Lic. theol. Chr. Glarbo siden 1910.

Bogsamlingers Ordning og Forvaltning: Prof. Andr. Sch. Steenberg og Fru, Cand. phil. Jeannette Cohn, f. Steenberg, siden 1910.

Sang-Pædagogik: Sanginspektøren, Professor J. H. Nebelong siden 1906.

Lersløjde: Nogle Vintre, ved Sløjdlærer N. Vodder.

Skolekøkkenafdelingen.

Skolekøkkenfagene: Inspektrice, Frk. Karen Blicher og Kommunalærerinde, senere Skolekøkkeninspektrice, Frk. Eline Hansen siden 1901 (1899).

Kemi: Prof., Dr. phil. Jul. Petersen siden 1901 (1899).

Bakteriologi: (og senere Sundhedslære) Dr. phil. Fr. Weis til 1903; Dr. med. Vilh. Jensen siden 1903.

Ernæringsfysiologi: Fru, Dr. med. Eli Møller 1901—07; Læge, Frk. Claudia Manicus Hansen 1907—09; Læge, Frk. Caroline Steen siden 1909.

Syge- og Barnepleje: Fru D. Secher Leth 1901—09; Læge, Frk. Caroline Steen siden 1909.

B. De korte Kursus.

(siden 1856).

Om Oprindelsen til de korte Kursus skriver Fjord i en Indberetning til Ministeriet af 10. Oktober 1866:

»Biskop Monrad traf paa sine Rejser som Overskoledirektør hist og her ældre Lærere, som ved Selvstudium havde bragt det saa vidt i een eller anden Retning, at han saa, at de vilde kunne have stor Gavn af et

kort Ophold her i Byen. De greb med begge Hænder efter den tilbudte Hjælp; thi et længe følt Savn blev derved afhjulpet for dem. Der strømmede imidlertid, da det blev bekendt, at der var aabnet Adgang til Uddannelse i enkelte Fag, en Mængde Ansøgninger ind, først og fremmest fra Købstadlærere, der havde paataget sig Undervisning i Sprog, Tegning, Naturvidenskab og Matematik, dernæst fra Lærere ved højere Bondeskoler, hvor Trangen var lige saa stor, ligeledes fra mange Landsbyskolelærere, der enten i en Række af Aar havde læst i Aftenskoler for ældre og yngre, eller de havde stiftet Sangforeninger, dels i deres Menigheder, dels blandt Egnens Skolelærere, og nu ønskede en yderligere Uddannelse i nævnte Retninger.

Paa den ene Side indsaa man, at en saadan stykkevis Uddannelse langtfra kunde give det Udbytte, som et grundigt Studium af flere Fag i længere Tid; men paa den anden Side havde mange af disse Mænd saa gode Forkundskaber, at der aabenbart i kort Tid i en enkelt bestemt Retning kunde udrettes meget Da jeg ofte har hørt Antydninger af, at disse korte Kursus ikke kan have synderlig andet Udbytte, end at vedkommende Lærer kom ud at lufte sig lidt, men at selve den i en Maaned erhvervede Kundskab maatte blive saa overfladisk og løs, at den ikke kunde være til Gavn, og da denne Antagelse ligger overmaade nær for den, der ikke kender Indretningen af disse korte Kursus, maa jeg nærmere fremstille denne, saaledes som den nu efter flere Aars Erfaring er slaaget fast.

Understøttelsen tildeles fortrinsvis Købstadlærere, der i flere Aar har undervist i det Fag, hvori de attraar Uddannelse; der tages ordenligvis kun eet Fag ad Gangen, og Kursuset afsluttes for dette Fags Vedkommende i to paa hinanden følgende Sommerferier. Understøttelsen tildeles altsaa en erfaren Lærer, som har en Del Forkundskaber, der trænger til at klares og ordnes; han opholder sig her først i en Maaned og beskæftiger sig udelukkende med et enkelt Fag under en kyndig Lærers Vejledning; han rejser derpaa hjem, og i 11 Maaneder søger han at befæste, hvad han har lært, og forbereder sig til Studiet i den paafølgende Sommerferie Kursuset varer saaledes ikke 2, men 13 Maaneder, og man vil se, at det er en alt andet end hurtig Uddannelse, naar en Lærer skulde gennemgaa Kursus i flere Fag. Man vil endvidere se, at der slet ikke er Tale om at give unge Seminarister en overfladisk Kundskab med Lejlighed til at tilbringe en behagelig Maaned i København; nej, man vil kun give en ældre Lærer en kraftig Haandsrækning og gøre ham til en mere brugbar Lærer end han alt er. Der stilles meget store Fordringer til vedkommendes Flid og Udholdenhed han maa arbejde saa meget, at det ofte hænder, at han ikke faar Tid til at se Københavns Mærkværdigheder, men bliver efter endt Kursus herovre nogle Dage for egen Regning for at se sig om Endelig har Ministeriet troet at burde tilstede saadanne Landsbyskolelærere Adgang, der ved Aftenskoler eller ved Sammenkomster med ældre og yngre har søgt at virke for gavn-

lig Kundskabs Udbredelse, og som ved deres Virksomhed har tildraget sig særlig Opmærksomhed. Her er aldeles ikke Tale om unge Seminarister, men om modne Mænd, og det er ikke faa Lærere, der saaledes har virket med Uegennyttighed og Udholdenhed. En Skolelærer har f. Eks. læst en Del Kemi; han har følt sig saa tiltalt af, hvad han har læst, at han ikke har kunnet modstaa Fristelsen til at meddele andre af den erhvervede Kundskab; men han mærker snart, at hans Viden ikke strækker til . . . ; en anden er det gaaet ligesaa i Fysik . . . ; det vil utvivlsomt indirekte kunne stifte Gavn, at Læreren i en Kreds, hvor han er kendt og nyder Tillid, kan fremstille en og anden Naturvidenskab Hvad Understøttelsen i Sang og Musik angaar, da tildeles den næsten udelukkende Lærere, der staar i Spidsen for Sangforeninger.

Det er en Selvfølge, at der ved en Undervisning, hvor Personligheden, der benytter den, spiller en saa vigtig Rolle, kan ske hyppige Undtagelser fra de almengældende Regler. Ikke sjældnen opnaar en Mand, der gør fortrinlig Brug af sine erhvervede Kundskaber, senere Understøttelse i en tredje Ferie; undertiden kan en Lærer være saa vel forberedt, at han kan ende sit Kursus i een Sommerferie; en anden ser sig maaske i Stand til at tage to Fag ad Gangen i to à tre Frier. Det kommer paa den ene Side an paa at benytte Tiden saa godt som muligt, og paa den anden ikke at give Afkald paa Grundigheden. Om vedkommende derfor er i Stand til foruden sit Hovedfag at medtage et Bifag, kan først afgøres, naar han kommer herover; selv om han, hvad hyppig er Tilfældet, har stor Lyst dertil, overbevises han i Reglen let om, at eet Fag vil give ham nok at bestille. Endelig har der været ikke faa, som har givet Afkald paa Understøttelse, naar de blot kunde faa fri Undervisning; her har man ikke troet at burde tage det saa nøje, om vedkommende er i en Virksomhed, hvor de erhvervede Kundskaber straks kommer til Anvendelse, hvorfor flere unge Seminarister paa denne Maade har faaet Adgang til Kursuset¹⁾.

Man ser, hvor beskednen Begyndelsen til de korte Kursus har været. De første Kursusdeltagere er Lærere, som Monrad tilfældigt kommer i Berøring med, og som han skønner vil have Gavn af et Par Maaneders Studieophold i København i Ferien — jfvr. Fjords fortræffelige Forklaring om 13 Maaneders Studietid. Man ser endvidere, hvorledes Grundtanken hos Feriekursusenes Fædre i alt væsentlig endnu staar ved Magt.

Da det rygtedes, at sliq Undervisning kunde faas, begyndte der at indkomme Ansøgninger — uden forudgaaende Bekendtgørelse. Denne Undervisning kostede naturligvis Penge, og disse skulde tages af den fælles Kursuskonto, hvorfor man fra 1858 som før omtalt indskrænkede det Monradske Kursus. Ved Finanslovforhandlingen 1864—65 foreslog et Flertal af Folketingets Finansudvalg at nedsætte Kursuskontoen med 800 Kr., idet man tænkte sig, at de korte Feriekursus kun havde været

¹⁾ Hans Olrik: Danmarks Lærerhøjskole 1556—1906, Side 155.

en foreløbig Nødhjælp, der nu kunde inddrages. Dette Forslag var forøvrigt kun et Led i den Række af Angreb, som Grundtvigianerne og Tschernings Gruppe i disse Aar gjorde paa alt, hvad der hed Statsuddannelse af Lærere. Monrad, der den Gang ikke var Kultusminister, men Konsejlspræsident og Finansminister, tog sig dog lige varmt af den Institution, som var hans Værk, og holdt en kraftig Forsvarstale for den, bistaet af Kultusministeren, Engelstoft. (Om den interessante Debat derom i Folketinget se Rigsdagstidende 1864—65, Folketinget, Sp. 1603 f., 2150 f.). Forslaget om Kontoens Nedsættelse forkastedes, og siden da er der indtil Sparekommissionens Dage aldrig stillet lignende Forslag. Det lille beskedne Skud fik Lov at staa i den Jord, hvor det havde slaaet Rod; den Haand, der havde plantet det, værnede om det, og det voksede op til et mægtigt Træ, ved hvis Rod Øksen siden aldrig har ligget, voksede op til danske Læreres store, gode Kundskabstræ.

Det er en Mængde Lærere, der gennem de forløbne Aar siden de korte Kursus's Oprettelse har nydt Gavn af Undervisningen paa disse. Hvad Fagrækken angaar, forøgedes den i mange Aar kun lidt, skønt Ansøbertallet voksede betydeligt. De første Fag var ret naturligt de samme som paa Monrads Kursus, og særlig Vægt blev der lagt paa Fysik og Kemi, dertil kom saa Sang og Musik samt Gymnastik, hvor der dog i en længere Aarrække kun var 1 à 2 Deltagere. I forskellige Fag var der for øvrigt i lang Tid hyppigt kun en enkelt eller et Par Deltagere; under Docent Feilberg blev denne Enkeltmandsundervisning stærkt indskrænket og er nu helt bortfaldet, hvilket naturligt maatte blive Følgen, da Ansøbertallet blev saa stort og krævede den mest økonomiske Forvaltning af Kursusets Midler, og denne Enkeltmandsundervisning var uforholdsmæssig dyr. Mister et Fag nu tilstrækkelig Tilslutning, udgaar det af Fagrækken, hvorimod det i Bekendtgørelsen om de korte Kursus staa, at der i andre Fag end de i Bekendtgørelsen nævnte kan oprettes Kursus, hvis Ansøgningerne giver Anledning dertil. Nogle Gange har dette været Tilfældet; saaledes oprettedes 1893—94 Kursus i Nationaløkonomi, 1896 i Fonetik, 1898 i nordisk Oldgranskning og i 1905 og følgende Aar i Kirkehistorie. Paa de korte Kursus har hver Deltager saa godt som altid kun et enkelt Fag, idet dette lægger Beslag paa hele hans Tid og alle hans Kræfter, og saaledes har det altid været (jvfr. Fjords Indstilling).

Adgang til de korte Kursus har ifølge de ministerielle Bekendtgørelser følgende:

I. Landsbylærere, særlig de, der tager sig af den konfirmerede Ungdoms Undervisning ved Aftenskoler, Foredrag og Sangforeninger.

II. Faglærere ved Købstædernes Folkeskoler og saadanne Købstadlærere, der paa lignende Maade som Landsbylærerne virker for Ungdommens Oplysning.

III. Lærere ved Realskoler og højere Pigeskoler.

IV. Lærere ved Statsseminarier og anerkendte Privatseminarier.

V. Lærere ved Folkehøjskoler, navnlig Forstandere og de Lærere, der er knyttede nogenlunde fast til vedkommende Skoler.

VI. Lærere ved tekniske Skoler (kun Adgang til Tegnælærerkursus).

Endelig kommer hertil de Lærere, som har gjort sig bemærket ved videnskabelig Syssel i en eller anden Retning. Den højere Almenskoles Lærere har kun Adgang til stipendieløse Pladser; dog er der enkelte Gange oprettet særlige Kursus for disse Lærere med Stipendium.

Lærere og Lærerinder i Hovedstaden har ikke Adgang til Stipendier, naar Kursuset afholdes i København.

Hvorledes Ansøgere og Deltagere procentvis fordeler sig efter de forskellige Slags Skoler vil ses af nedenstaaende Skema for Aaret 1903; Aars-tallet valgt vilkaarligt.

	Seminarie-lærere	Lærere ved Højskoler o. l.	Lærere ved tekn. Skoler o. l.	Lærere ved Realskoler og højere Pige-skoler	Folkeskole-lærere i Byerne	Folkeskole-lærere paa Landet	Folkeskole-lærere i det hele	Uden Skole-ansættelse
Ansøgere %	1,2	3,4	3,9	12,1	16,8	55	71,8	7,6
Deltagere %	1,6	3,3	5,3	15	18,7	46	64,7	10,1

Med Hensyn til Skemaet for 1903 bemærkes, at Deltagerne i de ekstraordinære Gymnastikkursus og de korte Instruktionskursus i Gymnastik ikke er medtaget. Hvis disse toges med, vilde Procenten vokse for Folkeskolen. Endvidere bemærkes, at det forholdsvis høje Procenttal for Deltagere, der er »uden Skoleansættelse«, skyldes dels de mange ikke-stipendierede *vordende* Lærere, der antages paa Tegnekursus, dels, at de fleste, der faar Svømmekursus, antages, medens de er Deltagere i det etaarige Gymnastikkursus og som Følge deraf i *Øjeblikket* er uden Skoleansættelse.

Gymnastikken og Tegnælærerkursusinstitutionen blev udskilt fra Lærershøjskolen fra April 1908. Den trykkende økonomiske Situation efter Albertikatastrofen, der bevirkede, at der skulde spares i Statshusholdningen, havde til Følge, at man ogsaa paa Kursuskontoen sparede, hvad spares kunde, og en hel Række Fag gik ud af de korte Kursus.

Deltagerne antages af Ministeriet efter Forstanderens Indstilling ligesom paa Aarskursuset. For de Afdelingers Vedkommende, der har særlige Inspektører til Ledere, forhandler Forstanderen forinden med disse Ledere om, hvilke Ansøgere der bør indstilles.

I de sidste Aar, Gymnastikken hørte under Lærershøjskolen, gjorde Gymnastikinspektøren dog direkte Indstilling til Ministeriet.

»Stipendiet bestaar af Dagpenge og Rejsehjælp, siden 1904 i visse Fag Boghjælp. Undertiden tilstaas der ustipendierede, udenbys Deltagere Rejsehjælp og Boghjælp. Dagpengene var oprindeligt 1 Rdl. for hver Dag, Kursuset varede. Da Kursuskontoen i 1876 forhøjedes, for at Stipendierne kunde gøres større, og Monradisterne rykkede op fra 500

til 600 Kr., havde det til Følge, at Deltagerne i de korte Kursus i Reglen fik 3 Kr. i Dagpenge. Fra 1888 sattes som Betingelse, at vedkommende Kursusdeltager var over 30 Aar og Familieforsørger; de andre fik 2 Kr. i Dagpenge. Af Hensyn til det stærkt voksende Ansøgetal sattes i 1898 Grænsen for højeste Dagpenge til det fyldte 32. Aar, i 1900 til det fyldte 35. Aar; efter Sparekommissionens Virken er højeste Dagpenge nedsat til $2\frac{1}{2}$ Kr., men samtidig er Grænsen atter sat ned til det fyldte 30. Aar; for ugifte er Dagpengene 2 Kr. Herfra er undtaget de Kursus, som foregaar udenfor København; paa disse sættes Dagpengene oftest til 1 eller $1\frac{1}{2}$ Kr., efter hvad paagældende Skole, hvor Kursuset afholdes, maa beregne sig for Udlæg til Føde o. s. v.

Rejsegodtgørelsen var ifølge Fjords Indberetning af 1866 fra 5 til 20 Rdl., alt efter vedkommendes Afstand fra Hovedstaden. Men disse Takster forhøjedes snart. Allerede 1868 fik Fjord Fuldmagt til i fornødent Fald at give enkelte Lærere et Tillæg af indtil 5 Rdl. ud over den til Rejsehjælp bevilgede Sum, og han benyttede ofte denne Fuldmagt.

Vel vidste han, at Kursusdeltagerne derved ofte fik mere, end de brugte til Rejse; men han forsvarede den rigelige Beregning med de meget omtalte Ord, at Deltagerne kunde trænge til en ny Hat¹⁾.

Det kan imidlertid ikke nægtes, at det var urimelige Summer, der anvendtes til Rejsepenge. Deltagerne fik for de Dage, de rejste, 8 Kr. i Dagpenge, selv om de hørte hjemme nær ved København. Efterhaanden udvikledes der følgende faste Regler, der bestod indtil 1891:

a) For Københavns Omegn indtil Roskilde og Hillerød: 16 Kr. (c: 2 Dages Dagpenge à 8 Kr.).

b) For Sjælland hinsides disse Byer: 16 Kr. + et Tillæg for Rejsen til en af de nævnte Byer, 2. Kl. Jernbane, 60 Øre pr. Mil paa Dagvogn, 1 Kr. 35 Øre pr. Mil for anden Befordring).

c) For Fyn, Laaland og Falster: 30 Kr. + Rejsen til henholdsvis Nyborg og Nykøbing F.

d) For Jylland indtil Aalborg samt for Bornholm: 40 Kr. + Rejsen til henholdsvis Aarhus og Rønne.

e) For Jylland hinsides Aalborg: 44 Kr. + Rejsen til Aalborg (her forudsattes Brugen af Dampskib, 1. Kl.).

Summerne afrundedes til hele Kroner, og der sattes følgende Højstesummer: For Sjælland 30 Kr., for Fyn, Laaland og Falster 40 Kr., for Jylland og Bornholm 60 Kr. Denne besværlige Beregningsmaade gjordes simplere i 1892 ved at man beregnede Rejsen for hver især efter den Jernbanestation, som var ham nærmest, + et Tillæg af 4 Kr. for Vejen til og fra Jernbanestationen, hvis denne Vej var over $\frac{1}{2}$ Mil. Rejsedag-

¹⁾ Ifølge P. Storgaard-Pedersen (N. J. Fjord, S. 30 f.) skulde Udtalelsen oprindelig være brugt af Monrad i Folketinget i Anledning af Kritik over de rigelige Rejsepenge. I Rigsdagstidende findes der dog ikke noget saadant; Udtalelsen maatte altsaa hidrøre fra Finansudvalgets Møder eller være rent privat.

pengene à 8 Kr. beholdtes, og for Jylland hinsides Linjen Horsens—Tarm beregnedes Penge for 3 Rejsedage.

Ret meget sparede man ikke ved denne simple Ordning, og i Rigsdagssamlingen 1893—94 var det, at Falkenstjerne gjorde sig til Tolk for den Kritik, som de overdrevent store Understøttelser vakte trindt i Landet. Efter Docent Feilbergs Forslag nedsattes da fra 1894 Rejsedagpengene til de sædvanlige Dagpenge à 3 Kr., hvorved man paa hver Rejse indtil Linjen Horsens—Tarm vandt 10 Kr., paa hver Rejse hinsides denne Linje 15 Kr.; Maksimumsummerne bortfaldt, men en Minimumssum paa 10 Kr. fastsattes. Fra 1897 sparede der et ikke ubetydeligt Beløb ved den stærke Nedsættelse af Jernbanetaksterne. Fra 1900 inddroges Rejsedagpengene, hvorved der sparede ca. 2700 Kr.; dette skete af Hensyn til Ansørgertallets Stigning, og det muliggjordes derved at antage betydelig flere Deltagere. Da Jernbanetaksternes Forhøjelse i 1904 vilde medføre Merudgift til Rejsehjælp, kom man uden om denne Vanskelighed ved at lade Rejsegodtgørelsen gælde 3. Kl. Jernbane — det var nemlig oplyst, at saa godt som alle Kursusdeltagere benyttede 3. Kl., skønt Rejsehjælpen var beregnet efter 2. Kl. — med et Iltogstillæg overalt, hvor Iltog kan benyttes; Dampskibstaksterne vedblev at være 1. Kl. Den herved opnaaede Besparelse var imidlertid saa omfattende, at man paa den anden Side kunde give Kursusdeltagerne et retfærdigt Vederlag. Efter Forstanderens Forslag vedtoges det nemlig, at der ydes Deltagerne Boghjælp i de Fag, hvor Undervisningen bygges paa bestemte Lærebøger. Fra 1904 gives der saaledes Boghjælp ogsaa paa de korte Kursus, hvilket ikke tidligere havde været Tilfældet. Boghjælpen er i Reglen paa 4—6 Kr.¹⁾.

Udgifterne til de korte Kursus er selvsagt steget meget stærkt siden deres Begyndelse. Her en Angivelse i store Spring; for Aaret 1913 maa man erindre, at følgende Kursus er blevet foreløbig inddraget paa Foranledning af Sparekommissionen: Pædagogik, Sundhedslære, Historie, Kirkehistorie, Geologi, Præparering af Dyr og Naturlærkursuset paa Karise Højskole, ligesom Tegning og Gymnastik er helt udskilt fra Lærerhøjskolen.

Aar	Stipendier Kr.	Undervisnings- udgifter Kr.	I alt Kr.
1867.....	2550,00	1500,00	4050,00
1874.....	6666,00	4124,60	10790,60
1884.....	25570,00	12859,22	38429,22
1894.....	28410,00	27063,45	55473,45
1904.....	47949,00	41469,97	89418,97
1913.....	20919,00	12890,90	33809,90

¹⁾ Hans Olrik: Danmarks Lærerhøjskole. S. 169.

Naturligvis maa Udgiften pr. Deltager blive forholdsvis stor paa et saa kortvarigt Kursus, naar der skal ydes Rejsegodtgørelse. Et enkelt Aar 1878 var den 242 Kr. 23 Øre, en Sum, der nærmer sig til det, hver Aarskursusdeltager koster Staten. Under Prof. Orlriks Ledelse er der dog indført en saadan Økonomi, at Udgiften pr. Deltager nu kun er halv saa stor som i Tidsrummet 1875—90.

Oversigt over Udgifterne pr. Deltager i de korte Kursus:

1867	130 Kr. 20 Øre	1895	179 Kr. 36 Øre
1870	134 — 00 —	1900	100 — 58 —
1875	187 — 17 —	1905	99 — 34 —
1880	235 — 52 —	1910	95 — 35 —
1885	205 — 49 —	1913	91 — 13 —
1890	214 — 01 —			

Foruden de Kursus, der hører eller har hørt ind under Lærerhøjskolen, findes der flere statsunderstøttede Kursus, der hvert Aar samler Hundreder af Deltagere, f. Eks. Kursusene i Sløjd og Husflid, Højskolelærernes Kursus og Dansk Skoleforenings Kursus.

Det er saaledes anselige Summer, der aarligt gives ud, for at Lærerne stadig kan faa de Kundskaber vedligeholdt og udvidet, som de erhvervede ved deres første Uddannelse, og det tjener til Lærerstandens Ros, at saa mange Aar efter Aar samles om disse Kursus, der dog for den allerstørste Del ligger i Ferierne.

Oversigt over Fagene og Fortegnelse over Lærere, der har virket i de forskellige Fag m. m.:

Pædagogik: Første Kursus 1891 og dernæst hvert Aar til 1910¹⁾; foreløbig inddraget). Kursuset strakte sig over to Ferier. Lærer: Prof., Dr. phil. Kroman*²⁾).

Vejledning i Talestemmens rette Brug: 1905 for Seminariernes Dansk-lærere. Lærer: Sanglærerinde, Frk. Kirstine Lindemann; Dr. Jørgen Møller, tilsynshavende ved Kursuset.

Dansk: Kursus afholdt 1861 og 1862³⁾; fra 1870 fast Fag. Da Tallet

¹⁾ Paa Grund af Lærerhøjskolens Ombygning var der i 1911 kun korte Kursus i Kemi og Engelsk.

²⁾ Stjernen ved Navnet betyder, at paagældende Lærer ogsaa har virket ved de lange Kursus.

³⁾ Tre slesvigske Lærere havde Kursus for at de ved deres Danskkundskab kunde hjælpe Befolkningen. Om dette Kursus hedder det i Ministeriets Skrivelse af 29. Jan. 1861: »Da Ministeriet maa anse det for ønskeligt, om de i retslig Henseende under Kongeriget hørende Beboere af Amrum og Vesterland-Før — der paa Grund af, at Tysk er deres Kirke- og Skolesprog, er uden Kendskab til Dansk, skønt det er deres Retsprog — kunde erholde Undervisning heri, og det, for allerede nu at indføre Dansk som Undervisningsgenstand i Skolerne eller dog gøre Privatundervisning deri mulig, vil være nødvendigt at skaffe de for Tiden ansatte Lærere Lejlighed til at sætte sig ind i Sproget, skulde man tjenstlig udbede sig Hr. Docentens Ytringer behageligst meddelte om, hvorvidt der i førstkomende Sommerferie maatte kunne indrettes et Kursus i Dansk for 2 à 3 af de ved vedkommende Skoler ansatte Lærere«.

paa Deltagere steg, blev der to parallelle Hold, senere tre, hvoraf det sidste var beregnet paa Højskolelærere; fra 1904 og til nu atter to parallelle Hold. Hvert Kursus strækker sig over to Frier. — Lærere: Forfatteren, Kantor Nikolaj Ulrik Krossig 1861—62, død 1872; Pastor, senere Prof. H. V. Rasmussen 1870—91, død 1891; Adjunkt ved Haderslev lærde Skole Chr. Dorph, senere Lærer ved Haderslev Læreres Skole i København; Cand. philol. B. T. Dahl* 1891—1905; Undervisningsinspektør, Prof., Dr. phil. F. Rønning (tillige dette Kursus's Leder) 1894—1909; Frk. Elna Jacobson* 1894—1908 (Oplæsning); Kursusforstander, Cand. theol. Borup 1895—1904 (Verdenslitteraturhistorie); Cand. mag. E. Rørdam* 1897, virker endnu; Cand. mag. H. Kejser 1901; Adjunkt (nu Rektor i Roskilde), Dr. phil. H. Bertelsen* 1902—1910; Mag. art. Georg Christensen fra 1912, virker endnu.

Oldnordisk: Kursuset strakte sig over tre Frier. 1888—92 ingen Kursus; siden 1898 ingen Kursus. — Lærere: Prof. Gislason* indtil 1873; Mag. art. C. E. Secher* 1873—88; Mag. art. P. K. Thorsen 1892—98.

Svensk: Kursus 1871 og 1872 og siden 1900; 1905 og 1909 desuden ekstraordinære Kursus for den højere Almenskoles Lærere. — Lærere: Mag. art. C. E. Secher* 1871—72; Cand. mag. E. Rørdam* 1900—06; Cand. mag. Tage Nørregaard 1907—08; Cand. mag. M. Agerskov* 1909—10; Fil. dr. Fr. Hazelius 1905 og siden 1909; Frk., Mag. art. Ida Falbe-Hansen* 1909.

Tysk: 1861, 1866—70 og 1872 ingen Kursus. Kursuset strækker sig over tre Frier. Stemningen efter Krigen gjorde, at Kursuset de nærmeste Aar kun havde ringe Tilslutning. — Lærere: Sproglærer J. H. Boch til 1873*; Overlærer Johannes Kaper* 1873—1900; Cand. mag. (nu Dr. phil., Bestyrer af Ordrup højere Almenskole) Ernst Kaper* 1900—07; Rektor i Ribe Julius Nielsen* siden 1907.

Engelsk: Ikke afholdt 1866 og 1874, samt 1886 paa Grund af Listovs Sygdom. Kursuset strækker sig over tre Frier. — Lærere: Sproglærer, Translatør R. V. Hyllested, død 1872, besørgede største Delen af Undervisningen de første Aar; Sproglærer, senere Prof. Listov* 1863 og 1869—84; engelsk Lærer A. Stewart Mac Gregor 1885—86; Docent, Dr. Ad. Hansen* 1887—90 og 1892—94; Mag. art. Johs. Magnussen* 1891 (Vikar), 1895—1905; Docent, Dr. phil. N. Bøgholm* siden 1906.

Fransk: Kun afholdt 1876—1901; Kursuset strakte sig over tre Frier. — Lærer: Sproglærer, Cand. phil. Oscar Arlaud*.

Historie: Et enkelt Kursus afholdt 1874 og først 1892 fast Fag. 1894 afholdtes dog ikke Kursus; foreløbig ophævet fra 1911 (Sparekommissionen). Kursuset strakte sig over to Frier¹). — Lærere: Dr. phil. (senere

¹) Det var paatænkt, at Kursuset skulde have været tre Frier, idet der i den tredie Ferie skulde gives en supplerende Undervisning i Danmarks Statsforfatnings- og Statsforvaltningsret. Faget var optaget paa det etaarige Kursus, og der søgtes paa Finansloven Lærerne og Samfundet. IV.

Direktør for Nationalmusæets 2. Afdeling) W. Møllerup til 1896; Dr. phil. (nu Minister) P. Munch 1896—1910; Dr. phil. I. P. Jacobsen 1910.

Nordisk Oldgranskning: 1898; kun afholdt dette Aar som Følge af et Andragende fra en Kreds af Højskolelærere. Det afholdtes paa Nationalmusæet. — Lærer: Musæumsinspektør Carl Neergaard.

Kirkehistorie: Kursus afholdt 1905—10; foreløbig inddraget fra 1911. Kursuset strakte sig over to Ferier. — Lærer: Lic. theol. Sv. Becker.

Geografi: Siden 1895; fra 1898 strækker Kursuset sig over to Ferier. — Lærere: Cand. theol. & mag. (senere Professor) P. Dahlberg* 1895; Skoleinspektør, Cand. mag. R. Thye 1896—1906, død 1907; Adjunkt A. Stockmarr 1907; Kommunalærer A. M. R. Krogsgaard siden 1908.

Nationaløkonomi: Kursuset kun afholdt 1893 og 1894. — Lærere: Prof. V. Falbe-Hansen: Nationaløkonomiens Teori; Cand. polit. (nu Generaldirektør for Skattevæsenet) M. Koefoed: Statistik-Undervisningen; Cand. polit. V. Helsing: Finanspolitik; Dr. A. Fraenkel: Handels-, Industri- og Arbejderpolitik.

Zoologi og Botanik: De to Fag har næsten altid været forenede, skønt Kursuset derved faar 8 daglige Timer; det strækker sig over to Ferier. — Lærere i Zoologi: Dr. phil. Fr. Meinert 1862—70 og 1873 og 1875; Dr. phil. (senere Prof.) Chr. F. Lütken 1871; Universitetspedel, Cand. phil., Løjtnant Ivan Sahlertz 1873 og 1875 delvis, dernæst 1877—84 og delvis 1886; Dr. phil. H. J. Hansen* 1883 og 1886 samt delvis 1885; Dr. phil. William Sørensen* siden 1887; dog var Dr. phil. Adam Bøving Vikar 1910; Konservator Hansemann gav i 1873 og 75 og Konservator Scheel i 1892 enkelte Deltagere Vejledning i Præparering af Dyr. — Lærere i Botanik: Mag. scient. J. A. Dybdahl 1862; Docent D. F. Didrichsen* 1863—74; Adjunkt Chr. Grønlund 1875—80; Docent Hj. Kjærskou* 1881—84; Lektor E. Rostrup 1885; Cand. pharm. (senere Docent) S. M. Rützou 1886—1901; Mag. scient. (nu Prof. ved Universitetet) C. Raunkjær* 1902—07; Dr. phil. Ove Poulsen* siden 1908; Cand. mag. Knud Jensen Vikar i 1913.

Mineralogi og Geologi: Fagene betegnedes tidligere med Fællesnavnet Jordbundslære. Kursus er afholdt af og til indtil 1898, samt 1908—10;

1902—03 optaget en Bevilling for dets Optagelse blandt de korte Kursus's Fag; men Sagen strandede.

J. C. Christensen var da Kultusminister og støttede Sagen; men den mødte Modstand fra anden Side. P. G. C. Jensen sagde under Behandlingen i Landstinget derom følgende:

»Hvad Bevillingen til Lærernes Uddannelse angaar, skal jeg bemærke, at selv om man anerkender Nyttens af de specielle Lærerkursus, som bestaar, kan man ikke heraf slutte, at det ogsaa vil være nyttigt, rimeligt og nødvendigt at have et særligt Kursus i Statsret. Jeg anerkender saa meget som nogen Betydningen af, at Lærerne faar en god og en videregaaende Uddannelse end de faar paa Seminarierne, det finder jeg overmaade fortræffeligt; men jeg vil da sige, at jeg synes, Figura udviser, at den danske Lærerstand er meget kyndig i Statsret. Der er her i dette Ting og i det andet Ting adskillige Lærere, som uden at have gaaet paa et saadant Kursus ved udmærket Besked om Statsret, saa det synes ikke at være synderlig nødvendigt at oprette Kursus deri: de kan blive udmærkede Politikere uden det«. (Se om denne Forhandling Landsting. Forh. Sp. 841, 859, 870).

1906 afholdtes ekstraordinært et Kursus paa Bornholm, væsentligst for bornholmske Lærere. — Lærere: I den ældre Tid besørgedes Undervisningen af Docent Hoff*, 1876 i Forbindelse med Ass., senere Dr. phil. Statsgeolog K. J. V. Steenstrup; Steenstrup havde hele Undervisningen 1873 og 1875; Cand. polyt. J. T. Lorentzen 1881—82; Docent (senere Prof.) C. F. A. Tuxen* 1883, død 1903; Ass. (senere Dr. phil., Statsgeolog) K. Rørdam 1888; Musæumsinspektør V. Hintze 1892—98; Dr. phil. Karl Grønwall 1908—10; Cand. mag. Axel Madsen 1910; Ekskursionen paa Bornholm 1906 lededes af Dr. phil. Karl Grønwall.

Kemi: Oprindelig fik Deltagerne blot Adgang til Forelæsninger og Øvelser, der holdtes paa Landbohøjskolen af Prof. C. T. Barfod (død 1889). Siden 1878 selvstændigt Kursus. Indtil 1900 har dette Fag næsten stadig været afholdt med et ret omfattende Kursus paa 2 × 2 Maaned, senere 2 × 1½ Maaned. Siden 1900 har Kursusets Omfang været mindre, sædvanlig 2 × 3 Uger. — Lærere: Lektor Aug. Tuxen* 1878—1902; Prof., Dr. phil. Jul. Petersen* siden 1902.

Naturlære: I det første Tiaar kun to Kursus; senere er det blevet et Hovedfag med meget stor Tilslutning. Kursuset strakte sig over 2 Frier. Siden 1910 er Kursuset paa 3 Uger, beregnet for Realskolelærere og væsentlig omfattende fysiske Øvelser. — Lærere: Docent Fjord til 1869; Mag. scient. (senere Dr. phil., Prof.) C. Christiansen* 1870—97; Skoleinspektør, Mag. scient. K. S. Kristensen* 1887—1910; Konservator C. Hornung har ledet de fysiske Øvelser 1874—1910; Seminarielærer Jeppesen siden 1912. I Aarene 1909 og 1910 blev der jævnsides Kursuset for Folkeskolelærere holdt Kursus for Realskolelærere med Adjunkt Th. Sundorph som Lærer. Foruden det større Kursus i København er der fra 1901 til 1910 afholdt et mindre Kursus (2 × 14 Dage) paa Karise Højskole med Forstander K. C. Knudsen som Lærer. Der gaves der en let forstaaelig, mere populær Fremstilling af Fysikken. Siden 1908 udskilt fra Lærerhøjskolen. Kursuset er siden 1911 helt inddraget (Sparkommissionen).

Matematik: I Modsætning til Fysik kun faa Deltagere, indtil 1887 kun en enkelt Gang over tre Deltagere; Deltagerne er næsten udelukkende Realskolelærere. Kursuset strakte sig tidligere over tre Frier; nu kun over to. 1866—73 og 1878 ingen Kursus. — Dr. phil. Camillo Tychsen indtil 1863; Docent C. Seidelin* 1864—82; Sekretæren, Kommunelærer P. V. F. Petersen (nu Langmack) 1863—89; Mag. scient. Hans Christensen 1890—1910, død 1911; Adjunkt Bøggild siden 1911.

Bogføring: Omkring 1880 blev der et Par Gange givet enkelte Lærere Vejledning; fra 1884 blev Faget fast; sidste Kursus afholdt 1905; Kursuset strakte sig over 2 × 3 Uger. Det selvstændige Kursus foregik indtil 1896 paa Wiréns Handelsinstitut og siden 1897 er Undervisningen givet af Fuldm. N. J. Baden.

Landmaaling: 1865—69—77 og 1882—84 afholdtes der Kursus for een eller et Par Deltagere; senere har enkelte Deltagere i Tegnelærerkursus-

afdelingen faaet nogen Vejledning i Landmaaling og Nivellering. I de senere Aar helt bortfaldet. — Lærer: Ass. ved Landbohøjskolen, Landinspektør J. E. F. Mørup (senere Docent ved Polyt. Læreanstalt og 1896 Kontorchef for Matrikelkontoret).

Navigationsfag: 1865—69—74 og 75 afholdtes Kursus; men kun med een Deltager paa hvert Hold.

Skrivning: 1900 og 1901 Kursus i Skrivning af Overintendant H. S. Jørgensen. Højskoleforstander Salling, Ribe, og Direktør Otto v. Pählman har enkelte Gange faaet Lov til at give Deltagere i de korte Kursus Undervisning i deres Skrivesystemer.

Stenografi: 1894 Kursus i Stenografi for een Deltager.

Anskuelsesundervisning med Anskuelsestegning: Første Kursus 1901; Kursuset er især meget søgt af Forskolelærerinder. — Lærere: Seminarieforstanderinde Kirstine Fredriksen 1901—02; Cand. mag. Nora Mortensen* 1901—03; Miss Margaret Monrad 1902—03 (amerikansk Lersløj); 1904 ingen Kursus paa Grund af Nora Mortensens Død; Overlærer H. A. Hald siden 1905.

Sundhedslære: Først oprettet 1889, idet Docent Fjord var meget imod dets Indførelse¹). Fra 1889—1903 strakte Kursuset sig over to Ferier, siden 1903 over een; samtidig indførtes Foredrag om Alkoholens Giftvirkninger baade paa det korte Kursus og paa Aarskursuset. — Lærer: Prof., Dr. med. C. G. Gædeken 1890—1900, død 1900; Kredslæge, Dr. med. (senere Prof.) H. A. Nielsen medvirkende Lærer i samme Tidsrum; 1900—10 alene Dr. med. H. A. Nielsen. Kursuset inddraget 1911 (Sparekommissionen). Siden 1902 var Kemi knyttet til dette Kursus for at anskueliggøre forskellige Sider af Hygiejnen; Lærer: Prof. Jul. Petersen*.

Uddannelse af Skolekøkkenlærerinder: 1. December 1899 begyndte et Kursus paa fire Maaneder; Aaret efter afholdtes ligeledes et fire Maaneders Kursus; men siden da er der oprettet en særlig Skolekøkkenafdeling under de etaarige Kursus (se disse). De samme Lærere virkede her som senere ved Aarskursuset; desuden Skolekøkkenlærerinde Frk. Therese Stamer (senere gift med Sproglærer Carl Michelsen). Det første Aar gav Dr. med. H. A. Nielsen nogle Timer i Ernæringshygiejne.

Havebrug og Skolehavegerning: 1868—69 og 1876 havde der været afholdt Kursus for en enkelt eller et Par Deltagere. 1888 blev det fast Fag.²) Kursuset varer 4 Uger; 1893 varede det dog 5, idet et Kursus

¹) Fjord gjorde gældende, at den, der skulde give Undervisning i Sundhedspleje, maatte have langt grundigere Kundskaber end dem, der kunde erhverves paa et Kursus, da det ellers kunde risikeres, at Læreren »rodede sig ind i Modsigelser og uklar vrøvlet Fremstilling«, og uddannedes der Lærere til Vejledere i Sundhedspleje, saa fik de »et Slags officielt Stempel som sagkyndige paa dette Omraade«, og da Læren om Sundhed og Læren om Sygdom har saa mange Berøringspunkter, vil Læreren blive raadspurgt om Sygdomstilfælde, og Følgen er, at der »fremstaar en Del Kvaksalvere med halvt officielt Stempel«.

²) Medens Kursuset tidligere havde været afholdt paa Landbohøjskolen, blev det nu henlagt til Vilvorde Havebrugsskole ved Charlottenlund; Vilvorde har ca. 20 Tdr. Land smukt beliggende Haveareal tæt ved Dyrehaven, interessante og værdifulde Samlinger.

i Opbevaring og Anvendelse af Havesager knyttedes dertil; dette Kursus oprettedes som selvstændigt Kursus 1894 for Lærerinder og Lærerehustruer (se nedenfor). — Lærere: Direktør Stephan Nyeland til 1904; Forstander A. Nielsen 1904—10; de blev bistaet af forskellige eksaminerede Gartnere. — Siden omtrent 1900 er der under Vejledningen lagt særlig Vægt paa »Skolehavens« Anlæg og Dyrkning, og denne Del af Undervisningen er henlagt til Skolehaverne ved Kristianshavn. Siden 1912 tager hele Undervisningen udelukkende Sigte paa »Skolehaven«, og Undervisningen paa Vilvorde ophørte 1910. Leder af Skolehavegering har stedsæ været Kommunalærer P. W. Lindholm.

Kursus i Havesagers Opbevaring og Anvendelse: Kursuset varer 8—10 Dage; var indtil 1909 paa Vilvorde Havebrugshøjskole, er siden 1910 paa Holte Husholdningsskole. — Lærere: Direktør Stephan Nyeland til 1904; Forstander A. Nielsen 1904—09; Fru Sofie Knudsen, Holte Husholdningsskole, siden 1910 (havde tidligere bistaet Forstander Nielsen ved Kursuset).

Landbrug: 1892 modtog 22 af Folkeskolens Lærere privat Vejledning paa Lyngby Landboskole hos Forstander, Kaptajn J. C. la Cour. Til dette Kursus havde det Classenske Fideikommis givet 500 Kr. som Understøttelse til Deltagerne. Undervisningen blev givet uden Vederlag, og Forstander la Cour gav endog selv 500 Kr. for at lette de 22 Lærere Deltagelsen i Kursuset. Derpaa indgav »Danmarks Lærerforening« og »Dansk Skoleforening« enslydende Andragender til Ministeriet om Opretelse af et for Folkeskolens Lærere beregnet Kursus i »Jordbrug, Planteavl og Husdyrbrug« ved Lyngby Landboskole, og 1893 oprettedes dette Kursus ved Midler, der gik ind under den almindelige Kursuskonto. Kursuset blev bredt anlagt, og Undervisningen underbyggedes med egentlig Naturvidenskab: Kemi, Geologi og Botanik, og paa Kursuset afholdtes mange Foredrag af vækkende og oplysende Natur udenfor Undervisnings- emnets Ramme. Efterhaanden skrumpede Antallet af Ansøgere ind (1893 var der 64, 1904 var der kun 14), vel fordi saa mange Lærere i det Tidrum kom af med deres Skolelod. Kursuset havde strakt sig over 2 Frierier, men blev fra 1905 indskrænket til een og noget ændret; der optoges Vejledning i økonomisk Havebrug, Fjerkræavl, Biavl og Silkeavl, hvori- mod andre Fag fik mindre fyldig Behandling; dette gælder især Kemi og teoretisk Plantelære. Kursuset udskiltes fra Lærerhøjskolen 1908 og er senere ophævet.

Ledere: Forstander J. C. la Cour 1892—97, død 1898; Forstander R. Børup 1898—1901, død 1901; Højskoleforstander H. Rosendahl siden 1901. — Som Lærere har bl. a. medvirket: i *Landbrug:* Forsøgsleder, Statskonsulent K. Hansen; Landbrugskandidat J. C. Larsen; Landbrugskandidat (nu Landbohøjskolens Bestyrer) J. J. Hansen; i *Kemi:* Dr. Julius Petersen*, i de senere Aar Ass., Cand. mag. Wøhlk og Landbrugskandidat H. A. Rosenhauer Hauch; i *Botanik og Plante- fysiologi:* Lektor, Dr. phil. E. Rostrup og senere Dr. phil. F. Kølpin Ravn; i *Geologi:* Cand. mag. J. P. J. Ravn.

Gymnastikafdelingen.

Gymnastik: Indtil 1884 er der hyppigt, men dog ikke hvert Aar afholdt Kursus, oftest med een, aldrig over tre Deltagere. — Lærere: Krigsraad Mylius til 1880; Oversergent Christensen 1882—83; Oversergent (senere Stabssergent) I. P. Rasmussen 1886—99.

1885 var Deltagerantallet 4, hvoraf *een Lærerinde*; Forfatterinden, Fru Erna Juel-Hansen, f. Drachmann, gav Undervisningen; næste Aar havde atter en Lærerinde Kursus (under Vejledning af Frk. Nina Brix), 1887 ligesaa, og fra nu af steg Lærerindernes Tal stadig; indtil 1898 lededes Lærerindernes Undervisning af Frk. Lahde.

Siden 1899 har Gymnastikkursuset været en af Lærerhøjskolens største Afdelinger, hvilket for største Delen skyldes, at Ministeriet paabød Brugen af den nye Gymnastikhaandbog. Gymnastikafdelingen organiseredes af Gymnastikinspektør, Oberstløjtnant P. E. M. Ramsing, der fik det vanskelige Hverv at gennemføre det nye System, hvilket den myndige og dog saa elskværdige Mand arbejdede lykkeligt paa, indtil han i 1904 døde.

P. E. M. Ramsing

Om hans Efterfølger, K. A. Knudsen, se under Aarskursuset. Siden 1901 afholdes Gymnastikkursusene ikke i København, men paa tre à fire Seminarier eller Højskoler rundt om i Landet. Paa Askov udvidede Højskole har der siden 1900 været Kursus for unge Kvinder (ikke alene Skolelærerinder), der virker som Ledere af den voksne Ungdoms

Gymnastik. Foruden de egentlige Kursus er der siden 1901 afholdt en stor Mængde Instruktionskursus paa 5—6 Dage, især for ældre Lærere, for at vejlede disse i Brugen af den nye Gymnastikhaandbog. Siden 1908 er Gymnastikafdelingens korte Kursus udskilt fra Lærerhøjskolen. Mange Gymnastiklærere har virket ved de korte Kursus og Instruktionskursusene, bl. a. Seminarie- (senere Højskolelærer) N. Illeris Jensen; Cand. theol. (senere Gymnastikinspektør) K. A. Knudsen; Løjtnant Kaare Teilmann; Højskoleforstander Jørgen Rasmussen (Askov); Kommunelærer Oluf Larsen (Frederiksberg); Seminarielærer A. J. Hansen (Jonstrup); Gymnastiklærerinderne Frk. S. Nutzhorn, M. Gether og G. Fogh. Askovkursuset er ledet af Fru Ingeborg Appel, f. Schrøder, og Gymnastikdirektør Olav Schrøder.

Ordnete Lege og Boldspil: 1897 afholdtes første Kursus med et 3 Ugers Kursus for Lærere og et 6 Dages Kursus for Lærerinder, hvilket sidste

dog kun afholdtes 1898 og 1899. »Udvalget for danske Skolebørns Fælleslege« har givet Stipendier til disse Kursus for Ansøgere, der ikke havde opnaaet Stipendier ved Lærerhøjskolen. Udvalget har ogsaa selvstændig med Statsunderstøttelse ladet afholde Kursus, og da er undertiden Kursuset paa Lærerhøjskolen bortfaldet. — Lærere: Fru Bjerre 1898—99 (for Lærerinderne); Læge Holg. Forchhammer 1898—99; Cand. phil. Fred. Knudsen siden 1898 med forskellige Medhjælpere.

Svømning: Første Kursus 1899, særlig for Elever fra etaarigt Kursus; Kursuset varede oprindelig 4 Uger, senere dog 6 Uger. — Lærere: Fru Cathe Raben (Kvindeholdet); Oversergent Danielsen.

Kvindeholdet har faaet Undervisning i Lawn Tennis og senere ogsaa i Hockey; Mandsholdet har undertiden faaet Undervisning i Hugning og Skydning.

Sang- og Musikafdelingen: Kursuset stammer fra de korte Kursus's ældste Tid og har været et af de mest besøgte. Siden Sanginspektørens Embede oprettedes 1859 har dette Kursus staaet under dennes faglige Ledelse. Kursuset varer 2×4 Uger.

Første Sanginspektør og Leder af Kursuset var Prof. Andreas Peter Berggreen, der ledede Kursuset til 1880 og selv gav Undervisning der (særlig i Harmonilære) indtil 1875. Naar Berggreen er kommen til at betyde saa umaadelig meget for Kirke- og Skolesangen, er der ingen Tvivl om, at netop hans Stilling som Leder af

disse Kursus for Lærere har bidraget sin gode Del til, at hans Arbejde kom til at bære saa rige Frugter. A. P. Berggreen døde 1880.

Hans Efterfølger som Sanginspektør og Kursusets Leder blev Kantor Viggo Sanne, der siden 1873 havde virket ved Kursuset som Sanglærer. Viggo Agathon Hagbarth Sanne er født 1840 i Kristiania, dog af danske Forældre, 1860—65 Kgl. Kapelmusikus (Hornblæser), senere Sanglærer ved Københavns Kommuneskoler, Søofficersskolen o. s. v.; gjorde Studierejser til Udlandet, 1871 Kantor ved Johanneskirken, 1874 ved Frue Kirke, 1880 Sanginspektør, døde 1896.

Efter Sannes Død blev Prof. J. H. Nebelong Sanginspektør. Prof. Nebelong har med overordentlig Dygtighed og stor Energi ledet denne Afdeling af de korte Kursus, og under hans Ledelse har det faaet en meget stor Tilgang af Elever, og det skyldes hans Initiativ, at der blev oprettet et længere Kursus paa tre Maaneder i Orgelspil og Harmonilære, hvor der aarlig antages 8—10 Deltagere. Nogle af disse har efter endt Kursus kunnet tage Organisteksamen. Undervisningen der er givet af

A. P. Berggreen

Prof. Nebelong selv og Organist P. Rasmussen, der har været knyttet til Kursuset fra 1869 til 1910. Siden 1906 har Organisterne Fr. Otto og Charles B. Hansen været knyttet dertil, og siden 1910 endvidere Organist Wøllner Gaarn og Komponisten Ludolf Nielsen. Prof. Nebelong har med stor Energi virket for Indførelsen af det belgisk-finske Sangformelsystem og har hvert Aar givet alle Kursusdeltagerne særdeles udbytterige Timer i Sangpædagogik, hvor Sangformelsystemet er blevet forklaret og prøvet. Aarskursusenes Deltagere faar ligeledes, hvem der ønsker det, Vejledning af Prof. Nebelong deri.

1904—05 og 1906 afholdtes Kursus i Tonedannelse. Deltagerne var de samme alle tre Aar. Kursuset gaves for Seminariernes Sanglærere

J. H. Nebelong

og enkelte særligt musikalske Lærere og Kantorer i Provinsbyer. Efter endt Uddannelse skulde disse Deltagere senere oprette Kursus af lignende Art rundt om i Landet, hvilken Fremgangsmaade Monrad netop havde tænkt anvendt for alle Sang- og Musikkursusenes Vedkommende. Undervisningen i Tonedannelse gaves af Frk. Fanny Gætje, Domkantor Viggo Jæhnigen og Komponisten Sextus Miskov.

Johan Henrik Nebelong er født 1847, blev kun sytten Aar gammel Organist ved Straffeanstalterne paa Kristianshavn, 1881 Organist og 1891 tillige Kantor ved Johanneskirken. Prof. Nebelong har udrettet et stort Arbejde for Organiststanden, har saaledes oprettet Pensions-

fond for Organistenker, stiftet »Dansk Organistforening« 1885, hvis mangeaarige Formand han var, og hvis Æresmedlem han nu er, samt Københavns Organistskole 1896.

Ved Sang- og Musikafdelingen har der selvsagt virket en stor Stab af Lærere, da Elevantallet ofte har været meget stort, og da Undervisningen som Regel gives en enkelt eller nogle faa Deltagere i hver Time. Det er i det store og hele nogle af det lange Tidsrums bedste Navne blandt udøvende Musikere, der har været knyttet til Kursuset, kgl. Kapelmusikere, Organister og Kantorer ved de store københavnske Kirker, flere fremragende Komponister o. s. v. Kun nogle enkelte Navne — ret vilkaarligt valgt — skal nævnes: Kapelmusikus C. F. Helmer 1876 og 1879—86, Organist Professor I. C. Gebauer 1875—78, C. A. Attrup 1878—92, Organist, Kommunelærer (fra 1905 Skoleinspektør) Sophus Halle 1886—1901, Kapelmusikus Sophus Andersen 1897—1905, Kapelmusikus An-

ton Bloch siden 1900, Komponisten Jørgen Malling 1902—04, Komponisten Ludolf Nielsen siden 1912, Organist, Sanglærer Emil Juel-Fredriksen siden 1910.

Tegnelærerkursusafdelingen: Ligesom Sang og Musik saaledes er ogsaa Tegning med paa Faglisten over de korte Kursus fra første Begyndelse. I Frihaandstegning foregik Undervisningen indtil 1874 paa Prof. Helstedts Institut og i konstruktiv Tegning paa Polyteknisk Læreanstalt og ellers hos Tidens forskellige Tegnemestre: Arkitekter, Malere, Polyteknikere o. s. v.

Fra 1878 henvistes Kursusdeltagerne til det tekniske Selskabs Skole og undervistes af dennes Lærere. Undervisningen var ikke anlagt som et Kursus for Lærere; den pædagogiske Side af Sagen var ganske negligeret. 1890 gik Kursuset for Tegnelæreruddannelsen bort fra det tekniske Selskabs Skole og fik sin pædagogiske Ledelse direkte under Staten; samtidig udnævntes Københavns kommunale Tegneinspektør Carl P. Andersen til Tegneinspektør ved de tekniske Skoler i Provinsen og til faglig Leder af Tegnekursuset. Kursuset fik først Lokaler paa Tegneskolen for Kvinder og paa Polyteknisk Læreanstalt, men fik 1893 egne Lokaler i Ny Vestergade, hvor tidligere Universitetets kemiske Laboratorium havde været. Tegneinspektør, Prof. C. F. Andersen lagde en ganske ny Plan for Undervisningen, hvor den pædagogiske Instruktion stilledes i første Række, og hvor den personlige Tegnefærdighed blev sat i nøje Kontakt med de pædagogiske Momenter, og Prof. Andersens Fortjenester af Tegneundervisningens Højnelse er umiskendelige, og vel netop ved hans Virksomhed er de mange Kræfter kaldt til Live, der nu arbejder ivrigt paa at gøre Tegningen til et saa godt pædagogisk Fag som muligt, men som ikke synes om Andersens Metoder. Imidlertid er den store Profet endnu ikke opstaaet, der har kunnet vise alt Folket den selvindlysende rette Vej, og intet er fremkommet, der betyder et saa stort og afgjort Fremskridt som det, Prof. Andersens Metode betød i Forhold til den tidligere Tegneundervisning.

Carl Ferdinand Andersen er født 1846, fik 1870 Afgangsbetegnelse fra Kunstakademiets Malerskole. 1871—82 udstillede han dels Portrætter, dels Genrebilleder, underviste 1873—82 i Kunstakademiets Perspektivklasse, 1874—90 ved Teknisk Selskabs Skole, fra 1882 ved de ministerielle Kursus paa denne Skole. 1882 blev han Tegneinspektør ved Københavns kommunale Skolevæsen og gennemførte her sin nye Tegneplan, der søger at udvikle Børnenes Iagttagelsesevne og deres Opøvelse i gennem selvstændigt udførte Tegninger at gøre Rede for deres Iagttagelser. 1890 beskikkedes han til Tegneinspektør for de tekniske Skoler i Provinsen. Død 1914.

Gennem forskellige Udviklingsstadier blev Tegnelærerkursuset indledt paa følgende Maade:

Foraarskursus (2 × 8 Uger), kortere Sommerkursus (2 × 5 Uger),

længere Sommerkursus ($2 \times 2\frac{1}{2}$ Maaned), Efteraarskursus (2×8 Uger), Vinterkursus (2×8 Uger).

Paa Tegnelererkursuset er Hovedparten af Deltagerne ikke Folkeskolens Lærere, men det er Folk, der er knyttet til tekniske og lignende Skoler; en stor Del er saaledes Haandværkere, og det er netop indtrængende Henvendelser fra Industriens og Haandværkets Mænd, der har bevirket, at saa store Summer er bevilget til Uddannelse af Lærere i Tegning.

Siden 1. April 1908 er Tegnelererinstitutionen udskilt fra Lærerhøjskolen.

Lærere, der har virket ved Tegnelererkursuset siden 1891: Kunstmaler N. Fristrup hvert Aar fra 1891; Tegnelerer C. Paustian hvert Aar fra 1891; Kunstmaler Malthé Engelsted hvert Aar fra 1891; Arkitekt Chr. Hansen 1891—93; Direktør, Cand. polyt. N. U. Holten 1891—1900; Tegnelerer Nic. Petersen 1894—95 og 97; Kunstmaler E. Rondahl* siden 1894, død 1914; Cand. polyt. I. P. Holst 1896—99; Arkitekt Kaare Kristensen siden 1898; Adjunkt ved Aarhus Katedralskole I. Ramm 1900—01; Bygningstegner C. Mogensen 1900—03; Exam. polyt. H. Christensen siden 1901; Cand. polyt. H. P. Nielsen siden 1904.

Hundrede Aar er forløbet siden den danske Folkeskoles Grundlæggelse og godt et halvt Aarhundrede er forløbet, siden den Institution blev skabt, hvis Udvikling vi har dvælet ved.

Vi har set, hvorledes de ydre og indre Vilkaar har forandret sig, bestemt for en Del af Tidens Krav og for en maaske endnu større Del af de Mænd, der har haft Ledelsen af Institutionen.

Naar Lærerhøjskolen nu blandt de europæiske Landes højere Undervisningsanstalter for Lærere staar som noget for sig, som en Institution, som mange Landes Lærere misunder deres danske Kaldsæller, da skal denne beskedne Redegørelse slutte med Ønsket om, at Lærerhøjskolen under kommende Tidens skiftende Vilkaar maa blive ved at være, hvad den nu er, en Lærestalt, hvis Porte staar paa vid Gab, og inden for hvis Mure Undervisningen drives under frie Former, og hvor Eleverne frit kan vælge mellem de Discipliner, han tiltales af, og som han gennem sin Gerning har følt Trang til at faa udvidet og grundfæstet.

For Lærerstanden i sin Helhed, og det vil atter sige for Folkeskolen har det meget mere Betydning, at store Dele af Lærerstanden faar en Undervisning, som den nu ydes paa Lærerhøjskolen, end hvis et Faatal fik en langt mere yderliggaaende Undervisning, og selv om det kunde være ønskeligt, at der paa en eller anden Maade kunde gives Seminarister Lejlighed til et længere Studium i visse Fag, saa de blev »Specialister« i Faget, da maa en saadan Ordning ikke lægge Hindringer i Vejen for Lærerhøjskolen, saaledes som den nu drives til Gavn og Glæde for de mange,

der flokkes om dens Lærepulte. Kunde den Tid oprinde, da Seminarie-tiden blev fireaarig, og der indførtes Sprog, da vil Vejen ind paa Uni-versitetet sikkert blive Seminaristerne let, og jeg tror, at Universitetets Undervisningsplan forholdsvis let — i hvert Fald i de allerfleste Fag — kan lægges saaledes, at Seminarister med fuldt Udbytte kan studere der et Par Aar eller tre, uden der derved voldes Forstyrrelse for de stude-rende, der forbereder sig til Universitetets Skoleembedseksaminer, men hvis Studietid paa Universitetet er fem à seks Aar.

Naar det næste Hundredaars Skolehistorie skal skrives, vil jeg haabe, at den daværende »Lærerhøjskole« maa have Krav paa en ligesaa sym-patisk Omtale, som jeg har følt det som en Glæde og som min Pligt at give den 1914.

Lidt om Folkeskolevæsenet paa Færøerne og om Færøernes Seminarium.

Indtil omkring ved Midten af forrige Aarhundrede foregik den eneste Undervisning paa Færøerne i Hjemmene; Forældrene lærte deres Børn Religion, lidt Dansk og Skrivning og en Smule Regning. Undertiden hændte det dog, navnlig længere tilbage i Tiden, at en eller anden mere boglærd Mand, som maaske havde gaaet i Latinskolen i Thorshavn, samlede flere Børn i en Bygd og underviste dem. Men ordnede Skoler fandtes altsaa ikke uden for Thorshavn, hvor der foruden Latinskolen, som oprettedes omkring 1540 og eksisterede i ca. 250 Aar, i Aaret 1632 var indrettet en Almueskole, særlig ved Præsten Hans Rasmussens Virksomhed; ved denne Skole var Degnen (Kirkelæseren) i Thorshavn Lærer, medens Præsten førte Overtilsynet. Her lærte Børnene at læse Dansk, at skrive og regne og lidt Katekismus; men Antallet af Børn, der søgte Skolen, var indtil det attende Aarhundredes Slutning meget ringe.

Til Trods for, at der saaledes ikke var noget ordnet Skolevæsen paa Færøerne i hine Dage, var Oplysningen dog ikke helt ringe; saaledes siger Lucas Debes, som var Præst paa Færøerne fra 1652—75, at paa hans Tid kunde Størsteparten af Mandfolkene læse og skrive.

I den første Trediedel af det nittende Aarhundrede søgte man fra den danske Regerings Side at faa et ordnet Skolevæsen indrettet paa Færøerne, og der førtes paa Stænderforsamlingen i Roskilde 1845 indgaaende Forhandlinger herom. Som en Følge bl. a. af disse Forhandlinger fremkom et »Provisorisk Reglement for Almueskolevæsenet paa Færøerne 28. Maj 1845«, i hvis § 2 bestemmes, at der skal gives Undervisning enten i faste Skoler (i de større Bygder) eller i Omgangs- eller Hjælpeskoler. Men denne Anordning fik, navnlig paa Grund af, at den indførte Tvang, hvor der hidtil havde hersket Frihed, og af, at der med dens Gennemførelse vilde være forbundet betydelige Pengeudgifter for Befolkningen, ikke nogen god Modtagelse paa Færøerne, og den kan aldrig siges at være bleven gennemført. Følgen af den færøiske Befolknings Uvilje mod Tvangen paa dette Punkt var da ogsaa den, at man

ved »Lov om Skole- og Undervisningsvæsenet paa Færøerne 1ste Marts 1854« fastsætter, at der skal være en Realskole for Drengene og en Almueskole for begge Køn i Thorshavn, medens det i Lovens § 34 hedder: »Paa Landet udenfor Thorshavn skal Børneundervisningen foregaa paa den Maade, som det efter hver enkelt Bygds Lejlighed maatte anses hensigtsmæssigst.« Nu fik man altsaa igen Lov til at benytte Hjemmeundervisningen, men det viste sig vanskeligt at faa denne i Stand igen, efter at den havde været afbrudt i en Aarrække, og saaledes førte dette til, at man i flere Sogne paa Færøerne nu selv kom til at nære Ønsker om at faa oprettet Skoler og indgik til Regering og Lagting med Andragender om Støtte til Opførelse af Skolebygninger og Bidrag til Lønning af Lærere, og en saadan Støtte gaves af Statskassen med Halvdelen (200 Kr.) af Lærernes Begyndelsesløn og Halvdelen af Omkostningerne ved Opførelsen af Skolebygninger.

Der kom nu nogle i det egentlige Kongerige uddannede, danske Lærere op til Færøerne, og disse virkede i Betragtning af de ret vanskelige Forhold tilfredsstillende. Men efterhaanden som der oprettedes flere og flere Skoler, blev det nødvendigt, at man fik indrettet en Lærestalt paa Færøerne for saadanne Mænd, som maatte have Lyst til at virke som Lærere i den færøske Folkeskole.¹⁾

Færøernes Lagting indgik da til Kultusministeriet med en Forestilling desangaaende i et Andragende af 24. August 1868. Dette Andragende førte til, at der paa Finansloven 1870—71 opførtes en Bevilling til Oprettelse og Drift af en Lærerskole i Thorshavn. Skolen traadte i Virksomhed i Oktober 1870 i Henhold til en ved Min. Skrivelse 18. Aug. 1870 foreløbig approberet Plan, der med nogle Ændringer fastsattes som »Plan for Uddannelsen af Almueskolelærere paa Færøerne 9. Februar 1871«.

Ifølge denne Plan meddeles Undervisningen ved Lærerskolen af de 2 Lærere ved Realskolen i Thorshavn og af Førstelæreren ved Thorshavns Kommuneskole. Undervisningsfagene er: Religion, Dansk, Historie, Geografi, Regning, Skrivning, Sang, Gymnastik, Undervisnings- og Opdragslære.

I Henhold til denne Plan afholdtes 4 2aarige Kursus, hvorefter Kursus'et ændredes til 3aarigt, idet Timetallet tillige forøgedes fra 18 til 24 Timer egentlig, og Undervisningsstoffet blev forøget med 3 nye Fag: Naturhistorie, Aritmetik og Engelsk (Min. Skr. 25. Oktbr. 1878).

Medens Skolen oprindelig kun var bestemt for mandlige Elever, aabnedes den for Kvinder ved Min. Skr. 27. Aug. 1884. Fra 1899 udvide- des Timetallet til 27½ Time egentlig. De tilkomne Timer skulde særlig anvendes til Undervisning i Violinspil og Opdragslære (Min. Skr. 13. April 1899).

¹⁾ Foranstaaende Oplysninger er væsentlig hentede fra »Skúlaskapur i Føroyum« af Jákup Dahl-Krosslið i Tidsskriftet »Búreisigur« for Januar og Marts 1902.

I 1903 optoges en Forhandling mellem Færø Amts Skoledirektion og Kultusministeriet, der gik ud paa at skaffe de færøske Lærere en mere fyldig Uddannelse ved i det sidste Aar af deres Læretid at henlægge deres Undervisning til 3. Klasse i et Seminarium i det øvrige Kongerige, hvor de saa skulde have deres endelige Eksamen, som skulde give dem fortrinlig Adgang til at søge Lærerembeder paa Færøerne, men ingen Ret til at søge Embeder i det egentlige Kongerige (Min. Skr. 25. Juli 1903). Dette Forslag fandt imidlertid ikke ubetinget Tilslutning i Lagtinget og gennemførtes ikke i den foreslaaede Skikkelse; men for dog at gøre noget for at skaffe Lærerne den ønskede fyldigere Uddannelse vedtog Lagtinget aarlig at bevilge et Beløb, hvoraf der kunde ydes saadanne Lærere Understøttelse, som vilde uddanne sig videre i det egentlige Kongerige, navnlig ved at deltage i Kursus ved Statens Lærerhøjskole. For øvrigt har der 1906, 1908, 1910 og 1912 for Midler, bevilgede paa Finansloven og af Lagtinget, været afholdt Feriekursus i Thorshavn for Lærere, hvor der er blevet givet Undervisning saa vel af Mænd her oppe som af Lærere fra det egentlige Danmark.

Imidlertid opgaves ikke Forhandlingerne om at gøre Undervisningen ved Lærerskolen mere tidssvarende, og disse Forhandlinger resulterede endelig i »Vedtægt for Færøernes Seminarium 31. Maj 1907«. Ifølge denne Vedtægt undervises der ved Færøernes Seminarium i de samme Fag som ved Seminarier i det øvrige Kongerige, om end for nogle Fags Vedkommende i noget mindre Omfang, og desuden gives der Undervisning baade i mundtlig og skriftlig Færøsk. Det gennemsnitlige ugentlige Timetal er 35.

Ved Færøernes Seminarium har siden dets Oprettelse 66 Mænd og 41 Kvinder bestaaet Afgangseksamen. Det store Flertal af disse har virket og virker i den færøske Folkeskole; enkelte har senere taget Eksamen ved et Seminarium i det egentlige Danmark og er gaaet til Skolevæsenet der. Nogle er blevet Studenter.

Ligesom den færøske Lærerskole, saaledes som det vil ses af det foregaaende, har gennemgaaet en betydelig Udvikling, navnlig i de senere Aar, kan det samme siges om Folkeskolen her oppe. Ved »Anordning angaaende forskellige Forhold vedrørende Folkeskolen i Bygderne paa Færøerne 16. Jan. 1912« er der fastsat bestemte Regler for Undervisningspligten og Undervisningsorden og Omfang. I Anordningens § 7 bestemmes, at der i enhver Skole skal undervises i: Religion, Dansk, Færøsk, Skønskrivning, dansk Retskrivning, Regning, Historie, Geografi og Sang, og desuden skal der efter nærmere Bestemmelse i Undervisningsplanen kunne gives Undervisning i færøsk Retskrivning, Gymnastik, Svømning, Haandgerning, Tegning, Naturkundskab, Sundhedslære og Samfundslære.

Som det vil ses, er denne Fagkreds meget rummelig, og der er sørget for, at Børnene saa godt som overalt kan have nogenlunde nem Adgang til at deltage i Skoleundervisningen.

I den færøske Folkeskole uden for Thorshavn arbejder i Begyndelsen af 1914 49 Lærere ved over 70 Skoler. I Thorshavn er Lærerantallet ved Kommuneskolen 5, ved Mellem- og Realskolen 6 og ved Seminariet 7.

J. Lauritsen,

Forstander for Færøernes Seminarium.

Forstandere for Færøernes Seminarium.

Louis Bergh fødtes i København den 12. September 1834. Han tog Lærereksamen fra Ranum Seminarium 1852 og gennemgik senere det Monrad'ske Kursus. 1867 udnævntes han til Overlærer ved Thorshavns Realskole, og da Lærerskolen oprettedes 1870, blev han dens første Forstander. Bergh var desuden Inspektør ved de færøske Bygdeskoler, Britisk Vicekonsul, Translatør og Tolk i Engelsk, Medlem af Direktionen for Færø Amts Sparekasse, en Tid Redaktør af »Dimmalætting« o. m. a.

Bergh virkede paa Færøerne i 36 Aar med stor Nidkærhed i sin Gerning, og hans Interesse for de forskellige Forhold, han havde med at gøre heroppe, var usvækkede, da han søgte og erholdt Afsked i 1903.

Bergh døde i København 1910; han var dekoreret med Dannebrogordenens Ridderkors.

J. Lauritsen har været Seminariets Forstander siden 1903. Han fødtes i Lem i Vestjylland den 20. Febr. 1869. 1886 tog han Præliminærekksamen med Udmærkelse ved Holstebro Realskole; 1889 bestod han Studentereksamen i sproglig-historisk Retning ved Viborg Katedralskole med første Karakter, og 1890 tog han Filosofikum med Udmærkelse. Derefter gik han i Skolens Tjeneste og virkede som Lærer ved Realskoler, saaledes fra 1899 til 1903 i Sæby. 1903 udnævntes han til Overlærer ved Thorshavns Realskole og blev samtidig Forstander for Seminariet. Han er Formand for Inspektionen af færøske Bygdeskoler, Formand for Bestyrelsen af Færø Amts Bibliotek, Formand for Thorshavns Foredragsforening o. a.

Lærere ved Færøernes Seminarium.

Andreas Christian Lützen, født 1813 i Sønderjylland. Førstelærer ved Thorshavns Kommuneskole. Mangeaarig Formand for Thorshavns Borgerrepræsentation. Medlem af Rigsraadet. Død 1874.

O. P. Effersøe, Cand. phil. Lærer ved Thorshavns Realskole. Medlem af Lagtinget og af Færø Amts Skoledirektion. Folketingsmand. Deltog som frivillig i Krigen 1864 og dekoreredes i den Anledning med Ridderkorset af Dannebrog. Afgaaet ved Døden 1897.

H. C. Petersen, Førstelærer ved Thorshavns Kommuneskole. En Tid Redaktør af »Dimmalætting«. Død 1912.

E. A. Traber, Lærer ved Thorshavns Realskole; søgte sin Afsked og

er nu Bibliotekar ved Færø Amts Bibliotek samtidig med, at han driver astronomiske og matematiske Studier.

E. Bruun, Sognepræst i Sydstrømø. Nu Sognepræst ved Christianskirken paa Christianshavn.

Hejde Simesen, Cand. mag. Lærer ved Thorshavns Realskole. Nu Overlærer i Marstal.

E. Rohde, Sognepræst i Sydstrømø. Nu Provst i Klemensker paa Bornholm.

C. Petersen (Heilskov). Lærer ved Thorshavns Realskole, Nu Underbibliotekar ved Statsbiblioteket i Aarhus.

M. F. Michelsen, Mag. scient. Mangleaarig Bestyrer af Hals Realskole. Lærer ved Thorshavns Realskole. Afgaaet ved Døden 1911.

Jacob Dahl, Cand. theol. Lærer ved Thorshavns Realskole. Nu Sognepræst i Sydstrømø.

For Tiden virker efternævnte Lærere ved Seminariet:

Poul Joh.s Jensen, Førstelærer ved Thorshavns Kommuneskole, født i Trangisvaag, Færøerne, den 4. Juli 1868. Tog Lærereksamen paa Færøerne i 1891. Var et Aar Lærer paa sine Fødeøer; rejste saa til København og tog Eksamen i Sløjd paa Aksel Mikkelsens Sløjdscole i 1894; dernæst 1ste og 2den Del af Seminaristeksamen i 1895 fra Vesterbros Seminarium. Underviste derpaa ca. et Aar ved Slomanns Latin- og Realskole i København. Har siden 1897 været knyttet til Thorshavns Kommuneskole, først som Andenlærer, dernæst som Førstelærer fra 1904. Har virket som Lærer ved Færøernes Seminarium i 15 Aar.

Poul Joh.s Jensen

Medinspektør af de færøske Folkeskoler, Formand for 118. Kreds af Danmarks Lærerforening, Medlem af Thorshavns Vægeraad, Revisor i »Færø Amts Sparekasse« og Forsikringsforeningen.

Joen Waagstein, Lærer ved Thorshavns Kommuneskole, født den 4. September 1879 i Vaag Skole, Klaksvig, dimitteret fra Færøernes Seminarium 1902, senere taget Organisteksamen i København. I November 1902 udnævnt til Lærer ved Vaag Skole, Klaksvig. Vikar for Førstelæreren ved Thorshavns Kommuneskole fra 8. September 1903 og fast ansat ved samme Skole 2. Juli 1904. Organist ved Thorshavns Kirke siden 1903. Lærer ved Færøernes Seminarium i Tegning siden 1909, i Orgelspil siden 1910; samme Aar afholdt Tegnekursus for Haandværkere i Thorshavn. Har været Lærer i Orgelspil ved samtlige Feriekursus for Lærere, der har været afholdt i Thorshavn. Lærer ved Thors-

havns Gymnastikforening siden 1906. I flere Aar ledet Thorshavns kristelige Ungdomsforenings Sangkor.

Oluf Skaalum, Lærer ved Færøernes Mellem- og Realskole samt Færøernes Seminarium, Redaktør af »Dimmalætting«, er født i Kvalbø paa Suderø den 30. April 1881.

Efter endt Skolegang i Thorshavns Realskole kom han i Vinteren 1898—99 til Askov udvidede Folkehøjskole, hvor han ogsaa gennemgik et 3 Maaneders Kursus for Højskolelærere. Kom paa Jonstrup Statsseminarium, hvorfra han dimitteredes 1902, gennemgik derefter Statens etaarige Kursus (i Fagene: Dansk, Zoologi, Botanik, Kirkehistorie og Pædagogik) og blev herfra af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet kaldet til Lærer ved Thorshavns Realskole og Færøernes Seminarium, og har siden virket i denne Gerning. 1908 og 1913 har han været beskikket Censor ved forskellige Skoler paa Sjælland og Fyen; i de to nævnte Aar tillige gennemgaaet korte Kursus i Geografi, Kemi og Engelsk. I et Par Aar har han været Rejseinspektør ved forskellige færøske Bygdeskoler.

Han har i 5 Aar bestyret den herværende meteorologiske Hovedstation, og siden 1905 har han været Redaktør af »Dimmalætting, Amtstidende for Færøerne«, der er Øernes største og mest udbredte Avis. — I Fjor valgte han til Medlem af Thorshavns Menighedsraad. I nogle Aar har han været Formand i »Sydstrømø frisindede Vælgerforening«.

Niels Christian Arndal, Husmandssøn fra Vardeegnen, født den 10. Februar 1884. — Dimitteret fra Jelling Seminarium 1907.

Vikar og Timelærer ved Rønne Borgerskole 1908—11; samtidig Lærer ved Bornholms Navigations- og Maskinistskole. Dimissionsfag: Matematik, Fysik og Dansk. Lærer ved teknisk Skole i Rønne i de tre Vinterhalvaar; Fag: Regning, Matematik og Fysik. Underviste tillige en Time daglig de paa Blykobbø Sanatorium liggende Børn. Fra 1. Oktober 1911 Lærer ved Færøernes Mellem- og Realskole samt Seminarium; Dimissionsfag til Mellemskole- og Realeksamen samt Seminariets afsluttende Prøve: Regning, Matematik og Fysik. — Revisor i Föroya Banki.

Frk. *Gerda Rafn*, Lærerinde ved Færøernes Mellem- og Realskole. Lærerinde ved Seminariet i Haandgerning og Geografi siden 1912.

Fru *Eva Lauritsen*, Gymnastiklærerinde ved Færøernes Mellem- og Realskole. Lærerinde i Gymnastik for de kvindelige Seminarieelever siden 1905.

Joen Waagstein

Niclas Johannes Djurhuus

Samuel Michael Joensen

Færøske Lærere:

Niclas Johannes Djurhuus er født i Sumbø den 13. September 1865, Søn af Kongsbonde Andreas Djurhuus, Sumbø. Han dimitteredes fra Lærerskolen i Thorshavn 1884, vikarierede derefter i 3 Aar som Andenlærer ved Thorshavn Almueskole. I Sommeren 1888 virkede han som Lærer paa Karise Højskole. I Sumbø blev han samme Aar ansat som Lærer, Kirkelæser og Kirkesanger og i 1897 som Organist. Han har været Kirkeværgen siden 1904. Den 22. August 1891 viedes han til sin Hustru, Anna Sofie f. Davidsen af Thorshavn. — N. J. D. er Formand for Kommuneforstanderskabet for Sumbø Sogns Kommune, Formand i Bestyrelsen for Sumbø Sogns Sygekasse og har siden 1906 været Medlem af Færøernes Lagting.

Samuel Michael Joensen, Førstelærer ved Vaag Skole (N.), er født i Gærdum pr. Klaksvig, Færøerne, den 4. Juni 1849. Han blev dimitteret fra Thorshavns Lærerskole 1872, og blev samme Aar ansat som Lærer ved Vaag Skole. 1879 blev han beskikket til Degn og Kirkelæser ved Vaag Kirke. 1884—1909 var han Medlem af Valgforstanderskabet for Norderøernes Præstegæld. I Aarene 1894—1905 var han Medlem af Kommunalforstanderskabet for Norderøernes Præstegæld. Han blev i 1904 valgt til Medlem af Menighedsraadet og genvalgt 1913. Han blev den 27. Juli 1907 udnævnt til Dannebrogsmænd.

Ole Nikolaj Skaalum er født i Kvalbø Bygd paa Færøerne den 29. April 1849. Efter at han i sin Opvækst for en væsentlig Del havde beskæftiget sig med Fiskeri og Fuglefangst samt Landbrug, blev han 1870 optaget paa Thorshavn nyoprettede Lærerskole, hvorfra han 1872 tog sin Eksamen. Straks efter fik han Ansættelse som Lærer i sin Fødeby,

Ole Nikolaj Skaalum

Joen Poulsen

Kvalbø, og han har nu i over 41 Aar beklædt dette Embede. Indtil for faa Aar siden har han i $\frac{1}{4}$ af Tiden ogsaa holdt Skole i Udflytterbygden Kvalvig. I Aaret 1875—76 frekventerede han i ca. 9 Maaneder Skovgaard Højskole ved Ordrup.

Foruden sin Lærervirksomhed har der været betroet S. en hel Del Tillidshverv. Blandt andet har han været Medlem for Kommunalbestyrelsen for Kvalbø Sogn i snart 36 Aar, hvoraf i 27 Aar Formand. Desuden er han Medlem af Færøernes Lagting, hvortil han blev valgt første Gang i Aaret 1906. Han har forrettet Degnetjeneste i Kvalbø Kirke i 15 Aar og været Kirkeværge i 25 Aar.

Joen Poulsen er født den 19. Februar 1854 i Svinaas, Ejde Sogn. Østerø Præstegæld, Søn af Husmand Poul Joensen og Hustru Birgitte Thomasdatter. Viet den 4. November 1888 i Sjov Kirke til Sigga Cathrine Sophie Petersen. Dimitteret fra Thorshavn Lærerskole 1876. Samme Aar blev han ansat som Lærer i Sjov Sogn, Østerø Præstegæld, med 3 Skoler; siden 1910 har han dog kun haft Hovedskolen i Strænder (Undervisningen i de to andre besørger af en Lærerinde). 1891 udgav han en færøsk ABC og 1900 en færøsk Bibelhistorie.

Siden 1893 har han været Medlem af Færøernes Alting, og han er desuden Medlem af Færøernes Overlandvæsenkommission. Han er mangeaarig Formand i Kommunens »Forstanderskab« m. m. Den 25. Marts 1908 tildelte ham Fortjenstmedaillen.

Legemsøvelser i Københavns Kommuneskoler.

Ved Gymnastikinspektør, Oberstløjtnant A. Hermann.

Legemsøvelser var alt i Oldtiden vel kendt her i Norden. Bueskydning, Fægtning, Spyd- og Stenkastning, Løb, Spring, Brydning, Svømning, Skirend og Skøjteløbning dyrkedes ivrigt af Ungdommen. I en Afhandling for Doktorgraden har Magister Bjørn Bjarnason støttet paa de islandske Sagaer gjort rede for Nordboernes legemlige Uddannelse i Oldtiden, og han samler sine Resultater i de Ord: »Kravet til Mod og Legemsstyrke træder anderledes stærkt frem i Forhold til Fordringerne om Klogskab og Kundskabsfylde dengang end nutildags, hvor det ikke saa meget kommer an paa drabelige Kræfter som paa god Forstand og aandelige Kundskaber«. At saadanne legemlige Færdigheder ogsaa i Riddertiden gav Anseelse og Magt, er velkendt.

I Aaret 1799 indførte Professor F. Nachtegall Gymnastik i Danmark, og samme Aar udgav senere Biskop V. K. Hjorth »Kort Anvisning til Legemsøvelser«, der var et Uddrag af Tyskeren Gutsmuths System. Bogen giver Anvisning paa Indøvelse af Spring, Løb, Kast, Brydning, Klavring, Ligevægt og forskellige Lege, saasom at løfte og bære tunge Byrder, Rygprøve, Tovtrækning, Dans i Reb og Tøndebaand. Desuden indeholder Bogen et Afsnit om Badning og Svømning. Vi maa antage, at det har været disse Øvelser, der dannede Grundlaget og har været Genstand for Indøvelse i det gymnastiske Selskab, Nachtegall oprettede her i København i 1799 for Studenter og unge Handelsmænd. Ogsaa Drengene kunde modtage Undervisning paa hans Institut, Østergade 45; men der var dog kun faa, nemlig 25.

Jeg har indledet denne lille Afhandling med disse Oplysninger for at vise, at Gymnastikundervisning var sat i Gang her i Byen, da »Reglement for Almue- og Borgerskolevæsenet i København« udkom i 1814, en Begivenhed, der har givet Anledning til, at man i Skoleverdenen i Aar

har mindedes Hundrede Aarsdagen; Gymnastikkens Indførelse i Skolerne falder altsaa ikke sammen med Skolevæsenets Ordning, men det fik dog stor Betydning, at Reglementets § 16 og 17 foreskrev, »at gymnastiske Øvelser, naar dertil gives Lejlighed udenfor Arbejdstimerne skulde vælges af den Slags, der mest kunde bidrage til at give den Kraft, Smidighed og Behændighed, som Mennesket i Almindelighed og den arbejdende Klasse i Særdeleshed behøver, samt at der til særskilt Badning for Pigerne i Skolen bestemmes hver Skoles Børn visse Timer og ved Badning udenfor Skolerne tillige gives Drengene under nøjagtigt Opsyn Anvisning til at svømme«.

Det var dog lettere sagt end gjort, saaledes at indføre Legemsøvelser i Skolen; med de almindelige Skolefag gaar sligt lettere. Læsning, Skrivning, Regning o. s. v. kræver ikke saa stor Plads eller saa mange Redskaber som Gymnastik. De sædvanlige Skolelærere havde heller ikke Kendskab til at virke som Lærere i Gymnastik og Svømning, og der fandtes desuden hverken Gymnastiklokale eller Redskaber; desuden var Tiderne omkring 1814 vanskelige i økonomisk Henseende. Saa meget mere maa man beundre den Energi, Nachtegall udviklede for at overvinde de mange Vanskeligheder, han mødte paa sin Vej for at fremme Gymnastikundervisningen. Sikkert er det, at han fik uddannet Gymnastiklærere, anskaffet Redskaber, udlagt Gymnastikpladser, Svømmeplaader og indøvet Mænd og Dreng. Desuden foretog han Opvisninger saavel i Gymnastik som i Svømning, for at Interessen kunde bredes for Legemsøvelser i vide Kredse. I sin Beretning om Gymnastikkens Fremgang fra 1799 til 1830 anfører han slutteligt Hovedresultatet af Gymnastik Institutets 26aarige Virksomhed saaledes:

»Institutet har ialt uddannet 229 militære Gym.-lærere, der alle har nydt en fuldstændig Undervisning i samtlige Grene af Gymnastik og de dermed forbundne Vaabenøvelser. Desuden 1182 Batteri-, Eskadron- og Kompagni-Lærere i de Grene af Gymnastik og Vaabenøvelser, hvortil de var bestemt som Lærere. Fremdeles 31 civile Lærere, hvilke alle have nydt en fuldstændig gymnastisk Uddannelse, og hvoraf 10 har været ansat ved de forskellige Seminarier. Endelig 272 Studerende, Skolelærere og Seminarister, som i de sidste Aar har gennemgaaet Normalskolen for Gymnastik og er blevet meddelt Attester for Duelighed i at undervise i Almue- og Borgerskolerne; altsaa ialt 1714 Lærere«.

I 1828 indførtes en Lærebog i Gymnastik, der var udarbejdet af Nachtegall. Kong Frederik VI lod uddele 4000 Eksemplarer til alle Skoler i Danmark. Den indeholder 15 forberedende Øvelser, hvoraf kun skal nævnes: at strække og bøje Knæene, hoppe, at hænge i strakte Arme og at hoppe i Skraastang samt Svømmebevægelserne, desuden Løb, Spring, Klavring, Marsch, Geværgreb og 23 Lege. Af Redskaber har Lærebogen Tegning af en Klavremaskine med Knudetov, Glatto, Rebstige, Træstige, Klavrestang og Skraastang, samt af Springmaskine, et Ligevægtsbrædt og forskellige Svømmeseler. Denne Lærebog var gældende i de offentlige Sko-

ler, indtil *Gymnastik-Direktør, Oberst N. G. la Cour i 1856 fik sin Lærebog »autoriseret som Rettesnor ved den gymnastiske Undervisning i samtlige Borger- og Almueskoler i Danmark*«. Den indførte flere forberedende Øvelser saasom Armbevægelser og Kropøvelser, Boldspil nævnes ogsaa, mærkeligt nok ikke Voltigering paa Hesten, skønt Kaptajn Holmsted, der var Kommuneskolernes Gymnastikinspektør fra 1847 til 1866, i sin Aarsberetning for 1851 nævner, at han har ladet anskaffe Voltigerheste og indført Voltigering paa Hest. Af nye Lege indførtes Ringspil og Blindebuk i Kreds. Badning og Svømning har faaet en fyldig Beskrivelse.

Men det er dog især de militære Øvelser, der karakteriserer denne Lærebog. Det forekommer os nutildags helt komisk at se saadanne Kommandoord som: Hele Bataillon om . . . kring! eller: Bataillon skal chargere! givet af en Gymnastiklærer til en Klasse Dreng, bevæbnet med Trægevær eller Stokke, med efterfølgende: Patron! Aabner! Krudt! Ladestok! Løb! Fladt! Fænghætte! Hanen ned! og Gevær i Hvil! Det maa have været de foregaaende Krigsaar, der har bragt disse Øvelser ind i Gymnastiksalene, thi deres gymnastiske Værdi er meget ringe. Derfor blev de heller ikke optagne i

Gymnastikinspektør Oberstlt. Amsincks Lærebog i Gymnastik, da den i 1883 fik kgl. Autorisation og blev lagt til Grund for Undervisningen i Skolerne. Denne Lærebog beskriver mange helt nye Øvelsesgrupper, nemlig Spring paa Hesten, Øvelser i Trapez, Ringe og Barre; Haandvægtsøvelser og Smidighedsøvelser: nemlig: Rygbøjning bagover, staa paa Hovedet, gaa paa Hænder, vende Mølle, Hovedspring, Kraftspring, Rygspring, Nakkespring, Araberspring og Flyvespring. Det er den første Lærebog, der har oplysende Billeder i Teksten. Disse nye Øvelser vandt megen Yndest, saavel blandt Skolernes Dreng som blandt Foreningernes voksne Mænd. Saavel Lærere som Elever, der har faaet deres gymnastiske Uddannelse efter Amsincks Lærebog, har haft meget vanskeligt ved at give Afkald paa disse Øvelser. Amsincks Lærebog har bidraget mægtigt til at fremme Interessen for Legemsøvelser, ikke alene i Skolerne men ogsaa i Foreningerne. Det er saa let at stille en Voltigerhest op ved Opvisninger, ikke at tale om Rullemandrassen ved Smidighedsøvelser; derfor mangler disse Øvelsesgrupper heller aldrig ved Opvisninger; Folk kender dem fra deres egen Skoletid, ved at der hører stor legemlig Færdighed til at udføre dem let og elegant, hvilket tydeligt giver sig til Kende gennem Publikums Applaus paa rette Tid og Sted.

Det havde hidtil været Hærens Gymnastikskole, som havde givet Impulsen til Gymnastikkens Udvikling og Fremgang gennem nye Øvelser. Denne Førerstilling gik tabt derved, at Undervisningsministeriet i 1887 nedsatte en Kommission, der skulde indgive Forslag til en forbedret Ordning af Gymnastikundervisningen i Landets Skoler, hvilket resulterede i den *Haandbog i Gymnastik, som Ministeriet i 1899 autoriserede til Brug i samtlige under Ministeriet hørende Skoler*. Haandbogen indeholder en Blanding af de tidligere anvendte Øvelser og nyere svenske.

Øvelsesforraadet er meget stort. Hele Øvelsesgrupper af Friøvelser, der er ordnet efter deres Indvirkning paa Legemet i Ben-, Arm- og Kropøvelser, Side-, Ryg- og Forsideøvelser. Før havde man kun Arm-, Ben- og Kropøvelser. De nye Øvelser var Kombination af Arm-, Ben- og Kropøvelser samtidigt, hvorved de blev saa mangfoldige. Af nye Redskaber indførtes Armbom, Rudestige, Ribber med Skamler, Plint og Springbuk. Samtidigt forsvandt Knudetov, Rebstige, Træstige, Ligevægtsbrædt, Haandvægte og Skraastangen fra Gymnastiksalene. Samme Vej gik Springbrædtet og de mange Saddelpuder paa Hesten, hvis Ben blev gjort forskydelige, saa at der kunde gives Hesten forskellig Højde.

Denne Haandbog har nu været gældende i snart 15 Aar, hvilket er en betænkelig Alder for en Haandbog. Amsincks varede netop ogsaa i 15 Aar, La Cours i 27. Man kan indvende imod Haandbogen, at den indeholder langt flere Øvelser, end der kan gennemgaaes i de mange Borger-, Almue- og Landsbyskoler. Ja, der er næppe nogen Skole i hele Danmark, der naaar at faa hele Gymnastiksystemets Øvelser indøvet. Der vilde dertil kræves, at Børnene fik daglig Øvelse i hele Skoletiden, i de højere Skoler fra Barnets 7. til det 17. Aar. Regnes Ferier, Eksamenstiden m. m. fra, kan man regne 40 Ugers Undervisning om Aaret. Det giver $10 \cdot 40 \cdot 6 = 2400$ Gymnastiktimer for hele Skoletiden. Saa mange Timers Gymnastik har Kommuneskolernes Børn langtfra. Drengene kan højst faa 760, Pigerne 520 Timer. Ved de 24 Skoler reduceres disse Tal til Halvdelen, fordi de øver Svømning og Boldspil om Sommeren. Derfor har Kommuneskolerne maattet gøre et Udvalg af Haandbogens mange Øvelser; men naar man af et System skal vælge omkring $\frac{1}{4}$ af Øvelserne, gaar det systematiske ved Systemet let tabt.

Haandbogens andet Oplag har længe været udsolgt; den trænger meget til Fornyelse. Det vilde være til stor Nytte, om en ny Udgave maatte blive afpasset efter de mange Skoler, der kun har omkring 600 Gymnastiktimer i hele Skoletiden, og ikke som hidtil efter Skoler, der burde have Gymnastiktimer daglig i hele Skoletiden; thi af dem er der vist slet ingen! —

Fra privat Haand foreligger flere Gymnastikhaandbøger for Skolebørn; men da de offentlige Skoler maa henholde sig til den af Undervisningsministeriet autoriserede Haandbog, har de private Forsøg ingen Betydning for disse Skoler.

Først i 1905 fulgte Hæren efter med sit Gymnastik-Reglement, der har optaget Haandbogens Øvelser.

Det gik kun langsomt med at faa bygget *Gymnastiklokaler*. Tiderne var vanskelige. Følgerne af Napoleons evindelige Krige var følelige. Kbhvn. var blevet bombarderet af Englænderne, der havde bortført vor Flaade; vi mistede Norge; Finanserne var i Uorden. Gymnastiklokalet i Østergade 45 blev ødelagt ved Bombardementet og Gymnastik-Apparaterne slaaet i Stykker. »Herved fik Institutet et Knæk, som det først længe efter forvandt ganske«, skriver Nachtegall i sin Aarsberetning for 1807.

Det maa have været ham en Trøst, at Kong Frederik VI tilkendegav ham, at »Det er mig kært at erfare den gode Fremgang, som Gymnastikken finder ved Seminarierne og Almueskolerne. Jeg ønsker blot, at den var almindelig udbredt, da Gymnastikken sikkert er en vigtig Del af Opdragelsen. I 1826 lod Kongen bygge et Gymnastikhus ved Siden af Sølvgadens Kaserne til Brug ikke alene for det kgl. milit. gym. Institut, men ogsaa for den Gyn. Normalskole, der var underlagt Instituttet. Ved denne kunde civile Lærere faa Vejledning i at undervise Drengene i Gymnastik. Drengene af Garnisonens Underofficersskoler mødte her til Undervisning, der især gaves af Instituttets Elever, de vordende Gymnastiklærere. Denne Skole bestod endnu i 1866—68 og lededes dengang af Kommunens Gymnastikinspektør, Krigsassessor Mylius, der i 1866 afløste Kaptajn Holmsted og forblev i Embedet til 1883. Det fremgaar iøvrigt af Oberst Grüners Aarsberetning for 1852, at Skoledrengene dengang henvises dels til et Gymnastikhus, der laa i Filsofgangen, dels til Gymlokaler, der laa ved den forenede Friskole, ved vestre Betalingsskole og i Sølvgade.

I 1858 havde 15 offentlige Skoler her i Byen egne Gymlokaler, medens 11 maatte leje eller laane saadanne. Efterhaanden blev det almindeligt ved hver ny Skole at bygge et Gymnastikhus med een Sal, indtil man nu bygger 2 ved hver Skole. I 1914 har 50 Kommuneskoler 60 Gymnastiksale.

Den ældste Kommuneskole her i Byen — Sølvgadens Betalingsskole — er bygget 1846 paa en Tid, da det kun var Drengene, der fik Gymnastik, nemlig 2 Timer om Ugen til hver Elev. Gym.salene var da rigelig store til de henved 36 Drengene, som mødte i Salen. Da i 1886 Pigerne ogsaa begyndte at faa Gymnastik i samme Sal og ikke godt kunde have Undervisningen sammen med Drengene, blev man nødsaget til at lade 2 Klasser Drengene være samtidigt i Salen, og det var der ikke Plads til. Da 21 Skoler er bygget, før Pige-gymnastikken indførtes, maa Pigerne Gymnastikdragter opbevares i Salen og al Omklædning foregaa der, da man dengang ikke havde Forstuer eller Omklædningsrum ved Gym.salene.

I 1907 indførtes en ny Undervisningsplan, der fastslog, at Børnene skulde deles i 7 Aargange, tidligere kun i 6; at nogle Drengeskoler skulde have 3, andre 4 Timer Gym., at 5 Pige-klasser skulde have 2 à 3 Timer om Ugen; der blev paa eengang saa mange Gym.timer, at Børnene ikke kunde faa den planlagte Gym.-Undervisning, selv om der i Ugens 60 Undervisningstimer mødte 2 Klasser Børn i hver Time. Kommunen maatte da skride til at bygge 2 Gym.sale ved hver ny Skole, og det er der nu 10 Skoler, der har. De andre 40 maa stadig nøjes med kun een Sal hver, hvilket er hæmmende for Undervisningen, især fordi der ofte møder Klasser, som ikke er af samme Aargang.

Det er ret betegnende, at de ældste Skolers Gym.sale ligger i Skolebygningens Kældere, det er saaledes Tilfælde i Hindegades Friskole, bygget 1863—64, og i Nansensgades Betalingsskole, som blev bygget 1869—70. Derefter byggedes fritliggende Gym.huse ved Skolerne, der ligesom var

krøbet halvvejs op af Jorden, hvilket var Tilfældet ved Betalingsskolen i Matthæusgade, 1787; Friskolen i Øhlenschlägersgade, 1884 (nu ombygget); Betalingsskolen i Østerfarimagsgade, 1884; Friskolen i Ny Vestergade, 1886 (nu Tietgensgade) og ved Friskolen i Sjællandsgade, 1887 o. fl. St.

Saa kom Gymnastikhusene endelig helt op af Jorden ved de senere byggede Skoler, indtil man i 1899 byggede Betalingsskolen i Haderslevgade; der var ingen Plads til Gym.huset. Det blev foreslaaet at bygge en Sal oven paa Matthæusgadens Sal, hvilket vakte nogen Forbavselse; men da Opmærksomheden blev henledet paa, at Hærens Gym.skole havde haft sin Sal i 1ste Etage, lige siden Gym.huset ved Sølvgadens Kaserne blev bygget i 1826, gik man ind paa at bygge Salen til Skolen i Haderslevgade oven paa Matthæusgades Gym.sal, og det er gaaet meget godt. I flere af de nyere Skoler er de 2 Sale ligeledes bygget oven paa hinanden, saaledes i Øhlenschlägersgade, Holsteinsgade, Vognmandsmarken, Vigerslev Allé, paa Bispebjerg, ved Sundholm og paa Nørrefællid.

De førstbyggede Gymnastiksale har kun været forsynet med den saakaldte Klattremaskine, der havde en Skraastang, Tovstige, Træstige, Knudetov, Glattov og Glatstænger, endvidere fik Salene Springmaskine, Ligevægtsbjælke, Trækredskab til to, Træktov, nogle Hoppetove, Svingreb og Fægtegeværer. I 1851 kom Voltigerheste til. Senere medførte Am-sincks Gym., at der maatte anskaffes Trapez og Ringe, og da Pige-gym. i 1886 indførtes af Ritmester Rosenørn, der var Gym.-Inspektør fra 1883—1897, anbragtes der i de fleste Gym.sale 1 Rudestige, 1 Armbom, 6 Fag Ribber med Skamler eller Bænke.

Fra 1897 bevilgedes der efterhaanden Penge til en bedre Montering af Kommuneskolernes Gym.sale, hvilket blev nødvendigt, efterat Haand-bogens Øvelser indførtes i 1899, og særligt efter at den nye Undervisningsplan i 1907 blev lagt til Grund for Uddannelsen. Det kan derfor interessere at sammenligne Kommuneskolernes Gym.-Inventarium i de to Aar 1897 og ved sidste Optælling i 1914. Forholdet stiller sig saaledes:

Aar	Skoler	Gym.-sale	Arm-bomme	Barrer	Spring Bukke	Entre-tove	Plinte	Reck	Fag Ribber	Rudestiger
1897	29	29	5	0	0	0	0	0	15	5
1914	50	60	74	31	68	36	60	33	1539	76

Skønt Lege og Boldspil alt nævnes i de forskellige ældre Lærebøger i Gymnastik, synes det, at de ikke er kommen til Anvendelse i Skolerne før den sidste Snes Aar. Lærerpersonalet indsaa tidligere ikke disse Øvel-sers store Betydning, og der manglede baade Boldplads og Rekvisitter. Af Inventarielisterne fremgaar, at man før 1897 slet ingen Boldspilrekvi-sitter havde i Københavns Kommuneskoler, medens der ved den sidste Optælling i Marts 1914 var: 977 Bolde af Tøj, 1129 af Gummi, 582 af Sejl-garn, 225 Boldtræ, 62 Fodboldspil og 514 Fjerbolde med Ketschere. Disse

Tal viser tilstrækkeligt, at der nu er stor Interesse for Boldspil i Kommuneskolerne.

Ordrede Friluftlege og Boldspil øves af 10 omliggende Skoler i Folkeparken; 4 Skoler paa Nørrebro benytter den smukke Legeplads ved Assistentens Kirkegaard; 6 Skoler Enghaveplads; 3 Skoler Christianshavns Vold; Skolen ved Sundholm benytter Amager Fæled; Skolerne i Sundby har en god Legeplads ved Vandtaarnet; Valbyskolen spiller Bold i Søndermarken; Skolen paa Frederikssundsvej har en Boldplads paa 1 Td. Land; ved Skolen i Brønshøj lejes et Stykke Jord o. s. v. Ved mange Skoler i den indre By er det umuligt at skaffe Boldplads; der maa de nøjes med at indøve Lege og Boldspil i Gym.salen eller i Skolegaarden, hvor det kan foregaa uden at forstyrre Undervisningen oppe i Klasserne. Her skal endnu nævnes, at Legepladsforeningen lønner Lærere og Lærerinder, for om Sommeren at samle Børn i Fritiden og indøve Lege og Boldspil. Disse Øvelser har god Tilslutning og ender hver Sommer med en Kamp mellem de forskellige Skolers Børn.

Ved Undervisning i Legemsøvelser er det af stor Betydning, at *Lærerpersonalet* ikke alene er omhyggeligt og vel instrueret, men det er nødvendigt, at Læreren ved sin Dygtighed, sin Optræden og hele Maade at være paa vinder Børnenes Agtelse, Tillid og Hengivenhed, saa at de uvilkaarligt, ubevidst tilstræber at blive som en af disse. Skolens Gymnastiklærer og -lærerinde er maaske de eneste, der kommer til at undervise alle dens Elever, og da god Orden, Optræden og Lydighed hører med til de Formaal, som Gymnastikundervisningen tilstræber, saa kan dette Lærerpersonele præge Skolen, paatrykke den et Stempel, der faar Betydning for Tonen og hele Tjenestegangen i Skolen, hvorved den indvirker paa Børnenes Opdragelse. Er en Lærer i de almindelige Skolefag mindre dygtig, bliver hans Elever ikke saa grundig undervist, og de lærer ikke saa meget som den dygtige Lærers Elever; men det bliver aldrig saa føleligt, som naar det er en Gym.lærer, der er ukyndig eller udygtig. Anvender han Øvelserne urigtigt, træffer han ikke de nødvendige Sikkerhedsforanstaltninger, kan hans Elever komme til Skade, slaaes til Krøblinge for hele Livet, ja ved Svømning kan de endog sætte Livet til, drukne! — Vi har Skoletvang her til Lands; Forældre skal sætte deres sunde Børn i Skole; disse skal tage Del i alle foreskrevne Øvelser: Gymnastik, Boldspil, Svømning, hvorved Ulykker kan indtræffe; men Forældrene kan ikke være tjent med at skulle sende deres sunde og raske Børn i Skole og faa dem bragt tilbage som Krøblinge eller Lig. Derfor har Skolen den uafviselige Pligt at sørge for, at der til denne Undervisning stedse haves de flinkeste og bedst uddannede Gymnastiklærere og -lærerinder.

Paa Seminarierne faar de vordende Lærere og Lærerinder i et treaarigt Kursus 4 Gym.timer om Ugen. Fradrages Ferier, Eksamen og Forberedelsestiden nærmest forud, kan Undervisningstiden sættes til 40 Uger aarligt. Dette giver for hele Seminarietiden $3 \cdot 40 \cdot 4 = 480$ Gym.timer.

Paa Hærens Gym.-skole faar Gym.lærereleverne i et toaarigt Kursus 6 Timer praktisk og 2 Timer theoretisk Undervisning om Dagen. Skolen holder ikke Sommerferie, hvorfor der maa regnes med 48 Undervisningsuger om Aaret. Dette giver $2 \cdot 48 \cdot 48 = 4608$ Timer. Tager man desuden Hensyn til, at ikke enhver Seminarist har Betingelser for og Anlæg til at kunne blive en dygtig Gymnastiklærer, hvorimod Hærens Gymnastikskole kun faar særlig egnede Befalingsmænd til Uddannelse, og at denne Skoles Gym.lærere ogsaa uddannes i Vaabenøvelser, Dans, Svømning, Boldspil og anden Idræt, saa er det forstaaeligt, at Københavns Kommuneskoler stedse har søgt at knytte disse anerkendt dygtige Gymnastiklærere til Skolerne. I de senere Aar er der dog ogsaa antaget enkelte Kommuelærere, der har gennemgaaet Statens civile Gymnastikinstitut, men da disse ogsaa underviser i de almindelige Skolefag, har de kun fra 2—6 Gymnastiktimer om Ugen.

I 1882 var der ansat 32 militært uddannede Gymnastiklærere; de fleste var ansat i Hæren og kunde kun i deres Fritid undervise i Skolerne. Nu antages der ikke nogen, som tillige er i Statstjeneste. I 1914 er der 76 Gymnastiklærere ved Kommuneskolerne. De 66 er uddannet paa Hærens Gymnastikskole, de 10 paa Statens civile Gym.-Institut; af disse er de 7 Kommuelærere med faa Gymnastiktimer.

Gym.lærere lønnes i 1856 med 28, 24 eller 20 Skilling i Timen, medens andre Lærere fik 33, 27 eller 22 Skilling. Nu lønnes de som Skolens andre Lærere; som Timelærere faar de 90 Øre Timen; efter 3 Aars Forløb faar de fast Ansættelse og 1600 Kr. aarligt for 36 Timer om Ugen; hvert 3. Aar stiger Lønnen med 300 Kr. til 3600 Kr. De har fri Vikar i Sygdomsforfald og Pensionsret efter 15 Aars Ansættelse. Den højeste Pension er $\frac{2}{3}$ af de sidste 5 Aars Gennemsnitsindtægt, altsaa 2400 Kr.

Gymnastikundervisningen var i mange Aar forbeholdt Drengene. I en Aarsberetning for 1866 udtaler Kaptajn Holmsted, Kommuneskolernes daværende Gymnastikinspektør: »I ikke faa private Pigeskoler er Gym.-Undervisningen indført i det forløbne Aar, og især har den saakaldte franske Gymnastik for Pigeboern, der her i Landet er indført af Professor Drachmann, fortrængt den hidtil almindelige Gymnastik«.

I Københavns Kommuneskoler indførtes Pige-gymnastikken først i 1886, medens Ritmester Rosenørn var Kommunens Gym.-Inspektør. Der blev begyndt i Betalingskolerne paa Gasværksvej og i Østerfarimagsgade samt i Friskolerne i Sct. Hansgade og Øhlenschlägersgade med 2 Klasser af hver Skole. Det følgende Aar fik Ny Vestergade (nu Tietgensgade), Sjællandsgade og Randersgade Pige-gymnastik. I 1886 var der 8 Pige-klasser til Gymnastik, i 1887 14, i 1888 20, i 1892 28, indtil der i 1893 endelig blev givet Gymnastik-Undervisning i alle 27 Kommuneskolars 3 øverste Pige-klasser. I 1898 kom endvidere 4. Pige-klasse med, og da der den $\frac{4}{12}$ 1907 blev vedtaget en ny Undervisningsplan for Kommuneskolerne, var det deri fastslaaet, at de 5 øverste Pige-klasser skulde have 2 à 3 Timer Gymnastik om Ugen.

Det var gennem haarde Kampe, man var naaet saa vidt. — For omtrent en Menneskealder siden skrev en nu afdød Forfatter her hjemme om »Haabløse Slægter«. Vore Pædagoger beklagede sig over, at Børnene fik Hovedpine af at læse Lektier, og vore Læger stemte i med og gjorde gældende, at den opvoksende Slægt var blodfattig, nervøs og manglede Betingelser for en kraftig Villie til at fatte en Beslutning og gennemføre den trods mødende Hindringer. —

Det lød som et Trompetstød, der gav Genlyd over det ganske Land! — De opskræmte Forældre spurgte forskrækket, hvad de da skulde gøre for at afhjælpe Elendigheden, og lige saa bestemt Lægerne havde peget paa det syge Sted, angav de ogsaa Midlerne til Helbredelse. Fejlen laa naturligvis i Opdragelsen. Drengene hang altfor meget over Bøgerne, baade i Skolen og hjemme; Pigerne sad for meget stille og hæklede og broderede eller spillede Fortepiano. De skulde have Motion, ud i Guds frie Natur og fylde Lungerne med frisk Luft! —

Man saae da Ungdommen spænde Skøjter paa og yndefuldt svæve hen over den glatte Isflade i den rene og styrkende Frostluft. Man saae de unge Piger bestige Cyklen og suse henad Landevejene mellem Mark og Eng, gennem den grønne Skov, saae dem spille Bold, ro, svømme i tynd Badedragt, i alles Paasyn springe ud fra Vandstadiets højeste Vippe til Forfærdelse for alle gamle Tanter. De unge Damer læste, tog Eksamen, blev Kontorister, Telegrafister og trængte sig frem paa Omraader, der før var forbeholdt Mænd, idet de nu ogsaa blev Læger, Jurister, Arkitekter, Politibetjente, Chauffører osv.

Legemsøvelserne har bidraget mægtigt til at fremkalde denne Omvæltning i Kvindeopdragelsen, og ser man nu den opvoksende kvindelig Ungdom, skal man lede længe før man finder de sarte, blege Kvinder, der var moderne for en Menneskealder siden. Nu gælder det om at blive solbrændt og stærk, sikker og selvstændig, ikke ængstelig for at færdes alene, men at være vel rustet til om fornødent at kunne optage Kampen for Tilværelsen med de Kundskaber og Færdigheder, man har erhvervet sig i Skolerne med det Maal for Øje, eventuelt selv at kunne tjene det daglige Brød. Derfor har vi nu en sund og stærk kvindelig Ungdom, der forjætter en kraftig Slægt.

Til at undervise i Kommuneskolerne blev der i 1886 antaget 4 Gym.-lærerinder; i 1895 var der 35, og nu i 1914 er der 60.

Af disse er de 40 uddannet paa Poul Petersens Institut, 16 paa Statens Gym.-Institut og 1 af Fru Erna Juel Hansen. 2 er tillige Kommunelærerinder med 4—6 Gym.timer om Ugen.

De lønnes med 90 Øre i Timen de første 3 Aar; faar derefter fast Ansættelse og lønnes med 1600 Kr. aarlig, stigende hvert tredie Aar med 100 Kr. til 2600 Kr. for 36 Timers Undervisning om Ugen.

Kursuset paa Poul Petersens Institut varer i 3 Aar med c. 4000 Gym.-timer, hvoriblandt Dans, Idræt og Svømning.

Statens Gym.-Institut uddanner Gymnastiklærere og -lærerinder i 10

Maaneder med ca. 1200 Gym.-timer. Skønt Svømning hører til de Øvelser, der er optaget i den af Undervisningsministeriet sidst autoriserede Haandbog i Gymnastik, underviser Statens civile Gymnastik-Institut endnu ikke i dette vigtige Lærefag. De Gymnastiklærere og -lærerinder, som udgaar fra dette Institut, kan derfor ikke ansættes ved Skoler, der øver Svømning, uden at de ad anden Vej skaffer sig det fornødne Kendskab til og Færdighed i Svømning.

Det vilde ikke være vanskeligt at bevise, at Gymnastiktimerne hører til Børnenes aller kæreste; det ligger næppe alene deri, at Børn føler Trang til Bevægelse, men ogsaa deri, at Undervisningen er human, Øvelserne meget afvekslende og foregaar i lyse, smukke og rene Lokaler. Hvor det er gørilgt, afholdes Øvelserne kun i Vintermaanederne i Gymnastiksalen; i Foraars- og Efteraarsmaanederne øves Lege og Boldspil i det Fri, og om Sommeren er Børnene paa Svømmeanstalterne. Dette giver en saa rig Afveksling i Øvelserne, at Gymnastiktimerne aldrig bliver ensformige eller kedelige, men næsten uundværlige. Derfor er der mange unge Mennesker her i Byen, som danner Foreninger for at vedblive med Legemsøvelser, efter at de er udgaaet af Skolerne. De faar gratis Tilladelse til at laane Kommuneskolernes Gymnastiksale om Aftenen, naar Skolebørnene ikke benytter dem.

I den tilstundende Vinter har 31 Foreninger erholdt Skoledirektionens Tilladelse til at benytte 42 Gym.sale. Nogle Foreninger er forgrenet over hele Byen, saa de har Adgang til flere Sale; de fleste Foreninger giver deres Medlemmer 2 Timer om Ugen. Her skal kun nævnes de store Foreninger med et Tal vedføjet, der angiver, hvor mange Gym.sale de vedkommende Foreninger har Adgang til.

Frivilligt Drengeforbund 23; De Unges Idræt 9; Københavns Gymnastik Forening 9; Kbh. kvindelige G. F. 6; Kvindelig Idrætsforening 4; K. F. U. M. 5; Idrætsforeningen Sparta 3; o. s. v.

Samtidig med Gymnastikkens Indførelse i Skolerne blev der ogsaa sørget for, at Drengene lærte at svømme.

Den første Svømmeanstalt laa paa Gammelholm, nær Holmens Kirke. Kong Frederik VI tillod Prof. Nachtgall at henlægge nogle af Marinens Flydebroer, hvorpaa Mænd og Dreng kunde klæde sig af for at øve Svømning.

I 1850 blev der ogsaa henlagt et Badehus for Piger paa Strømmen bag Alm. Hospital (ud for Amalienborg); det henlaa der til 1877, da det maatte fjernes af Hensyn til Dampskibsfarten.

I 1879 fik Kommuneskolerne Krigsbestyrelsens Tilladelse til at bygge et Afklædningsskur ved Kigkuren og udlægge Svømmeplaader der; de benyttedes til 1902, da der blev anlagt Kaj paa dette Sted.

I 1869 begyndte flere Skoler at benytte Engelbrechts Badeanstalt ved Langelinie, men da Frihavnen skulde anlægges der i 1891, forsvandt Badeanstalten.

Vesterbros Skoler badede fra 1884—1895 paa Badeanstalten Belvedere,

og da denne Plads blev opfyldt til Bebyggelse, lejede Skolerne Entreprenør Andersens Badeanstalt ved Enghavevej, til Statsbaneanlægene i 1901 ogsaa opfyldte dette Sted til Maskinværksteder.

I 1904 byggede Badeanstalten »Helgoland« en Afdeling for Drengene; den laa ved Fabrikkerne Lyneborg ved Strandvejen.

Alle disse private Badeanstalter var tarvelige; de havde alle kun et Skur til Omklædning og et dybt Bassin, som Børnene maatte ud i med det gode eller det onde, vel mest det sidste. Mange ellers raske Drengene har ved denne Fremgangsmaade faaet en saadan Skræk for Vandet, at de ikke med deres gode Vilje oftere kom paa saadanne Steder! —

Da alt Kloakvandet flød ud i Havnen, blev Vandet i Svømmetiden saa raadent, at det var alt andet end behageligt at svømme deri. Begyndere undgaar vanskeligt at sluge Vand ved deres første famlende Forsøg paa at svømme; dette Vand var ikke af det sundeste! —

Derfor fik det stor Betydning for Svømningen, at Kommunen i 1899 bevilgede 3½ Million Kroner til et nyt Kloaksystem. Det toges i Brug 1900, og Kloakvandet førtes i dette under Kalvebodstrand, over Amager, ud i Kongedybet. Vandet i Havnen blev derefter friskt og klart, og Tiden til at bygge tidssvarende Svømmeanstalter var kommen.

Magistraten nedsatte en Kommission, der skulde fremsætte Forslag til en Skole- og Folkebadeanstalt ved Vestre Gasværkshavn. Raadmand, Etatsraad Kjær blev Formand, og til Medlemmer udpegedes Stadsarkitekt, Prof. Fenger, Stadsingeniør Ambt, Chefen for Økonomikontoret, Justitsraad Stockfleth, Havnebygmester, Borgerrepræsentant Møller og Gymnastikinspektør, Oberstlt. Hermann.

Efter at Kommissionen var gjort bekendt med, hvorledes Undervisningen foregik, og hvorledes den helst maatte foregaa, samt hvorledes Svømmeanstalterne i saa Fald maatte være indrettede, indgik den med et Forslag om at bygge Svømmeanstalten ved Vestre Gasværkshavn. Den er tegnet af Stadsarkitekt, Professor Fenger i italiensk Tempelstil. Den har en Dreng- og en Pigeafdeling, aldeles ens, hver Afdeling har 3 Bassiner med henholdsvis 3, 4 og 9 Fod Vand; de er 63 Alen lange og de lave 12, det dybe 22 Alen bredt. I Afklædningsrummene er der Siddepladser til 1000 Drengene og 1000 Piger. Desuden Værelser til Lærerpersonalet, Rekvisitter, Toiletter o. s. v. Hele Anlægget danner en Rektangel. De 4 Længer omslutter Kommuneskoleafdelingerne; de 3 udvendige Sider er tilgængelig for Publikum; der er et stort Svømmebassin med 62 Afklædningsrum, Kassebade, Styrtebade m. m. Borgerrepræsentationen bevilgede de 200,000 Kr., Anstalten kostede at bygge. Arbejdet overdroges Etatsraad, Tømremester Köhler, og i Juni 1902 toges Anstalten i Brug af Børn fra de 8 Kommuneskoler paa Vesterbro.

Denne Svømmeanstalt gav Stødet til en hel Omvæltning i Svømmeundervisningen. De tidligere benyttede Svømmeanstalter lignede hverandre deri, at de ikke havde noget Badebassin, hvori Børnene kunde forberedes til Svømning. Begynderne maatte straks ud i det dybe Bassin.

De fik et Tov eller en Slapsele om Livet og saa: ud i Vandet; der var ingen Tid til lang Betænkning. Med lukkede Øjne og aaben Mund tumlede de omkring i det vaade Element, til de blev halet ind til Broen, hvor de klamrede sig fast i Angst. At undervise en saadan forskræmt Elev var forgæves. Der hengik lang Tid, inden Skrækken fortog sig, ja hos mange forsvandt den aldrig og blev derved Aarsag i, at de heller aldrig blev Svømmere.

Paa den nye Svømmeanstalt blev Undervisningsmaaden helt anderledes. Børnene lærte Svømmebevægelserne hjemme i Gymnastiksalen. Naar de derefter i Juni kom ud paa Svømmeanstalten og havde klædt sig af, satte de sig ned paa Broen omkring det lave Bassin, der er beklædt med Ribbestiger som dem, Børnene kender fra Gymnastiksalen, og som de gaar baglæns ned ad i Vandet. Den Omstændighed, at de kan holde sig fast i Tremmerne, og at de kan bunde, gør dem trygge. De hverken overtales eller tvinges til at gaa ned; de kan gaa op, naar de vil, og sidde paa Broen; de maa ikke stænke Vand paa hinanden eller dukke hinanden; i det Hele taget maa de ikke foretage noget, hvorved de kan gøre hverandre angst for Vandet.

Lærerpersonalet vaager under Badningen først og fremmest over, at ingen drukner, og at Børnene opfører sig sømmeligt. Hele Klassen kommer i Vandet samtidigt, til at begynde med 5—10 Minutter, senere længere. Er Vandets Temperatur naaet op til over 14 R, er det tidt vanskeligt at faa Børnene til at høre op, da det morer dem meget at gaa i det store Badebassin. De mindre modige har hidtil kun set til; efterhaanden faar de Lyst til at være med i Legen, og ganske af sig selv følger de Kammeraternes Eksempel. Naar Børnene nogle Gange har været i Bad, kommer de i Tanker om de Svømmebevægelser, de lærte i Gymnastiksalen. De forsyner sig med et af de fremlagte Korkbælter, som de selv binder om Livet, overbeviser sig om, at det kan bære dem oppe i Vandet, og at de virkelig kan bevæge sig fremad ved disse Bevægelser. Saa først træder Svømmelæreren til og hjælper med at forme Bevægelserne og gøre dem regelret.

Ved denne Fremgangsmaade har mange Tusinde Børn i de senere Aar lært at svømme. Snart kan de uden Bælte komme i det dybe Bassin, hvor de øves i Rygsvømning, at dykke, træde Vande, bjerge en Kammerat, Udspring o. s. v. Mange af dem er helt flinke i Udspring fra Vipperne, der er 6 Alen over Vandfladen.

Svømmeanstalten ved Vestre Gasværkshavn har vist sig at være saa praktisk og hensigtsmæssigt indrettet, at den er blevet Mønster for de tre andre Svømmeanstalter, Kommuneskolebørnene benytter.

I 1902 maatte 6 Kommuneskoler ophøre med at øve Svømning ved Kigkuren, fordi Havnevesenet skulde benytte denne Plads til Kajanlægene ved Islands Brygge. Samtidigt blev den nye Langebro bygget, og Kommunen fik derefter overladt et Vandareal, stort 62×105 Alen, paa Christianshavnsiden, Nord for Langebro, til en Skole- og Folkebadeanstalt.

Stadsarkitekt Wright udarbejdede Planen; den $\frac{5}{3}$ 1907 bevilgede Borgerrepræsentationen 175,000 Kr. dertil. Arbejdet overdroges til Tømrermester, Borgerrepræsentant Kornerup-Koch, og i Juni 1908 toges Svømmeanstalten i Brug af de nærmest liggende 7 Kommuneskolers Dreng og Piger. Den har ligeledes en Dreng- og en Pigeafdeling, aldeles ens; men de har hver kun 2 Bassiner, der maaler 17×34 Alen. I Badebassinet er Bunden aftrappet med Dybder fra 2—4 Fod. Svømmebassinet er 12 Fod dybt. Da Vanddybden paa dette Sted i Havnen er 26 Fod, har det været nødvendigt at give Bassinerne kunstig Bund. Underlaget for Svømmeanstalten er ikke flydende, men hviler paa nedrammede Pæle. Hvert Bassin har en Jerntremmekasse med Træbund. Ved Hjælp af 8 Skruerkraner kan denne Kasse hæves op af Vandet; uden for Svømmetiden staar den oppe over Vandet, saa at den kan renses for Muslinger m. m., mønjes, før den henimod Svømmetiden atter sænkes ned i Vandet. De, der husker de tarvelige Svømmeforhold ved Kigkuren, glæder sig over at kunne benytte den hyggelige Svømmeanstalt ved Langebro; dens centrale Beliggenhed gør, at den benyttes meget ikke alene af Skolerne, men ogsaa af Publikum, der har Adgang til nogle Kassebade, og Styrtebade og dels til Bassinerne, naar de ikke benyttes af Skolebørnene.

Før Sundby Kommune indlemmedes under Københavns Kommune, havde Skolebørnene Adgang til en Badeanstalt, som ligger i Sundet ud for Holmbladsgade. En Bro, der er 800 Skridt lang, fører over fladt Vand ud til Badeanstalten; der er Sandbund og friskt Saltvand. Afdelingen for Skolebørnene var tarvelig; den havde overdækket Siddeplads til 50 Børn; Trapper førte ned til Vandet, men der var intet Bassin med Broer, hvorfra der kunde undervises i Svømning.

Da Svømning med de københavnske Skolebørn var i stærk Fremgang, blev der fremsat Ønske om at faa bygget en tidssvarende Svømmeanstalt paa Amagers Østside ud for Øresundsvej til Brug for Kommuneskolernes Børn. Ejeren af Badeanstalten ved Holmbladsgade turde ikke paatage sig at bygge en saa stor Svømmeanstalt, som Skolerne vilde faa Brug for, og da Kommunen ikke selv vilde lade den bygge, tilbød Ejeren af Helgoland ved Strandvejen, Direktør W. Colding, at overtage det. Efter lange Undersøgelser om, hvem der besad Strandretten paa det vedkommende Sted, kom man til det Resultat, at det var Krigsbestyrelsen, og efter fremsendt Ansøgning erholdt Direktør Colding Tilladelse til at lade »Helgoland«, Sundby, opføre paa det angivne Sted. Aktieselskabet »Phønix« udførte Arbejdet, og den $\frac{16}{6}$ 1910 toges Svømmeanstalten i Brug af 3 Skolers Børn; nu er en 4de, Sundbyøster, kommen til. Denne Svømmeanstalt hviler ogsaa paa Pæle, men den tages ind paa Land om Vinteren af Hensyn til Storm og mulig Isgang. En Bro paa 550 Skridt fører fra Krudttaarnsvejen over fladt Vand ud til Svømmeanstalten, der iøvrigt er indrettet som de andre kommunale Svømmeanstalter, nemlig med en Dreng- og en Pigeafdeling, hver med 2 Bassiner, der er 40×10 m med Vanddybder fra 1 til 2 m. Der er Sandbund og fuldstændig klart Vand. Af Siddepladser i

Afklædningsrummene er der 700 til Drengene og 700 til Piger. I Drengedelingen er Sydsiden åben, saa der er en henrivende Udsigt over Sundet. Bassinet er dog begrænset ved en lav Bro for Lærerne ved Undervisningen. Pigeafdelingen er derimod lukket paa alle 4 Sider. Det er en baade smuk, rummelig og vel indrettet Svømmeanstalt, som benyttes meget af Skolebørnene. Skolevæsenet betaler 6000 Kr. i aarlig Leje.

I 1894 var der kun 2 Skoler paa Østerbro, Randersgade og Vibenshus. Disse Skolers Drengene havde da Adgang til at bade i en lille Afdeling af »Helgoland«, Strandvej. Der var et Bassin paa 19×41 Alen med Vanddybder fra 2—3 Alen. Ved en Opvisning i 1899 for Skoledirektøren af Frisvømmere, var Borgmester, Etatsraad Dybdal ogsaa tilstede. Der blev ved denne Lejlighed fremsat Bemærkning om, at det sikkert ogsaa vilde være gavnligt for Skolernes Piger at faa Saltvandsbade og Svømmeundervisning. Alle Tilstedeværende var enige deri, og Borgmesteren sagde til Gymnastikinspektøren: »Kom med et Forslag!« Det kom paa Budgetforslaget, blev bevilget, og i Sommeren 1900 havde »Helgoland« en Afdeling for Kommuneskolernes Piger. Dermed var Svømning med Piger indført i Københavns Kommuneskoler. Allerede i 1904 maatte »Helgoland«s Afdeling for Skolebørn gøres større. Hver Afdeling fik 2 Bassiner, der laa i hinandens Forlængelse udad, og hver maalte 17×36 Alen med Vanddybder fra 1—3 Alen og Siddepladser i Afklædningsrummene til 400 Drengene og 400 Piger.

Børneantallet paa Østerbro voksede i de følgende Aar, saa der blev bygget nye Skoler ved Østre Gasværk, i Holsteinsgade og i Vognmandsmarken. Disse Skolers Børn har badet og svømmet paa »Helgoland«, Str., indtil Statsbaneanlægene i 1912 begyndte at fylde op langs Kysten fra Kalkbrænderihavnen til Tuborg Havn. Jorden fra Udgravningen til den underjordiske Forbindelsesbane fra Hovedstationen til Østbanegaarden blev henlagt til en bred Opfyldning hen over det Vandareal, hvor »Helgoland«, den militære Badeanstalt, »Øresund« og Friluftsgymnasiets Badeanstalter var beliggende. De blev flyttet ud paa Ydersiden af Molen omkring Kalkbrænderihavnen, — og der stod Kommuneskolerne paa Østerbro uden Svømmeanstalt i Sommeren 1913. En Privatmand tilbød at bygge en midlertidig Badeanstalt; den var slem! Den opførtes saa sent, at den først blev færdig hen i Sommerferien; den var af umalede ru Brædder og laa paa en Haybund, der var fuld af Tang og Stene. Desuden var den lagt saa nær op ad den halvfærdige Opfyldning, at Vandet blev plumret, især ved paalands Vind; og saa klumpede den løse Tang sig sammen mellem Land og Svømmeanstalten, gik i Forraadnelse, trængte ind i Bassinerne, forurened Vandet og udbredte en utaalelig Stank.

Ved Opfyldningen er Kysten blevet Kommunens, og dermed følger Strandretten. Direktør W. Colding fik dannet et Aktieselskab »Badeanstalterne Helgoland«, der erholdt Kommunens Tilladelse til ved den nye Strandvej at bygge en moderne Skole- og Folkebadeanstalt i Svanemøllebugten. Arkitekt Axel Sørensen tegnede Svømmeanstalten, som blev ta-

get i Brug af Skolerne den 7. Juni 1914. Det er den bedste Svømmeanstalt, man kan tænke sig! — Det hører ikke hjemme her nærmere at beskrive det store Opvisningsbassin med Siddepladser til 4000 Tilskuere, eller Mands- og Kvindeafdelingerne, Solbade- og Vinterbadeafdelingerne, Gymnastiksalene, Repræsentationslokalerne, Udspringstaarnet, Cyclerum til 400 Cycler, den smukke Restaurant ud mod Sundet; men jeg skal nøjes med at anføre, at der til Kommuneskolernes Børn er en Dreng- og en Pigeafdeling, hver med 2 Bassiner, 50 m lange og 10 m brede og Vanddybder fra 1—3 m. Bassinerne er adskilte ved brede Broer; der er Siddepladser til 700 Dreng- og lige saa mange Piger; desuden Lærerværelse, Rekvistrum, Rum til Tørring af Pigernes Badedragter, Toilette o. s. v. Egne Broer fører ud til Afdelingerne. Betalingen er 5 Øre pr. Bad. I Sommeren 1914 er der givet 132640 Bade til et Beløb 6632 Kr.

Med disse 4 Svømmeanstalter og den nye, humane Undervisningsmaade har Svømningen i Københavns Kommuneskoler naaet en Udvikling, som næppe overgaaes af andre. I de 18 Somre, jeg har haft den Glæde at lede Svømmeundervisningen, er der heldigvis ikke druknet noget af Kommuneskolernes Børn, hvilket vidner om, hvor hensigtsmæssigt disse Anstalter er indrettet, samt om Lærerpersonalets Agtpaagivenhed og Omhu. Der er i Sommer givet over en halv Million Saltvandsbade til Kommuneskolernes Børn, og naar man ved, hvor let en Ulykke kan indtræffe i Vandet, maa man indrømme, at de Foranstaltninger, som er truffet for at værne Børnene mod Faren, har været formaalstjenlige. Jeg har i de forløbne Aar ofte haft Besøg af Gymnastikinspektører fra fremmede Lande og af Gymnastiklærere og -lærerinder; baade skriftligt og mundtligt har de udtalt deres Beundring over Svømningens høje Standpunkt i Københavns Kommuneskoler. Paa mine Rejser i Udlandet har jeg set mange Svømmeanstalter, saavel ved det aabne Hav, som i Indsøer og paa Floder; men hverken i Sverrig eller i Norge, Tyskland, Østerrig, Schweiz, Frankrig, Italien, Spanien eller Portugal har jeg set saa vel indrettede, rene eller saa store Svømmeanstalter som de 4, der benyttes af Københavns Kommuneskoler. — Det udtales ofte, at man her tillands bader alt for lidt, og at alt for faa Mennesker kan svømme. Det er vist rigtigt nok, men det gælder ikke Kommuneskolernes Børn. Disse Skoler er de eneste, der har obligatorisk Svømmeundervisning med Piger. Og vel kan ikke alle 50 Kommuneskoler undervise i Svømning, fordi mange ligger for langt fra Svømmeanstalterne; men alle Kommuneskolebørn kan i deres Fritid besøge de 4 kommunale Svømmeanstalter gratis, ogsaa i Sommerferien; der er stedse Svømmelærere og -lærerinder ved Bassinerne for at tilse og undervise Børnene. Den gammeldags Undervisning var saa haard, at Børn ikke kom paa Svømmeanstalterne i deres Fritid i noget synderligt stort Antal. Nu strømmer de til Bassinerne, saasnart Varmen kommer, bader, svømmer, soler sig i timevis, saa de næsten ikke er til at drive derfra.

Der er i Sommer givet 265,992 Bade til frivilligt mødte Kommuneskolebørn og ved Klassernes Svømning 254,529 Bade, eller ialt 520,521 Bade.

Hvad Svømmefærdigheden angaar, skal jeg nøjes med at anføre, at 4309 Dreng og 3270 Piger i Sommer kunde svømme uden Sele, samt at 1298 Dreng og 467 Piger i Sommer har aflagt Frisvømmerprøverne. Dertil fordres at kunne svømme 150 m uden Sele, at bjærge en Kammerat 20 m og at dykke. Disse Færdigheder er tilstrækkelige til, at Børnene har et godt Grundlag for videre Udvikling i de Svømmeforeninger, som de indtræder i, naar de er gaaet ud af Skolen. Ja, de er endog derved sat i Stand til ved Lejlighed at kunne frelse eget og andres Liv. Forrige Sommer havde jeg den Glæde at kunne forskaffe en Kommuneskolebarn Redningsmedaillen, fordi han først havde frelst en lille Pige og senere en voksen Mand fra at drukne i Gasværkshavnen.

Angaaende Fremgangen i Svømmefærdigheden kan det være af Interesse at se, hvor mange Børn, der de senere Aar har aflagt Frisvømmerprøverne. I de sidste 5 Aar har det været:

Aar	1910	1911	1912	1913	1914
Dreng . .	544	899	964	990	1298
Piger	116	195	245	296	467

Københavns Skoledirektion har vist Legemsøvelserne megen Interesse, og der er bevilget store Beløb dertil. Man er gaaet ud fra den Betragtning, at det kommer Samfundet til Nytte, naar der gives den opvoksende Slægt Adgang til Legemsøvelser, der kan bidrage sit til en sund og god legemlig Udvikling. Det kan vel ikke bevises men er dog sandsynligt, at det, der gives ud til at fremme Sundheden, spares paa Hospitalskontoen.

I de Aar, jeg daglig har færdedes i Kommuneskolernes Gymnastiksale, paa Boldpladserne og paa Svømmeanstalterne, har jeg kunnet glæde mig over den raske Udvikling og Fremgang, der har været paa dette Omraade. Lokalteterne er mønsterværdige, særlig de nyere Skoler, Lærerpersonalet udmærket og Børnenes Iver under Øvelserne glædelig. Jeg haaber da, at de udgivne Penge maa være vel anvendte, og at det udførte Arbejde ogsaa bliver til Gavn for den opvoksende Slægt og dermed for Samfundet.

Barnelegepladsen.

Af Hans Dragehjelms.

Det er ikke paa Forhaand givet, at Smaabørns Leg og Legeplads sættes i System af de voksne i den heldigste Retning. Vi voksne undlader ofte at tage Børnene paa Raad, naar vi vil give os af med dem. Vi umager os ofte ikke tilstrækkeligt med at lægge Mærke til, hvad der egentlig skal til for at gøre dem tilfreds. Men Legeplads synes vi dog, de maa have, og saa gaar vi i Gang med at indhegne og planere et Stykke Jord. Det gøres saa fladt som paa nogen Maade muligt, og vi fjerner omhyggeligt alle løse Genstande, Stene, Klodser o. l., som ellers kunde tjene Børnene til Beskæftigelse. Dette kalder vi saa en Legeplads, og paa denne Legeplads er det vor Mening, Børnene skal ind og føle sig tilfreds, ja rigtig lege af Hjertens Lyst. Men Børnene maa afvise vor Henvendelse med en naturlig Protest; thi hvad skulde de kunne lege der! Denne evindelige Tomhed og Fladhed, der jo kan være god nok for en Fodbold- og Sportsplads, er evindelig kedsommelig for et sundt og naturligt Barn, der befinder sig i *Legealderen*, ved hvilket Udtryk menes Perioden fra det 3. til det 10.—11. Aar. Nej, siger Barnet, da er det morsommere at rode i Rendestenene eller samle Grus fra Gaden og Vejen op paa et Trappetrin eller i Lege-spanden og forme dermed eller søge hen til de ledige Tomter og Byggepladser med deres ujævne Terræn, hvor der findes Grønsvær, Barnet kan tumle sig i, og Grene at kravle op paa, — hvor der er smaa Høje og Dale, Indsøer og Bække, og hvor der findes Legesager nok i løse Stene og Blomsterne i Græsset.

Det er ganske rigtigt, at en *Naturlegeplads* som den her skitserede staar Barnets Hjærte nærmest, men den er ikke ufarlig, særlig naar det drejer sig om en Byggeplads med dens Stilladser og Arbejdsredskaber. Der findes imidlertid mangt et ubebygget Areal i Byerne — ogsaa ganske smaa Arealer —, som Børnene er glade ved at holde til paa, og der burde gøres en Smule for dem paa saadanne Steder, der ellers ligger hen. Her kunde de grave og bygge og plante, her kunde deres Leg blive en Virksomhed, som de kunde se Resultater af, og her vilde de kunne færdes i en passende

ikke for lang Afstand fra Hjemmet, saa Moderen kunde holde Øje med dem under deres Leg. Byerne, navnlig Storbyerne, har udviklet sig til Gene for de legende Børn og den sportselskende Ungdom. Automobiltrafik og elektriske Sporvogne har umuliggjort Gaderne som Tumlepladser for Børnene. Der maa derfor skaffes det tilstrækkelige Antal Legepladser, — der maa System i Tingen. Tilmed kræver Sammenhobning af Mennesker i Byer, at Menneskets naturlige Friluftsliv fremmes ved et ordnet og gennemført Idræts- og Sportsliv. Ordnete Legepladser bør først og fremmest findes paa Hjemmets Grund. Havebyer, Byggeforeninger o. l. Selskaber bør tage Sagen op. Kommunerne maa fremme Legepladsernes Udvikling i Parker og Anlæg.

Legepladsspørgsmaalet har ikke blot Bud til Hovedstaden, men ogsaa til de danske *Provincbyer* og — *Landet!* Ganske vist er Trafiken i de fleste Byer ikke saa stor som i København og Kørslen ikke saa hensynsløs, saa Faren ved, at Børn færdes i Leg paa Vej og Gade, er ikke saa overhængende; men det vil sikkert indrømmes, at Leg paa Gade eller andre lignende mindre gunstige Steder langt fra kan maale sig med den Leg, der foregaar under velordnede Forhold paa en kommunal Legeplads, f. Eks. i Byernes Anlæg. De større Børn i Provinserne, Land som By, kender jo af Erfaring allerede Boldspillets Goder, ogsaa i deres Fritid uden for Skolen sysler de dermed. De smaa Kammerater bør da i lige Maade dyrke den Idræt, der passer for dem, nemlig Sandlegen og de andre Adspredelser paa Legepladsen.

I Amerika er Barnelegepladsen naaet videst i Udvikling. Den har sin Styrke deri, at Børnenes »Unoder« og »Gavtyvestreger« paa Gader og Pladser aflures dem og — sættes i System, d. v. s. genopstaar i en ny og betydelig forbedret Skikkelse paa Legepladsen. Vi kender saaledes alle Børns ubetvingelige Trang til at skulle kravle op, Forbud hjælper her kun lidt, Børnene ses dog voltigerende paa Plankeværker, Laager og Trapperækværker, hvor de brækker itu og laver andre »Ulykker«. I Overensstemmelse med en saadan Iagttagelse udstyrer da Amerikaneren sin Legeplads, og naar der afholdes Kursus for Ledere af Legepladser, helliges mange Timer alene til Spørgsmaalet: Studiet af Barnets Væsen og Legelyst.

Amerikaneren værner om Legepladsen, som han værner om sit Barns Skole, og han peger paa den med Stolthed som *en kulturel Institution af Rang*. For nylig fik jeg fra en Ven sendende et nydeligt udstyret Reklamehefte med ca. 50 Fotografier fra Winnipeg i Canada. Af disse var flere fra Børnenes Legepladser, og saa allerkæreste var disse Pladser at se til med deres Grønsvær, Vadedamme, Legeapparater, Sandlegepladser o. s. v., at europæiske Mødre alene af Billederne kunde fristes til at sende deres Børn derhen.

Sandlegen er den billigste og mest praktiske Form for mindre Børns Friluftsbeskæftigelse. I Københavns Parker og Anlæg er der i de senere Aar bleven indrettet en Række Sandlegepladser. Naar saadanne Pladser

anlægges hygiejnisk med fast Bund, Træramme og Legebord, kan Distriktets Smaabørn her finde en udmærket Arbejdsplads.

Paa de større Legepladser i København som i andre Byer, navnlig amerikanske, der har taget Sagen op, findes tillige opstillet forskellige *Legeapparater*. Jeg skal nævne Armbom, Hængevippe, Springbuk og Rundløb. Mindre Børn har vel ikke mange Kræfter, men de vil dog gerne tumle med Apparaterne, og de føler, som ovenfor nævnt, en særlig Tilfredsstillelse ved at give dere Legeme Massage imod Apparaterne eller Grønsværet, hvorpaa de bolttrer sig. Et i Amerika meget yndet Legeapparat er Slidsken, en Kureplanke, der laves af blankpudset Ahorn, og sit Navn til Trods slider den hverken Bukser eller Kjole, naar den er i behørig Stand. En af mine amerikanske Venner, Skoledirektøren i Filadelfia, Dr. William A. Stecher karakteriserer Bræddeslidsken som et »stedse i Brug Apparat« — en høj Ros for et Legeapparat. I Løbet af et Minut kan 30, ja indtil det dobbelte Antal Børn naa at faa Tur paa Apparatet. Og saa maa desuden erindres den virksomme Underlivs-, Ben- og Lungemotion, Turen giver, og som ikke faas paa anden og bedre Maade uden Opbydelse af større Kraft fra Barnets Side, et Forhold, der bør tages vel i Betænkning; thi Princippet paa Legepladsen bør, som iøvrigt i selve Livet, være: lille Aarsag — stor Virkning!

Af andre Foranstaltninger, Kommunerne bestræber sig for at faa med i Legepladsprojektet, bør nævnes *Vadestranden* og *Vadedammen*. I Amerika tømmes saadanne Bassiner regelmæssigt, og Vandet fornyes flere Gange om Ugen. Vor Hovedstad har to saadanne kendte Vadepladser for Børn, nemlig i Frederiksberg Have og i Fælledparken. Der burde tillige, i hvert Fald sidstnævnte Sted, findes smaa Tømmerflaader, paa hvilke Børnene kunde stage sig omkring. En saadan Foranstaltning er truffet i den nye Tempelhofer Park i Berlin. I Petrograds Parkanlæg sørger Kommunen for Børnenes Vinterfornøjelser, idet der laves smaa Snebjerge for Børnene, saa at de kan rutsche ned ad dem paa deres Slæder. Det er meget paaskønnelsesværdigt, at netop saadanne Foranstaltninger træffes; thi Børnenes energiske Leg og glade Tumlen i den friske Vinterluft sætter Roser paa de blege Kinder og giver Ilt i Lungerne. *Bekvemligheder* og *Toiletforhold* paa Legepladserne saavel for Børnene som de ledsagende voksne bør være ordnede paa det bedste.

Saa snart Børn er store nok til at kunne lege, bør de have Lejlighed til at beskæftige sig i fri Luft; det er meget sundere for dem end »gaa Tur«. Et Barn, der ikke har noget »at bestille«, bliver sært og uartig, ofte uden Aarsag, hvorimod det, saa saare det bliver optaget af Leg, ofte alene med en lille Bold eller Spade, bliver tilfreds og nemt at have at gøre med. Mindre Børn bør kunne finde Beskæftigelse ude omkring; de kan maaske allermindst holde ud at gaa om med de tomme Hænder; selv voksne kan dette jo være en Plage, ogsaa de maa have forskelligt at adspredde Hænderne med. Og Børnenes tomme Hænder kan være til Ulejlighed baade paa Gaden og i Skolen. Jeg behøver blot at minde om »Gade-

drengene« med alle deres Unoder og alvorligere Forseelser, og Skolen, hvor mange »uartige« og »uopmærksomme« Børn har den ikke, hvis Synd i Reglen kun er den, at de vil gøre de tomme Hænder »nævenyttige«.

En ordnet Legeplads, der er tilpas udstyret, kan vel bruges af Børnene paa egen Haand; men naar vi véd, hvorledes Børn i deres Motivvalg for Legen hænger ved de *voksnes Verden* og gerne underholder sig med andre om deres Lege, er det naturligt, at der ydes dem Tilsyn og Vejledning paa Legepladsen. Først da faar Pladsen det rette *kulturelle Sving* over sig. Det er rigtigst, at Barnet fra den tidligste Alder vænnes til at søge sine Fornøjelser under Vejledning. Der skal ikke stænges for Barnets Idræts- og Kamplege, lad det kun »vove Pelsen«; thi det er de stærke Strømme gennem Nerver og Blod, der skaber Muskler og Mod.

Den moderne Legeplads sørger for et tilstrækkeligt Tilsyn. Det er i mange Forældres Øjne en Uting, at Børn fra forskellige Hjem færdes sammen paa Legepladserne uden nogen Art Kontrol. Der gives vel Forældre, der ledsager deres Børn til disse Pladser, men det er jo langt fra alle, der ser sig i Stand dertil. For Børnene selv spiller desuden Tilsynet paa Pladsen en væsentlig Rolle. Opsynsmanden hjælper dem ikke blot til Rette, men naar han ellers er sin Stilling voksen, bliver han Børnenes gode Ven og fortrolige, gennem hvem Pladsen først synes at faa sit rette Værd for dem. At lede Børns Leg paa en fornuftig Maade, kræver ligesaa megen Taalmodighed og Overvejelse, Kundskab og Kærlighed som at lære dem boglig Visdom. Legepladsens Leder skal bevæge sig imellem Børnene, have sin Opmærksomhed henvendt paa Børnenes Sundhed i Almindelighed og tage Del i deres Adspredelser, som Forsanger give Tonen an ved Sanglege og indøve disse, til de kendes, opmuntre de Børn, der holder sig tilbage, med et Blik eller Ord tæmme de voldsomme, dirigere Vinterens Fornøjelser, naar det gaar løs paa Kælkeskraaning og Glidebane, lære de smaa Legefærdigheder, lade Legens Arbejde veksle med Hvile og saaledes gøre sig selv nyttig overalt. Naar Tilsynet er, som det bør være, vil Børnene under deres Ophold paa den indhegnede Plads ikke føle sig indespærrede, men tværtimod føle en vis Løssluppethed, fordi de stadig opmuntres til at vise Ihærdighed.

Legepladsens Naturomgivelser, det Plante- og Dyreliv, der findes, vil et kyndigt Tilsyn forstaa at drage ind i de *Underholdningsemner*, Legepladsen bør byde paa. Børnene bør af og til beskæftiges med smaa Frøbelarbejder, Fletning eller Modelling. Fornuftigt ledede Legepladser vil vide at have Opmærksomheden rettet paa Børnenes hygiejniske Forhold. I London kontrolleres Børnene for Hudsygdomme, forinden der tilstedes dem Adgang til Pladserne. Den Tilfredsstillelse, en velindrettet Legeplads giver Børn, kan næppe overvurderes; der er her Tale om en Mission, der ingenlunde staar tilbage for de filantropisk-pædagogiske Foranstaltninger, de sidste Tiaar har set fremblomstre til Fordel for de større Børn og den modnere Ungdom: Ferie- og Friluftskolonier, Boldklubber, Skolehaver, Spejderpatrouiller, Drengeforebund, Vandreforeninger.

Der kan i det daglige Liv være Grunde nok til at rette paa Børn og klage over dem, naar de ved deres *Leg* forvolder *Skade* og *Ulempe*. Dels fra offentlig Side gennem Politivedtægter og Skolemyndighedernes Indflydelse, dels ad mere privat Vej søges disse mer eller mindre mislige Forhold forbedrede. Ifølge den reviderede Politivedtægt i København, der traadte i Kraft den 1. April 1913 »maa ingen færdes paa offentlig Fortov eller Gangsti paa Rulleskøjter eller lign.« Andre Fortovslege som at lave Glidebane, spille Top og Klink var allerede tidligere forbudt. I Cirkulære af 2.—9.—08 fra Direktøren for Borger- og Almueskolevæsenet til Lærerpersonalet ved Kbhvns. offentlige Skoler hedder det bl. a.: »Det bør indskærpes Børnene, at ligesom Skolens Materiel og Undervisningsmidler skal behandles med Omhu, saaledes er al Ødelæggelse af offentlig eller privat Ejendom (Træer!) og Bemaling af Plankeværker og Mure kun et Udslag af utiladelig — endog strafbar — Raahed, og Børnene bør belæres om, at Hujen og Piben, Henkaster af Bananskaller paa Gaden, Efterladt af Glasskaar og Papir i Skove og offentlige Anlæg, paatrængende Nysgerrighed overfor fremmede som overhovedet enhver hensynsløs Adfærd, der ikke respekterer andres berettigede Krav, er et Brud paa den gode Tone, der bør være raadende i et Samfund«. I det af Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse udgivne Tidsskrift rettes i December 1911 i Artiklen »Børns Ødelæggelseslyst« en indtrængende Opfordring til alle Samfundskredse, »Lærerne og Skolernes Inspektører i første Række,« om at træde op overfor *Gadeungdommen*. Fællesforeningen for danske Grundejerforeninger har ved Mødet i 1912 drøftet »Børne-Ondet«; man enedes om, at man med Hensyn til Børns Beskadigelse af offentlige og private Ejendomme burde henvende sig til Skolekommission og Politimester. I Aarhus havde en saadan Henvendelse medført gode Resultater.

Jeg tror dog næppe, der naas et tilfredsstillende Resultat gennem de mange Formaninger eller Revselsler. Nej, *sysselsæt Børnene* paa en passende Maade og under tiltalende Forhold, naar de færdes ude *i det fri!* Da skal de ogsaa nok »holde sig i Skindet«; thi beskæftigede Børn er aldrig uartige. Skaf Legepladser i tilstrækkeligt Antal i By og paa Land! Herpaa bør Hjemmenes og Samfundets Opmærksomhed rettes. Der trænges til et vaagent Øje med Børns Adspredelser, og de smaa skal desuden vænnes til Agtpaagivenhed i deres Leg. For kort Tid siden læstes i Landets Blade om en Dreng, der havde moret sig med at bygge en Jordhytte i en Grusgrav. Hyttens Tag styrtede sammen, og han kvaltes under de nedstyrtende Materialier. Her havde en Smule Vejledning, lidt Spejderundervisning, i den ellers saa fortrinlige Arbejds-Leg været paa sin Plads. Drengen havde rimeligvis ikke afstivet Hyttens Bagvæg, og derved er Ulykken foraarsaget.

Navnlig det sidste Tiaars pædagogiske Bestræbelser er mere og mere radikalt gaaet i Retning af en naturligere Behandling af Barnet, saaledes at den for Elev som for Lærer ulidelige Lektierterpning og Lektiehøring er afløst af en praktisk Undervisning, der tager Haand og Øje langt mere i

Brug end tidligere. Det er en Maade at gaa i Skole paa, der falder det sandse, legende og virkelystne Barn naturlig og fornøjelig. Det er *Arbejds-Skolen*, der er bleven til. Men ved Siden af den holder *Arbejds-Legepladsen* sit Indtog, først i Storbyerne, fordi der der er særlig Trang dertil. Efterhaanden vil den bane sig Vej endnu videre omkring som den rette Kongevej fra Barndomshjem til Skoleliv. *Legepladsens Genfødselse er Legens, det barnlige Arbejdes og den sande Barnligheds Genfødselse*. Intet Barn, fattigt eller rigt, kan uden at lide derunder undvære Legens forløsende og frigørende Magt. Det er Legepladsens Kultur, ikke dens Tvang, der skal rettes imod vore Børn.

Skolernes Legepladser maa i nærmere Forstaaelse med Parklegepladsernes Mission og Hygiejne i Barneverdenen. Ifølge Anordn. af 1814 f. K.

Sandplads ved Kommunens Værneskole, Maria Kirkeplads. En »Time« i Hjemstavnsløre: — et lille Parkanlæg udføres.

§ 30, f. L. § 23 bør der ved enhver Skole, saavidt Omstændighederne tillader det, udlægges en Plads paa 800 til 1200 □ Alen, som jævnes og ved Belægning med Sand eller paa anden hensigtssvarende Maade gøres skikket til gymn. Øvelser. Lov af 8. Marts 1856 foreskriver, at Gymnastikpladsen saa vidt mulig skal henlægges saa nær ved Skolen, at den tillige kan benyttes som Legeplads. Med denne Udtalelse fødes *Skolernes Legeplads*. Endelig sondres der i Gymnastikbogen 1901 mellem Sportsplads ved Skolerne og egentlig Legeplads, hvilken sidste »skal ligge umiddelbart ved Skolen og være af passende Størrelse, saaledes at Børnene der kan røre sig i Frikvartererne«. Andre ministerielle Bestemmelser m. H. t. Skolelegepladserne findes ikke. Hævdvunden Skik og Brug har skabt den fornødne Tradition for Pladsernes Indretning og Udstyrelse. Ved de i de sidste Aar opførte Skoler i København er der udlagt et Areal til Legeplads paa 1500—1700 m² for Dreng- og Pigegaard tilsammen. Saaledes bliver

Legearealet pr. Barn godt 2 m². I Tyskland regnes med 2,5—3 m² og i Amerika 2,8—4,6 m² pr. Barn. Næsten alle Skoler i København er forsynede med asfalterede Legepladser. I Drengegaardene er der i de sidste Aar anvendt 2½ cm tyk Asfalt paa Underlag af 10 cm Beton og i Pige-gaardene 2 cm Asfalt paa 10 cm Beton. Særlige Legepladser for mindre Børn er endnu ikke indrettede, men Spørgsmaalet bringes af og til paa Bane fra forskellig Side. Ved Værneskolen paa Maria Kirkeplads er der i Sommeren 1913 indrettet Sandlegeplads til Undervisningsbrug og opstillet to Armbomme til Børnenes Adspredelse i Frikvartererne.

Moderne Skolehygiejne har skubbet Skolelegepladsen frem i første Linje, og dens Mission med Hensyn til Skolens Arbejde og Opdragelse bør næppe skattes ringere end det Maal, Skolen sætter sig i Klasseværelsets mere stilfærdige Syssel og Laboratorievirksomhed. Moderne Undervisningsteknik (Friluft-, Realia-, Arbejdsundervisning) har i stedse stigende Grad Brug for gode Udenomsbekvemmeligheder og velindrettede Legepladser. Disse sidste maa med i Arbejdets og Undervisningens Tjeneste og ikke indskrænkes til kun at være larmende Tumblepladser i Frikvartererne under de skiftevis jourhavende Læreres Kontrol. Vore moderne paladslignende Skolehuse fortjener et Naboskab, der byder andet og mere end Skolegaardsasfalt og Siddebænke til Brug ved Mellemmadens Indtagelse. Parklegepladsen med dens Udstyrelse, dens Vegetation og frodige Liv bør vinde Indgang paa Skolelegepladsernes øde Terræn!

Den danske Lærerstands Begravelseskasse.

Denne Forsikringsforening stiftedes d. $\frac{1}{7}$, 1891.

Man havde sét mangen Lærerenke staa ikke blot sørgende, men næsten fortvivlet ved Mandens Grav, fordi der ved hans Død aldeles fattedes Midler baade til Begravelsen, saa vel som til Overflytning i andet Hjem.

Uanset den aarlige Livrente og Enkepension vilde et saadant Beløbs Udbetaling ved Dødsfald være en ganske fornøden Hjælp for Enken, idet de fleste Lærere kun har fra Haanden i Munden. Og særlig paatrængende maatte en saadan Hjælp være for den endnu ikke pensionsberettigede Enke, hvorfor det særlig maatte være en Pligt for den unge Lærer at indtræde i en saadan Forening.

Disse Tanker var ledende for de to Mænd, der fattede Planen til Oprettelse af Kassen, nemlig D'Hrr. Lærere *Carl Henriksen*, Magleby, og *Laurids Jørgensen*, Haarlev. Disse traadte nu i Forbindelse med andre Lærere og fik navnlig Støtte af Skoleinspektør *Brøchner-Larsen* og senere af daværende Beregner *Jul. Schovelin*.

Der blev givet ældre Lærere Adgang til inden en vis Tidsfrist at blive Medlemmer, dels mod et klækkeligt Indskud og dels mod et formindsket Forsikringsbeløb i Forhold til Alder, saa Medlemmer over 45 Aar fik en synkende Forsikring efter en moderat Skala.

Aldersgrænsen er nu 45 Aar og Forsikringerne er $\frac{1}{1}$ Portion 500 Kr. og $\frac{1}{2}$ Portion 250 Kr. Kvartalspræmien er for $\frac{1}{1}$ Portion: I Aldersklasse (under 25 Aar): 190 Øre, II (fra 25—30): 220 Øre, III (30—35): 270 Øre, IV (35—40): 330 Øre, V (40—45): 400 Øre.

Ved Stiftelsen indmeldte sig 770 Medlemmer med samlet Forsikringsbeløb: 328,340 Kr. Nu er Medlemstallet :619 med Forsikringsbeløb: 263,625 Kr. Siden Stiftelsen er afgaaet ved Døden 250 Medlemmer og i den Anledning udbetalt: 103,145 Kr. Formuen var d. 31. Dec. 1913: 122,669 Kr. 33 Øre.

De nuværende Medlemmer af Styrelsen er: Førstelærer *C. Henriksen*, Dbmd. F. M., Magleby Førstelærer *P. H. Berg*, Stenderup; fhv. Skolein-

spektør, Justitsraad *V. Bertelsen*, R., København¹⁾; fhv. Overlærer *Hans Rasmussen*, Dbmd., Sakskøbing; Førstelærer *Mathiesen*, Dbmd., Haarslev. — Revisorer: Klokker *Fogt*, Dbmd., Roskilde, og Overlærer *Løve*, Odense. Decisor: fhv. Departementschef *Asmussen*, K. af Dbg., København.²⁾

Afdøde Medlemmer af Styrelsen: Kantor *Laurids Jørgensen*, Vordingborg (fhv. Haarlev); Førstelærer *M. Jørgensen*, Hillerslev, og Kordegn *P. Vognsen*, Fredericia. *P. H. Berg* var Kassens første Revisor og blev Medlem af Styrelsen ved *L. Jørgensens* Død 1894 og har siden da været Kasserer, hvilken Gerning han har udført med udmærket Dygtighed.

C. H.

JAKOB PEDER CARL HENRICHSEN

Dbmd., Fortjenstmedaillen

Førstelærer i Magleby pr. Klippinge (Stevns), er født i Magleby den 16. Maj 1843, Søn af Skolelærer *Johan Arendt Christian Henrichsen*, som

var Søn af Skolelærer *Knud Henrichsen*, Stokkemark, »Danmarks første Seminarist«, dim. fra Efterslægtens Skole 19. Februar 1789. *J. P. C. H.* blev dim. fra Jonstrup 1863, var Hjælpelærer i Damsholte paa Møen til 1869, Enelærer i Sædder ved Køge til 1874, i Frøslev ved Storehedinge til 1887, da han flyttedes til sit nuværende Embede.

Den 27. August 1879 viedes han til sin Hustru, Marie f. Pedersen.

Med utrættelig Energi, rigt Initiativ og en aldrig svigtende Arbejdsevne har han i et halvt Aarhundrede virket til Gavn for sin Skole, sin Egn og sin Stand, og enhver god pædagogisk, kollegial, kulturel, human og national Bevægelse

har i ham en haft værdifuld Støtte. Siden Danmarks Lærerforenings Stiftelse har han været Kredsformand i 19. (14.) Kreds. Fra 1888—1900 var han Medlem af Hovedbestyrelsen og deltog virksomt i Agitationen for Skoleloven, ligesom han ogsaa var eneste Landsbylærer i den af Kultusminister *Bardenfleth* nedsatte »Konference«. Fra 1901—11 var han Medleder af Statens Fysikkursus paa Karise. Han har holdt Aftenskole i over 30 Aar. Han er Formand for Lærerstandens Begravelseskasse,

¹⁾ død i Decbr. 1914. ²⁾ død 1914.

Medlem af Bestyrelsen for »Lærerstandens Sygeforsikring« og »Spare- og Laaneforeningen«, Fmd. for »Folkeuniversitetsforeningen for Stevns« og for »Sønderjydsk Forening i Stevns«. Han har oprettet Sognebogsamlinger, Skolebogsamlinger, Husflidsforeninger, Sygekasser for Arbejderne, Børneforeninger til Dyrenes Beskyttelse, har virket som Sekretær i »de samvirkende Sogneforeninger« (Forløberne for Husmandsforeningerne), er Fmd. for Præstø Amts Afdeling i »Gymnastisk Selskab«, Medlem af Bestyrelsen for »Historisk Samfund for Præstø Amt« og havde i mange Aar Sæde i Bestyrelsen for Sjællands Stifts Skolemøder.

Den 9. Marts 1895 udnævntes han til Dannebrogsmænd og den 2. Maj 1904 modtog han Fortjenstmedaillen i Sølv.

LAURIDS JØRGENSEN

f. d. 25. Nov. 1856, † d. 22. Juni 1894.

Kantor Jørgensen, Vordingborg, blev forberedt til Seminariet af Lærer *Notesen* i Skydebjerg og tog Eksamen fra Skaarup 1876 med 1ste Karakter. Han vikarierede i Hillerslev under *M. Jørgensens* Sygdom, blev 1877 Lærer i Aarup, 1881 Lærer i Haarlev og 1891 Kantor og 2den Lærer i Vordingborg, hvor han døde d. 22de Juni 1894. Overalt lød de smukkeste Vidnesbyrd om ham og hans Gerning. Han var velbegavet og hans Aand higede efter Kundskab; han studerede Engelsk og Fransk og tog Eksamen heri; havde Kursus i Musik og Sang, hvori han havde rige Evner. Selskabet »De danske Forsvarsbrødre paa Vallø« blev han Formand for. Han var en sand Patriot og hvilede trygt i sin Kristentro. Sammen med Lærer *Henrichsen* fattede han Tanken om »Lærerstandens Begravelseskasse« og blev dens dygtige Kasserer til sin Død 1894. Det var derfor et sandt Udtryk for Styrelsens Følelser, da den lagde en Palmekrans paa Baaren med Indskriften »Tak for trofast Arbejde«. Kun alt for tidlig kaldtes han efter haarde Lidelser bort fra Hustru og 5 Børn. C. H.

PEDER VOGNSEN, Dbmd.

f. d. 1ste Febr. 1842; død d. 23de Febr. 1913.

Kordegner P. Vognsen var født i Hoptrup, Sønderjylland; dim. fra Skaarup 1863 og ansat ved den danske Skole i Flensborg; da denne i 1866 lukkedes af Tyskerne, søgte han til Kongeriget og ansattes ved Fredericia Kommuneskoler, blev senere Inspektør og Kordegn, samt Hospitalsforstander. Han var en retlinjet Karakter og en oprigtig Fædrelandsven af sønderjydsk Støbning. Han var Medlem af Forretningsudvalget i »de samvirkende sønderjydske Foreninger«, i Tilsynraadet for Hejls Efterskole og særlig virksom med at samle og sende dansk Læsning til Hjemmene »Sønden Aa«. Siden Oprettelsen af »Lærerstandens Begravelseskasse« var han Næstformand i dennes Styrelse. 1912 tog han sin Afsked og standsede sin dygtige og nidkære Lærervirksomhed. En Datter er Lærerinde i Fredericia. C. H.

MORTEN JØRGENSEN, Dbmd., Fortjenstmedaillen.

f. 22de Nov. 1835; død d. 16de Aug. 1913.

M. Jørgensen, forh. Hillerslev, var en af Folkeskolens bedste Mænd. Han var født paa Fyn, var i sin Ungdom Væver og Musiker. 1862 kom han paa Blaagaard Seminarium; Krigen 1863—64 afbrød hans Uddannelse, han blev indkaldt, udmærkede sig ved Tapperhed, blev to Gange saaret, udnævntes til Danebrogsmand, enstemmig indstillet af Kompagniet. 1866 dim. han fra Seminariet med 1ste Karakter. Han blev derefter Lærer paa *Ryslinge* Højskole. 1871 ansattes han som Førstelærer ved *Hillerslev* Skole, hvor han virkede til Nytaar 1906. Han var Skolemand med Liv og Sjæl, og hans Undervisning præget af dyb kristelig Følelse og varm Fædrelandskærlighed.

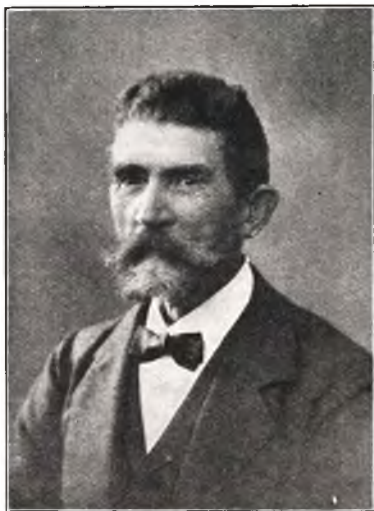
I mange Aar var han Skolemødernes Formand i Odense. Fra 1888—1900 var han Medlem af »Danmarks Lærerforening«s Hovedbestyrelse og Formand i Enkeudvalget. I »Lærerstandens Begravelseskasse« og i »Lærerstandens Sygeforsikring« har han siddet i Styrelsen. Den 2den Maj 1904 modtog han Fortjenstmedaillen i Sølv.

Sine Hvileaar benyttede han bl. a. til at nedskrive sine rige Livserindringer.

Han var elsket i sit Skoledistrikt, som paa mange Maader viste ham sin Hyldest. Han var en helstøbt Karakter, en Type paa den gode Aand i vor Folkeskole.

Han blev gift med *Vilhelmine Aaman* 1871, og de havde 6 Børn, som nu alle er i gode Stillinger, en er Lærer i Odense, og en Datter er gift med Lærer *J. Sørensen*, Odense.

C. H.

Peder Hansen Berg

PEDER HANSEN BERG

D. 16de Febr. 1914 fyldte Berg, Stenderup, 70 Aar. Skönt han er naaet Støvets Aar, mærkes ingen Nedgang i hans enestaaende Arbejdsevne. Han er født i Bjert Sogn, Sønderjylland, og blev tidlig bestemt til Lærergerningen. 1865 dim. han fra Blaagaards Seminarium. Hans Hjem stod Fare for at blive skilt fra Danmark, men den Sorg forskaanedes han for. D. 1ste Sept. 1865 begyndte han sin Lærergerning som Hjælpelærer ved den Skole, hvor han selv havde været Elev og derefter skulde blive Lærer indtil nu. I flere Aar var han Andenlærer, men havde egen Bolig i Byen

og fik betydelige Løntillæg; først 1896 rykkede han op i Førstelærerembedet. -- Ved Siden af sin Skolegerning, som han har røgtet med usvigelig Troskab, har han været sit Sogn en næsten uundværlig Hjælper. Vi skal blot nævne: Sogneraadssekretær, Sygekasseformand, Regnskabsfører ved en hel Række af Virksomheder, Brevsamler, meteorologisk Observator m. m. Hans Sognefolk nærrede en grundfæstet Tillid til ham og hans Raad, og ved flere Lejligheder, ikke mindst ved hans 70 Aars Fødselsdag, har Beboerne vist ham overordentlig Opmærksomhed.

I videre Kredse blev man opmærksom paa Bergs eminente Dygtighed vedrørende Regnskabsvæsen. 1891 blev han Revisor i »Lærerstandens Begravelseskasse«, hvad han hidtil har været.

Hans Venner skatter hans noble Tænkemaade og beundrer hans uopslidelige Arbejdsdygtighed.

C. H.

Lærerstandens Brandforsikringsforening.

I. Foreningens Oprettelse, Udvikling og nuværende Tilstand.

1874 dannedes »Danmarks Landsbylærerforening«, den første større Sammenslutning inden for Lærerstanden; den tog særlig Sigte paa Lærernes økonomiske Stilling, hvad der atter gav Stødet til, at Lærerne paa adskillige andre Omraader sluttede sig sammen.

Paa Stiftsskolemødet i Roskilde 1877 fremsatte Skolelærer *C. F. J. Simonsen*, Spejlsby, Møen, Tanken om Oprettelsen af en Brandforsikring for Lærerstanden. Tanken slog an og blev navnlig støttet af Lærer *L. H. Kristensen*, Oppesundby, der gennem indsamlede statistiske Oplysninger slog fast, at en Brandforsikringsforening for Lærere vilde være langt billigere end andre Brandforsikringer og mulig kunne yde et Overskud, der kunde komme Medlemmers trængende Enker til Støtte. Selvfølgelig havde Sagen ogsaa sine kortsynede Modstandere. Men imidlertid traadte den landskendte *P. A. Holm* til. Paa hans Opfordring meldte sig c. 700 Medlemmer med et samlet Forsikringsbeløb af henved 3 Millioner Kr., og den 1ste Juli 1881 erklæredes Foreningen stiftet.

Foreningen gik stadig fremad og havde ved Holms Død 1901: 3800 Medlemmer med henved 12 Mill. Kr. Forsikring. D. 30te Juni 1913 var Medlemstallet 5965 med 22,342,600 Kr. Formuen er gaaet op og ned; siden 1910 er den stegen fra 51,356 Kr. 65 Øre til ca. 90,000 Kr. ved Nytaarstid 1914. Da Regnskaberne fra Holms Tid ikke er til Stede, kan der ikke gives en samlet Statistik; men fra 1901—13 er der i Brandskade uddedet: 118,153 Kr. 89 Øre og til 944 Enker er udbetalt 11,506 Kr.

II. Personalialia.

1. Førstelærer *P. A. Holm*, Dbmd., Bjerge (f. $12/4$ 44 d. $23/4$ 1901), var Formand fra 1881—1901.
2. Lærer *C. F. J. Simonsen*, Spejlsby (f. $21/6$ 37. d. $1/7$ 1903), Medlem af Bestyrelsen fra 1881—1903.
3. Lærer *L. H. Kristensen*, Oppesundby (f. $2/2$ 19. d. $9/8$ 1907), Medlem fra 1881—1907.

P. A. Holm Chr. Tandrup
L. H. Kristensen E. Johansen Simonsen
Bestyrelsen fra 1893 til 1901.

Chr. Tandrup J. P. J. Pleth V. B. Thorlund
E. Johansen L. H. Kristensen
Bestyrelsen fra 1901 til 1903.

Mørch-Mogensen E. Ejlersen V. B. Thorlund
Chr. Tandrup V. Gehl Kristensen
Den nuværende Bestyrelse.

4. Lærer *C. A. Thyregod*, R. af D., Ans. (f. $^{12}/_{11}$ 22 d. $^{31}/_{4}$ 98), Medlem fra 1881—93.

5. Overlærer *Erik Johansen*, Dbmd., F. M., Fredericia (f. $^{32}/_{11}$ 32 d. $^{3}/_{12}$ 1907), Medlem fra 1881—1907.

Disse 5 var Foreningens første Styrelse. Paa Foreningens 26aarige Fødselsdag 1907 modtog *Erik Johansen* Fortjenstmedaillen, men ingen andre af Bestyrelsen hædredes.

6. Lærer *M. C. S. Tandrup*, Lyngaa (nu Langaa) f. $^{5}/_{11}$ 1841, blev Medl. 1893 og *Fmd.* 1901 til Dato.

7. Kordegn *V. B. Thorlund*, Silkeborg, f. $^{8}/_{1}$ 1843; Medl. 1901 til Dato.

8. Skoleinspektør *J. P. J. Pleth*, Sundby (f. 1842, d. 1909), Medl. fra 1903—9.

9. Lærer *E. Ejlersen*, Bukkehave, f. $^{29}/_{6}$ 1844, Medl. fra 1907—08 og atter fra 1909 til Datum.

10. Lærer *Mørck-Mogensen*, Dbmd., Kilden, f. $^{5}/_{3}$ 50, Medl. fra 1908 til Dato.

11. Førstelærer *V. Gehl Kristensen*, Dbmd., Snoldelev, (Søn af Nr. 3) f. $^{22}/_{7}$ 55; Medl. fra 1908 til Dato, Næstformand.

Revisorerne: Lærer *Munch*, Nimtofte, fra 1881—84; Lærer *Tandrup*, Lyngaa fra 1884—90; Førstelærer *Rudolph Mogensen*, Haarslev, fra 1890 til Dato.

III. I Aarene 1895 og 1905 er efter indhentede Erfaringer foretaget nødvendige Ændringer ved Lovene. Maksimum for et Medlems Forsik-

ringsbeløb er nu 15000 Kr.; Præmien 6 Øre pr. Portion. Fondens Formue skal mindst udgøre $2\frac{1}{2}$ pro Mille af den samlede Forsikringssum. Formandens Løn er $\frac{3}{5}$ Øre pr. Portion. Til Lovforandringer kræves, at $\frac{1}{7}$ af Medlemmerne skal have stemt.

Formanden, Hr. *Tandrup*, har paa vor Forespørgsel ytret, at Lovene atter kunde trænge til Ændringer, saaledes mener han, at Bestyrelsesvalg burde foretages allerede i Marts; at Bestyrelsens Medlemmer burde have Diæterne forhøjede fra 6 Kr. til 10 Kr.; at Enkeunderstøttelsen forhøjes fra 5 til 10 % af Regnskabsaarets Overskud; at Lovforandringer maatte kunne foretages, naar $\frac{1}{12}$ af Medlemmerne afgiver Stemme.

Fra en ringe Begyndelse er Foreningen vokset sig stor; men den burde omfatte *alle* Lærere. Næppe nogen anden Forsikringsforening er saa billig som denne. Den har opfyldt alle Krav. Medlemmerne skylder den energiske og ualmindelig dygtige og akkurate Formand Hr. *Tandrup* Tak for det lange og trofaste Arbejde, og man kan vistnok være enige om, at den Løn, der bydes Formanden, er vel ringe. Sikkert burde ogsaa her ske en Forhøjelse.

C. H.

Lærerstandens Sygeforsikring.

Denne Forening, der oprettedes 1903, tæller nu 650 Medlemmer, fordelte i 3 Grupper a) Enkeltmedlemmer: 281; b) Familie: Mand, Hustru og 1 à 2 Børn: 298; c) Større Familier end b: 71. Foreningen begyndte med et Medlemsantal af 339, og der har været jævn Tilgang. Paa Grund af det lave Kontingent, henholdsvis: 6, 10 og 12 Kr., har der nogle Gange

R. Jensen, Vejringe

R. P. Nielsen, Klodskov

maattet foretages Ekstraopkrævning, hvilket dog nu ved en Ændring i Lovene i 1911 med Hensyn til Beregningen af Sygehjælpen sjælden vil finde Sted.

I 1903 modtog 26 Medlemmer i Sygehjælp: 1462 Kr. 43 Øre; i 1912 modtog 109 Medlemmer i Sygehjælp: 7167 Kr. 23 Øre. Ialt er der fra 1903—12 ydet i Sygehjælp: 47,471 Kr. 78 Øre, nemlig Klasse a: 13,272 Kr.

91 Øre; b: 28,168 Kr. 49 Øre; c: 6030 Kr. 38 Øre. Det højeste Beløb, som et Medlem har oppebaaret for et Aar, er 480 Kr. Foreningen har staaet sin Prøve som en udmærket Hjælper i Nøden, og det er at haabe, at ret mange af Lærerstanden i Fremtiden vil slutte sig til denne.

Førstelærer *R. Jensen*, Vejringe, som fattede den fortræffelige Idé til »Lærerstandens Sygeforsikring«, blev Foreningens første Fmd., men afløstes af Helbredshensyn 1907 af Førstelærer *R. P. Nielsen*, Klodskov, som vedblivende er Foreningens dygtige Formand. De nuværende Medlemmer er: *Nielsen*, Klodskov, *Jensen*, Vejringe; Førstelærer *C. Henrichsen*, Magleby; Førstelærer *Berg*, Stenderup; Førstelærer *Christensen*, Stokke-marke; Skoleinspektør *Larsen*, Odder og Lærerinde *Barsøe*, Skaarup. De tre førstnævnte har stadig været Medl. af Forretningsudvalget. Tidligere Medlemmer: *M. Jørgensen*, Hillerslev; *P. Vognsen*, Fredericia; *H. Rasmussen*, Sakskøbing.

Revisorerne er: Førstelærerne *Magnus Petersen*, Skovby, og *O. Henriksen*, Lillebrønede. C. H.

Christian den Niendes Jubilæumsfond.

I. Fonden traadte i Kraft 1892 og ejer i jyske Kreditforeningsobligationer: 7800 Kr.

Den aarlige Uddeling finder Sted den 15de November, og der uddeles almindelig 13 Portioner à 20 Kr.; enkelte Aar har været uddelt 1 à 2 Portioner mere. I Aarenes Løb er ialt uddelt: 6415 Kr., hvoraf dog de 300 Kr. var en Gave, der 1896 skænkedes af det Raben-Levetzauske Fond, og 50 Kr. en Gave fra Fru Drejer, der fratraadte 1909.

Siden 1910 staaer under samme Bestyrelse: »*Legat fer ugifte Døtre af Lærere i den danske Folkeskole*«, stort 1000 Kr., skænket af en unævnt Giver, og hvoraf Renten aarlig uddeles i 2 Portioner.

1911 androg Styrelsen Ministeriet om at maatte afhænde Jyske Creditforenings Obligationer, som giver 3½ p. C. og købe Fynske 4½ p. C. Creditforen. Obligationer, hvorved den aarlige Indtægt vilde blive øget med 32 Kr. Mærkelig nok blev dette afslaaet.

II. Personalialia: Den første Bestyrelse var: Skoledirektør *H. P. Jacobsen*, Randers (Fmd.); Kordegn *P. Vognsen*, Fredericia; Førstelærer *M. E. Mathiesen*, Haarslev; Lærer *E. Ejlersen*, Bukkehøve, og Lærerinde, Fru *Isidore Drejer*, Roskilde. Nu bestaar Bestyrelsen af Førstelærer *Mathiesen* (Formand); Lærer *Ejlersen*; Skoleinspektør *J. Mose*, Gentofte (tidligere N. Sundby); Lærerinde, Frk. *Gottschalk*, Roskilde og Lærer *Ludv. N. Hede-lund*, Aalborg. C. H.

Danmarks Lærerforening.

Af Førstelærer *Carl Henrichsen*, Magleby, Stevns.

Aar 1914 er det 40 Aar siden, at »Danmarks Lærerforening« stiftedes. Fra et Medlemstal af 200 ved Stiftelsen er Foreningen d. 1ste Januar 1913 naaet til et Tal af 8196, saa den nu tæller 83 pCt. af Lærerstanden som Medlemmer.

Den almindelige Prisstigning paa Livsfornødenhederne i Halvfjerdserne var den ydre Anledning til Foreningens Stiftelse. Medens Landets Velstand var steget betydelig, var Lærernes Kaar bleven saa usle, at der særlig i 1874 strømmede ind med Adresser til Regering og Rigsdag om Lønforhøjelse. Reformforslag, som *ikke* berørte Lærernes Lønforhold, havde givet Anledning til idelige Drøftelser paa Rigsdagen uden at føre til noget Resultat. Men saa kom Nødraabet fra Lærerne, hvad der gav Rigsdagen andet at tænke paa end at reformere.

I »Skoletidende« (udg. af Seminarielærer *R. J. Holm* og Lærer *P. A. Holm*) for 5te Marts 1874 forelaa en Henvendelse til Lærerstanden om at slutte sig til en Adresse, formuleret af de to jydsk Landsbylærere *P. A. Holm* i Højbjerg (f. $\frac{12}{4}$ 1844, død April 1901) og *Emil Sauter* i Vindum (f. $\frac{7}{5}$ 1832, død $\frac{19}{4}$ 1901). I denne paavistes det, at Pengenes synkende Købeevne, de stigende Priser paa Livsfornødenheder, Oprettelsen af tarvelige Smaaembeder, Nedgang i Kirkeindtægter, Fordyrelsen af Jordloddens Drift m. m. gjorde Kaarene gennemsnitlig usle. Kaldelsesmaaden gjorde det endvidere umuligt for saare mange at opnaa Fortlyttelse fra et ringere til et bedre lønnet Embede. Alderstillægene (25 og 50 Rigsdaler) var dels for smaa, dels opnaaedes disse først i en noget sen Alder. Anordningsmæssig Løn: 6 Tdr. Rug og 35 Tdr. Byg, Bolig, Brændsel og Jordlod var ikke tilstrækkelig; mange Steder var Lønnen endog 5, 10, 15, ja 20 Tdr. Byg mindre end Anordningen bestemte, saa Lærerens *hele* Indtægt var *betydelig mindre* end en Haandværkssvends *aarlige* Fortjeneste. Hvad siger man til en Lærerløn, der kunde opgøres til 2 Mark 4 Skilling om Dagen!

Denne Adresse fik i Løbet af 14 Dage, hvad der var kort Frist, 280

Underskrifter, og indgik d. 21de Marts 1874 til Regering og Rigsdag sammen med flere lignende Adresser, særlig fra Købstadlærere.

Imidlertid var Planen modnet til Dannelse af en *almindelig Forening af Landsbyskolelærere*. Indbydelsen hertil fremkom i »Skoletidende« for 2den April 1874 og var underskrevet af *Emil Sauter, P. A. Holm og C. A. Thyregod* i Ans (f. ¹²/₁₁ 1822, død ³¹/₇ 1898). Programmet stiller ganske naturlig Lønforbedring som 1ste Punkt; derefter nævnes Folkeoplysningens Fremme og sluttelig Arbejdet for at vække en mere levende Samfundsaaend blandt Lærerne. De tre jydsk Læreres Opraab slog an; der meldte sig straks et Par Hundrede; i August var Tallet vokset til 700 og i December 1874 til 870. Allerede i August manifesterer Foreningen sin Tilværelse ved at indgive en Adresse til Kongen og Kultusministeren, hvilke begge gav imødekommande Svar.

1875 inddeltes Foreningen i 72 *Kredse* med hver sin Formand, og samme Aar vedtoges det at udvide Foreningens Rammer til ogsaa at omfatte Købstadlærerne. Senere fik ogsaa andre Skolemænd og Præster Adgang til Foreningen. Kredsenes Antal er nu 132. Medlemsbidraget begyndte med 50 Øre, i 1882 øget til 100 Øre, i 1897: 1,50 Øre, 1905: 2 Kr. og 1909: 3 Kr. Som en Udvidelse af Organisationens vedtoges det i 1897 at oprette *Afdelingsstyrelser*, som dog *ikke* sattes i organisk Forbindelse med Kredsenes og Hovedstyrelsen, og som en Slags »Rigsdag« oprettedes ligeledes i 1897: *Ombudsmøder*, som afholdtes hvert 3die Aar. Organisationens ændredes noget ved Lovforandringer, der vedtoges 1913.

Bestyrelsen bestod oprindelig af 7 Medlemmer, i 1903 øgedes dette Tal til 11 Medlemmer og samtidig indførtes *Forholdstalsvalg*, for saa vidt mindst 50 Medl. forlanger det. 1909 øgedes Tallet til 15, der vælges paa 3 Aar og afgaar samtidig, og Styrelsen er delt i to Valggrupper: 9 for Landet og 6 for Købstæderne.

Foreningens Virksomhed har især gaaet ud paa at skaffe Lærerne og Skolen bedre Vilkaar at arbejde under, at afholde Skolemøder, at udbrede Kendskab til godt Skolemateriel og til statistiske Forhold ved Folkeskolen, samt hjælpe trængende Lærerenker og Lærerbørn, hvilke Sager er henlagte under særlige Udvalg.

I Begyndelsen foregik Forhandlingen i Bestyrelsen nærmest gennem Rundskrivelser, og man holdt kun 1 eller 2 aarlige Bestyrelsesmøder; men senere blev det nødvendigt at samles tiere, særlig under stedfindende Skoleforhandlinger paa Rigsdagen.

Naar Lønningssagen har spillet saa stor en Rolle, er Grunden den, at man vedblev at stille sig uforstaaende overfor Lærernes Krav.

Som en Nødhjælp bad Foreningen Statsmagten om paa Finansloven at yde de tarveligst aflagte Lærere et Tillæg. I 1878 bar disse Bestræbelser Frugt, og der bevilgedes 300,000 Kr., der senere voksede til 700,000 Kr.

Skoleloven af ²⁴/₃ 1899, som gennemførtes under Kultusminister, Biskop *Styhr*, maa siges til Dels at være en Frugt af Foreningens Arbejde. I Følge den er Lønnen hovedsagelig en Pengeløn, der stiger med Tjeneste-

aarene, og Staten udreder Løntillægene. Denne Lov efterfulgtes i 1904 af et Tillæg med adskillige Forbedringer.

Imidlertid viste det sig, at Lønreformen i Lov af 1899 ikke var fyldestgørende, idet Begyndeslønningerne var for lave, Lønstigningerne for smaa og for langsomme, ligesom den indtrædende Dyrtilstand havde gjort Livsfornødenhederne mindst 25 pCt. dyrere.

»D. L. F.«s Bestyrelse satte sig derfor i Bevægelse, og endelig gennemførtes en ny Lønningslov af $27/5$ 1908 under Kultusminister *Enevold Sørensen*, hvorved Grundlønnen saa vel som Løntillægene forøgedes, saa Lønnen kom til at staa i Forhold til Arbejdet. Kun skæmmes denne Lov af den saakaldte Afskedigelses-Paragraf 8, som alt har givet Anledning til flere Overgreb overfor Lærerne og stiller disse saa temmelig retsløse overfor ondsindede Angreb. Det er at haabe, at der dog, naar Tilsynslovsforslaget atter foreligger, maa ske en Ændring i denne §, saa der i alt Fald gives Lærerne en Appellinstans.

Foreningen har ved en Række Henvendelser til Ministeriet søgt, dels at klare Lærernes Forhold i forskellige Sager, og dels at klare, hvad der vedrører Skolens Gerning, og der er paa mange Punkter taget Hensyn til fremsatte Ønsker, ligesom Rigsdagen paa Ministeriets Forslag har bevilget Understøttelse til de store *Skolemøder*, som Foreningen har afholdt 1876, 1879, 1886, 1893, 1899, 1907 og 1909. Disse store Fællesmøder har i høj Grad bidraget til at styrke Samfundsaaften, forfriske Sindet, forøge Interessen for Skolens Gerning og højne Lærernes aandelige Horisont. I Kredsene holdes der sædvanlig aarlig ét à to store Møder (Skolemøder) og nogle særlige Lærermøder.

Foreningens Formænd i den forløbne Tid har været: *Emil Sauter*: 1874—77 og 1883—94; Justitsraad *N. C. Rom*: 1878—82; Etatsraad *Joaquim Larsen*: 1895—1900; Lærer *Frans Rasmussen*: 1901—3; Overlærer *Østergaard*: 1904; *Chr. Balling*: 1905; Skoleinspektør *Nørby*: 1906—9; Lærer *Jens Larsen*: 1910—11; Førstelærer *Attrup*: 1912—13.

Vi skal ligeledes nævne den Række af Medlemmer, der i Aarenes Løb har siddet el. sidder i *Bestyrelsen*: *P. A. Holm*, Højbjerg (24 Aar), Thyregod, Ans; *Hejlesen*, Ølby; *Stensgaard*, Lisbjerg *Bertelsen*, Bjerregrav; *Zakr. Nielsen*, Herstedvester; *Abrahamsen*, Kildebrønde; *Krajberg*, Aarhus; *Tofte*, Skaarup; *Brøchner Larsen*, København; *Kirkegaard*, Magleby; *M. Jørgensen*, Hillerslev; *Bertelsen*, Aarhus; *Carl Henriksen*, Magleby; *Erik Johansen*, Fredericia; *Jørgensen*, Vaalse; *Hans Rasmussen*, Saks-købing; *Madsen Vorgod*; *Anne Bruun*; *Toft*, Odense; *Carl Poulsen*, Roskilde; *Mørch Mogensen*, Kilden; *M. P. Jensen*, Hjortespring; *Kjærgaard*, Korsør; *Hedelund*, Aalborg; *Emilie Henriksen*, Kbhvn.; *Mouritsen*, Mørup; *Sør. Abrahamsen*, Rødovre; *Bolette Sørensen*, Hald; *Hindse Nielsen*, Ejby; *Novrup*, Alslev; *H. A. Svane*, København; *Fru Toftum-Høgsberg*, Aarhus; *Lucie Jensen*, Gelsted; *Hansine Barsøe*, Skaarup; pens. Lærer *J. Andersen*, Aarhus; *Th. Pedersen*, Aalborg; *R. P. Nielsen*, Klodskov

(tiltraadt ved S. Abrahamsens Død). *Revisorer*: Jensen, Mammen; Rottvitt, Gørlev; Berg, Stenderup Kr. Sørensen, Frøslev.

Foreningens Organ var i de første Aar »*Skoletidende*«, udgivet af P. A. Holm og R. J. Holm. Fra 1876 gav Bestyrelsen maanedlige Meddelelser i Bladet. 1879—82 udgaves Fjerdingaarsmeddelelser, som udsendtes til Kredsformændene og kom Medlemmerne i Hænde ved Lejlighed. D. 1ste Januar 1883 udkom endelig »*D. L. F.s Medlemsblad*«, som siden har været Foreningens Organ. Det udkom først med ét Nr. maanedlig, senere med to Nr., og havde Skoledirektør *Brøchner Larsen* til Redaktør (til hans Død 1891). Han afløstes af pens. Lærer *Anders Petersen* med *N. C. Rom* som Udgiver. 1ste April 1894 blev *P. A. Holm* og Kommunelærer *H. J. Christiansen* Redaktører; disse afløstes 1ste Juli 1897 af Overlærer *Chr. Dahl*, Frederiksberg; 1903 blev det et Ugeblad med Hovedstyrelsen som Udgivere, og dette har fortsat sig.

Paa Foreningens 4de Ombudsmøde blev nedsat et Udvalg, bestaaende af Attrup, C. Henrichsen, Fru Toftum Høgsberg, Nørby og Kjærgaard, som skulde undersøge Bladets Forhold og Fremtidsmuligheder. I Henhold hertil vedtoges det at *udvide* Bladet betydelig, saa det ikke blot blev Medlemsblad, men tillige Skoleblad, og det overgik til Andelsbogtrykkeriet i Odense 1906. Redaktionen overtoges foreløbig af Fmd. *Chr. Balling*, men gik med Nr. 10 over til Redaktion af Lærer *Kjærgaard* og Overlærer *H. Rasmussen*, og disse har hidtil vedblivende redigeret Bladet og søgt at opfylde berettigede Forventninger indenfor den afstukne Ramme.

Skolematerielsagen.

Ved ethvert af Foreningens større Møder er stadig blevet forbundet en Udstilling af Skolemateriel i Erkendelse af, at her er et Felt, hvor Skolen trænger til Oplysning og Støtte. I ældre Tid var Skolerne *saare* tarvelig udstyrede. Den *første* Udstilling ved Skolemødet i Aarhus 1876, hvilken ordnedes af *E. Sauter*, gjorde et udmærket Indtryk og skaffede da ogsaa denne Ridderkorset, en ualmindelig Udmærkelse for en Landsbylærer! Endnu 100 Aar efter Skolelovens Tilblivelse er Landsbylærerne ikke steget saa højt i *social* Henseende, at denne Udmærkelse kan blive dem til Del!

For yderligere at føre Sagen frem afholdtes Foredrag og Forevisninger rundt om i Kredsen, særlig af det 3 Mands Udvalg, (Abrahamsen Kildebrønde, Holm og Sauter), der nedsattes om Sagen, og hvis Skoler forsynedes med Mønstersamlinger. *E. Sauter* og *P. A. Holm* rejste med Regeringens Understøttelse til Udlandet for at gøre sig bekendt med nye Sager paa Skolemateriel-Omraadet. Paa Foranledning af *Sauter* blev der 1881 paa Finansloven bevilget 4000 Kr. til Udbredelse af Kundskab om godt Skolemateriel, og Beløbet voksede senere til 6000 Kr.

Ved Hjælp af Statens Tilskud aabnede Foreningen endelig *den 1ste Marts 1887* »*Dansk Skolemuseum*« i Gladsaxe Skole (Skolens Loft), hvor

Sauter var bleven Lærer 1883. Men allerede i Juni s. A. flyttedes det til Gl. Kongevej 15, København, og er nu til Huse i *Stormgade Nr. 3*. Paa 1ste Sal er Læsestue og Bibliotek, en *rig* Samling af Skolelitteratur. 2den Sal er delt i 4 Rum, hvor der er Samling for Historie, Regning, Tegning, Skrivning, Religion og Iagttagelsesundervisning, Blindeundervisning og indisk Skolemateriel. 3die Sal har 5 Rum: Fysiologi, Anatomi, Zoologi, Botanik, Geografi og Hjemstavnslære. I venstre Sidehus: Gymnastik-apparater, kvindelige Haandarbejder, Fysik, Kemi, Sløjd, samt en historisk Afdeling. Men der savnes endnu en Foredrags- og Demonstrationssal, samt Lokale til Særudstillinger.

Musæet har siden 1888 været Statsanstalt med en af Ministeriet udnevnt Bestyrelse paa 3 Medlemmer; i den første Bestyrelse fungerede E. Sauter som Inspektør til sin Død 1901 og afløstes af Justitsraad *Thomassen*. For Tiden bestaar Bestyrelsen af ham samt Etatsraad *Joak. Larsen* og Konsulent, Professor *N. A. Larsen*. Under Thomassens energiske og kyndige Ledelse er der sket *betydelig* Fremgang og Forøgelse, ligesom denne ved Udstillinger i Udlandet har vist, at »Danmark og er et Land i Verden« og skaffet Musæet en Række Udmærkelser.

Sidste Aar var der 9089 besøgende paa Musæet.

Ved Siden af det daglige Arbejde virkes ved a) Foredrag og Specialudstillinger i Musæets Lokaler; b) ved Foredrag knyttet til Udstilling af Skolemateriel i Provinserne; c) ved Deltagelse i udenlandske Udstillinger og d) ved Korrespondance med Udlandet om danske Skoleforhold. — Det er saaledes en omfattende og mangeartet Virksomhed, der udfolder sig ud fra Skolemusæet. 25 Aars Jubilæet d. $\frac{1}{3}$ 1912 burde have givet sig Udslag i en større Bevilling, saa Inspektøren bl. a. kunde blive sat i Stand til *udelukkende* at ofre Tid og Arbejdskraft paa Musæet.

Understøttelseskassen.

Til »D. L. F.« er knyttet adskillige velgørende Institutioner, hvoraf særlig maa fremhæves »*Hjælpekassen for nødlidende Lærerenker*«.

Denne Kasse stiftedes oprindelig af Justitsraad *N. C. Rom* i 1877, idet han under Navn af »Thyregods Sølvbryllupslegat til trængende Lærerenker« skænkede et Beløb af 1000 Kr. Aaret efter gav Rom atter 1000 Kr. og overlod nu Uddelingen til »D. L. F.« Bestyrelse, som nedsatte et Enkeudvalg, bestaaende af *Rom*, *Thyregod*, *Z. Nielsen* og *Krajberg*. Senere støttedes Sagen aarlig af Rom med klækkelige Bidrag og ved at skaffe nye Indtægtskilder; ogsaa *Z. Nielsen* har stor Fortjeneste af Sagen. Indtægterne flyder af flere Kilder. Lærereforeningens Medlemmer yder saaledes frivillige Bidrag, der dog indkommer højst uens, idet nogle Kredse yder saa godt som intet, medens andre Kredse yder rigelig, hvorfor man ikke kan værgе sig mod den Tanke, at Kredsofmændene for førstnævnte Kredse til Dels bærer Ansvar for det tarvelige Resultat. Flere af Lærerstandens Velyndere har stiftet Legater og yder Gaver til Formaalet. Der

skal saaledes nævnes »*Chr. Berg og Hustrus Legat*« paa 40,000 Kr., Gros-serer *Sardin Hansens Legat* paa 20,000 Kr., Provst *Mørchs Legat* (Renter 18 Kr.), *Østergaards Legat* (Renter 10 Kr.), det *Meinertske* Mindelegat (Renter 100 Kr.); Kong *Chr. IX.* og Kong *Fr. VIII.* ydede aarlig 200 Kr. I sin Tid gav »Børnenes Bogsamling« en ret betydelig Indtægt. Langt den største Indtægt haves gennem »*Dansk Cirkulære-Ekspedition*«, idet »D. L. F.« i 1890 sluttede Overenskomst med dette Firma, saaledes at »D. L. F.« sælger Firmaet Mærker à 10 Øre Stk. til Paaklæbning paa de Forsendelser, man vil have Lærerne til at omdele. I 1911 indkom fra Medlemmer: 4,728 Kr., Legatrenter 3,273 Kr., Gaver 230 Kr., Tilskud fra Hjælpefonden 2000 Kr., Cirkulæremærker 6,600 Kr., Renter 254 Kr., ialt 17,086 Kr. 59 Øre. Til 279 Enker uddeltes 16,020 Kr. i Portioner fra 20 til 100 Kr. I de forløbne Aar var der til 5,797 Enker udbetalt 260,468 Kroner.

»*Fonden for trængende Lærerbørns Uddannelse*« begyndte sin Virksomhed 1896 og har i de forløbne 16 Aar uddelt 16,590 Kr. Fondens Indtægter var i 1911 1197 Kr. 10 Øre (fra »D. L. F.«, »Børnenes Bogsamling« og Bidrag fra Kredsen) til 39 Børn uddeltes 840 Kr.

»*Fonden for trængende, ugifte Lærerdøtre*«, der stiftedes 1886 af Lærer *Hørlyk*, Vrigsted, overgik 1910 til »D. L. F.«. 1911 var Indtægten ved indkomne Bidrag: 645 Kr., og der uddeltes til 39 Lærerdøtre 770 Kr.

Ogsaa to andre Kasser er til Dels udgaaet fra »D. L. F.«. »*Den danske Lærerstands Begravelseskasse*« oprettedes d. 15de Juli 1891, efter at Lærer *Carl Henriksen*, Magleby, havde fremsat Tanken paa Skolemødet i Roskilde 1890. Den yder Medlemmernes Efterladte en Pengehjælp i hele el. halve Portioner, henholdsvis 500 Kr. og 250 Kr. Formuen udgjorde d. 1ste Jan. 1913: 119,010 Kr. 51 Øre. Bestyrelsen bestaar af *C. Henriksen*, Fmd.; *Berg*, Stenderup, Kasserer; *M. Jørgensen*, tidl. Hillerslev; Justitsraad *V. Bertelsen*, Kbhvn. og Overlærer *H. Rasmussen*, Saksjøbing.

Lærerforeningen afholdt en Del af Udgifterne ved Stiftelsen, og de første Aar valgte D. L. F.s Bestyrelse Kassens Styrelse, til Dels af sin Midte.

»*Den danske Lærers'ands Spare- og Laaneforening*« stiftedes paa et Møde i Roskilde d. 6. Aug. 1897, og ogsaa ved denne Lejlighed ydede »D. L. F.« Støtte ved Stiftelsen. Formanden for denne Forening er for Øjeblikket Førstelærer *Berg*, Stenderup, og Kasserer: Førstelærer *C. Henriksen*, Magleby.

1911 oprettedes »*D. L. F.s Laaneafdeling*«, hvorved ovennævnte Spare- og Laaneforening overflødiggjordes, hvorfor denne har indstillet sin Virksomhed som Laangiver. Laaneafdelingen skaffer sine Medlemmer Laan paa Grundlag af Overenskomst mellem Statsanstalten for Livsforsikring og »D. L. F.« Til Sikkerhed gives der Anstalten som Haandpant en af Laantageren tegnet ikke pligtig Livsforsikring, ligesom der deponeres en Anvisning paa hans Løntillæg. Den administreres af en Bestyrelse paa 3 Medlemmer, valgte af »D. L. F.«s Bestyrelse og godkendte af Stats-

anstalten. Formanden er Skoleinspektør *Kr. Svane*, Ryesgades Kommuneskole, København.

Medens »D. L. F.« har haft Held med at faa Lærerlønningerne forbedrede, Lærerne fritagne for Skolerengøring, bedre hygiejniske Forholde ved Skolerne indførte, Børnetallet i Klasserne nedsat m. m., saa staaar der dog endnu vigtige *Mærkesager* paa Lærerforeningens Program.

Her skal saaledes nævnes:

- a) En fyldigere Læreruddannelse, dels ved en skærpet ensartet Optagelsesprøve, dels ved Seminarieuddannelsens Forlængelse til 4 Aar og ved Optagelsen af 2 fremmede Sprog paa Seminariets Læseplan.
Endvidere Oprettelse af et Statsseminarium for Kvinder.
- b) Et fagkyndigt Skoletilsyn, væsentlig udgaaet af Folkeskolens Lærerstab.
- c) Lærerne stillede frit m. H. t. Overtagelsen af Kirkesangertjenesten.
- d) Fortsættelsesskolen for den konfirmerede Ungdom.

Disse Spørgsmaal vil sikkert blive løste, naar Tiden er moden dertil.

De Mænd, som for 100 Aar siden skabte vor Folkeskole, og som i Skoleloven nedlagde saa fortræffelige pædagogiske Tanker, maa vi mindes med Tak, og naar der arbejdes paa Løsningen af forannævnte Program arbejdes der i disse Mænds Aand.

CHRISTEN ANDERSEN THYREGOD

F. $\frac{12}{11}$ 1822; d. $\frac{31}{7}$ 1898.

Skolemanden og Digteren C. A. Thyregod var en sjælden Begavelse, udrustet som han var med en skarp Forstand, en ualmindelig Iagttagelses-evne og et stort Fond af Kundskaber. Hans udmærkede Fortællertalent, der gjorde ham saa skattet i personlig Samvær, gjorde ham ogsaa til den meget læste og yndede Forfatter af jydsk Almuefortællinger. Her skal særlig dvæles ved hans Virksomhed i Skolens og Lærerstandens Tjeneste.

Først skal blot noteres, at han var en Husmandssøn fra Thyregod; han kom allerede ud at tjene i sit 8de Aar. 1845 blev han Soldat; her blev man opmærksom paa den begavede Bondekarl, der allerede dengang havde skrevet Digte, der var offentliggjorte. Chr. 8. lovede at besto hans Uddannelse til Lærer. han kom 1846 paa Jelling Seminarium, men da Krigen udbrød 1848, gik han frivillig med. 1849 blev han dim. og fik et meget tarveligt Kald paa Heden som Lærer ved to Skoler, der var fjernede $1\frac{1}{2}$ Mil fra hinanden. 1852 blev han Lærer i Ans; 1881 tog han sin Afsked. Paa sin 70aarige Fødselsdag hædredes han med Ridderkorset for sin Forfattervirksomhed.

Som meddelt i Artiklen om »D. L. F.« var han Medstifter af »Danmarks Lærerforening«, og flittigere end nogen anden brugte han sin Pen i Stændens Tjeneste. Særlig maa her mærkes hans fortræffelige lille Skrift: »Bidrag til Belysning af Landsbylærernes Kaar«, som i 1875 blev udgivet

af »D. L. F.« og tilstillet Regering, Rigsdag, Skoleautoriteter og Pressen. Her gav han en paa statistisk Materiale grundet Skildring af Landsbylærernes Kaar, der viste, hvor usle Lønforholdene var. Der er ingen Tvivl om, at denne Skildring har haft sin væsentlige Del i, at Løntillægget af Statskassen endelig fremkom. Vi maa ogsaa være ham taknemmelige for hans prægtige Skolesange. Endnu maa nævnes, at han en Tid var Redaktør af »Nordisk Skoletidende«, hvor han bl. a. gode Artikler skrev den interessante pædagogiske Fortælling: »Skole-Dorthea«.

Den prægtige gamle Skole-Veteran skal med Tak nævnes i den danske Folkeskoles Historie.

C. H.

PETER ANDERSEN HOLM

F. $12\frac{1}{4}$ 1844; d. April 1901.

Skolemanden P. A. Holm virkede særlig ved sin Pen. Som Taler var han klar og grundig, men tør, saa han ikke tændte Begejstringens Ild i sine Tilhørere. Men han førte en udmærket Pen og brugte den flittig i Skolens og Lærerstandens Interesse. Han var fortrinlig begavet, et klart Hovede, særdeles godt hjemme i vor Skolelovgivning. Hans uvisnelige Fortjeneste er hans Samvirken med Sauter og Thyregod til Stiftelsen af D. L. F.«.

Holm var født d. 12te April 1844 i Fjeldsted, Søn af Snedker Niels Holm dim. fra Jelling 1863 med 1ste Karakter; Lærer i Balslev 1863, i Fredericia 1864—66; i Højbjerg 1866—78; i Bjerger 1878—1901. Han udnævntes til Dannebrogsmænd 1892.

Holm sad uafbrudt til sin Død i »D. L. F.«s Bestyrelse, var dens Næstformand og et meget værdifuldt Medlem af denne. Sammen med sin Broder R. J. Holm, Jelling Seminarium, redigerede han »*Skoletidende*« fra 1872—92 og sammen med Kommunelærer H. J. Christiansen »*Folkeskolens*« 1893—94 og »D. L. F.«s »*Medlemsblad*« 1894—97. — 1880 stiftede han sammen med Lærer Simonsen, Spejlsby, »*Lærerstandens Brandforsikring*«, hvis Formand han var til sin Død.

Som Skolebogsforfatter var han meget frugtbar, og hans Bøger meget udbredte, saa de oplevede mange Oplag. Vi skal nævne: Dansk Sprog-lære; Retskrivningsøvelser (sammen med P. C. Sørensen); Geografiske Størrelsesforhold (sammen med A. Andersen); Skrivebog m. Forskrifter; Sangbog for Folkeskolen (s. m. Sauter og Thyregod); Skriftlæsningsbog (s. m. Thyregod); Skolelovene (s. m. Sauter). Holms Lovkyndighed kom mange Lærere til gode og gav til sidst Anledning til Oprettelse af et juridisk Bureau i Bjerger til Besvarelse af fremkomne Spørgsmaal.

Lærerstanden maa med Tak nævne P. A. Holm blandt sine første Mænd og Banebrydere, da det gjaldt at skaffe Lærerne Ørenlyd hos Befolkningen for deres Krav.

Hans Helbred var vakkende i flere Aar, og han opnaede kun en Alder af 57 Aar.

C. H.

EMIL F. F. SAUTER

F. $\frac{7}{5}$ 1832; d. $\frac{13}{4}$ 1901.

Skolemanden Emil Sauter var særlig Ordets og Handlingens Mand; født Københavner, kastet over paa den jydsk Hede, blev han det frugtbare Initiativs Mand, vækkende Lærernes Interesse ved sine ildfulde Foredrag, der rev Tilhørerne med sig. Da P. A. Holm udkastede Tanken om at mane Kaldsfæller til Sammenslutning, greb Sauter med Begejstring Tanken, skrev og talte og fik Ørenlyd. Ganske naturlig blev han Foreningens Formand og repræsenterede den smukt og taktfuldt paa de store Skolemøder. Han havde Egenskaber, som maatte gøre ham til den kaarne Fører.

Emil Sauter var født i København d. $\frac{7}{5}$ 1832; han var først Sadelmager, men Venner af ham fandt, at hans Evner strakte sig ud over Haandværkets snævre Grænser, og han blev sat i Stand til at uddanne sig til Lærer og fik Eksamen 1861. Han var en kort Tid 2den Lærer hos Bjørnbak, Viby; blev 1862 Lærer i Vindum; forflyttedes til Gladsakse 1883; tog sin Afsked 1898 og døde i Kbhvn. $\frac{13}{4}$ 1901. Hans Hustru Marie f. Rasmussen, med hvem han blev gift 1852, var ham en trofast Støtte.

Ved »D. L. F.«s første store Skolemøde i Aarhus 1876 var Sauter ret i sit Es. Han mødte i en nydelig Sommerhabit, et Vidnesbyrd om hans Hustrus Husflid, idet Dragten var hjemmelavet — saaledes indrettede man sig dengang som Lærer paa Heden, naar Lønnen ikke kunde slaa til. Mødets Skoleudstilling, den første her til Lands, skaffede Sauter den for en Landsbylærer ualmindelige Udmærkelse: et Ridderkors.

Skolernes Forsyning med godt Undervisningsmateriel blev i det hele Sauters Speciale, og som meddelt i »D. L. F.«s Historie, virkede han ved Foredrag herom Landet rundt og fik endelig i 1887 oprettet »Dansk Skolemuseum«, hvis Leder han blev til sin Død. I 20 Aar sad han i »D. L. F.«s Hovedstyrelse.

Mod Slutningen af hans Liv ebbede Kræfterne ud for denne virksomme Natur, og han døde omtrent 69 Aar gammel.

Paa hans Grav paa Gladsakse Kirkegaard har Lærerne sat ham et smukt Minde med hans Brystbillede i Basrelief.

Tilvisse bør hans Navn og Virksomhed være danske Lærere uforglemmelig.

C. H.

JENS WIGH HEJLESSEN

F. $\frac{23}{8}$ 1831; d. $\frac{10}{2}$ 1910.

Wigh Hejlessen sad i den første Bestyrelse for »Danmarks Lærerforening« og var altsaa én af Stifterne. Han var udgaaet fra en meget gammel Lærerslægt; blev dimitteret fra Ranum Seminarium 1854 med Udmærkelse; var først Lærer i Worsaa i Vendsyssel og derefter i 30 Aar

Lærer i Ølby v. Køge. Han var en ejendommelig begavet Natur, ingenlunde som Folk er flest. Han tog levende Del i Rørelserne, baade paa Skolens og Folkelivets Omraade, og her har han ydet betydelige Bidrag baade med Mund og Pen. I *Frits Boisens* »Budstikken« skrev han mange Artikler under Mærket »Karl Nordbo«, altid i en livlig og æggende Stil, saaledes i Halvfjerdserne en Række Artikler: »Om den gamle Kristendom«. Boisen tilbød ham at være Medredaktør; men han undslog sig. Til *Rosenbergs* »Hejmdal« og *Høgsbros* »Dansk Folketidende« skrev han ofte Artikler. Den nordiske Enhedstanke begejstrede ham. Først i Halvfjerdserne var han sammen med *Jeppe Tang* og *Brasch* Stifter af »Dansk Folkeskolesamfund« og Medudgiver af Samfundets Tidsskrift. Da »D. L. F.« stiftedes, fik han Sæde i Hovedbestyrelsen og sad der i 8 Aar. Han stiftede i Tresserne »Lærerforeningen for Køge og Omegn« og var dens Formand, indtil han forlod Egnen. Sammen med Lærer *Peterson*, *Lellinge*, *Lyngby*, *Herfølge*, *Jensen*, *Lidemark*, *C. Henriksen*, *Sædder* (nu *Magleby*) o. fl. stiftede han *Børnestævnerne* i *Lellinge Skov*, der afholdes hver 15de Juni (»Danebrogsdagen«), og som nu er voksede sig saa store, at de vel er de største Folkemøder paa Sjælland.

Hejlessen var varm for alt godt, der var oppe i Tiden. Han var saaledes ivrig Forsvarsven og stiftede flere Forsvarsforeninger paa Sjælland; samtidig virkede han for Fredssagen, idet han mente, at Freden vilde betrygges ved Forsvaret. Paa sin Egn stiftede han »Køge og Omegns Foredragsforening«, en Sygekasse og en Sognebogsamling for Højelse Sogn. Han var aaben, ærlig, ridderlig i al sin Færd og kunde godt vurdere sine Modstanderes gode Sider. Han var slagfærdig i Debatten, og man kunde være vis paa, at der blev Liv i Ordskiftet, naar han var til Stede. Mange Tanker satte han i Bevægelse, og uvilkaarlig følte man sig tiltrukket af hans ildfulde Personlighed. D. 29. Juli 1909 fejrede han sit Guldbryllup med sin Hustru, *Petrine f. Bodilsen*. Ved hans Jordefærd 1911 lagde Hovedbestyrelsen en Palmekrans paa hans Baare. Han var en af Lærerstandens Foregangsmænd, og Vennerne ære Mindet om den gamle Kampfælle og glødende Patriot.

C. H.

Redaktionen erklærer herved, at Omtalen af Blaagaard Seminarium og dettes Lærerkraefter efter 1904 helt og holdent maa staa for Forfatterens, Hr. Carl Gandrups, eget Ansvar. Redaktionen billiger ikke denne Omtale og tager herved Afstand fra den.

SUPPLEMENT

SUPPLEMENT

JENS PETER ANDERSEN

Enelærer i Tranget, er født 30. December 1856 i Aale. Blev dimitteret 1880 fra Jelling Seminarium og blev derefter Lærer i Haastrup pr. Bræstrup og 1890 i sit nuværende Embede. Foruden at være en meget dygtig »Havemand«, der har opdyrket et Stykke af den gamle Hede til en smuk, frugtbar Have, der beundres af alle, er han en dygtig Lærer, der ved sit store Arbejde i og uden for Skolen, har vundet Befolkningens Agtelse. Han er Medlem af Menighedsraadet. Form. for den stedlige Afholdskreds. Medstifter og Form. for Husflidsforeningen. Revisor i Mylund Brugsforening. Medlem af Bestyrelsen for Sygekassen i 6 Aar, og Medlem af Hjælpekassens Bestyrelse i 20 Aar. Holder desuden Aftenskole hver Vinter.

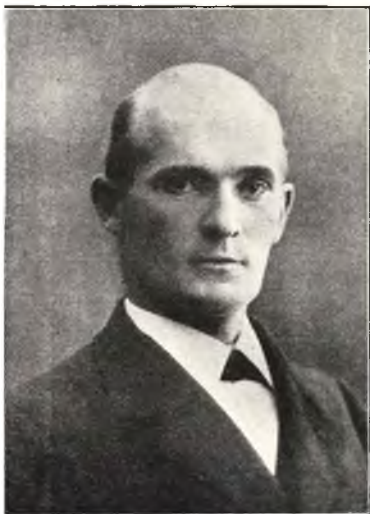

Jens Peter Andersen

Lærer Andersen har to Gange været gift, 1. Gang med Marie, f. Markusen, 2. Gang med Marie, f. Mortensen.

JOHAN FREDERIK ANDERSEN

Førstelærer i Thyregod Skole pr. Thyregod, er født den 27. Oktbr. 1881 i Fløystrup pr. Vejle hvor hans Fader, Gaardejer E. Andersen, ejede en Gaard, der i en lang Aarrække er gaaet i Arv fra Fader til Søn. Ved Faderens Død 1893 bestyrede en ældre Broder Gaarden, hvor ogsaa Lærer Andersen var beskæftiget, til han i 1900 blev optaget paa Gedved Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1903. Nu virkede Andersen et Par Aar som Hjælpe- og Vikarlærer dels i Lustrup, Holsted Kommuneskole og Eskelund, indtil han

Hans Søren Kristen Mourits Andersen,
Store Lyngby pr. Skævinge
(se III Binds Side 388)

1. Maj 1905 kaldedes til Andenlærer ved Hvejsel Skole og Organist ved Hvejsel Kirke. 1. Juli 1909 forflyttedes han til sit nuværende Embede. Det er især Skytte- og Gymnastiksagen, der har Lærer Andersens Kærlighed, og han gør et stort Arbejde for disse i sin Egn. Han er saaledes Leder af Thyregod Gymnastikf., Formand for Thyregod Skytteforening og Medlem af Bestyrelsen for Vejle Amts Skytteforening. Han er desuden Revisor i Thyregod Brugsforening.

NIELS ANDERSEN

Enelærer i Darup, Flemløse Sogn, og Organist ved Flemløse Kirke, er født den 11. December 1864 i Kjøng paa Fyn. I 1888 dimitteredes han fra Vordingborg Seminarium og var derefter Lærer ved den nu nedlagte Opdragelsesanstalt Knarreborg, ansattes 1. Maj 1891 som Andenlærer og Organist i Verninge og kaldedes Nytaar 1900 til sit nuværende Embede.

Lærer Andersen er Formand for Flemløse Sogns Værgeraad og har i Tidens Løb stiftet to Sangforeninger for blandet Kor, en i Verninge og en i Flemløse, for hvilken sidste han stadig er Leder.

NIELS ANDERSEN

Enelærer ved Nr. Højrup Skole pr. Skamby, Odense Amt, er født den 5. Februar 1845 som Søn af Smed Anders Madsen i Brenderup By og Sogn, Vends Herred. — I 1862 optoges han paa Jelling Seminarium, men da Undervisningen her standseede en Tid paa Grund af Krigen, rejste han til Blaagaard Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1865. Han var derefter Vikar flere Steder, derpaa Lærer ved Kolds og Sinding Højskoler samt virkede i over en Snes Aar som Lærer ved Friskolen paa Uggerslev Mark i Nordfyn og fra 1895 som Lærer ved Nørre Højrup Skole.

I Begyndelsen af 1889 var Lærer Andersen medvirkende ved Stiftelsen af »Slettens« Afholdsforening og var dens første Formand. Senere blev han Revisor i Afholdsforeningen, Brugs-

Johan Frederik Andersen

Niels Andersen

i Tidens Løb skrevet en Mængde Artikler i forskellige Blade og i de sidste 12 Aar været fast Medarbejder ved »Dansk Folketidende« samt har stiftet Lemming Sogns Bogsamling og den stedlige Foredragsforening, for hvilke han siden deres Oprettelse, henholdsvis i 1898 og 1894, har forestaaet Ledelsen. I 1896 stiftede han en Afholdsforening for Lemming Sogn og har siden været dennes Formand. A. har endvidere i adskillige Aar været Revisor i Lemming Sparekasse og i den stedlige Brugsforening siden dens Oprettelse.

PETER ANTONSEN

Førstelærer ved Kokspang Skole pr. Varde, er født den 20. Februar 1880 som Søn af Indsieder Jens Antonsen i Ølby Sogn, Ringkøbing Amt. I 1904 dimitteredes han fra Nørre Nissum Seminarium, virkede i 1906 og 07 som Lærer ved Grove Skole i Ginding Herred og kaldedes 1. Januar 1908 til Kokspang Skole i Hastrup Sogn, Skads Herred.

Hustru: Martha Cathrine f. Møller.

Blandt de gode Formaal, der særlig er blevet fremmet ved Lærer Antonsens Arbejde, maa fremhæves Ungdoms- og Afholdssagen, ligesom hans ihærdige Bestræbelser for at udbrede god folkelig Oplysning i sit Skoledistrikt. Han er Stifter, Formand og Leder af Hastrup Sogns Ungdomsforening, Bestyrelsesmedlem og Sekretær

foreningen o. fl. I 15 Aar har han været Formand for Uggerslev-Nørre-Højrup Sogneraad.

OLE ANDERSEN

Lærer i Lemming ved Silkeborg, er født den 7. Juni 1864 i Kousted ved Randers, dimitteredes 1883 fra Jelling Seminarium, var i 1889—90 Elev paa Askov Højskole og deltog senere i København i et Kursus for at studere Sprog og Historie. Den 13. Marts 1893 kaldedes han til sit nuværende Embede.

A. har i sin Fritid udøvet en omfattende Virksomhed til Fremme af god folkelig Oplysning ved hyppige Foredrag og Oplæsninger i Silkeborg-Viborg-, Skive- og Randers-Egnen, har

Ole Andersen

Peter Antonsen

Carl Engelsen Balling

i Sydvestjyds Hovedkreds af »De danske Ungdomsforeninger«, Formand for Hastrup Sogns Afholdsforening, Bestyrelsesmedlem af »Varde og Omegns Folkebogsamling«, Tillidsmand og Tilsynshavende for Ribe Amts Plejehjemsforening, Revisor i Sognets Sygekasse, Medlem af Hastrup Sogns Menighedsraad og Medlem af Alslev-Hastrup Kommunes Værgeraad; som stærkt politisk interesseret er han endvidere Formand for Hastrup Sogns Venstrevælgerforening.

CARL ENGELSEN BALLING

Førstelærer ved Hjerting Skole i Ribe Amt, er født den 8. April 1867 i Roslev, hvor Faderen var Købmand, men hører ellers paa saavel fædrene som mødrene Side til gammel Gaardmandsslægt. — I 1892 dimitteredes han fra Gedved Seminarium og besøgte senere flere af vore bedste Højskoler og deltog i adskillige Kursus ved Statens Lærerhøjskole. Efter at have været Vikar ved Stenum Skole i Vendsyssel og aftjent sin Værnepligt, kaldedes han Oktober 1893 som Eenelærer ved Sindbjerg Skole paa Mors, forflyttedes Juni 1897 til Nysøgn Hovedskole paa Holmsland og i Februar 1906 til sit nuværende Embede.

Lærer Balling har i mange Aar holdt Aftenskole, var under sin Virksomhed paa Holmsland Medlem af Menighedsraadet, er nu Medlem af Udvalget for

Frederik Villads Bach, Falsted
pr. Stensgaard
(se III Binds Side 64)

Valdemar Bangsgaard

Præsteembedets Besættelse og Medlem af Værgeraadet. Han har tidligere været Formand, Bestyrelsesmedlem og Regnskabsfører for flere Foreninger og er Repræsentant for Foreningen »Dannevirke«. Lærer Balling er en passioneret Havemand og har i hvert Embede anlagt en smuk Have, trods de uheldige klimatiske Forhold i Vestjylland, og i det hele paa sin Egn været Foregangsmand paa Havevæsenets Omraade. — Han har i mange Aar været Formand for 113 Kreds B i Danmarks Lærerforening.

VALDEMAR BANGSGAARD

Enelærer og Kirkesanger i Lild pr. Frøstrup, er født 13. August 1882 i Skyum i Thy hvor Faderen var Præstegaardsforpagter. Indtil sit 20. Aar var Bangsgaard ved Landvæsenet, men Lysten stod til Bogen, og 1907 blev han dimitteret fra Ranum Seminarium og blev efter et Ophold som Lærer i Tranum Enge paa 7 Aar den 1. April 1912 kaldet til Lærer i Lild. Bangsgaard vinder ved sit venlige Væsen baade Børn og Forældre for sig, og der lægges Beslag paa hans Kræfter ogsaa uden for Skolen. Han er Revisor i Sygeplejeforeningen i Lild og leder som Lærer i Husflidsforeningen samme. Holder hver Vinter en velbesøgt Aftenskole for den opvoksende Ungdom.

Hustru: Elle Helene Kirstine f. Bech.

LAVE NIELSEN BENNETSEN

Forstelærer i Høm ved Ribe, er født den 12. Marts 1862 som Søn af Bønderfolk i Gram Sogn i Sønderjylland. Han var først Sømand og sejlede navnlig paa Afrika og Amerika med engelske Skibe, men maatte opgive Søarten efter at være kommet til Skade i et Gangspil. Han blev optaget paa Gedved Seminarium og dimitteredes 1887. Aaret efter fik han fast Ansættelse som Lærer og Kirkesanger i Sønder Resen, forflyttedes 1893 til Ungstrup Skole i Viborg Amt, hvor han virkede i 16 Aar, indtil han i 1909 kaldedes til sit nuværende Embede.

Hustru: Marie Elisabeth f. Sørensen.

Under sin Virksomhed i Ungstrup var han Bestyrelsesmedlem og til sidst

Lave Nielsen Bennetsen

Niels Herman Bertelsen

Regnskabsfører i Brugsforeningen samt Revisor i Mejeriet, Forskudsforeningen og flere andre Foreninger. Han er Formand for Værgeraadet i Seem Sogn, Kasserer i Sygeplejeforeningen samt Formand for A/S »Høm Forsamlingshus« og Høm Foredragsforening.

JENS ANDERSEN BERING

Tidligere Lærer ved Skibby, er født den 7. Marts 1812 som Søn af Skolelærer Rasmus Andersen i Maarup, Randers Amt. — I 1831 dimitteredes han fra Lyngby Seminarium, var derefter i to Aar Huslærer, derpaa Almueskolelærer i Stavtrup, forflyttedes 1840 til Vilby ved Aarhus og kaldedes 1855 til Skibby, hvor han virkede til sin Død den 29. November 1872.

Lærer Bering var fra 1836 en af de ledende i den Bevægelse blandt Lærerne, som ved Petitioner til Stænderne og ved Forhandlinger i Pressen og paa Skolemøder søgte at fremkalde en Reform af Almueskolen, dog med stadig Bevarelse af Skolens Forbindelse med Stat og Kirke. Foruden talrige Bladartikler udarbejdede han i 1844 en Oversigt over Jyllands Landbyskoler og forfattede i 1859 en almindelig Beskrivelse over Landbyskolens Embeder i Danmark, den sidste ledsaget af Personalialia om alle de ansatte Lærere, samt skrev i 1862 »Den kristelige Almueskole i Danmark og dens Reformbevægelser før og nu.«

Hans Datter, Hanne Marie Bering, født den 6. September 1847 i Viby, har været Lærerinde i Taarbæk ved Klampenborg fra 1881, indtil hun efter Ansøgning entledigedes i 1912.

NIELS HERMAN BERTELSEN

Førstelærer i Aars, er født den 29. Juli 1880 i Oudrup Skole ved Løgstør, hvor Faderen Lærer Kr. M. Bertelsen var Lærer. Som ung Mand kom Bertelsen paa Ranum Seminarium, hvorfra han 1900 tog 1. Del af Lærereksamen, rejste til Silkeborg og blev fra dettes Seminarium dimitteret 1901. Aaret efter blev han ansat som Enelærer i Mollerup ved Silkeborg. To Aar efter blev han forflyttet til Aars som Andenlærer, og efter at have virket her som Andenlærer til 1911 blev han ansat i Førstelærerembedet. I den Arrække, hvori Bertelsen har virket i Aars, har han udført et stort Samfundsarbejde. Han er saaledes Revisor i Aars-Hobro Sparekasse og Aars og Omegns Bank, er Medlem af Bestyrelsen for Aars Borger- og Haandværkerforening, Formand for Aars Sogns Venstrevælgerforening, Næstformand og Kasserer i Venstres Fællesforening i Aalborg Amts 4. Valgkreds, Formand for Aars-Havbro Kommunes Hjælpekasse og Kasserer for Fællesforeningen af landkommunale Hjælpekasser i Aalborg Amt.

Hustru: Anna f. Overgaard.

Peter Christian Bervig

der ved sin Dygtighed, Energi og Venlighed udfører et godt Arbejde for Skolen.

PEDER CHRISTIAN BERVIG

Enelærer og Kirkesanger i Tranum Enge pr. Skovsgaard, fødtes den 18. Juni 1885 i Thisted, dimitteredes fra Skaarup Seminarium 1908. Han var før sin Ansættelse i nuværende Embede Vikar i Kallebove 1908—1909 og var dernæst Lærer i Vamdrup 1909—12. Bervig var, førend han begyndte sine Studeringer, Kontormand, men han længtes mod Lærervirksomheden. Særlig Gymnastik og Sport har en Ven i Lærer Bervig og saavel i Kallebove som i Vamdrup ledede han de stedlige Gymnastikforeninger. Han underviste tillige ved den tekniske Skole i Vamdrup og var en Tid Lærer ved Landbrugskursus i Regnskabsføring hvor hans Viden fra Kontortiden kom ham til Hjælp.

Hustru: Marie f. Lund.

Bervig er en repræsentativ Lærer,

AXEL FREDERIK OTTO BJERRE

Lærer ved Vester Jølby Skole pr. Nykøbing Mors, er født i København den 26. December 1883. Han var først bestemt til at skulle gaa den studerende Vej, men brød af med 4. Klases Hovedeksamen og gik i Købmandslære. Hans Lyst til Bogen førte ham dog senere ind paa Lærervejen, han kom paa Nørre Nissum Seminarium og dimitteredes i 1907; den 1. September 1909 ansattes han ved Støvring Skole og forflyttedes 1. Februar 1911 til Vester Jølby.

Hustru: Laura f. Madsen.

Lærer Bjerre har virket paa forskellig Maade for Folkeoplysningens Fremme, som Leder af den stedlige Sangforening og Folkebogsamling samt om Vinteren som Oplæser for Egnens Ungdom. Han er desuden Medlem af Kommunens Værgeraad og Inkassator for Thisted Plejehjemsforenings stedlige Kreds.

Marius Bitsch-Lauridsen, Skelby pr. Herlufmagle
(se III Binds Side 307)

Anthon Pedersen Boesen

ANTHON PEDERSEN BOESEN

Lærer i Tostrup Skole pr. Ulstrup, er født i Ørsted ved Randers den 16. Maj 1846 som Søn af Gaardejer Peder Pedersen Boesen og Hustru Kirsten Kristensdatter. Lærer Boesen var indtil sit 20. Aar ved Landvæsenet, derefter var han Møller i 24 Aar. 25 Aar gammel kom han paa Ørsted Friseminarium og blev dimitteret i Aarhus 1874. Efter Dimissionen var han Huslærer i Bjerring 1 Aar, hvor han underviste en næsten døvstum 18aarig Gaardmandssøn. Den 28. Aug. 1875 blev han kaldet til Enelærer i Trust, hvor han virkede i 10 Aar. 1885 blev Boesen saa forflyttet til Tolstrup Skole i Veller Sogn, hvor han nu har været Lærer i 28 Aar. Han har været to Gange gift. 1. Gang med Kristiane Boellette f. Toubro, der døde efter 3½ Aars

Ægteskab. Lærer Boesen giftede sig atter, denne Gang med Ane Marie f. Kristensen. Han er Fader til 14 Børn, hvoraf de 12 lever. Lærer B. har i 26 Vintre holdt Aftenskole og har haft mange offentlige Tillidshverv, dog kun, som han siger, af den Slags, der har lagt Beslag paa hans Fritid. I fire Aar var han saaledes Formand for Veller Sogns Kreaturforsikringsforening. I fire Aar Formand for Lærernes do. og var i 3 Aar Kredsformand for den stedlige Lærerforening. Han var i 6 Aar Medlem af det gamle og er nu Næstformand for det nye Menighedsraad, er Medlem af Værgeraadet, Sygeplejeforeningen og Hjelpekassen, har i flere Aar været Revisor i Mejeri og Brugsforening og er fremdeles Revisor af Kommunens Regnskab. I 6 Aar var han Formand for den stedlige Foredragsforening, hvor han af og til selv holdt Foredrag særlig om Skolens og Hjemmets Forhold til hinanden. I en lang Aarrække har han været Kredsformand for Langaa og Omegns Planteforening og Formand for Veller Sogns Venstrevælgerforening. Siden 2 Øres Sparekassen blev oprettet, har han virket for Salget i sin egen Skolekreds og flere Steder holdt Foredrag om Sparesystemet. I de sidste 6 Aar har han været Egnens Tillidsmand for Tyendespareforeningen for Randers By og Omegn. Skolens Jordlod drev Lærer B. selv i 18 Aar, de sidste 10 Aar har den været bortforpagtet. Grunden til, at Lærer Boesen saa sent blev Lærer, var den, at Faderen døde, da B. var 14 Aar gl. Han stod nu uden Midler til Uddannelsen. Først efter at han havde tjent

Niels Pedersen Bjerre, Faarup Skole pr. Lou
(se III Binds Side 276)

blandt fremmede i 10 Aar og faaet samlet sig saa meget, at han ved egen Hjælp og lidt Støtte fra andre kunde naa det attraaede Maal, tog han fat paa Uddannelsen.

KRISTEN JENSEN BRAHMS

Lærer i Gundestrup ved Aars, Aalborg Amt, er født den 19. November 1859 i Sønderup. Efter at være dimitteret 1880 fra Jelling Seminarium og efter bl. a. at have været beskæftiget ved forskellig Lærervirksomhed, ansattes han 1. Maj 1884 som Lærer ved Skaarup Skole i Thisted Amt og kaldedes 1. November 1892 til Gundestrup Skole, hvor han siden har virket uafbrudt.

Hustru: Mette Kirstine født Mortensen.

Lærer Brahms, som tidligere har været Medlem af Menighedsraadet i Aars Sogn, har været indvalgt i Værgeraadet af Lærerne i Aars-Havbro Kommune siden denne Institutions Oprettelse, har siden Nytaar 1905 været Bestyrelsesmedlem og Kasserer i Menighedssygeplejeforeningen samt har tidligere fra Nytaar 1894 til Nytaar 1908 fungeret som Forretningsfører for »Hagelskadeforsikringen for Aalborg og Viborg Amter«. Fra Nytaar 1907 har han været Kredsformand i 65. Kreds af Danmarks Lærerforening.

KRISTEN NIELSEN BRO

Førstelærer i Ranum, Aalborg Amt, er født den 13. Juli 1853 i Engelstrup, hvor Faderen var Gaardejer; senere blev han Sognefoged for Vindblæs Sogn. — Som ældste Søn var han selvskreven til at overtage Fødegården, der, saa langt Forholdene kendes, har været i Familiens Eje som Selvejer-gaard, men han foretrak at blive uddannet til Lærer og lod sin Broder overtage Gaarden. I 1788 dimitteredes han fra Ranum Seminarium, hvorefter han var Hjælpelærer i Dyngby hos Folketingsmand N. Jensen samt i Føllesløv hos den i sin Tid meget bekendte Skolemand Emil Schjelderup. 1884 blev han fast ansat som Lærer i Dyngby og forflyttedes 1889 til Ranum Skole, der er en Øvelsesskole for Ranum Seminarium, hvorved Gerningen blev baade at passe Skolen og vejlede Seminariets Elever i praktisk Skolegerning.

Under hele sin Virketid i Ranum har Lærer Bro stadig været Bestyrer af det derværende Brevsamlingssted og er Bestyrelsesmedlem og Revisor i Danmarks Brevsamlerforening, han har desuden haft Sæde i Bestyrelsen, enten som Formand, Kasserer eller Revisor for de fleste af de i Ranum værende Foreninger. Han har saaledes i en lang Aarrække været Forligsmægler i Tyende og Aftægtssager i Bjørnsholm-Malle Kommune, Formand og Regnskabsfører i Brugsforeningen, senere Revisor, Bestyrelsesmedlem og Formand for Ranum Borgerforening samt Bestyrelsesmedlem og Kasserer i Ranum Elektricitetsværk. Han har endvidere i mange Aar været Bibliotekar ved Bjørnsholm-Malle Laanebogsamling, samt er Stifter af Ranum Sygekasse, hvis Formand og Kasserer han har været i 15 Aar. Lærer Bro har Sæde i Komitèen for Ranum Kirke, baade som Medlem og som Sekretær, han har i Tidens Løb forberedt mange unge Mennesker til Optagelse paa Ranum Seminarium. I en halv Snes Aar har han været Kredsformand

Kristen Nielsen Bro

i 64. Kreds af Danmarks Lærerforening.

Hustru: Laura Manna f. Andresen.

P. BUCH

Førstelærer i Brakker pr. Kolding, er født den 12. Februar 1858 i Skibet Sogn ved Vejle. Blev samme Aar som han blev dimitteret fra Jelling Seminarium 1883 kaldet til Lærer i Lille Andst pr. Vamdrup og fra 1886 til sit nuværende Embede. Han er stærkt kommunalt interesseret. Er Formand for Starup-Nebel Værgeraad, Observator for Meteorologisk Institut, i flere Aar Formand for Vester Nebel og Omegns Brugsforening og i de sidste 20 Aar Revisor i samme; i denne Egenskab var han med til at vedtage Lovene for

Fællesforeningen af Danmarks Brugsforeninger. I 25 Aar var han Revisor i Aagaard Mejeri og kommunal Tilsynsmand for Børnene under Vejle Amts Plejeforening. Ved sit Jubilæum i Maj 1911 modtog Lærer Buch et synligt Bevis paa den opvoksende Slægts Kærlighed til ham, idet han fra Sognets Ungdom modtog et smukt Gulduhr med Kæde, fra Børnene Sølvtoj, og Beboerne holdt Fest for ham i Skoven. Ved Sølvbrylluppet i November samme Aar var han og hans Hustru atter Genstand for megen Opmærksomhed.

ANDREAS CARSTENSEN

pensioneret Lærer siden 1. Novbr. 1904 fra Taars Skole ved Sakskøbing, er født i Havlykke Skole ved Maribo den 23. Febr. 1833. Efter at være dimitteret fra Jonstrup 1854, blev han Hjælpelærer ved Maglebrænde Skole, 1855 fast ansat som Lærer og Organist i Stubbekøbing, 1859 Lærer ved Udflytterskolen ved Rødby og 1864 Lærer og Organist i Taars ved Sakskøbing. Her virkede han til 1. Novbr. 1904, da han efter Ansøgning fik sin Afsked med Pension.

Den 13. Novbr. 1856 viedes han til sin Hustru Elisabeth Sophie f. Rasmussen.

I de 50 Aar, han har været Lærer, har han ved Siden af Lærergerningen til Tider haft en stor Virksomhed, idet han har forberedt 12 unge Mennesker til Optagelse paa et Seminarium, i en Aarrække været Formand for Taars

J. Caspersen, Rohlte pr. Fakse
(se III Binds Side 279)

Mads Tranberg Christensen

Sogneraad, en Del Aar været Formand for Sognets »De fattiges Kasse«, har stiftet Sognets Sygekasse og været Formand for den samt ogsaa været Formand for Sognets Læseforening.

Han blev 1897 hædret med Dannebrogskorset. Nu i sin høje Alderdom lever han som Pensionist med sin gamle Hustru og en Datter i sin gamle Skolebolig, som er bleven hans Ejendom.

MADS TRANBERG CHRISTENSEN

Førstelærer ved Tømmerby Skole pr. Frøstrup, Thisted Amt, er født den 19. November 1876 som Søn af Møllerfolk i Lindballe. I 1903 dimitteredes han fra Odense Seminarium, ansattes 1. Oktbr. 1904 som Andenlærer ved Aggersund Skole og kaldedes 1. Maj 1908 til Tømmerby Førstelærerembede.

Hustru: Ottemine Karoline Marie f. Jakobsen.

Under sin Virksomhed i Aggersund var Lærer Christensen Bestyrelsesmedlem i Aggersborg Sogns Spare- og Laanekasse samt Genopretter og Leder af Aggersborg Gymnastikforening. Afholdssagen har han ogsaa stedse omfattet med stor Interesse og har virket ihærdig for denne Sag som Medlem af Bestyrelsen for Tømmerby Sogns Afholdsforening.

L. M. CHRISTIANSEN

er født den 10. Oktober 1880 i Skaarup ved Svendborg.

1902 blev han dimitteret fra Skaarup Seminarium, hvor hans Fader var Opsynsmand. 1902 fik han Plads som Lærer ved Sandholts-Lyndelse Skole, hvor han virkede i 4 Aar. En kort Tid var han Vikar ved Branderslev Skole paa Lolland, derfra rejste han til Frederikssund Borgerskole. 1906 blev han fast ansat som Enelærer ved Toftbjerg Skole. Han er Formand for Folkebogsamlingen i Toftbjerg. — Hustru: Sørine f. Holm.

L. M. Christiansen

ANDERS DAVIDSEN

Tidligere Enelærer i Fuglsig ved Hjørring, er født den 10. Juli 1844 i Folding,

hvor Faderen i sin Tid var Lærer og Kirkesanger for Malt og Folding Distrikter, men hører ellers paa saavel fædrene som mødrene Side til gammel Bondeslægt. I 1871 dimitteredes han fra Blaagaard Seminarium, virkede derefter i 3½ Aar som Hjælperlærer i Eltang, kaldedes 1. November 1875 som Enelærer og Kirkesanger i Vrads, forflyttedes Juli 1877 til Skibsbjerg og Oktober 1877 til Fuglsig, hvor han derefter virkede, indtil han efter Ansøgning entledigedes paa Grund af Alder med Pension fra 1. Oktober 1914 at regne.

Pensionist Lærer Davidsen har tidligere i flere Aar været Formand for den konservative Klub i St. Hans og St. Olaf Sogne samt Bestyrelsesmedlem i Biblioteket for Hjørring og Omegn, ligesom han i Tidens Løb har holdt adskillige meget paaskønnede religiøse, kirkehistoriske og videnskabelige Foredrag, særlig i Skibsbjerg og Fuglsig. Han har ligeledes i flere Aar holdt en velbesøgt Aftenskole for den konfirmerede Ungdom.

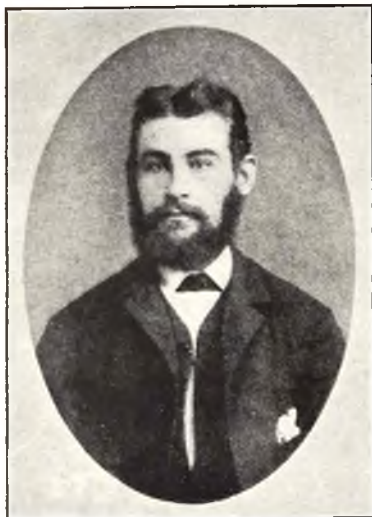
JENS PEDER PEDERSEN DEGNBOL

Lærer ved Neder Donnerup Skole pr. Give, er født den 28. Juli 1883 i Stauning Sogn, dimitteredes 1904 fra Nørre Nissum Seminarium og ansattes 8. Januar 1906 i sit nuværende Embede.

Lærer Degnbol er en meget dygtig Lærer, hans Skole er paa Vej til at blive en Mønsterskole. Han har i Skolen samlet en stor geologisk, fysisk og naturhistorisk Samling. Desuden har han faaet anskaffet et stort Lysbilledapparat til Skolen. Midlerne til Anskaffelsen indkom ved, at Degnbol holdt Foredrag og fremviste Lysbillederne. Han har ligeledes faaet anlagt en stor Skolehave, der er til stor Hjælp ved Undervisningen i Botanik. Lærer Degnbol var med til at starte »Skolebørnenes Blad«, har senere lagt Kræfter til ved Startning af andre Blade, og hans store Interesse for litterære og pædagogiske Sysler har givet sig Udslag gennem flere Afhandlinger saavel i Prosa som Poesie, særlig Børneblade har nydt godt af disse D.s Evner. Han er en meget idérig Mand. Hans Hustru er Methea Elisabeth f. Groversen.

TERKEL PETER DIECKMANN

Enelærer i Skræm Skole pr. Fjerritslev er født den 31. Maj 1862 i Langskov Sogn. Slægten Dieckmann stammer fra det sydlige Slesvig. Faderen var Landmand. Efter at Dieckmann i 1888 var bleven dimitteret fra Jelling Seminarium, blev han efter flere Aars omflakkende Tilværelse ansat som Lærer i Nørskov-Rostvig den 1. Juli 1895. Her var han saa til han 1904 forflyttedes til sit nuværende Embede. Dieckmann har i Aarenes Løb haft 10 Feriekursus, nemlig 2 i Dansk, 3 i dansk Husflid, 3 i svensk pædagogisk Sløjd og 2 i Lersløj. Deltagelsen i disse Kursus har sat sit Stempel paa Lærer Dieckmanns Gerning i og uden for Skolen. Han har saaledes været Husflidslærer i 10 Aar og er en meget benyttet Dommer ved Husflidstudstillingerne i Amtet. I Skolen har han indført Lersløj. Han er Stifter og Leder af Sognets Bogsamling, Medstifter og Formand og Kasserer for Skræm Sogns Sygekasse. Medlem af Værgeraadet og har desuden i en lang Aarrække holdt Aftenskole for den konfirmerede Ungdom. Lærer Dieckmann er en stor Havemand ligesom han dyrker Skolens Jordlod selv, noget der hører til Sjældenhederne. I sit Drivhus dyrker Dieckmann Meloner, Vin og Tomater i stor

Terkel Peter Dieckmann

Stil. Fru Dieckmann, der underviser en Del af de overfyldte Klasser, for at lette Arbejdet for sin Mand, har taget Kursus i Kunstvævning og har drevet dette Arbejde saa godt, at Resultaterne nærmer sig Kunst. Hun søger at gøre denne sin Viden frugtbringende for de unge Piger i Sognet ved at undervise dem i Kunstarten.

DINES FJEDERBOLT DINESEN

Førstelærer ved Farre Skole, er født 17. Maj 1872 i Kollund, Rind Sogn ved Herning, hvor hans Fader, J. K. Dinesen ejede en Gaard. Da der var mange Børn, og der ikke var Velstand, maatte de fra smaa af hjælpe til baade ude og inde, og de opdroges til at udføre alle Slags Arbejder, hvad der senere er kommen dem til gode. Det var

et rigtig gammeldags, grundtvigiansk Hjem, hvor der blev sunget og diskuteret Politik og Dagens mest brændende Spørgsmaal. Faderen var Veteran fra 64 og havde læst meget, især Historie, og han fortalte tit for sine Børn og lærte dem at elske, hvad der var dansk. Straks efter sin Konfirmation havde Dinesen Lyst til at læse, men Faderen holdt igen, indtil Sønnen var fyldt 20 Aar. Da blev Lysten og Trangen for stor. Faderen gav efter, og D. kom paa Staby Højskole, læste Sprog en lille Tid i København, men drog saa ud som Vinterlærer. Da han havde aftjent sin Værnepligt og været Vinterlærer i 5 Vintre, tog han 1900 paa Blaagaards Seminarium, hvorfra han 1902 dimitteredes med 1. Karakter. Samme Aar blev han Lærer i Møborg n. Skole. Derpaa forflyttedes han 1904 til Nørskov Skole, Lindeballe Sogn, og da Embedet ved Farre Skole blev ledigt i 1906, blev han af Beboerne opfordret til at søge det. Her har han taget livlig Del i Arbejder, der laa baade inden og uden for Skolens Virksomhed. Han har saaledes hver Vinter holdt Aftenskole 2 Aftener om Ugen. De sidste 6 Aar har han været Kasserer og Regnskabsfører for Foderstofforeningen, der har en Omsætning paa ca. 100,000 Kr., og er nu Formand og Regnskabsfører for Brugsforeningen og har desuden i flere Aar beregnet Renter for Sparekassen. Medstifter af Farre og Omegns Skytte- og Gymnastikf. og i flere Aar Leder af Gymnastikken og Bestyrelsesmedl. Han er Stifter af Farre Læseforening. Formand for Forsamlingshuset. Leder af Fore-

Dines Fjederbolt Dinesen

Christen Hansen Eriksen,
Køng pr. Lundby
(se III Binds Side 284)

dragsf. og har været Formand i Farre og Omegns Afholdsförening, er Medstifter af Give Afholdskreds og Medstifter og Bestyrelsesmedlem af »Sønderjysk Forening for Give og Omegn«. I de sidste 5 Aar har han været Medlem af Sangforeningen og indøvet Stemmerne. Da han i 1913 giftede sig med Sofie f. Schelde, overtog Fru D. sin Mands Plads i Bestyrelsen og, da hun er meget musikalsk, tillige Sangen i Skolen. Dinesen har altid følt Trang til at udvide sine Kundskaber og har derfor deltaget i mange Kursus: 2 i Træsøjld, 1 i Fysiksøjld, 3 i Gymnastik, 1 i Dansk, 1 i Religion, 1 i praktisk Skolegerning og 2 Repetitionskursus i Sang. Behøverne sætter stor Pris paa Lærer Dinesen, og har ofte glædet ham med Gaver.

PEDER CHRISTIAN ERIKSEN

Tidligere Lærer i Jetsmark, blev født 27. Juli 1835 paa Aggersø, hvor Faderen var Fæstebonde. Lærer E. blev dimitteret fra Ranum 1857 og blev efter nogen Tids Vikariat og Hjælperlærervirksomhed ansat som Lærer i Gjorslev; der var han til 1860, da han kom som Enelærer til Kongens Thisted. Efter 3 Aars Virksomhed der forflyttedes han til Jetsmark. Her virkede han saa, indtil han i 1905 søgte og fik sin Afsked. I Jetsmark vakte Lærer Eriksens Religionsundervisning en Del Opmærksomhed. Han var Formand for den fri Fattigkasse i 20 Aar, Formand for Grundlovsværneforeningen »Pandrup« i 10 Aar; kommunal Revisor i 5 Aar. Lærer Eriksen har 4 Sønner og 2 Sønesønner og 1 Datterdatter, der virker i den danske Folkeskole.

Hustru: Jacobine Kathrine f. Christensen.

Af Sønnen er *Jacob Nicolaj Vilhelm Kalstvig Eriksen* Førstelærer og Kirkesanger i Jetsmark søndre Skole pr. Kaas. Han er født i Skolen, hvor han nu virker som Lærer, den 5. August 1872. Paa mødrene Side var baade Bedstefader og Oldefader Lærere i Asby. Han blev dimitteret 1900 fra Jonstrup; er Distriktsbestyrer i Aalborg og Hjørring Amters Brandforsikring.

Anton Marius Albert Eriksen, Førstelærer og Kirkesanger i Nørre Saltum, født den 9. Maj 1875, dimitteret 1903 fra Jonstrup. Har stor Interesse for Regning, hvor han benytter en egen Metode, som han agter at udgive under Titlen »Regnemethodik«. Han er Bestyrelsesmedlem af Taars Tyendespareforening og Leder af Saltum Sangforening.

Hustru: Elna Kirstine Ingeborg f. Nordqvist.

Jens Christian Eriksen, Enelærer og Kirkesanger i Rødhuse Skole pr. Pandrup, er født den 11. April 1878 i Jetsmark søndre Skole, dimitteret 1909 fra Hjørring Seminarium. Medlem af Menighedsraadet. Tilsynsførende for Børn udsendte af Børneplejeforeningen.

THOMAS ERIKSEN

Tidligere Degn og Førstelærer i Frørup i Sønderjylland, er født den 7. September 1842 i Fjelstrup og er af gammel nordslesvigsk Bondeslægt, der, saa langt som dens Historie kan føres tilbage, har boet nord og syd for Haderslev Fjord. Hans Hu stod til Landvæsenet, men da han havde en ældre Halvbroder, som skulde overtage Fødegården, blev han uddannet til Lærer, optoges paa det danske Skolelærer-Seminarium i Tønder og dimitteredes 1863, kaldedes samme Aar til Andenlærer ved Hostrup Degneskole og Kirkesanger ved Hostrup Kirke, var i 1867 konstitueret kortere Tid som Lærer i Sillerup, ansattes samme Aar i Simmersted, forflyttedes 1871 til Bjerndrup i Stepping Sogn og kaldedes 1877 til Frørup Degne- og Førstelærerembede, som han varetog, indtil han som Følge af en Øresygdom maatte nedlægge sit Embede 1. November 1901 og flyttede til Kristiansfelt.

Thomas Eriksen

Under sin Virksomhed som Lærer kunde han ikke betroes noget Tillidshverv af Befolkningen, men efter sin Entledigelse har han faaet fuldt op at tage Vare i saa Henseende. Han er Formand for Sygeplejeforeningen for Tyrstrup, Hjerndrup, Aller, Fjeldstrup og Bjerning Sogne, hvilke Foreninger, der nu spænder over hele Nordslesvig, kan takke Udvalget for »Kristelig Virksomhed« for deres Oprettelse. Han er ligeledes i Bestyrelsen for de samvirkende nordslesvigske Sygeplejeforeninger, hvis Formaal det er at faa oprettet et Hvile- og Rekreationshjem for Sygeplejersker, samt er desuden Medlem af Kirkerepræsentationen for Tyrstrup Menighed og Revisor ved Sparekassen for Kristiansfelt og Omegn.

Lærer Eriksen viedes i 1868 i Simmersted til Maren From, hvis Fader var Landmand og Sognefoged, og som blev Dannebrogsmænd efter vor forrige Krig.

ANDERS PEDERSEN FISCHER

Enelærer og Kirkesanger i Asdal ved Hjørring, er født den 26. Februar 1854 som Søn af Husmandsfolk i Øster Grønning ved Skive. I 1887 dimitteredes han fra Gedved Seminarium og fortsatte senere sin Uddannelse ved at gennemgaa flere af Statens Feriekursus. Den 31. December 1880 kaldedes han som Lærer ved Asdal eller Allingsdam Skole, hvor han siden har virket uden Afbrydelse. — Hustru: Johanne Sofie f. Holst.

Lærer Fischer har i adskillige Aar været Formand for Kommunens Væge- raad og Medlem af Menighedsraadet saalænge denne Institution har bestaaet. Han har endvidere været kommunal Revisor to Gange, i en halv Snes Aar Revisor i Asdal Brugsforening og i ca. 19 Aar Medlem af Bestyrelsen for Horne Højskole samt i kortere Tid Bestyrelsesmedlem i Tyendsparkassen for Asdal og Omegn. Han har desuden i 24 Aar været Formand for Kredsfors-

Anders Pedersen Fischer

gen, i hvis Bestyrelse han har haft Sæde siden Foreningens Stiftelse. Han har endvidere i flere Aar været Bestyrelsesmedlem i Foretagsforeningen, Skytteforeningen, Husflidsforeningen og Gymnastikforeningen samt i Sygekassen, Brugsforeningen og i Aktieselskabet »Hjørring Venstreblad«. Han er Formand for den radikale Vælgerforening og i Tyendespareforeningen for Taars og Omegn, samt er Revisor i Taars Sparekasse og Husmandsforening. Han har desuden befattet sig en Del med journalistisk Virksomhed ved de lokale Blade.

JØRGEN PETER WEIS FOGH

Andenlærer ved Pandrup Skole i Hjørring Amt, er født den 15. Febr. 1887 som Søn af Lærer Mikkel August Mikkelsen Fogh i Selstrup. I 1912 dimitteredes han fra Vordingborg Seminarium, virkede derefter som Lærer i Jebjerg og modtog 1. Marts 1914 fast Ansættelse som Andenlærer ved Pandrup Skole.

Ved Siden af sin Gerning i Børneskolen var han under sin Virksomhed i Jebjerg knyttet som Lærer til den der-værende tekniske Skole, ligesom han ogsaa var Leder af Jebjerg Gymnastikforening. For Ungdomssagen nærer han den varmeste Interesse og forestod som Formand Ledelsen af Jebjerg Ungdomsforening.

eningen for Hedningemissionen i Asdal og i 20 Aar Leder af »Indre Missions-samfund i Asdal«, ligesom han i ca. 25 Aar har afholdt Missionsmøder og har været en søgt og skattet Taler i Indre Missions Kredse.

NIELS PEDERSEN FLØE

Enelærer ved Taars nordre Skole pr. Taars, Hjørring Amt, er født den 10. Oktober 1880 som Søn af Husmandsfolk i Kølkhjør, Rind Sogn. I 1904 dimitteredes han fra Gedved Seminarium og kaldedes 1. September 1906 til Taars nordre Skoles Enelærerembede.

Hustru: Ane Johanne f. Hansgaard.
Lærer Flø er Medlem af Sogneraadet og Formand for Sygeplejeforeningen

Peder Møller Petersen Grand, Bruunsminde pr. Olstrup
(se III Binds Side 286)

Henrik Fromholt-Hansen

HENRIK FROMHOLT-HANSEN

Enelærer og Kirkesanger i Kjærup ved Frastrup, Thisted Amt, er født den 24. Januar 1878 i Refsvindinge, hvor Faderen var Husmand og Træskomand. — I 1901 dimitteredes han fra Silkeborg Seminarium, var derefter i 1½ Aar Hjælpelærer ved Tømmerby Skole, ansattes 1. December 1903 som Lærer i Vindblæs og forflyttedes 1. Maj 1905 til sit nuværende Embede.

Hans Hustru, Nielsine Frederikke f. Rasmussen, var i 4 Aar, indtil sit Bryllup, Lærerinde i Folkeskolen og viste megen Interesse og Dygtighed i denne Gerning.

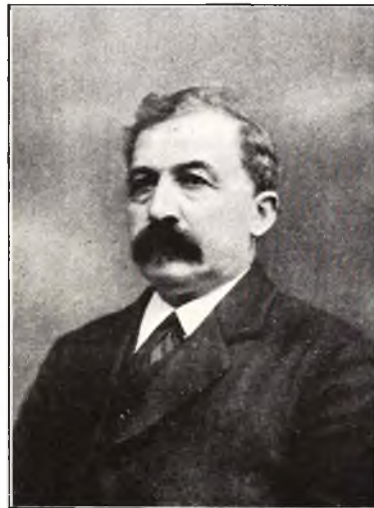
Lærer Fromholt-Hansen er Medlem af Værgeraadet og Revisor i »Tømmerby-Sild Sparekasse«, samt forestaar Ledelsen af Sild Sogns Husflidsforbesøgt Aftenskole for Egnens Ungdom.

ning og har i flere Aar holdt vel

KJELD GRØNBÆK

Lærer og Kirkesanger i Vinding Sogn ved Holstebro, er født den 17. Marts 1856 i Jerrild i Aulum Sogn, hvor hans Forældre var Gaardmandsfolk. Af 11 Søskende er de 6 bleven Lærere. Indtil K. Grønbæk blev Soldat deltog han i Gaardens Drift. I 1883 tog han Lærereksamen fra Blaagaards Seminarium. Samme Aar blev han Hjælpelærer i Vinding, hvor han i 1884 den 29. Okt. fik Ansættelse i sit nuværende Embede og blev gift med sin afdøde Hustru Kristine Oline C. C. f. Nielsen fra Kilde Mølle — anden Gang gift med Mariane f. Nielsen fra Vinding.

I 20 Vintre samlede han Ungdommen i Aftenskolen, hvis Formaal var — foruden den almindelige Undervisning, at vække Ungdommen til Forstaaelse af Menneskelivet i Daabens Pagt. Han var Medstifter af en Foredragsforening. Var i 2 Aar Formand i Mejeribestyrelsen, blev senere denne Forenings Kasserer, og han er nu — ligesom han flere Gange har været — Revisor i Andelsmejeriet. Han har været Medlem af Menighedsraadet og er Medlem af Værgeraadet for Vinding og Vind Sogne. Han er Formand for et Udvalg, hvis Opgave er at faa en Jernbane til Egnen. Siden Syge-

Kjeld Grønbæk

Anders Hansen

kassens Stiftelse i 1898 har han været denne Kasses Formand og Kasserer. 1914 valgtes han til Bestyrelsesmedlem af Danmarks Lærerforenings 104. Kreds. Ses tilbage paa disse Smaabestillinger og især paa Arbejdet inden for Skolens Vægge saavel som Virksomheden i Kirken, siger Lærer K. Grønbæk, at der mærkes en Følelse af Ydmyghed og Bønnen fremkommer: Gid der var arbejdet noget mere, og gid det var gjort noget bedre.

ANDERS HANSEN

Førstelærer ved Nordby Skole pr. Tranebjerg paa Samsø, er født den 17. December 1867 i Stenstrup, Sunds Herred. — I 1888 dimitteredes han fra Skaarup Seminarium, ansattes 1892 som Lærer i Sørup, forflyttedes 1895 til Vastrup Skole, blev samme Aar Lærer paa Thunø og kaldedes 1896 til Nordby paa Samsø, hvor han siden har virket uafbrudt. — Hustru: Karen Kirstine f. Rasmussen. — Lærer Hansen, der er Kirkeværge, har siden 1898 været Forligsmægler i Tyendesager, fra 1904 Medlem af Sogneraadet og er nu ogsaa indvalgt i Menighedsraadet. Han har desuden tidligere en halv Snes Aar været Formand for Nordby Sogns Foredragsforening.

C. M. HANSEN

Lærer ved Riis Skole pr. Jelling, er født den 19. Juni 1883 paa Thurø, hvor han opholdt sig til han fra Realskolen i Svendborg tog Præliminæreksamen, 1900 blev han forberedt til Seminariet af Broderen, der er Lærer i Grasten Skole paa Thurø. 1. Del af Lærereksamen tog han fra Odense Seminarium, hvorefter han rejste til Gedved, hvorfra han dimitteredes 1914. Efter sin Dimission ansattes han som Andenlærer ved Skelund Skole pr. Hadsund, hvorfra han efter en Del Aar forflyttedes som Førstelærer til Koldkær, og endelig som Førstelærer til sit nuværende Embede.

Under sit Ophold i Skelund ledede Lærer Hansen sammen med Førstelærer Jeppe Hansen Aftenskoleundervisningen og var desuden Leder af Skelund Sangforening. Som Førstelærer i Koldkær kastede H. sig over Sprog og Musik og

C. M. Hansen

Lars Peter Hansen, Vrangstrup ved
Vetterslev
(se III Binds Side 290)

forberedte en ung Mand til Præliminær-eksamen med et udmærket Resultat. I de senere Aar har Lærer Hansen beskæftiget sig med journalistisk Virksomhed og leverer Bidrag til flere Blade og Tidsskrifter f. Eks. »Tiden«, »Dyrevennen« og »Fredsbladet«. Hansen er tillige Organist i Givskud Kirke.

EMANUEL HANSEN

Andenlærer og Organist i Gøttrup ved Fjerritslev, Thisted Amt, er født den 4. November 1889 i Gøttrup Skole, hvor hans Fader, Lærer H. K. A. E. Hansen virkede før ham som Førstelærer og Kirkesanger. — I 1911 dimitteredes han fra Ranum Seminarium og ansattes 22. Juli s. A. som Andenlærer ved Gøttrup Skole, hvorfra Faderen entlediges Nytaar 1912, efter at have været Lærer her fra 1881.

Lærer Emanuel Hansen, der holder Aftenskole for Ungdommen med de elementære Fag samt Sang og Oplæsning, nærer varm Interesse for Ungdoms-sagen, er Leder af Ungdomsforeningens Gymnastik, er Stifter af og Form. for Fodboldklubben i Gøttrup og er medvirkende ved Ledelsen af den stedlige Sangforening.

NIELS KARL KRISTIAN HOFFMANN

Førstelærer i Hornbæk, Søn af Lærer C. C. Hoffmann og Hustru Noline f. Lassen, i Sorring, er født den 12. Maj 1869 i Skjorring, Sjelle Sogn, kom som ungt Menneske paa Silkeborg Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1888. Var fra 1891—94 Andenlærer i Hornbæk og fra 1894—1905 Enelærer i Holmene for i 1905 at komme tilbage til Hornbæk, denne Gang som Førstelærer.

For at uddybe sin Uddannelse, har Lærer H. haft flere korte og længere Kursus, bl. a. et 6 Maaneders Kursus paa Askov Højskole for at studere Fysik og Kemi og gentagne Gange Kursus i Musik og Sang. Lærer H. er meget musikinteresseret, og som Følge deraf søger han at fremme Sansen for god flerstemmig Sang. Han stiftede under sit Ophold i Holmene Mandskoret »Hedelærken« og ledede samme til sin Bort-

Søren Johan Hejberg Christiansen-
Lyngby, Tjæreby
(se III Binds Side 219)

Niels Karl Kristian Hoffmann

rejse. I Hornbæk har han ligeledes stiftet og ledet et stort »Blandet Kor«. Begge Steder var Hr. Hoffmann Formand for de stedlige Foredragsforeninger. Lærer H. er Medlem af Tikjøb Kommunes Hjælpekasse og af Hornbæk-Hellebæk Sogns Menighedsraad og tillige Repræsentant for »Fængselshjælpen« og Kredsforstander for Frd'bg. Amts Plejehjemsforening. Lærer Hoffmann er i sin Fritid og paa sine Ferier en meget dygtig Amatørfotograf.

JENS HOLM

Enelærer i Snevre Skole pr. Hjørring, er født den 16. Januar 1878 i Maastrup-gaarde pr. Hald af gammel Gaardmandsslægt. 1899 dimitteredes han fra Ranum Seminarium og var derefter i nogle Aar dels Huslærer og dels Hjælpe-lærer i Sparkjær og Gammelstrup, konstitueredes som Enelærer i Faarbæk i 1½ Aar og kaldedes endelig 1. Februar 1904 i sit nuværende Embede. Lærer Holm er en meget afholdt Lærer, hvis betydelige Arbejdskraft og Dygtighed udnyttes meget i Kredsen hvor han virker. Han er saaledes Medlem af Menighedsraadet for Bjergby-Mygdal, Stifter og Formand for Bjergby Foredragsforening, Medstifter af Vendsyssel Venstreblad og Medlem af Forretningsudvalget for samme, Formand for Bjergby Afholdsforening og Bestyrelsesmedlem i Sygekassen. Han var 1 Aar Formand for 109. Kreds af D. L. F., indtil han forflyttedes. Han er desuden Forretningsfører i Bjergby Brugsforening siden dens Oprettelse og Revisor i Bjergby-Mygdal Dampteglværk. Lærer Holm har i en Aarrække holdt Aftenskole med alm. Fag samt Fag inden for Landbruget.

JENS RASMUSSEN HØJBY

Forstander for Vester Vedsted Efterskole, er født i Højby, Odense Amt som yngste Barn af Væver Rasmus Petersen og Hustru Gertrud Marie f. Christensdatter. I Hjemmet voksede han op under trykkende Kaar, men under gode aandelige Forhold. Som Barn blev han sat i Klaus Berntsens Friskole, hvor han fik en god Undervisning og en god Paavirkning baade i kristelig og folkelig Retning. 13½ Aar gammel kom han

Jens Holm

ud af Skolen og maatte ud at tjene. Han tjente nu som almindelig Tjenestekarl til han var 24 Aar, dog afbrudt i 2 Aar, den Tid han laa som Dragon i Odense. 1892 kom han paa Ryslinge Højskole, hvor særlig Forstander Alfred Paulsen gennem sine verdenshistoriske Foredrag fik Betydning for ham, ligesom han ogsaa her fik sin Interesse for Gymnastikkens Betydning vakt ved nuværende Gymnastikinspektør K. A. Knudsens Undervisning i Gymnastik. I de følgende to Vintre var han Elev paa Askov udvidede Højskole, og i Somrene 1895—96 var han Deltager i de 3 Maaneders Kursus for Højskolelærere. I Vinteren 1895—96 kom han som Lærer til Vester Vedsted Efterskole, der hovedsagelig besøges af unge Sønderjyder, og hvor han har været siden, med Undtagelse af den Tid, da han var paa Statens etaarige Kursus (1898—99). Han er gift med Anna Elisabeth f. Andersen fra Sønderø paa Fyen.

Jens Rasmussen Højby

1. Maj 1906 overtog han Stillingen som Skolens Bestyrer og har den fremdeles. — Forstander Højby var i 2½ Aar Medlem af Vester Vedsted Sogneraad, Medlem af Menighedsraadet og Formand for Hjælpekassen, i 3 Aar Regnskabsfører for S. Torup Mejeri. I 8 Aar har han ledet Gymnastik for Sognets Ungdom, har været Formand for Sognets Ungdoms- og Foredragsforening i 3 Aar og i ca. 10 Aar forestaaet Udlaanet af Sognebogsamlingen.

I syv Aar har Højby været Lærer ved de danske Skytteforeningers Kursus for Delingsførere, har ledet en Række Instruktionskursus og Feriekursus i Gymnastik for Lærere og Lærerinder og i flere Aar undervist paa Statens Kursus i Lege og Boldspil for Lærere. Siden 1907 har han endvidere været Assistent hos Gymnastikinspektøren og tilset Gymnastikken i Landsbyskolerne i Ribe og Randers Amter.

C. INGEMANN-PETERSEN

Lærer i Ribberholt, er født den 2. September 1872 i Hjerm, hvor hans Fader var Husmand. Han har Eksamen fra Staby Vinterlærerseminarium. 1906 blev han fast ansat ved Raabjerg Hedens Skole. Aaret efter, 1907, blev han forflyttet til Ribberholt.

Hustru: Christiane Sofie f. Jensen.

Ingemann Petersen er en livlig og interesseret Lærer, der gennem sin mangeaarige Lærervirksomhed har høstet megen Erfaring i Skolens Gerning. Han har holdt Aftenskole ialt i 7 Aar, i Raabjerg var han Revisor i Sygekassen i 3 Aar. Han har drevet lidt journalistisk Virksomhed.

MARTIN ANDREAS SØRENSEN ISEN

Enelærer ved Svenstrup Skole pr. Taars, Hjørring Amt, er født den 18. April 1881 som Søn af Husejer A. K. Sørensen i Engesvang, men hører ellers til en gammel jysk Bondeslægt. I 1906 dimitteredes han fra Ribe Seminarium og ansattes efter forskellig Lærervirksomhed ved Nytaar 1909 som Lærer i Svenstrup, hvor han siden har virket.

Hustru: Marie f. Bønløkke.

Lærer Isen har ved Siden af den daglige Skolegerning holdt Aftenskole for Ungdommen, som han har undervist i de almindelige Fag samt i Historie og Fysik. Han har endvidere paataget sig Hvervet som Bestyrelsesmedlem i Tyendespareforeningen og har i flere Aar været Medlem af Bestyrelsen for den lokale radikale Vælgerforening.

HARALD GUSTAV VALDEMAR ISHØY

Enelærer og Kirkesanger i Jelstrup ved Gjølstrup, Hjørring Amt, er født den 14. Juli 1855 og er Søn af Lærer, Kordegn og Klokker i Ringsted, Kammeraad H. G. V. Ishøy. — I 1876 dimitteredes han fra Blaagaards Seminarium og fortsatte senere sin Uddannelse ved at tage videregaaende Undervisning i Orgelspil med afsluttende Eksamen. Aaret efter sin Dimission ansattes han som Andenlærer i Furreby ved Løkken og kaldedes 1882 til sit nuværende Embede.

Hustru: Helene Rasmine f. Kaas.

Lærer Ishøy, som er Medlem af Kommunens Værgeraad, har siden 1892 virket ihærdigt som Indremissionær og har til Stadighed afholdt Børnegudstjenester foruden adskillige Møder, særlig i Vendsyssel. Han har desuden været Foredragsholder for »Blaa Kors« siden denne Forenings Stiftelse, samt har i Tidens Løb skrevet et stort Antal Børnefortællinger.

NIKOLAJ EMANUEL IVERSEN

Fhv. Lærer i Jerup ved Frederikshavn, født paa Byholm ved Horsens den 19. November 1825, dimitteret fra Lyngby 1853, gift med Amalie f. Konradsen, i mange Aar Repræsentant for den Geert Winther'ske Brandkasse, var medvirkende ved Strand- og Redningsvæsenet, var Formand for den Komite, som ledede Opførelsen af Jerup Kirke, havde mange forskellige Hverv og var i mange Aar den ledende Kraft i de fleste Foreteelser paa Egnen, var ansat som en særdeles dygtig Skolemand.

CHRISTEN JACOBSEN

Tidligere Førstelærer ved Jetsmark nordre Skole i Hvetbo Herred, Hjørring Amt, er født den 19. Januar 1863 paa Borup Hede ved Vraa Station, og hører paa mødrene Side til den landskendte Slægt »Heilesen« i Vendsyssel. Efter Konfirmationen hjalp han sin Fader med Driften af en lille Landejendom, var et Aar i Snedkerlære, halvandet Aar paa Højskole, og virkede derefter et Aars Tid som Hjælperlærer i Eskelund ved Brørup og som Vinterlærer

i Østerhassing, hvorpaa han 1. Maj 1882 begyndte sin Uddannelse paa Seminariet. I 1884 dimitteredes han fra Københavns Seminarium, ansattes 12. December s. A. som Enelærer ved Øsløs nordre Skole i Vester Hanherred og forflyttedes i Oktober 1887 til Jetsmark nordre Skoles Førstelærerembede, som han varetog, indtil han, paa Grund af en kronisk Halslidelse, efter Ansøgning afskedigedes med Pension fra 1. Juli 1899.

Under sin Lærervirksomhed var han Sekretær ved Jetsmark Sogneraad, Regnskabsfører, Kasserer og senere Revisor for Andelsmejeriet »Pandrup«, Formand for Jetsmark Foredragsforening og Forsamlingshus, Formand for Øsløs og Jetsmark Afholdsforeninger, Kredsformand for Afholdskredsen for Hvetbo Herred med Omegn, Formand for A/S Nørresundby Afholdshjem, samt var i Bestyrelsen for Jetsmark Venstreforening og i flere Aar Formand for Venstreforeningen for Hjørring Amts 5. Folketingskreds.

Efter sin Afsked fra Skolevæsenet flyttede han i 1901 til Ribe, var i 7 Maaneder Kontorist paa Ribe Stiftamt og i ca. 2 Aar Fuldmægtig paa Ribe Amtstue, ansattes i Oktober 1902 som Klasselotterikollektor i Ribe, knyttedes i 1906 som Medarbejder til »Ribe Amtstidende« og købte i Marts 1909 Dagbladet »Ribe Folkeblad«, hvis Udgiver og Medredaktør han siden har været. Han er Medlem af Bestyrelsen for »Venstreforeningen for Ribe Kommune«, har siden 1903 været Formand for Ribe Afholdsforening, var i 1902 Medstifter af og har siden været Formand for »Foredragsforeningen for Ribe og Omegn«, samt rejste i Vintrene 1907—09 som Foredragsholder for Afholdsforeninger i Tiden udenfor Fornyelsesdagene til Klasselotteriet. I 1905 var han medvirkende ved Stiftelsen af »Sydvestjyllands Tyendesporeforeninger« og har siden været Formand for denne Forening, hvis Indskudskapital i Marts 1913 udgør over 100,000 Kr.

Christen Jacobsen

JACOB CHRISTIAN JACOBSEN

Enelærer i Øsløs, blev født i Laurberg ved Randers den 25. September 1876, men flyttede 7 Aar gammel med Forældrene til Gødvad ved Silkeborg, hvor han i de følgende 7 Aar undervistes af den kendte og dygtige Lærer S. K. Sørensen. Allerede før Konfirmationen vakttes Lysten til Lærergerningen hos ham; at blive Lærer ligesom S. K. Sørensen blev hans Ideal, og, som han selv siger, han fik »Kraft og Lykke til at naa dette Ideal under meget vanskelige Kaar og uden Støtte fra Hjem eller Slægt«. I Foraaret 1896 forlod han Aagaard Biskole i Borris, hvor han havde været Vinterlærer, med 40 Kr. i Lommen for at melde sig paa Silkeborg Lærerseminarium. Ved gode Menneskers Hjælp var han naaet dertil og han har særlig Grund til at takke to Mænd, Seminarieførstander Winther, Silkeborg og Pastor Aage Køller,

Jacob Christian Jacobsen

Brugsforening og sidder i Bestyrelsen derfor. Jacobsen har i Aarenes Løb holdt en Del Foredrag i saavel Husmandsforeninger som Afholdsforeninger og Husflidsforeninger og har arbejdet en Del for Gymnastikforeninger og Aftenskolen. Hans Interesse for Politik har givet sig Udslag i livlig Deltagelse i Vælgermøderne samt i en Del Avisartikler i forskellige Dagblade. Som Bestyrelsesmedlem i Thisted Musæum har han givet følgende Bidrag til dets Aarbog: »Et Rundskue«, »Slavekrigen i Vester Hanherred« og »Thisted Amt 1864«, sidstnævnte endnu utrykt, samt en lille Afhandling om nu afdøde Lærer S. K. Sørensen, Gjødvad, i Silkeborg Avis. Jacobsen sidder endvidere i Øsløs Afholdsforeningsbestyrelse og var i 3 Aar Formand for Hannæs Afholdskreds. Han er i Bestyrelsen for den radikale Venstreforening for Thisted Amts 1. Valgkreds og Revisor i Andelsmejeriet »Hannæs« og i Husflidsforeningen. Jacobsen har haft flere Kursus, saaledes i 1903 i Gymnastik, 1904 i ordnede Lege og Boldspil, 1908 i Gymnastik, og han er selv en udmærket Gymnast, noget der i 1901 indbragte ham en Sølvmedaille i Gl. Skanderborg Amts Gymnastikforening.

JØRGEN JACOBSEN

Fhv. Lærer i Ildskov og Røgind Skoler, er født den 21. Oktober 1839. Han kom 14 Aar gammel ud at tjene som Karl i 6 Aar. Derefter lærte han Murerhaandværket. Ved Session trak han et højt Nummer, saa han havde ikke ventet at blive indkaldt, men 1863 fik han Ordre til at møde i Aalborg paa Centralskolen. Da Skolen var endt, blev han hjemsendt og var hjemme til midt i November, da han blev indkaldt til at møde ved 9. Regiment i Altona. Da Tyskland truede med Execution, trak det sig tilbage til Dannevirke. Han var med i Kampen ved Kongshøj og paa Tilbagetoget fra Dannevirke, hvor han tillige med flere af sit Kompagni blev fangen ved Oversø. Han var Fange i Magdeburg i ca. ½ Aar. Efter Hjemkomsten tog han fat paa Murerhaandværket igen. I 9 Vintre var han tillige Lærer for yngste Klasse i Lund og Busk

Slagelse, for, at han 3 Aar efter, 1899, kunde forlade Seminariet med sit Eksamensbevis i Lommen. I et Par Aar var han nu Soldat i Randers; derefter en kort Tid Vikar i Hejls ved Kolding og Hjælpe lærer i Aggersborg, indtil han den 1. November 1902 blev kaldet til Andenlærer i Tømmerby i Thisted Amt. Aaret efter forflyttedes han til sit nuværende Embede ved Øsløs Skole.

Den 9. November 1903 viedes han til Kristine f. Andersen. Ved Siden af Skolelærergeringen har Lærer Jacobsen haft mange Interesser og Virksomheder, for hvilke han har nedlagt et stort og heldbringende Arbejde. Han var med til at stifte en Husmandsforening og var i 2 Aar dens Formand. Han var med til at bygge Øsløs Forsamlingshus, var dets første Formand og er endnu i Bestyrelsen. Han var i 1912 Medstifter af Øsløs

Anton Jensen

Ildskov Kirke og Sunds Præstebolig.

Skoler, Gjellerup Sogn. Da der oprettedes et Lærerembede i Busk, flyttede han til Ildskov i Sunds, hvor han drev sit Haandværk. Kort Tid efter fik han Bendedder i højre Arms Albue og kunde ikke mere. I 3 Aar holdt han saa Skole i Trælund i Tjørring og Kæret i Herning. Derefter blev han konstitueret som Lærer i Ildskov og Røgind Skoler, Sunds Sogn og fik fast Ansættelse i nævnte Embede 17. Maj 1883. Han virkede der som Lærer i 25½ Aar, hvorefter han søgte og fik sin Afsked. — Hustru: Ane Margrethe f. Christensen. J. arbejder sammen med en flv. Gaardmand og to flv. Lærere paa en Bog: »Folkelivet i Hammerum Herred fra Begyndelsen til Midten af forrige Aarhundrede«. I et Aar var han Revisor ved Sunds Kommunes Regnskab. Han var Medstifter af Brugsforeningen i Sunds og ligeledes af Sunds Sogns Sygekasse. Han er valgt som Medlem af Kommissionen for Opførelsen af

ANTON JENSEN

Enelærer ved Bagterp østre Skole, Hjørring Amt, er født den 27. Maj 1882 som Søn af Bønderfolk i Vaarst. Efter at være dimitteret 1907 fra Silkeborg Seminarium var han i et Par Aar knyttet til Dalbynder Højskole som Lærer, indtil han i 1910 kaldedes som Lærer ved Bagterp østre Skole. Han har til Stadighed holdt Aftenskole for Egnens Ungdom, er Stifter af og Form. for Foredragsf. »Hedeblomsten« samt er Stifter af Ungdomsforen. »Samfundet«, hvis Form. han har været, saa længe Foreningen har bestaaet. Lærer Jensen er Medlem af Menighedsraadet. Han omfatter forskellige Samfundsspørgsmaal med megen Interesse og er bl. a. Formand for »Henry George Foreningen for Hjørring og Omegn«. — Hustru: Louise Sofie f. Jensen.

Anton Michael Jensen

ANTON MICHAEL JENSEN

Førstelærer og Organist i Pandrup Jetsmark n. Skole pr. Pandrup, er født

H. M. Jensen

den 29. Febr. 1876 i Stenum, hvor Forfædrene var en jysk Bondeslægt. Han kom 21 Aar gl. paa Gedved Seminarium og dim. derfra 1900, fik efter 4 Aars Vikartjeneste Embede i Økse hvor han forblev i 4 Aar. 1908 forflyttedes han til Pandrup. Lærer J. er en stærkt interesseret Lærer, der arbejder samvittighedsfuldt og dygtigt i sin Gerning saavel i som uden for Skolen. Han er en meget dygtig Havemand og Biavler og giver ved sit ihærdige Arbejde paa disse Omraader et godt Eksempel til Efterfølgelse. Han er Form. for Jetsmark Læsef. Han har i flere Aar ledet en Sangforening og er Revisor i Pandrup Brugsf. og Bestyrelsesmedlem i samme. Desuden øver han journalistisk Virksomhed i de stedlige Blade.

H. M. JENSEN

Lærer ved Hindevad Skole i Odense Amt, er født den 3. Februar 1864 i Skelskør, og hører til en gammel sjællandsk Lærerslægt. Vexebo Skole ved Fredensborg har saaledes i ca. 100 Aar været i Familien. Hans Bedstefader var Førstelærer og Kordegn i Skelskør og holdt 50 Aars Jubilæum, før han tog sin Afsked. — H. M. Jensen dimitteredes 1884 fra Jonstrup Seminarium, var derefter i et Par Aar Privatlærer i Skelskør, senere Hjælpelærer i Jylland, indtil han 10. Oktober 1888 blev kaldet til Lærer i Hov ved Thisted. Fra 1900 til 1904 var han Lærer og Kirkesanger ved Padesø Kirke.

Lærer Jensen har i nogle Aar været kommunal Revisor og Revisor ved Sognets Sygekasse. Desuden er han Regnskabsfører for Skovgaarde Andelsmejeri, der er et af de største paa Fyn, og for Hindevad Brugsforening, af hvis Bestyrelse han har været Medlem i flere Aar. Siden 1907 har han endvidere været Formand for Plejehjemsforeningen for Haarslev Sogn, hvilken Sag i ham har en varm og ivrig Forkæmper. Han nyder stor Anseelse i sin Kommune og er afholdt af alle de mange, han gennem sin Gerning er kommen i Berøring med, baade i Skolen og uden for denne.

J. K. JENSEN

Førstelærer i Eskelund pr. Brørup, er født den 29. Juli 1863 i Spandet i Sønderjylland og nedstammer paa fædrene Side

Johannes Jensen,
Bjerreby Skole paa Taasinge
(se III Binds Side 115)

fra gammel jysk Bondeslægt, hvorimod Forfædrene paa mødrene Side alle var Sønderjyder. Han dimitteredes i 1883 fra Gedved Seminarium og blev samme Aar Lærer i Tirslund og Brørup, hvor han var til 1885, da han forflyttedes til L. Andst. 1890 kom han til Læborg, og 1894 havnede han i sit nuværende Embede, Eskelund.

Lærer Jensen har sat kendelige Spor alle Vegne, hvor han har virket, baade i og uden for sin Skole. Han har en udpræget Alménsans, og der er ikke mange Ting til Samfundsgavn, der er kommen frem i de Kredse, hvor han har levet, uden at han har haft en Haand i med. Særlig virksom har han været for alt, hvad der angaar Folkeoplysning, og for humane og kirkelige Bevægelser, saaledes i Aftenskolen, Ungdomssagen, Foredragsvirksomheden o. s. v. En betydelig Virksomhed har han udfoldet som Skribent. I en Aarrække har han skrevet mange Artikler til stedlige Blade. De er skrevne i et jævnt og klart Sprog, og hvad enten han skriver om humane, nationale eller kristelige Emner, har han en egen Evne til at skrive saaledes, at ganske jævne Folk kan faa Glæde og Udbytte deraf, og at samtidig de mere oplyste kan læse det med Interesse.

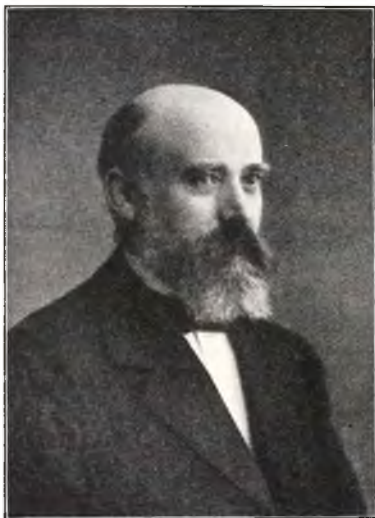
Han var i 8 Aar Formand for Danmarks Lærerforenings 104. Kreds, Medlem af Afdelingsbestyrelsen fra dens Stiftelse, de sidste 2 Aar Formand, er Medlem af Menighedsraad og Sogneraad, Formand for Brørup Sogns Sygekasse, mangeaarigt Medlem af Bestyrelsen for Vejle og Ribe Amters Centralforening og har arbejdet for en Sygekasse i hvert Sogn i Ribe Amt. Han har stiftet Brørup Sogns Bogsamling, i mange Aar været Leder for Foredragsforeningen, er i Bestyrelsen for Demokratisk Forening, er Revisor i Brørup Brugsforening og Brørup Mejeri, og endelig er han i Bestyrelsen for Brørup Sygekasse.

JENS CHRISTENSEN JENSEN

Lærer og Kirkesanger i Taars, er født den 24. Oktober 1859 i Hoven Degnebolig, Hoven Sogn, Ringkøbing Amt, hvor Faderen, Christen Jensen var Hjælpelærer hos J. C. Christensens første Lærer, Lærer og Kirkesanger Peder Birch, og gift med dennes Datter Inger Marie Birch. Paa Fædrenes Side er Slægten en udbredt vestjysk Bondeslægt, paa Mødrenes Side en Degneslægt. Jensens Morfars Far, Niels Chr. Birch, var Degn i S. Felding og Assing. Efter sin Konfirmation fik Jensen i 5 Aar Uddannelse ved Handelen, var derefter paa Højskole, var Vinterlærer og fuldendte endelig i 1883 sin Læreruddannelse paa Gedved Seminarium. 1884 den 1. September kaldedes han til Lærer ved Odden Friskole paa Fanø, hvor han forblev til 1. November 1887, da han forflyttedes til Lærer- og Kirkesangerembedet i Taars.

Den 2. December 1887 viedes han i Dejbjerg Kirke til Mette Chatrine Mathilde Plougborg, Datter af Lærer P. i Dejbjerg.

Foruden sin Lærergerning, som Jensen omfatter med Kærlighed og Interesse, har han, som er agtet af alle for sin retlinjede og altid rolige og besindige Færd, gjort et virksomt og dygtigt Arbejde for mange af Tidens Samfundsspørgsmaal, som har haft vidtrækkende Betydning for hans Egn. Brugsforeningsbevægelsen har i Jensen haft en dygtig Talsmand. Ogsaa for Hjørring-Hørby-Banen har han gjort et stort Arbejde; han er Medlem af Forretningsudvalget. Lærer Jensen er Bestyrelsesmedlem og Sekretær i Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, Formand for Revisionsforeningen for 6. og 10. Kreds i »F. D. B.«, Forretningsfører og Medlem af Bestyrelsen for Taars Brugsforening (aarlige Omsætning c. 1/4 Mill. Kr.) siden dens Stiftelse i Aaret 1900. Han er Revisor i »Den danske Andelsbank« og Bestyrel-

Jens Christensen Jensen

sesmedlem i Ugilt-Taars Sygekasse. J. har været medvirkende ved Oprettelsen af Taars Sogns Sygekasse og Formand for den i flere Aar, har været Værge for Taars Kirke siden 1887 og har gentagne Gange været Leder af Sangforeninger. Han var i flere Aar Formand for det stedlige Forsamlingshus og Foredragsforening og var i 1905 med til at oprette »Vraakredsens Venstrevælgerforening«, som han var Formand for, indtil han i 1914 trak sig tilbage. Lærer Jensen er Formand for Taars Sogns Værgeraad.

KARL KRISTIAN HANS JENSEN

Enelærer og Kirkesanger, Mosbjerg Skole pr. Sindal, er født i Ugilt Sogn den 3. September 1859 og gift med Martha Marie f. Nielsen. Han blev i

1888 dimitteret fra Smiths Seminarium og var ansat i Linderup fra 1890—1891, da han blev kaldet til sit nuværende Embede.

Jensen har været kommunal Revisor i 5 Aar, Revisor ved Mejeriet i 6 Aar samt Revisor og Medlem af Sygekassen i 8 Aar. I den sidste halve Snes har Jensen hver Vinter holdt Aftenskole for Ungdommen.

Jensen er kendt paa sin Egn som en jævn og støt Karakter, der med Pligt-troskab ofrer sig for sin Gerning.

KARL PAULIN JENSEN

Enelærer i Rindbæk pr. Saltum, er født den 8. December 1880 i Tørslev, hvor Faderen Hans Jensen var Lærer. Han kom som ungt Menneske til Jellinge Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1902 og ansattes 1907 i Rindbæk efter at have været Andenlærer i Tømmerby i Han Herred fra 1903 til 1907.

Lærer Jensen er Medlem af Bestyrelsen af Saltum Sygekasse, og han holder hver Vinter Aftenskole for den konfirmerede Ungdom. 4 Brødre er Lærere, nemlig:

Seminarielærer Albert Jensen, Jellinge, Lærer Julius Jensen ved de Brock-Bredal'ske Skoler i Randers, Læ-

Karl Kristian Hans Jensen

Karl Paulin Jensen

rer Martin Jensen i Middelfart og Lærer C. M. Jensen i Nyborg.

NIELS JENSEN

Enelærer og Kirkesanger i Furreby ved Løkken, Hjørring Amt, er født den 6. August 1871 som Søn af Gaardejer Hans Peter Jensen i Krog, Greve Sogn ved Grenaa. — I 1902 dimitteredes han fra Ribe Seminarium og gennemgik senere et 5 Aars Kursus i »Dansk Sløjd« med afsluttende Eksamen. Straks efter sin Dimission blev han Lærer i Rørslunde, forflyttedes 1904 til Rubjerg og kaldedes 1907 til sit nuværende Embede. — Hustru: Marie f. Petersen.

Lærer Jensen er Medlem af Bestyrelsen for Hjælpekassen, Form. for Børglum-Furreby Sygekasse og Revisor i Løkken Andelsmejeri. Han er Stifter af og Form. for Furreby og Omegns Husflidsforening samt har tidligere forestaaet Ledelsen af Gymnastikken i Tovbro. Han har endvidere holdt en velbesøgt Aftenskole for den konfirmerede Ungdom og har lejlighedsvis drevet nogen journalistisk Virksomhed.

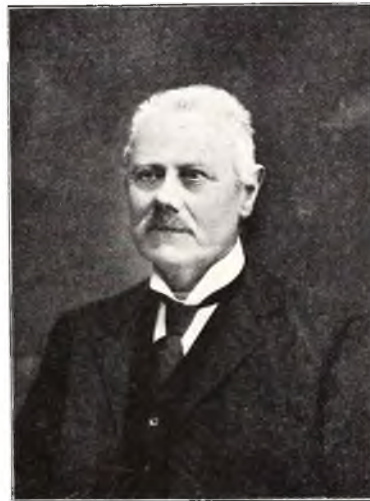
NIELS JENSEN

Lærer og Kirkesanger i Ulstrup ved Hornum, Aalborg Amt, er født den 15. Marts 1854 som Søn af Boelsmand Jens Chr. Nielsen i Vilestofte. — Han var først beskæftiget ved Landvæsenet, men fik Lyst til Lærergerningen, optoges paa Skaarup Seminarium, dimitteredes 1877 og tog senere Tillægsprøve i Engelsk og Tysk. Lige efter sin Dimission blev han Hjælperlærer ved Skolen i Slebsager, ansattes 1879 som Fjerdelærer i Nordby paa Fanø og kaldedes 1880 til Ulstrup Skole, hvor han siden har virket.

— Hustru: Maren Johanne Hansine f. Jørgensen.

Lærer Jensen har steds været en søgt Mand og har i en Aarrække været sine Sognebeboere behjælpelig med retslige Skriverier, ligesom de fleste af Egnens Spørgsmaal, store eller smaa, har passeret hans Pen. Han har desuden i adskillige Aar været Formand

Lærerne og Samfundet. IV.

Niels Jensen

Niels Jens Jensen

for Sognets Sygekasse, Bestyrelsesmedlem i den fri Fattigkasse, Medlem af Værgeraadet samt Bestyrelsesmedlem og Revisor i det stedlige Mejeri og Forskudsforening. Han har endvidere i over 30 Aar været Medarbejder ved »Løgstør Avis« og har paa dette Omraade haft stor Indflydelse, da denne i lange Tider var Egnens eneste Blad og blev holdt af næsten alle, som læste et Dagblad. Som Kredsfornand i Lærerforeningen arbejdede han ihærdigt for Forandring i Tilsynet og har flere Gange taget til Orde for Sagen, baade i det hjemlige og ved Lærernes Landsmøde i København.

NIELS JENS JENSEN

Førstelærer og Kirkesanger i Salling pr. Vindblæs, er født den 18. Maj 1847 i Gislum ved Aars. Han er af Gaardmandsslægt. Han blev dimitteret fra Ranum Seminarium 1868. Han har haft en Del korte Kursus i Dansk, Sundhedslære, Tysk og Gymnastik. Han var konstitueret som Førstelærer og Kirkesanger i Flejsborg fra 1. Januar 1869 til 26. November samme Aar, da han blev fast ansat i dette Embede. 1873 blev han forflyttet til Vive ved Hadsund, hvor han forblev, til han 1877 blev kaldet til Embedet som Lærer og Kirkesanger i Salling ved Løgstør. Den 31. Oktober 1893 viedes han til Ottomine Kirstine f. Pedersen. 1910 havde han Stipendium til en Rejse i Sverig.

J. har i Tidernes Løb beklædt mange Tillidsposter. Han har saaledes siden 1902 været Kredsfornand i 64. Kreds af Danmarks Lærerforening. Han var i mange Aar Medlem af Bankraadet for Løgstør Bank og har i 2 Aar været Formand for samme. Han var med til at stifte Salling Afholdsforening og har i 7 Aar været Formand i Bestyrelsen. Han har i 28 Aar været Formand i Bestyrelsen for Salling Sogns fri Fattigkasse. Han er desuden Kirkeværge, Medlem af Menighedsraadet for Salling Sogn og Medlem af Værgeraadet for Næsborg-Salling-Oudrup Kommuner. Han har i 34 Vintre holdt Aftenskole, dels for unge af begge Køn og dels for Mænd. Den 11. Februar 1908 udnævntes han efter Sognebeboernes Ønske til Dannebrogsmænd.

THOMAS JULIUS ALFRED JENSEN

Lærer ved Guldager Skole pr. Vraa, er født den 18. September 1878 i Tollestrup, Vrejlev Sogn pr. Vraa. Efter sin Konfirmation kom han i Murerlære. 18 Aar gammel blev han Elev paa Højskolen i Vraa, og her vaktet hans Lyst til Læregerningen i den Grad, at han begyndte sin Forberedelse til Optagelse paa et Seminarium. Efter at han atter havde haft et Aars Ophold paa en Højskole for yderligere at uddanne sig, blev han Vinterlærer i Odderup pr. Tarm, og kom derefter paa Silkeborg Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1902. Fra sin Dimission til 1904 var han Vikar for daværende Folketingsmand, Lærer Jensen Knudstrup. 1904 kaldedes han til sit nuværende Em-

Thomas Julius Alfred Jensen

værende Embede, som Enelærer i Guldager.

Lærer Jensen tager livlig Del i sit Sogns Anliggender, han er saaledes Kredsformand for Hjørring og Omegns Plantningsforening. Revisor i Brugsforeningen. Bestyrelsesmedlem og Dommer i Vrejlev-Hastrups Husflidsforening. Ogsaa i Oplysningssagens Tjeneste stiller Lærer Jensen sine Evner til Sognebeboernes Raadighed, han er Bestyrelsesmedlem i Foredragsforeningen, Kasserer for Vraa Højskoles Elevforening, ligesom han hver Vinter, en Gang om Ugen samler Skoledistriktets Beboere til Sang og Oplæsning af saavel litterære, som populære videnskabelige Værker. Sporten har en varm Talsmand i Lærer Jensen, og han har ledet Sognets Gymnastikforening og Fodboldforening.

HANS JESSEN-HANSEN

Førstelærer ved Briksbøl Skole pr. Esbjerg, er født den 16. November 1872 paa Gaarden »Karshed« i Sønder Gjørding Sogn og hører paa fædrene Side til en gammel Landmandsslægt, paa mødrene Side til en Lærerslægt, hvoraf hans Morfader var Lærer og Kirkesanger i Vejen. I 1898 dimitteredes han fra Jonstrup Seminarium, ansattes 1. August 1901 som Lærer og Kirkesanger i Grove ved Herning og kaldedes derfra i 1904 til Briksbøl som Førstelærer og Kirkesanger.

Hustru: Kirstine f. Bondesen.

Foruden den egentlige Skolevirksomhed har Lærer J.-H. i flere Aar holdt en velbesøgt Vinteraftenskole, samt har i Sognet og nærmeste Omegn virket som Oplæser, hvilket han dog har maattet ophøre med paa Grund af en Halslidelse. Siden 1906 har han været Formand for »Skads Sogns Sygekasse«, som han selv i sin Tid var med til at stifte, i 1912 blev han indvalgt i Menighedsraadet, har i nogle Aar været Leder af Sangforeningen i Skads, samt har tidligere været Formand for Oudrup Gymnastikforening, Skads Foredragsforening og Afholdsforening. Under sin Virksomhed i Grove var han Medstifter af samt Formand og Regnskabsfører i Grove og Omegns Brugsforening, ligesom han i 1912 blev valgt til Revisor

Hans Jessen-Hansen

Andreas Edsen Johansen

i »Skads Brugsforening«. Siden 1905 har han været Bestyrelsesmedlem i 113. Kreds B af D. L. F.

ANDREAS EDSSEN JOHANSEN

Førstelærer ved Jelling By- og Seminariskole pr. Jelling, er født i Ladelund ved Flensborg den 6. Oktober 1862. Faderen var Maler og hørte til en gammel dansk Bondeslægt fra Froslev-Egnen ved Flensborg; han hørte til de faa baade nationalt og religiøst »vakte« i den døde Egn, Moderen var Friser og meget dansk i Sind. Johansen kom som 15 Aars Dreng til Aalborg og lærte som Tømrer, sejlede saa som Tømmermand i 5 Aar med Skibe til Kina, Indien og Amerika. Blev Elev paa Vallekilde Højskole 1885—86. Derfra kom han til nu afdøde Lærer Gam-

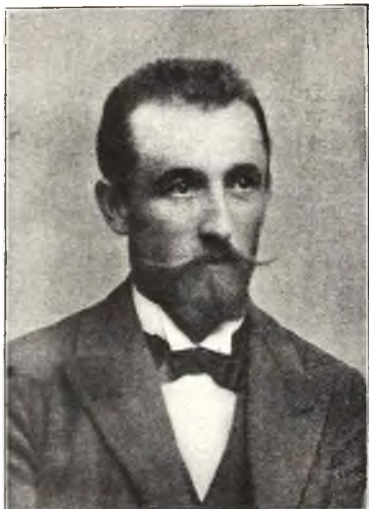
melgaard ved Erslev Friskole paa Fyn, som opfordrede Johansen til at søge Uddannelse paa et Seminarium, og i tre Aar 1887—90 opholdt han sig paa Jelling Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1894. Aaret efter blev Johansen Lærer ved Skern Byskole og var der i 13 Aar, til han 1904 forflyttedes til Jelling By- og Seminariskole. Under sit Ophold i Skern var Johansen Formand for Sogneraadet fra 1897—1903.

Lærer Johansen har ved sin store Dygtighed i Tegning (Kridttegning) virket til stor Gavn for sine Kollegaer, idet han i flere Aar har ledet et Kursus i Kridttegning for Statens Regning ved sin Skole og har haft megen Glæde deraf. Han har personlig ofret megen Tid paa sin Uddannelse i dette Fag, havde Statens Aarskursus 1901—02, og han mener, at dette Fag har stor Betydning for Undervisningen i Børneskolen. Det hører til Johansens største Glæder at gøre Smaarejser i Danmark og nærmeste Nabolande for at gøre lagttagelser, der kan komme hans Undervisning til Gode. De unge, der i Tidens Løb faar deres Uddannelse i praktisk Skolegerning under hans Vejledning i Seminariskole, de har stor Ros tilovers for hans kyndige og forstandige Ledelse.

I Jelling By nyder Johansen stor Anseelse, og han har gjort et stort Arbejde for Byens Forskønnelse. Det var paa hans Initiativ at »Uffestenen« blev opstillet mellem Seminariet og Skolen. En original og monumental Mindesten, og ved rammende Rim, der er indhugget i Kæmpestenen faar man Oplysning om Stenens Betydning.

JOHAN JOHANSEN

Enelærer ved Uhe Skole, er født den 25. August 1873. Han blev dimitteret fra Vordingborg Seminarium 1898 og var fra 1901—1903 Andenelærer i Louns og fra 1. Juni 1903 Enelærer ved Uhe Skole. Johansen er en anset Mand paa sin Egn, en Mand, der vises Tillid for sin Dyg-

Johan Johansen

tighed saavel i som uden for Skolen.

Han er saaledes Medlem af Ringive Sogneraad, Revisor i Uhe Brugsforening til 1906 og er nu Formand og Regnskabsfører for samme. Kasserer for Ringive og Omegns Husmandsforening siden dens Stiftelse. Medstifter af »Det radikale Venstre« og Medlem af Hovedbestyrelsen for den radikale Venstreforening for Vejle Amts 1. Valgkreds siden dens Stiftelse. Trods dette store Arbejde for Samfundet, er Johansen en beskeden Mand, der selv bruger som Motto Wessels bekendte:

»Han syntes fodt til Bagateller og noget stort, han blev ejheller«, men det skal dog siges, at hvad han gjorde, var godt. — Hustru: Marie f. Hansen.

JUST JUSTESEN

Førstelærer og Kirkesanger i Lovns ved Hvalpsund, Aalborg Amt, er fodt den 5. Oktober 1861. I 1886 dimitteredes han fra Blaagaards Seminarium, ansattes 1. September 1887 som Andenlærer i Voel ved Silkeborg, kaldedes Nytaar 1894 til Karup Enelærerembede og forflyttedes Januar 1902 til sit nuværende Embede. Hustru: Lene f. Kristensen. ---

Lærer Justesen, som tidligere har været Kredsformand i 68. Kreds af Danmarks Lærerforening, er Formand for Lovns-Alstrup Kommunes Husmandsforening og har stedse med stor Interesse og godt Udbytte selv drevet den til Embedet hørende 5¼ Td. Land store Jordlod. Han forestaar endvidere som Formand Ledelsen af den stedlige Brugsforening.

Mathias Asmussen Jæger

MATHIAS ASMUSSEN JÆGER

Lærer i Kokborg og Kirkesanger ved Thyregod Kirke, er fodt i Vemb den 4. Septbr. 1884, Son af Førstelærer P. Larsen Jæger, Brøndsted pr. Børkop. Dim. fra Gedved Seminarium 1905 og samme Aar ansat som Hjælpeleærer for nu afdøde Lærer H. V. Hansen, Raklev ved Vordingborg. Vinteren 1905—06 var han

Carl Jørgensen

Vinterlærer ved Østergaard Biskole og Kirkesanger ved Lyhne Kirke. Efter at have været Vikar ved Lovrup Skole ved Gjørding blev han 1. Jan. 1907 ansat som Tredielærer i Seest ved Kolding, forflyttedes derfra 1. Marts 1908 til Ullerslev ved Nakskov som Andenlærer og Kirkesanger, og endelig den 1. Okt. 1909 blev han kaldet til sit nuværende Embede. 1909 viedes han til Mette f. Bennedsen, Datter af Lærer L. R. Bennedsen, Korsør, der er Søn af Lærer Niels Bennedsen, Slebsager ved Varde.

Lærer Jæger, der er meget musikalsk, har særlig kastet sig over Studiet af Sang og Musik, i hvilke Fag han har haft Kursus, og han er Stifter og Leder af Kokborg Sangforening. I Sløjd har Lærer Jæger ligeledes haft Kursus.

CARL JØRGENSEN

Lærer i Sejrup pr. Jelling, er født den 23. Okt. 1879 i et lille Husmandshjem i Birkum paa Fyn. Han blev 1904 dim. fra Nørre Nissum Seminarium, og efter at have været Vikar i 2 Aar i Farre blev han ansat 1906 i sit nuværende Embede. Fra sin Seminarietid har Lærer J. bevaret Lysten til kristeligt Arbejde blandt Ungdommen. Han har saaledes arbejdet for den kristelige Afholdssag »Blaa Kors« og K.F.U.M.s Ungdomsarbejde. Ogsaa Bogsamlingen har hans Interesse og Sport og Gymnastik. Lærer J. har stiftet og ledet to Gymnastikf., en i Farre og nu en i Sejrup. Mest kendt er maaskø J. som Forfatter af en Del kortere og længere Fortællinger, som har funden venlig Modtagelse af Lærerne og er blevet vel omtalt i Pressen. En Kollega skriver saaledes om ham: »Hr. Jørgensen har skrevet en Del smukke Børnefortællinger, som ved deres Aand og Tone formaar at kalde det ædle og gode frem i Barnehjertet«. Desuden findes der en Del Smaadigte og Artikler i forskellige Dag- og Ugeblade. Han er i det hele en Lærer, der vil noget.

KRISTIAN KIBÆK

Førstelærer i Sindbjerg pr. Vejle, er født den 30. April 1866 i Hammerum.

Kristian Kibæk

Han kom i 16 Aars Alderen paa Ask Højskole og gik der sammen med Højskoleeleverne en Vinter. Derefter læste han paa samme Skole til Lærerekskens første Del. 1884 kom han ind i Ranum Seminariums 3. Klasse og tog Eksamen i Aarhus 1885. Første Vinter var han Lærer i Faurholt og havde to Skoler, der laa en Mil fra hinanden. Sommeren derefter var han Hjælpe lærer i Sunds. Vinteren 1886—87 var han Vinterlærer i Ølgod Sogn. Derefter var han atter Hjælpe lærer i Sunds, indtil han 1888 kaldtes til Embedet der. 1894 blev han forflyttet til Sindbjerg. Han har i 14 Vintre holdt Aftenskole for den konfirmerede Ungdom, dels i Sunds, og dels i Sindbjerg. Til Seminariet har han forberedt 50 unge Mennesker.

Hustru: Kirstine f. Ellebæk.

Lærer Kibæk har i 9 Aar skrevet Landbrugsartikler til 26 Dagblade. Han har desuden skrevet nogle Smaafortællinger bl. a. »Det gamle Hjem« til Julebogen 1911. Han var Medlem af Sindbjerg Sogns Menighedsraad. Han har siden 1902 været Revisor i Sindbjerg Sognesparekasse, og han er Revisor i Lindved og Omegns Brugsforening. Indtil 1894 var han Formand for Sunds Mejeri. Han har i 10 Aar været Formand for Sindbjerg Forsamlingshus, og siden 1898 er han Formand for Sindbjerg Sognebogsamling. Han var Formand for Skytteforeningen i Sunds og har været Formand for Gymnastikforeningen i Sindbjerg. Han var i 6 Aar Formand for Grejs-Sindbjerg Sogns Værgeraad, og han har været Formand for Sindbjerg Sogns Sygekasse.

K. N. KIRK

Andenlærer i Klim Stationsby, er født den 17. April 1874. Faderen var Haandværker, men fra Moderens Side var det en gammel Lærerslægt. Han blev 1895 dimitteret fra Ranum Seminarium og blev 4 Aar efter ansat som Andenlærer i Klim, hvor han endnu virker. Til sin yderligere Uddannelse har han haft flere Feriekursus, bl. a. i Historie.

Lærer Kirk nyder megen Tillid paa sin Egn, han er Næstformand i Menighedsraadet, Næstformand i Forsamlingshuset, hvis Medstifter han er, Sekretær i Sogneraadet, Revisor i Mejeriet og Sparekassen, Medstifter og Formand i Foredragsforeningen siden 1905, Formand for Sygekassen siden 1905, og er tillige Medlem af Hovedbestyrelsen for Centralforeningen af Sygekasser i Thisted Amt. For den opvoksende Ungdom har Lærer Kirk i de sidste 18 Aar holdt Aftenskole.

Hustru: Ane Caroline f. Olsen.

CHRISTEN JENSEN KJÆR

Førstelærer ved Assens Skole pr. Mariager, Randers Amt, er født den 18. Maj 1877 i Haurum, Hornborg Sogn, som Søn af forhenværende Lærer og Dannebrogsmænd Jens Jacob Christensen Kjær og Hustru Abelone f. Madsen. — Indtil sit 19. Aar var han beskæftiget ved Landvæsenet, kom derefter hjem og blev forberedt til Lærergerningen og dimitteredes 1899 fra Jelling Seminarium. Han var derefter Vikar i Vester-Hæsinge og en Vinter Hjælpe lærer hos sin Fader, hvorefter han 1. Januar 1901 ansattes som Tredielærer ved Assens Skole, blev Aaret efter Andenlærer og kaldedes 1. September 1907 som Førstelærer sammesteds.

Hustru: Christiane f. Thisted.

Christen Jensen Kjær

ugentlige Skoledag (Formiddag) som Afbrydelse, gik han derude paa de øde Flader og sang omkap med Hjejlen og Lærken, og han tror nok at disse Omgivelser har sat noget Præg paa ham. Han mener han har lidt af Hedens Natur i sig, men han kan nok se Blomsten under Lyngtoppene og vurdere Hedens Poesi.

Efter Konfirmationen var han lidt ude at tjene, men da han ikke viste sig at være særlig stærk og havde lidt Anlæg for Tilegnelse af Kundskaber, kom han i en temmelig ung Alder paa Staby Højskole, var derefter nogle Vintre Biskolelærer i sit Fødesogn og havnede saa paa Gedved Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1896. Derefter var han en Tid Vikar i Nøvling ved Aalborg og i Skellerup-Nygaarde ved Silkeborg. Den 1. Juli 1897 kaldedes han til sit nuværende Embede hvor han altsaa har været i 17 Aar.

Kjærgaard har været 2 Gange gift, første Gang med Nicoline Hansen, død 1909, anden Gang med Marie Jensen.

Lærer Kjærgaard er en livlig og interesseret Lærer, han har anlagt en stor og smuk Skolehave og er i det hele meget haveinteresset. Han har i 6 Aar været Medlem af Brande Vægeraad, Bestyrelsesmedlem i den kommunale Hjælpekasse, Stifter og Leder af Bogsamlingen i Skærlund Skole og Formand i den stedlige Foreningsforening. Før 1913 hed han Gravers Kjærgaard Graversen, men fik nævnte

Førstelærer Kjær har siden Nytaar 1904 været Medlem af Falslev-Vindblæs Sogneraad og har i sin Tid i nogle Aar været Formand for den stedlige Brugsforening. Han omfatter Afholdsbevægelsen med varm Interesse og deltager stadig i Arbejdet for denne samfundsnyttige Sag.

GRAVERS KJÆRGAARD

Førstelærer og Kirkesanger i Skærlund Skole pr. Brande, er født i Nørre Omme Sogn ved Ringkøbing. Hans Fødesogn har eller rettere har haft store uopdyrkede Hedestræknings, og da der til hans Fødehjem hørte store Arealer af Hede og Mose, blev det hans Bestilling som Dreng om Sommeren at vogte store Faareflokke der Dag ud og Dag ind. Kun med den

Gravers Kjærgaard

Aar kgl. Bevilling til at føre Familienavnet Kjærgaard.

TORBEN KLINTING

Førstelærer og Kirkesanger i Slesbager ved Varde, er født den 28. September 1852 som Søn af Gaardmand Jens Sørensen og Hustru, Maren f. Torbensen i Klinting. I 1878 dimitteredes han fra Jelling Seminarium, ansattes 1878 ved Klinting Skole og forflyttedes i 1882 til Slesbager Førstelærerembede, hvilket Embede han siden har varetaget med stor Dygtighed. — Hustru: Estrid f. Wiberg.

Lærer Klinting, der omfatter sin Gerning med overordentlig Interesse, har stedse taget virksom Del i Arbejdet for Skolens Udvikling, saaledes at der i Kommunen nu kun er ny og tidsvarende Skoler, hvor alle Børn undervises af fast ansatte Lærere og af Vinterlærere, medens de gamle Biskoler i Rodebæk, Agerbæk, Debel og Vrendrup er nedlagte, hvilket ogsaa berøres i et af ham forfattet, endnu ikke udgivet Værk »Min Lærergerning«, hvori særlig fremstilles Folkeskolens Udvikling i Vestjylland. Han har ogsaa skrevet »Den gamle Dragon fra 48«, der udkom paa Schönbergs Forlag 1901. Blandt andre gode Formaal, der er blevet fremmet ved hans Arbejde, maa iøvrigt nævnes Gymnastikksagen og Afholdssagen, ligesom hans ihærdige Arbejde ved Foredragsvirksomheden fortjener Omtale. Han er Formand for Kommunens Hjelpekasse og har desuden været Medlem af Menighedsraad og Vægeraad, ført Tilsyn med Plejebørn, samt har været virksom i forskellige landøkonomiske Institutioner, særlig Mejerier, Slagterier o. l.

Torben Klinting

MAGNUS KLITGAARD

Enelærer ved Rakkeby østre Skole, Hjørring Amt, er født den 6. September 1879 i Lyngs, hvor Faderen da var Lærer. I 1903 dimitteredes han fra Vording-Seminarium og kaldedes Aaret efter som Lærer ved Rakkeby østre Skole, hvor han stadig har virket. — Hustru: Johanne f. Sørensen. — Lærer Klitgaard, der er Suppleant til Vægeraadet, har i flere Aar været Leder af den af ham selv i sin Tid stiftede Gymnastikforening i Rakkeby, ligesom han ogsaa har holdt Aftenskole for den konfirmerede Ungdom. Han er en kyndig og interesseret Havebruger og har paa dette Omraade været Foregangsmand paa sin Egn.

JOHAN LUDVIG OLUF KORCH

Lærer ved Alrø Skole pr. Horsens, er født den 24. Februar 1868 i Fraugde ved Odense og er Søn af forhenværende Lærer Ole Rye Aarsleff Korch der-

Johan Ludvig Oluf Korch

steds, Sønesøn af afdøde Lærer Johan Ludvig Korch, Barløse ved Assens, og Sønesønssøn af Lærer Jens Christian Korch, der var Lærer i Ulbølle ved Faaborg. — Efter et treaarigt Ophold paa Skaarup Seminarium dimitteredes han 1888 og blev efter nogen Hjælpe- og Privatlærervirksomhed kaldet den 2. Februar 1891 til Lærer ved Nørre Esterbølle Skole, forflyttedes 1908 til Valsøllille Førstelærerembede og kaldedes 1911 til sit nuværende Embede som Lærer ved Alrø Skole samt Kirkesanger og Organist ved Alrø Kirke.

I 1891 viedes han til Sofie Hedvig Frisch. —

Lærer Korch var under sin Virksomhed i Nørre Esterbølle Medlem af Menighedsraadet og Værgeraadet samt var i en Aarrække en meget søgt Op-læser og Foredragsholder; han har ligeledes interesseret sig meget for Sang og Musik og har komponeret en Del

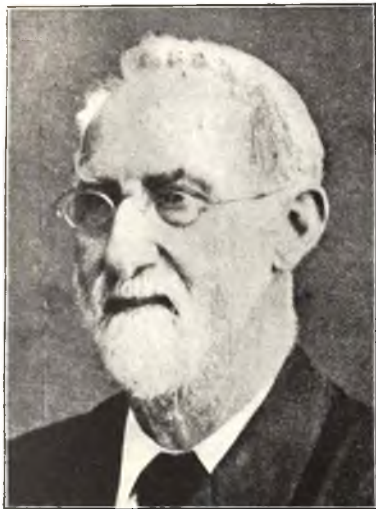
Melodier til Salmer og Sange. Lærer Korch har udgivet »120 Øvelsesopgaver i Retskrivning« og har for Tiden et Manuskript vedrørende Danskundervisningen under Trykning, ligesom han ogsaa i Tidens Løb har skrevet en Mængde Artikler til Blade og Tidsskrifter. — Han har stedse med Glæde og godt Udbytte personligt drevet den til Embedet hørende Jordlod.

OLE RYE AARSLEFF KORCH

Pensioneret Lærer fra Overholluf Skole pr. Marslev, er født den 19. Januar 1844 i Barløse Skole pr. Assens, Søn af Lærer Johan Ludvig Korch og Hustru Susanne Petrine f. Aarsleff. Han forberedte sig til Seminariet, dels hjemme og dels hos Lærer Kisling i Bred, hvorefter han i 2 Aar frekventerede Søborg og Reimers Kursus i København og dimitteredes 8. Juni 1866 med 1. Karakter. Fra 1. November s. A. blev han Andenlærer ved Fraugde Skole; ved Førstelærerens Død kaldedes han 8. Juni 1871 til Førstelærer i hans Sted. 1874 blev Skolen flyttet til Overholluf, da Børneantallet i Fraugde blev for stort, og her virkede Korch, til han søgte og fik sin Afsked med Pension fra 1. April 1912, hvorefter han er flyttet til Odense.

Den 8. September 1867 viedes han i Sommersted til Mette Kirstine Birgitte Sofie Raben, f. i Anslet Skole ved Hejls den 1. Januar 1841, død i Overholluf 17. Februar 1903, Datter af Lærer Søren Olufsen Raben og Hustru Kathrine Elisabeth f. Korch.

Han er kendt som en dygtig og anset Lærer, hvis Gerning var præget af Orden og Nøjagtighed. I 46 Aar virkede han i samme Sogn, i sjælden Grad agtet og æret af høje og lave. Gentagne Gange er han bleven hædret af Beboerne, saaledes ved sit 25 Aars Embedsjubilæum, ved sit Sølvbryllup og ved sin Afrejse. Ved en stemningsfuld og smuk Afskedsfest overrakte der ham kostbare Gaver og en kaligraferet Adresse, hvori de 213 Bidragsydere tolkede deres Følelser for deres gamle Lærer.

Ole Rye Aarsleff Korch

I en Del Aar var han Medindbyder og Medleder af de store fynske Skolemøder, og i sit Sogn har han været betroet flere Tillidshverv, han var saaledes Medstifter og i flere Aar Formand for Fraugde Sogns Foredragsforening. I Halvfjerserne, Firserne og Halvfemserne holdt han en Del Foredrag om Børneopdragelse, om hvilket Emne han tillige har leveret en Mængde Afhandlinger til Blade og Tidsskrifter, saaledes »Vor Ungdom«, »Højskolebladet« og »Fyns Stiftstidende« m. fl. Han er endvidere Forfatter af: »Opdragelsen af vore Børn«, Odense 1889, »Borg og Hytte«, Aarhus 1905 og »Fra Gyden og Gaden«, Odense 1906.

I 1892 fik han den Benzon-Gersdorff'ske Opmuntrings- og Flidspræmie.

FREDERIK ADOLF KRISTENSEN

Lærer ved Bedsted vestre Skole i Thisted Amt, er født den 23. September 1868 som Søn af Gaardmand og Sognefoged Adolf Kristensen, Hjermand ved Bjerringbro. — I 1888 dimitteredes han fra Jelling Seminarium og kaldedes 1892 til sit nuværende Embede. — 1896 viedes han til Ane Margrethe Kvorning fra Løvel ved Viborg. — Ved Siden af den daglige Skolegering har Lærer Kristensen holdt Aftenskole, har undervist ved den tekniske Skole, ledet Gymnastikken i en Skytte- og Gymnastikforening, samt har med stor Dygtighed gennem mange Aar ledet en Sangforening med saavel Mandskor som blandet Kor. Han har i sin Tid faaet oprettet en Børnebogsamling ved Skolen, har været Formand for en Husflidsforening samt har været i Bestyrelsen for Sognets Sygekasse og Afholdsforening, hvilken sidste han gennem en halv Snes Aar har ydet al den Støtte, han har evnet, ved hyppige Møder med Foredrag og Oplæsning. Et stort Arbejde har han ligeledes ydet Bedsted og Omegns Foredragsforening, hvis Formand han var i en halv Snes Aar. Han har endvidere i en Arrække været Medlem af Bedsted-Grurup Sogneraad, ligesom han ogsaa i flere Aar har været Formand for Kommunens fri Fattigkasse. Han har desuden virket

Frederik Adolf Kristensen

M. Kristensen

ihærdigt for Bedsted og Omegns Brugsforening, hvor han først var Revisor og derefter Formand og Regnskabsfører i en halv Snes Aar. for hvilken Virksomhed han har vundet særlig Paaskønnelse.

M. KRISTENSEN

Lærer i Skolding pr. Jellinge, er født i Øster Snede den 19. August 1872. Hans Hu stod til Landbruget og Bogen, og han svingede i mange Aar mellem teoretisk og praktisk Landbrug. Han læste om Vinteren og arbejdede om Sommeren. I denne Periode falder væsentlig hans Konsulentvirksomhed og han er en Tid Gaardejer, idet han ejede Gaarden Katrinedal ved Svinninge paa Sjælland. Da han ikke mente at have »slaaet

Koldbøtter« nok endnu, opgav han Konsulentbestillingen og tog paa Seminariet i Silkeborg, hvorfra han dimitteredes 1904. Derefter forsøgte han sig som Landbrugslærer, men Kristensen siger selv, at han ikke tror, det var til stor Fornøjelse for nogen af Parterne, og han opgav resolut alt Landbrug. Lærer Kristensen tog i 1897 Eksamen som Landbrugskandidat og var fra 1898 til 1901 Konsulent for Holbæk Amts Landboforening. Afholdssagen har en trofast Talsmand i Lærer Kristensen, han er Formand for Givskud Afholdsförening. Stifter af Sognebogsamlingen og Formand for samme, er Medstifter af Sygeplejeforeningen og Formand for samme.

Hustru: Ellen Marie f. Petersen.

JENS PETER KRISTENSEN RANDERS

Forstander for Ollerup Folkehøjskole, er født den 28. Juli 1854 i Virring Sogn, Randers Amt, og er Søn af Smed Christen Jensen og Hustru Gertrud Marie Pedersdatter. I 1875 dimitteredes han fra Gedved Seminarium, ansattes 1. November 1875 som Lærer ved Hvingel Biskole i Hee Sogn, men forlod 31. Juli 1878 Folkeskolen og blev Lærer ved Gedved Seminarium, hvor han virkede med stor Dygtighed, indtil han 30. September 1884 blev Forstander for Ollerup Folkehøjskole, som siden 1894 har været hans private Ejendom. Under 23. Juni 1899 modtog han en aller-

Jens Peter Kristensen-Randers

højeste Anerkendelse ved at blive udnævnt til Ridder af Dannebrog.

Den 8. April 1890 ægtede han exam. juris Nanna Berg, som døde 15. April 1908; den 15. Oktober 1909 viedes han til Frk. Gunild Ingemann.

Forstander Kristensen-Randers har i 1883 udgivet »Nogle kirkehistoriske Oplysninger«, i 1891 »Herrens Børn og den kristne Menigheds Historie«, i 1900 »Aladdin«, en folkelig Udlægning samt har i Tidens Løb skrevet en Mængde Artikler og Indlæg til Aviser og Tidsskrifter. — Han har i flere Aar været Bestyrelsesmedlem i Dansk Skoleforening og Medlem af Bestyrelsen for Plejehjemsforeningen for Svendborg Amt, var fra 1888—1910 Medlem af Svendborg Amtsraad, fra 1901—02 Formand for Kommissionen til Opretelse af Skoler for det mindre Landbrug, Medlem af Bestyrelsen for Foreningen af Højskoler og Landbrugs-selskaber samt Medlem af Repræsentantskabet for Handels- og Landbrugsbanken i Svendborg.

M. N. Kvistgaard

M. N. KVISTGAARD

Tidligere Lærer ved Blære Skole i Aars Herred, er født den 27. April 1838 i Vejrum ved Holstebro, hvor Forældrene vare Gaardmandsfolk. Efter at have været en Tid paa Højskole, optoges han i 1860 paa Jelling Seminarium og dimitteredes 1863, var i et Aar Hjælpe­lærer paa eget An- og Tilsvar i Husby ved Ringkøbing, indtil han i 1864 indkaldtes til Militærtjenesten, hvor han benyttedes som Lærer ved Artilleri-Underofficerselevskolen i København. Efter endt Militærtjeneste var han Huslærer hos Pastor Gerløff i Ulfborg, indtil han den 24. August 1865 kaldedes til Blære paa Himmerland, hvor han virkede i 43 Aar, indtil han i 1908 efter Ansøgning entledigedes med Pension og bosatte sig i Aarhus.

Pensionist Lærer Kvistgaard, som har arbejdet med stor Dygtighed og Samvittighedsfuldhed i Folkeskolens Tjeneste, og som ved et ihærdigt Arbejde har ophjulpet de højst forfaldne Skoleforhold i Blære, har under sin Embedstid stadig holdt Aftenskole for Ungdommen og jævnlig afholdt Møder med Oplæsning og Foredrag, ligesom han i sin Tid stiftede et Sognebibliotek for Blære-Ejdrup Kommune, for hvilket han siden forestod Ledelsen. Han var endvidere Medlem af Værgeraadet, i 36 Aar Formand for den fri Fattiggasse, i en lignende Aarrække Formand, Regnskabsfører og Kasserer for Spare- og Laanekassen i Blære og Ejdrup Sogne samt var bl. a. Revisor i Mejerierne i Aars og Blære.

Lærer Kvistgaard var tidligere i nogle Aar Formand i Danmarks Lærerforenings 50. Kreds og benånedes i 1892 med Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

Laurits Larsen, Oure ved Svendborg
(se III Binds Side 84)

JOHAN GOTLIEB LARSEN

Enelærer ved Glæde Skole pr. Frostrup, Thisted Amt, er født den 7. November 1886 i Ølgod og hører paa mødrene Side til en fra Tyskland indvandet Slægt. I 1908 dimitteredes han fra Gedved Seminarium og ansattes 1. September 1909 som Andenlærer ved Vithen Skole, hvor han virkede, indtil han 1. Juni 1913 kaldedes til sit nuværende Embede. Saavel under sit første Embede som nu i Glæde har han holdt en velbesøgt Aftenskole, i hvilken han har undervist Ungdommen baade i de elementære Fag og i Sundhedslære.

LARS KRISTIAN LARSEN

Enelærer ved Vedsted Vestre Skole pr. Birkelse, født i Næstrup 1874 og dim. 1898 fra Ranum Sem. Han har virket som Andenlærer i Tversted fra 1901-02, og i N. Kongerslev fra 1902-03, hvilket Aar han blev kaldet til sit nuværende Embede. — Hustru: Johanne f. Rysholt. — L. er en repræsentativ Lærer og kendt for sin støtte Karakter og sin aldrig svigtende Venlighed og Hjælpsomhed overfor de Mennesker, han kommer i Berøring med. Han har været Revisor for den lokale Brugsfor. i 8 Aar, og i 6 Vintre har han holdt Aftenskole for sin Egns Ungdom.

LAURS CHRISTENSEN LARSEN

Førstelærer og Kirkesanger i Tolstrup ved Brønderslev, Hjørring Amt, er født den 26. Oktober 1860 som Søn af Gaardmandsfolk i Todbjerg. I 1887 dimitteredes han fra Københavns Seminarium, ansattes Aaret efter ved Villersø Skole, forflyttedes 1891 til Hune Skole og kaldedes 1. November 1893 til Tolstrup, hvor han siden har virket uafbrudt.

Hustru: Mette Larsen f. Sørensen.

Lærer Larsen har i adskillige Aar været Kirkeværge, er Medlem af Vægeraadet samt er Medstifter af og Regnskabsfører og Kasserer for Tolstrup-Stenum Foderstofforretning under »Jysk Andelsfoderstofforening«. Han var i sin Tid Formand for Hune Afholdsforening og Bogsamling samt har i en Aarrække holdt Aftenskole for den konfirmerede

Laurs Christensen Larsen

Ungdom. Ved Siden af sit energiske og dygtige Skolearbejde har han interesseret sig meget for Havebrug og Plantningssagen, bl. a. ved jævnlig at holde Foredrag om denne landsnyttige Sag.

R. LARSEN

Tidligere Lærer i Volderslev, Præstø Amt, er født den 25. Oktober 1839 som Søn af Bønderfolk i Aunede Sogn paa Lolland. — I 1862 dimitteredes han fra Skaarup Seminarium og virkede derefter som Lærer ved Barderup-Jaruplund Skole i Oversø Sogn, men blev efter Krigen afsat af den tyske Civil-Øvrighed da han nægtede at aflægge Troskabsed til Prøjserkongen. Efter sin Afsættelse i 1864 var han Huslærer paa forskellige Gaarde, indtil han 1868 kaldedes til Volderslev Lærerembede, som han derefter varetog i 41 Aar, indtil han efter Ansøgning entledigedes med Pension og flyttede til Næstved.

Hustru: Karen Sofie Larsen.

Pensioneret Lærer Larsen, som i mange Aar har været Leder af en Læseforening for Volderslev og Omegn, har i 27 Aar været Regnskabsfører for den stedlige Brugsforening samt Revisor ved Sparekassen i Gjørsløv, Præstø Amt.

R. Larsen

JENS LAURIDSEN

Tidligere Lærer ved Vilsted Skole i Aalborg Amt, er født den 21. Maj 1836 i Uglebjerghus, Dejbjerg Sogn i Ringkøbing Amt, dimitteredes 1862 fra Ranum Seminarium, ansattes 17. September 1862 i Harre, Viborg Amt, forflyttedes 21. Januar 1876 til Vilsted Skole, hvor han virkede indtil han efter Ansøgning entledigedes med Pension fra Maj 1901 at regne, hvorefter han bosatte sig i Thisted. Den 21. Oktober 1912 fejrede Lærer Lauridsen og hans Hustru, Jensine f. Jensen af Hanninggaard deres Guldbryllup og var ved denne Lejlighed Genstand for megen Opmærksomhed.

Ved Siden af at have ydet et dygtigt Arbejde under sin lange og pligttro udførte Tjeneter i Folkeskolen har han i Tidens Løb udført adskillige Hverv for sine Medborgere ligesom han har taget Del i flere af de under det Offentlige sorterende Arbejder. Han har saaledes i flere Aar været Formand i Vilsted-Vindblæs Kommunes »De fattiges Kasse«, har i 25 Aar været Kirkeværge for Vilsted Kirke, i 10 Aar Leder af Løgstør og Omegns Planteforening, har i 16 Aar været Medlem af Bestyrelsen for Aktieselskabet »Vilsted Vindmølle, og har i en lignende Aarrække fungeret som Sekretær i den af ham selv stiftede Afholdsforening i Vilsted. Han har endvidere været Repræsentant for Arbejdernes Sparekasse, Medlem af Bestyrelsen og Revisor i Brugsforeningen, Formand for Vilsted Ægsgalskreds og Medlem af Løgstør Svineslagteri samt

Laust Christian Lauritsen

har i adskillige Aar været Revisor ved Kommunens Regnskaber.

Lærer Lauridsen, som er dekoreret med Krigsmedaillen, aftjente i 1856 sin Værnepligt i Kiel og deltog som Underkorporal i Krigen i 1864.

LAUST CHRISTIAN LAURITSEN

Forstelærer i Houstrup pr. Taars, er født den 15. Novbr. 1848 i Svejbjerg og nedstammer fra en gammel midtjysk Bondeslægt. Han blev i Aaret 1870 dimitteret fra det nu nedlagte Lyngby Seminarium, og 6 Aar senere ansattes han i sit nuværende Kald.

Lauritsen, der er meget religiøs, hører til den gamle inderlig troende Klasse af Lærere, der med Dygtighed og Samvittighedsfuldhed vier Skolen sin Interesse og udfører dens Gerning.

L. er Medlem af Menighedsraadet og kommunal Revisor. Han er Formand for Missionshuset og Leder af detses Møder i 37 Aar, ligesom han har været Leder af Børnegudstjenesten i 27 Aar. Han fører Tilsynet med Plejebørn, udsendte af indre Missions Plejeforening i Vendsyssel, og har i 10 Aar haft Aftenskole for Ungdommen i de almindelige Skolefag samt Kirkehistorie.

NIELS PETER LAURITSEN

Enelærer i S. Okse pr. Hølvrimmen, er født den 25. August 1878 i Hornstrup ved Vejle, hvor Faderen var Arbejdsmand. Han blev dimitteret 1900 fra Gedved Seminarium og blev Aaret efter ansat som Andenlærer i Pandrup. 1905 kom han som Enelærer til Try og 1908 til sit nuværende Embede. Foruden at have udført sin Skolegerning med Lyst og Interesse har han kastet sig ind i Arbejdet for Samfundet. Han er Sekretær i Sogneraadet i Torslev Sogn, Dronninglund Herred, Revisor i Torslev Sparekasse, Medstifter og Formand for Halvrimmen og Omegns Foredragsforening, Medstifter af Forsamlingshuset og holder Aftenskole med særligt Arbejde i Dansk. Lærer Lauritsen driver en Del journalistisk Virksomhed i de stedlige Dag-

Niels Peter Lauritsen

blade. — Hustru: Inger f. Fruensgaard.

LARS PETER RASMUSSEN LIDEMARK

Tidligere Lærer i Søvind Skole i Gangsted-Søvind Pastorat i Aarhus Amt, er født den 16. Januar 1851 i Skrodsbjerg Skole i Præstø Amt, hvor Faderen, Lars Rasmussen var Lærer, inden denne forflyttedes til sit sidste Embede, Lidemark i samme Amt. — L. har dels gaaet paa Blaagaard, dels paa Gedved Seminarium i Aarene 1866-70, var derefter i nogle Aar Friskolelærer og tog først i 1881 Eksamen som Privatist i Aarhus; samme Aar holdt han Bryllup med Mette Marie Dinesen fra Rørth ved Odder. — I Februar 1882 fik han fast Ansættelse som Lærer og Kirkesanger i Sall ved Hammel og forflyttedes den 1. Januar 1886 til Søvind, hvor han virkede i 20 Aar, indtil han i Efteraaret 1905 entledigedes med Pension og bosatte sig paa Frederiksberg, hvor han i en Del Aar har været Medlem af Styrelsen for »Frederiksberg Oplysningselskab« og denne Forenings Kasserer.

Lars Peter Rasmussen Lidemark

Under sin Virksomhed i Søvind fik han den Idé at samle et lille Hefte gode Børne- og Fædrelandssange, der kunde sælges saa billigt, at selv de fattigste Børn i Folkeskolen kunde faa deres egen lille Sangbog. Idéen slog saa godt an, og den lille Børnesangbog opnaaede saa stor Udbredelse, at den er udkommen i 35 store Oplag og trykt tilsammen i 455,000 Eksemplarer. Han har endvidere udgivet Børnesangbog 2. Del, trykt i 30,000 Eksemplarer fordelt paa 3 Oplag. »Bibelske Sange« for Skole og Hjem, der er udkommet i 12 Oplag og trykt i 100,000 Eksemplarer samt Udvalg af Salmer for Skole og Hjem, der er udkommet i 8. Oplag med et lignende Antal Eksemplarer. Han har tillige udgivet Melodier til begge Børnesangbogens to Dele og til »Bibelske Sange«. Da L. som Sangbogsudgiver har været sin egen Forlægger og tillige i de sidste Aar Redaktør af »Skolebladet«, har han haft fuldt op at gøre, hvortil endvidere kommer hans virksomme Deltagen i Arbejdet for, at de pensionerede Lærere og Lærerinder kom til at danne en selvstændig Kreds inden for Danmarks Lærerforening, og Resultatet af dette Arbejde er blevet, at der nu er dannet en Kreds for København og Omegn, i hvis Styrelse L. er indvalgt som Kasserer. Under Arbejdet herfor lykkedes det ogsaa de pensionerede Lærere, at faa en Mand valgt ind i Hovedbestyrelsen for Danmarks Lærerforening.

KARL KRISTIAN ERIKSEN LUND

Lærer og Kirkesanger ved Hornslet, Randers Amt, er født den 4. September 1858 som Søn af Gaardmandsfolk i Ørum Sogn ved Grenaa. I 1881 dimitteredes han fra Gedved Seminarium, blev Vikar ved Mygind Skole og derefter

Marius Jensen Lund

fra 15. Marts 1882 fast ansat som Lærer og Kirkesanger sammesteds. Den 15. Marts 1886 kaldedes han til Søby Skole, hvor han siden har virket uafbrudt. — Hustru: Marie f. Jensen.

Lærer Lund har i mange Aar været Formand for Skytteforeningen i Søby, er Stifter af og Formand for Foredragsforeningen, Medstifter og Formand for Vandværket, Revisor for Brugsforeningen siden dens Stiftelse samt har været Formand og Kasserer for Sparekassen siden 1888. Han er endvidere Formand for Kommunens Værgeraad og Næstformand i Menighedsraadet.

MARIUS JENSEN LUND

Lærer i Svoldrup ved Farsø, Aalborg Amt, er født den 27. September 1875 som Søn af Husmandsfolk i Sønder

Gørding i Sydjylland. Han var først i en Aarrække Kontorist forskellige Steder, tog derefter paa Staby Vinterlærerseminarium, var derpaa i flere Aar Vinterlærer paa Holmsland, optoges paa Ribe Seminarium og dimitteredes 1902, var derefter et Aar Hjælperlærer, konstitueredes 1903 som Enelærer ved Hvim Skole i Raabjerg og kaldedes 1906 til sit nuværende Embede.

Lærer Lund har i Tidens Løb udført et stort og frugtbringende Arbejde for Ungdommen, særlig ved i en lang Aarrække at holde Vinter-Aftenskole for den konfirmerede Ungdom. Han har desuden i mange Aar været Formand for Husmandsforeningen i Vognsild Sogn, er Forretningsfører for Farsø Brugsforening, samt er Revisor i Vesthimmerland Landboforening, for hvilken han ogsaa fungerer som Dommer. Han har endvidere i sin Tid stiftet Vognsild Sogns Venstrevælgerforening.

SERAF KRISTIAN LUND

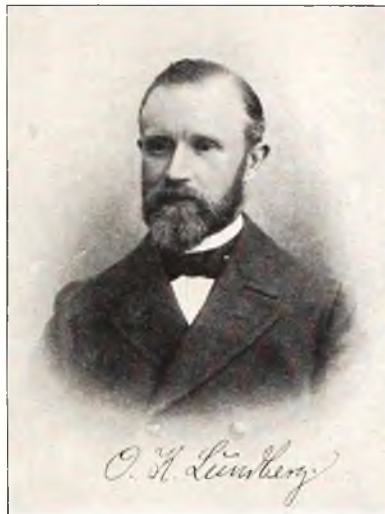
Lærer ved Holtum Skole og Organist i Greis Kirke, er født den 3. September 1883 i Børglum pr. Vraa hvor hans Fader Th. C. Sørensen var Lærer ved Børglum ø. Skole og Organist ved Børglum Kirke. Faderens Jordlod var stor, ca. 60 Tdr. Land, hvoraf Halvdelen Hede. Der var syv Søkende; en Broder er Lærer Lund i Flyng ved Hedeusene, en Søster er gift med en Lærer. — Han havde stor Lyst til Læs-

Seraf Kristian Lund

ning, naar han var i Marken for at vogte Kreaturerne, havde han som Regel en Bog i Haanden, og paa den Maade lærte han sig selv Bogstavregning og Ligninger af 1. Grad efter en gammel Bog fra Faderens Reol, ligesom han »studerede« Holtens Fysik og Nøsselts Verdenshist. o. m. a. Andenlæreren i Børglum lærte ham 2. Grads Ligninger, og en Præparand hos Andenlæreren lærte ham lidt Engelsk; denne havde nemlig en Tid opholdt sig i Amerika.

17 Aar gl. kom han i Forberedelse hos Broderen, der var Lærer i Stilling ved Skanderborg; ved Siden af lærte han Engelsk og Fransk af en Elev paa Skanderborg Realskole. 1901-04 var han Elev paa Jelling Seminarium. »Disse tre Aar staar for mig som en Guldalder« siger Lund. Arbejdet var som en Leg fuld af Lyst og Glæde, Kammeratskabet ikke mindre. Som frivilligt Fag havde han Engelsk. Efter Dimissionen havde han et Par Vikarpladser og var Soldat og fik i 1906 fast Ansættelse som Andenlærer i Vrejlev Skole pr. Vraa, fra 1908—11 i Thise Skole pr. Jebjerg og fra 1911 i Holtum pr. Veile. Lund er Revisor i Holtum Brugsforening, har ledet Gymnastikforeningen i Thise og holdt Aftenskole baadt i Tvillum og Holtum, begge Steder med god Tilslutning. Hr. Lund sysler stadig med Musik, særlig Orgelmusik og Sprog (Engelsk og Fransk). Han er Organist i Greis Kirke og har flere Elever i Musik, undertiden 8 à 10, ogsaa i Sprog giver han Undervisning. Selv tager han Timer i Musik for yderligt at dygtiggøre sig til sin Gerning.

Otto Kristian Lundberg

OTTO KRISTIAN LUNDBERG

Lærer i Rerslev pr. Hedehusene, er født i Køge den 23. Januar 1860. Han var først bestemt for Købmandsstanden, men hans Lyst til Lærergerningen bragte ham til at forlade Handelsvejen, og 1881 dim. han fra Jonstrup. Efter nogle Aars Virksomhed som Huslærer, Andenlærer og Enelærer blev han 1890 ansat som Lærer, Kirkesanger og Organist i Rerslev.

L.s praktiske Sans, hans Dygtighed og Tjenstvillighed er i Aarenes Løb kommet hans Kolleger og Sognebeboerne til Gode. Han har saaledes 1887 været Revisor i Sjællands Stifts Læreres Pensionskasse, af hvilken han er Medstifter, været Regnskabsfører for Brugsf. i 20 Aar, Sekretær for Sagneraadet, Form. for Sognets Understøttelseskasse, Kirkeværge, Medlem af Vægeraadet m. m.

L. er Form. for D. L. F. Kreds 4 B.

NIELS JØRGEN LYKKEGAARD

Førstelærer i Aagaard pr. Kolidng, er født i Herning Sogn 1879 som Søn af Husmand Emanuel Lykkegaard, der var en Lærersøn fra Vinderslev ved

Niels Jørgen Lykkegaard

Kjellerup. Som Søn af fattige Forældre kom han, som saa mange Lærere, ud at tjene som Vogterdreng allerede i 10 Aars Alderen. Efter Konfirmationen blev det bestemt, at Lykkegaard skulde til Handelen. Der var allerede truffet Aftale med Læremesteren, der imidlertid solgte sin Forretning, før L. tiltraadte Pladsen, og han maatte saa gaa til Landvæsenet, skønt hans Hu stod til Bogen. Midlerne manglede stadig, saa han maatte vedblive at være Landmand, indtil han var fyldt 22 Aar og kasseret paa Sessionen. Efter at have forsøgt sig ved Mejeriet gjorde han omsider et alvorligt Forsøg paa at komme til at læse. Det lykkedes mod al Forventning at faa Tilsagn om Laan af de nødvendige Midler, og selv havde han i Tidens Løb tjent saa meget, at han kunde klare sig et Stykke Tid. En ældre Broder, der ligeledes væsentlig ved egen Hjælp var naaet frem til at

blive Lærer, forberedte ham til Seminariet, og 1904 blev han optaget paa Rarum Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1907. Lykkegaard blev straks efter sin Dimission Hjælpelærer hos Folketingsmand, Lærer Kirkegaard, blev senere konst. og fast ansat som Enelærer i Gundersted pr. Blære, derfra kaldet 1. Januar 1912 som Førstelærer i Aagaard. I Gundersted var L. Medlem af Værgeraadet og har stiftet og leder Aagaard Sangforening.

CHRISTIAN MADSEN

Førstelærer i Tømmerup ved Kalundborg, er født den 19. April 1862 i Hagenstrup Mølle, Hvorslev Sogn, som Søn af Møller Mads Jensen og Hustru Else Kristine f. Laursen, begge fra Hammel ved Friisenborg. — Han var først beskæftiget nogle Aar ved Landvæsenet, optoges paa Gedved Seminarium og dimitteredes 1885. Ved Nytaar 1886 ansattes han som Andenlærer i Voldum ved Randers, kaldedes Oktober 1893 som Enelærer og Kirkesanger i Vinding og forflyttedes Nytaar 1902 til Tømmerup Førstelærerembede.

I Foraaret 1894 viedes han til Anna Nielsen.

Lærer Madsen, der i adskillige Aar har været Kredsformand i Danmarks Lærerforening, var fra 1906—11 Formand for Tømmerup Sogns Værgeraad

Christian Madsen

Jens Rasmus Ferdinand Madsen

og har i flere Aar fungeret som Bibliotekar ved Bogsamlingerne i Voldum og Vinding, samt har til Stadighed forestaaet Ledelsen af en Sangforening for blandet Kor i Tømmerup. Han har endvidere en Tid været Formand for Vinding Foredragsforening og har i alle tre Embeder holdt Aftenskole for Ungdommen.

JENS RASMUS FERDINAND MADSEN

Enelærer i Nørre Tornby ved Hjørring blev født den 10. Maj 1849 i Kongens Lyngby. Faderen var Lærer i Tranegilde, Morfaderen Lærer Rærup i Virum. Han dimitteredes 1870 fra Jonstrup Seminarium og blev 5 Aar senere ansat i sit nuværende Embede. Saavel Lærer Madsen som hans Hustru er me-

get litterært interesserede og har i Aarenes Løb nedlagt et stort Arbejde i deres Sogn for at udbrede Kendskab til dansk Litteratur. Begge to tog i deres Ungdom fat paa Opgaver blandt Beboerne, fik opført smaa, gode Skuespil og tog selv fat med, for at bidrage deres til et godt Resultat, naar der skulde skaffes Midler gennem en god sund Underholdning. Madsen hører til de Lærere, for hvem Skolen er alt. Dog har han faaet Tid til at være Formand i Bogsamlingen og Formand for Husflidsforeningen. Han havde Sløjdscole en Del Aar, men da det var for vanskeligt at skaffe Værktøj, blev dette Fag nedlagt. I to Perioder har Madsen været Formand for Sognets Sygekasse. Desuden har han i mange Aar holdt Aftenskole og er Medlem af Menighedsraadet. Med sin Hustru Vilhelmine Frederikke f. Peters har han kun en Datter, der er gift med Pastor V. Nielsen i Lindtsund.

RASMUS MADSEN

Enelærer og Kirkesanger i Nørreøkse Skole pr. Halvrømmen, er født den 14. Februar 1867 i Rind og dimitteret fra Ranum Seminarium 1894. Aaret efter ansattes han som Lærer i Fredensdal og 1898 forflyttedes han til Nørreøkse, hvor han endnu virker. Lærer Madsen har ved sin Gerning baade i og

Niels Christian Madsen Kjærsgaard,
Raasted pr. Bjerregrav
(se II Binds Side 156)

Michael Martinussen

udenfor Skolen vundet sig mange Venner blandt Befolkningen, og mange er de Tillidshverv, der i Aarenes Løb er blevet ham betroet. Han er saaledes Revisor i Brovst Sogns Spare- og Laanekasse, har i ca. 20 Aar været Kasserer for Lokalforeningen »Arentzminde«, i Foderstofforeningen i ca. 10 Aar. Han er Revisor i Brugsforeningen og har i 6 Aar været kommunal Revisor. Lærer Madsen er Medstifter af og Bestyrelsesmedlem af Foredragsforeningen. Han er en ivrig Forkæmper for alle humane Formaal, er Revisor i Sygekassen og Tilsynshavende for de af »Børnenes Vel« udsendte Børn i Brovst Sogn. Lærer Madsen har haft 4 Mdr. Kursus: Dansk og Fysik, og gør alt for yderlig at gøre sine Kundskaber frugtbringende for Samfundet. Han slipper ikke Børnene, selv om de gaar ud af Skolen, og har i ca. 20 Aar holdt Aftenskole for Ungdommen. Madsen er Redaktør og Ud-

giver af Halvrimmen og Omegns Avis — Underholdnings- og Annonceblad for Halvrimmen og Omegn. — Hustru: Johanne Katrine f. Nielsen.

MICHAEL MARTINUSSEN

Enelærer og Kirkesanger i Telling ved Skovsgaard, Hjørring Amt, er født den 11. September 1881 i Udby ved Ørsted som hørende til en gammel Bondeslægt. I 1904 dimitteredes han fra Ranum Seminarium, ansattes 1. Januar 1907 som Andenlærer ved Albæk Skole og kaldedes i December 1908 til sit nuværende Embede.

Hustru: Kirsten f. Jensen.

Lærer Martinussen har ved Siden af Børneskolen til Stadighed holdt en velbesøgt Aftenskole for den konfirmerede Ungdom og har som Formand for Telling og Omegns Husflidsforening udført et dygtigt og frugtbringende Arbejde og vakt Interessen for Husflidssagen. Han er desuden Formand for Biavlerforeningen i Lerup Sogn samt Formand for Telling og Omegns Skytteforening.

J. A. MIKKELSEN

Lærer ved Langelund Skole pr. Filskov, er født den 8. Februar 1864 i Ringgive Sogn. Efter et treaarigt Ophold paa Gedved Seminarium indstilledes han til Eksamen i Aarhus 1889, fik ogsaa Eksamen i alle Fag med Undtagelse af Pædagogik og praktisk Færdighed. Indstilledes atter i 1890 for at blive eksamineret i disse to Fag, men blev syg og maatte forlade Eksamen. I Henhold til sin aflagte Prøve fik han ved ministeriel Skrivelse af 25. Maj 1903 Tilladelse til at søge Lærerebmede.

Fra 1. Febr. 1883 — med Undtagelse af 3 Læreaar — har Lærer Mikkelsen uafbrudt haft pædagogisk Virksomhed. Efter en Del Biskole- og Huslærer-virksomhed fik han i Aug. 1891 Plads som Bestyrer af Hammerum Herreds Børnehjem ved Herning. Den 9. September 1891 blev han viet til Frandsine Frandsen, og fra 15. Sept. 1891 til 1. Aug. 1903 ledede han og Hustru ovennævnte Børnehjem, hvor han selv var Lærer for Børnene. I Aaret

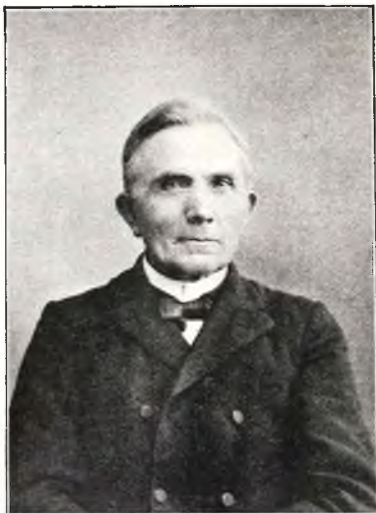
J. A. Mikkelsen og Hustru

1900, da hans Barndomslærer døde, fik han Opfordring til at søge Embedet i Langelund, men hverken han eller hans Hustru kunde bevæge sig til at forlade Børnehjemmet. Da saa Embedet atter i 1903 blev ledigt, søgte Mikkelsen det og fik det i Kraft af den ministerielle Tilladelse. Da Børnetallet straks efter hans Ankomst var for stort til en Skole med 2 Klasser, blev hans Hustru opfordret til at lede en Pigeskole, hvilket hun gik ind paa og ledede denne til 1. November 1912, da der blev opført en Forskole. Ved en Fest, som Beboerne afholdt for hende i Anledning af Fratrædelsen fra Pigeskolen, modtog hun talrige Beviser paa disses Taknemmelighed. Formanden for Langelunds Husflidsforening mødte for Dansk Husflidsselskab og overrakte hende Selskabets Sølvmedaille som Paaskønnelse for hendes store Arbejde for kvindelig Haandarbejdes Fremme baade i Langelund og Herning.

Lærer Mikkelsen har i Tidernes Løb taget ivrig Del i Sognets Anliggender, men har paa Grund af et mindre godt Helbred frasagt sig en Del af sine mange Tillidshverv, deriblandt som Udvalgsmedlem for Langelund Kirke, Formand for L. Husflidsforening og Ringgive Afholdsforening. Endnu sidder Mikkelsen som Formand for Værgeraadet, Næstformand i Menighedsraadet, Formand for Langelund Læseforening og Medlem af Styrelsen for Ungdomsforeningen. Lærer Mikkelsen og Hustru er et ualmindeligt Ægtepar. Deres Gerning har mest været Opofrelse for andre. I en Beretning, som Børnehjemsbestyreren efter Lærer Mikkelsens Fratræden indsendte, udtaler denne sin udelte Agtelse og Ærbødighed for Lærer Mikkelsen og hans Hustru. Deres Maade at lede Hjemmet paa var enestaaende. I Langelund har Ungdommen som et Hjem i Skolen, og det afholdte Lærerpaa har Beboernes fulde Tillid og Agtelse. Det kniber som tidligere nævnt med Helbredet for begge Vedkommende, og Lærer Mikkelsen tilføjer spøgende: »Lidt har jeg faaet udrettet. Jeg har altid faaet større Anerkendelse, end jeg fortjener — Eksamensbordet fra-reguet«. —

NIELS HANSEN MORTENSEN

Førstelærer ved Oksbøl Skole og Kirkesanger ved Aal Kirke, er født den 13. December 1844 som Søn af Møller Morten Hansen i Søndre Vejrup ved Gørding; hans Morfader, Lærer Niels Hansen i Brørup, var Medlem af den grundlovgivende Rigsdag. Fra sin tidligste Tid maatte han hjælpe Faderen,

Niels Hansen Mortensen

siden har varetaget med Dygtighed og stor Pligttroskab. — Hans Hustru, Johanne Caroline Andrea f. Michelsen, Datter af Pastor Michelsen i Dover og Vorup, har under hans omfattende Virksomhed været ham til stor Hjælp ligesom hans 6 Børn, 3 Sønner og 3 Døtre, hvoraf alle Sønnerne er Lærere.

Siden 1897 har Lærer Mortensen tillige ledet en privat Fortsættelsesskole, der har virket dels som almindelig Fortsættelsesskole og dels som Realskole, idet adskillige unge Mennesker derfra har taget alm. Forberedelseseksamen i København. — Han var i sin Tid Formand i Grundlovsværneforeningen i Ribe Amts 1. Valgkreds og har nogle Gange været opstillet som Folketingskandidat, har tidligere været Bestyrelsesmedlem i en Foredragsforening, var Formand ved Oprettelsen af et Højskolehjem i Varde, har været Formand i Bestyrelsen for Oprettelsen af et af de ældre Andelsslagterier og har i en Aarrække været Regnskabsfører i Brugsforeningen. Han har endvidere i mange Aar været Meldem af Bestyrelsen for de vestjydske Pinsemøder i Varde, er Medlem af Menighedsraadet og Formand i Værgeraadet, samt har i en Aarrække været Formand i Bestyrelsen for Valgmenigheden.

NIELS CHRISTENSEN MØLLER

Førstelærer i Høgsted pr. Vraa, er født den 14. Februar 1868 i Faarup,

der foruden Møllen ogsaa havde et større Landbrug og opdyrkede ca. 100 Tdr. Land Hede, ligesom han opnaaede store Resultater ved Engvanding og Hedeplantning. — M., der særlig maatte tage fat ved Landbedriften, og som adskillige Gange var i Hamborg med fede Stude, brugte al sin Fritid til Læsning, og da han i 1863 havde været paa Højskole i Gedved, fik han Lyst til Lærergerningen, særlig ved Højskolen, tog i 1867 Skolelærereksamen ved Gedved Seminarium, besøgte derefter kortere Kursus paa Askov og Dalum Højskoler, var Vinteren 1867—68 Lærer ved en Højskole i Feldballe og var derpaa i 13 Aar Lærer, Gaardmand og Højskoleforstander, men da Jernbanens Aabning og Vestjydernes Rejselyst mindskede Skolebesøget, fandt han det nødvendigt at slaa ind paa anden Lærervirksomhed, hvorefter han i 1881 blev Lærer i Oksebøl, hvilket Embede han

Georg Møller, Renge pr. Storehedinge
(se III Bind Side 309)

Niels Christensen Møller

Vindum Sogn, og blev 1888 dimitteret fra Jelling Seminarium. Efter en Del Vikar og Hjælpe lærervirksomhed blev Møller den 3. Marts 1891 ansat som Lærer i Søheden, Jerslev Sogn, her virkede han til 1. Nov. 94, da han blev Enelærer i Mylund, hvorfra han forflyttedes den 11. Juni 1900 til Højsted. — Lærer Møller har været to Gange gift, første Gang med Inger Johanne f. Larsen, anden Gang med Oline Andrea f. Olsen.

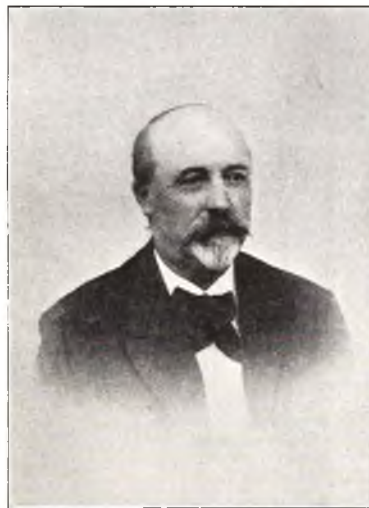
Udgaet, som han er, fra Bondeslægt, har han stedse næret Forkærlighed for Landet og dets Befolkning og taget livlig Del i Bevægelserne for landbrugsnyttige Foretagender. Han er saaledes Medstifter af og Formand, Regnskabsfører og Forretningsfører for Mylund Brugsforening indtil Forflyttelsen og senere i 9 Aar baade Regnskabs- og Forretningsfører for Vrejlev Brugsforening. Medstifter af og Formand for Aktieselskabet Forsamlingshuset »Fælles Maal« i Mylund. Formand for Foredragsforeningen. Formand for den stedlige Afholdsforening. Stifter af Børnebogsamlingen. Stifter af og Leder af Gymnastikforeningen for Ungdommen i Højsted. Formand for Vrejlev-Hastvig Sygekasse. Ogsaa sine Kollegers Interesser er han sat til at varetage, idet han er Kredsformand for 28. Kreds af D. L. F. Desuden driver Lærer Møller en Del journalistisk Virksomhed i de stedlige Blade. Har haft 2 Maaneders Kursus i Historie og studerer ivrig »Ido«.

RASMUS FREDERIK JACOBSEN MØLLER

Tidligere Lærer og Kirkesanger i Gloslunde, er født den 2. Oktober 1832 i Skørtinge Sogn paa Lolland. 1860 blev han Soldat og maatte 1863 afbryde sin Læsning, da han blev indkaldt til Deltagelse i Krigen. Da denne var endt, fortsatte han Studierne og blev dimitteret fra Lyngby Seminarium 1866. Samme Aar blev han fast ansat ved Hummingen Biskole, Gloslunde Sogn. 1871 blev han ansat i Gloslunde. 1907 søgte og fik han sin Afsked.

Hustru: Jenny f. Sørensen.

Hr. Møller var i nogle Aar Formand i den stedlige Kreds af Danmarks Lærforening og Medlem af Værgeraadet i Gloslunde. Han var i ca. 15 Aar Revisor i Dannemare Andelsmejeri og er

Rasmus Frederik Jacobsen Møller

Alfred Nielsen

nu Revisor i Vaabenbrødrereselskabets Sorøkreds. Han var Medstifter af og i nogle Aar Leder af Gloslunde-Danemare Sangforening. 1880 havde han Stipendium til en Rejse i Sverrig — til det store nordiske Skolemøde i Stockholm.

ALFRED NIELSEN

Enelærer i Vester Tversted ved Sindal, Hjørring Amt, er født den 12. Oktober 1883 i Astrup ved Kellerup og hører til en gammel midtjydsk Bondeslægt. I 1905 dimitteredes han fra Nørre Nissum Seminarium og ansattes 1. Maj 1907 som Andenlærer ved Ellits-høj Skole, hvor han virkede, indtil han 1. August Aaret efter kaldedes til sit nuværende Embede.

Lærer Nielsen har stedse omfattet Ungdomssagen med sin varmeste Interesse og har bl. a. i flere Aar været Formand for den stedlige Afdeling af K. F. U. M., ligesom han ogsaa i 6 Aar har forestaaet Ledelsen af Tversted Gymnastikforening.

ANDERS NIELSEN

Tidligere Enelærer og Kirkesanger i Højene, Hjørring Amt, er født den 5. Marts 1854 i Ørum ved Grenaa og hører til en gammel østjydsk Bondeslægt. I 1874 dimitteredes han fra Lyngby Seminarium, ansattes 26. Oktober 1876 som Lærer ved Faarup-Legind Skole, forflyttedes i Januar 1879 til Aasdal og i December 1892 til Højene Skole, hvor han siden har virket, indtil han nu efter Ansøgning har modtaget sin Afsked med Pension paa Grund af Sygdom.

Hustru: Karoline f. Mathiesen.

Pensioneret Lærer Nielsen har i en længere Aarrække fungeret som Revisor ved Sognets Sygekasse og den stedlige Afholdsforening. Ved sit dygtige og samvittighedsfulde Arbejde i Skolen og sin hele Laden og Færden har han udøvet en rig og mangeartet Indflydelse paa sin Egns Beboere, af hvem han er i høj Grad agtet og afholdt.

ERNST NIELSEN

Lærer ved Aabyskov Skole pr. Skaarup, Svendborg Amt, er født den 28. Februar 1864 i Rudkøbing som Søn af Købmand og Gæstgiver J. P. G. Nielsen, som senere flyttede til Skaarup. — Under sin Forberedelse til Seminariet var han i 1½ Aar Medhjælper hos Førstelærer, Pastor Madsen paa Thurø, dimitteredes 1884 fra Skaarup Seminarium og var derefter ansat i tre Aar

Ernst Nielsen

som Seminarielærer Trahns Medhjælper ved Seminarieskolen, aftjente derefter sin Værnepligt og tog 1880 Løjtnantseksamen fra Kronborg Sekondløjtnantsskole. Fra Nytaar 1889 til November 1891 var han Andenlærer ved Frederikssundsvejens Skole i Brønshøj-Rødovre Kommune, ansattes derefter som Lærer ved Organistsskolen i Skaarup og Organist ved Skaarup Kirke og kaldedes 10. Maj 1903 til sit nuværende Embede.

Lærer Nielsen er Formand for Vægeraadet i Skaarup Sogn, er Stifter og Leder af Sangforeningen, Gymnastikforeningen og Biblioteket samt Bestyrelsesmedlem i Skaarup Foredragsforening. Han har endvidere i nogle Aar været Regnskabsfører for Sogneraadet og modtog i sin Tid det Benzons-Gersdorff'ske Legat som en Anerkendelse af hans dygtige Skolegering.

HANS EMMY NIELSEN

Lærer ved Asnæs Skole pr. Kalundborg, Holbæk Amt, er født den 2. September 1881 i Nørre Alslev paa Falster, som Søn af Lærer M. L. Nielsen, der senere forflyttedes til Grønnegade ved Nysted. — 1902 dimitteredes han fra Jonstrup Seminarium og tog senere Tillægseksamen i Engelsk. Han modtog først Ansættelse som Tredielærer i Merløse ved Holbæk, blev derefter Andenlærer samme Sted og kaldedes 1. December 1907 til Asnæs Enelærerembede.

Hustru: Anna Marie f. Petersen. —

Lærer Nielsen, der tidligere har været Medlem af Kredsbestyrelsen i 10. Kreds A af D. L. F., er Medlem af Menighedsraadet, samt har stiftet og ledet Sangforeninger for blandet Kor paa alle Steder, hvor han har været Lærer, ligesom han ogsaa stadig har virket for Afholdssagen, bl. a. som Formand for en Afholdsforening.

Hans Emmy Nielsen

JOHANNES NIELSEN

Enelærer og Kirkesanger i Sønder Harridslev ved Hjørring, er født den 17. September 1862 som Søn af Gaard-

Johannes Nielsen

mandsfolk i Hellevad Sogn. I 1885 dimitteredes han fra Ranum Seminarium, ansattes Aaret efter som Lærer i S. Aunstrup, forflyttedes 1891 til Faurholt, 1894 til Kristianshede, 1900 til Rønbjerg, 1903 til Thorup og i 1907 til sit nuværende Embede. — Hustru: Johanne Cathrine Anna Doris f. Dohn.

Lærer N. har tidligere været Sogneraadssekretær og er stadig Formand for en Kreaturforsikringsforening, ligesom han ogsaa er en landbrugskyndig Mand, som i 23 Aar selv har dyrket sin Jordlod. I en halv Snes Aar har han holdt en velbesøgt Aftenskole for Ungdommen, som han har undervist i Dansk, Historie og Regning.

KRISTINE NIELSEN

Lærerinde ved Mygdal Skole pr. Hjørring, er født den 9. Juni 1876 i Vittrup pr. Løkken, dimitteredes fra Vejle Forskoleseminarium 1905 og ansattes samme Aar ved Skolen paa Sejlstrup Mark. 1908 forflyttedes hun til sit nuværende Embede. Frk. Nielsen nyder megen Agtelse i Sognet som Følge af sin Dygtighed. Hendes Hensynsfuldhed og Samvittighedsfuldhed gør, at der lægges megen Beslag paa hendes Tid og Kræfter inden for Skolen. Hun er saaledes Bestyrelsesmedlem i Mygdal Foredragsforening, ligesom hun er Medlem af Værgeraadet og det stedlige Menighedsraad. Hun har i flere Vintre holdt Haandgerningskole for unge Piger.

MARTIN NIELSEN

Enelærer og Organist i Gunderup ved Vraa, Hjørring Amt, er født den 9. Januar 1889 og er Søn af Gaardmand Peder Nielsen i Hinnerup. Efter at have taget Præliminæreksamen optoges han paa Ranum Seminarium og dimitteredes 1910, Aaret efter ansattes han som Lærer i Kollerup og forflyttedes 1914 til sit nuværende Embede.

Lærer Nielsen har holdt en velbesøgt Aftenskole for den konfirmerede Ungdom samt — stærkt interesseret for den legemlige Opdragelse — forestaaet Ledelsen af Gymnastikken i Kollerup og Vejrum.

Martin Nielsen

MIKKEL NIELSEN

Enelærer ved Langøre Skole pr. Tranebjerg, Samsø, er født 28. Aug. 1861 i Bøngse, Vistoft Sogn. Efter nogle Aars Virksomhed ved Landbruget kom Nielsen paa Blaagaards Seminarium og blev dim. derfra 1884. Derefter var han en Tid Hus- og Privatskolelærer i Dybe Kirkegaard ved Lemvig og i 3 Aar Hjælpe­ lærer ved Esby Skole paa Helgenæs, hvorfra han den 1. Januar 1890 kaldedes til sit nuværende Embede.

Den 8. Decbr. 1891 viedes han til Amalie Henriette f. Berg, Datter af afdøde Strandkontrollør Berg, Langøre.

Lærer Nielsen har ikke deltaget videre i det offentlige Liv, stille og rolig, støt og ærligt har han passet sin Skole og arbejdet med at opdyrke en Hede- og Strandlod som stødte op til Skolen, saa den efterhaanden er bleven opdyrket og omdannet til Skolehave. —

Niels Simonsen Nielsen

Lærer Nielsen er Medlem af Vægeraadet.

NIELS PETER NIELSEN

Enelærer i Kæret ved Frøstrup, Thisted Amt, er født den 28. April 1855 og hører til en gammel vestsjællandsk Bondeslægt. I 1877 dimitteredes han fra Skaarup Seminarium, ansattes Aaret efter som Lærer ved Øsløs nordre Skole og kaldedes 1883 til Kæret Enelærerembede, som han siden har varetaget.

Hustru: Inger Kirstine f. Andersen.

Lærer Nielsen, som ved Siden af den egentlige Skolegerning har holdt en velbesøgt Aftenskole for den konfirmerede Ungdom, har i adskillige Aar været Revisor i Tømmerby — Sild Sparekasse, ligesom han ogsaa er Suppleant til Menighedsraadet.

NIELS SIMONSEN NIELSEN

Førstelærer og Kirkesanger i Hjortdal pr. Fjerritslev, er født den 19. Maj 1881 i Hjortdal, kom som ungt Menneske paa Ranum Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1907, var derefter en Tid Hjælpe­ lærer i Krøjerup ved Sorø og blev 19. Maj 1909 ansat som Førstelærer i sin Fødeby. Nielsen nyder megen Tillid paa sin Fødeegn, og mange er de Tillidshverv, der i Aarenes Løb er betroet ham. Han er saaledes Næstformand i Vægeraadet, kommunal Revisor, Medstifter og Regnskabsfører og Kasserer i Brugsforeningen, Formand for den lokale Plantningsforening og Biavlerforening, Stifter af Hjortdal Skoles Børnebogsamling, Bibliotekar og Formand for Hjortdal Læseforening og Revisor i Sygekassen. Desuden ligger Ungdomssagen ham stærkt paa Sinde. Han holder hver Vinter Aftenskole for den konfirmerede Ungdom, og han elsker Gymnastik og Sport. Han tog i 5 Aar Kursus i Sløjd, Tegning, Leg og Boldspil, og han er Medstifter og Leder af Hjortdal Gymnastikforening.

Hustru: Kathrine f. Nielsen.

Søren Emanuel Marinus Nielsen

SØREN EMANUEL MARINUS NIELSEN

Enelærer i Fredensdal pr. Brovst, blev født den 20. Januar 1886 i Gug ved Aalborg. Faderen var Smed, men stammede fra en gammel Bondeslæggt. Han tog først Vinterlærereksamen fra Staby med Udmærkelse, kom derefter paa Ranum Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1908 og blev Aaret efter den 1. April ansat i nuværende Embede. Han har flere Interesser, der kommer hans Sognebeboere til gode. Han er Formand og Stifter af Børnebogsamlingen i Fredensdal og Arenbominde, Bestyrelsesmedlem i den stedlige Forening af »Blaa Kors« og Kasserer i »Venstres Ungdom« i Halvrømmen-kredsen. Foruden journalistisk Virksomhed, holder han Aftenskole for den konfirmerede Ungdom og er Lærer ved den tekniske Skole i Brovst. Lærer Nielsen har et vindende Væsen og

en støt Karakter, der vinder alles Agtelse. —

JAKOB THORUP OBBEKJÆR

Førstelærer ved Hvidbjerg Stationsbyskole og Kirkesanger ved Hvidbjerg Kirke, er født den 9. Februar 1853 i Fabjerg Sogn ved Lemvig og er Søn af Skolelærer og Kirkesanger N. P. Obbekjær. — Efter sin Konfirmation og indtil han i 1872 blev optaget paa Blaagaard Seminarium, var han i 4 Aar Kontorist paa By- og Herredskontoret i Lemvig, hvorved han erhvervede sig nogen Indsigt i forskellige juridiske Spørgsmaal, hvilket senere er kommet ham til gode, idet Egnens Befolkning ofte har søgt Raad og Vejledning hos ham. Samtidig med, at han fik Undervisning paa Seminariet, vikarierede han ved flere Skoler, særlig ved de frederiksbergske, og efter i 1875 at være dimitteret fra Blaagaard Seminarium var han i et Aars Tid Vikar ved københavnske Skoler. Han var derefter Hjælpelærer ved Brangstrup Skole ved Ringe indtil 1. Juni 1877, vikarierede derpaa i to Maaneder ved Marslev Skole og kom derfra hjem som Hjælpelærer hos sin Fader i Fabjerg, hvor han blev til 1. November 1879, da han kaldedes til Helligkilde Skole i Hvid-

Peter Kristian Nørgaard, Asminderup
pr. Vørslev
(se III Binds Side 366)

bjerg Sogn paa Thyholm og beskikkedes i 1882 til Kirkesanger for Hvidbjerg Menighed. I 1907 blev Skolen flyttet ind til Hvidbjerg Stationsby og Forskolen oprettet i Distriktet.

Den 9. Februar 1886 ægtede han Mette Jensine Truelsen, Datter af Gaardejer Chr. P. Truelsen til Vennergaard i Ryde ved Vinderup.

Ved Siden af den daglige Skolegerning har Lærer Obbekjær til Stadighed samlet Egnens Ungdom til Aftenskoleundervisning om Vinteren og i det hele omfattet Egnens Befolkning og dens Anliggender med stor Interesse. Han har været Medlem af Bestyrelsen for »Thyholms Andelsmejeri«, Revisor i Andelsmejeriet og Foderstofforeningen, er Stifter af og Formand for »Thyholms Udstykningsforening«, Medlem af Bankraadet for »Hvidbjerg Bank« samt Kasserer og Regnskabsfører for Vaabenbrødrenes »Fløvlev Afdeling«. Han er endvidere fleraarigt Medlem af Afdelingsbestyrelsen for Thisted Amt.

Jakob Thorup Obbekjær

LAURITZ OLESEN

Tidligere Lærer i Arnborg ved Herning, er født den 16. Janaur 1841 som Søn af Gaardmand Ole Laursen og Hustru Karen Andersdatter i Alstrup By, Naur Sogn. — Efter endt Konfirmation var han beskæftiget ved det hjemlige Landbrug, kom derpaa et Aar i fremmed Tjeneste, var et Aar i Landbrugslære paa Vrejlevgaard ved Frijsenborg, kom derfra til L. Bjørnbaks Skole i Viby ved Aarhus, derpaa til Staby Højskole for at uddannes til Vinterlærer og derfra til Blaagaard Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1869 ved den almindelige Eksamenskommission. Efter sin Dimission aftjente han sin Værnepligt, var en kort Tid Hjælpelærer i Neder Felding, derefter i Vedersø og Staby, var derpaa Biskolelærer i Vorgod, indtil han 1. Marts 1875 kaldedes som Andenlærer og Kirkesanger i Byrum paa Læsø, forflyttedes Oktober s. A. til Furreby ved Løkken, 1876 til Nøvling ved Herning og kaldedes Oktober 1878 til Enelærer og Kirkesanger i Arnborg, hvor han virkede, indtil han efter Ansøgning entledigedes med Pension fra 1. Januar 1906 at regne og flyttede til Herning.

Pensioneret Lærer Olesen har tidligere i flere Aar været Tilsynsførende med Plejehjemsbørnene i Arnborg, har fungeret som Revisor ved Skarrild-Arnborg Kommunes Regnskaber samt har været Bestyrelsesmedlem i Skarrild Mejeri og Kasserer ved Opførelsen af Arnborg Mejeri. Han har endvidere i flere Aar været i Bestyrelsen for Kommunens Bogsamling og har i en Aarrække holdt Aftenskole for den konfirmerede Ungdom. Han er for Tiden Medarbejder ved et Værk »Gamle Minder om Livet i Hammerum Herred i første Halvdel af forrige Aarhundrede«, som vil udkomme i Efteraaret 1914.

Otto Møller Olesen

OTTO MØLLER OLESEN

Førstelærer ved Tødsø Hovedskole pr. Nykøbing Mors, er født den 19. Januar 1876 som Søn af Husmandsfolk i Hørdum i Thy. Da der herskede smaa Kaar i Hjemmet, maatte han tidlig tage Del i alt forefaldende Landbrugsarbejde, men da han havde Lyst til at læse, blev han ad privat Vej forberedt til første Del af Lærereksamen og tog 1896 afsluttende Prøve fra Silkeborg Seminarium. 1898 ansattes han som Andenlærer i Sennels, kaldedes Aaret efter som Lærer ved Lodskovad Skole i Vendsyssel, forflyttedes 1900 til Stenbjerg i Thy, Aaret efter til Grønning i Salling og 1910 til sit nuværende Embede. —

Hustru: Dorthea Marie f. Paulsen.

Ved Siden af den daglige Skolegerning har Lærer Olesen i 14 Vintre holdt Aftenskole for den konfirmerede

Ungdom og har stadig vist Ungdomssagen megen Interesse, bl. a. ved sin Virksomhed som Formand for Tødsø Ungdomsforening. Han er desuden Formand for Tødsø Sognebogsamling, Næstformand i Menighedsraadet, Revisor i Tødsø Brugsforening samt Formand og Kasserer i Tødsø-Erslev Spare- og Laanekasse.

RASMUS BONDE OLESEN

Førstelærer ved Manstrup Skole pr. Bønderup, Hjørring Amt, er født den 23. December 1895 i Husby ved Juelsminde og hører til en meget gammel østjysk Bondeslægt. I 1897 dimitteredes han som Privatist i København og gennemgik senere flere Kursus paa Statens Lærerhøjskole, særlig i Dansk og Historie. Efter sin Dimission var han Hjælperlærer i Haverslev, kaldedes i April 1899 som Lærer ved Hedensted Skole i Vejle Amt, forflyttedes November 1901 til Tranum Enge og Nytaar 1908 til sit nuværende Embede.

Hustru: Rigmor Sofie Andrea f. Schledermann. —

Ved Siden af den daglige Skolegerning har Lærer Olesen i en halv Snes Aar holdt Aftenskole for den konfirmerede Ungdom samt har i sin Tid stiftet og siden ledet »Manstrup-Aggersund Sangforening«. Under sin Virksomhed i Tranum Enge var han Medlem af Kommunens Værgeraad og fungerer i Manstrup stadig som Revisor ved den stedlige Brugsforening.

JENS PAULSEN

Enelærer i Lindbæk pr. Pandrup, er født den 22. November 1881 i Store Binderup. Forfædrene var himmerlandske Bønder. Han dimitteredes 1907 fra Ribe Seminarium og ansattes 1910 som Lærer i Lundbæk. Hurtigt vandt

Jens Paulsen

Jens Peter Pedersen, Bjerringbro St.
(se II Binds Side 114)

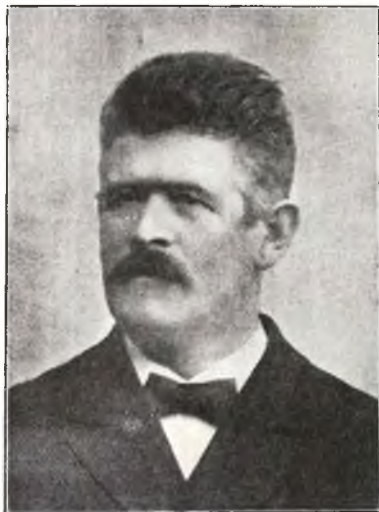
Lærer Paulsen Befolkningens Yndest som en ivrig og interesseret Lærer, der trods sin Ungdom havde et aabent Øje for sit Sogns Anliggender. Han er Medstifter og Forretningsfører for Jerslev Brugsforening, Bestyrelsesmedlem i Venstres Ungdomsforening for Halvrimmenkredsen, leder Gymnastikken i Jerslev og Pandrup, driver journalistisk Virksomhed og holder Aftenskole med Dansk og Regning som Hovedfag samt Fysik. Han forbereder Aspiranter til Optagelse paa Seminariet.

HANS PEDERSEN

Enelærer og Kirkesanger i Hæstrup pr. Hjørring, er født den 6 April 1856 i Vejlbj ved Aarhus, som Søn af Boelsmand H. Pedersen. Han kom 1873 paa Jelling Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1876, blev to Aar senere ansat i Lønstrup, hvorfra han saa forflyttedes til Hastrup. Lærer Pedersen er Bestyrelsesmedlem af 48. Kreds af D. L. F. Han er tillige Medlem af Menighedsraadet og Formand for Vægeraadet, Revisor i Mejeriet Hjørring og leder Sangforeningen i Stadil. I 3 Aar var han Bibliotekar i Bogsamlingen for Hjørring og Omegn og er Medstifter og Formand for Foredragsforeningen. For at uddybe sine Kundskaber har Lærer Pedersen haft flere Kursus f. Eks. i Pædagogik, Havebrug m. m.

Hans Pedersen

Kristen Peter Andreas Pedersen

Lærer Pedersen dyrker selv sin Jordlod, 4 Tdr. Land, og har modtaget Præmie for sit veldrevne Landbrug af Hjørring Amts Landboforening.

KRISTEN PETER ANDREAS PEDERSEN

Kordegne og Lærer i Nykøbing paa Mors, er født den 14. November 1866 i Tømmerby, Vester Han Herred, Søn af Lærer og Kirkesanger Peder Pedersen, der var dimitteret 1842 fra Snedsted Seminarium, og Hustru Gertha f. Larsdatter. — I 1887 dimitteredes han fra Ranum Seminarium og var fra 1. September s. A. Hjælperlærer paa eget Ansvar for daværende Kordegne og Lærer S. P. Yde i Nykøbing M., hvilken Stilling han beklædte, indtil han

18. Juni 1890 kaldedes til et fast Lærerebende ved Købstadens Kommuneskole; den 10. Februar 1893 ansattes han i sit nuværende Embede som Kordegne, Klokker, Graver og Lærer i Nykøbing Mors.

Den 19. Maj 1893 viedes han til Ane Jensen Degn. —

Ved Siden af sin omfattende Embedsvirksomhed har Lærer Pedersen i flere Aar været knyttet til Nykøbing tekniske Skole som Lærer i Tegning, ligesom han ogsaa i en Aarrække har givet Undervisning i Regning ved en Aftenskole for Handelselever. P. har desuden i mange Aar været Medlem af Komitéen for fattige Skolebørns Bespising i Vintermaanederne, samt har siden April 1911 været Medlem af Bestyrelsen for Købstadens Hjælpekasse og Kirkevæрге for Nykøbing Mors Kirke.

L. J. PEDERSEN

Førstelærer og Organist i Uhre pr. Braade, er født den 20. Februar 1875 i Skaarup ved Svendborg, og nedstammer paa mødrene Side fra den gamle Postslægt, der gik »Bud« fra Seminariet til Svendborg, før der blev et ordnet Postvæsen. Efter sin Konfirmation kom Pedersen i Gartnerlære og udstod en 5aarig Læretid i dette Fag, og han fik trods Læselysten en Kærlighed til dette Friluftsarbejde, som har sat Spor i hans senere Gerning. 1901 blev han dimitteret fra Skaarup Seminarium og kom to Aar senere til sit nuværende Embede, nemlig den 1. Juli 1903. — Til sin videre Uddannelse har Lærer Pedersen haft flere Feriekursus bl. a. i Orgelspil, Sang, Gymnastik, Havebrug, Skolehavegerning og et 3 Mdrs. Kursus i Bogholderi. Lærer Pedersen er Kredsformand i D. L. F. 103 B Kreds og er Medlem af Hovedbestyrelsen i Foreningen Skolehaven. Foruden disse Hverv har Lærer Pedersen dog faaet Tid til, uden for sin Skolegerning, at udføre et stort og godt Arbejde i Samfundets Tjeneste. Han er saaledes Medstifter af Brugsforeningen og Forret-

L. J. Pedersen

ningsfører for den, Medstifter af Telefonselskabet i Brande og mangeaarig Formand for samme, Medstifter af Forsamlingshuset og titl. Revisor i Foderstofforeningen. Han har i flere Aar arbejdet som Kredsførstander i Brande Sogns Sygekasse, hvis Medlemsantal i hans Funktionstid steg fra 4 til 100. Han er Medstifter af Afholdstogen Nr. 19 af D. G. T. O. og Medstifter og Kasserer i socialdemokratisk Forening i Brande Sogn. Men det Arbejde uden for Skolen, der i endnu højere Grad end nysnævnte har Lærer Pedersens store Kærlighed, er Havens. Han er en særdeles dygtig Havemand, praktisk uddannet, som han er, har han alle Betingelser for at naa gode Resultater i Skolehavesagen og Plantningssagen. Han har en særdeles velholdt Skolehave, hvor alle Eleverne arbejder, og han er Medstifter af Plantagen »Hyvild Sande« i Brande Sogn og var i flere Aar dens Kasserer.

Selv har Lærer Pedersen en smuk Have. — Hustru: Anna Sofie f. Frederiksen.

NIELS PETER PEDERSEN

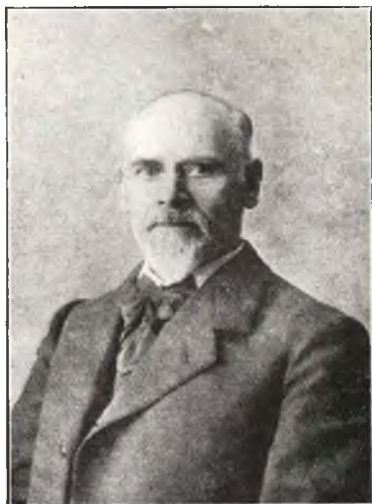
Enelærer ved Arentsminde Skole pr. Arentsminde, er født i Næsby pr. Løgstør den 2. Juli 1887 og dimitteredes 1910 fra Ranum Seminarium; senere har han virket først som Hjælpeleærer og nu som Enelærer i sit nuværende Embede. — P., der er Tilsynsførende for Børn udsendte af Selskabet »Børnenes Vel« og »Plejeforeningen for Aalborg Stifts østlige Del«, har ved sin Venlighed, Dygtighed og omhyggelige Gerning i og uden for Skolen vundet baade Børnenes og Forældrenes Tillid og Kærlighed.

Niels Peter Pedersen

SØREN CHRISTIAN PEDERSEN

Førstelærer og Organist i Lørslev, Hjørring Amt, er født den 5. December 1862 som Søn af Indsiederfolk i Lyngby, Skørpinge Sogn. I 1889 dimitteredes han fra Ranum Seminarium og har senere uddybet sine Kundskaber ved at deltage i flere Kursus. Den 1. August 1889 ansattes han som Andenlærer i Nørre Kongerslev, forflyttedes 1891 til Nørlev Enelærerembede, i 1896 til Halling og i 1906

Jens Peter Petersen

til sit nuværende Embede. — Hustru: Annine Madsine f. Jensen.

Ved Siden af Børneskolen har Lærer Pedersen i flere Aar holdt Aftenskole for den konfirmerede Ungdom. Han har i en halv Snes Aar fungeret som Revisor i Brugsforeningen, ligesom han ogsaa stadig beklæder Posten som kommunal Revisor. Han er en meget kyndig Landmand, som stedse selv har dyrket sin Embedsjord.

JENS PETER PETERSEN

Førstelærer ved Pillemark Skole pr. Tranebjerg paa Samsø, er født den 1. April 1852 i Haarup, Todbjerg Sogn, hvor Faderen ejede en lille Gaard. — I 1872 dimitteredes han fra Jelling Seminarium, var derefter i et Par Aar Huslærer i Ulfborg Præstegaard, af-

tjente sin Værnepligt og var derpaa Andenlærer i Mammen ved Viborg i et Par Aar, indtil han 1. August 1878 kaldedes til Lærer ved Pillemark Skole i Tranebjerg Sogn, hvor han siden har virket uafbrudt. —

Den 6. Oktober 1880 viedes han til Margrethe Rasmussen, Datter af Gaardejer Jens Rasmussen i Pillemark; de har to Sønner, som er Læger. —

Lærer Petersen har i sine yngre Dage til Stadighed, i mere end 20 Vintre, holdt Aftenskole for Egnens Ungdom og oprettede i sin Tid en Læseforening for Skoledistriktet, som senere gik over til »Samsø Folkebogsamling«, i hvis Bestyrelse han endnu har Sæde. I nogle Aar var han Formand for Samsø Lærerforening og er stadig Medlem af Bestyrelsen for Samsø Foredragsforening samt Medlem af Tranebjerg Sogns Menighedsraad og Værgeraad. Han fik endvidere i sin Tid oprettet en »Kulforening« til fælles Indkøb af Kul, som stadig bestaar til Gavn for Smaakaarsfolk. For mere end 25 Aar siden rejstes Andelsmejeriet »Vesterholm«, i hvis daværende Bestyrelse han var Formand.

LAURITS PETERSEN

Førstelærer i Vejrup, er født i Janderup den 3. August 1883 og dimitteret fra Skaarup Statsseminarium 1904. Efter nogen Tids Virksomhed som Vikar og Hjælpe lærer blev han den 1. Februar 1906 Andenlærer i Sennels, den 1. November 1907 Andenlærer og Kirkesanger i Jernved og den 1. September 1908 Førstelærer og Kirkesanger i Vejrup. Den 4. December samme Aar viedes han til sin Hustru, Anna Helena f. Knudsen, tidligere Sygeplejerske i København.

P.s Dygtighed, Tjenstvillighed og alsidige Interesser har givet sig Udslag paa mange Maader. Gennem Oprettelsen af Foredragsforening, Sangforening, Ungdomsforening m. v. har han gjort et smukt og uegennyttigt Arbejde. Altid har han været parat til at gøre et Arbejde i det godes Tjeneste, hvor-

for han ogsaa har faaet mange Tillidshverv. Han er saaledes Formand for Værgeraadet, Sygekassen og Foredragsforeningen, Medlem af Menighedsraadet m. m.

PETER OLUF RABEN

Tidligere Førstelærer i Asperup pr. Fyn, er født i Mellerup, Haderslev Amt, den 14. Juli 1848 og Søn af Degn og Skolelærer Søren Olufsen Raben. ---

P. O. Raben er dimitteret fra Tønder Seminarium 1869, blev ansat som Lærer ved Sommersted Skole 1. April 1869, ved St. Severin Pigeskole i Haderslev 1. September s. A., og den 1. Oktober 1874 som Lærer i Anslet, hvor han den 8. Maj 1877 blev gift med Anne Marie Thorøe, som døde efter næppe 3 Aars Ægteskab. --- Paa Grund af de vanskelige politiske Forhold i Nordslesvig opgav han sit Embede som Førstelærer i Anslet den 1. Januar 1883, var derefter Lærer ved Frk. Marie Jorgensens Skole for voksne Pigeboern i Odense, indtil han den 24. Juni 1883 blev kaldet til Lærer i Asperup.

P. O. Rabens Navn er vel kendt i Lærerverdenen. Paa det 3. almindelige danske Skolemøde i København 1886 holdt han Indledningsforedraget om »Anskuelsesundervisningen og dens Betydning i Folkeskolen« og bidrog derved væsentligt til, at dette Fag, som dengang var ret ukendt her i Landet, blev indført i den danske Folkeskole. Paa det 4. alm. danske Skolemøde i Kbhvn. 1893 anbefalede og stillede han den Resolution, som enstemmigt vedtoges og kort efter i det væsentlige blev til Lov, ifølge hvilken enhver Første- eller Enelærer skal være raadgivende for Skolekommissionen m. H. til forskellige Skolevæsenet vedrørende Sager, hvad der har haft overordentlig stor Betydning baade for Skolen og Lærerstanden. Han har ved flere Afhandlinger, som har vundet Anerkendelse, bl. a. virket for, at Pædagogiken fik en mere fremtrædende Plads i Seminarieundervisningen, at Lærereksamen igen blev henlagt til Seminarierne, og i det Hele taget for en bedre Lærereuddannelse. Mange Lærere og Lærerinder har faaet deres første Uddannelse under hans kyndige Vejledning. Han var Medudgiver af Bladet »For Skole og Hjem« og af »Letfattelig Opdragelseslære«; han har udgivet en Sangbog. Som Korrespondent til flere Blade, bl. a. »Nationaltidendes Undervisningstidende«, har han udfoldet en betydelig journalistisk Virksomhed. I mange Aar har han været Formand for D. L. F.s Afdelingsbestyrelse for Gl. Assens Amt og i Bestyrelsen for »Landsbylærernes Valgforbund«. Desuden har han i 9 Aar været Revisor i Baaring Andelsmejeri.

P. O. Raben har ogsaa udført et betydeligt Arbejde i Velgørenhedens Tjeneste. Han var medvirkende ved Oprettelsen af »Kong Kristian IX.s Jubilæumsfond for Folkeskolelæreres trængende Efterladte«, og han har i mange Aar været Kredsformand i Foreningen »Danmarks Blinde«, i Foreningen for enligstillede Kvinder, »De unges Forbund til Dyrenes Beskyttelse«, Fugleværnsforeningen »Svalen«, og da en Haglskade den 1. August 1891 raserede Asperup

Laurits Petersen

Peter Oluf Raben

Sogn og Omegn, indsamlede han som Formand for en Komité, han selv fik dannet, ca. 7000 Kr., som blev uddelt til Smaakaarsfolk i Asperup og omliggende Sogne.

P. O. Raben har været en dygtig og samvittighedsfuld Lærer, der i fuldt Maal har besiddet sine Elevers Agtelse og Hengivenhed.

Efter at han i ca. 2 Aar havde holdt Vikar tog han sin Afsked med Pension fra den 30. Septmeber 1910 og tog Ophold i Fredericia, men skønt han altsaa ikke længere er Lærer i Funktion, er hans Interesse for Skolen og Lærerstanden lige varm og usvækket, og han er nu som før i Tale og Skrift virksom for at varetage og fremme Folkeskolens, Lærerstandens og dermed hele Samfundets Interesser.

JENS RASMUSSEN

Førstelærer og Kirkesanger i Haverslev ved Arden, Aalborg Amt, er født den 26. Marts 1855 som Søn af Gaard- og Møllejeer Rasmus Jensen og Hustru Ane Marie f. Sondrup, Barmergaard ved Nibe. — Sin Barndom og første Ungdom tilbragte han i Hjemmet og havde — efter udtjent Værnepligt ved Livgarden — i 5 Aar Plads som Bestyrer af Lundbæk Mølle og Savværk ved Nibe, under hvilken Virksomhed han fik sin venstre Haand læderet med Følge af varig Stivhed i Fingrene. Han kom derefter paa Schmidts Seminarium i København, dimitteredes 1887 og kaldedes 1. Januar 1888 til Haverslev Førstelærerembede, som han siden har varetaget uafbrudt. — Han var først gift med Sine Jensen Skall, som døde efter 2 Aars Ægteskab, hans nulevende Hustru er Eleonora Christine f. Hjorth.

Lærer Rasmussen var i 1889 medvirkende ved Stiftelsen af »Spare- og Laanekassen for Haverslev og Omegn«, for hvilken han siden stadig har fungeret som Formand og Kasserer; i flere Aar har han været Formand for Haverslev Biavlerkreds, Regnskabsfører i Brugsforeningen, samt Revisor i Andelsmejeriet, i »Brorstrup-Haverslev Hesteforsikring« og i Haverslev Sogns Ægtsalgs-kreds. Han har været Bestyrer af Haverslev Brevsamlingssted siden dets Oprettelse i April 1890. Lærer Rasmussen er desuden Stifter og

Jens Rasmussen

Niels Michael Rasmussen

Leder af Sangforeningen »Hejmdal« og af den daværende Gymnastikforening »Fremad«, samt har i Tidens Løb udført et ihærdigt Arbejde i Bestyrelsen for Haverslev Afholdsforening.

NIELS MICHAEL RASMUSSEN

Tidligere Enelærer ved Stodov Skole og Kirkesanger ved Helgenæs Kirke, er født i Mausing, Vinderslev Sogn pr. Kellerup den 4. November 1840, men opvokset og opdraget i Sjørlev, Vium Pastorat, hvor hans Fader var Gaardmand og Sognefoged. Det var først bestemt, at han skulde gaa Handelsvejen, men ved flere tilstødende Omstændigheder kom han til at undervise i Biskoler, indtil han i Aaret 1860 blev optaget som Elev paa Lyngby Seminarium, hvorfra han dimitteredes

1863. Samme Aars 18. September blev han kaldet til Enelærer ved Stodov Skole og Kirkesanger ved Helgenæs Kirke, hvilket Embede han beklædte i 47 Aar indtil han i 1910 efter Ansøgning entledigedes med Pension og bosatte sig i Aarhus, og har saaledes, naar Biskoletiden regnes med, virket i Folkeskolens Tjeneste i 50 Aar.

Pensioneret Lærer Rasmussen, som indtil sit 60. Aar til Stadighed har holdt Aftenskole for den konfirmerede Ungdom, har i sin Tid stiftet Helgenæs Sognebibliotek, Helgenæs Sogns Skytte- og Gymnastikforening, Helgenæs Kreaturforsikring samt Helgenæs Sogns Spare og Laanekasse, hvis Formand, Regnskabsfører og Kasserer han var i 28 Aar, ligesom han i de andre Foreninger indtog en tilsvarende Stilling i en længere Aarrække; i de senere Aar var han tillige Form. for Hjælpekassen og i det lokale Tilsyn for vildfarne og ulykkelig stillede Børn. — Han har endvidere i ca. 30 Aar været Kredsform. for 86. Kreds A og B i Danmarks Lærerforening, som da for Størstedelen udgjorde en Kreds. — Under 26. Maj 1892 benaadedes han med Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

RASMUS CORNELIUS DION CHATMOR RASMUSSEN

Førstelærer og Kirkesanger i Bjergby pr. Hjørring, er født i Lisaa den 3. Juli 1885. Forfædrene har i flere Slægtled

Rasmus Cornelius Dion Chatmor
Rasmussen

Andreas Jokumsen Rann

tilbage været Bønder. Han kom som ungt Menneske paa Ribe Seminarium og dim. 1907. Allerede samme Aar blev han ansat i Bjergby og straks kom han i Samfundsmaskineriet, hvor han trods sin Ungdom har gjort et solidt og omhyggeligt Arbejde. Han er saaledes Form. for den stedlige Husmandsforening, en Sag der ligger ham paa Hjertet, udgaaet som han er fra Bondens Hjem, Revisor i Bjergby Brugsforening, Stifter og Formand for den stedlige Husflidsforening, Medstifter af Sangforeningen og Bestyrelsesmedlem af Skytte- og Gymnastikforeningen. Hver Vinter har Lærer Rasmussen en vel besøgt Aftenskole, og da han er en dygtig Oplæser benyttes han meget i Egnens Forsamlingshuse. Desuden driver han en Del journalistisk Virksomhed. — Hustru: Johanne f. Sørensens. Fru Rasmussen er Leder af den kvindelige Gymnastik.

ANDREAS JOKUMSEN RANN

Førstelærer ved Rakkeby vestre Skole pr. Hjørring, er født den 18. September 1850 som Søn af Gaardmandsfolk i Vejstruprød. — I 1872 dimitteredes han fra Blaagaard Seminarium og gennemgik derefter som Soldat Korporalskolen og tjente derefter som Korporal den sædvanlige Tid. Den 26. September 1876 kaldedes han som Lærer ved Vennehjerg Skole og forflyttedes Juni 1877 til sit nuværende Embede som Førstelærer og Kirkesanger i Rakkeby vestre.

Lærer Rann er Formand for Hjælpekassen og Bestyrelsesmedlem i den frie Fattigkasse, har i en Snes Aar været Kirkevæрге for Rakkeby Kirke og Medlem af Værgeraadet, saa længe denne Institution har bestaaet. Han har endvidere i henved 30 Aar med stor Dygtighed ledet det stedlige Brevsamlingssted og har i 25 Aar fungeret som Formand og Repræsentant for Rakkeby Sogn i Hjørring og Omegns Plantningsforening, samt har stedse selv dyrket sin Jordlod med godt Udbytte og paa flere Maader været Foregangsmand paa det landøkonomiske Omraade. Han har tidligere i flere Aar holdt Aftenskole for den konfirmerede Ungdom.

KARL NIELSEN RAVNMARK

Enelærer, Kirkesanger og Organist i Jennum pr. Skibet i Vejle Amt, er født den 17. April 1880 i Gerdrup Ravnemark ved Skelskør, hvor hans Fader var Lejehusmand. — 14 Aar gammel kom han ud at tjene og vedblev dermed, indtil han 1907—08 kom paa Hindholm Højskole, hvor han forberedtes til Seminariet, optoges paa Vordingborg Seminarium og dimitteredes derfra i 1911. Han virkede derefter i 2 Maaneder som Vikar i Søvind, ansattes 1. Sep-

Karl Nielsen Ravnmark

tember s. A. som Andenlærer og Organist i Ulbølle ved Vester Skerninge og forflyttedes 1. September 1913 til Jennum i Nørvang Tørrild Herreders østre Provsti.

Den 13. Oktober 1911 viedes han i Vordingborg Kirke til Martha Marie Jensen. — Lærer Ravnmark har til Stadighed arbejdet ihærdigt for Afholdssagen, i 7—8 Aar var han Medlem af Bestyrelsen for Bostunde og Omegns Afholdsforening ved Korsør, deraf de fire Aar som Formand. Paa Seminariet var han Formand for den derværende Afholdsforening under D. S. U. A., var til sin Forflyttelse Bestyrelsesmedlem og Næstformand i Vester Skjerninge Afholdsforening, samt har rundt omkring holdt adskillige Afholdsforedrag og ved enhver Lejlighed virket for denne samfundsnyttige Sags Fremme.

EINAR PETERSEN REFER

Førstelærer i Hjortlund Skole pr. Filskov, er født den 27. September 1881 i Sønderholm pr. Nibe som Søn af nuværende Skoleinspektør Refer i Nibe. Efter sin Konfirmation kom han til Handelen, og først efter sit fyldte 20. Aar begyndte han paa boglige Sysler. Efter 2 Aars Forberedelse tog han Præliminæreksamen og kom paa Rarum Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1907. Efter en Rejse op i Sverrig fik han Plads som Lærer ved Hadsund Realskole og var derefter Vikar i Randers og ved Nordby Borgerskole paa Fanø. Lærer Refer fik 1912 Tilbud om at gaa med Skoleskibet »Viking« som Andenlærer, modtog Tilbudet og foretog saa med dette en længere Rejse til Bristol, Cardiff, Mejillones i Nord Chili og Fallmouth. Rejsen tog 1 Aar, og efter et mindre Vikariat ved Nibe Skolevæsen fik han Ansættelse som Førstelærer og Kirkesanger i Hjortlund. Lærer Refer ledede saavel i Visborg som i Nordby de stedlige Gymnastikforeninger.

Den 8. Maj 1914 viedes han til Ingeborg Petersen, en Datter af Bogholder H. Petersen »Fyns Tidende«, Odense.

Einar Petersen Refer

J. P. Sandberg

PEDER NIELSEN ROSENKJÆR

Tidligere Førstelærer ved Studsdal Skole pr. Taulow, er født den 15. September 1858 i Kirke-Søby ved Assens, hvor hans Fader drev et stort Landvæveri. Da han var godt 9 Aar gammel, kom han ud at tjene som Hyrde-dreng om Sommeren og var paa en enkelt Sommer nær ude at tjene, til han var 17 Aar; han kom da hjem paa Faderens Værksted, hvor han saa var beskæftiget i Væveriet til sit 25. Aar og optoges da — uden anden Forud-dannelse end sine højst tarvelige Skole-kundskaber — paa Blaagaard Semina-rium, hvorfra han dimitteredes i 1887. Efter sin Dimission virkede han i et Par Aar som Huslærer og Privatlærer, indtil han i 1889 blev Lærer ved Hede-gaards Skole ved Nibe, hvorfra han efter et Par Aars Forløb forflyttedes til Studsdal Skole, hvor han virkede ind-

til han ved Udgangen af 1910 tog sin Afsked. — N. P. Rosenkjær, som nu er Gaardejer i Stenløse ved Odense, hvor han tillige har anlagt et større Gart-neri, har fra sin tidligste Barndom syslet med Bier, idet hans Fader drev Biavl med et betydeligt Antal Kubefamilier, ligesom der paa det Sted, hvor han senere tjente, var en Del Bifamilier, som han hjalp til med at passe. Ef-ter sin Ansættelse som Lærer, anskaffede han sig samme Efteraar et Par Fam-ilier i Kube og lavede sig om Vinteren nogle Stader. I 1892 valgtes han ind i Bestyrelsen for Biavlforeningen for Elbo m. fl. Herreder, for hvilken han senere valgtes til Formand, og da han er i Besiddelse af betydelige Kund-skaber om Bier og Biavl, har han i Tidens Løb været en skattet Foredrags-holder i Biavlforeninger, ligesom han har været Leder af flere Biavlsskoler. I 1894 valgtes han til Delegeret, i 1897 til Medlem af Bestyrelsen for D. B. F. og var ved sin Bortrejse fra Jylland i Januar 1911 Formand for en Biavl-forening, som omfattede baade Ribe og Vejle Amter.

J. P. SANDBERG

Lærer i Gammelby og Kirkesanger ved Nørup Kirke, er født 28. Januar 1870 i Knudsker Sogn paa Bornholm. 19 Aar gammel kom han paa Vesterbros Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1892. Han var derefter Hjælpe lærer og Vikar forskellige Steder og kaldedes den 1. Febr. 1899 til Lærer i Gammelby Skole.

Hustru: Knudine f. Mortensen.

Lærer Sandberg følger med stor Interesse med i, hvad der foregaar i Sognet og Egnen, og er en meget betroet Mand, og mange er de Tillidshverv, han i Tidernes Løb har overtaget. Han er saaledes Formand og Kasserer i Gammelby Skytteforening, Formand og Regnskabsfører i Gammelby Brugsforening, Formand for Ægforeningen, Kredsformand i Plantningsforeningen, Kasserer i Nørup Sogns Sparekasse, Formand for Nørup Sogns Værgeraad, Revisor i

Paul Schjøth

Nørup Sogns Sygekasse og Revisor for Gammelby og Omegns Kvægavlforening. Sandberg er stærkt politisk interesseret og er Formand for Venstrevælgerforeningen i Nørup Sogn.

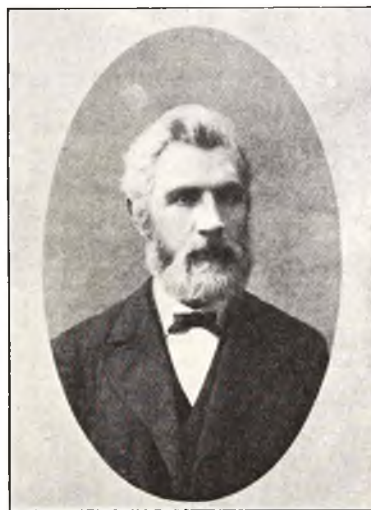
PAUL SCHJØTH

Enelærer i Givskud pr. Jelling, er født 6. August 1881 i Skovbølling som Søn af daværende Lærer i Skovbølling Andreas Schjøth, der igen var Søn af Lærer Anders Hansen Schjøth i Godbjerg. Efter sin Konfirmation var han et Aarstid ved Landvæsenet, kom derefter paa Staby Højskole i Vinteren 1897—98 og blev forberedt til Seminariet af Lærer Jørgensen Vrigsted og derefter optaget paa Jelling Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1902. Efter at have været et Aars Tid i Klæstrup som

Hjælpe lærer blev han 1. Juli 1903 kaldet til Andenlærer i Ilved, Hvejsel Sogn. Den 1. April 1905 blev Schjøth Enelærer og Kirkesanger i Hyllebjerg ved Løgstør, og den 1. September 1907 forflyttedes han saa til sit nuværende Embede. — Hustru: Anna Lauridsen Østergaard. — Lærer Schjøth har forstaaet at sætte sig i nærmere Forbindelse med sine Sognebeboere ved at tage ivrig Del i deres Anliggender. Han er saaledes Formand for Givskud Foredragsforening, Kasserer for Givskud Sogns Sygekasse, Revisor i Lærerenkassen for Vejle Amt, samt Revisor i Givskud Brugsforening. Desuden har han i en Del Vintre holdt Aftenskole for Ungdommen.

JOHAN CHRISTIAN JULIUS SCHOU

Tidligere Førstelærer ved Ildved Skole Hvejsel Sogn ved Jelling, er født den 26. Juli 1843 sammesteds, hvor hans Fader Jens Hansen Schou da var Lærer. — Godt 15 Aar gammel begyndte han sin Lærergerning og var i tre Vintre Lærer ved Biskolen i Vester Aast, Lindeballe Sogn. I 1861 optoges han paa Jelling Seminarium, dimitteredes 1864, kaldedes August s. A. til Andenlærer i Højsholt ved Vejle, hvilket Embede han havde i tre Aar, det sidste Aar var han dog Soldat og aftjente sin Værnepligt ved 3. Dragonregiments Intendantur i Aarhus. Da han derefter

Johan Christian Julius Schou

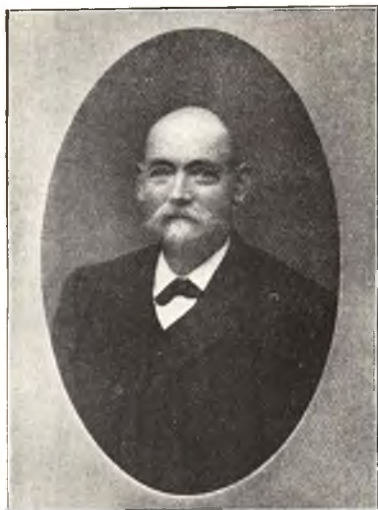
blev opfordret til sammen med Hr. Rosendal (nu i Lyngby) at begynde en Højskole i Vindinge, søgte han sin Afsked fra Andenlærerembedet, virkede derefter i tre Aar som Lærer ved Højskolen, men da Faderen nu ønskede ham til Hjælpe­lærer, tog han til Ildved, hvor han var Hjælpe­lærer indtil Faderens Død i Juli 1871, derefter Vikar i Embedet og kaldedes September s. A. som Enelærer i Ildved. Ved senere Ansættelse af en Andenlærer, omdannedes Embedet i 1895 til et Førstelærerembede, ligesom han fra November 1884 ved Siden af og i Forbindelse med Børneskolen ledede en stærkt besøgt Fort­­sættelsesskole, der støttedes saavel af Skolens Garanter som af Kommunen og Vejle Amts Skoleraad. Efter Ansøgning modtog han 1. November 1912 sin Afsked med Pension.

Pensioneret Førstelærer Schou, som er benaadet med Dannebrogsmændenes Hæderstegn, og som i de mange Aar, han, har været Lærer i Ildved, stedse har haft den store Glæde hos Befolkningen at møde Interesse for og For­­staaelse af Skolen og dens Gerning, var Medlem og Næstformand i Hvejsel Sogns første Menighedsraad og Medlem af Værgeraadet, var medvirkende ved Oprettelsen af Sognets Sygekasse og Sparekasse, ved hvilke Institutioner han derefter fungerede som Revisor i mange Aar. Han har endvidere i mange Tid været Formand for en Kreds af Danmarks Lærerforening og gentagne Gange Ombudsmand for Kredsen.

Hustru: Rebekka Kristine f. Hansen.

P. STEFFENSEN

Tidligere Lærer i Langeskov Skole pr. Vejle, er født den 20. September 1841 i Hostrup pr. Varde, hvor hans Fader, C. C. Steffensen virkede som Lærer fra 1834 til 1851, da han forflyttedes til Aadum ved Tarm. P. Steffensens Tipoldefader, Stephen Clausen, var Degn i Tjæreborg i det 17. Aarhundrede, og Sønnen Claus Christian Stephensen kunde fulgt ham i Embedet, om han ikke havde forsømt at bede Præstekonen holde hans Førstefødtet over Daaben. Af afdøde Lærer C. C. Steffensens 3 Sønner, der alle gik Lærervejen, er Lærer P. Steffensen den yngste. Aaret efter sin Konfirmation blev han Medhjælper hos Lærer Birch i Hoven og bistod denne ved Undervisningen i hans to Skoler. I de følgende 3 Aar lærte han om Sommeren Tømmer- og Snedkerhaandværket, og om Vinteren var han Lærer ved forskellige Biskoler bl. a. Gundesbøl og Tøstrup i Aadum, og den sidste Vinter Underlærer hos sin Broder, Lærer Laurids Steffensen ved Ulfborg Hovedskole. I 1861 blev han optaget paa Seminariet i Jelling, hvorfra han i 1864 dimitteredes. Aaret efter blev han kaldet til Lærer i Sønderho paa Fanø, og i Novbr. 1867 blev han forflyttet til Langeskov, hvor han virkede til 1893, da han paa Grund af en Øjensvaghed søgte og fik sin Afsked med Pension. 1890 havde Lærer Steffensen købt Gaarden Birkelund i Langeskov, hvortil han flyttede ved sin Afsked og endnu bor. Foruden sin støtte Gerning i Skolen og siden ved Gaardens Drift har han røgtet mange Tillidshverv, et Bevis paa sine Medborgeres Agtelse og Tillid. I 1868 valgtes Steffensen til Formand for den nyoprettede Skyttekreds for Langeskov og vedblev at være det i en lang Aarrække. Han var i mange Aar Formand og Kasserer for Langeskov Sparekasse, i flere Aar Kirkeværg og fra 1900 Medlem af Uldum-Langeskov Sogneraad. Ved Agrarforeningens Oprettelse blev han valgt som Tillidsmand for Langeskov Sogn, og i Egenskab af Landmand har han i en dobbelt Periode været Medlem af Bestyrelsen for Vejle Amts Landboforening og af Kontrolkomitéen for Svineavlscentre under nævnte Forening. Ved Oprettelsen af

P. Steffensen

Lindved Andelsmejeri valgtes han ind i Bestyrelsen. Ved Ordningen af Kirkens Forhold ifølge Tiendeloven var han Medlem af det Udvalg, som skulde forhandle med den dertil udnævnte Kommission og har i en lang Aarrække været Jordboniteringsmand. Skønt der paa Landbrugets Omraade er lagt saa stærkt Beslag paa Lærer Steffensens Kræfter, har han dog faaet Tid til at pleje andre Interesser; han var saaledes Formand for Forsamlingshuset, ligesom han var Bestyrelsesmedlem for Vejle Højskolehjem.

Lærer Steffensen har været to Gange gift, første Gang med Susanne Marie f. Hansen, Mosgaard, Borris pr. Tarm og anden Gang med Ane Dorthea f. Sørensen af Høgsholt ved Vejle.

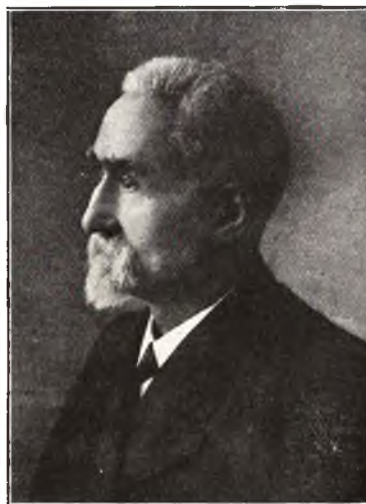
Laurits Peter Stiil

Enelærer ved Mergelbæk Skole pr. Kaas, er født i Aalborg den 7. Maj 1848 og blev 1866 dimitteret fra Blaagaard Seminarium og i 1873 ansat som Andenlærer i Jetsmark søndre Skole, hvor han forblev til 1884. Den 1. Januar 1885 kaldedes han til sit nuværende Embede. Stiil hører til den gamle Stab af Lærere, der pligtopfyldende og samvittighedsfuldt røgter sin Gerning baade i og uden for Skolen. Han er Medlem af Værgeraad og Menighedsraad, hvor hans rolige og besindige Væsen gør ham til et skattet Medlem; han var Stifter af og Formand i Kaas Brugsforening i 3 Aar og i Kaas Forsamlingshus i 7 Aar, er Stifter af og Formand for Jetsmark Sangforening og Skytteforening, Formand for Jetsmark Bogsamling i 10 Aar og Bestyrelsesmedlem for Venstreforeningen i Hjørring Amts 5. Valgkreds. Desuden holder Lærer Stiil en velbesøgt Aftenskole.

Hustru: Helene Hedvig f. Eriksen.

Marie Stiil

Jetsmark søndre Skole pr. Kaas, er født den 15. April 1857 i Aalborg. Før fast Ansættelse havde Frk. Stiil i 27 Aar en stor Privatskole i Jetsmark med et Elevantal af 70. I denne Virk-

Laurits Peter Stiil

Marie Stiil

somhed vandt Frk. Stiil megen Anerkendelse, idet hendes Skole vandt større og større Indpas hos Befolkningen, der skattede hendes store Dygtighed saavel i som uden for Skolen. Hun havde i mange Aar en udmærket besøgt Haandgjernings-skole. Hun underviste gratis alle fattige Børn, for at de saavel som de bedre stillede i Samfundet kunde nyde godt af hendes Undervisning. Bogsamlings-sagen havde i hende en ivrig Talsmand og Forkæmper, og hun var i 12 Aar Bibliotekar i Jetsmark Bogsamling.

JOSEFINE CHRISTIANE SØRENSEN

Kommunelærerinde i V. Hjermitslev, er født den 14. December 1868 i Karby paa Mors. Bedstefaderen var den bekendte Provst Sørensen i Karby; en Sø-

ster til Frøken Sørensen er gift med Pastor Algreen. Samme Aar, som hun blev dimitteret, 1906, fra Gedved Seminarium, blev hun ansat ved V. Hjermitslev Skole. Før sin Seminariuddannelse var hun Privatlærerinde, og i denne Virksomhed havde hun Aftenskole for den konfirmerede Ungdom, ligesom hun havde Haandgjernings-skole for unge Piger. Hun er Underkredsformand for Kvindernes Forsvarsforening. Frk. Sørensen er i det hele en hjælpsom og forstaaende Kvinde, der med Interesse og Energi udfører sin Gerning i Skolen.

NIELS KRISTIAN SØRENSEN

Førstelærer ved Askær Skole, pr. Brande St., er født den 26. September 1887 i Møgelthorum, hvor Forældrene begge arbejdede for Gaardmændene. Som seks Aars Dreng fik han sin venstre Arm knust, men den blev dog saa stærk i Aarenes Løb, at han kom ud af tjene, da han var 11 Aar. Lige fra han var 13 Aar havde han mere Lyst til Bøgerne end til at passe Køerne, og hans Tanker gik tit saa højt som til at blive »Degn«. Men han maatte tjene i 10 Aar, før Tanken antog Virkelighedens Form. 1908 begyndte han at forberede sig til Optagelse paa et Seminarium, og Aaret efter tog han paa Ranum Seminarium, hvorfra han blev dimitteret 1912. Nu

Josefine Christiane Sørensen

Niels Kristian Sørensen

stod han ved sine Ønskers Maal, at træde ind i Skolens Tjeneste, og samme Aar, han var dimitteret, blev han ansat som Lærer i Dansk, Historie og Sang ved Realskolen i Aalestrup, hvor han arbejdede, til han den 14. Juli 1913 tiltraadte Pladsen som Førstelærer ved Askov Skole. Lærer Sørensen har gjort sig det til en Livsopgave at være saa meget som muligt for sine Omgivelser. Han harsøgt at fremme Interessen blandt Landboerne for Læsning af sunde og gode Bøger saavel til Oplysning som til Opbyggelse, han har faaet oprettet et Læseselskab, hvor der drives Højt-læsning. Lærer S. holder Aftenskole for Karle og Piger i Alderen fra 14—25 Aar; han ledede i Aalestrup Sangforeningen (blandet Kor) og har oprettet et Børnebibliotek ved Skolen.

Hustru: Kristence f. Knudsen.

SØREN SØRENSEN

Andenlærer ved Nørre Nebel Skole i Ribe Amt, er født den 10. September 1848 i Aadum pr. Tarm, hvor hans Fader var Lærer. — I 1867—68 uddannedes han til Lærer paa Jelling Seminarium, virkede fra 1870—88 som Vinterlærer i Hodde-Tistrup Kommune ved Varde og var tillige Landmand fra 1880; i 1887 kaldedes han til Andenlærer ved Nørre Nebel Skole, hvor han siden har virket.

Hans Hustru, Elisabeth S., er født den 25. April 1853 og er Datter af Husmand, Fisker Jonas Blach.

Ved Siden af sin med overordentlig Dygtighed udførte Skolegerning har Lærer Sørensen udfoldet en betydelig Virksomhed til Gavn for sine Medborgere. Han var bl. a. 1885 meget virksom for Anlægget af Nørre Nebel store Andelsmejeri og var Medlem af dettes første Bestyrelse, oprettede i sin Tid en Hesteforsikring for 7 Sogne og fungerede længe som dennes Formand, samt oprettede og ledede en Foredragsforening. Alt saadant maatte han imidlertid give Afkald paa, da han som Formand for Venstrevælgerforeningen for Vardekredsen valgtes til Folketings-

Søren Sørensen

mand for Ribe Amts 1. Kreds den 21. Januar 1890, fra hvilket Tidspunkt han uafbrudt har repræsenteret Kredsen. Han har været Medlem af den store Jernbanekommission samt af den store Kommission om Børnesagen, ligesom han ogsaa har været Medlem af de større Skoleudvalg og var i 1913 Formand for Fællesudvalget, der kun havde 4 Dage at arbejde i; han har endvidere gjort sig særlig bemærket ved sin stærke Modstand mod Gennemskæringen ved Hvide Sande, ved hvilken Lejlighed man — desværre for sent — maatte give ham Ret med Hensyn til hans Fremstilling af Havets Vælde, som man hidtil havde regnet som overdreven. Lærer og Folketingsmand S. Sørensen, der er dekoreret med Ridderkorset, er bl. a. Formand for Varde-Nørre Nebel Jernbaneselskab og Bestyrer af Løsørebrandforsikringen for Nørre Nebel m. fl. Sogne.

FERDINAND ØLGAARD TERNDRUP

Førstelærer og Kirkesanger i Lønstrup, Hjørring Amt, er født den 27. Oktober 1855 paa Lethenborg, som Faderen, der senere blev Ejer af Justenborg, da havde i Forpagtning. — I 1875 dimitteredes han fra Jelling Seminarium, kaldedes 1880 som Lærer i Faarup og forflyttedes 1882 til sit nuværende Embede.

Hustru: Ane Marie f. Mathiasen. —

Lærer Terndrup har været Medlem af saavel Menighedsraad som Væрге-raad i begge Perioder, har i en halv Snes Aar været Revisor i Lønstrup Sygekasse og var i sin Tid medvirkende ved Stiftelsen af Lønstrup Afholdsforening. Han er en meget kyndig Biavler og nærer megen Interesse for Botanik.

ANNA LOUISE TERNDRUP

Lærerinde ved Frederikshavn Købstads kommunale Skolevæsen, er født den 26. December 1881 i Faarup Skole, hvor Faderen, nu Førstelærer og Kirkesanger i Lønstrup, Ferd. Ølgaard Terndrup, da var Lærer. Frk. Terndrup tog i 1900 Præliminæreksamen, dimitteredes 1904 fra Femmers Seminarium, gennemgik i 1905 Statens etaarige Kursus i Gymnastik og deltagte nu 1914—15 i Statens etaarige Kursus i Engelsk og Geografi. I 1905 modtog hun fast Ansættelse som Lærerinde ved Frederikshavns offentlige Skolevæsen, hvor hun siden har virket.

Frøken Terndrup, der har været opstillet som Kandidat til Byraadet i Frederikshavn, er Tilsynshavende med Købstadens Plejebørn, er Leder af Byens kvindelige Gymnastikforening samt er Bibliotekar ved den stedlige Lærer- og Børnebogsamling.

HANS HENRIK THOMSEN

Førstelærer og Kirkesanger i Uggerby pr. Hjørring, er født den 10. Marts 1886 i Ribe. Han er af en vestjydsk Bondeslægt. 1907 blev han dimitteret fra Ribe Seminarium. Fra den 1. April 1911 er han fast ansat som Første-

Hans Henrik Thomsen

lærer og Kirkesanger i Uggerby. — Hustru: Nielsine Sofie f. Nielsen.

Thomsen er en interesseret, dygtig og energisk Lærer, samt særdeles repræsentativ. Han har i et Aar holdt Aftenskole med de almindelige Fag samt Naturlære og Anatomi. Han er Stifter af Uggerby Sygeplejeforening og har i to Aar været dens Formand.

HANS MIKKELSEN TOFTE

Forhenværende Overlærer ved Landbrugsskolen paa Aagaard ved Oversø, nu bosiddende i Skaarup ved Svendborg, er født den 13. December 1825 som Søn af daværende Lærer i Tirslund i Sønderjylland, Jens Tofte og Hustru Maren Hansdatter. — I 1846 dimitteredes han fra Lyngby Seminarium, ansattes samme Aar som Andenlærer i Skærbæk, kaldedes 1851 til Degn og Lærer ved den i Januar 1852 oprettede frie danske Menighed i Flensborg, ved hvilken han var Lærer, til Autoriteterne opløste Skolen. I 1869 overtog han Landbrugsskolen paa Aagaard ved Oversø, som blev nedlagt 1889 og var den sidste danske Skole i Sønderjylland.

Under 28. December 1857 benaadedes han med Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

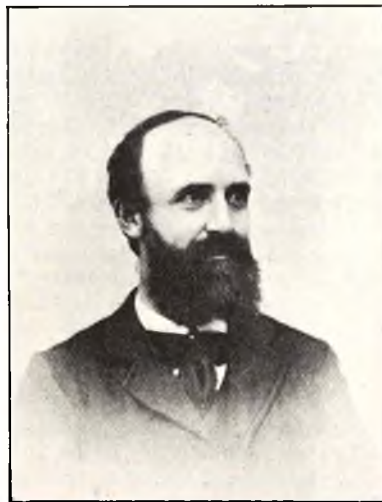
Hustru: Helene Margrethe f. Bertelsen.

NIELS MIKKELSEN TOPHØJ

Enelærer og Kirkesanger i Sønder Bindslev pr. Sindal er født den 18. April 1860 i Horne, hvor Faderen var Haandværker. 26 Aar gammel blev han dimitteret fra Ranum 1886 og kom samme Aar som Realskolelærer til Hjørring kommunale Realskole. Men Tophøj følte Trang til at føle friere Forhold og blev efter 5 Aars Ophold i Hjørring, Forstander for Højskolen i Horne. Her virkede han i 19 Aar, og udførte i denne Tid et stort Arbejde for Ungdommen saavel i som uden for Skolen, som ved sine mange Foredragsrejser rundt til Danmarks forskellige Egne.

Tophøj er stærkt paavirket af indre Mission og er Formand for »Indre Missions Lærer- og Lærerindemøder«. Han var Medlem af Hjælpekassens

Lærerne og Samfundet. IV.

Niels Mikkelsen Tophøj

Jens Kristian Christensen Touborg

Bestyrelse i 3 Aar, det sidste Aar Formand. Tophøj vendte i 1911 tilbage til Folkeskolen og blev da ansat i Sønder Bindsløv. Han er ivrig for Sløjd og har lavet mange Møbler, ligesom han i ca. 20 Aar har haft Sløjdscole. Han er ogsaa flink Kunstmaler. Tophøj er en mild og venlig, dybt religiøs Lærer, der har vundet sig mange Venner. — Hustru: Johanne Marie f. Hansen.

JENS KRISTIAN CHRISTENSEN TOUBORG

Lærer og Kirkesanger i Thorup, Skallerup Sogn paa Mors, 1861—1903, er født i N. Nissum Sogn den 22. April 1833. Allerede 1851 begyndte han sin Virksomhed som Lærer, først som Omgangslærer for nogle større Gaarde i Gudum Sogn, senere som Lærer ved Gudum Sogns nordre Biskole. Efter at have virket saaledes i 5 Vintre kom han i 1855 paa Ranum Seminarium, hvorfra han tog Eksamen med 1. Karakter 1857. Den 6. September s. A. blev han kaldet til Lærer ved Nees Skole, Karby Sogn, 1. Maj 1860 forflyttet til Lysgaard ved Viborg, herfra 12. Marts 1861 forflyttet til Thorup. Her giftede han sig 28. December 1862 med Ane Cathrine Thomsen, Datter af Lærer, Dbmd. Peder Thomsen i Frøslev paa Mors. I Thorup faldt Hr. Touborgs egentlige Livsgerning. Ikke alene Skolen viede han sin Kraft; men han tog ogsaa fat paa andre Opgaver. Saaledes var han Medstifter af Dragstrup-Skallerup Sparekasse og fra 1878—1903 dens Kasserer. Siden 1867 har han ledet Lærernes Læseforening paa Mors og derigennem udført — og udfører den Dag i Dag — et stort og betydningsfuldt Arbejde for sine Kaldsfæller. Han har tidligere af og til i de stedlige Blade og i Skoleblade, særlig Skoletidende, skrevet Afhandlinger, der vidner om stor Selvstændighed og dyb Tankegang. Til »Budstikken« har Touborg som den dybt religiøse og paa dette Omraade i høj Grad kundskabsrige Mand skrevet mangt og meget, der vandt ham mange Venner. For sin Virksomhed hædredes han under 29. Okt. 1900 med Dannebrogskorset. 24. September 1903 blev han entlediget efter 42 Aars Lærergerning paa samme Sted.

Det gamle, afholdte Lærerpår bor nu i Nykøbing paa Mors. Ved forskellige Lejligheder har de modtaget mange Beviser paa Agtelse og Kærlighed fra Kolleger i By og paa Land.

PEDER WADSKJÆR

Lærer og Kirkesanger i Lundby ved Løgstør, Aalborg Amt, er født den 18. August 1866 som Søn af Gaardmandsfolk i Vesløs, Thisted Amt. Indtil sit 20. Aar forblev han i Hjemmet og deltog i Landarbejdet, kom 1888 paa Fjellerad Højskole, optoges Aaret efter paa Københavns Seminarium af 1861 og

dimitteredes 1893; senere har han deltaget i Lærershøjskolens Feriekursus og i flere Instruktionskursus ude i Landet. Den 1. Januar 1894 ansattes han som Lærer ved Arup Skole i Thisted Amt, hvor han virkede, indtil han 29. August 1900 kaldedes til sit nuværende Embede.

Lærer Wadskjær er Formand for Lundby Sogns Værgeraad samt stiftede i 1904 Sognets Sygekasse, som han derefter stadig har været Formand for, og har endvidere i adskillige Aar fungeret som Revisor i »Lundby Brugsforening«.

Hans Hustru, Petrea Marie f. Hansen, er født i Barrit Sogn ved Vejle.

J. A. TRØSTRUP

Pens. Lærer, forhen Thorsted, nu Herning, hvor han er Direktør for det derværende Museum.*) Fra denne prægtige gamle Hædersmand har vi modtaget følgende Selvskildring:

I Landsbyen Birkmose i Timring Sogn, omtrent 2 Mil vest for Herning, er jeg født 1830, 28. September, og jeg er den ældste af 6 Brødre og 2 Søstre, og vore Forældre vare jævne og hjertelig kristelige Bønderfolk, som levede i trange Kaar i mine Barndoms- og Ungdomsaar; men siden bedredes deres Kaar lidt efter lidt, saa de tilsidst havde jævnt gode Kaar, skønt ikke virkelig velhavende. I mine Drengaar og især i min Opvækst (fra Dreng til voksen) var jeg meget svagelig.

Før jeg blev Soldat var jeg 4 Vintre og 1 Sommer Lærer i min Fødeegn. 1854, 30. Juni, mødte jeg i Kiel som Rekrut ved 8. Linie-Infanteri-Bataillons 4. Kompagni. Fra Kiel blev jeg hjempermitteret 1855 i sidste Halvdel af September.

Derefter var jeg saa igen Vinterlærer i tre Vintre i 2 Byer i Sognet (Vorgod) tæt syd for mit Fødesogn. I de Aar jeg saaledes var Lærer i Vintertiden, var jeg i Sommertiden Arbejdskarl hjemme i min Fødegaard.

Vinteren 1858—59 var jeg i Lønborg Præstegaard, da Præsten der, E. W. Jeger og hans Kone havde tilbudt mig at være der for at blive forberedt af deres Huslærer N. O. Sørensen, til Optagelse i Seminariet. Ved Optagelseseksamen i Sommeren 1859 blev jeg optagen i Jelling Seminarie og blev dimitteret derfra Sommeren 1862.

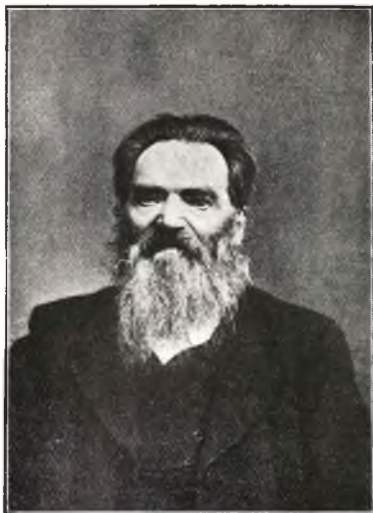
Samme Efteraar blev jeg Skolelærer og Kirkesanger i Thorsted ved Ringkøbing, og i November samme Aar blev jeg gift med min Trolovede, Margrete Bærtelsdatter fra Bjerregaard i Vedersø i Ringkøbing Amt.

Thorsted var et meget fattigt Sogn med store Strækninger ufrugtbar Hede og Sande (Indlandsklitter), og det var da ogsaa et af Danmarks ringeste Degneembeder, og i de første Aar søgte jeg derfor ogsaa enkelte Gange et andet Embede, som jeg dog ikke fik. Siden blev jeg et Par Gange bedt om fra ledige Embeder at søge dem, men jeg var da bleven stedvant og ked af at flytte, og jeg mente, at kunde Gud bruge mig, hvor jeg var, kunde han ogsaa finde mig der.

Til Degneembedet hørte 132 (et hundrede og tretito) Tønder Land, 112 Tdr. Hede og Sande, 12 Tdr. Land Agerjord, hvoraf langt det meste var daarlig, og 8 Tdr. Land Kærmose ved Siden af en Aa, og noget af det var Eng; men der kunde kun avles 3 a 4 Læs Hø, og det meste daarligt.

I den første Tid, jeg var der, kunde der kun fødes og græsses to Køer og 4 à 5 Faar og det endda tarveligt; men ved meget forbedret Agerdyrkning og Engvandingsanlæg bedredes det Tid efter anden, saa jeg de sidste Aar godt kunde føde og græsse 4 Køer, 2 Kvier og en Kalv i Opdræt og 10 Faar og avle Korn nok til vort Folkehold.

*) Død i Febr. 1915.

J. A. Trøstrup

Helt fra mine Drengear havde jeg haft stor Lyst til Plantning, og snart efter at jeg var kommen til Thorsted, begyndte jeg derfor ogsaa med Plantning, fik to Haver lavet, en lille forved Degneboligen og en større bagved, begge tilsammen med omtrent 6 Skpr. Land og med omtrent 150 forskellige Arter Træer og Buske og et stor Myldr Blomster, og i den lille Have en meget stor og sjælden Stensætning og nederst i den store Have lod jeg grave en Dam 44 Alen lang, 6 à 8 Alen bred i den ene Ende og 12 à 14 i den anden Ende og 2 Alen dyb i det dybeste, og saa var den tilplantet langs Bredderne med mange forskellige (tildels sjældne) Vandplanter. I Degneboligens Hede og Sande lod jeg plante 18 à 20 Tusinde Bjergfyr (kun lidt andet), og det voksede meget godt.

Jeg virkede ogsaa for at faa saa meget som mulig af Sognets Hede og Sande tilplantet og omsider begyndte vi med en Aktieplantage paa noget over 300 Tdr. Land, og den er siden udvidet 2 Gange, saa den nu er over et Tusinde Tdr. Land, og det lykkes godt.

Jeg var ogsaa bleven helt godt kendt med Oberstløjtnant E. Dalgas, og jeg talte da ogsaa med ham om at faa saa meget som mulig af de store ufrugtbare Strækninger Hede og Sande, som var deromkring, tilplantet og bad ham indtrængende virke for det, da han jo kunde gøre det bedre end nogen anden, og det var især to Gange, saavidt jeg husker ret, med omtrent et Aars Melleumrum, og han fik saa Staten til at købe, og der blev saa købt (saa vidt jeg véd) noget over 5 Tusinde Tdr. Land dels i Vind med en Gaard der til Plantørbolig, dels i Thorsted nordøstlige Del og sydlige Del og dels i Anneks-sognet Hover og en Gaard der til Plantørbolig, og der er allerede meget tilplantet, og Resten tilplantes Tid efter anden.

Mens jeg var i Thorsted, havde jeg Aftenskole, naar der var nogen, som ønskede det, men kun i Vintertiden. Men de lange og daarlige Veje, især i daarligt Vejr og silde Aften hjem, hindrede Aftenskolen en Del. — Hver Vinter holdt jeg en Aften ugentlig, naar intet særligt hindrede det, frie Foredrag og Emnerne vekslede, saa jeg holdt Foredrag over vore Fædres Gudesagn, deres Kæmpeviser, vore Ordsprog, Naturhistorie, Fysik, fysisk Geografi, Danmarkshistorie og enkelte Dele af Verdenshistorie. Men i den sidste Tid, jeg var der, især over bibelsk Historie, fra Biblens Begyndelse til Slutningen af »Apostlenes Gerninger«, og derefter »Kristi Kirkes Historie«; men det blev kun lidt, thi saa søgte og fik jeg min Afsked. Disse bibelske Foredrag tog mange Aar, og dem havde jeg megen Glæde af, »Gud ske Lov!«

Jeg havde ogsaa »Husflidsskole« nogle af de sidste Aar, og jeg fik ogsaa dannet en »Læseforening« med en god »Bogsamling« og ligeledes en »Bogsamling« for mine Skoleborn, som jeg dog næsten ene maatte betale, og for at holde Læseforeningen i Gang maatte jeg ogsaa betale meget til den; Beboerne havde det jo smaat.

Allerede før 1870 kom jeg til at tænke paa, at det var en stor Uret, at der ikke her i disse Egne i Midt- og Vestjylland var et Museum med Oldsager,

og saa mange kulturhistoriske Ting som mulig helt fra Oldtiden og til vor Tid og tillige naturhistoriske Ting, saa Folk der kunde faa Lejlighed til at faa Kendskab til og Forstaaelse af disse Ting, medens baade Oldsager og andre kulturhistoriske Ting ellers gaa tabt ved at ødelægges eller sælges til omrejsende Opkøbere eller paa andre Maader gaa tabt, og kun meget faa har virkelig Kendskab til Naturen, og derved miste mange Glæder o. s. v., som de ellers kunde nyde, og jeg syntes, at dette burde ændres.

Jeg vilde dog jage disse Tanker væk, da jeg syntes, at det var en Sag, som jeg ikke kunde gøre noget for, og at jeg var for ubetydelig til at begynde og fremme en saa stor Sag, men at der skulde en rigtig anset og formaende Mand til dette. Alligevel kom Tankerne igen jævnligere og klarere Tid efter anden, og jeg kom saa til at tænke paa, at det maaske var en Sag, Gud vilde have fremmet, og at Tankerne saa var fra ham, og saa maatte han jo ogsaa kunne bruge mig, hvor ubetydelig jeg end var; men saa gjaldt det om at tage Sagen paa den bedst mulige Maade, og dette tænkte jeg saa alvorlig over.

Jeg var saa ogsaa kommen til at tænke paa, at det mest passende Sted til et saadant Museum var Herning, som er næsten midt i denne Del af Jylland — særlig Ringkøbing Amt — og saa at sige helt midt i den gamle saakaldte »Bindstow«-Egn, og ligeledes var jeg kommen i Tanker om, at det vilde være heldigst for Sagens Fremme, om jeg kunde faa en anset Mand til at virke for den, en Mand, som Folk i stor Omkreds havde stor Tiltro til, og da Landstingsmand Thomas Nielsen i Herning var min personlige Ven fra vor Seminarietid i Jelling, og jeg vidste, at han havde god Forstaaelse af sligt, saa skrev jeg til ham og gjorde ham saa god Rede for Sagen, som jeg kunde i et Brev, og jeg lovede, at hvis de dannede et saadant Museum i Herning, vilde jeg give, hvad jeg havde samlet af Ting, som passede dertil og hjælpe til ved Sagens Fremme, saa godt jeg kunde. Kort efter fik jeg et Takkebrev fra ham, og han lovede deri, at Sagen skulde blive fremmet; men det vilde tage Tid. Jeg skyndte dog paa, fordi jeg vidste, at der jævnlig gaar saadanne Sager tabt paa forskellige Maader, som før er nævnt. — Alligevel gik Tiden, uden at der blev gjort noget videre for Sagen; men den var ikke glemt.

1891 1. Marts døde min sjælden fromme og trofaste Kone, og da vi ingen Børn havde, blev det saa ensomt og knugende tomt for mig der, og det tog til, saa jeg først 1892 søgte min Afsked med Pension fra 1. Oktober s. A., og denne blev mig bevilget.

Saa skete det saa mærkeligt, at samme Aar i Amtsraadets Augustmøde blev det bestemt, at der skulde bygges et nyt Tinghus i Herning, og det havde Th. Nielsen ventet efter, og han skrev saa snart efter til mig og bad mig komme til Herning og holde et Foredrag om Museumssagen, da jeg havde endt Foredraget, lod Th. Nielsen de Tilstedeværende stemme om Sagen, og det blev saa enstemmig vedtaget, at Sagen skulde fremmes saa godt og snart som mulig.

Der blev saa valgt en Bestyrelse til at virke for denne Sags Fremme, og jeg blev valgt ind i den, da jeg agtede at flytte hjem til Kirkebyen i mit Fødesogn, et Par Mil vest for Herning. Da vi, der var bleven valgt ind i Bestyrelsen, var bleven ene, blev det først aftalt, at der skulde søges til Amtsraadet om, at der blev indrettet Værelser i det nye Tinghus til det paatænkte Museum, og der blev saa flere Ting aftalt, og derefter sagde Th. Nielsen til mig. »Nu kan Du tage Dig paa, at rejse omkring og samle, hvad Du kan faa af Ting, som Du mener, der passer i Museet, og i det hele skal Du være Forstander for Museet«. Dertil svarede jeg, at det kunde jeg ikke; thi jeg havde slet ikke videnskabelig Forstaaelse af Sagen, og jeg gjorde al den Modstand, jeg kunde; men alle de andre stemte i med, saa der var 6 imod mig, og jeg gav saa efter i Haab om siden at blive fri. Efter Mødet var jeg saa hos Th. Nielsen i hans

Hjem, og jeg sagde da til ham, at jeg var meget ked af, at han kom med dette Forslag; thi jeg vilde meget hellere have levet mine sidste Aar i Ro og Stillehed der hjemme i mit Fødesogns Kirkeby og syslet med mine mange Bøger, med Tegning, Naturhistorie, Husflid o. m. m. og maaske holdt nogle Foredrag, naar og hvor Folk ønskede det. Dertil svarede han: »Vi har jo ikke kunnet begynde paa Sagen før nu, og nu er vi midt i September, og fra 1. Oktober er Du færdig med din Gerning i Thorsted, og saa er den Gerning her til Dig, som Du først har faaet Tanken om, saa Du kan nok skønne, at der er en Guds Styrelse i det, saa Du har ikke Lov til at sige Nej.«

Dette blev det afgørende for mig; thi naar jeg tænkte tilbage paa, hvad der vedkom mig og denne Sag, saa syntes jeg, at Th. Nielsen havde Ret, og jeg skønnede derfor, at jeg kunde gøre for denne Sag alt, hvad jeg kunde med Guds Hjælp, skønt jeg uden Sammenligning meget hellere vilde have været fri for det.

Vi fik fra Amtsrådet Løfte om to store Værelser i Tagetagen i det nye Tinghus, og vi fik ogsaa Løfte om et Værelse et andet Sted i Byen, hvor vi kunde gemme de samlede Sager, indtil Værelserne i det nye Tinghus blev færdige, og til Sagens Fremme søgte vi om Pengehjælp flere forskellige Steder særlig i Herning og Omegn, og vi blev da ogsaa hjulpede Tid efter anden.

I Foraaret 1893 begyndte jeg saa først ret at rejse omkring og samle særlig i de førstnævnte Egne og Aar efter Aar, og en Vinter rejste jeg omkring og holdt Foredrag om Aftnerne i 66 Skoler i Omegnen her om Museums-Sagen for at vække Folks Sans for Museums-Sagen og samle Medlemmer til »Museums-Samfundet«.

Jeg havde jo ikke videnskabelig Forstaaelse af Museumssagen, og derfor rejste jeg saa ogsaa omkring for at se saa mange Museer som mulig, deres Indretning, Sagens Inddeling og Ordning og faa Raad og Vejledning af Vedkommende, som forestod disse Museer, og jeg har saaledes set vore egne Museer paa et Par nær, og særlig har jeg da set Museerne i København (og da ogsaa andre) flere Gange, ligesom jeg ogsaa har rejst i Norge og Sverrig og set Museerne der af samme Grund.

Da det nye Tinghus i Herning var færdigt, fik vi de samlede Sager fremstillede i de to store Værelser der; men vi fik dog snart saa mange Sager, at de slet ikke kunde rummes der, og det var derfor nødvendigt at faa en selvstændig Museumsbygning. Dette virkede vi derfor ogsaa for; men først fik vi dog en gammel jydsk Bondegaard og deri en »Bindstov« med 4 Menneskefigurer og en Aftægtsstue med »et Par gamle Aftægtsfolk«, og nu har vi siden faaet en stor »Museumsbygning«, som er 3 Etager foruden Tagetagen, og denne Bygning er allerede fyldt med Sager i alle Værelser, og nogle er endog overfyldt.

I de sidste 2 à 3 Aar er vi 4 gamle Mænd her i Herning, som har sluttet os sammen for at skrive en Bog om »Folkelivet her i Hammerum Herred« saadan som det var for omtr. 100 Aar siden og endel Aar senere, og dertil har jeg taget Tegninger af gamle kulturhistoriske Ting. Vi haaber Bogen kommer ud næste Foraar.

JENS PETER JENSEN WIRING

Lærer i Vogn pr. Tolne, er født i Virring den 19. Marts 1864 og stammer fra gammel østjydsk Bondeslægt. Efter forudgaaende Forberedelse blev han 1882 optaget paa Gedved Seminarium, hvorfra han dimitteredes 1885. I 1890 ansattes han som Lærer i Randerød, hvorfra han 1. Juli 1902 forflyt-

Jens Peter Jensen Warring

tedes han til sit nuværende Embede. Lærer Warring er en omhyggelig og samvittighedsfuld Lærer, der ved sit vindende Væsen har vundet sig mange Venner. Sit Sogns Anliggender tager han ivrig Del i. Han er Medlem af Sogneraadet, Medlem af Menighedsraadet siden denne Institutions Oprettelse, Formand for Skytteforeningen i Raabjerg, Formand for Foredrags- og Ungdomsforeningen, Formand for og Leder af Husflidsforeningen i Raabjerg til sin Forflyttelse. Han er desuden Medstifter og Formand for Skagen Landsogns Sygekasse i 10 Aar, Formand for Moshbjerg Sygekasse i 5 Aar, Medstifter og Revisor for Centralforeningen af Sygekasser i Hjørring Amt i 18 Aar. Han er tillige Medstifter af og Formand for Moshbjerg Sparekasse siden dens Oprettelse for ca. 11 Aar siden. Lærer Warring var tillige et virksomt Medlem af Komiteen for Opførelsen af Holsig Kirke og nu i Komiteen der er nedsat til Opførelsen af en Kirke i Vogn, og han har i 10 Aar holdt en af Ungdommen velbesøgt Aftenskole. — Lærer Warrings Hustru f. Markussen, udfører et stort og betydeligt Arbejde i Sognet ved at give Undervisning i Husflid og Kunstvævning, i hvilke Fag hun har faaet Kursus. Ægteparret Warring har to Sønner, hvoraf den ene er medicinsk Student og den anden Maler, der med Statsunderstøttelse har rejst i Orienten.

T. L. VOLDBY

Førstelærer og Kirkesanger i Hirtshals pr. Hjørring, er født den 9. Maj 1883 i Skjørring, hvor Faderen var Gaardmand. Han blev dimitteret fra Ribe Seminarium 1906. Fast ansat i Hirtshals fra 1. Januar 1908.

Hustru: Asta f. Jensen.

Voldby har holdt Aftenskole i 3 Aar. 2 Gange har han været valgt til kommunal Revisor. Han driver ved Siden af Skolegerningen lidt journalistisk Virksomhed.

KARL VILHELM PEDERSEN VÆRGE

Lærer ved Svindbæk Skole, Thyregod Sogn, er født den 29. Decbr. 1873 i

T. L. Voldby

Karl Vilhelm Pedersen Værge

Skafttelev ved Slagelse, hvor hans Fader var Skrædder og Landmand. Der var 12 Børn og tidlig maatte disse hjælpe til at tjene til Opholdet. Da Værge var 10 Aar gammel, maatte han ud at tjene som Hyrdedreng hver Sommer, De tre sidste Somre før Konfirmationen gik han slet ikke i Skole, Mulkten var kun 6 Øre pr. Dag den Gang. Efter Konfirmationen lærte han Skomagerhaandværket og vedblev at arbejde ved dette, til han efter sin Soldater-tjeneste tog paa Nørre Nissum Seminarium, hvorfra han tog 1. Del af Lærereksamen, sidste Del tog han fra Vordingborg 1902. Aaret efter ansattes han som Lærer ved Straasø Skole ved Holstebro, der tilbragte han saa et Par Aar, til han den 1. Juli 1905 forflyttedes til sit nuværende Embede.

Som ganske ungt Menneske samlede Lærer Værge den ukonfirmerede Ungdom om sig om Aftenen og om Søndagen og fortalte Eventyr for den. Dette kunde maaske tages som et Fingerpeg paa, at hans Evner og Interesser gik i litterær pædagogisk Retning.

I Soldatertiden skrev han flere Sange som Soldaterne sang paa Marschturene, og samtidig fik han nogle faa Digte optaget i Ugeblade og udgav selv et lille Hefte »Et spirende Frø«, med 8 Digte i. Han mente, at han gennem denne Udgivelse kunde skaffe sig en god Indtægt og saaledes faa en Hjælp til at klare de økonomiske Vanskeligheder, der vilde melde sig, naar han skulde paa Seminarium. Men det blev en Skuffelse, han naaede kun med Nød og næppe at faa de udlagte Penge ind igen, som det havde kostet at lade Bogen trykke. I Aaret 1908 udsendte han paa Milos Forlag en Samling Eventyr, der allerede Aaret før havde fulgt som Føljeton i »Skolebørnernes Blad«, som han en Tid var Redaktør af. Han har ogsaa skrevet nogle Fortællinger i Julehæfter. Den Virksomhed uden for Skolen, der i de senere Aar har optaget Lærer Værge mest, er hans Foredragsrejser for »Kristelig Forening for Skole og Hjem«. Ved disse Møder taler han underholdende om Opdragelse. Møderne holdes i Missionshuse og Forsamlingshuse. Det er særlig Forældrene Lærer Værge ønsker at faa i Tale, men ofte møder de unge lige saa talrigt.

V. er Formand for Folkebogsamlingen i Svindbæk og leder sammen med sin Hustru »Blaa Kors's Møder. Fru Eli f. Kristensen er Formand for den stedlige Afdeling af »Blaa Kors«.

MAGNUS AUGUST THEODOR KANN

Tidligere Førstelærer og Kirkesanger i Fensmark ved Olstrup i Præstø Amt, er født i Lindholm, Gjevninge Sogn den 9. November 1841 og er Søn af Skovrider, Forstraad Kann, Saltø ved Næstved. — I 1861 dimitterede han fra Jonstrup Seminarium, kaldedes 16. December 1863 til Lærer og Kirke-

sanger i Fensmark, hvor han forblev til sin Afskedigelse den 1. Januar 1906 og flyttede senere til Valby ved København. — Hustru: Vilhelmine Sofie, født Petersen. —

Pensioneret Lærer Kann, der under 4. Marts 1894 benaadedes med Dannebrogsmændenes Hæderstegn, dekoreredes i 1908 ved den franske Præsidents Besøg i København med en fransk Æresmedaille for sit Arbejde i Sygekassens Interesse. 1872—93 var han Formand for Fensmark Syge- og Begravelseskasse, stiftede 1877 den første Centralforening af Sygekasser i Danmark »De forenede sjællandske Sygekasser« uden for København og var til at begynde med Foreningens Formand, men maatte nedlægge dette Hverv af Mangel paa Tid, hvorefter han fungerede som Næstformand, indtil han 1913 udnævntes til Foreningens Æresmedlem. Den sjællandske Afdeling af Danmarks

Magnus August Theodor Kann

Centralforeninger for Sygekasser, der i 1877 begyndte med 11 Kasser med ca. 2000 Medlemmer, er i 1913 naaet til 367 Kasser med ca. 150.000 Medlemmer. I 1894 udnævntes Lærer Kann til Medlem af Sygekassenævnet for Danmark og forblev i denne Stilling til 1910, da han trak sig tilbage; 1899 stiftede Sygekassenævnet »Genforsikring af Begravelseskasser i Danmark«, for hvilken Kann blev Forretningsfører i den sjællandske Afdeling samt Medlem af sammes Repræsentantskab, i hvilke Stillinger hans Datter og mangeaarige Medhjælper, Frk. A. Kann, indvalgte, da han nu, efter eget Ønske er fratraadt. — Lærer Kann har desuden i 12 Aar været Medlem af Fensmark-Rislev Sogneraad og i 23 Aar Raadets Sekretær, har i 30 Aar været Regnskabsfører for den af ham selv stiftede Brugsforening, ligesom han ogsaa var Medstifter af »Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger« og fleraarigt Medlem af dennes Bestyrelse. I nogle Aar var Lærer Kann Medlem af Bestyrelsen for 20. Kreds af D. L. F.

H. S. H. SIGISMUND

er født den 24. Marts paa Refsnæs. Han tog alm. Forberedelseseksamen fra Kalundborg Realskole 1894, Lærereksamen fra Jelling Seminarium 1898, Aarskursus i Matematik, Fysik og Kemi 1905—06. Efter nogle Aars privat Lærervirksomhed ansattes han som Lærer i Matematik m. m. ved Odder kommunale Realskole 1903.

Lærer ved Odder tekniske Skole 1903—09, ved Odder Handelsskole siden 1906, Forstander for Handelsskolen siden 1913.

S. har været Formand for Odder Folkebogsamling siden dens Oprettelse 1912. Denne Bogsamling var den første her i Landet, hvis Bøger blev ordnet efter Decimalsystemet.

REGISTER OVER BIOGRAFIER

- Abitz, Andreas, Roskilde, III 475.**
Abrahamsen, Carl, Roskilde, III 475.
Agerskov, Lars Lauridsen, Højmark, II 377.
Agersnap, E. M. Hansen, Sct. Ib, III 463.
Agertoft, Johannes, Roskilde, III 476.
Agger, Madsine, Tylstrup, II 273.
Aggerholm, Peter, Aalkjær, II 439.
Ahm, Agner Theodor, Handbjerg, II 378.
Ahnholm, Christian Frederik Nissen, Allested, III 63.
Albrechtsen, Albert Johannes, Jørsby, II 439.
 — **Albrecht Bruun, Assens, III 476.**
Algreen, Peder Kjellerup, Aakirkeby, I 194, IV 41, 50.
Alkjær, Christian Vilhelm, Horbelev, III 7.
 — **Marinus Andersen, Ordrup, III 7.**
Alkærsig, Søren, I 124.
Allermann, Niels, Ulsted, II 273.
Almegaard, Andreas, Horsens, II 501.
Amorsen, J., Rindby, I 124.
Andersen, Hjørring, IV 189.
 — **A., Kbhvn., III 608.**
 — **A. C., Skærup, II 187.**
 — **A. E., Daugaard, II 188.**
 — **A. G., Frederiksberg, IV 152.**
 — **A. L., Skive, II 501.**
 — **Adolf Marinus, Hunderup, II 325.**
 — **Anders, Blegind, II 7.**
 — **Anders, Hobro, II 502.**
 — **Anders, Kbhvn., III 609.**
 — **Anders, Simsted, II, 69.**
 — **Anders Adam, Asaa, I 200, II 229.**
 — **Anders Christian, Skuldelev, III 387.**
- Andersen, Anders Nikolai, Hunstrup, II 440.**
 — **Anders Peder, Davinde, III 135.**
 — **Anders Peter Richardt, Allindemagle, III 207.**
 — **Anders Vilhelm, Alsted, III 207.**
 — **Andreas, Ejby, III 135.**
 — **Andreas Jensen, Odder, II 503.**
 — **Anna Dorthea Mathilde, Braade, III 330.**
 — **Anton, Havrehed, I 69, 140, 493.**
 — **Anton, Mejsling, II 187.**
 — **Anton Nicolai, Frederiksberg, III 581.**
 — **Axel, Rynkeby, III 136.**
 — **Bertel, Dybe, II 378.**
 — **Carl Anton Frederik, Vintersbølle, III 273.**
 — **Carl Ferdinand, Kbhvn., IV 297.**
 — **Carl Oscar, Hjemløk, III 329.**
 — **Carla, Alstrup, III 8.**
 — **Christian Vilhelm, Ølsted, III 388.**
 — **Frederik, Norup, III 137.**
 — **Frode Johan, Frederiksberg, III 581.**
 — **Gerhard Peter, Lørslev, I 45, II 274.**
 — **Graves Pedersen, Fovsing, II 378.**
 — **H., Birkum, III 137.**
 — **H. A., St. Dalby, II 188.**
 — **Hans, Sinding, II 69.**
 — **Hans Christian, Horreby, III 9.**
 — **Hans Juhl, Harndrup, III 138.**
 — **Hans Søren Kristen Mourits, Store Lyngby, III 388, IV 358.**
 — **Jens, Føvling, II 325.**
 — **Jens, Grønheden, II 230.**
 — **Jens, Rone Klint, III 274.**
 — **Jens Christian, Dørup, II 7.**

- Andersen, Jens Christian, Vedslet, II 8.
— Jens Jakob, Højen, II 189.
— Jens Madsen Peter, Uggerløse, III 389.
— Jens Peter, Arløse, III 208.
— Jens Peter, Tranget, IV 357.
— Jens Peter, Veterslev, III 209.
— Jeppe, Nørre Nebel, II 326.
— Johan, Maarslet, II 8.
— Johan Frederik, Thyregod, IV 357.
— Johannes, Sofiendal, II 274.
— Jørgen, Bromme, III 209.
— Jørgen, Smakkerup, III 329.
— Jørgen Peder Ludvig, Sybillesminde, III 63.
— Karen Marie, Ubby, III 330.
— Kristian, Kogsbølle, III 64.
— L., Vassingrød, I 165.
— L. P., Folby, II 8.
— Lars Peter, Assentorp, III 210.
— Laurits Peter, Ordrup, III 389.
— M. S., Thisted, I 602, 615.
— Marius, Linde, II 129.
— Medea Margrethe, Grenaa, II 503.
— Michel, Hollandsbjerg, II 129.
— Morten, Skovstrup, II 275.
— Niels, Aulum, I 360.
— Niels, Darup, IV 358.
— Niels, Lille Thorshøje, III 274.
— Niels, Nr. Højrup, III 358.
— Niels Christian, Ørritslev, III 138.
— Niels Hove, Skyum, II 441.
— Niels Ludvig, Voldby, II 130.
— O. A., Randers, II 504.
— O. C., Hillerød, III 477.
— Ole, Lemming, IV 359.
— Paul Ørum, Auderød, III 390.
— Peder, Aalsø, II 131.
— Rasmus, Jonstrup, I 75, 165.
— Rasmus, Tersløse, III 330.
— Sofus, Kbhvn., I 84.
— Søren, Marie Magdalene, II 131.
— Søren, Rind, II 70.
— Søren, Vester Alling, I 98, II 131.
— Ulla, Horsens, IV 226.
— Zakarias, Tvilum, II 9.
— Aage Thaarup, Taarnborg, III 421.
— -Bindslev, Kristian, Tistrup, II 326.
— -Mølgaard, Niels, Vejleby, III 390.
— -Rosendal, Frederik, I 231.
Andkjær, Fr. L., Karlstrup, III 421.
Andreasen, A. P., Vejle, II 504.
— Andreas Peter, Smidstrup, II 189.
Andreasen, Anton, Ødsted, II 190.
— Frands Peter, Sønderby, II 190.
— Jens K., Yderby, III 331.
— Jens Peter, Nordby, II 505.
— Niels Peder, Fodby, III 210.
Andresen, Hans P., Holbæk, I 165.
— Peter Rasmussen, I 518.
Ankersen, N. Leth, Næstved, III 477.
Ankersted, Karen, Kbhvn., III 610.
Antonsen, Peter, Kokspang, IV 359.
Arentoft, Niels Chr., Ørslev, III 211.
Arndal, Niels Christian, Thorshavn, IV 305.
Arnkiel, Hans Michael, Kbhvn., III 610.
Arnkjær, Carl, Tessebølle, III 274.
Arnstrup, Johan Jacob, Aarhus, II 506.
Arnvig, Hjalmar Niels Anders, Kbhvn., III 611.
Arvidsen, Christian Peter Johan, Paulsker, III 463.
Asbæk, Niels Kr. P., Sorring, II 9.
Ascanius, Lars Andersen, Odby, II 441.
Askegaard, Frederik Carl Christian Hansen, Tjæreby, III 211.
— Hans Peder, Stenmagle, III 212.
Asmussen, Claus Frederik, Dyrlov, III 275.
— Viggo Asmus Jens, Ørslevunderskov, III 212.
Astrup, Frovin Rasmussen, Læborg, II 327.
Attrup, Martin, Hørby, III 331, IV 345, 346.
Axø, Valdemar, Vinding, II 191.
Bach, Christen, Ramme, II 379.
— Christian Rasmussen, Hadbjerg, II 132.
— Frederik Villads, Falsted, III 64, IV 360.
— Jens Christian, Vester Halne, II 275.
— Jens Peder Christian, St. Sjørup, II 133.
— Lars Christensen, Tislum, II 230.
— Niels Sørensen, Landsgrav, III 213.
— S. A., Slagelse, III 478.
— Søren Jensen, Radby, III 64.
— Søren Kristian Sørensen, Als, II 275.
Bache, Hans Nielsen, Randers, I 165.
Baden, Niels Emanuel, Visborg, II 276.

- Bagger, Jens Sofus Adeler, Kbhvn., I 182, III 611.
 — Søren Kr., Aaes, II 10.
 Bak, Anton Jakobsen, Hadsund, II 276.
 Balle, Christian Winther, Fjenneslev-lille, III 214.
 — K., Sønder Omme, I 229.
 Ballebye, Marianne, Jebjerg, II 70.
 Balling, Carl Engelsen, Hjerting, IV 360.
 — Chr., Lindeballe, II 191, IV 345, 346.
 Ballisager, Karl, Haldrup, II 10.
 Baltersen, Kr., Ollerup, III 65.
 Bang, Hertha Sophie, Kbhvn., III 612.
 — Mathilde, Kbhvn., III 613.
 — Niels, Kbhvn., III 608.
 — Niels, Toustrup, II 11.
 — T., Nykøbing F., III 478.
 Bangsgaard, Valdemar, Lild, IV 361.
 Banke, Jørgen, Esbjerg, I 522, II 506.
 — Jørgen Jørgensen, Odense, III 479.
 Bauditz, Sophus, Kbhvn., III 607.
 Bauning, Anton Laurentius, Kasteløv, III 276.
 Baunsgaard, Thomas Hansen Thomsen, Juelsminde, II 192.
 Bech, Anders Nielsen, Sigerslevvester, III 391.
 — Ole Erik, Bjert, I 591, II 379.
 Beldring, Johannes, Næstved, III 479.
 Bendix, Carl Frederik, Lyngby, II 277.
 Bendtsen, Karen Marie, Bjerresø, III 332.
 — Viggo Benedikt, Bølling, II 380.
 Bengaard, Frederik Jørgensen, Baling, II 71.
 Bennetsen, Lave Nielsen, Høm, IV 361.
 Bentzon, Niels Ludvig Christian, IV 38, 44.
 Benzon, Rudolph, Jonstrup, I 130, IV 24.
 Berg, Christen Poulsen, I 544, IV 56.
 — Peder Hansen, Stenderup, IV 334, 341.
 Berggreen, Andreas Peter, Kbhvn., VI 295.
 Bergh, Louis, Thorshavn, IV 303.
 Bergmann, Jens, Frederiksberg, III 583.
 Bergstedt, Hjalmar, Skagen, I 518.
 — Niels Johannes, Sønderød, III 333.
 Bering, Hanne Marie, Taarbæk, III 422.
 — Jens Andersen, Skibby, I 137, 176, 250, 257, IV 362.
 Berning, Jens Christen, Frederiksberg, III 584.
 Berntsen, Klaus, I 44, 125, 302, 355, 570.
 Bertelsen, Christen, Skjern, II 381.
 — Hans Christian Valdemar Gustav, Aarhus, II 602.
 — Ludvig Christian Valdemar Møller, Aggersund, II 231.
 — Niels Christian, Heldum, II 381.
 — Niels Herman, Aars, IV 362.
 Bervig, Peder Christian, Tranum Enge, IV 363.
 Beyerholm, Jørgen, Jonstrup, IV 20.
 Biering, P. Holger, Kbhvn., III 613.
 Bigum, August Ferdinand Gottfred, Viborg, II 507.
 Bille, A. R., Vinderød, I 130.
 Bilotoft, Morten Sørensen, Bøgely, III 214.
 Binderup, Peder Snedker Jensen, Vejby, II 71.
 Bindslev, Carl Alfred Severin, Frederiksberg, III 585.
 Binger, Carl Christian, Søborg, III 422.
 Birch, Frederik Ferdinand, Eskebjerg, III 333.
 — Hans Emil, Horsens, II 508.
 Bister, Palle, se Lundsgaard, Peter Martinus Kristensen.
 Bitsch, Joh. P., Blands, III 9.
 — -Christensen, Christian, Aalbæk, II 231.
 — -Lavridsen, Sextus Daniel, Støvring, II 277.
 Bjerggaard, Niels Christian Nielsen, Rønde, II 133.
 Bjerre, Anker, Nexø, IV 240.
 — Axel Frederik Otto, Vester Jølby, IV 363.
 — Bertel Jakobsen, Lomborg, II 382.
 — Jens, Silkeborg, I 240, 327, 521, II 508.
 — Niels Pedersen, Faarup, III 276, IV 364.
 Bjerregaard, Niels Peter Kristensen, Skive, II 509.
 Bjærge, T. M. P., Rønbjerg, II 382.
 Bjørnbak, Lars, Viby, I 177, IV 55.
 — P. K., Romdrup-Klarup, II 278.
 Blicher, Karen, Kbhvn., IV 274.

- Bloch, Niels Hansen, Ølgod, II 328.
 Blom, Hans Christian Bojsen, Grevinge, III 334.
 — Johanne, Kbhvn., I 607, III 614.
 Blume, Astrid, IV 211.
 Boesen, Anthon Pedersen, Tostrup, IV 364.
 — Peder, Vester Vedsted, II 328.
 Boeskov, Laura Jensen, Skødstrup, II 134.
 Bogh, Hans Christian Ejnar, Kollerød, III 392.
 — Matthias Hansen, Lillerød, III 392.
 Boiesen, Boie, Systofte, I 230, III 9.
 — Laura, Nykøbing F., III 480.
 Bojesen, Marie, I 283.
 Bojsen, Lars Peter, IV 167.
 — Peter, Ulfborg, II 383.
 Bollerup, Poul Christian, Sønderkjær, II 384.
 Bon, Fridtjof Julius, Kbhvn., I 473, III 614, IV 158.
 Bonde, R., Svenstrup, II 134.
 Bondesen, Ingvor Andreas Nikolaj, Kbhvn., I 69, 292, 489, 511.
 — Jens Leo, Kistrup, III 65.
 — Peder Christian Balieu, Magleby, I 127, 513, III 109.
 — Peder Nicolai, Kbhvn., I 518, III 615.
 Bonke, J. Chr., Haslund, II 134.
 Bonnichsen, J. Chr., Kbhvn., IV 153.
 Borge, H. P., se Pedersen, Henrik, Kbhvn.
 Borne, Jørgen Johannes, Frøbjerg, III 139.
 Borre, Niels, Østerby, III 10.
 — Rasmus Jørgensen, Marienberg, III 277.
 Borup, Niels Petersen, Slagelse, III 481.
 — Peder Weje Sørensen, Hanning, II 384.
 Bossen, Niels Hansen, Varde, II 510.
 Boye-Albertsen, Hans Albert, Bjernæs, III 11.
 Brahms, Kristen Jensen, Gundestrup, IV 365.
 Brammer, Gerhard Peter, Aarhus, I 195, IV 44.
 Brande, Jens Nielsen, Bramminge, II 329.
 Brandt, Alfred, Halsted, III 12.
 — Carl Christian Emil, Egholt, I 329.
 — Hans Egede, Ærøskøbing, III 481.
 Brandt, Kristoffer Rasmussen, Sigersted, III 215.
 Bransholm, Asp, I 198.
 Branth, Harald Valentiner, Kbhvn., III 616.
 Bredsdorff, Niels Christian Møller, Kbhvn., I 293, 297.
 Bredstrup, Stig Volrat, Jonstrup, IV 17, 130.
 Bremer, Andreas Christian Carl, Dræby, III 140.
 Brems, Mads Hansen, Kaslund, III 140.
 Brendstrup, Aksel Thorlau, Haldagermagle, III 216.
 Brix, Niels Christian, Nykøbing M., II 510.
 Bro, J. J., Aakirkeby, III 482.
 — Jens Christophersen, Silkeborg, II 511.
 — Kristen Nielsen, Ranum, IV 365.
 Brodersen, Theodor Broder, Sørup, III 66.
 Brogaard, Niels Christian Østerby, Nærum, III 422.
 Bronée, Christian Erich, Ebbelnæs, III 277.
 Brorson, Christian Frederik, Kbhvn., I 272.
 Brunsborg, Marinus Jeppesen, Rettrup, II 72.
 Brunøe, Hans Peter, Frederiksberg, III 585.
 Bruun, Andreas Jørgen, Tjæreborg, II 330.
 — Anne, Kbhvn., III 616.
 — Chr., Vinten-Enner, II 11.
 — Erhard Christoffer Michael, Stenderupskov, II 192.
 — Niels Chr., Sønderholm, II 278.
 — Peter Jørgen, Flakkebjerg, III 216.
 Brünnich, Dorothea, Frederiksberg, III 586.
 Bræmer, Otto Ferdinand, I 507.
 Brændeskov, Rasmus, Esbjerg, II 512.
 Brødsgaard, Jørgen Jepsen, Herborg, II 385.
 Brøndum, Ove, Silkeborg, IV 206.
 — -Nielsen, Johs. Kbhvn., IV 153.
 — -Nielsen, Niels Christian, Brudager, III 66.
 Brøns, Andreas Ingvar, Gimlinge, III 217.
 — Axel Vilhelm, Mesballe, II 135.
 Buch, Kristen J., Fillerup, II 12.
 — P., Brakker, IV 366.

- Buchwald, Emil, Horsens, IV 215, 225.
 — Sørine Julie, Horsens, IV 226.
- Buck, Karl Kristian Valdemar, Havn-
 lev, III 278.
- Budde, L., I 302.
- Buhl, Jes Fester, Thorsted, II 330.
- Buje, Bertel Jensen, Bejstrup, II 232.
- Bundgaard, Jens Knudsen, Lillehe-
 dinge, III 279.
 — N., Vejstrup, II 193.
- Bundsgaard, Kristian Jensen, Nordby,
 II 513.
- Bunk, Anton Marius, Lemvig, II 513.
- Busk, Carl Jensen, Odense, IV 235.
 — Jakob Fr., Hemmed, II 136.
 — Niels Andersen, Hørning, II 135.
- Buur, Christian, Aarhus, I 139, II 514.
- Buus, C., Vordingborg, IV 252.
- Büchmann, Josias August, Langesø,
 III 12.
- Byriël, Iver Hansen, Øster-Vamdrup,
 I 124, II 331.
- Byrjalsen, Kristen, Klastrup, I 182,
 II 232, IV 57.
- Byskov, Jens, Gjedved, I 143, IV 173.
 — L., Gjedved, IV 177.
- Bækgaard, Jens Martinus Pedersen,
 Lisbjerg, II 12.
 — Peder, Vejlbj, II 12.
- Bøcker, Anders Kappel Frederiksen,
 Kbhvn., I 295, 308, 423, IV 58.
- Bøgebjerg, Kristine, Sæby pr. Høng,
 III 334.
- Bøgh, Emil, Rødby, III 482.
 — Erik Nicolai, I 349.
- Bøje, Peder Nygaard Pedersen, Tørs-
 lev, II 136.
- Børglum, Jakob Christian Haach, Sø-
 rig, II 233.
- Baarvig, Lauritz, Kvinderup, III 391.
- Cadovius, Ingeborg, Kbhvn., III 617.
- Calreit, Adolphe Vilhelmine Marie,
 Kbhvn., III 617.
- Carlsen, Carl Christian, Slagelse, I 137,
 175.
 — Carl Valdemar, Kirke-Hvalsø, III
 423.
 — Jens, Ommestrup, II 137.
 — Niels Madsen, Nordby, II 514.
- Carstens, Sofie, Kbhvn., III 617.
- Carstensen, Andreas, Taars, IV 366.
 — Eduard, Skenkelsø, I 105.
 — Sindel Augusta, Kbhvn., III 618.
- Caspersen, J., Rohlte, III 279, IV 366.
- Cederholm, Anna Emilie, Kbhvn., III
 618.
- Christensen, Albert, Asferg, I 607,
 II 137.
 — Anton, Sønder Tranders, II 279.
 — Anton Frederik, Kallundborg, I
 130, III 483.
 — Anton Peder, Bjerre, III 335.
 — Carl Anton, Vester Hassing, II
 279.
 — Carl Christian Jørgen Anton, Fre-
 deriksværk, III 483.
 — Christen, Lille Velling, II 193.
 — Christen Jespersen, Assendrup, II
 194.
 — Christen Lauridsen, Kbhvn., III
 618.
 — Christen Nielsen, Nollund, II 331.
 — Christian, Bjert-Binderup, II 194.
 — Christian, Horsens, II 515.
 — Christian Frederik Leopold, Horn-
 aa, II 138.
 — Christian Rasmus, Sunds, II 386.
 — Ejnar Mengel, Frederikssund, III
 484.
 — Emil Peder, Hemmet, II 387.
 — Frits Peter, Fredensborg, III 485.
 — Hans Christian, Kallundborg, III
 486.
 — Jacob Pedersen, Dybe, II 387.
 — Jens Chr., Vejlbj, II 13.
 — Jens Christian, Frølund, III 217.
 — Jens Christian, Hjerm, II 388.
 — Jens Christian, Opperby, II 72.
 — Jens Christian, Stadil, I 355, 555,
 565.
 — Jeppe, Borris, II 388.
 — Johan Peder, Mørke, II 139.
 — Johannes, Vassingerød, III 393.
 — Johannes Frederik, Melby, III 335.
 — Jul. Væth, II 139.
 — Jørgen, Aasø, III 280.
 — Knud, Aarhus, II 515.
 — L. H., Tranderup, III 127.
 — L. M., Attrup, II 233.
 — Lars, Rolund, III 141.
 — Laurids Martinus, Munkebjergby,
 III 218.
 — Laurs, Timbæk, II 73.
 — Laurs Christian, Hedensted, II
 195.
 — Line, Kolding, II 516.
 — M., Nykøbing M., II 516.
 — Mads Tranberg, Tømmerby, IV
 367.

- Christensen, Martin Julius, Skenkelsø, III 394.
— Niels Otto, Alslev-Taagerup, III 280.
— Niels Peter, Ring, II 13.
— O., Smørenge, III 464.
— P., Middelfart, III 486.
— Paul, Bogense, III 487.
— Peder, Hinge, I 122, 139, II 140.
— Peter Christian Leonhard, Aarby, III 336.
— Petra Marie, Hjørring, IV 189.
— Severin, Skjoldborg, I 120, II 442.
— Søren, Stevnstrup, II 73.
— Thomas, Odder, II 517.
— -Vestkjær, Peder Knudsen, Ulstrup, III 336.
- Christiansen, Skafterup, I 189.
— Anders, Bloustrød, III 393.
— Anders Georg, Kindertofte, III 218.
— B., Køge, III 487.
— Carl C. S., Kbhvn., III 619.
— Christian Holger, Vemb, II 386.
— Christian Marius, Øster-Egesborg, III 281.
— H. Chr., Grenaa, II 517.
— Ingeborg, IV 186.
— Jeppe, Lund, II 14.
— Johannes, Fuldby, III 219.
— Johannes, Smerup, III 282.
— L. M., Toftbjerg, IV 367.
— Lars Peder, Torkildstrup, III 13.
— Niels, Kbhvn., III 619.
— Niels, Svingelbjerg, I 199, 200, II 74.
— Nis Peter, Ny Sogn, II 388.
— Rolf Eli August Christen V., Kbhvn., III 620.
— Rudolf Peter Nikolaj, Gjedesby, III 13.
— -Lyngby, Søren Johan Hejberg, Tjæreby, III 219, IV 375.
- Christophersen, Magnus, Riis-Tebstrup, II 14.
— Niels Conrad Ejler, Sneselev, III 220.
- Claudi, Julius, Jelling, IV 67, 80, 85.
— -Hansen, Rasmus Alfred, Kbhvn, III 620.
- Clausen, Alfred C., Nyborg, I 608.
— Anders Henrik, Grysted, II 280.
— Antoni Gustav, Agedrup, III 141.
— Carl Marius Antoni, Brændekilde, III 142.
- Clausen, Emil, Køge, III 489.
— Hans Frederik, Fuglsbølle, III 110.
— Johan Jørgen, Skrøbelev, III 111.
— Johannes Majus, Mulstrup, III 220.
— Lars, Nostrup, III 337.
— Oluf Krabbe Balslev, Volderslev, III 281.
— Poul Leonhard, Aalborg, II 518.
— Thomas, Tranderup, III 127.
— Victor, Køge, III 489.
- Claussen, Arendt Lund, Odense, III 488.
- Clemmensen, Peter Marius, Maareskov, III 67.
- Corfitzen, Hans Christian Michael, Bregninge, III 14.
- Dahl**, Anders Christian Anton Nielsen, Gimsing, II 389.
— Christian Jørgensen, Frederiksberg, III 587, IV 346.
— Fredr., Slagelse, I 601, 611.
— Jens Johan Jensen, Harboøre, II 390.
— Nicoline, Gimsing, II 389.
- Dahlbom, Carl August, Svendborg, III 489.
- Dahlsgaard, Marius, Nykøbing M., II 518.
- Dal, Anders Chr. Povlsen, I 37, IV 56.
- Dalberg, Niels Andersen, Sig, II 332.
- Dalgaard, Marinus Madsen, Sørup, II 280.
- Dall, Carl Emil, Frederiksberg, III 587.
— Hans Hansen, Sondrup, II 14.
- Dalum, Christen, Pederstrup, II 74.
- Dam, Georg Ludvig, Aakirkeby, III 490.
— Johannes Alexander, Hjortlund, II 332.
— Marius Peter, Hassing, II 442.
- Damgaard, H. Hansen, Kbhvn., I 291, III 621.
— P. K. A., Trige, II 15.
— Søren Iversen, Struer, II 519.
- Damsgaard, Christen Olesen Jensen, Villerslev, II 443.
- Damtøft, Jens Petersen, Lille Valby, III 220.
— Laurids Pedersen, Romperup, III 338.
- Danielsen, Jens, Bisserup, III 221.
— Otto Laurids Louis Philip, Vaalse, III 15.

- Danstrup, Niels, Voel, II 15.
 Danø, Viggo, Vordingborg, I 140, III 490.
 Daughjerg, Peder Pedersen, Vroue, II 75.
 Davidsen, Anders, Fuglsig, IV 367.
 Davidsen, David Katkjær, Tørring, II 390.
 Degnbol, Jens Peder Pedersen, Nelder Donnerup, I 296, IV 368.
 Dejgaard, Anders, Janderup, II 333.
 Dibbert, Johan Ditlev, Gjedser, III 15.
 Dieckmann, Johan Kristian, Kindvig, III 282.
 — Terkel Peter, Skræm, IV 368.
 Diemer, Asmus, Kbhvn., III 621.
 Diernisse, Hans Vilhelm Madsen, Glambjerg, III 142.
 Dige, Carl, Aunslev, III 67.
 — Jens, Bække, II 333.
 Dinesen, Dines Fjederbolt, Farre, IV 369.
 Dissing, Niels Mark, Thise, II 234.
 Ditlevsen, Søren, Elsted, I 71, II 443.
 Djurhuus, Niclas Johannes, Sumbø, IV 306.
 Dragehjelm, Hans Christian, Kbhvn., III 622.
 Dregsgaard, Jens, Grundfør, II 16.
 Driebein, Viggo Andreas Vilhelm, Jonstrup, IV 15, 47.
 Dueholm, Ingeborg Martha, Ribe, II 520.
 Dujardin, Charles Emil, Maribo, III 491.
 Durck, Carl Reinhold, Kølstrup, III 143.
 Duus, Christian Frederik, Ørsløv, III 338.
 — Karl Adolf, Frederiksborg, III 394.
 Dybdal, Lars Larsen, Stagstrup, II 444.
 Dydensborg, Hans Christoffer Larsen, Kg. Lyngby, III 424.
 Dyre, Laurits Jensen, Kildebrønde, III 424.
 Dyrholm, Jens Rasmussen, Munkdrup, II 140.
 Døssing, Jens, Stenstrup, III 283.
 — Kristen Kristensen, Sønder Longelse, III 112.
Ebbesen, Hans, Stenderup, II 334.
 Eckardt, Margrethe, Kbhvn., III 622.
 Edslev, Johan Peter, Vindum, II 75.
 Effersøe, O. P., Thorshavn, IV 303.
 Ege, Kristine, Silkeborg, IV 206.
 Egeberg, Edvard Hemmer, I 160, 428.
 — Johan, Hjortespring, III 425.
 Egebæk, Thomas Carl Peter, Viborg, II 520.
 Egens, Carl Christian, Dalbynder, II 141.
 Egerod, Oluf Carl, Kbhvn., III 623.
 Eghoff, Axel Frederik Torben Jensen, Horslunde, II 335.
 Egsgaard, Kirstine, Krarup, II 141.
 Ejlersen, Ejler, Bukkehave, III 16, IV 338, 342.
 Elbæk, P., Aarhus, II 521, IV 210.
 Eldahl, Niels, Frederiksberg, III 588.
 Elgaard, Andreas Christian, Allerslev, III 283.
 Elkjær, Søren Peder, Honum, II 16.
 Ellekilde, Hans Frederik Emil, Næstved, III 492.
 Ellevang, Anders Mikkelsen, Fausing, II 142.
 Elling, Niels Marinus, Sønderød, III 143.
 Elm, Johannes Peder Larsen, Øster Ulslev, III 16.
 Elmgaard, Bertel, I 400.
 Elmquist, P., Vejle, IV 186.
 Elvinge, Otto Emil, Strøby, III 284.
 Emborg, Ejnar, Silkeborg, IV 207.
 — Jens E., Vordingborg, I 83, 85, IV 252.
 Enevoldsen, Claus Christian, Helsingør, III 492.
 Engberg, Karl Rudolf, Havborup, III 338.
 Engelbrekt, J. E., Stege, III 493.
 Engell, Otto Vilhelm, Kjeldstrup, III 221.
 Erichsen, Chr., I 330.
 Eriksen, Anton Marius Albert, Nørre Saltum, IV 370.
 — Christen Hansen, Køng, III 284, IV 370.
 — Erik, Linnæ, II 195.
 — Erik Rasmus, Virring, II 17.
 — Jacob Nicolaj Vilhelm Kalstvig, Jetsmark, IV 370.
 — Jens Christian, Rødhus, IV 370
 — Jens Christian, Snave, III 144.
 — Jens Peter Nikolaj, Kbhvn., III 624.
 — Johan Otto Rasmus, Nørresundby, II 521.
 — Lars Mathias, Kallerup, II 445.
 — Niels Anton, Bramdrup, II 196.
 — Peder, Lidemark, III 285.
 — Peder Christian, Jetsmark, IV 370.
 — Søren Dahl, Dover, II 445.

- Eriksen, Thomas, Frørup, IV 371.
Ernstsen, Ernst Emil, Thirstrup, II 142.
— Hans Peter, Rørby, III 339.
— Jørgen, Midskov, III 144.
Erslev, Alfred Julius, Lyngge, III 222.
— Johannes Frode, Slotsbjergby, III 222.
Ertbøll-Nielsen, Anders Christensen, Kongerslev, I 121, 449, II 305.
Esbensen, Markus, Dragør, III 426.
Eskesen, Morten, I 38, 125, 516, IV 56, 137.
Espersen, J. P., Brudager, I 325, 520.
Estrup, Frederik, I 590.
Ethelberg, Laurids Jørgensen, Bygholm, I 591.
- F**abricius, Adam Kristoffer, IV 46.
Falbe-Hansen, C. E., Nexø, IV 241.
Fang, Hans, Kbhvn., III 683.
Fausing, Jens Jensen, Kværndrup, III 68.
Fausø, Carl, Sottrup, II 281.
Federspiel, Harald Ludvig, Kbhvn., IV 153.
Feilberg, H. F., I 310.
— Ludvig Tage Christian Müller, IV 259, 268.
Fejlberg, Jacob Johannes, Rise-Oldestokkeby, III 128.
— Peter Diderich Lacoppidan, Lønborg, III 128.
Femmer, Constance Martha Elise, Kbhvn., III 624, IV 122.
— Nicolaj, IV 119.
Fenger, Augusta, Kbhvn., I 291, III 625.
Fensbøl, Morten, Ringkøbing, II 522.
Fester, Jørg. Klausen, Vejringe, I 165.
Fibiger, Peter Nicolai Frost, Aarup, II 445.
Fich, Karl Vilhelm, Nørre Alslev, III 17.
— Theodor, Skrodsbjerg, III 285.
Filskov, Niels, Kbhvn., III 626.
Fischer, Anders Pedersen, Allingsdam, II 234.
— Anders Pedersen, Asdal, IV 371.
— Jacob Frederik, Kbhvn., III 626, IV 153.
— Kristen Helbo Jensen, Try, II 235.
Fjeldbo, R. M. J., Nørremark, III 129.
Fjeldgaard, Niels Kristian Nielsen, Rimmen, II 282.
- Fjeldsted, Peder Kristian, Ry, I 606, II 17.
Fjord, Jesper Nielsen, Holmsland, I 204.
— Kr., Gammelsohn, I 557.
— Niels Johannes, I 205, IV 124, 258.
Fløe, Niels Pedersen, Taars, IV 372.
Fog, Kristian Frederik Theodor, Sandby, III 286.
Fogh, August Mikkelsen, Seldrup, II 18.
— Jørgen Hektor Frederik, Alstrup, III 17.
— Jørgen Peter Weis, Pandrup, IV 372.
Fogtmann, Henrik, Gislinge, III 340.
— Karl Laurids, Sandby, I 562.
Fossing, Anders Peter, Kbhvn., III 627.
Foverskov, Thorvald Gunnar, Øland, II 235.
Fox, Henning, se Bondesen, Ingvor Andreas Nikolaj, Kbhvn.
Franck, Carl Valdemar, Næsby, III 223.
Frandsen, Jens Lauge, Bøvlingbjerg, II 391.
— Peder Jensen, Møborg, II 391.
Frederiksen, Christian Vilhelm, Sjørring, II 446.
— Hans Kristian, Gundsømagle, III 426.
— Lars, Ryslinge, I 37, 67, 125.
— Martin, I 497.
— Niels Peder Marius, Tved, III 69.
— Rasmus, Hjørring, II 522.
— Torvald, I 86.
Fredskild, Gerhard Peter, Hvidbjerg, II 447.
Freiesleben, E., IV 186.
Frellesen, Aage Ejnar, Asperup, III 145.
Friderichsen, Emilie, Køge, III 493.
Friederichsen, Jens, Tranekær, I 166.
Friis, H. G., Vittinge, III 69.
— J. E. K., Gerrild, II 143.
— Valdemar, Storehedinge, III 494.
— -Jensen, Hans Jørgen, Torslev, I 335, II 235.
Fromholt-Hansen, Henrik, Kjærup, IV 373.
Frølund, Caspar Frederik Sophus, Kbhvn., I 176, 241, 254, 276, 539, 556.
Fynbo, Peter Grønvald Rudolf Sørensens, Vammen, II 76.
Faartoft, Johannes Leonhardt, IV 48.

- Ganderup**, Jørgen Hansen, Esbjerg, II 523.
- Gandrup**, Carl, I 525.
— Christian Richardt, Aarhus, I 526.
— Peder Sørensen, Fjerritslev, II 447.
- Geertsen**, Niels, Østerild, II 448.
- Gehl-Kristensen**, E., Kbhvn., III 627.
- Geiel**, Ludvig Christian Müller, Kbhvn., III 628.
- Geill**, Hans Chr., Kolding, I 166.
- Gejel**, Peder Hansen, Foersum, II 392.
- Gejl**, Niels Kr. Kristensen, Møborg, II 392.
- Gejlager**, Anton Jakobsen, Stensballe, I 122, 450, II 19.
- Geltzer-Jensen**, Sophie, Silkeborg, II 524.
- Georgsen**, Henrik, Vridsløselille, III 427.
- Gerson**, Julius Chr., I 283, 296.
- Gertsen**, Nis, Emb, II 236.
- Gertz**, Gustav William, Slagelse, III 494.
- Gether**, Axel, Kbhvn., III 628.
- Ginnerskov**, Niels Pedersen, Randers, II 524.
- Gisselbæk**, O., Tilst, II 20.
- Gjaldbæk**, Jens Peder, Sønderkær, II 393.
- Gjessing**, Ejnar, Silkeborg, IV 207.
- Gjevnøe**, Ole Hansen, Asnæs, III 340.
- Gjødesen**, C. C. Th., Gjedved, IV 177.
- Gleerup**, Asmund Christian, I 255, 533.
- Glerup**, Lars, Gistrup, II 282.
- Godsted**, Jens, Odder, II 525.
- Gommesen**, Anders, Sønderup, III 223.
- Gormsen**, Carl Christian, Kbhvn., III 629.
- Gotfredsen**, Gotfred Kristian, Vilsted, II 283.
- Gottschau**, Johan Henrik Valdemar, Tranekær, III 112.
- Graf**, Frederik Christof Ditlev, Svin-
dinge, III 70.
- Gramstrup**, Jens Peder Jensen, Alsted, II 449.
- Grand**, Jens, Aalborg, II 525.
— Peder Møller Petersen, Bruuns-
minde, III 286, IV 372.
- Grauengaard**, Dines Peter Dinesen,
Haldagerlille, III 224.
- Graven-Lauritzen**, Christen, Veggerby,
II 298.
- Graversgaard**, Johannes Martin Peder-
sen, Smidstrup, III 395.
- Gravesen**, Graves Thomsen, Hjern,
II 393.
- Gravlund**, Hans Markus, Reersø, III
341.
- Greensteen**, Henrik Jørgen, I 517.
- Gregersen**, Gertrud, Silkeborg, IV 207.
- Grundahl**, Jens Jensen, Jerne, II 335.
- Grunnet**, Ingeborg, Stobberup, II 196.
— -Jepsen, Anton, Varde, II 526.
- Grymer**, Frands Aksel Nielsen, Elev,
II 20.
- Grønborg**, Anders, Ondløse, I 581.
— Johannes, Rodskov, I 181, 239,
240, II 143, IV 213.
— L. P., Skader, II 144.
— Ove Larsen, I 36, 69, 144, 408, 540.
- Grønbæk**, Diderik Kristensen, Volling,
II 76.
— Hans, Kvang, II 336.
— Kjeld, Vinding, IV 373.
- Grønlund**, Peder Chr., Aarhus, I 608,
II 527.
- Grønning**, Johan Frederik Andersen,
Viborg Nørremark, II 77.
- Guldager**, Niels Madsen, Astrup, II 283.
- Guldbrandsen**, Niels, I 579, IV 52.
- Gundesen**, Søren, I 444.
— Thue, Ulbjerg, I 576, II 77.
- Hagemann**, Valdemar Adolf August,
Albøge, II 144.
- Hager**, Parley, Kbhvn., IV 154.
- Hald**, H. A., Frederikshavn, I 183, II
528.
— Laurits Peter, Horsens pr. Lang-
holt, II 284.
— Niels, Horsens pr. Langholt, II
284.
— Peder Laurids, Thisted, I 101, 119.
- Halle**, Sophus Halfdan, Kbhvn., I 83,
84, III 629.
- Halling**, Jochum, I 151.
- Halse**, Theodor, Vordingborg, IV 250.
- Halskov**, Rasmus Hansen, Esbønde-
rup, III 396.
- Halvorsen**, Karl August, Kbhvn., III
630.
- Hammer**, Carl Frederik Thorvald Emil,
Kbhvn., III 630.
— Hans Ludvig Andreas, Kbhvn., I
505, III 631.
— Margrethe Cathrine, Kbhvn., III
631.
— Niels Carl Jensen, Sønderup, III
224.

- Hamre, Frithiof Sofus Larsen, Horslunde, I 517, III 18.
- Handberg, Jacob, Nørresundby, II 528.
- Handrup, Poul, Lille Næstved, I 166. 528.
- Hanghøj, Anton Severin, Sahl, II 395.
- Jens, Vejgaarden, II 285.
- Jens Peter, Rybjerg, II 78.
- Peder Mortensen, Dronninglund, II 236.
- Peder S., Nørre Vraa, I 601, II 285.
- Hansen, A. C., Gunslov, I 556, III 19.
- A. Serup, Hvirp, II 79.
- Albert, Skovby, III 129.
- Alfrida Louise Kirstine, Kbhvn., III 632.
- Anders, Nordby, IV 374.
- Anders Galsgaard, Brederød, III 395.
- Anders Jørgen, Jonstrup, IV 24.
- Anders Kristen Vilhelm Valdemar, Hejring, II 78.
- Anton, Vium, II 78.
- Aug., Svendborg, III 495.
- August Martin, Idestrup, III 19.
- Axel, Hjørring, IV 190.
- Axel Marius, Gunslev, III 20.
- C. C., Vordingborg, III 495.
- C. M. Riis, IV 374.
- Carl Henrik Emil, Gislev, III 71
- Carl Peter, Klokkeholm, II 237.
- Christen, Darum, II 336.
- Christen, Gloslunde, III 20.
- Christen, Hillerød, III 496.
- Christen, Rye, I 472.
- Christen Peter, Byrum, II 237.
- Christian, Flemløse, III 145.
- Christoph Carl Julius Asschenfeldt, Nørre Nisum, IV 230.
- Einar, Vraaby, III 287.
- Eline, Kbhvn., III 633.
- Emanuel, Gøttrup, IV 375.
- Erik Dahl, Krarup, III 71.
- Fr. Leth, Kbhvn., I 502.
- Frands, Skelstrup, III 21.
- Frands, Aalestrup, II 79.
- Frederik, Næs, III 288.
- Frederik, Rødby, III 496.
- Georg Christian, Reersnæs, III 21.
- Georg Frederik, Høve, III 225.
- H. C. L., Kjerteminde, III 497.
- H. J., Køge, III 497.
- Hans, Gylling, II 20.
- Hans, Hallenslev, III 341.
- Hans, Sædder, III 289.
- Hansen, Hans Bendix, Stobberup, I 388, 509.
- Hans Carl Martinus, Svendborg, III 498.
- Hans Christian, Holte, III 146.
- Hans Christian, Hvirp, II 79.
- Hans Christian, Hyltøfte, III 22.
- Hans Christian, Hylstrup, III 225.
- Hans Christian, Kbhvn., III 633.
- Hans Christian, Ringsted, III 498.
- Hans Christian, Uvelse, III 396.
- Hans Christian, Aarhus, II 529.
- Hans Christian Otto, Lille Arden, II 285.
- Hans Emil, Fraugde, III 147.
- Hans Jørgen, Boeslunde, I 606, III 226.
- Hans Jørgen, Topshøj, III 226.
- Hans Marius Pedersen, Bredballe, II 196.
- Hans Nielsen, Hjadstrup, I 179, III 148.
- Hans P., Langskov, II 197.
- Hans Peder, Hjelm, III 289.
- Hans Peder Erland, Skrillinge, III 148.
- Hans Peter, Grænge, III 22.
- Hans Peter, Knuppelykke, III 22.
- Hans Peter, Store Rørby, III 428.
- Hans Peter Martin, Mullerød, III 149.
- Hans Smidt, Sønder Felding, II 394.
- Helene, Odense, IV 236.
- Henrik, Frederiksberg, III 588.
- Henrik Jørgen, Birkende, III 147.
- Hjalmar Gotfred, Kbhvn., III 634.
- J. P., Aastrup, III 71.
- Jakob, Rynkeby, III 146.
- Jens, Fredericia, I 386.
- Jens, Haasum, II 80.
- Jens, Pederstrup, III 288.
- Jens Johan Peter, Udby, III 342.
- Jens Kristian Martin, Haslev, III 227.
- Jens Peter, Buttrup, III 343.
- Jeppe, Skelund, II 285.
- Jeppe, Ørum, II 450.
- Johanne, Hjørring, IV 191.
- Johannes Emil, Nidløse, III 342.
- Jørgen, Gauerlund, II 198.
- Jørgen, Vørslev, I 50.
- Jørgen, Ølstykke, I 558.
- K. A., Ho, II 337.
- Karsten, Spjellerup, III 290.

- Hansen, Kristen, Taarup, III 72.
 — Kristen Nielsen, Aastrup, II 337.
 — Kristian, Lyngby, I 231.
 — L. Vest, Uldum, II 198.
 — Lars, Rude, III 227.
 — Lars Jørgen, Aarhus, II 530.
 — Lars Peter, Vrangstrup, III 290, IV 375.
 — Lauritz Anders, Karrebæk, III 228.
 — Lovise, Hurup, I 68.
 — Mads, I 290, 482.
 — Marie, Viby, I 604.
 — Martin Bollerup, Surhave, II 338.
 — Martine, Gaarslev, II 199.
 — Mikkell, Vebbestrup, II 286.
 — Morten Jørgen, Nykøbing S., III 499.
 — N. C., Jerslev, II 238.
 — N. Chr. C., Roskilde, III 499.
 — N. Juel, Kbhvn., I 304.
 — N. P., Svendborg, III 500, IV 198.
 — Nicolaj Frandsen, Thorslunde, III 429.
 — Niels, Brørup, I 206.
 — Niels, Mesinge, III 149.
 — Niels, Valløby, III 291.
 — Niels Johan, Gudbjerg, III 73.
 — Niels Peter, Mastrup, II 145.
 — Ole, Ullerslev, III 73.
 — Ole Andersen, Brøndbyvester, III 429.
 — P., Torsted, II 199.
 — Paul Frederik Johannes, Skive, II 531.
 — Peder, Rislev, III 291.
 — Peder Marius, Thurup, III 150.
 — Peter Ulrich, Tobøl, II 338.
 — Preben, Karise, III 292.
 — Rasmus, Hobro, I 616, 618, II 531.
 — Rasmus, Holeby, III 23.
 — Rasmus, Vejstrup, I 37, 41, 125.
 — Rasmus Nielsen, Kivsmose, III 150.
 — Rasmus Peter Viggo Andreas, Kbhvn., III 634.
 — S., Nakskov, III 500.
 — Sigvald, Vigersted, III 228.
 — Simon, Ribe, IV 227.
 — Sofus Høgsbro, Lisbjerg, II 21.
 — Stephan, I 450.
 — -Sir, Hans Jørgen, Sir, I 558, 561, II 394.
 — -Tybjerg, Christian, Kbhvn., III 635.
- Hanssen, Hans., Kaastrup, II 449.
 — Lauritz Andreas, Hellerup, I 136, 139, III 430.
 Harrild, Anders, Bodilsker, III 465.
 Hartelius, Jacob Christian, Helsingør, III 501.
 Hasseriis, Frode, Askov, III 151.
 — Jens Chr. Jensen, Gamborg, III 151.
 Hauge, Anders Madsen, Voldtofte, III 152.
 Haugaard, Henrik Christian Peter, Høng, III 344.
 — Lars Peter Marius, Taagerud, III 152.
 Haunstrup, Mathea, Kbhvn., III 636.
 Have, Carl Hansen, Hou, III 113.
 Hede, Hans, se Sørensen, Bolette, Hald.
 Hedeland, Niels Peter Nielsen, Rød-kærsbro, II 80.
 Hedelund, Ludvig N., Aalborg, I 101, IV 342.
 Hedemand, Christen Christensen, Græsted, I 602, 613, III 397.
 — J. C., Hov, II 145.
 Heding, Erik Vilhelm Marius, Strøby Egede, III 292.
 Hegelund, Carl Sofus Emil, Ringsebølle, III 23.
 Heilmann, Johan Ernst, Sølt, III 74.
 Hejllessen, Jens Wigh, Ølby, IV 351.
 Hellung, Lorentz, Frederiksberg, III 589.
 Helmgaard, Jens Rasmus, Havdrup, III 446.
 Heltoft, Thomas, Vejlbjby, II 21.
 Henckel, William, J. J., Rosted, II 146.
 Henneberg, Jens N., Hover, II 200.
 — Peter, Rødding, II 81.
 — Ude Nielsen, Skals, II 82.
 Henningsen, Henning Mathias Johan Kristian, Kappel, III 24.
 — Laurits Gottlieb Emanuel, Sæby S., I 297, 392.
 — Peder, Gjestelev, III 75.
 Henrichsen, H. K., Skelskør, III 501.
 — Jakob Peder Carl, Magleby, I 129, IV 332, 341, 346, 348.
 — Johan Arndt Christian, Magleby, I 259, IV 332.
 — Knud, Stokkemarke, I 259, IV 332.
 — Poul, Flade, I 119, 194, 361, IV 54.

- Henriksen, Carl Theodor, Hersted-
vester, III 430.
— Ferdinand, Dannemarre, III 25.
— Hans Peter, Skæring, II 146.
— Henrik Magnus, Brangstrup, III
75.
— Jesper Rasmus, Hygum, II 200.
— Niels Jensen, Vanthore, III 25.
— Niels Sehested Kjerulf, Tvis, II
396.
— Otto, Lillebrænde, III 26, IV 341.
— Viggo Kristian, Øster Vandet,
II 450.
- Hensch, Laurids Frederik Severin,
Frederiksberg, III 589.
- Herbo, Jens Peter, Olstrup, III 292.
- Herlak, Hans Christian, Nørresundby,
II 532.
- Hermann, A., Kbhvn., III 636, IV 318.
- Hermansen, Christian, Lumbsaas, III
343.
- Herold, Vilhelm, Kbhvn., III 637.
- Herrmann, Axel Viggo, Hove, III 430.
— Peter Valdemar, Tikøb, III 398.
- Hertel, M. Th. N., Odense, III 502.
— Poul, se Thisted, Peder Jensen,
Kirke-Helsing.
- Hesselager, Kristen Pedersen, Etterup,
III 153.
- Hessellund, Ole, Frederiksberg, III
590.
- Hestbek, Christian, Rind, II 82.
- Himmelstrup, Niels Peter, Egaa, II
147.
- Himmer, Anton, Aarhus, II 532.
- Hjarne, Henrik, se Gandrup, Carl.
- Hjort, Anna, IV 103, 111.
- Hjorth, Andreas, Rønne, I 556.
— Karl, I 145.
- Hjortshøj, Jens Pihlkjær, Sjølstofte,
III 26.
- Hjortø, Knud Anders Knudsen, I 475.
- Hoffmann, Anna Gerhardine Henrikke
Ulstrup, Kbhvn., III 638.
— Niels Karl Kristian, Hornbæk,
IV 375.
- Hofmann, Kasper, Herlufsholm, I 78.
- Holbech, Andreas Peter, Belle, II 201.
- Holberg, D. A., Skaarup, IV 28.
- Holbo, Jørgen Nielsen, Soderup, III
344.
- Hollensen, H. J., Ødis-Bramdrup, II
202.
- Hollesen, Kristen Pedersen, Regen-
strup, II 83.
- Holm, Anders Pedersen, Jedsted, II
339.
— Christian Peter, Frerslev, III 399.
— Hans Jespersen, Paulsker, III 465.
— Jakob Anton Martin, Bjerring, II
83.
— Jens, Snevre, IV 376.
— Jens Thygesen, Kbhvn., III 639.
— Johannes, Gjurup, II 238.
— Johannes Lorentz Haritz, Daug-
lykke, III 399.
— Jørgen August Henrik, Neder
Feldborg, II 396.
— Kristian Jacob, Æbeltoft, II 533.
— M., Gjedved, IV 177.
— Niels, Raasted, II 397.
— Peter, Aarhus, I 101, 102, 122.
— Peter Andersen, Bjerger, IV 336,
343, 346, 350.
— R. J., Vejle, I 17, 122, 182, IV
76, 86, 182, 186, 346.
— Viggo, Nykøbing F., I 128, III
503.
— Aage V., Bogense, III 503.
— -Jensen, Andreas Nicolai, Sved-
strup, III 398.
- Holmgaard, Iver Kristensen, Ørre,
I 517, 599, II 398.
- Holst, Frits, Skanderborg, II 533.
— J. Christensen, Jebjerg, II 147.
— Jens Hansen, Esbjerg, II 534.
— Laurits Nielsen, Haldager, II 287.
- Holt, Jacob, Thisted, II 535.
— Thorvald Nielsen, Ellidshøj, II
287.
- Hoppe, Anders Christian Olesen, Bars-
lev, II 451.
- Horn, Søren Peter Jensen, Hjørring,
IV 191.
- Horst, Andreas Frederik, Farum, III
400.
— Georg Heinrich, Herløv, III 431.
- Hostrup, Carl Hansen, Knabberup, II
202.
- Houby, Jens Peder, Sonnerup, III 431.
- Hougaard, Niels Pedersen, Tvolm, II
452.
- Houmand, Hans Christian, Odense,
III 505.
- Hove, Søren Kr. Nielsen, Tæbring-
Rakkeby, II 452.
- Hovgaard, Emil A., Højrup, II 202.
- Hummeluhr, Søren Peter Jensen, Nørre-
vissing, II 21.
- Hundahl, J., Sæby, II 535.

- Hvid, Jens Peter Jensen, Holbæk, III 505.
- Hvidberg, Niels Thorvald, Frederiksberg, I 581, III 590.
- Hvidkjær, Rasmus Laursen, True, II 22.
- Hviid, A., Odder, I 557.
- Hvorslev, Johannes Frederik, Rimsø, II 148.
- Hyge, Hans, Frederiksberg, III 591.
- Hyllekvist, Jens Peter, Magleby, III 293.
- Hækkerup, P. A., Præstø, III 506.
- Høberg, Niels Peter Jensen, Høve, III 345.
- Høegh, Peter Houmand Jensen, Balle, II 148.
- Høg, Christian, Enø, III 229.
- Høgsbro, Hjalmar, Reerslev, III 346.
— Maren, Reerslev, III 346.
- Høgstrøm, Carl Gustav, Bregninge, I 127, III 113.
- Høirup, Chr., Gjedved, IV 177.
— Johannes Kristian Marius Nielsen, Nyborg, I 130, 183, 240, 245, III 506.
- Højby, Jens Rasmussen, Vester Vedsted, IV 376.
- Højlund, Peder Pedersen, Ingerslev, II 22.
- Højmark, Kristian, Stavtrup, I 560.
- Höltzer, Christian Johan Theodor, Roskilde, III 507.
- Höltzermann, Anna, Silkeborg, IV 202, 204, 207.
- Hølund, Peder Mikkelsen, Assing, II 398.
- Hønholt, A. Andersen, Kbhvn., III 639.
- Høpfner, Otto, Kbhvn., I 291, 292.
- Hørning, P. J., Ny Holte, III 432.
- Hørup, Jørgen Nielsen, Ringkøbing, II 535.
- Høyer, Julius Villiam Gudmand, Nykøbing F., I 510.
- Haahr, Ejnar Thomsen Madsen, Svendborg, III 507.
— J. P., Holstebro, II 527.
- Haar (Haahr), Hans Peder Pedersen, Herstedøster, I 180, III 427.
— Henny, Silkeborg, IV 207.
— Henrik, Silkeborg, IV 207.
- Haarhøj, Niels Larsen, Heltborg, II 453.
- Ibsen, Carl, Hune, II 238.
— Peder Sophus, Frerslev, III 229.
- Illemann, Vilhelm August, Braade, III 347.
- Illum, Jørgen Pedersen Nielsen, Faaborg, III 508.
- Ilving, J. Fr., Odense, III 508.
- Ingedahl, Jakob, Løkken, II 239.
- Ingemann-Petersen, C., Ribberholt, IV 377.
- Ingerslev, Vitus, Ringkøbing, II 536.
- Ingvartsen, Hans Madsen, Rold, III 153.
- Ingvorsen, Ole, Egøje, III 300.
- Ipsen, C. M., Jelling, IV 76, 86.
— J. P., Vordingborg, III 509.
— Johanne, Aakirkeby, III 509.
- Isen, Martin Andreas Sørensen, Svenstrup, IV 378.
- Ishøy, Carl Kaas, Søndre Vorupør, II 453.
— Harald Gustav Valdemar, Jelstrup, IV 378.
- Israelsen, J. N., Hatting, II 203.
- Iversen, Johannes, St. Andst, II 339.
— Michael Lausen, Kbhvn., IV 154.
— Nikolaj Emanuel, Jerup, IV 378.
- Jacobs, E. A., Kbhvn., I 329.
- Jacobsen, A., Skive, II 536.
— Adolph, Hyllested, I 129, 167.
— Asmus, Mariager, II 537.
— Carl Johan, Frederiksminde, III 230.
— Christen, Horsens, II 538.
— Christen, Jetsmark, I 613, IV 378.
— Christian Peter, Thisted, I 213.
— David Schjær, Søllinge, III 76.
— F. F. M., Ringe, III 76.
— Frithiof, Frederiksberg, III 592.
— Jacob, Sallerup, III 293.
— Jacob, Vinderslev, II 84.
— Jacob Christian, Øslø, I 120, IV 379.
— Jacob Peder, Skagen, II 538.
— Jens, Viborg, II 539.
— Jørgen, Ildskov, IV 380.
— Knud Anton Marius, Gyngstrup, III 154.
— Lars Rasmus, Knudsby, III 294.
— Nicolaj, Gandrup, II 288.
— Peter Christian, Frederiksberg, III 592.
- Jagd, Anna, Svendborg, III 509.
— J. H., Frederiksberg, I 556.
- Jakobsen, Jakob Henrik, Taarbæk, III 432.

- Jakobsen, Jakob R., Vorup, II 149.
 — Jens, Esbjerg, II 539.
 — Jens, Nødager, II 149.
 — Jens Christian, Solbjerg, II 454.
 — Johan Peder, Hjerm, II 398.
 — Johannes, Højslev, II 84.
 — K. F., Købele, III 27.
 — Kr., Nøvling, I 199.
 — Mads Thøgersen, Sillerslev, II 454.
 — Niels Peter, Maarum, III 400.
 — Peder, Vebbestrup, II 288.
 — Søren Kristian, St. Brøndum, II 289.
- Jansen, Oluf Trondhjem, Birket, III 27.
- Jarløv, H. C., Kbhvn., III 640.
- Jefsen, Jensine, Thisted, II 540.
- Jensbye, Jens, Volstrup, II 239.
- Jensen, Anders Christian, Hjørring, II 540.
 — Anders Frederik, Melby, III 154.
 — Anders Laurits, Kvislemark, III 230.
 — Anders Peter, Boddum, II 455.
 — Andreas Christian, Nors, II 456.
 — Anton, Bagterp, IV 381.
 — Anton, Lund, I 561, 579.
 — Anton Marius, Sevel, II 399.
 — Anton Marius, Vrensted, II 240.
 — Anton Michael, Pandrup, IV 381.
 — Axel Peter Frederik, Slagelse, III 510.
 — Carl, Bangsbostrand, II 240.
 — Carl, Rødning, II 399.
 — Chr., Kbhvn., III 640.
 — Christen, Gade, II 401.
 — Christen, Hygom, II 401.
 — Christen, Linde, I 119, II 400.
 — Christen, Solbjerg, III 348.
 — Christian, Kbhvn., III 640.
 — Christian, Veddinge, III 347.
 — Christian Fr., Dollerup, II 86.
 — Gregers Peter, Hushy, II 456.
 — H. M., Hindevad, IV 382.
 — H. O. T., Hindborg, II 86.
 — Hans, Allesø, III 155.
 — Hans, Rejnstrup, III 231.
 — Hans Christian, Lunde, III 155.
 — Hans Kristian, Rude, III 231.
 — Hans Peter Christian, Sakskebing, III 510.
 — Hans Peter Lund, Vang, II 457.
 — Hans Vilhelm, Tudse, III 349.
 — Henrik, Svendborg, III 511.
- Jensen, Herman, Lindbjerg, II 150.
 — Hermann, Kbhvn., I 523, III 641.
 — Hermann, Staureby, III 29.
 — Holger, Rødby, III 511.
 — Holger Chr. Erik Valdemar, Hjarup, II 340.
 — Ingeborg, Fuglede, III 350.
 — (Allerslev), Ingeborg, Hjørring, IV 191.
 — Ingvard, Gudhjem, I 561, 576.
 — J. Bernth, Sepstrup, II 25.
 — J. K., Eskelund, IV 382.
 — J. K., Odense, III 512.
 — J. P., Støvring, II 151.
 — J. S. Crone, Næstved, III 512.
 — Jakob, Sall, I 557.
 — Jens, Daughbjærg, II 87.
 — Jens, Hovsør, II 457.
 — Jens, Jonstrup, I 18, IV 13.
 — Jens, Klotrup, II 88.
 — Jens, Skovby, III 158.
 — (Fausing), Jens, Stavnsholt, III 401.
 — Jens, Stenlille, III 400.
 — Jens Albert Marius, Jelling, IV 87.
 — Jens Carl Christian, Haarby, II 23.
 — Jens Christensen, Taars, IV 383.
 — Jens Christoffer, Katstrup, II 24.
 — Jens Frederik, Svebølle, III 348.
 — Jens Harald Marius, Hindevad, III 157.
 — Jens Henrik, Spørring, II 23.
 — Jens Kristian, Bystrup, II 88.
 — Jens Kristian, Engbjerg, II 402.
 — Jens Kristian, Klemensker, III 466.
 — Jens Kristian, Silkeborg, II 541.
 — Jens Ludvig, Odense, I 216.
 — Jens Marius, Vedskølle, III 232.
 — Jens Mourits, Stenum, I 69, 70, 146.
 — Jens Peter, Antvorskov, III 233.
 — Jens Peter, Brænderup, III 156.
 — Jens Peter, Elling, II 241.
 — Jens Peter, Holsted, III 232.
 — Jens Peter, Lendemark, III 295.
 — Jens Peter, Odense, III 513.
 — Jens Peter, Skørpinge, III 294.
 — Jens Peter, Thoreby, I 323, III 28.
 — Jens Peter, Torslev, I 557.
 — Jens Peter, Troense, III 114.
 — Jens Søren, Nørre Nissum, II 403, IV 232.

- Jensen, Jens Søren, Rude-Eskildstrup, III 233.
 — Jeppe Bjerg, Ølgod, II 340.
 — Johan, Møllerup, II 89.
 — Johan Peter, Gug, II 289.
 — Johanne, Hjørring, IV 192.
 — Johannes, Bjerreby, III 115, IV 382.
 — Johannes, Helligsø, II 458.
 — Johannes, Østerild, II 458.
 — Johannes Andkjær, Nørre Aaby, III 158.
 — Johannes August Peder, Vindeby, III 29.
 — Johannes Emil, Hjortshøj, II 151.
 — Johannes Thorvald, Tallerup, III 158.
 — Jørgen Kr., Hornborg, II 24.
 — K. P., Herning, II 542.
 — Karen Frederikke, Aarhus, II 542.
 — Karen Margrethe, Nykøbing F., III 513.
 — Karl, Estvad, II 403.
 — Karl, Hvilsted, II 26.
 — Karl Kristian Hans, Mosbjerg, IV 384.
 — Karl Marius, Kalvslund, II 341.
 — Karl Paulin, Rindbæk, IV 384.
 — Kathrine, Odense, III 514.
 — Kjeld, Vrold, II 27.
 — Kristen, Tandrup, II 290.
 — Kristen, Østerbølle, II 89.
 — Kristen Gotfred, Vils, II 459.
 — Kristence Marie, Fillerup, II 26.
 — Kristian Peter Martinus, Øksenhede, II 241.
 — Kristian Thomsen, Husby, III 159.
 — Kristoffer, Klovborg, II 25.
 — L. Gabriel, Kbhvn., III 641.
 — Lars, Nørre Smidstrup, III 295.
 — Lars Frederik, Vøjstrup, III 77.
 — Lars Peter, Højelse, III 433.
 — Laurits Johansen, Øster Jølby, II 459.
 — Laurits Peter, Tjustrup, III 234.
 — Lauritz Nielsen, Gamst, II 342.
 — Laurs Fischer, Gjern, II 27.
 — Lorents Frederik Rudolf, Kikhavn, III 401.
 — Louise Emilie, Silkeborg, IV 207.
 — Lucie Nicoline Henriette, Gjelsted, III 159.
 — Ludvig Christian, Rønnebæk, III 296.
 — M., Vejstrup, III 78.
- Jensen, M. Emilie E. P., Gudme, III 79.
 — Mads, Sejstrup, II 342.
 — Mads Christian, Ebeltoft, II 543.
 — Marcus Peter, Hald, II 152.
 — Mathilde, Kbhvn., III 642.
 — Morten, Dragstrup, I 292, 302, 384.
 — Morten, Ringkøbing, II 544.
 — Niels, Ans, II 90.
 — Niels, Badskær, II 242.
 — Niels, Dyngby, I 557.
 — Niels, Estvad, II 403.
 — Niels, Furreby, IV 385.
 — Niels, Skoutrup, II 404.
 — Niels, Ulstrup, IV 385.
 — Niels, Vridsted, II 90.
 — Niels, Vørslev, III 350.
 — Niels Arnth Ejlert, Gerlev, III 234.
 — Niels Chr., Hornbæk, II 90.
 — Niels Jens, Salling, IV 386.
 — Niels Kjærsgaard, Skjellerup, II 152.
 — Niels Larsen, Veddum, II 291.
 — Niels Peder, Aarhus, II 544.
 — Niels Peter, Lindholm, II 290.
 — Niels Uldall, Agtrupskov, II 203.
 — Ole, St. Ramsing, II 91.
 — Ole, Sæby pr. Kallundborg, I 167, 189.
 — Ole Christian, Beder, II 28.
 — Ole Christian, Karleby, III 30.
 — Otto Nicolaj, Kbhvn., III 642.
 — Peder Emil, Grindløse, III 160.
 — Peder K., Mogenstrup, II 91.
 — Peder Kammersgaard, Ormslev, II 28.
 — Peter, Snesere, I 113, 129, III 297.
 — Peter Feddersen, Veerst, II 343.
 — Peter Kristian, Hvidbjerg, II 460.
 — Peter Madsen, Sandager, III 161.
 — Poul, Kældernæs, III 30.
 — Poul Joh.s, Thorshavn, IV 304.
 — Rasmus, Ærøskøbing, III 514.
 — Rasmus Jørgensen, Vejringe, III 31, IV 341.
 — Rasmus Peter, Eskildstrup, III 32.
 — S. E., Kbhvn., III 643.
 — Søren, Hellevad, II 242.
 — Søren, Aarslev, I 576.
 — Søren Ammitzbøll Markus, Katstrup, II 29.
 — Søren Peder, Gandløse, I 130, III 402.
 — Theodor Emil, Sprove, III 298.

- Jensen, Thomas, Ranum, IV 51.
— Thomas, Vinkel, II 92.
— Thomas Julius Alfred, Guldager, IV 386.
— Thøger, Følle, II 153.
— Uffe, Velling, I 615, II 404.
— Vilhelm, Vinkel, II 93.
— Vilhelm Julius Boye, Kbhvn., III 643.
— Villum, Mandemark, III 298.
— -Dahl, Thomas, Arnakke, III 337.
— -Gadegaard, Jens, Nørre Nissum, IV 232.
— -Haarup, Anders Christian, Silkeborg, II 545.
— -Skjold, Margrethe, Næstved, III 515.
— -Storch, Jens Jakob, Haarby, III 157.
— -Storch, Rasmus Frederik, Levring, II 92.
- Jeppe, J. C., Gyllingskov, II 29.
- Jeppesen, J., Staby, IV 213.
— Jens, Ranum, IV 53, 171.
— Johs., Auning, II 153.
- Jepsen, Herluf, Ringe, III 79.
— Laurits Peter, Fuglse, III 32.
— Niels, Stagsted, II 243.
- Jerndorff-Jessen, Peter, Frederiksberg, I 527, III 593.
- Jespersen, Christian, Neksø, III 515.
— Elsenius, Saxild, I 182, II 29.
— Hans Jørgen, Nepsager, II 204.
— Jens, Seem, II 343.
— Jens Brejnholt, Taabel, II 461.
— Ludvig Sophus, Opsneum, II 343.
- Jessen, Isabella, Frederiksberg, III 594.
— Johannes Christian, Stignæs, III 235.
— Niels, Skejby, II 29.
— Niels Jørgen, Tommerup, III 161.
— Peder Christian, Vraa, II 344.
— Tycho, Frederiksberg, III 594.
— -Hansen, Hans, Briksbøl, IV 387.
- Jochumsen, E., Silkeborg, IV 204, 207.
— Obert Theodor, Hørret, II 30.
- Joensen, Samuel Michael, Vaag, IV 306.
- Johannessen, Christian Ludvig Frederik, Oreby, III 33.
- Johannsen, Thomas, Hillested, I 578.
- Johansen, Andreas Edsen, Jelling, IV 388.
— Carl, Skagen, II 545.
— Carl Emil, Borum, II 30.
- Johansen, Christen, Langstrup, III 402.
— Diderik, Nørre Lyndelse, I 37, 43.
— Erik, Fredericia, IV 338.
— H. P. J., Rønne, III 516.
— Jens, Hørslevbole, II 31.
— Johan, Uhe, IV 388.
— Johan Frederik Christensen, Svinthesminde, II 461.
— Johan Marius, Gudumlund, II 291.
— Johannes Frederik, Jonstrup, IV 24.
— Niels Laurs, Hjulby, III 80.
— Niels Peter, Herskindhede, II 31.
— Peter Meyer, Solrød, III 433.
- Johnsen, Anna Julie, Hals, II 243.
- Jonsen, Carl, Egeløv, III 34.
— Lavrids, Hundie, III 434.
- Juhl, J. N., Kolding, II 546.
— Knud Jepsen, Bjerge, III 235.
- Jul, Elisabeth, Vordingborg, IV 252.
— Niels, Vordingborg, IV 251.
- Justesen, Just, Lovns, IV 389.
- Juul, Anders Petersen, Kerteminde, III 517.
— J. P., Grenaa, II 547.
— S. M. Sørensen, Præstø, III 517.
— Valdemar S., Kastrup, III 435.
- Juulsen, Anton, Nexø, IV 241.
- Jyde, Kræn, se Sørensen, Bolette, Hald.
- Jæger, Mathias Asmussen, Kokborg, IV 389.
— P. L., Brøndsted, I 527, II 204.
— Peder, se Knudsen, Jens, Tinning.
- Jørgensen, Adolf Jørgen, Tarm, II 405.
— Anders, Mejrup, II 406.
— Anders, Vrigsted, II 205.
— Andreas, Esbjerg, II 547.
— Anna, Kbhvn., III 644.
— Anton, Aalborg, I 138, II 548.
— Axel, Skibsted, II 292.
— Carl, Sejrup, IV 390.
— Carl Marius, Holløse, III 236.
— Carl Marius Jens, Ludvigsminde, III 80.
— Carl Mathæus, Nordenbro, III 115.
— Christian, Stærmose, III 162.
— Dagmar, Ørsted, II 153.
— Georg Hansen Claudius, Vester Kædeby, III 116.
— Hans, Brund, II 206.
— Hans Christian, Lyngs, I 200, II 462.

- Jørgensen, Hans Christian Carl Gundorph, Wendtsminde, III 80.
 — Hans Peter, Aashøj, III 299.
 — Hans Thomas, Ørslev, III 237.
 — Helga, Bjerre, III 351.
 — J., Kbhvn., I 616, III 645.
 — J. P., Gjedved, IV 179.
 — J. P., Smørum, I 130.
 — J. T. C., Maribo, III 518.
 — Jens, Frederiksberg, III 595.
 — Johan, Øster Skjerninge, III 81.
 — Johan Andreas, St. Ib, I 96, 100, 114.
 — Johannes, Nees, II 406.
 — Jørgen, I 163.
 — Jørgen, Kbhvn., III 645.
 — Jørgen, Melleballe, III 162.
 — Jørgen Christian, Grimstrup, II 344.
 — Jørgen Iver, Usserød, III 403.
 — Jørgen Julius, Kbhvn., III 646.
 — Jørgen Knud Holm, Lindelse, III 116.
 — Jørgen Peter, Rudkøbing, III 518.
 — K., Østertørslev, II 154.
 — Karl, Kbhvn., I 179, III 644.
 — Lars, Birket, I 559.
 — Lars, Dømmestrup, III 163.
 — Lars, Højrup, III 163.
 — Laurids, Vordingborg, IV 333.
 — Morten, Hillerslev, IV 334, 341.
 — Morten Hans, Nykøbing F., III 520.
 — Niels Peter, Fodslette, III 117.
 — Ole, Borup, II 94.
 — P. H., Marstal, III 520.
 — Peder, Maabjerg, I 579.
 — Peder, Vaalse, III 34.
 — Peter, Hov, II 293.
 — Rasmus, Herlufllille, III 300.
 — Rasmus, Roskilde, III 521.
 — Søren, Kistrup, I 109.
 — Ulrikke, Marstal, III 522.
 — Vilhelm Ludvig, Søndersted, III 351.
 — Aage, Søvind, II 32.
- Kahr**, J. J. R., Grenaa, II 548.
Kalf, Karl Sørensen, Vor Frue, III 435.
Kallehaug, Hans Christian Alfred, Kbhvn., III 646.
Kamp, Jens, Sundbyvester, I 51, 302.
Kann, Magnus August Theodor, Fensmark, IV 440.
Kannegaard, R. J., Hornstrup, II 206.
Kappel, Jens Peter, Østerled, II 244.
Kappel, Johannes, Hurup, II 463.
Karlsen, Karl Adolf, Linaa, II 407.
Kaspersen, Jakob, Skjern, II 407.
Kastrup, Peter Christian, Hulby, III 237.
Kejser, Olaf, Silkeborg, IV 208.
Kelstrup, Lars Michelsen, Frederiksminde, III 164.
 — Martin Torvald Mikkelsen, Ronninge, III 165.
Kelter-Wesenberg, F. C., Hjørring, IV 192.
Kibæk, Kristian, Sindbjerg, IV 390.
Kierckebye, J., Hjortsvang, I 115.
Kierkegaard, Anton Kristian, Agger, I 580, II 463.
 — Valdemar, Silkeborg, IV 208.
Kiilerich, Johannes, Herning, II 549.
 — Søren Dususius, Lundø, II 94.
Kirk, Jens Yde, Lemvig, I 604, 614, II 550.
 — K. N., Klim, IV 391.
Kirkegaard, J., Nørre Nissum, IV 231.
 — Theodor Camillo, Hjørring, IV 193.
Kirkeskov, A. H. N., Nykøbing F., III 522, IV 196.
 — P. H. N., Gjedved, IV 179.
Kisling, Thorvald Peter Jørgen, Gjested, III 165.
Kistrup, Preben, Kbhvn., III 647.
Kjeldgaard, Andreas, Emb, II 464.
Kjeldsen, Thomas Nielsen, Skjødstrup, II 155.
Kjellerup, Christen, Gedsted, II 95.
Kjelstrup, Lars Jensen, Arup, II 465.
 — Peder, Ejerslev, II 465.
Kjems, Hjalmar, Skive, II 550.
 — Magne Nielsen, Skovshoved, III 436.
Kjersgaard, Rasmus Christian Stokholm, Stenbjerg, II 466.
Kjær, Christen Jensen, Assens, Jyll., IV 391.
 — Jens Jensen, Nykøbing S., III 523.
 — Kristjan, Kbhvn., III 648.
 — Martin Kristensen, Aulum, II 95.
 — Poul Pedersen, Gaaser, II 293.
 — Severin, Kongsted, I 111, 128.
Kjærgaard, Gravers, Skærlund, IV 392.
 — Jens Kristian Jensen, Vester Skjerninge, III 82.
 — N. P. L., Korsør, I 178, III 575, IV 346.
Kjærholm, J. H., Brabrand, II 33.

- Kjærsgaard, Karl Thomsen, Halling, II 155.
 — Mads Christian, Gassum, II 156.
 — Niels Christian Madsen, Raasted, II 156, IV 405.
- Kjølbye, Anton Pedersen, Lægind, II 466.
- Klausen, Kristoffer Markvard, Kbhvn., I 577.
- Klavsen, Povl, Odense, III 523.
- Klingemann, J. F. L., Skaarup, IV 33, 35.
- Klint, Magnus, se Frederiksen, Martin.
- Klinting, Torben, Slebsager, IV 393.
- Klitgaard, Magnus, Rakkeby, IV 393.
- Klæsøe, Bernhard Ernst Hansen, Frøstrup, II 345.
 — Carlin Valdemar Hansen, Botofte, III 117.
- Knarreborg, H., Øksendrup, III 82.
- Knudsen, Anders, Merløse, I 102, 130, III 352.
 — Anton, Grenaa, II 551.
 — Christopher Nielsen, Hersom, II 96.
 — J. Chr., Skaarup, IV 37.
 — Jens, Farre, II 33.
 — Jens, Tinning, I 404.
 — Johannes Enevold, Kædeby, III 119.
 — Knud Andersen, Gjedsted, II 96.
 — Knud Anton, Kbhvn., IV 273.
 — Knud Anton, Tvile-Terpling, II 345.
 — Lars Peter, Drøsselbjerg, III 353.
 — Lauritz Theodor Skytte, Rantzasmusinde, III 83.
 — Peder, Tyrsted, II 207.
 — Peder Hansen, Houlbjerg, II 97.
 — Peter Christopher, Nyborg, III 524.
 — Rasmus, Skallerød, III 166.
 — Søren Christian, Nøvling, II 408.
 — Søren Michael, Sæsing, II 244.
 — Viggo, Nysted, III 524.
 — Aage, Øster Kædeby, III 118.
- Knudstrup, Anders Jensen, Vestermark, I 580, II 85.
- Kobberø, Peder Christensen, Oxenbøl, II 467.
- Koch, Claus Peter, Høsterkøb, III 404.
 — Peter Henrik, Aalborg, II 551.
- Kofoed, Niels Bentzen Napoleon, Køge, III 525.
- Kofod, Hans Peder, Stenløse, III 404.
- Kofod, Jens, Sandvig, III 525.
- Kofoed, J. O., Nexø, IV 242.
 — -Jensen, Christian, Aarhus, II 552.
- Kold, Christen Mikkelsen, Dalum, I 37, 193, IV 55, 66.
- Kolstrup, Anders P. Andersen, Højlund, II 34.
 — Morten, Ravnkilde, II 293.
- Korch, Ernst Julius, Barløse, III 166.
 — Johan Ludvig Oluf, Alrø, IV 393.
 — Ole Rye Aarsleff, Overholluf, IV 394.
 — Søren Peter Raben, Odense, III 526.
- Korsgaard, Anders Nielsen, Bjerregrav, II 97.
- Korsholm, Ludvig Christian, Føllesløv, III 353.
 — Peter Julius, I 519.
- Kortegaard, Christen, Øsløs, II 467.
- Koudahl, Kristen, Skanderup, II 34.
- Krabek, Christian, Brænderup, III 167.
- Krag, Folkvar, se Nielsen, Niels Frits Vestergaard, Gladsaxe.
- Kragerup, Carl Frederik Adolf, Slaglille, III 238.
- Kragh, Anders Kristian Ammentorp, Kerteminde, III 527.
 — Niels Christian, Brandstrup, II 156.
 — P., Svendborg, III 527.
- Kraiberg, Niels, Aarhus, I 250, 543.
- Krarup, Morten Madsen Jensen, Tæbring-Rakkeby, II 468.
 — Niels Kristian, Skagen, II 552.
- Kring, Laurids, Nykøbing F., III 528.
- Kristensen, Anders, Redsted, II 469.
 — Behrend, Elsted, II 35.
 — Ejnar, Sønder Vissing, II 35.
 — Evald Tang, I 54, 121, 140, 144, 302.
 — Frederik, Ballerup, III 437.
 — Frederik Adolf, Bedsted, IV 395.
 — Frode, Tørring, I 97, 99.
 — Graves, Hallingholt, II 408.
 — Hans Peder, Søndenbro, III 120.
 — J. P. Aabo, Over Barrit, II 207.
 — Jens, Resen, II 98.
 — Jens, Skovlund, II 345.
 — Jens, Aalsrode, II 157.
 — Jens Peter, Hørring, II 36.
 — Jens Peder, Svendborg, III 528.
 — Jes, Kbhvn., III 648.
 — Johannes, Asp, II 409.

- Kristensen, Jørgen, Harndrup, III 167.
 — Jørgen Thomsen, Yderik, II 346.
 — Kr., Hørby, II 294.
 — Kr. M., Nexø, IV 243.
 — Kristen, Hesselballe, II 208.
 — Kristen, Ryde, II 409.
 — Kristen Juel, Hillested, III 34.
 — Kristen Peter, Aarhus, II 553.
 — Kristian Smidt, Frederiksberg, III 596.
 — L. H., Oppesundby, IV 336.
 — Lars Johan, Ajstrup, II 36.
 — Laurids, Vridsløse, III 437.
 — M., Skolding, IV 396.
 — Martin, Gjedved, I 96, 99, 122, IV 172.
 — Martinus, Ugelbølle, II 158.
 — Morten Kristian, Dysted, III 301.
 — (Alslev), Niels, Lime, II 157.
 — Niels, Vandborg, II 410.
 — Niels Andreas, Fabjerg, II 409.
 — Niels K., Kbhvn., I 291, 294, 337, 527.
 — Peder Kristian, Lund, II 98.
 — Peter Kristian, Knebel, II 158.
 — Rasmus, Taagerup, III 354.
 — Sigurd, Salten, II 37.
 — Steffen, Grejs, II 209.
 — Søren Kristian, Øster Alling, II 159.
 — Thomas, Nyby, II 347.
 — Vilhelm Gehl, Snoldelev, III 438, IV 338.
 — Aage, Tryggelev, III 119.
 — -Randers, Jens Peter, Ollerup, IV 177, 396.
 Kristiansen, Else Marie, Ringe, III 83.
 — Hans Frederik, Pedersborg, III 238.
 — Jørgen Kristian, Nørre Kongerslev, II 294.
 — Karl, Sjølborg, II 348.
 — Mads Kristian, Visby, II 469.
 — Mikkel, Orte, III 168.
 — Nicolaj, Sundby, II 470.
 — R., Vejle, II 553.
 — -Mørch, Niels Theodor, Hadsten, II 43.
 Kristjansen, Jens Peter, Melby, III 405.
 — Kristjan Marinus, Jelling, I 83, 140, IV 79, 213.
 — Magnus Morten, Flade, II 471.
 Kristoffersen, Kristoffer, Hansted, II 37.
 Krog, Henriette, Kbhvn., III 649.
 Krog, Lars Rasmussen, Brændeskov, III 84.
 Krogh, Christian Nikolaj, Tøndering, II 99.
 — Laurits Bertinus Jensen, Thorsager, II 159.
 — Søren, Moseby, II 245.
 — Valdemar Emil, Ferslev, II 295.
 Krogsgaard, A. M. R., Kbhvn., I 182, III 649.
 — Anders Kr., Lillevorde, II 296.
 — C. C., Skaarup, IV 36.
 — Peder Kristian, Vostrup, II 411.
 — Poul Poulsen, Frøslev, II 471.
 Krogsoe, A., Nørre Nissum, IV 231.
 Krohn, Johan Jacob, Kbhvn., I 299.
 Kruckow, Kristen Frandsen, Agerbæk, II 348.
 Kruse, J. N., Tørring, II 37.
 — Jens Christiansen, Krarup, II 160.
 — Karl Peter, Ebeltoft, II 554.
 — Thisenius, Greve, I 558.
 Kryger (Jensen), Jens Peter Ole, Kbhvn., III 651.
 Krøigaard, Peder Svendsen, Aversø, III 301.
 Kudahl, Kristen, Skamby, III 168.
 Kure, Thor, Odense, III 529.
 Kvist, Frederik Hansen, Skovlunde, III 302.
 Kvistgaard, M. N., Blære, IV 397.
 Kvolsgaard, Christian Martinus Christensen, Ranum, I 69, 120, 140, 143, 409, IV 42, 53.
 Kyrre, Hans, Kbhvn., I 119, 135, IV 58.
 Kyø, Niels Christian Nielsen, Flade, II 245.
 Kæstel, Georg, Tingjellinge, III 238.
 — Kristian, Arløse, III 239.
 — Louis, Tolstrup, III 303.
 Kølbæk-Hansen, Peder, Nørstoft, II 411.
 Körschen, Johannes Leonhard, Hillestrup, II 349.
 Køster, Gunnar, Kolding, II 554.
 Kaae, Anders Nielsen, Flensted, II 38.
 Kaalund, H. V., I 277, 282.
 Kaarsen, Christian, Birkerød, III 403.
 — Christian Johan, Nyrup, III 403.
 Kaas, Jørgen Mortensen, Gredsted, II 349.
 Lagoni, Edle Elise Ottilie, Kbhvn., III 652.
 Laigaard, Andreas Nielsen, Vork, II 209.

- Lambert, Hans, Ørslevvester, III 240.
 Lambert, Hans Jensen, Tyvelse, III 303.
- Lang, Theodora Linderstrøm, Silkeborg, IV 201, 206.
- Langsted, Adolf, Kbhvn., I 294, 306.
- Larsen, Anders Kristian, Odder, II 555, IV 341.
- Anton, Nørre Uttrup, II 296.
 - Carl Hansen, Kbhvn., III 652.
 - Christen, Ingstrup, II 246.
 - Christen Hansen, Skagen, II 556.
 - Christian, Ugledie, III 304.
 - Dagmar Lorentze Dorthea, Nexø, III 529.
 - Elliot Kirchhoff Joakim, Frederiksberg, I 137, 244, 247, III 579, IV 345, 347.
 - F. Chr., Sandby, III 35.
 - Frederik, Aalebæk, II 297.
 - Frederik Carl Christian, Sandved, III 240.
 - Frederik Carl Christian, Silkeborg, II 556.
 - Hans, Krummerup, III 241.
 - Hans, Vemmelev, III 241.
 - Hans Christian, Kbhvn., III, 653.
 - Hans J., Kbhvn., III 653.
 - Hans Peter, Egebjerg, II 412.
 - Hans Peter, Kraneled, III 304.
 - Hans Peter, Nakskov, III 530.
 - Henriette, Kbhvn., III 654.
 - Jens, Aalborg, II 557, IV 345.
 - Jens, Bjerre, II 210.
 - Jens, Koldkjær, II 412.
 - Jens Kristian, Baaring, I 603, 615, III 169.
 - Jens Peter, Vannerup, II 297.
 - Johan Gotlieb, Glæde, IV 398.
 - Johannes Theodor, Hørve, III 354.
 - Knud, Bogø, III 305.
 - Lars, Overby, III 354.
 - Lars, Staurby, III 170.
 - Lars, Vennebjerg, II 246.
 - Lars Kristen, Terslev, III 242.
 - Lars Kristian, Vedsted, IV 398.
 - Lars Peter, Ølstykke, III 405.
 - Laurits, Oure, III 84, IV 398.
 - Laurits Anton, Oldrup, II 39.
 - Laurits Emil, Mammen, II 99.
 - Laurs Christensen, Tolstrup, IV 398.
 - Lavrids, Røgild, II 247.
 - Mads Peder Marius, Rødby, III 530.
- Larsen, Mads Peter, Frederiksberg, III 596.
- Marie, Silkeborg, IV 208.
 - Marie Sofie, Høng, III 355.
 - Marquard, Ferring, II 413.
 - Nicolai, Bøsserup, III 355.
 - Nicolai Andreas, IV 49, 88, 347.
 - Niels, Ribe, II 558.
 - Niels Oscar, Røgen, II 39.
 - Niels Peder, Melløse, III 406.
 - Niels Peter, Hemmeshøj, III 242.
 - Niels Peter, Straasø, II 413.
 - Ole, Hagelse, III 406.
 - Oluf, Frederiksberg, III 597, IV 154.
 - Peder Christian, Vedersø, II 414.
 - Peter, Havnsø, III 356.
 - Peter, Sonnerup, III 356.
 - Peter Frederik, Hyllested, III 242.
 - Peter Martinus, Ringkøbing, II 559.
 - Petra Johanne, Aarhus, II 559.
 - R., Vollerslev, IV 399.
 - Rasmine, Landsgrav, III 243.
 - Rasmus Elias, Svinø, III 305.
 - Thomas Kristian, Vust, II 471.
 - Vilhelm, Kbhvn., III 654.
 - -Holmsgaard, Lars Jensen, Vorsaa, II 247.
- Lassen, Niels Østergaard, Gjeding, I 451, II 40.
- Rasmus Christian, Kbhvn., III 655.
 - Valdemar S. C., Varde, II 560.
 - Viggo, Hylke, II 40.
- Lasthein, Martin Madsen, Ny Stenderup, III 85.
- Laugesen, Terkel, Vedskølle, III 306.
- Lauridsen, Jens, Vilsted, IV 399.
- L. P., Vaarst, II 299.
 - Laurids, Vejen, II 350.
 - Marius Bitsch, Skelby, III 307, IV 363.
 - Peter, Kbhvn., I 132, III 656.
- Lauritsen, Anders P., Strandby, II 298.
- J., Thorshavn, IV 303.
 - Johannes, Odense, I 109.
 - L. Th., Sulsted, II 300.
 - Laust Christian, Houstrup, IV 400.
 - Niels Peter, S. Okse, IV 400.
 - P. B., Hjørring, II 560.
 - Peder Nørskov, Hjern, II 414.
 - Søren, Sønderho, II 350.
- Laursen, Christen, Fønnesbæk, II 415.
- Johan Peter, Videbæk, II 415.

- Laursen, Jørgen, Gjedser, III 35.
 — Kirsten, Lund, II 38.
 — Rasmus Andersen, Gjettrup, II 472.
- Lautrup-Jørgensen, L. F., IV 147, 150.
- Lavendt, Johan Sigismund, Løgstør, II 561.
- Lefolii, Hans Henrik, Viborg, I 300.
- Legind, Peter Aggerholm, Holme, II 472.
- Lehn, Hans Christian Rasmussen, Næsbøhovedbroby, III 170.
- Lehrmann, Gerrild, I 167, 251, 542.
- Leidersdorff, Georg, Odense, IV 236.
- Leth, Anders Andersen, Nørresundby, II 561.
- Lidemark, Lars Peter Rasmussen, Søvind, IV 401.
- Liebst, Martinique Dorthea Frederikke, Hillerød, III 531.
- Lilbæk, Marie, Gærum, II 248.
 — Morten, Gærum, II 248.
- Lind, Alfred, se Espersen, J. P., Brudager.
 — Marius, Enslev, I 232.
 — N. M., Hanbjerg, I 197.
 — Sigurd, se Meldgaard, Anders Jensen, Bjedsted.
- Lindegaard, Frederikke Marie, Hvilsum, II 100.
- Lindeloff, Frederik Vilhelm, Fovslet, II 210.
- Lindhardt, Henrik Julius, Soesmark, III 35.
 — Niels Peter, Viborg, II 562.
- Lindholm, H., Karleby, I 230.
 — Peter, Glim, III 439.
 — Peter Villiam, Kbhvn., III 656.
 — Poul, Aagaard, I 123, 139.
- Lindum, Anders Kristian Nielsen, Harre, II 100.
 — J. C. Nielsen, Brandstrup, II 101.
- Lippert, Frederik Ludvig, Døllefjelde, III 36.
- Lissner, Constance, Kbhvn., III 657.
- Listov, J. W. V., IV 266.
- Loft, Aage Johannes, Viborg, I 315.
- Lomborg, Mads Johannes Anders Strand, Kbhvn., III 657.
- Lomholt, Johannes Thomsen, Bredsten, II 210.
 — M. J., Vøjstrup, III 85.
- Lond, Georg Henriksen, Rørby, III 354.
- Lorentsen, Jens Ravn, Øse, II 351.
- Lorentsen, Rasmine Lorese Elisabeth, Kolding, II 562.
- Lorentzen, Julie F. J., Kbhvn., III 658.
- Lottrup, Mikkel Sørensen, Virring, II 41.
- Ludvigsen, Kristian, Øverød, III 439.
- Lund, A. B., Gjedved, IV 177.
 — Alma Sigrid, Kyse, III 244.
 — Anna, Soesmarke, III 36.
 — Christian Bertelsen, Granslev, II 101.
 — Eugen Victor Emanuel, Kyse, III 244.
 — Henrik Gerner Helm, Kbhvn., III 658.
 — Jens, Brejning, II 416.
 — Jens Frederik, Ørum, II 211.
 — Jens Nielsen, Vestkær, II 352.
 — Karl Kristian Eriksen, Hornslet, IV 401.
 — Kristen, Dølby, II 102.
 — Kristian, Ejsing, II 417.
 — Marius Jensen, Svoldrup, IV 402.
 — Niels Peter, Starup, II 352.
 — Otto, Holbæk, III 531.
 — Peter Frederiksen, Borup, II 160.
 — Seraf Kristian, Holtum, IV 402.
 — Søren Mortensen, Udby, I 527, II 161.
 — Søren Sørensen, Østerhæsinge, III 86.
- Lundberg, Otto Kristian, Rerslev, IV 403.
- Lundbye, C. P. C., Kbhvn., I 134, III 659.
- Lunddahl, Andreas Peter, IV 46.
 — Eggert Christopher Tryde, Jonstrup, IV 22.
- Lunde, Hans Peder, I 495.
- Lundkvist, Lars Peter Ole, Borre, III 307.
- Lundsgaard, J. P., Nexø, IV 243.
 — Peter, Højerup, III 308.
 — Peter Martinus Kristensen, I 422.
- Lüder, Eggert Christoffer Kroman, Nørre Radsted, III 37.
- Lykke, Peter Andreas Jensen, Bur, II 417.
- Lykkegaard, Niels Jørgen, Aagaard, IV 403.
- Lyngbo, Niels Peter, Kollerup, II 473.
- Lyngø, Jens Peter Rasmus Jensen, Thorøhuse, III 170.
 — Povl Emilius, Lyngø, III 245.

- Lyngsøe, Anders Jensen, Holmgaardene, II 473.
- Lütken, Jens Peter, Holmen, II 249.
- Lützen, Andreas Christian, Thorshavn, IV 303.
- Lützhøft, Carl Christian Holten, Kbh., IV 154.
- Lærkesen, H. L., Knudsker, III 467.
- Løber, Jacob Philip, Kbhvn., III 659.
- Lønblad, Karl Frederik, Kragelund, II 353.
- Løwe, Harald Johannes Friedenreich, Odense, III 532, IV 332.
- Løvstrøm, Carl Julius, Gimlinge, III 245.
- Madsbøll**, Chr. Peter Sørensen, Hvidbjerg, II 474.
- Madsen, C., Aarhus, I 122.
- Christian, Tømmerup, IV 404.
- Christine, Kbhvn., III 659.
- Emil, Sønder Kirkeby, III 37.
- H., Nexø, IV 244.
- J. Kristian, Jelling, IV 78.
- Jens, Ellund, I 44, 144.
- Jens Pertou Haahr, Mejrup, II 418.
- Jens Peter, Allerslev, III 439.
- Jens Rasmus Ferdinand, Nørre Tornby, IV 405.
- Jeppe, Hundstrup, III 87.
- Johannes, Fjirgaarde, I 527, II 41.
- Johannes, Skjellebjerg, III 357.
- Jørgen Peter, Føns, III 171.
- Karl, Høed, III 171.
- Lars Anton, Maabjerg, II 418.
- M. E., Præstø, III 532.
- M. P., Kbhvn., III 660.
- Marquard, Bording, II 419.
- Niels, Gammelstrup, II 103.
- Niels Marius, Nørre Vorupør, II 475.
- Ole Ib Rejnholt, Sletten, III 407.
- Peder, Hallund, II 270.
- Peder L., Sulsted, II 300.
- Rasmus, Nørreøkse, IV 405.
- Rasmus Theodor, Tanderup, III 172.
- Søren, Bederslev, III 173.
- Søren Peder, Broby, III 246.
- Troels, Gjern, II 42.
- -Mygdal, Niels Peter, Mygdal, I 554, 574.
- -Nyborg, Mads Peter, Aalstrup, II 49.
- Madsen-Stensgaard, Niels Kristian, Frederiksberg, I 79, 84.
- -Vorgod, Niels, Moesgaard, II 102.
- Madssen, P. Kr., I 46.
- Mailand, Andreas Jensen, Hvidbjerg, II 104.
- Malling, Jens Vilhelm, I 500.
- Maltesen, Aksel, Svendborg, I 333, III 533.
- Malthasen, Mathilde, Vanthore, III 38.
- Manich, Anders Hansen, Bramminge, II 353.
- Manniche, Laurits Rasmus, Svallerup, III 358.
- Niels Erhard, Sonnerup, III 441.
- Marcussen, Andreas Secher, Horsens, II 563.
- Jensine Secher, Horsens, II 564.
- Mark, Jens Sørensen, Øster Hornum, II 301.
- Marke, Lars Jacob Waldbuhm, Varde, II 564.
- Martini-Hansen, Asger. Skyum, II 474.
- Martinussen, Michael, Telling, IV 406.
- Mathiasen, Peder Kristian, Hørby, II 249.
- Mathiassen, Hans Peter, Assens, III 533.
- Peter Kristian, Mønsted, II 104.
- Mathiesen, Blanche Edele Augusta, Kbhvn., III 660.
- Mathorne, Frederik Ludvig Lundbeck, III 359.
- Matthiassen, Holm Valdemar, Nakskov, III 534, IV 247.
- Matthias Jens, Mullerup, I 98, III 358.
- Matthiesen, C., Gundsømagle, I 217.
- Matthiessen, Martin Ebbe, Haarslev, III 173, IV 332, 342.
- Mauritsen, Maurits Christian, Nørre Esterbølle, III 174.
- Meilborg, Reinhold Frederik Severin, I 103.
- Meilby, Søren Peder Jakobsen, Kragerup, III 347.
- Meisler, L. Fr. Nissen, Magleby, I 168, 542.
- Meldgaard, Anders Jensen, Bjedsted, I 413, 509.
- Mengel, Jørgen Giertsen, I 515.
- Meyer, Peter Emil Theodor, Aarhus, II 565.

- Michaelsen, Carl, Skibby, III 407.
 Michelsen, August, Hobro, II 566.
 — Jens Andreas, Biersted, II 301.
 — Johan Henrik, Slustrup, III 246.
 — Tomas Michael, Thurø, I 127, III 87.
 Mikaelsen, Mikael Kristian, Nyvang, III 408.
 Mikkelsen, Frandsine, Langelund, IV 407.
 — J. A., Langelund, IV 406.
 — J. P., Østrup, III 441.
 — Jens, Flintinge, III 38.
 — Jens Jakob, Hvilsager, II 162.
 — Jens Peter Immanuel, Kbhvn., III 660.
 — Johannes, Ulso, III 308.
 — Ole Kristian, Troelstrup, II 105.
 — R. M., Kradsbjerg, II 162.
 — Rasmus Erik, Vedbysønder, III 247.
 Milthers, Milter Madsen, Bislev, II 302.
 Moesgaard, Niels, Køge, III 535.
 Mogensen, Hans Christian Charles, Nørre Søby, III 175.
 — Hans Frederik, Galten, II 42.
 — Paul Christian Rudolph, Haarslev, III 247, IV 338.
 Mohr, Johanne Louise, Horsens, IV 226.
 Molbæk, Søren Peter, Næs, II 475.
 Monrad, D. G., IV 119, 257.
 Moritzen, Jens Peter, Løgerskov, III 88.
 Mortensen, Carl Frederik Peter, Kbhvn., III 661.
 — Frederik Karl Kristian, Ringsted, III 535.
 — Gregers Kristensen, Guldager, II 105.
 — Hans, Jonstrup, IV 18.
 — Jens, Ørum, II 106.
 — Morten, Odense, I 140, IV 195, 196, 199.
 — Niels, Kauslunde, III 175.
 — Niels Carl Vilhelm, Jonstrup, I 77, IV 17.
 — Niels Hansen, Oksbøl, IV 407.
 — Niels Villiam Andreas, Thorup, III 408.
 — Rasmus Christian, Brandstrup, III 39.
 — Rasmus Christopher, Kbhvn., I 139, 200, III 661.
 — Sofus, Kolind, II 163.
 — Thyra Philippa Cathrine, Kbhvn., I 183, III 662.
 Mortensen, Valdemar, Karlslunde, I 129, 139, III 442.
 Mosbech, Peder Chr., Storvorde, II 302.
 Mose, Ingvard, Gentofte, III 442, IV 342.
 — Peder Hansen, Haastrup, III 89.
 Mosgaard, Peter Halskov, Oxby, II 355.
 Mouritsen, Jens Peter, Staksrode, II 212.
 — Svend Nørgaard, Lustrup, I 182, II 354, IV 58.
 Muhle, J. J., Hjørring, IV 189.
 Munch, Anders, Vemmetofte, III 309.
 — Jacob Christiansen, Havrum, II 43.
 Munck, Adolf, Vraa, II 250.
 — Søren, Aasted, II 250.
 Munk, Anders Nielsen, Vordingborg, IV 250.
 — Poulsen, Jens, Søndre Vorupør, II 476.
 Müller, Karl Vilhelm Theodor Emil, Nørresundby, II 566.
 — Ludvig Christian, I 18, 38, IV 41, 45.
 — N. V., IV 259, 267.
 Mølbach, Jens Møller, Horsens, II 567.
 Mølby, Thorvald Markussen, Vindehelsing, III 359.
 Møller, Anders Sørensen, Herslev, III 360.
 — Anna Sofie Elisabeth, Havrebjerg, III 360.
 — Bent Hansen, Vester Vamdrup, II 355.
 — Birgitte, Kbhvn., III 663.
 — C. E. F., Allerup, II 251.
 — Carl Andersen, Bogense, III 536.
 — Christen Christensen, Flakkebjerg, I 208, 539, IV 55.
 — Christen Povlsen, IV 51.
 — (Christensen), Christian Frederik Eberhart, Borbjerg, II 419.
 — Christiane Marie, Aarhus, II 567.
 — Ejler, Odense, I 313, IV 235.
 — Fr., I 225.
 — Frederik Laurits, Solbjerg, I 121, II 303.
 — Georg, Renge, III 309, IV 408.
 — H., Kallundborg, III 537.
 — Ingeborg, Assens, III 537.
 — Jens, Næsbyhovedbroby, III 176.
 — Jens Gerhard Johannes, Nørre Bindslev, II 251.

- Møller, Jens Hansen, Sæddinge, III 40.
 — Jens Kristian Rasmussen, Vester Velling, II 106.
 — Jens Peder Kristensen, Grønfelddt, II 356.
 — Jens Peter Vilhelm, Skovhadstrup, III 443.
 — Johannes Idon, Harredslev, III 176.
 — Josef Frederik Ferdinand, Øverød, III 443.
 — Jørgen Petersen, Ødis, II 212.
 — Kristian Jensen, Helsingør, III 538.
 — Lars Pedersen, Grumløse, III 309.
 — M., Løgsted, II 303.
 — Mads Peder, Ørding, II 477.
 — Mads Sørensen, Bælum, II 304.
 — Michael Christensen, Greve, III 444.
 — Niels, Odense, IV 235.
 — Niels Christensen, Høgsted, IV 408.
 — Niels Christiansen, Romlund, II 107.
 — Ole Matthias, Annisse, III 409.
 — Paul, Thisted, II 567.
 — Peder Pedersen, Nørresundby, II 568.
 — Peder Rasmussen, I 487, 509.
 — Peter Andersen, Sejerø, III 361.
 — Rasmus Frederik Jacobsen, Gloslunde, IV 409.
 — Rasmus Pedersen, Søby, III 121.
 Mørch-Mogensen, Bertel Nikolaj, Kilden, II 252, IV 176, 338.
 Mørup-Rasmussen, Kristian, Korsø, II 107.
- Nebeløng**, Johan Henrik, Kbhvn., IV 272, 295.
- Nedergaard, Niels Nielsen, Kielstrup, II 305.
 — Peder Andreassen, Skinnerup, II 478.
- Nehm, Johannes, Kbhvn., III 663.
- Nicolaisen, Anton, Frederiksberg, III 597.
 — Lars Alfred, Venslev, III 248.
- Nielsen, Adolf, Andebølle, III 177.
 — Alfred, Vester Tversted, IV 410.
 — Anders, Gørlev, III 361.
 — Anders, Højene, IV 410.
 — Anders, Sorterup, III 247.
 — Anders, Ørsted, II 163.
- Nielsen, Anders Christian, Kettrup, II 478.
 — Anders Christian, Nyborg, III 538.
 — Anders Laurids Peder, Assens, III 539.
 — Anders Rasmussen, Vejlbj, III 177.
 — Andreas, Bagterp, II 253.
 — Anna, Kbhvn., III 664.
 — Anna, Vejle, II 571.
 — Anthon, Humlum, II 420.
 — Anton, Mygind, II 164.
 — Anton Johannes, Fruering, II 44.
 — Anton Laurits, I 33, 43, 68, 140, 158, 453, 489.
 — Anton Marius, Ribe, II 569.
 — August, Østby, III 409.
 — August Jørgen, U., Nørreby, III 178.
 — Axel Thorvald, Grønnegade, III 410.
 — Carl Adolf, Espergærde, III 410.
 — Carl Edvard, Ellerup, III 89.
 — Carl Frederik, Ørsted, III 444.
 — Carl Ludvig, Bøstrup, III 121.
 — Carl Severin, Lille Værløse, III 445.
 — Carl Vilhelm Theodor, Frederiksberg, III 598.
 — Carsten Laurits, Tjørnemark, III 310.
 — Chr., Hjørring, II 569.
 — Christen, Bredballe, II 213.
 — Christen, Hvorup, II 307.
 — Christen, Varde, II 570.
 — Christen Madsen Clausen, Kirkeby, III 90.
 — Christen Moesgaard, Malling, II 44.
 — Clemen, Esbjerg, II 570.
 — Elias, Stege, I 93, III 539.
 — Ernst, Aabyskov, IV 410.
 — Fr., Stege, III 540.
 — Fritz Verner, Dragstrup, III 411.
 — H. A., Kerteminde, III 540.
 — H. Chr., Odense, III 541.
 — H. P., Sejling, II 108.
 — Hans, Kbhvn., III 665.
 — Hans, Maabjerg, II 420.
 — Hans, Tybjerg, III 311.
 — Hans, Vejle, II 571.
 — Hans, Øster Radsted, III 40.
 — Hans Emry, Asnæs, IV 411.
 — Hans Martin, Ørding, II 479.
 — Hans Peder, Søllested, III 178.
 — Hans Peter, Gjelsted, III 311.

- Nielsen, Hans Peter, Gjørsløv, III 312.
 — Hans Peter, Hostrup, II 356.
 — Harald Michael, Fly, II 108.
 — Hilarius, Buerup, III 361.
 — Hindse, Ejby, I 84, 91, III 179.
 — J. Krag, Lunde, III 179.
 — Ingeborg, Odense, I 182, III 541.
 — Jacob, Sjelle, I 159, 291, 376, 509, IV 57.
 — Jakob, Sæby, II 571.
 — Jens, I 515.
 — Jens, Jeksen, I 580.
 — Jens, Trønninge, III 362.
 — Jens Carl, Sønder Vedby, III 41.
 — Jens Jacob, Jcnstrup, IV 23.
 — Jens Kristian, Hvidovre, III 445.
 — Jens Peter Carl, Stenderup, II 214.
 — Jens Peter Zakarias, I 140, 212, 291, 461, 509, III 448.
 — Jens Sofus, Naarup, III 181.
 — Jeppe, Uggerløse, III 363.
 — Jes, Taastrup, III 311.
 — Johan Moses Georg Hollard, I 348.
 — Johannes, Sønder Harridslev, IV 411.
 — Jørgen, Nørre Lyndelse, I 126, 141.
 — Jørgen, Rom, II 421.
 — Jørgen, Stenstrup, III 91.
 — Kristian Hansen, Illebølle, I 527, III 121.
 — Kristine, Mygdal, IV 412.
 — Lars, Balle, I 81.
 — Lars Frederik, Sværdborg, III 312.
 — Lars Peter, Saltøby, III 248.
 — Laura, Tørring, II 44.
 — Laurits Otto, Tirsted, III 42.
 — Lundahl, Odense, III 542.
 — Mads Erik, Sønder Vinge, II 108.
 — Maren, Snarup, III 92.
 — Martin, Grødeby, III 468.
 — Martin, Gunderup, IV 412.
 — Martin Karl, Lystrup, II 164.
 — Melbye, Farre, II 45.
 — Mikkel, Langøre, IV 413.
 — Mikkel, Ø. Svenstrup, II 253.
 — Morten, Gudme, III 92.
 — Morten, Roslev, II 109.
 — Morten, Stokbro, II 254.
 — N., Bjerring, I 182, II 109.
 — N., Slagelse, III 542.
 — N. C., Vejle, II 572.
 — N. Kjeldsen, Kalø, III 42.
 — N. O., Kariby, II 166.
 — Nicolaj, Ørslev, I 179, III 250.
 — Niels, Bjerne, III 93.
 Nielsen, Niels, Enslev, II 165.
 — Niels, Handest, II 167.
 — Niels, Hillerød, III 543.
 — Niels, Horsebøg, III 251.
 — Niels, Kollund, II 421.
 — Niels, Selde, II 110.
 — Niels, Serridslev, II 46.
 — Niels, Tjørnelunde, III 364.
 — Niels, V. Brønderslev, II 255.
 — Niels Christian, Bildsø, I 606, III 249.
 — Niels Christian, Hyllinge, III 250.
 — Niels Frits Vestergaard, Gladsaxe I 410.
 — Niels Hansen, Fløjstrup, II 45.
 — Niels J., Nykøbing F., III 544.
 — Niels Jacob, Maglegaard, III 446.
 — Niels Jensen, Astrup, II 166.
 — Niels Jesper, Stavning, II 422.
 — Niels Johan, Tolne, II 256.
 — Niels Peder, Bollesager, II 357.
 — Niels Peter, Borod, III 249.
 — Niels Peter, Byrum, II 254.
 — Niels Peter, Kimmerslev, III 447.
 — Niels Peter, Klovby, III 363.
 — Niels Peter, Kæret, IV 413.
 — Niels Peter, Menstrup, III 251.
 — Niels Peter, Seest, II 356.
 — Niels Peter Grønvald, Vestbirk, I 487.
 — Niels Simonsen, Hjortdal, IV 413.
 — Niels Thomsen, Drigstrup, III 181.
 — Niels Valsø Marius, Eskildstrup, III 364.
 — O. P., Sindal, II 256.
 — Ole Christian, Laasby, I 402.
 — Orla, Slangerup, III 411.
 — Orla Anton, Frederiksberg, III 599.
 — Otto, Sønderhaa, II 480.
 — Otto Absalon, Østermarie, III 469.
 — P., Ørslev, I 207.
 — Peder, Ejby, III 182.
 — Peder, Glarbo, II 47.
 — Peder Jakobi, Darum, II 357.
 — Peder Kristian, Rørup, III 181.
 — Peder Kristian, Sønderkov, II 257.
 — Peter, Bavelse, III 313.
 — Peter Valdemar, Stoense, III 122.
 — Rasmus, Jeksen, II 47.
 — Rasmus, Sandholt-Lyndelse, III 93.
 — Rasmus, Sønder Næraa, III 183.
 — Rasmus Peder, Klodskov, I 248, III 42, IV 341.

- Nielsen, Simon, Hvam, II 423.
— Søren Christian, Kullerup, III 93.
— Søren Emanuel Marinus, Fredensdal, IV 414.
— Thomas, I 559.
— Thomas Frederik, Hodde, II 358.
— Thomas Gottfred, Skørpinge, III 252.
— Valdemar, Badstrup, III 411.
— Valdemar, Odense, III 544.
— -Bjørn, Niels Peter, Jerup, II 255.
— -Hviid, Niels, Lindahlsminde, II 479.
— -Rytter, Jens Kristian, Verninge, III 180.
— -Vintersbølle, Hans Peter, Everdrup, III 325.
Nikolajsen, J., Tvenstrup, II 48.
Nissen, Heinrich Christian, Kbhvn., III 665.
— Johannes Mitballe, Paarup, III 183.
— Laurits, Maglemer, III 43.
— Ole Hansen, III 183.
Nordbek, Niels, Ringkøbing, II 572.
Nordbo, Jens Peter, Løve Mark, III 365.
Nordborg, Christen Christensen, Vind, II 423.
Nordlund, Hans Kristian Jensen, Kastager, III 44.
Nordvig, Niels Jørgen Laursen, Maarslet, I 182, II 48.
Norrild, Niels Larsen, Kippinge, III 44.
Novrup, Hans Peder Hansen, Alslev, I 124, II 359.
Nygaard, Anders Christian, Nordruplund, III 253.
— Peter Rasmus Adolf, Ødum, II 167.
— -Jespersen, Peder, Jernved, II 360.
Nyhof, Niels Nørgaard, Gram, II 49.
Nyholm, J. C. W., Kbhvn., III 666.
— Johannes, Aarslev, III 94.
— Mads Hans Peter, Ringe, III 95.
Nylev, Jens, Udby, I 130.
Nøhr, Anders Hansen, Thorslunde, III 365.
Nørby, Anders Erichsen, Harboøre, II 423.
— Axel, Istrup, I 245, II 481.
— Jens Gregersen, Kbhvn., III 666, IV 345, 346.
— Niels, Thisted, II 573.
Nørgaard, Carl, Hundeleve, II 257.
— Eskild, Hornslet, II 168.
— Frederik Adolf, Frederiksberg, III 599.
Nørgaard, Gravers, Thisted, II 574.
— J. Jensen, Thorum, II 110.
— Johannes Eskildsen, Sørbymagle, III 253.
— Kr. Isaksen, Horsens, IV 226.
— Martin Sørensen, Sterup, II 258.
— Peter Kristian, Asminderup, III 366, IV 414.
— Thomas, Bjerregrav, II 110.
Nøring, Mads Peter, Kbhvn., III 667.
Nørlyng, Thorvald, Kbhvn., I 326.
Nørregaard, Andreas Marius, Røjle-Taarup, III 184.
— Peter, Høje Taastrup, III 449.
Nørreslet, Jens Hansen Larsen, Knudstrup, III 366.
Nørskov, Karl Kristensen, Brandstrup, III 367.
Nørup, Marius Marinus, Tjufkjær, II 214.
Nørvig, Jens Christian, Kjellerup, II 111.
Nøsted, Olaf Ejner Markus, St. Magleby, III 450.
Obbekjær, Jakob Thorup, Hvidbjerg, IV 414.
Obel, Lauritz Thura, Vrejlev, II 258.
Oehlerich, Frederik, Broager, I 231.
Okkels, Lars Martinus, Nyborg, III 545.
Olesen, Carl, Fiskbæk, II 111.
— Carl, Ørting, II 50.
— Else, Aasted, II 112.
— Jacob, Smidstrup, III 185.
— Jens, Hauge, II 360.
— Jens, Orebo, III 368.
— Lauritz, Arnborg, IV 415.
— Niels, Dall, II 307.
— Niels, Grinderslev, I 118, II 112.
— Niels Henrik Jørgen, Aarhus, II 574.
— Otto Møller, Tødsø, IV 416.
— Peder Christian Bennedsgaard, Ø. Sundby, II 308.
— Rasmus Bonde, Manstrup, IV 416.
— Søren, I 576.
— Ville Peder Hvass, Struer, II 575.
Olrik, Hans Thorvald, Kbhvn., I 17, IV 260, 268.
Olsen, Carl Georg, Odder, II 575.
— Emil Vilhelm Peder, Gandløse, III 368.
— F. V. Skaarup, IV 37.
— Hans Chr., Viby, II 50.

- Olsen, Harald Vilhelm Ferdinand, Lindet, III 45.
 — J. P., Kbhvn., III 667.
 — Jens, Varde, I 116.
 — Jens Peter, Nørre Kirkeby, III 46.
 — Jeppe, Gl. Sogn, II 424.
 — Jørgen, Ordrup, III 369.
 — Jørgen Peter, Kbhvn., III 668.
 — Jørgen William, Rolfsted, III 185.
 — Karl Gottlob, Villingerød, III 412.
 — Lars, Jydstrup, III 254.
 — Niels, Ønslev, III 46.
 — Niels Frederik, Herrested, III 95.
 — Ole, Alleshave, III 370.
 — Ole, Storehedinge, III 545.
 — Ole Peter, Bruntofte, III 47.
 — Orelus, Kirke Helsing, III 371.
 — Peter, Gilleleje, III 412.
 — Peter Rasmus, Salby-Taarup, III 186.
 — Rasmus, Kallundborg, III 546.
 Ottar, Ottar Andersen, Frederiksberg, III 582.
 Ottesen, Anna Sophie, Svendborg, III 547.
 — Petra Adamine Marie, Svendborg, III 547.
 Otto, Bernhard Severin Gottfred, Gyrestinge, III 254.
 Ottosen, Knud, Hylke, I 138, 140, IV 91.
 — Marius, Horsens, I 84, 89, 182, IV 91.
 Ougaard, Marius Jensen, Svinninge, III 369.
 Outzen, Hammer, I 192.
 Overgaard, Søren Rasmussen, Hasselager, II 50.
 Ovesen, M. S., Ovtrup, I 194.
 — Salmon, I 576.
 Pabst, Amalius, Nøddebo, III 413.
 Palk, Ejnar, Faaborg, III 548.
 Paulsen, Christian, Viborg, II 576.
 — Holger Olivarius Johnsen, Nordby, II 576.
 — Jens, Lindbæk, IV 416.
 — Lars, Nykøbing M., II 577.
 Pedersen, Anders Peter, Horsens, II 578.
 — Anna Vilhelmine, Skærbæk, II 215.
 — Anton, Bjørnlund, II 260.
 — Anton, Tranum, II 259.
 — Arne Julius, Lyngaa, III 372.
 — Axel, Øster Brønderslev, II 260.
 Pedersen, Christen, Vester Ulslev, I 558.
 — Christian, Skorup, II 51.
 — Georg Marius, Ubbby, III 371.
 — Hans, Hæstrup, IV 417.
 — Hans, Kirke-Værløse, III 450.
 — Hans, Thisted, II 578.
 — Hans Christian, Rode, III 315.
 — Hans Frederik, Gryderup, III 254.
 — Hans Svanholm, Havbro, II 309.
 — Henrik, I 472.
 — Henrik, Kbhvn., I 139.
 — Hulda, Aarhus, II 579.
 — Jakob Vilhelm, Kbhvn., III 669.
 — Jens, Aborre, III 187.
 — Jens Otto Vilhelm, Haslev, III 255.
 — Jens Peder, Ringsted, III 548.
 — Jens Peter, Bjerringbro, II 114, IV 417.
 — Jeppe, Vonsild, II 215.
 — Johan, Snekkersten, III 414.
 — Johannes Markus, Faardrup, III 256.
 — Johs., Nakskov, III 549.
 — Jørgen, I 573.
 — Jørgen, Uggerby, II 261.
 — Jørgen Peter, Kjelstrup, II 481.
 — K., Skivehus, II 115.
 — Karen Marie, Jordløse, III 373.
 — Knud Olsen, Næsby, III 316.
 — Kristen, Viborg, II 579.
 — Kristen Peter Andreas, Nykøbing Jyll., IV 418.
 — Kristian August, Nørre Farup, II 361.
 — Kristian Lund, Ramme, II 425.
 — Kristian Peder, Balslev, III 187.
 — Kristian Rasmussen, Hjorthede, II 115.
 — L. P. V., Maaløv, III 450.
 — Lars, Holtug, III 317.
 — Lars Jørgen, Uhre, I 606, IV 418.
 — Laurids, Helsingør, I 131, 139, III 549.
 — Mads Kristian, Egebæk, II 361.
 — Morten, Søsum, III 415.
 — N. C., Hurup, II 309.
 — N. Chr., Mou, II 310.
 — Niels Christian, Lystrup, II 169.
 — Niels Christian Marinus, Lydum, II 362.
 — Niels Kristian, Attrup, II 169.
 — Niels Kristian, Lyby, II 116.
 — Niels Møller, Nørre Nisum, II 425.

- Pedersen, Niels Peder, Skanderborg, II 580.
- Niels Peder, Trønninge, III 373.
 - Niels Peter, Arentsminde, IV 419.
 - Niels Peter Hansen, Lunde, II 362.
 - Ole, Bigum, II 116.
 - Ole, Jyderup, III 374.
 - Ole, Vollerup, III 258.
 - Ole Frandsen, Allerup, II 363.
 - P. M., Aidt, II 117.
 - Peder, Brund, II 482.
 - Peder, Egeris, II 116.
 - Peder, Kobberø, II 482.
 - Peder, Rud, I 611, II 170.
 - Peder Anders, Kbhvn., I 135, III 670.
 - Peder Ansgar, Baldersbrønde, III 451.
 - Peder Christian, Østbirk, II 51.
 - Peder Kristian, Magleby, III 258.
 - Peder Kristian, Sundby, III 48.
 - Peder Marius, Overviskum, II 118.
 - Peder Storgaard, Hee, I 102, 116, 139, II 426.
 - Peder Svend, Gurreby, III 49.
 - Peter Hansen, Simmerbølle, III 122.
 - Rasmus, Lyngby, II 171.
 - Rasmus, Nørhølling, II 364.
 - Rasmus, Segalt, II 170.
 - Rasmus, Voel, II 52.
 - Rasmus Hans, Kbhvn., III 670.
 - Sigurd, Nebsager, II 216.
 - Søren, Skaarup, III 97.
 - Søren, Aarhus, II 581.
 - Søren Christian, Lørslev, IV 419.
 - Søren Nielsen, Framlev, II 52.
 - Søren Wedege Blicher, Ore, III 188.
 - -Sejerbo, Peter Anders, Krønge, III 48.
- Petersen, Anders, Valløby, I 108, 129, 137, III 314, IV 346.
- Anders Høgh, Hvilsom, II 113.
 - Anders Peter, Ejlstrup, III 413.
 - Bertel, Sejlflod, II 308.
 - Carl Christian, Taars, III 47.
 - Christian Conrad, Dragør, III 452.
 - Christian Peter Hingelberg, Ansager, II 361.
 - Christian Vilhelm, Vejle, II 581.
 - Emil, Nørre Lyndelse, III 186.
 - Emil Peter, St. Dame, I 581, III 314.
 - Esben, Silkeborg, II 582.
- Petersen, Ferdinand, Blidstrup, I 130, III 414.
- Gustav, Havrebjerg, III 372.
 - Hans, Bendstrup, II 168.
 - Hans Carl, Aarhus, II 583.
 - Hans Christian, Aalstrup, II 53.
 - Hans Peter, Vestermark, II 113.
 - Henriette, Kbhvn., III 669.
 - Holger, Horsens, II 583.
 - Ivar Christian, Rønge, II 114.
 - J. L., Rut, III 469.
 - Jakob, Føvling, I 232.
 - Jens, Holmstrup, III 255.
 - Jens, Næstelso, III 316.
 - Jens Peter, Pillemark, IV 420.
 - Johannes, Næs, I 556.
 - Knudline, Horsens, IV 226.
 - Kristen, Vester Vandet, II 483.
 - Lars Edvard, Snertinge, III 317.
 - Laurits, Vejrup, IV 420.
 - Magnus Frederik Christian, Skovby, III 130, IV 341.
 - Martin Peter, Lille Næstved, III 256.
 - Matthias, Horsens, II 583.
 - Niels, Kirkerup, III 257.
 - Niels, Ranum, IV 51.
 - Niels Frederik Kristian, Taastrup-Valby, III 451.
 - Niels Peter, Hjørring, IV 193.
 - Oscar, Haslev, IV 237.
 - Parmo Carl, Hillerslev, I 195.
 - Peter, Frederiksberg, III 600.
 - Peter, Nykøbing F., I 128, III 550.
 - Peter, Ølsted, II 54.
 - Peter Anthon, Nexø, IV 245.
 - Peter Anton, Middelfart, III 551.
 - Peter Jacob, Kastrup, III 453.
 - Peter Kristian, Lintrup, II 363.
 - Petrus, Bedsted, II 483.
 - Rasmus, Sct. Jørgen, III 96.
 - Severin, Slotsbjergby, III 259.
 - Søren Peder, Gjessø, II 53.
 - Theodor Emil, Vallensved, III 259.
 - Vilhelm, Frederiksberg, III 601.
 - -Salling, Peder, Koldmose, II 261.
- Pihlkjær, Anders Nielsen, Hasle, II 54.
- Piilgaard, Anton, Børglum, II 261.
- Pinborg, Andreas, Brylle, III 189.
- Pinholt, Jens Gregersen, Hove, I 118, 139, II 426.
- Jens Pedersen, Resen, II 427.
- Plesner, Johan Harald, Smidstrup, III 260.

- Pleth, J. P. J., Sundby, IV 338.
 Plougmand, Jens, Nørre Tranders, II 310.
 Plov, Christine, Vejle, II 584.
 Popp, J. A., Hunetorp, II 262.
 Poulsen, Anders, Fabjerg, II 428.
 — Anders, St. Jørgensbjerg, III 453.
 — Anton Marius, Stjør, II 54.
 — Engel, Ravnstrup, II 118.
 — Hans, Vallensbæk, III 452.
 — Jens Peter, Herning, II 585.
 — Jens Peter, Østerhalne, II 311.
 — Joen, Strænder, IV 307.
 — Johan Christian Pauli Marius, Yding, II 55.
 — Karl Theodor, Gaarslev, II 216.
 — Lars Peter, Vordingborg, III 552, IV 247.
 — Lucas, Vester Thim, II 428.
 — Niels Frandsen, Hesselho, II 365.
 — Niels Jensen, Lemvig, II 585.
 — Oline Louise, Frederiksberg, III 600.
 — Peter Carl, Roskilde, I 89, 137, III 551, IV 58.
 — Poul, Utterslev, I 272.
 — Poul Jensen, Hem, II 119.
 — Ricard, Roskilde, III 553.
 — Theodor, Flauenskjold, I 120.
 Povelsen, Christian Johannes Leonhard, Stenlille, III 373.
 — J. Chr., Stenlille, I 197.
 — Niels Kristian, Døjringe, III 261.
 — Peter, Sandby, III 318.
 Povlsen, Jens, Grysted, I 600.
 — Jens Sørensen, Bjødstrup, II 171.
 — Just, Glænø, III 261.
 — Niels, Romalt, II 172.
 — Peder, Erslev, II 484.
 — Rasmus Malling, Jyderup, III 357.
 — Thorvald, Brabrand, II 56.
 Prah, Niels, I 269.
 Preissker, Marie, Kbhvn., III 671.
 Preuss, Marie, Thisted, II 586.
 Primdal, Knud Kr. Pedersen, Ramsing, II 119.
 Prüz, Johan Frederik, Nørre Søby, III 189.
 Præstholm, Anders Jensen, Maastrup, II 262.
 — Jens John Jensen, Kvissel, II 263.
 Prætorius, Elisabeth, Kbhvn., III 672.
 Qvistgaard, Anna, Vordingborg, IV 252.
 Raben, Peter Oluf, Asperup, IV 421.
 Ramsing, P. E. M., IV 294.
 Rann, Andreas Jokumsen, Rakkeby, IV 424.
 Rasborg, Jens Anders Kristian Jensen, Gjesing, II 56.
 Rasmussen, Adolf Theodor, Pejrup, III 97.
 — Anders, Folkerslev, III 49.
 — Anders Andreas, Møldrup, II 56.
 — Anders Madsen, Nørre Longelse, III 123.
 — Axel J., Odense, III 554.
 — C., Tillitze, III 50.
 — Carl, Lerbjerg, II 172.
 — Christen, Fjelde, III 51.
 — Hans, Odense, I 101, 102, 125, 140.
 — Hans, Sakskøbing, I 128, 324, 527, III 555, IV 332, 341, 346.
 — Hans Andreas, Assens, III 555.
 — Hans Christian, Hølevad, III 190.
 — Hans Henrik, Græsvænge, III 131.
 — Hans Peter, Heininge, III 262.
 — J. Peter, Gerlev, III 262.
 — Jens, Glæsborg, II 172.
 — Jens, Haverslev, IV 422.
 — Jens, Nørre Broby, III 98.
 — Jens Kr., Auning, II 173.
 — Jeppe Peder, Outrup, II 365.
 — Johannes, Espe, III 98.
 — Jørgen, Thurø, III 99.
 — Jørgen Ludvig, Stige, III 190.
 — K. G., Odense, III 556.
 — Karl, Vordingborg, IV 252.
 — Karl Peter, Tvingstrup, II 57.
 — Lars Peder, Nordrup, III 263.
 — Mads, Skibhusene, I 168.
 — Morten, Vordingborg, III 556.
 — Nicoline, Segalt, II 174.
 — Niels, Bradsted, II 311.
 — Niels, Frstrup, II 263.
 — Niels, Holbæk, III 557.
 — Niels Michael, Stødv, IV 423.
 — Ole, Tullebølle, III 124.
 — Peter, Gjørslev, III 318.
 — Poul, Vejlbj, III 191.
 — R. P., Brejninge, III 131.
 — R. P., Halsted, III 51.
 — Rasmus, Asminderup, III 375.
 — Rasmus, Lørslev, II 485.
 — Rasmus, Munkebo, III 191.
 — Rasmus Cornelius Dion Chatmor, Bjergby, IV 423.
 — Rasmus Jørgen, Kragholm, III 124.

- Rasmussen, Rasmus Lumby, Aarhus, II 586.
— Rasmus Lyllof, Løve, III 375.
— Rasmus Thorvald Christian, Vemmeløse, III 263.
— (Enner), Thomas P., Staby, IV 214.
— Valdemar, Raklev, III 376.
— Vilhelm, Frederiksberg, III 602.
— Vilhelm, Faaborg, III 557.
— William Ditlev, Odense, III 558.
— -Juul, Rasmus, Søften, I 603, 615, II 32.
- Rauff, Christian Emil, Vejrum, II 429.
- Raun, Viktor Andreas Løvenskjold, Uglerup, III 374.
- Ravens, Kirstine Mathilde, Odense, III 559.
- Ravn, Andreas J., Gadbjerg, II 217.
— Christian, I 563, IV 74.
— Jens Jensen, Stovstrup, I 123, II 217.
— -Jonsen, J., I 331, 524.
- Ravnmark, Karl Nielsen, Jennum, IV 424.
- Reetz, Holger Peder Sigfred, Kølstrup, III 192.
— Kristian, Gjelsted, III 192.
- Refer, Einar Petersen, Hjortlund, IV 425.
— Peter Kr., Nibe, II 587.
- Reinholdt, Hans Georg, Pedersker, III 469.
- Reitzel, Niels Peter Friis, Nyborg, III 559.
- Rendbæk, Anders Jørgen Andersen, Faarup, II 264.
- Riber, Hans Vilhelm, Kbhvn., I 271, IV 132.
— Søren Mikkelsen, Laurbjerg, II 174.
- Ribergaard, Niels, Aarhus, II 588.
- Riis, Christian Peder, Østermarie, III 470.
— Henrik, Tise, II 120.
— Mikkel Christensen, Smerup, II 485.
— Theodor Anton Emil, Stobberup, II 218.
- Riise, Johan Christian, Kbhvn., I 273.
- Riishøj, Søren, Aalborg, II 588.
- Ring, Anders Hansenius, Fjellerup, II 175.
— -Andersen, Regine, Svendborg, III 560.
- Rix, Christian Frederik, Velling, II 57.
- Robdrup, Anton, Kbhvn., III 672.
- Rode, Niels Peder Jensen, Skjellerup, III 99.
- Rokkjær, Søren Peter Nielsen, Valsgaard, II 312.
- Rolighed-Larsen, Løgstør, II 589.
- Roll, Rasmus Julius, Langaa, II 120.
- Rolsted, Emil Vilhelm, Kbhvn., I 139, III 673.
— Hans Christian Vilhelm, Kbhvn., III 608.
- Rom, Niels Christian, I 220, 381, IV 345, 346, 347.
- Romme, Anders Peder Pedersen, Nordlunde, III 52.
- Romose, Rasmus Nielsen, Odense, III 560.
- Roos, Chr. Th., Nexø, IV 245.
- Rosendal, Gustav, Odense, III 561.
— H., I 123, IV 85.
- Rosenkjær, Hans Nielsen, I 98, 134.
— Jørgen Nielsen, Gl. Sole, II 218.
— Peder Nielsen, Studsdal, IV 426.
- Rosenstand, Knud V., I 296, 317.
- Rosholm, Theodor Joachimsen, Kirke-Stillinge, III 263.
- Rosling, Jørgen Hansen, Fredericia, II 589.
- Rotbøll, Rasmus, Bellinge, III 193.
- Rudkjøbing, C. Th., Frederikssund, III 561.
- Rudolph, Julie, Kbhvn., I 245, III 673.
- Rugaard, Daniel Eiler, I 104, 176, 542.
- Rune, Magnus Fritz, Jernbjerg, III 264.
- Rybo, Astrid, Kbhvn., III 674.
- Rydahl, O. C., Udby, III 319.
- Ryge, Peter Nielsen, Ranum, IV 53.
- Rysgaard, Kristian Jensen, Snedsted, II 486.
- Rützebeck, Holger Theodor, Kbhvn., I 135, 504, III 674.
- Røgind, Carl, Kbhvn., III 675.
- Rølle, Lars Kristian Sørensen, Henne, II 366.
- Rønne, Carl Andreas, Bodilsker, III 471.
- Rønø, Jørgen Rasmussen, Haverslev, II 265.
- Rørdam, Hemming Skat, Jelling, IV 89, 177.
- Rørsø, Knud Gotfred Rasmussen, Rørsbæk, III 52.

- Salmonsens, Anders Christian, Hørdum,** II 486.
 — Peder Kr., Oddense, II 120.
Samer, Gotfred, Aalborg, II 590.
Sand, Christen, Gammelby, II 219.
 — Evald Tang, Gudum, II 429.
 — Mads Kristian, Nørre Gjørding, I 92, II 430.
 — -Lauridsen, Jens Nikolai, Silkeborg, IV 208.
Sandager, Albert Nielsen Kristensen, Østerskov, III 125.
Sandberg, Andreas, Kbhvn., III 675.
 — J. P., Gammelby, IV 426.
Sanne, Viggo Agathon Hagbarth, Kbhvn., IV 295.
Saul, Frederik Richard, Ærøskøbing, III 562.
Saunte, Ludvig, Maribo, III 562.
Sauter, Emil F. F., Gladsakse, IV 343, 345, 346, 351.
Saxtorph, Jacob, Odense, IV 12, 132.
Schack, Robert, se Nielsen, Ole Christian, Laasby.
Schepelern, Vilh., Kbhvn., III 676.
Scheuer, Mads Kristian, Kbhvn., III 676.
Schiødte, J. C., IV 263, 265.
Schjøth, Paul, Givskud, IV 427.
Schlichter, Urania, Kbhvn., III 677.
Schlägelberger, Christian Benjamin, Kbhvn., I 84, III 677, IV 166.
Schmidt, A., Kbhvn., IV 164.
 — Anders Carl, Klippinge, III 319.
 — C. J., Stubbekøbing, III 563.
 — Carl Christian, Ebberup, III 194.
 — Claus Petersen, Nyholsted, III 264.
 — Jens Peter Jensen, Hasmark, III 193.
 — Joh. Fr., Grænge, III 53.
 — Johannes Fenger, Ebberup, III 194.
 — Thomas Petersen, Ladby, III 265.
Schneekloth, Hans, Kbhvn., I 164, 171, 254.
Schou, Gunnar, Diernisse, III 100.
 — Hemming Andersen, Haarbølle, III 319.
 — Johan Christian Julius, Ildved, IV 427.
 — Jørgen Nikolaj, Søby, III 132.
 — Ole Petersen, Storrिंग, II 58.
Schouw, Johanne Marie, Sigersted, III 265.
Schrep, Jens Christian, Hobro, I 473.
Schrifer, Søren, Fjellerad, II 313.
Schroll, Ejnar, Sorring, II 58.
Schrøder, Johannes, Svaneke, III 563.
 — Olav, Odense, IV 235.
 — Stener Vilhelm Dahl, Øde-Førslev, III 265.
Schultz, Peter Christiansen, Vidstrup, II 265.
Schulz, Simon Jørgensen, Hals, II 313.
Schurmann, J. Chr., Skaarup, I 18, IV 30.
Schøsler, B. F., Ærøskøbing, III 564.
 — N. V., Ærøskøbing, III 564.
Schaarup, G. E. K., Obbekjær, II 366.
Seidenfaden, Adam Vilhelm, Spjellerup, III 320.
 — Erik, Kbhvn., III 678.
 — Hans Vilhelm, Store Thorshøje, I 129, III 320.
 — Johan Kristian, Lyderslev, III 321.
Sejr, Hans Paulsen, Ringkloster, II 58.
 — Søren Peter Nielsen, Egeskov, II 219.
Siersted, Peter Theodor Emil, Odense, I 138, III 565.
Siggaard, Kristen Pedersen, Ballerup, III 456.
Sigh, Jens Peter, Struer, II 591.
Sigismund, H. S. H., Odder, IV 441.
Sigvardt, Lars Hansen, Vesterborg, III 54.
Simonsen, C. F. J., Spejlsby, IV 336.
 — Christian Hvid, Nylars, III 471.
 — J., Kbhvn., IV 155.
 — Jens Kristian, Skive Hedemark, II 121.
 — Simon, Staarup, II 121.
 — -Pedersen, Anders, Ørslev, III 195.
Skarvig, N., Kbhvn., I 527, III 679.
Skipper, Jeppe Kristian Nielsen, Horsens pr. Langholt, II 314.
Skjerk, Peter Valdemar, Bogense, III 566.
Skjoldager, Christian Frederik, Store Snøde, III 125.
 — N. H., Jægersborg, III 454.
 — Valdemar Georg, Esrom, III 415.
Skjoldborg, Johan Martinus Nielsen, I 98, 120, 160, 435, IV 58.
Skjærbæk, Hans Christian Lund Nielsen, Skjalstrup, II 431.
 — Jens Olesen, Forum, II 367.

- Skorstensgaard, K. P., Nørreskov, II 123.
- Skotte, Anders Erik Hansen, Maglebrænde, III 54.
- Skou, H., Alderslyst, II 122.
— Marius Pedersen, Galtén, II 175.
- Skouboe, C. F., IV 32.
- Skouby, Ville Nielsen, Aarhus, II 591.
- Skousen, Peder Nielsen, Tisvilde, III 416.
- Skov, Frelle Frellesen, Varpelev, III 322.
— Johs., Øster Starup, II 220.
— Karl, Haarslev, III 322.
- Skovbjerg, Niels Kristian Nielsen, Lindknud, II 367.
— Niels Sylvestersen, Grimstrup, II 368.
- Skovbo, Martin, se Frederiksen, Martin.
- Skovgaard-Jessen, S., Grensten, II 122.
- Skram, Henriette, IV 105.
- Skrydstrup, Niels Hansen, Lundumskov, II 59.
— Thøge Tøisen, Vesterby, III 55.
- Skyt-Pedersen, Peder, Sønderby, III 416.
- Skytte, Jens Nielsen, I 68, 159, 293, 415.
— Knud, se Nielsen, Jacob, Sjelle.
- Skyum, Anton Christian Petersen, Vester Assels, II 487.
- Skøtt, Hans Peter, Bakkely, II 368.
- Skaalum, Ole Nikolaj, Kvalbø, IV 306.
— Oluf, Thorshavn, IV 305.
- Skaarup, P., Sennels, II 487.
— Peter, I 580.
- Sloth, H. J., Esbjerg, II 592.
- Smith, Frederik Rastrup, Himmelev, III 455.
— Henning, Frederiksberg, IV 156.
— Jens Peter Andersen, Vedbæk, III 457.
— Johannes Baptiste Barnucka, Kidserup, III 455.
— Knud, Rye, III 376.
- Sodborg, Niels, Vesløs, I 120, II 488.
- Soelberg, A. C., Bjerringbro, II 123.
- Sommer, L. P., Nyker, I 512.
- Spange, Theodor Johan, Egeslevmagle, III 266.
- Sparre, Haagen, Kbhvn., I 335.
- Sparsø, Christen Sørensen, Vindblæs, II 176.
- Speich, Adolph Ferdinand, Kbhvn., III 679.
- Speich, Frantz Viggo Theobald, Gadevang, III 417.
- Stamp, Jens Kristian Jensen, Stadil, II 432.
- Starup, Erik, Kbhvn., III 680.
- Steen, Anund Marinus, Revninge, III 195.
- Steenberg, Carl Marinus, Kbhvn., IV 156.
- Steensen, Kristen N., Jonstrup, I 83, IV 22, 196.
- Steensgaard, Christian, Sæby pr. Høng, III 379.
— Jens Roll, Nørbæk, II 124.
- Steensig, Harald, Knæverhede, II 266.
- Steffensen, Anders Sørensen, Akkerup, III 196.
— Frederik, Haldum, II 60.
— P., Langeskov, IV 74, 428.
- Steincke, Carl, Nykøbing S., III 567.
- Stenbæk, Chr. Rasmussen, I 37, 128, 557.
- Steners, Peter Christiansen, Kbhvn., III 681.
- Stenfeldt-Nielsen, Oluf Kristian, Jonstrup, IV 23.
- Stensig, Mikkell Christian Mikkelsen, Vilslev, II 368.
- Stenvang, Jens Peter Nielsen, Jelling, IV 90.
- Stephensen, Jens, Næstrup, II 489.
- Stiil, Laurits Peter, Mergelbæk, IV 429.
— Marie, Jetsmark, IV 429.
- Stilling, Albert Johannes, Aarhus, II 592.
- Stokholm, Morten, Ishøj, III 457.
- Storm, J. O., Stillinge, I 35.
- Stougaard, Rasmus Rasmussen, Slagelse, III 567.
- Strandgaard, C., Stubbekøbing, III 568.
— Hans Christensen, Selde, I 96, 99, 103, 115, 118.
- Strange, Sofus F., Nykøbing F., III 568.
- Strunge, Jens Anthon Nielsen, Ræhr, II 489.
- Strøm, Nicolaj, Nørre Nissum, IV 232.
- Stubbe-Teglbjærg, Christine, Gjelsted, III 196.
- Stæhr, Jens Peder Pedersen, Vejgaard, II 315.
- Sunesen, Anton Martin, Tulstrup, II 59.

- Sunesen, Kristian Theodor, Øster Uttrup, II 315.
 — Lars Christian, Hunborg, II 490.
 Svane, Hans Anton, Kbhvn., III 681.
 — J. C., Hjørring, IV 193.
 — Jørgen Jensen, Hjerminde, II 124.
 Svanholt, Lars, Aarup, III 196.
 Svanum, Karl Sørensen, Hostruphuse, II 316.
 Svarte, Alfred, se Bondesen, Ingvor Andreas Nikolaj, Kbhvn.
 Svendsen, Hans Jørgen Marius, Jelling, I 18, 209, IV 68.
 Svennesen, Jeppe, Lejrskov, II 369.
 Svennevig, Niels Konrad Emil, Ørum, II 266.
 Svenningsen, Mathias, Sejlflod, II 317.
 — Niels Hansen, Holme, II 176.
 Svenstrup, Jørgen, Hjortsvang, II 60.
 Syversen, O., Kbhvn., I 583.
 Søborg, Kristen, Holsted, II 370.
 Søby, Carl Emil, Kbhvn., III 681.
 Søderberg, Edvard Hakon Charles, I 356.
 Søg, Laurids Kristensen, Gudum, II 432.
 Søgaard, Christen, Holsted, II 370.
 — -Larsen, Anders, St. Fuglede, III 377.
 Søndergaard, Hans Ingvar, Finderup, II 177.
 — Jens Bisgaard, Lødderup, II 490.
 Sønderkøge, Peter Hansen, I 290, 516.
 Sønderkov, Jens Madsen, Fredericia, II 593.
 Sønderup, Hans Peter Steffen, Maribo, III 569.
 Sørensen, Anders Kjærgaard, Frejlev, I 223.
 — Anna Katharina Marie, Bangsbostrand, II 267.
 — Bolette, Hald, I 446, II 177.
 — Christian, Harlev, II 61.
 — Christian, Ladager, III 458.
 — Christian, Voldby, II 61.
 — Dorthea, Horsens, IV 226.
 — Fr., Thorlund, II 62.
 — Frederik, Bjødstrup, II 62.
 — Georg Vilhelm, Nakke, III 378.
 — Hans, Bret, I 559.
 — Hans, Fuglebjerg, III 267.
 — Hans, Højby, III 197.
 — Hans, Tiset, II 63.
 — Hans Chr., Frenderup, III 378.
 — Hans Jørgen Marius, Jelling, I 122, IV 80, 91.
 Sørensen, Hans Sophus, IV 81.
 — Hans Søren, Vig, III 378.
 — Jens, Tved, II 178.
 — Jens Peter, Lundforlund, III 267.
 — Johan Kristian, Bræstrup, II 63.
 — Johan Peder, Himlingøje, III 323.
 — Josefine Christiane, V. Hjerrikslev, IV 430.
 — Jørgen Christensen, IV 48.
 — Jørgen Christian, Spedsbjærg, III 197.
 — Kristen, Frøslev, III 323.
 — Kristian, Møllerup, II 491.
 — Lars Arild, Kbhvn., III 682.
 — Mariane, Aarhus, II 593.
 — Marie, Aarhus, II 594.
 — N. P., Klakring, II 220.
 — Niels, Bistrup, III 268.
 — Niels, Løsning, II 221.
 — Niels Christian, Langaa, III 100.
 — Niels Frederik, Vinding, II 64.
 — Niels Jensen Julius, Holbæk, II 179.
 — Niels Kristian, Askær, IV 430.
 — Niels Peter, Havreholm, I 514.
 — Nis, Spjellerup, III 268.
 — Ole, Rindom, II 433.
 — Peder, Virklund, II 65.
 — Peder Christian, Ellested, III 101.
 — Peder Christian, Tingstrup, II 491.
 — Peder Kjeldsen, Tønning, II 65.
 — Peter Emil, Stilling, II 64.
 — Rasmus, V. Ørum, II 221.
 — Rasmus Møller, Venslev, I 170, 186, 256, 531, 540, 583.
 — S., Klejs, II 222.
 — S. Chr., Aalborg, II 595.
 — S. Kr., I 518.
 — Søren, Nørre Nebel, I 576, IV 431.
 — Søren, Odense, I 164, 175, 251.
 — Søren Andersen, Skærød, III 417.
 — Søren H., Taareby, III 56.
 — Søren Jensen, Agerledet, II 267.
 — Søren Kristian, Gudum, II 434.
 — Søren Marinus, Ørbæk, III 102.
 — Søren Mikael, Aarhus, II 595.
 — Søren Peder, Overholluf, III 198.
 — Søren Peder, Søby, III 198.
 — Søren Peter, Jerslev, III 379.
 — Sørine Rasmine, Lillehedinge, III 324.
 Søsokov, J., Struer, II 596.
 Saabye, Frederik Nielsen, Karby, II 492.

- Saabye, Johannes, Brorstrup, II 317.
- Tandrup, Jens, Rørvig, III 380.
— M. C. S., Langaa, IV 338.
- Tang, Jeppe Tang Andersen, I 143,
179, 561, IV 57, 134, 141.
- Tarp, M. M., Harte, II 222.
- Teglbjerg, Anton Christian, Vor Frue,
III 458.
- Teglbjærg, Niels, Stenløse, III 199.
- Tejsten, Holger, Jordløse, III 380.
— Svend, Kongsted, III 381.
— Valdemar Theodor, Nørre Næraa,
III 199, IV 75.
- Terndrup, Anna Louise, Frederikshavn,
IV 432.
— Ferdinand Ølgaard, Lønstrup, IV
432.
- Testrup, Andersen, Mariager, I 333.
- Thane, L., Skanderborg, II 596.
- Thastum, Jakob Peter, Kristrup, II 179.
- Thaysen, Hans Christian Lassen, Hejls,
II 223.
- Therkilsen, Hans, Strib, III 202.
- Thiesen, H. V., Frederikshavn, II 596.
- Thisted, Peder Jensen, Kirke-Helsingø,
I 444.
— -Jensen, Frederik Søren, Bolleholt,
I 451, II 268.
- Thodberg, J. B., IV 259.
- Thomassen, Carl, Tøving, II 493.
— Carl Frederik, Kbhvn., I 139, 245,
III 683, IV 163, 347.
- Thomsen, Albert Marius, Kbhvn., III
684.
— Anders, Havbro, I 577, IV 57.
— Birger, Skørringe, III 56.
— E. G., Skallebølle, III 201.
— Hans Henrik, Uggerby, IV 432.
— Harald Sigvald, Kbhvn., I 607,
III 685.
— Jens, Hostrup, II 223.
— Jens Andreas, Ugilt, II 268.
— Jens Christian, Tømmerby, II 371.
— Jørgen Peter, Lindelse, III 126.
— Kristen, Hejnsvig, II 371.
— Lauritz, Hillerslev, III 102, IV 199.
— Mikkel Peter, Aastrup, II 180.
— Niels Christian, Aarre, II 372.
— T. A., Stubbekøbing, III 569.
— Thomas, Fredericia, II 597.
- Thorbek, Kristian Kristen Andersen
Sørensen, Odense, III 570.
- Thorbjørnsen, Felix Camillo Johannes,
Frederiksberg, III 580.
- Thorlund, L. Christian, Randers, II
597.
— Vitus Bering, Silkeborg, II 598,
IV 338.
- Thornum, Niels Jensen Kristiansen,
Gasse, I 169.
- Thorsen, Søren, Slagelse, III 571.
— Theodora, Kbhvn., III 685.
- Thorup, A., Horsens, II 598.
— Anna, Horsens, II 599.
— Niels Christian, Ajstrup, II 318.
- Thousig, Jens Chr., Kbhvn., III 686.
- Thuesen, Thue Anton, Gamtofte, III
201.
- Thybo, E. G., Tømmerup, III 458.
- Thygesen, Jens Christian, Alkestrup,
III 324.
— L., Jebjerg, II 125.
- Thyregod, Christen Andersen, Ans, I
68, 115, 237, 242, 290, 362, 509,
IV 64, 338, 344, 347, 349.
- Thyrrø, Anders Sørensen, Ranum, IV
54, 198.
- Thøgersen, Ivar Lyhne, Gammelby
II 493.
— Kristen, Vrøgum, II 372.
- Tidemand, Odin Wolff, Jonstrup, IV
16.
- Tilly, Christian, Hørsted, I 120, II
494.
- Toft, H., Odense, III 570.
- Tofte, Hans Mikkelsen, Aagaard, IV
433.
— Ida Johanne Elisabeth, Kbhvn.,
III 686.
— J. H. M., Skaarup, I 82, 84, 140,
IV 36.
- Toftegaard, Kristen Nielsen, Skafterup,
III 269.
- Tofttrup, S. H., Ebdrup, II 180.
- Tophøj, Niels Mikkelsen, Sønder Binds-
lev, IV 433.
- Torup, Laurits Ditlev Vilhelm, Bo-
vense, III 103.
— Sophus Carl Frederik, Vindinge,
III 103.
- Touborg, Jens Kristian Christensen,
Thorup, IV 434.
— Johannes, Øster Assels, II 494.
- Toustrup, Peder Mortensen, Nykøbing
M., II 600.
- Tradsborg, Niels Pedersen, Kolding,
II 599.
- Trolle, Byrge, se Sørensen, Niels Peter,
Havreholm.

- Trolle, Herluf, Græshave, III 57.
Tryde, Frederik Vilhelm, Hørsholm, III 418.
Trøstrup, Jens Andersen, I 100, IV 435.
Tvermose-Tyregod, Kbhvn., I 296, 335.
Tveskov, Peder Hansen, Odense, III 572.
Tørsleff, Niels Andreas, Vordingborg, I 508, IV 247.
Taaning, Peter, Ranum, IV 49.
- U**dsen, Søren Carl, Kbhvn., III 687.
Uhrbrand, Peter, Illerup, I 43, 67, III 381.
Ulrichsen, Anton, Helberskov, II 318.
— Elieser Christian, Kbhvn., III 687.
Ussing, Jeppe Andersen, Skærbæk, II 224.
- V**ad, Carl Peter, Veggerslev, II 181.
Wad, Ludvig Christian, Rosmus, II 182.
Vad, Niels Nielsen, Tørring, I 82, II 181.
Wadskjær, Peder, Lundby, IV 434.
Wagener, Carl August Christian, Sabro, I 595, 612, 614.
Vahl, M., Kbhvn., IV 156.
Valentin, Martha Marie Nielsen, Nykøbing M., II 601.
Vandborg, M. P., Gunderup, II 319.
Warmdahl, Magne Jensen, Vinderup, II 434.
Vattrup, Anders Rasmussen, Fredsø, II 495.
Vaupell, Vilhelm, Kbhvn., III 688.
Weber, Peter Wilhelm, Allindelille, III 269.
Wedel, P. A., Skaarup, IV 26.
Vedsted, Peter, Hegnede, III 324.
Wegener, Jens Ernst, Jonstrup, IV 13.
Weiersøe-Jensen, S., Hjørring, IV 193.
Weis, A., I 321.
Vernersen, Jens Harboe, Jelling, IV 90.
Westergaard, A., Rye, III 459.
Vestergaard, A. C., Nørre Ommie, II 434.
— Christian, Gentofte, I 170, 291, 292.
Westergaard, Christian Emil, Helsingør, III 572.
— Henrik Emil Ammentorp, Hjørslev, III 203.
Vestergaard, Jens Peder Kristensen, Outrup, II 496.
- Westergaard, Julius Edvard, Sangstrup, II 182.
— Kristian Kristensen, Tolstrup, III 269.
— Mads Peter, Sandager, III 105.
Vestergaard, Peter Qvist, Aakirkeby, III 573.
Westrup, Anders Christen Martin Christensen, Koldby, II 497.
Videbæk, Jens, Ranum, IV 54.
Wiene, Poul, Frederiksberg, III 602.
Wienike, Carl Georg Ludvig, Glostrup, III 460.
Wieth-Knudsen, Rosine Vilhelmine Marie, Kbhvn., III 688.
Wigdal, Niels Christian Hansen, Strandby, III 204.
Wiggers, Laurits Otto Theodor, Kbhvn., III 689.
Vigh, Jens Christensen, Snedsted, IV 40, 50.
Vigild, Hans Jørgen Peter, Kjerte, III 202.
Vilhelsen, Vilhelm Rasmus, Jyllinge, III 459.
Villumsen, Villiam, Odense, IV 236.
Wilster, Henrik, Kbhvn., III 690.
Vilstrup, Andreas Fabricius Krarup, IV 47.
Vincentz, Peter August Frederiksen, Ruds Vedby, III 382.
Wind, Hans Jørgen, Skellerup, III 105.
Vind, Kristian Rasmussen, Herringe, III 104.
Winther, A., Store Viby, III 203.
Vinther, Christen Pedersen, Torrild, II 66.
Winther, Christence, Køge, III 573.
— Hans Olaf, Raagelunde, III 58.
— Jørgen Peter, Lindved, II 225.
Vinther, P. J. M., Silkeborg, I 140, IV 195, 196.
Winther, Peder Jørgen, Ryslinge, III 106.
— Peter Valentin, Vejle, III 107.
Wirring, Jens Peter Jensen, Vogn, IV 438.
— Laurits Martin Jensen, Dvergetved, II 269.
Visholm, Thomas, Vandborg, II 435.
Visse, C., Frejlev, I 227.
Wissing, C., Nysted, III 574.
Witthaus, Albert Peder Frederik, Gørlev, III 383.

- Wiwel, Niels Peter, St. Lyndby, I 170, 507.
- Vognsen, Peder, Fredericia, I 84, IV 333, 341, 342.
- Voldby, T. S., Hirtshals, IV 439.
- Volsing, Knud Julian Rasmussen, Skovby, III 57.
- Worm, Ludvig Chr., Sundby, II 497.
— Peter Anton, I 351.
- Wrang, Cl. Cl., Søbygaardsmark, III 132.
- Vraa, N. Kr., Ejstrup, II 125.
- Wuldem, Reinhold Scou, Kbhvn., III 690.
- Værge, Karl Vilhelm Pedersen, Svindbæk, IV 439.
- Wæver, Hans Jørgen Larsen Jørgensen, Errindlev, III 59.
- Vaaben, Valdemar, Svendborg, I 334.
- Waagstein, Joen, Thorshavn, IV 304.
- Zahle, Nathalie, Kbhvn., IV 94, 98, 120, 268.
- Zangenberg, Vilhelm Gustav, Kbhvn., III 691.
- Zinn, Axel Viggo Hjalmar, Asminde-
rup, III 383.
- Ødum, Niels, Næstved, III 574.
- Ørding, Niels Peter, Frederiksberg, III 603.
- Ørum, Jens Christian Jensen, Hals, II 319.
- Østerby, B. P., Grønfeld, II 183.
- Østergaard, A. Kr., Svenstrup, II 320.
— Jens Baldur, Kbhvn., III 691.
— L. J., Blenstrup, II 320.
— Peder Kristjan Pedersen, I 293, 502.
- Østrup, Niels, Frederiksberg, III 603.
- A**aby, Jens Jensen, Lindbjerg, II 373.
- Aabye, E., Kbhvn., III 692.
- Aagesen, Frederik Niels Sigfred, Veksebo, I 178, III 387.
- Aagaard, Niels Peder Nielsen, Resen, II 126.
— Søren Jochumsen, Katterø, III 107.
- Aamodt, Frede Peter, Kbhvn., IV 152.
- Aaestrup, Anders, Virring, I 513.
- Aarslev, Georg, se Hansen, Jens, Fredericia.
- Aastrup, Hans Peter, Horsens, IV 226.
— Lauritz Christian, Vejle, II 601.

RETTELSER OG TILFØJELSER

I Bind.

- S. 16. Teksten under Billedet skal være: Gundsømagle Skole, Kbhvns. Amt.
S. 35. Lin. 7 f. n.: J. C., læs: J. O.
S. 35. Lin. 2—3 f. o. læs: Martin Kristensen er af gammel jydsk Bonde-slægt fra Kollmorten, født 8. Novbr. 1862 paa Hvejsel Mark.
S. 108. Lin. 10 f. n. tilføjes: „Sjællands Stifts Degnehistorie“ (1899).

II Bind.

- S. 138. N. Olesen Husted er Formand for Salling Afholdskreds.
S. 281. Lærer Fausø er Formand for Ulstrup Sogns radikale Venstreforening, Medlem af Hovedbestyrelsen for Aarskredsens radikale Venstreforening, Revisor i Ulstrup Sogns Husmandsforening.
S. 344. P. C. Jessen er Formand i Landsbylærernes Valgforbund.
S. 472. Th. Kr. Larsen er Medlem af Randers Amts Skoleraad.
S. 553. K. P. Kristensen er Formand for de jydskes Skolemøders Bestyrelse.

III Bind.

- S. 85. *Lastheim*, læs: *Lasthein*.
S. 414. Lin. 15—14 f. n. læs: „De danske Udlande“ i „Lande og Folk“, „De britiske Øer“ i „Børnenes Geografi“, „Dyreliv“ i 1. Udgave af Roms Læsebog III.
S. 503. Lin. 4 f. o. : og Leder, læs: som er Led.
S. 540. Kantor Elias Nielsen har 1912 faaet tildelt Berggrens Legat for Folkesangens Fremme.
S. 553. Overlærer L. P. Poulsen er af Ministeriet beskikket som Censor ved Seminariernes Optagelsesprøve.
S. 583. Lin. 18 f. n. 1889, læs: 1886.
S. 583. Lin. 3 f. n. 1903, læs: 1902.
S. 583. Lin. 1 f. n. 1905, læs: 1903.
S. 584. Lin. 20 f. o. tilføjes og under ²¹/₈ 1913 til Riddler af den svenske Nordstjerneorden.
S. 607. Lin. 4 f. n. tilføjes: i 191 : „Den gamle Kro“.
S. 664. Lin. 31 f. o. generalogiske, læs: genealogiske.

IV Bind.

- S. 58. Lin. 20 f. o. Monrads, læs: Maanedts.
S. 278. Lærerhøjskolen, læs: Duevejens Skole, Frederiksberg.
S. 377. C. Ingemann-Petersen er uddannet paa V.bro Sem. 1894—97, ansat ved Heden Skole 1902, har deltaget i Havebrugskursus 1907, Gymnastikkursus 1913.

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Jonstrup Statsseminarium. Af <i>Stig Bredstrup</i>	7
Skaarup Seminarium	25
Ranum Statsseminarium	38
Jelling Seminarium	59
Københavnske Privatseminarier. Af <i>Carl Gandrup</i> .	
N. Zahles Kvindeseminarium.	93
Femmers Kvindeseminarium og det dertil knyttede Forskoleseminarium	114
Blaagaards Seminarium	130
Den danske Realskoles Seminarium	147
De uddøde Seminarier i København	158
Gjedved Seminarium.....	167
Statens Forskoleseminarium i Vejle.....	182
Privatseminariet i Hjørring	188
Silkeborg Seminarium. Af <i>Ludv. Jensen</i>	195
Th. Langs Seminarier i Silkeborg	201
Kvindeseminariet i Aarhus.....	209
Staby Vinterlærer-Seminarium	212
Kvindeseminariet i Horsens.....	215
Ribe Seminarium	227
Nørre Nissum Seminarium.....	229
Odense Seminarium	233
Haslev Seminarium	237
Nexø Seminarium.....	239
Vordingborg Seminarium	247
Statens Lærerhøjskole. Af <i>J. Chr. Poulsen</i>	254
Lidt om Folkeskolevæsenet paa Færøerne og om Færøernes Seminarium	300
Legemsøvelser i Københavns Kommuneskoler. Af <i>A. Hermann</i>	308
Barnelegepladsen. Af <i>Hans Dragehjelm</i>	324
Den danske Lærerstands Begravelseskasse.....	331
Lærerstandens Brandforsikringsforening.....	336
Lærerstandens Sygeforsikring	340
Christian den Niendes Jubilæumsfond	342
Danmarks Lærerforening. Af <i>Carl Henrichsen</i>	343
Supplement	355
Register	443
Rettelser	479